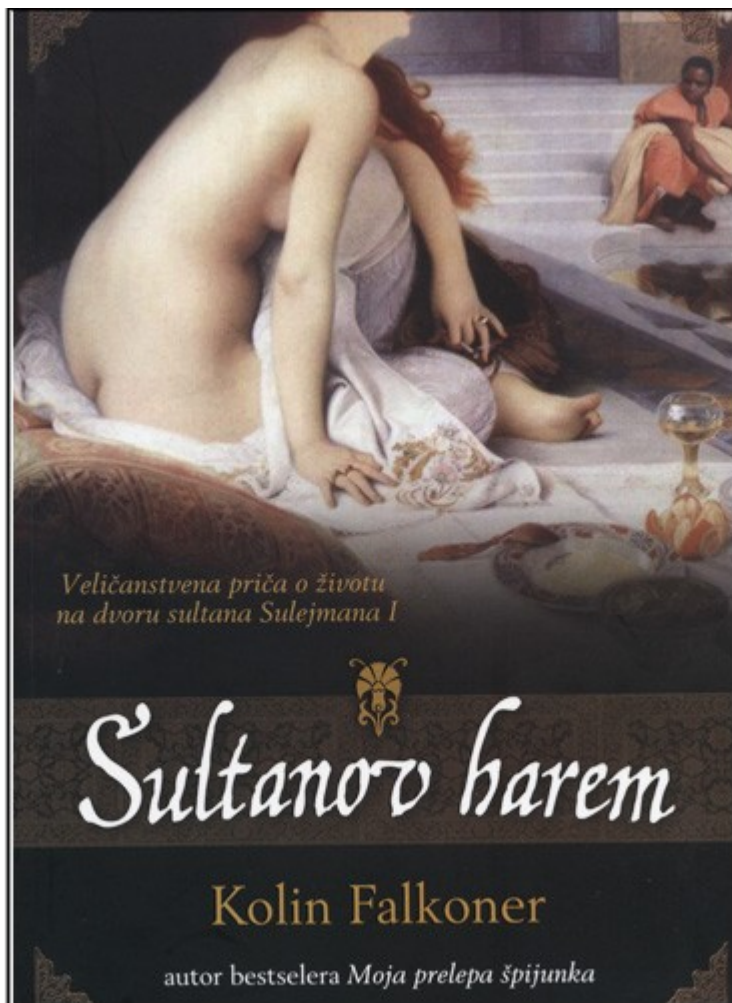

Falconer Colin-Sultanov harem

„Mogla bih da provedem ceo život zaključana ovde“, šaputala je ptici. „Drže me zbog zanosne boje moje kose i zbog moje pesme, a jednog dana moja mladost će uvenuti i nestati, kao cvet iz herbarijuma. Ali, naći ću način da izađem.“ Naravno, postojao je samo jedan način za izlazak. A on je još bio na Rodosu, gde je, govorili su, gradio novu vilu na planini Filermos, sa pogledom na tvrđavu. Bila je njegova, rekli su joj, posedovao ju je; ali ona ga nije ni videla, a bila je u njegovom mračnom i lepom zatvoru skoro pola godine.

Pa, morao je da postoji način. Nije želela da provede dane uprazno sanjareći o čudu koje bi je odvelo u njegov krevet. Makar probudila i samog đavola i podstakla vatre pakla ispod ove palate, naći će načina da zameni Crnogorku i izade.

Zažaliće dan kada su ovu mačku uveli u kavez s pticama.

Do tada će čekati.

Neka dođe.

Čekaće.

Zahvalnost

Nijedna knjiga ne piše se sama. Voleo bih, kao i uvek, da se zahvalim mojim agentima, Timu Kurnou iz Sidneja i Antei Morton-Sajner iz Londona, na njihovoj pomoći i ohrabrenju; Ani Mulartki i njenom osoblju iz Zapadnoaustralijske biblioteke jer su mi pomogli da pronađem veliki broj knjiga koje su mi bile potrebne za istraživanje; osoblju čitaonice Britanskog muzeja u Londonu na njihovoj pomoći u pronalaženju radova u vezi s mojim

istraživanjem; mojoj ženi, Helen, za njeno beskonačno ohrabrivanje i strpljenje, čak i kad je postalo teško živeti sa mnom, iako sam siguran da će moji prijatelji u to teško poverovati; Ani Pael i Niku Sajersu za njihov entuzijazam i viziju; i najzad Bilu Mejsiju, mom uredniku, koji je video celinu kada sam ja video samo deliće. Neka ga sveci blagoslove i čuvaju.

Za Anu Pael i Bila Mejsija, uz moju zahvalnost

Predgovor

Mnogi sporedni događaji u ovom romanu deo su istorije Osmanskog carstva ovog perioda. Međutim, nikad se ne može saznati ono što se dešavalo iza gvožđem ojačanih vrata sobe gde se sastajala Visoka porta, a stoje urodilo tolikim nasiljem i strašću. U ovom pogledu, onda, ovo je beletristika. Samo bi davno mrtvi mogli da nam kažu koliko je istinita.

Odlomak pesme na kraju knjige potiče iz autentičnog Sulejmanovog dela.

Pordedari mikunad dar kasr-i-Kaysar ankebut.

Pauk plete svoju mrežu u palati carskoj, -i stih Sadija Širazija

Prolog

Topkapi šaraj, Istanbul, 1990.

Nekada bese tišina.

Čoveku bi odrali kožu s tabana zbog iole glasnijeg govora u dvorištu platana i kestena, skrovištu Alahovog zamenika na zemlji, vladara svih vladara, vlasnika glava ljudi, kralja vernika i nevernika, cara Istoka i Zapada, u utočištu svih ljudi na celom svetu, senci Svemoćnog* koji deli tišinu svuda na zemlji.

Nekada, samo su šum stranica i veziri ometali parade paunova i jelene koji pasu, jer su se poslovi carstva koje je obuhvatalo sedam svetskih čuda sprovodili u turobnosti.

Nekada je vladala tišina.

Sada autobusi marke „mercedes“ tutnje kroz kapije Visoke porte, pored uspavane crkve Svete Irene, i fontane u kojoj je bostandži-basa spirao krv sa svog mača posle svakog pogubljenja. Sada, vođiči sa tamnim sunčanim naočarima, koji i ne pominju niše na zidovima visoko iznad njih, u koje su smeštane glave sultanovih vezira, kroz gužvu Ortakapije sprovode sedoko-se islužene direktore iz Frankfurta, Čikaga i Osake sa „kanon“ fotoaparata obešenim oko vrata i ženama koje se kikoću kao učenice.

Iza Ortakapije, nekoliko metara od hola gde se sastajao divan, stoji znak na kamenom zidu na kom piše: „Harem“.

Četiri ugledne starije žene iz Ohaja poziraju dok muž jedne od njih fokusira „minoltu“.

„Ne naslanjaj se na zid, Doris“, oteže. „Ne znam da li može da izdrži težinu.“

Velika crna vrata se otvaraju, i grupa se skuplja unutra, u hladnoj kaldr-misanoj tami. Mladi Turčin u poluraskopčanoj košulji i neispeglanim pan-

* Deo zvanične sultanove titule.

talonama, čiji je engleski pomalo nepravilan zbog vrskanja, staje na jednu stranu i obraća im se kroz zujanje i škljocanje fotoaparata.

„Harem znači 'zabranjen'“, kaže im. „Zabranjen za muškarce. Nekada je silltan bio jedini muškarac - jedini potpuni muškarac - koji je mogao da prođe kroz tu kapiju. A bilo koja žena koja bi ušla ovde, mogla je da nikada više ne izađe.“

Nekada je ovde bila tišina. Nije probijena ratnim pokličima niti osvajanjima, već smehom. Smehom žene.

Ali, prvo je bila tišina.

Prvi deo

paukova mreža

Rodos, 1522.

Tišina. Čuo se samo ujednačen ritam kiše koja je kapala sa šatora i padala u krvlju umrljane bare. Kamile i ljudi vukli su se kroz blato. Čak su se i nozdrve životinja trzale na smrad bolesnih ljudi i slabe higijene, ali najviše na vonj vode iz jarka.

Jarak sa vodom oko tvrđave bio je dvadeset metara dubok i četrdeset sedam metara širok, a na nekim mestima je bio gotovo ispunjen naduve-nim leševima. Miris tela koja se raspadaju prožimao je sve, uvlačeći se u odeću, kosu i kožu, rezak, čak i u svilenom sobičku sultanovog šatora, upr-kos gorućem tamjanu i mirišljivim maramicama koje su okupljeni generali držali na nosu. Mladić koji je sedeo raskrečenih nogu na tronu od sedefa i kornjačine kože, izgledao je kao panter spreman da skoči. Stisnutih zuba slušao je tiho poklonjenje svog drugog vezira. Njegovi dugi prsti uvijali su se u kandže i ispravljali, lice ispod turbana bilo je bledo od besa.

„Koliko ste sultanovih ljudi danas izgubili?“ prosiktao je govoreći o sebi, što je uvek radio u javnosti, kao da je neka druga osoba.

Lice drugog vezira bilo je umrljano osušenom krvlju iz posekotine na čelu. Osušila se i skorila u njegovoj crnoj bradi, gde je prigušeno sijala kao hiljadu malih rubina. Tog dana je šest puta poveo napad na otvor u zidu ispod kula Svetog Mihajla i Svetog Jovana, dok su sedi veterani vojske Kr-sta sekli njegove azape njihovim sabljama i strelama. Žene i deca su vadili kocke za popločavanje i bacali ih po njima. Neki od njegovih ljudi su pobe-

* Laka pešadija osmanske vojske.

Kolin Falkoner

gli, izgubivši hrabrost; Mustafa ih je posekao mačem, a zatim okupio svoje vojnike za novi pokušaj.

A sad, prvi put tog dana, bio je uplašen.

„Koliko ljudi?“ mladić na tronu je ponovio.

Mustafa se usudio da pogleda sultana u oči. O, veliki bože! „Dvadeset hiljada, gospodaru“, prošaputao je.

„Dvadeset hiljada!“ Skočio je na noge i svi ljudi u sobi - izuzev jednog - zakoračili su unazad.

Tokom duge tišine koja je usledila, nekim generalima se činilo da mogu da čuju kako Mustafa pokušava da proguta pljuvačku.

Kada je sultan Sulejman ponovo progovorio, glas mu je bio slabšan i piskutav. Kao mrtvačko zvečanje u ljudskom grlu, pomislio je Mustafa. „Ti si se zauzimao za ovaj poduhvat. Tri veka su nevernici ismevali Osmanlije iz ove tvrđave. Čak ni Fatih*, niti moj otac, Selim, nisu mogli da ih uklone. Ali ti si rekao svom sultanu da će biti drugačije ovog puta!“

Mustafa je ćutao. Znao je da nema izgovora za neuspeh. Osim toga, nije bio siguran da bi ga njegovi ljudi ponovo pratili do zidina.

Svila Sulejmanovih haljina talasala se pod svetlošću uljanih lampi dok se njegovo telo treslo snagom besa. Prsti stisnuti u pesnice pobeleli su mu u srdžbi. Pena pljuvačke pojavila mu se na krajevima usana.

„Još dvadeset hiljada ljudi iz vojske tvog sultana leži u blatu u podnožju ovog prokletog kamena, ostali su unesrećeni kugom, a zidine i dalje stoje! Zima je nadohvat ruke; čak se i sada oluje se kovitlaju na horizontu, spremne da razmrskaju flotu i zamrzu ostatak vojske tvog sultana. Pa ipak, ako se Sulejman sada okrene, uradiće to samo da bi vukao zastavu Osman-lija, zastavu islama, po prljavštini. Doveo si svog sultana na Rodos. Šta hoćeš da on sada uradi?“

Mustafa je ćutao.

„Ti si ovo savetovao!“ vikao je i drugog vezira ubadao prstom kao gvozdanim šiljkom. Okrenuo se bostandžijit koji je čekao u senci - turobno i zlonamerno prisustvo. Učinio je brz pokret rukom da bi prizvao gluvone-mog i povikao:

„Pogubi ga!“

* Osvajač.

* Janičarski rod vojske koji je isprva imao dužnost da se brine o carskim vrtovima.

Crnac je krenuo napred i ritnuo Mustafu u kolena jednim iskusnim pokretom leve ruke i noge. Mišići na leđima napnuše se dok je podizao kili? iznad glave da bi udario.

Piri-paša, veliki vezir, prvi se pomerio. Iskoračio je podignuvši sklopljene šake, na trenutak skrenuvši pažnju dželat. Oštrica kilisa presijavala se na svetlu uljanih lampi.

„Veliki gospodaru, molim vas! Poštedite ga! Možda je obmanut, ali se borio kao lav pred zidinama! Video sam ga...“

„Tišina!“ povikao je Sulejman, a pljuvačka mu kanu na bradu. „Ako misliš daje toliko značajan, možeš i ti da mu se pridružiš u raju!“

Kao da je nevidljiva ruka mahnula po sobi kosom. Piri-paša! Bio je to star čovek, vezir koji je preživeo Selima Svirepog i koji je bio Sulejmanov tutor u detinjstvu. On gaje lično savetovao da ne kreće u napad na Rodos. Generali i savetnici okupljeni oko mladog sultana pali su na kolena, licem dodirujući zemlju, svaki od njih moleći za milost. Samo se Ibrahim, uzgajivač sokolova, usudio da mu priđe. „Ekselenci-jo“, prošaputao je, i uzeo Sulejmana za ruku. Kleknuo je i poljubio rubin na prstenu njegove desne ruke.

Sulejman je umalo pozvao svog dželata za treći nalog kada je prepoznao mladića pred svojim nogama.

„Ibrahime!“

„Veliki gospodaru, postoji drugi način.“

Izgledalo je da će se Sulejman povući od mladića koji je i dalje držao njegovu ruku u svojim. Umesto toga je kazao:

„Reci, onda.“

„Istorija nam kaže da su Grci opsedali Troju četrnaest godina zbog žene. Zar neće Turci, onda, ugnjetavani piratstvom i upadima sa ove stene tokom više od tri veka, izdržati opsadu tokom jedne zime?“

Dželat se premeštao sa noge na nogu. Kilis je postajao teži.

„Šta je tvoj savet, Ibrahime?“

„Kažu da je jedan od rimskih cezara pri iskrcavanju vojske na ostrvo spaljivao svoju flotu na plaži. Veliki gospodar, kad biste, možda, izgradili vilu na ovom brdu, koja se dobro vidi iz zamka, branioci bi znali da neće biti povlačenja dok tvrđava ne bude naša. Slomilo bi im volju. A ako bi i naši vojnici takođe znali za vašu nameru, to bi im ulilo još više hrabrosti.”

Sulejman je uzdahnuo i spustio se nazad na veliki tron. Kažiprstom je milovao jedan od tirkiznih kamenčića kojima je bio ukrašen naslon za

Ô Vrsta mača.

15

Kolin Falkoner

ruku. „A šta sa njima?” rekao je pokazujući glavom na dva čoveka koja su i dalje klečala, pognute glave ispod kilisa. Pogledao je starog Piri-pašu i trgnuo se. Kako je mogao da namerava tako nešto?

„Već se protilo previše turske krvi danas”, rekao je Ibrahim.

Kakav si ti diplomata!, pomislio je Sulejman. Skoro neprimetno odmahivanje glavom i bostandžija je ponovo nestao u senci.

„Vrlo dobro”, Sulejman im je rekao. „Sultan ostaje.”

2.

Eski šaraj (Stara palata), Stambol

Soko je lebdeo nošen vazдушnim strujama visoko iznad grada; njegova zupčasta krila zaranjala su i naginjala se pri svakoj promeni vetra. Lebdeo je sedamdeset metara iznad mora, visoko iznad zidina Stambola i njegovih prljavih, kaldrmisanih ulica, gde su prosjaci bez nogu preklinjali za milostinju i gde su muve letele u crnim oblacima iznad kora dinja, čak i iznad uzvišenih kupola i minareta džamija koji su dobijali ružičastosivu boju u suton; njegove zlatne oči bez treptaja su se usredsredile na mladu ženu na terasi Eski saraja.

Figura joj se jasno videla dok je stajala sama na visokim zidinama palate. Uistinu, čak i među trista žena harema, bila je upadljiva zbog dve pletenice, vezane satenskom trakom, koje su joj visile do pola leđa. Kosa joj je bila boje vatre, uglačana žuta, zlatna i crvena. Pletenice su blistale na sunčevoj svetlo-sti, izgledale su kao da svakog trenutka mogu da zapucketaju poput plamena, dajući kontrast njenim zelenim očima i bledom tatarskom tenu. Bila je visoka i vitka, još nenaviknuta na manire koje su doneli dani mladosti.

Licem je bila okrenuta ka severoistoku, gledala je negde iza dalekih brda Rumelije, do mesta daleko preko ljubičastog horizonta; bilo je izvan vidika, pa ipak, ona je mogla da ga vidi. Bilo je to mesto gde je suva trava toliko visoko dosežala leti da je umalo mogla da dodirne jahačev opasač, mesto gde su slane močvare sijale na mesečini, gde bi konjanik mogao tri dana da jaše, a da ne naiđe na živu dušu.

I dok je mislila o tome, njene usne se blago rastvoriše i ona ispusti tihi krik koji je iznenadio slavuja ispod strehe terase, zarobljenog, kao i ona, u kavezu.

16

Sultanov harem

„Mogla bih da provedeni ceo život zaključana ovde”, šaputala je ptici. „Drže me zbog zanosne boje moje kose i moje pesme, a jednog dana će moja mladost uvenuti i nestati, kao cvet pritisnut u knjizi. Ali, naći ću način da izađem.”

Naravno, postojao je samo jedan način da se izađe. A on je još bio na Ro-dosu, gde je, govorili su, gradio novu vilu na planini Filermos”, sa pogledom na tvrđavu. Bila je njegova, rekli su joj, posedovao ju je; ali ona ga nije ni videla, a bila je u njegovom mračnom i lepom zatvoru skoro pola godine.

Govorili su da on i nije gledao druge žene. Njegova miljenica je bila Gilbehar, Crnogorka, ona koju su zvali „Ruža proleća”. Nije obraćao pažnju na druge konkubine, iako je posedovao tri stotine najlepših žena carstva koje se protezalo od Vavilona do Beograda, i od kojih je svaka bila izabrana baš za njega.

Pa, morao je da postoji način. Nije želela da provede dane sanjareći uprazno o čudu koje bi je odvelo u njegov krevet. Makar probudila i samog đavola i podstakla vatre pakla ispod ove palate, naći će načina da zameni Crnogorku i izađe.

Zažaliće dan kada su ovu mačku uveli u kavez s pticama.

Do tada će čekati.

Neka dođe.

Čekaće.

Rodos

Na dan kada su hrišćani slavili Svetog Nikolu, Sulejman je ušao u gradove Sveti Nikola i Sveti Arandel, unutar zidina koje su propadale, čije je drago-cenosti želeo njegov otac, čak i njegov pra-praded, Fatih Osvajač. Već je, u dvadeset osmoj godini, ostvario ono o čemu su oni samo sanjali. Izvadio je trn iz boka Osmanlijskog carstva, oteo je Rodos od vitezova svetog Jovana.

»Kažu da je nekada divf stajao ovde. Sad stoji još jedan.”

Sulejman se okrenuo u sedlu. Bio je to Ibrahim čiji se arapski pastuv pro-pinjao i borio se za svoju glavu kao da je upio jahačevu srčanost kroz sedlo.

„Tvoje mudro savetovanje je preovladalo“, jednostavno je rekao Sulejman.

„Božić je! Misliš li da će slaviti danas na Trgu Svetog Petra?“

U stvari, radi se o brdu koje se nalazi desetak kilometara južno od grada Rodosa; prim. prev. t Misli se na bronzanu statu Kolosa sa Rodosa; prim.prev.

17

Kolin Falkoner

Sulejman je pogledao preko trga u grupu bradatih vitezova kako se mole na kolenima ispred jedne građevine, gde je iznad dovratka bio uklesan njihov viteški grb. Svi su bili uplašeni, jedan od njih sa svežim ružičastim ožiljkom preko lica, razmrljane kože na mestu gde mu je bilo oko; drugi je imao zavoj sa kog je curila krv preko ruke bez šake.

Zajedno su ša-putali svoje molitve, nesvesni zveckanja oklopa i čelika i mirisa konja, dok su janičari i njegovi lični telohranitelji solaci, marširali pored njih; ignori-sali su vijorenje belih i zelenih barjaka oko njih. Nisu se oni predali, već su građani Rodosa prvi tražili primirje.

„Nemaju šta da slave“, rekao je Sulejman.

Ibrahim je naterao konja da pride bliže, i počeo da šapuće. „Ekselenci-jo, zbunjujete me. Izvojevali ste najveću pobedu za lozu Osmanlija još od kad je Fatih uzeo Konstantinopolj. Zar se ne radujete?“

„Ovi ljudi su se hrabro borili, Ibrahim. U meni nema želje za krvlju. Naša je dužnost, prema islamu, da osvajamo. Ne moramo u tome da uživamo.“

Ibrahim je pokušao da sakrije nestrpljenje. Ali Sulejman je znao o čemu on misli, i dozvolio je sebi da se kiselo osmehne.

„Ja vas zabavljam, ekxelencijo?“

„Ti me uvek zabavljaš, Ibrahim. Znaš to.“

Ibrahim je pogledao na nizove vojnika sa belim perjanicama, dugim brkovima i arkebuzama prebačenim preko ramena. Podsetili su ga na be-sne pse na povocu. „Dopustićete janičarima da se izžive?“

„Ne, Ibrahim. Dao sam svoju reč. Ovoga puta ne.“

„Oni se samo bore zbog plena koji im date. Oni su kao psi koji se hrane ostacima. Znae šta se desi gladnom psu.“

„Moraće da budu gladni još neko vreme. Ovde neće biti pljačkanja.“

„Ovde smo se suočili s potpunim porazom. Izvanredno ste saosećajni, ekxelencijo.“

Po Ibrahimovom tonu, Sulejman je znao da on to uopšte ne misli. Mislio je da je on zaboravio prethodna četiri meseca. Nikome ne bi dozvolio da se usudi da tako razgovara sa njim. Ali Ibrahimu, pa...

Pored toga, Ibrahim nije bio u pravu. Nije zaboravio; kako bi čovek mogao da zaboravi vonj krvi, pomalo sladunjav miris koji izaziva mučninu, miris tela koja trule u blatu, ili vriske ljudi koji umiru u jarcima, naslagani kao živa ograda. Kako bi mogao da zaboravi izgled nekad ponosne vojske koja umire na pedalj od kuge u blatu na ledenoj kiši? Ali, na kraju je preovladala božja volja.

18

Sultanov harem

„Pa, šta sad, ekxelencijo?“ pitao je Ibrahim.

Sulejman je mislio na Eski šaraj i na svoju miljenicu Gilbehar. Tamo će naći mir. Tamo, ženski smirujući dodir može da pomogne čoveku da zaboravi ovakve noćne more.

Možda će mu pomoći da zaboravi i užasni trenutak kada je otkrio sop-stvenog oca u sebi; da nije bilo Ibrahima pogubio bi svog prvog i drugog vezira zajedno. Čak ni Selim nikad nije uradio tako nešto.

Bio je potresen otkrićem zveri u svojoj duši. Uplašilo ga je to više nego krvoproliće koje je prizvalo zver odnekud duboko iz njega. Nikad nije ni posumnjao da u njemu vrebata takav gnev, takav duh nepopustljiv zbog inata. Bez Ibrahima, oslobodio bi ga. Bez Ibrahima, zver bi i dalje mogla da ga uništi.

Stresao se. „Hajde da idemo kući“, rekao je.

Eski šaraj

Kada bi nova robinja bila dovedena u harem, odmah je počinjala da uči jezik osmanlijskog dvora i Kuran; dodeljivali su je nekoj od haremskih službenica da bi se učila određenoj dužnosti.

Hirem je dodeljena éhaji sobe svile, nadzornici haljina, jednoj ogorčenoj Čerkežanki čija je koža i po boji i po čvrstini odgovarala životinjskoj, i koja se još grčevito sećala jedne neuspešne noći provedene sa sultanom Bajazitom, Sulejmanovim dedom. Ostatak svog života je provodila među balama brokata, damasta, satena, tafta i somota, među izvezenim haljinama, košuljama i velovima u raznim fazama, nagomilanim na stolovima oko nje, a narav joj je svakim danom postajala sve gora.

Hirem je uživala u svom poslu, ili, bolje rečeno, odlučila je da iz njega izvuče ono najbolje. Imala je spretne prste i oštro oko, i njene maramice pohvalila je sultanija, sultanova majka, koja je imala najveću moć u haremu.

Hirem je pevušila neku melodiju dok je radila, vezući kvadrat na zelenom diba satenu - najboljem satenu na svetu, iz Stambola, rekla joj je čehaja - zlatnim i srebrnim koncem, ušivajući šaru od lišća i cveća, punu detalja, na tkaninu. Posebna vrsta materijala, svilena tkanina protkana zlatom.

19

Kolin Falkoner

Sulejman je pogledao preko trga u grupu bradatih vitezova kako se mole na kolenima ispred jedne građevine, gde je iznad dovratka bio uklesan njihov viteški grb. Svi su bili uplašeni, jedan od njih sa svežim ružičastim ožiljkom preko lica, razmrljane kože na mestu gde mu je bilo oko; drugi je imao zavoj sa kog je curila krv preko ruke bez šake. Zajedno su ša-putali svoje molitve, nesvesni zveckanja oklopa i čelika i mirisa konja, dok su janičari i njegovi lični telohranitelji solaci, marširali pored njih; ignori-sali su vijorenje belih i zelenih barjaka oko njih. Nisu se oni predali, već su građani Rodosa prvi tražili primirje.

„Nemaju šta da slave“, rekao je Sulejman.

Ibrahim je naterao konja da priđe bliže, i počeo da šapuće. „Ekselenci-jo, zbunjujete me. Izvojevali ste najveću pobjedu za lozu Osmanlija još od kad je Fatih uzeo Konstantinopolj. Zar se ne radujete?“

„Ovi ljudi su se hrabro borili, Ibrahim. U meni nema želje za krvlju. Naša je dužnost, prema islamu, da osvajamo. Ne moramo u tome da uživamo.“

Ibrahim je pokušao da sakrije nestrpljenje. Ali Sulejman je znao o čemu on misli, i dozvolio je sebi da se kiselo osmehne.

„Ja vas zabavljam, ekxelencijo?“

„Ti me uvek zabavljaš, Ibrahim. Znaš to.“

Ibrahim je pogledao na nizove vojnika sa belim perjanicama, dugim brkovima i arkebuzama prebačenim preko ramena. Podsetili su ga na be-sne pse na povocu. „Dopustićete janičarima da se izžive?“

„Ne, Ibrahim. Dao sam svoju reč. Ovoga puta ne.“

„Oni se samo bore zbog plena koji im date. Oni su kao psi koji se hrane ostacima. Znaš šta se desi gladnom psu.“

„Moraće da budu gladni još neko vreme. Ovde neće biti pljačkanja.“

„Ovde smo se suočili s potpunim porazom. Izvanredno ste saosećajni, ekxelencijo.“

Po Ibrahimovom tonu, Sulejman je znao da on to uopšte ne misli. Mislio je da je on zaboravio prethodna četiri meseca. Nikome ne bi dozvolio da se usudi da tako razgovara sa njim. Ali Ibrahimu, pa...

Pored toga, Ibrahim nije bio u pravu. Nije zaboravio; kako bi čovek mogao da zaboravi vonj krvi, pomalo sladunjav miris koji izaziva mučninu, miris tela koja trule u blatu, ili vriske ljudi koji umiru u jarcima, naslagani kao živa ograda. Kako bi mogao da zaboravi izgled nekad ponosne vojske koja umire na pedalj od kuge u blatu na ledenoj kiši? Ali, na kraju je prevladala božja volja.

18

Sultanov harem

„Pa, šta sad, ekxelencijo?“ pitao je Ibrahim.

Sulejman je mislio na Eski šaraj i na svoju miljenicu Gilbehar. Tamo će naći mir. Tamo, ženski smirujući dodir može da pomogne čoveku da zaboravi ovakve noćne more.

Možda će mu pomoći da zaboravi i užasni trenutak kada je otkrio sop-stvenog oca u sebi; da nije bilo Ibrahima pogubio bi svog prvog i drugog vezira zajedno. Čak ni Selim nikad nije uradio tako nešto.

Bio je potresen otkrićem zveri u svojoj duši. Uplašilo ga je to više nego krvoproliće koje je prizvalo zver odnekud duboko iz njega. Nikad nije ni posumnjao da u njemu vrebata takav gnev, takav duh nepopustljiv zbog inata. Bez Ibrahima, oslobodio bi ga. Bez Ibrahima, zver bi i dalje mogla da ga uništi.

Stresao se. „Hajde da idemo kući“, rekao je.

3.

Eski šaraj

Kada bi nova robinja bila dovedena u harem, odmah je počinjala da uči jezik osmanlijskog dvora i Kuran; dodeljivali su je nekoj od haremskih službenica da bi se učila određenoj dužnosti.

Hirem je dodeljena čehaji sobe svile, nadzornici haljina, jednoj ogorčenoj Čerkežanki čija je koža i po boji i po čvrstini odgovarala životinjskoj, i koja se još grčevito sećala jedne neuspešne noći provedene sa sultanom Bajazitom, Sulejmanovim dedom. Ostatak svog života je provodila među balama brokata, damasta, satena, tafta i somota, među izvezenim haljinama, košuljama i velovima u raznim fazama, nagomilanim na stolovima oko nje, a narav joj je svakim danom postajala sve gora.

Hirem je uživala u svom poslu, ili, bolje rečeno, odlučila je da iz njega izvuče ono najbolje. Imala je spretne prste i oštro oko, i njene maramice pohvalila je sultanija, sultanova majka, koja je imala najveću moć u haremu.

Hirem je pevušila neku melodiju dok je radila, vezući kvadrat na zelenom diba satenu - najboljem satenu na svetu, iz Stambola, rekla joj je čehaja - zlatnim i srebrnim koncem, ušivajući šaru od lišća i cveća, punu detalja, na tkaninu.

Posebna vrsta materijala, svilena tkanina protkana zlatom.

19

Kolin Falkoner

Udubila se u rad, i počela tiho da peva pesmu koju je naučila od svog oca, tatarsku pesmu o stepama i severnom svetu.

Nije čula kad je ćehaja ušla u sobu, iza nje, ali je osetila žestok šamar preko svog uha. Trgla se od iznenađenja i ispustila srebrnu iglu na pod.

Skočila je na noge, spremna da udari, ali ćehajine oči zlobno zasija-še: „Hajde! Udari me, ti mala namigušo! Reći ću kapijagi da te odvede na bastinadoT

Hirem je od besa pocrvenela kao cvekla sve do temena, ali je spustila ruku.

„Ovde se ne peva, ti mala namigušo“, rekla joj je ćehaja. „Već sam ti rekla. Ovo je harem. Ovde je uvek tišina.“

„Ja volim da pevam.“

„Šta ti voliš nije važno. Važno je šta veliki gospodar želi.“

„On čak i nije ovde. Mogli bismo da pucamo iz topa u hodniku, a on ne bi ni znao.“

„Bezobrazna mala namigušo!“ Ćehaja ju je ponovo ošamarila, ali ovog puta je Hirem bila spremna i nije ispustila ni zvuk. Primila je udarac, zatim zatresla glavom kao mladunče koje otresa kapi vode sa krzna. Usta su joj se izvila u rugajući osmeħ, iako je ćehajina šaka ostavila ružičast otisak na njenom obrazu.

„To je zakon!“ ćehaja je povikala na nju.

Hirem se nagnula i prošaputala: „Snizi glas. Mogao bi sultan da čuje! On mrzi buku!“

Ćehaja se okrenula od nje, podigla maramicu koju je Hirem vezla i pregledala je, tražeći grešku. Kako nije našla nijednu, bacila je maramicu nazad na klupu i uz, već izvežban, pogled pun gađenja, rekla: „Nastavi sa radom!“

Hirem je delila posao sa Jevrejkom, kose crne poput gavrana, koja je bila kupljena od prodavača robova u Aleksandriji. „Meso s pijace“, tako ju je ćehaja zvala. Ime joj je bilo Mejlisa i imala je duge noge, tanke zglobove i brze, nervozne pokrete, kao vrabac. Krajičkom oka, Hirem je mogla da je vidi nagnutu nad svileni pokrivač za jastuk koji je vezla, pokušavajući da bude nevidljiva. Ali, bila je i previše izazovna meta za ćehaju u njenom trenutnom raspoloženju.

„Daj mi da vidim to“, rekla je ćehaja i otela parče svile i brokata iz Mejli-sinih prstiju. Usna joj se iskrivila kao da će zarežati. „Pogledaj ovo! Najbolji brokat iz Burse, a ti si ga uništila!“ Žestoko je ošamarila mladu devojkicu. „O čemu si mislila? Pogledaj ove bodove! Dete bi bolje uradilo!“

* Batinanje po tabanima.

20

Sultanov harem

Mejlisa jepognula glavu i ništa nije odgovorila. Ćehaja je bacila materijal na pod i ponovo je ošamarila. „Oparaj sve ove bodove i počni iz početka! I ne očekuj večeru dok ne bude gotovo. Je Ā me čuješ?“

Okrenula se i šepureći se izašla iz sobe.

„Debeli stari kamilji prdež!“ rekla je Hirem zabacujući kosu. Sela je na klupu i ponovo počela da peva, glasnije nego malopre. Tišina je zakon!

Kakva glupost!

Začula je prigušen glas iza sebe i okrenula se. Mejlisa je jecala, glave oslonjene na ruke, dok joj se maleno telo treslo u očaju.

„Mejlisa, šta se dešava? Mejlisa... ne daj da te ona iznervira! Ona je ružna veštica! Videla sam više pameti u konjskom izmetu.“

Ali Mejlisa je samo odmahнула glavom, zajecala je još jače, dok je dugim prstima grebala po gruboj površini klupe. Čula se škripa njenih noktiju o drvo.

„Mejlisa?“

Hirem je ustala, pokušavajući da obuzda svoje nestrpljenje. Stvarno! Zar je nikad pre nisu ošamarili? Sela je na klupu pored nje i stavila joj ruku na rame, uspravljajući je.

„Prestani s tim!“

„Nije ona...“

„Šta onda? Mejlisa? Šta god da nije u redu?“

Iznenada, Hirem je sve jasno videla u devojčinim krupnim smeđim očima. Shvatila je da joj ovo nije uradila ćehaja. Bio je to užas: go i bezna-dežan. Oči su joj pobešele od straha.

Dragi bože, šta je uradila? „Mejlisa?“

Mejlisa je prelazila pogledom preko Hireminog lica, užas je seovao iz njenih očiju izražavajući očajničku potrebu da prizna, da joj veruje.

„U redu je“, Hirem je začula sebe kako izgovara. „Meni možeš da kažeš.“

„Ubiće me“, prošaputala je Mejlisa.

„Niko ne želi da te ubije. Osim ako ne misliš da umremo od dosade zbog šivenja...“

„Ne razumeš.“

„Naravno da ne razumem. Ništa mi nisi rekla.“

Mejlisa je zgrabila kaftan u krilu, gužvujući materijal u tvrdnu smeđu lopticu. „Trudna sam“, prošaputala je.

U prvom momentu, Hirem je pomislila da ju je pogrešno čula. „Šta?“

„Trudna sam. Znam. Propustila sam krvarenje.“

21

Kolin Falkoner

Hirem je poželela da se glasno nasmeje. _ . A ona je mislila da je ova mala Jevrejka glupa! If to da postigne!

„Grešiš.“

Mejlisa je prestala da plače. „Nije greška.“ „Kako?“

Pogledala je preko Hireminog ramena. Grklj U tamnoj sobi, njene beonjače su sijale kao ogr< Kapijaga! Kapetan straže, glavni beli evnuh! rila od zaprepašćenja. Iako je bio zadužen za stra bude nasamo ni sa jednom od devojaka, jer nije r - kao crnci. Govorili su da je većina belih evnuhja rana, podvezivali su im testise ili ih smrskavali k< je bilo moguće...?

„On treba da bude evnuh.“ „Naravno da je evnuh! Da li misliš da bih se kom? Ovde?“

Hirem je bila šokirana. Ne samo rečju - ustoj; kako su u Mejlisinom umu njihove uloge bile ol Hirem glupa. A naravno, usamljenik uvek misli pomislila je Hirem. Kako je bila naivna! Dok se kom, misleći da je nadmoćnija zbog svog obraz ovih farmera su već smislile način kako da odu s nekim u krevet.

Ali ja bar nisam trudna, razmišljala je Hirem.

„Ali ako je evnuh...“

„Kažu da muškarcu ponekad... može da se povrai ke godine moraju da ih proveravaju da bi bili sigurr

„Kakva besmislica! Kada uškopiš konja, ostaje

„Ali, znaš, beli evnusi... oni nisu raže - njihov kao kod crnih.“

Gutale su neko vreme. Mejlisa je sada bila smii se nekome poverila. Hirem je nastavila da zuri u i „Ali kako?“

Mejlisa je ponovo bacila pogled prema vratimp tom. „Postoji dvorište na severnom delu palate. Ol vima, a zasenčeno platanima. Postoje vrata u zidu nikad nema stražara.“

22

Trudna! U ženskom zatvoru! kako je, do đavola, uspela

.n joj se kretao gore-dole, ogrohmi biseri. „Kapijaga.“ Hiremina usta su se otvo-u harema, nije trebalo da bio raže - potpuni evnuh samo delimično kastro-io u mlade jagnjadi. Da li

ebala sa potpunim čove-

mala Mejlisa! - već je bile obrnute. Ona je mislila da je daje pametniji od ostalih,)na mučila s novim jezi-ivanja i

vaspitanja, ćerke prokjrijumčare krastavce i da

iti. Čak i crni evnusi, sva-i da ništa nije poraslo.“ ostaje! uškopljen.“

f stvari nisu kastrirane -

•enija; pomoglo joj je što iju, zgranuta. Trudna!

i nastavila tihim šapa-Okruženo je visokim zido-ali su uvek zaključana i

Sultanov harem

„Šta si ti tamo radila?“

^Učila sam Kuran, kao što su nam i dali uputstva.“

Hirem se umalo nasmejala. Možda je bog tako hteo. „Nastavi.“

„Mora da me je video. Možda sa severne kule. Začula sam ključ u bravi. Htela sam da pobegnem, ali...“

Hirem je nakrenula glavu čekajući „ali“, međutim, Mejlisa je samo slegla ramenima. „Rekao je da sam najlepša žena u haremu. Rekao je da će mi pomoći da sultanu zapadnem za oko.“

„Koliko se puta to dogodilo?“

„Pet, možda šest puta.“

„Šest puta! Znaš šta bi ti uradili da su te uhvatili?“

„Uhvatili su me“, rekla je Mejlisa, „zar ne?“

Hirem je ćutala. Pitala se šta bi uradila da je kojim slučajem sedela u u senovitom vrtu čitajući Kuran. Verovatno isto. Bilo šta, čak i smrtna opasnost, bilo je bolje od dosade koja guši u ovoj tamnoj palati. A i ^svakodnevnne kupke i masaže na koje su ih primoravali, uzburkale su nešto unutar nje. Sva ova lenjost i tetošenje delovali su kao afrodisijak. Ali nije bilo muškarca da smiri želju.

„Kako je bilo?“ pitala ju je Hirem.

„Kako je bilo? Sto je važno kako je bilo?“ Mejlisa je prosiktala. „Ubice me. Da li znaš šta učine devojci iz harema koja zatrudni, a da nije bila u krevetu sa sultanom? Vežu je u vreću i bace u Bosfor!“

„Pomoći ću ti“, Hirem je čula sebe kako izgovara. ^ ^

„Kako možeš da mi pomogneš? Šta bi ti mogla da uradiš?“

„Videćeš. Pomoći ću ti. Videćeš!“

Eski šaraj

Soba je bila ista kao u njegovom sećanju. Prvi put otkako je pre tri dana trijumfalno ušao u Stambol, osećao se kao da je stigao kući. Bacio se na divan do zida. Kako je skinuo svileni turban, odbacio je i onog drugog sebe, sultana Osmanlija, čoveka koji je za njega, svakim danom sve više, postajao stranac. Prešao je rukom preko glatke, izbjirane glave sve do potiljka. Otkako je nasledio tron od svog oca pre tri godine, imao je osećaj

Kolin Falkoner

da posmatra svet iz zamračene sobe i da vidi sebe kao glumca u pozorištu senki. Čak je i u svojim dnevnicima pisao u trećem licu.

Uzdahnuo je i ramena su mu se opustila. Velikog vezira su zvali „nosačem tereta“. Ali veliki vezir je bio samo žongler, izvođač balansirajuće tačke laskanja, matematike i dvoličnosti. Sultan je bio taj koji je odista nosio teret, težinu islama, i potrebe šest miliona Turaka; a taj teret će sada biti sa njim sve do dana kad bude umro.

Ali ovde, u tišini harema, postojalo je olakšanje. Ovde je gorelo mirisno drvo u visokom bakarnom srcu, svetlost vatre je svetlucala na popločanim zidovima poput fontane. Ovde su srebrne posude u kojima gori tamjan visile pušeći se sa plafona, rasterujući na neko vreme smrad krvi koji je po-neo sa sobom u svom sećanju sa Rodosa. Ovde nije bilo vezira, generala, protokola, odgovornosti. Ovde je bila Gilbehar.

Sulejman je začuo šuštanje tkanine dok je prolazila kroz ružičastu za-vesu od damasta na dalekom drugom kraju sobe. Pogledao ju je, osećajući mešavinu olakšanja, zadovoljstva i požude. Njena duga svetla kosa bila je vezana u dugu pletenicu i padala joj je niz leđa, a pod sjajem vatre oblik njenog lica se samo nazirao, u nijansama oker i ružičaste boje. Nosila je košulju - gomlek - od skoro providne nebeskoplave svile, dva dijamantska dugmeta svetlucala su i igrala na njenoj koži dok je hodala. Kao sunce čija se svetlost odbija na vodi, pomislio je. Njen prsluk je bio od dragocenog plavog brokata iz Burse, njene duge pantalone su padale kao beo vodopad od svile do njenih članaka. U njenoj kosi su bili biseri.

Gilbehar, ruža proleća, mislio je. Kakvo lepo ime su ti dali.

Ona je pala na kolena i čelom dotakla tepih. „Selam. Gospodaru mog života. Sultanu sultana. Gospodaru sveta. Care nad carevima.“

Rukom joj je nestrpljivo dao znak. Koliko joj je puta rekao da nema potrebe? Ali ona ga je uvek ovako pozdravljala, pridržavajući se forme. Trenutno nije želeo da ga podsećaju ko je. Bio je čovek koji je došao kući; to je bilo dovoljno.

„Dođi.“

Poslednjih par koraka je skoro dotrčala i zagnjurila se licem u njegov vrat. Osetio je vlažnost njenih suza na svom vratu i miris sušenog jasmina iz njene kose.

„Kada je na minaretima bilo belo, a ti se još nisi vratio, mislila sam da se možda nikad nećeš vratiti. Tako sam uplašena bez tebe. Toliko je glasina.“ Odvojila se od njega i zagledala mu se u lice prvi put. „Nisi bio povređen?“

24

Sultanov harem

Nema ožiljaka koji će se ikad videti“, rekao je Sulejman, i iz nekog razloga je pomislio na Piri-pašu i kako je naredio pogubljenje svog mentora iz detinjstva. Da Ibrahim nije bio tamo...? Možda je, na kraju krajeva, bio tiranin baš kao njegov otac. „Kako je Mustafa?“

„Spava. Nedostajao si mu“, dodala je. „Cesto priča o tebi.“ Skoro da me i ne zna više, pomislio je Sulejman. „Daj da ga vidim.“ Gilbehar ga je uzela za ruku i provela ga kroz stan do prinčeve odaje. Najednom uglu kreveta je gorela sveca u visokom zlatnom svećnjaku koju je pazio paž s turbanom. Drugi paž je stajao u senci uz drugi ugao kreveta. Ako bi se dečak okrenuo u snu sveca bi bila ugašena, a druga upaljena, tako da mu svetlo nikad ne šija pravo u lice. Sulejman se nadneo nad dušek. Mustafa je imao svetlu kosu kao njegova majka i lepo, smireno lice. Sada je bio devet godina star, rastao je, bio je vest u bacanju koplja kao i u učenju Kurana i matematiki. Budući sultan Osmanlija, mislio je Sulejman. Uživaj u svojoj mladosti dok možeš. Dobro je što si sve jači.

Ponovo ga je iznenadila ironija da ima sina koji toliko malo liči na njega, čak još manje na Turke čiji će vladar postati jednog dana. Ali žena svakog sultana je bila robinja i hrišćanka, jer je Kuran naređivao da nijedan musliman ne srne biti prodat u roblje. Tako je svaki sultan bio sin robinje, sin hrišćanke, ipak božanski izabran zaštitnik velike vere. Božja mreža je zaista bila velika.

„On je dobro?"

„Svakog dana je sve viši. Hoće da bude kao njegov otac."

Sulejman se nasmešio u tami. Gilbehar, kako si providna! Već pokušavaš da zadobiješ moje simpatije. Užasno je kako svi sinovi Osmanlija nauče da se toliko plaše svojih očeva. Ali, sa dobrim razlogom.

Dotakao je Mustafino čelo vrhovima prstiju. Dečakova vilica se opustila u snu, tako da su mu usta bila blago otvorena. Ponovo je izgledao kao beba. „Blagosloven bio, sine moj", Sulejman je prošaputao. Mustafa je promrmljao u snu i okrenuo se.

Sulejman se okrenuo ka Gilbehar. Njena silueta je bila ocrtana plamenom svece. Požuda je bila kao fizički udar, duboko u dnu njegovog stomaka. Želeo je sada da je uzme, da izlije svoje seme u nju, kao poplavu, kao reku, a da zatim jeca na njenoj dojki kao beba. Ali to nije bilo moguće.

Umesto toga je rekao: „Sad treba da jedemo."

Gilbehar je donela hranu, malene kocke jagnjetine kuvane u aromatičnim biljkama, parčice piletine pečene na tihoj vatri, plavi patlidžan punjen

25

Kolin Falkoner

pirinčem. Posle toga su jeli smokve u pavlaci i pi nog pehara. Tihi paževi su dopunjavali njihove ča

„Sta se priča po haremu?" pitao ju je Sulejman čuje tračeve. Takođe, oni su bili i merilo njegove s

„Pričaju o vama kao o velikom heroju", rekla j vidi da je deo slave preuzela kao svoj. „Kada je stig dos, rekli su da ćete biti zapamćeni u istoriji kao < jač. Da ste predodređeni da budete najveći od svi!

„Gena je bila visoka..."

„Naša vojska će ponovo ojačati."

Sta ona zna o vojskama? Sulejman je gorko po šao. „Bila je to užasna bitka. Da je za ženske uši, n stvari..." Završio je obrok i umočio prste u srebrn nutka pojavio pored njega da ih osuši.

„Ne smete više misliti o tome."

„Danju je lako. Ali noću, u tami, teško je ne se<

Čekao je, ali ga Gilbehar nije ohrabrila da nas Mislio je. Moram nekome da kažem. Ili je to moram sam da nosim.

Pogledao je Gilbehar i n Kako je divno što bog stvara tako nešto kao što su mu pogled padne na senku njenih grudi ispod ko da oseti toplinu njenog tela preko stola. Ali u svaki čao je kao da je veoma daleko od nje.

„Kad si bio odsutan, vadila bih tvoje pesme i magalo da ponovo osetim da sam ti blizu", rekla je

Posle toliko vremena dodirivanja grubih stvari, r trona, drške mača, kožne uzde konja, bilo je čudne Sulejman je bio željan toga. Ščepao je Gilbeharii dojku kao da je hteo da je uzme za sebe, kao svoj zacvilela od bola, osvestio se i povukao ruku. Ah, t; ka i butina... Razdvojio joj je noge i osetio kako g kukova. Zatvorio je oči uživajući u zadovoljstvu. se izgubi u mekoći, u toplini. Oterao je slike leden« pu koja izviruje iz blata, kulu Svetog Mihajla koja i Da li je miris krvi ili miris poraza donosio ovaj uz;

26

šerbet iz hladnog zlat-;e i činije.

Uvek ga je zabavljalo da lage kao sultana. Gilbehar, i mogao je da a vest da ste osvojili Ro-rugi Fatih, veliki Osva-sultana."

riislio. Ponovo je poku-

:ogao bih da ti ispričam

činiju. Paž se istog tre-

ati se."

ivi. Kako da joj kažem? žda još jedan teret koji smešio se. Tako ljupka, dave oči. Dopustio je da ulje i mislio je da može im drugom smislu, ose-

čit^la ih. To mi je uvek po-Gilbehar.

aslona za ruku zlatnog dodirnuti nešto nežno.

0 telo, stiskajući njenu lično blago; tek kad je mekoća njenog stoma-

1 njima obujmljuje oko ieleo je da je ispuni, da kiše, sliku ruke u oklo-ranja iz tamnih oblaka, s da ga i dalje progoni? Sultanov harem

Gilbehar mu je šaptala svoju slatku magiju i on uđe u nju, i od tog dugog požudnog pokreta osetio je kako mu se telo grči, kako ga vrelo, slatko zadovoljstvo preplavljuje, kako se gorčina i slatkoća izlivaju iz njega.

Kao poplava, kao reka.

Kad je završio, zamislio je da sigurno leže u bari svog semena. Slike su se prevrtale u njegovom mozgu, budućnost i prošlost. Gilbehar sa još jednim sinom, smrdljivi jarak na Rodosu, dželatov mač kako svetluca kao dijamant viseći iznad Piri-pašine glave, Mustafino pospano lice postaje njegovo, a zatim lice njegovog oca, čudovište sa bradom natopljenom krvlju koje jede svoju decu. Naglas je zaječao i pao na stranu, osetio je da Gilbehar šapuće umiru-juće

reći u njegovo uvo. Rukom i nogom se poput zmije obavila oko njega, i osetio je divnu lepljivu toplinu na sopstvenoj butini. I onda ništa.

Kada se ponovo probudio postojala je samo tišina harema, tama noći, nemi robovi uza stubove kreveta. Usamljena sveca je sijala u tami. Gilbehar je ležala pored njega, jedva se pomerajući, tiha u snu kao i uvek. Otvorio je oči i pogledao po sobi, u tamne senke niša gde je Gilbehar stavila rukopise njegove poezije.

Ovo je moj harem, rekao je sebi, moje utočište, zabranjeno svim muškarcima sem meni. Imam svoju miljenicu, svoju gizde, koja mi spava pod rukom, moje seme je još vlažno unutar nje; to su moje pesme oko ovog zida, svaka je tajni deo mene čuvan kao svetinja na bogatom jeziku Persija-naca, moje najličnije i najduhovnije misli. Čak i unutar protokola harema, očuvao sam ove sobe kao utočište.

Zašto se, onda, osećam ovako usamljenim?

Hirem je znala da je zavedena kad je počela da iščekuje hamam, jutarnje kupanje. U stepama su sa neodobravanjem gledali na to, čak su ga se i plašili. Svi su znali da je pranje vodilo do hladnoće, bolesti i smrti. Zima i ve-tar bili su neprijatelji, a luksuz i udovoljavanje nemogući.

Ali, ovde su zahtevali da se devojke kupaju dvaput dnevno, i da briju svaku dlaku na telu. U početku je bila preplašena; ali kada je otkrila da se nije razbolela, bila je samo zgađena, ne toliko nepristojnošću, koliko uč-malošću. Nije se sećala kad je počela drugačije da se oseća. Smekšavala je,

27

Kolin Falkoner

pirinčem. Posle toga su jeli smokve u pavlaci i pili šerbet iz hladnog zlatnog pehara. Tihi paževi su dopunjavali njihove čaše i činije.

„Sta se priča po haremu?“ pitao ju je Sulejman. Uvek ga je zabavljalo da čuje tračeve. Takođe, oni su bili i merilo njegove snage kao sultana.

„Pričaju o vama kao o velikom heroju“, rekla je Gilbehar, i mogao je da vidi da je deo slave preuzela kao svoj.

„Kada je stigla vest da ste osvojili Ro-dos, rekli su da ćete biti zapamćeni u istoriji kao drugi Fatih, veliki Osvajač. Da ste predodređeni da budete najveći od svih sultana.“

„Gena je bila visoka...“

„Naša vojska će ponovo ojačati.“

Šta ona zna o vojskama? Sulejman je gorko pomislio. Ponovo je pokušao. „Bila je to užasna bitka. Da je za ženske uši, mogao bih da ti ispričam stvari...“ Završio je obrok i umočio prste u srebrnu činiju. Paž se istog trenutka pojavio pored njega da ih osuši.

„Ne smete više misliti o tome.“

„Danju je lako. Ali noću, u tami, teško je ne sećati se.“

Čekao je, ali ga Gilbehar nije ohrabrila da nastavi. Kako da joj kažem? Mislio je. Moram nekome da kažem. Ili je to možda još jedan teret koji moram sam da nosim. Pogledao je Gilbehar i nasmešio se. Tako ljupka. Kako je divno što bog stvara tako nešto kao što su plave oči. Dopustio je da mu pogled padne na senku njenih grudi ispod košulje i mislio je da može da oseti toplinu njenog tela preko stola. Ali u svakom drugom smislu, osećao je kao da je veoma daleko od nje.

„Kad si bio odsutan, vadila bih tvoje pesme i čitala ih. To mi je uvek pomagalo da ponovo osetim da sam ti blizu“, rekla je Gilbehar.

Posle toliko vremena dodirivanja grubih stvari, naslona za ruku zlatnog trona, drške mača, kožne uzde konja, bilo je čudno dodirnuti nešto nežno. Sulejman je bio željan toga. Ščepao je Gilbeharino telo, stiskajući njenu dojku kao da je hteo da je uzme za sebe, kao svoje lično blago; tek kad je zacvilela od bola, osvestio se i povukao ruku. Ah, ta mekoća njenog stomaka i butina... Razdvojio joj je noge i osetio kako ga njima obujmljuje oko kukova. Zatvorio je oči uživajući u zadovoljstvu, Želeo je da je ispuni, da se izgubi u mekoći, u toplini. Oterao je slike ledene kiše, sliku ruke u oklopu koja izviruje iz blata, kulu Svetog Mihajla koja izranja iz tamnih oblaka. Da li je miris krvi ili miris poraza donosio ovaj užas da ga i dalje progoni?

26

Sultanov harem

Gilbehar mu je šaptala svoju slatku magiju i on ude u nju, i od tog dugog požudnog pokreta osetio je kako mu se telo grči, kako ga vrelo, slatko zadovoljstvo preplavljuje, kako se gorčina i slatkoća izlivaju iz njega. Kao poplava, kao reka.

Kad je završio, zamislio je da sigurno leže u bari svog semena. Slike su se prevrtale u njegovom mozgu, budućnost i prošlost. Gilbehar sa još jednim sinom, smrdljivi jarak na Rodosu, dželatov mač kako svetluca kao dijamant viseći iznad Piri-pašine glave, Mustafino pospano lice postaje njegovo, a zatim lice njegovog oca, čudovište sa bradom natopljenom krvlju koje jede svoju decu. Naglas je zaječao i pao na stranu, osetio je da Gilbehar šapuće umiru-juće reći u njegovo uvo. Rukom i nogom se poput zmije obavila oko njega, i osetio je divnu lepljivu toplinu na sopstvenoj

butini. I onda ništa.

Kada se ponovo probudio postojala je samo tišina harema, tama noći, nemi robovi uza stubove kreveta. Usamljena sveca je sijala u tami. Gilbehar je ležala pored njega, jedva se pomerajući, tiha u snu kao i uvek. Otvorio je oči i pogledao po sobi, u tamne senke niša gde je Gilbehar stavila rukopise njegove poezije.

Ovo je moj harem, rekao je sebi, moje utočište, zabranjeno svim muškarcima sem meni. Imam svoju miljenicu, svoju gizde, koja mi spava pod rukom, moje seme je još vlažno unutar nje; to su moje pesme oko ovog zida, svaka je tajni deo mene čuvan kao svetinja na bogatom jeziku Persija-naca, moje najličnije i najduhovnije misli. Čak i unutar protokola harema, očuvao sam ove sobe kao utočište.

Zašto se, onda, osećam ovako usamljenim?

5.

Hirem je znala da je zavedena kad je počela da iščekuje hamom, jutarnje kupanje. U stepama su sa neodobravanjem gledali na to, čak su ga se i plašili. Svi su znali da je pranje vodilo do hladnoće, bolesti i smrti. Zima i ve-tar bili su neprijatelji, a luksuz i udovoljavanje nemogućí.

Ali, ovde su zahtevali da se devojke kupaju dvaput dnevno, i da briju svaku dlaku na telu. U početku je bila preplašena; ali kada je otkrila da se nije razbolela, bila je samo zgađena, ne toliko nepristojnošću, koliko uč-malošću. Nije se sećala kad je počela drugačije da se oseća. Smekšavala je,

27

Kolin Falkoner

shvatala je. Da otac može sad da je vidi, prokleta tnu bila varvarska duša! Ma, bila je i dalje Tatarka. Videće. Postojale su tri sobe; kamekan, soba za oblačen grevanje; i najveća, centralna soba, soba parenja i. skinula svoju odeću i jedna od crnkinja - gedišli -peškir. Obula je par nanula od ružinog drveta i otiš toplotu pare na svojoj naježenoj koži. U centru sob na fontana sa vodom koju je odozdo grejao masivn devojaka je stajalo ili sedelo oko nje, zahvatajući činijama i polivajući se preko glave. Hirem im se p_____

Gledala je naokolo praveći se da je zauzeta sopstvenom toaletom. Nikad nije prestala da je zapanjuje raznovrsnost tela. .)ok nije došla ovde nije shvatala da je svet tako ogroman, i da su ljudska bij:a toliko različita. Kosa, kfi^nw!/. * l-ěÄ-. ~*: TV. l,-----U:l:- _U1-1- • l- -•- /--li

..... ^ ^ ^ ,

bradavice, koža, oči. Takvo obilje oblika i boja. Gedičlijke sa svojim sitnim loknama i kožom boje mahagonija; Grkinje sa svoj som u hiljadu gustih dugih uvojaka; Sirkasijanke 2 sa bradavicama poput ružičastih pupoljaka; Egip | .. /*, . l l ... - -

ie; sogukluk, soba za za-hararet. Hirem je brzo pružila joj je mirišljavi

la u sogukluk, osećajući

e je bila velika mermer-parni kotao, i nekoliko

rodu velikim bakarnim

ridružila.

im tamnim očima i ko-latne kose, plavih očiju, :anke dugih aristokrat

l l ~ Ä "Ä ~ J ' D~r] ««Lj*1* «*^Č^ĆÖŁ«

skih profila i bradavica boje nagnječene šljive; Persijanke čije su kose bile boje noći, a oči tamne i duboke kao bunari.

I toliko oblika! Dok je zahvatala i sipala činiju punu vode po svom telu, pretvarala se da ne zuri, tiho se poredeći sa drugim devojčkama. Neke su imale pune, blede dojke sa vidljivim plavim venama; kap majke koje doje, pomislila je Hirem, osim što su njihovi stomaci bili zategnuti i ravni. Bilo je grudi u obliku suze; neke su bile tek pupoljci; mnoge od haremskih hurija bile su mlade devojke koje su tek prošle pubertet sa tvrdim* čvrstim okruglim grudima, nemoguće zategnutim i glatkim. Hirem je pogledala sopstveno telo, tanko i malo kao u dečaka, i pitala se zašto su je izabrali za ovo mesto.

Pa, možda nisam lepa kao neke od ovih odaliska^ podsetila se. Ali imam zlatnu kosu kao lisica. I odgovarajuću lukavost.

Uzela je svoj peškir i otišla u hararet, dok su njene sandale kloparale po mermeru.

Izgledalo je kao scena iz mlečnog pakla. Para je pržila pluća i hvatala se za kožu poput vrelog vela. Osećala je kako joj znoj curi niz kožu u hiljadu malenih kapljica. Gole siluete su se pomerale kroz .maglu kao duhovi pokojnika, tišinu je remetilo samo lupkanje drvenih nanula o mermer, zveckanje bakarnih činija, ili pljuskanje, kad devojke ulazile ili izlazile iz vode.

Svetlost se od prozora na kupolastom plafonu probijala kroz pramenove pare, isparenje i zidovi mermera išaranog sivim stapali su se jedno s drugim i izgledalo je kao da uopšte nema zidova.

28

Sultanov harem

Hirem se spustila u jedan od toplih bazena i zatvorila oči, uživajući što joj voda čisti znoj i zapljuskuje joj ramena i grudi. Položila je glavu na mermer, prosula šaku punu vode na lice i sklonila vlažnu kosu sa očiju. Da, zaista je divan osećaj, mislila je. Pre nego što sam došla ovde moje telo je bilo podešeno samo na opstanak, na pokrete konja, i na snagu potrebnu za fizički rad. Sada su ovi evnusi i čehaje probudili nešto drugo u meni.

Ali šta? Ovde su sve ove žene, rumene i meke kože, i bride od šurenja parom i vrućom vodom, čija tela gedičlijke mese i masiraju dok ne budu gipka, koje uživaju i predu kao mačkice, pripremljene i doterane u svili i brokatu, a ipak nema muškarca da ih ceni ili zasiti. Sve je bilo misterija, svetla, mitska, nedostižna draž.

Hirem je osetila pokret u vodi i otvorila oči. Visoka žena svetle kose sedela je na ivici bazena, metar-dva dalje, dok su dve odaliske sipale vodu preko njenog tela i masirale joj mišiće na vratu i ramenima. Devojka se naslanjala unazad na ruke, zabačene glave, dok je njena svetla kosa padala skoro dotičući mermerni pod iza nje. Bila je to poza uvredljivog samopouzdanja i nehajnog ponosa. Gilbehar!

Hirem je osetila da su joj se obrazi zarumeneli. Pa, ako je bilo neke tajne, ona ju je znala. Osetila je nehотиčan nalet zavisti i mržnje, emocija koje je, pretpostavljala je, delila sa svakom ženom u hamamu u ovom trenutku. Zašto ti? mislila je. Od svih ovih žena, zašto samo ti? Da li si ti ta koja je tako omamljujuća? Ili je njega lako očarati?

Gilbehar je bila svesna njenog pogleda i na trenutak je podigla glavu i otvorila oči. Izgledale su nemoguće svetle u magli hamama, kao dva safira u krevetu od leda. Kakav joj je bio izraz lica? Sram? Radoznalost? Sažaljenje?

Hirem joj je uzvratila pogled, a zatim joj namerno okrenula leđa i izašla iz bazena, ostavljajući zadnjicu da se jasno vidi trenutak duže nego što je bilo potrebno. Odmah se pokajala zbog detinjastog gesta.

Nema potrebe da me ona sažaljeva, mislila je dok je hitro podizala peškir. Da me se plaši, možda. Ali ne da me sažaljeva.

Nestala je kroz maglu, dok su njene nanule remetile tišinu.

Mermerni stubovi i lukovi vodili su u jeni kaplije, manje odaje sa strane, u kojima su bile uzdignute mermerne ploče gde su gedičlijke usluživale odaliske masirajući im tela, do detalja ispitujući njihove noge i ruke, pu-bis, vaginu, i čmar, čak i njihove noseve i uši, utvrđujući da li je ostala neka

29

Kolin Falkoner

dlaka. Hirem je odavno odustala od protesta protiv omalovažavanja. Sada se predavala pregledu bez mrmljanja.

Svakako će ga izvršiti.

Crnkinjino ime je bilo Muomi. Bila je to namrgođena devojka sitnih ko-vrdža boje crnog ćilibara, čije su usne večito bile povučene nadole kao da se duri. Druge devojke su o njoj pričale šapatom. Govorile su da je veštica i izbe-gavale je kad god su mogle. Imala je velike koščate šake koje kao da su razdvajale zglobove i tetive kad je radila, i neke devojke bi posle Muominog tretmana izlazile uplakanog lica. Hirem je uživala. Protreslo bi je iz učmalosti.

Hirem se bacila, licem nadole, na hladan mermer. „Probaj da dobro odradiš“, rekla je. „Hoću da ovog puta boli.“

„Povredila sam te prošlog puta. Mislila sam da ćeš plakati kao beba.“

„Daću ti dve aspre* ako me nateráš da zaplaćem.“

„Ti nemaš dve aspre.“ Muomi je započela masažu, meseći svojim masivnim šakama mišiće na Hireminom vratu i ramenima, tako da ova pomisli da će joj oči iskočiti. Htela je glasno da krikne, ali je, međutim, duboko udahnula i čekala. „Kažu da si veštica.“

„Ko to kaže?“

„Druge devojke.“

„Druge devojke! Kad ih dovedu u ovu palatu traže lepotu, a ne pamet.“

„Jesi li veštica?“

Muomine šake su se pomerale niz Hireminu kičmu. Činilo se kao da pokušava da nađe zglobove između svake od kostiju i da ih razdvoji. Hirem je osetila da joj suze plave oči i zarila je lice u ruke da bi ih sakrila.

„Pa, jesi li?“ ponovila je.

„Da sam veštica, odavno bih se izbavila odavde.“

Muomi je pritisnula prstima Hireminu zadnjicu, pronášavši zglobovima spoj njenog kuka i karlice, i Hirem se ugrizla za meki mišić nadlaktice da Muomi ne bi znala daju je povredila. „Mišići su ti čvrsti kao u momka“, Muomi je nerado priznala.

„Malo jace“, rekla je Hirem. „Jedva da osećam.“

Muomi se prigušeno nasmejala. „Ovako?“ i Hirem je glasno zajecala.

Kad je Mejlisa ušla, zatekla je Hirem kako leži na leđima dok ju je Muomi depilirala. Gedičlijka je nanela smesu od rusmef, napravljenu sa živim

* Valuta u Osmanskom carstvu. Dvadeset aspri je vredelo koliko i jedna kura. t Smesa za depilaciju.

30

Sultanov harem

krečom, i iskusno je strugala malene dlake oštrom ivicom ljuštore dagnje. Hirem je stegla ruke iza glave i posmatrala je. Grudi su joj se drhtavo podizale i spuštale dok je disala. Obrazi su joj bili mokri.

„Jesi li si dobro?“

„Dugujem ovoj veštici dve aspre“, rekla je Hirem.

„Zašta?“

„Ona hoće bostandžijski posao“, reče Hirem. „Od sutra će biti sultanov novi glavni mučitelj.“ Muomi joj je razdvojila noge i pažljivo je ispitivala njenu medicu tražeći dlačice.

Mejlisa je okrenula leđa crkinji. „U čemu je smisao svega ovoga?“ rekla je. „Muomi je jedina koju će ikad biti briga da li smo obrijane ili ne. Sultana nikada neće!“

Hirem se nacerila. „Moramo da budemo spremne. Ne smemo da dozvolimo da jedna zlatna prilika bude izgubljena zbog jedne zlatne dlake.“

Mejlisa se smestila na ivicu mermera i počela da šapuće. Stavila je ruku na njen vitak preplanuo stomak. „Uskoro će se videti!“ Čim je izgovorila ove reči, oči su joj se napuniše suzama.

Muomi se trgnu. „Šta nije u redu sa njom?!“

„Seća se poslednjeg puta kad si joj trljala leđa“, rekla je Hirem. Ščepala je Mejlisu za ruku, uranjajući nokte tako duboko u njenu kožu da se devojka štrecnula i pokušala da povuče ruku. Ali, Hirem ju je i dalje držala.

„Neovde!“

„Šta ću da uradim?“

„U redu je. Imam plan.“

„Šta ćeš ti da uradiš?“

„Videćeš. Muomi će nam, takođe, pomoći.“ I nacerila im se. Dve devojke su je gledale začuđeno, ali Hirem je zatvorila oči i prepustila se nežnom svetu pare i Muominoj ljuski od školjke.

6.

Dva meseca je kapijaga živeo u mizernom strahu isprekidanom trenucima drhtavog iščekivanja i pomahnitale sreće. Žive mašte, u mislima je mogao da vidi i čuje šta bi mu uradili ako bi ikad otkrili njegovu tajnu. Ipak, nije Kolin Falkoner

mogao sada da se povuče; čak i kad bi mu jedan od božjih glasnika predao garanciju, koju je bog lično potpisao zlatom, da će ga uhvatiti, znao je da bi ipak danas došao. Seksualno zadovoljstvo je bilo samo deo toga - ona je bila prelepa žena, i više od toga, jer je bila zabranjena. Potvrda muškosti, za koju je mislio da je izgubio, ponovno otkriće potencije, bilo je ono što je odmah postalo neodoljivo i nepovratno. Mogao je da otrpi bilo kakvu smrt, ako bi umro kao muškarac.

Ili je tako bar sebi govorio.

Svakog četvrtka, sat vremena pre sutona, ona bi dolazila u vrt da čita Kuran. Kapijagi se činilo kao da je čela nedelja bila izgrađena oko te strašne, a ipak izvrsne zbrke minuta kad bi mogao da okrene ključ u zardaljoj bravi i uđe u vrt. Svaki put kad bi otvarao vrata nije bio siguran da li će zateći nju ili sopstvene vojnike isukanih, kao britva oštrih, kilisa. Vrt je postao deo svih njegovih snova... i noćnih mora. Iako je bio zapovednik garde palate i čuvar devojaka, ne bi mogao da opozove sopstvene pse ako bi bio otkriven. Gvožđem uokvirena vrata su se škripeći otvorila - milostivi bože, zvučalo je kao da je ispaljen top u tišini harema! - i on se ušunjao, ponovo ih zaključavajući iza sebe. Pogledao je gore, u severnu kulu. Jedini način da ih vide bio je iz soba na samom vrhu - odatle je i on prvi put video Mejlisu - a upravo je sam zaključao vrata te dve sobe.

A ipak, činilo mu se da ga svaki član divana posmatra sada, da bostan-dži-baša oštri kuke kojima će ga rastrgnuti.

Vrt je bio u senci visokih kamenih zidova, staze su bile oivičene stubo-vima od mermera sa Farosa, dok su se nad njima nadnosili platani, čempresi i vrbe. Ovde je uvek bio sumrak, mada je iznad drveća mogao da vidi odsjaje sunca na minaretima džamija, koji im je davao ružičastu boju dok je sunce padalo niz nebo ka prašnjavom gradu.

Potražio je pogledom poznatu Mejlisinu figuru, nadnetu nad Kuranom, sedeći na mermernom sedištu ispod kolonada, ili ispod izbečenih grana vrbe; ali nije joj bilo ni traga. Pokušavao je da primeti kretanje u senkama. Čulo se samo ucveljeno cvrkutanje slavuja u granama nad njim.

Kapijaga je osetio mešavinu razočarenja i straha bez rasuđivanja. Zašto nije bila tamo?

„Neće dolaziti danas.“

Glas je dopirao otpozadi. Užasnut, trgnuo se i okrenuo, instinktivno izvlačeći kilis iz kožnih korica.

Devojka je prekrstila ruke i nasmejala mu se.

Sultanov harem

Naravno, bila je haremska devojka, ali je nije prepoznao. I zašto bi? Toliko ih je bilo. Bila je visoka i vitka, plamenozlatne kose i zelenih očiju. Nosila je žuti kaftan sa zlatnom jaknom od brokata, i malu zelenu kapu -konđu* - na glavi. Na kićanki kape je bio samo jedan biser. Po odeći je oče-nio da nije bila dugo u haremu ili se nije uspela visoko.

On se tresao. Njegove šake, kolena, celo njegovo telo. O, moćni bože.

„Kositi?"

„Mejlisa danas neće doći."

„Gdejeona?"

„Ovde, u haremu. Gde je bezbedna od pogleda muškaraca."

„Čemu se smeješ?"

„Beo si kao tvoj turban. Šta je bilo? Ja nisam jedan od sultanovih janičara. Nemam čak ni mač. Čega se plašiš? Ja sam samo švalja. Pogledaj, nenaoružana sam. Nemam čak ni svoju iglu."

Kapijaga je pokušao da se pribere. „S kim ti misliš da razgovaraš? Po-slaću te na batinanje..."

Zakoračio je napred i zgrabio je za ruku, držeći oštricu mača uz njeno lice, kako bi je zaplašio. Ali mu se Hirem samo nasmešila. Glasno j e uzdahnuo kad je osetio kako ga prstima hvata za prepone.

„Mejlisa kaže da i dalje rade. Ja sam samo nevina švalja, ali sam mislila da ne bi trebalo."

„O čemu pričaš?"

„Mejlisa će dobiti bebu."

Kapijaga je zakoračio unazad, kao da mu je upravo rekla da ima kugu. Posmatrala je kako mu se izraz lica naglo menja. Obrazi mu posiveše kao u lesa. Mač mu je iskliznuo iz prstiju i zazvečao na mermeru.

Idiot!, pomislila je. Dozvaće čuvar. Zar ne može da se sabere? Za trenutak je pomislila da će potrčati.

»To je... nemoguće", zamucuo je.

»To je i ona mislila. Pretpostavljam da si i ti to mislio."

»Ko si ti? Šta hoćeš?"

»Ja sam Mejlisina prijateljica." Pogledala je kilis koji je ležao na merme-fu- „Podigni ga", rekla je bez drugog razloga osim da bi proverila u kolikoj je prednosti.

Pognuo se da uradi kao što mu je rečeno. „Šta hoćeš?" ponovio je.

»Želim da ti pomognem."

Kapica koja se pričvršćuje u kosu. Služi kao ukras, najčešće je okrugla.

33

'rekaoj:

radi

Kolin Falkoner

„Sad te se sećam", rekao je. „Ti si Ruskinja. Kupili smo te oc dala gaje zabavljajući se, svako pitanje, svako proračunavanje: na njegovom licu kao stranica iz Kurana. „Ko još zna?" reka „Bilo bi tako lako da nas obe baciš u Bosfor usred noći lom stvari. O tome razmišljaš, zar ne? Zato smo ime nikad nećeš saznati."

Njegove usne su se iskrivile od razočarenja i gađenja, d dan izlaz zatvarao. „Znam te. Čehaja te zove 'mala namigu „Sa dobrim razlogom."

i

„Vidim." Stavio je mač u korice svrsishodnim pokretorp ćeš da mi pomogneš?"

„Možda ti nije potrebna moja pomoć. Možda ćeš se ože jedno ćete podizati porodicu." „Ne ismevaj me!" prosiktao je. „Mislila sam da će ti prijati da znaš da bar jedan od njih Besno je napravio korak ka njoj, a zatim se pribrao. „je to istina?"

„Ne znaš. Možda nikad i ne bi saznao dok ne bi bilo p: noći sultanija će ti doći sa naređenjem da odvedeš Mejlis Bosforom. Daće ti dve vreće. Jedna za nju, jedna za tebe."

Kapijaga se namrštio. „Šta hoćeš?"

„Oslobodiću te muka. Potpuno."

„Oslobodićeš me?"

„Potpuno."

„Na šta misliš?"

„Mislim na to da znam način da se resim problema. Za uraditi nešto što je u tvojoj moći."

„Bolje mesto, možda? Jedna od validine svite? Odeća?"

„Iznenadena sam da svoj život tako jeftino vrednuješ."

Kapijaga je nestrpljivo bacio pogled na prozore severne k očekivao da vidi samog sultana kako gleda dole u njega, nisko na nebu, a minareti su dobili crvenu boju krvi.

„Šta onda?"

„Hoću da me dovedeš u sultanov krevet." „Nemoguće!"

„Ne, moguće je. Kao što je moguće da će te sultan, ako o dio, okačiti na kuku i ostaviti te da pocrniš na suncu. Znaš te od Tatara." Gle-', oslikavalo se je, najzad, i završiš sa ce-rekle još jednoj. Nekoč čije

pk mu

. „I znači, ho-[liti njome i za-

. Sun
) otkr:
i ka
34
se još je-
Kako ja
piek;
i kako treba." ja znam da
:asno. Jedne [i na plovidbu
uzvrat, ti ćeš
Novac?"
je, kao da je te je sad bilo
[je šta si ura-riu."
Sultanov harem

Kapijaga se zanese unazad kao da ga je ošamarila. Zapanjeno je izbuljio pobledelim očima. „Sultan nikad ne spava ni sa kim sem sa Gilbehar, znaš to! Ono što tražiš nije u mojoj moći!"

Prvi put je ismevački osmejak na Hireminim usnama nestao. „Uživaj u svojoj smrti. Verujem da je bostandžija toliko umešan da ti da dovoljno vremena da uživaš."

I, odšetala je. Senke su se šunjale preko vrta, a kapijaga je stajao posma-trajući ih kako dolaze, sleđen od užasa. Harem je poticao iz vremena kada su Turci Osmanlije bili samo nomadski pljačkaši u divljim ravnica Anadolije i Azerbejdžana. Sama ideja harema pozajmljena je od Persijanaca, kao pogodnosti za ratnike koji su na duže periode bili daleko od plemena. Kada su se Osmanlije odrekle svog nomadskog stila života, stvarajući glavni grad prvo u Bursi, a zatim u Kon-stantinopolju - sada zvanom Stambol - harem je sam za sebe postao institucija sa krutom hijerarhijom, sopstvenim protokolima i vlašću.

Haremom nije vladao sultan, već sultanova majka - valida sultanija - a sultan je obavezivan zakonima harema isto toliko koliko i bilo koja od njegovih devojaka. Sultanija je vladala ovom osamljenom zajednicom evnuha i devica, uz pomoć kapijage, glavnog belog evnuha, koji je ujedno bio i kapetan garde i posrednik između valide i samog sultana. Devojci koja je tek stigla u harem dodeljivano je mesto u jednom od odeljenja, uz nadzornicu haljina, glavnu kuvaricu ili u samoj kuhinji. Ona bi mogla da se uzdigne do položaja od neke važnosti u haremskoj upravi sopstvenim zaslugama, ali jedini način da dobije realnu moć bio je da postane gezde - u oku - drugim recima, da zapadne za oko samom sultanu. Ako bi je zaista odveo u svoj krevet, postala bi njegova ikbal, i mogla bi da dobije svoje odaje i džeparac. Mogla bi da provede jednu noć sa gospo-darem života, ili stotinu. Ali sve to se nije računalo ako mu ne bi rodila sina -1 time postala jedna od kaduna. Postojale su oduvek samo četiri kadune, 1 ne više; posle toga bi pozvali sluškinje koje su vršile pobacivanje. Ove če-uri kadune su ostajale samo na korak od prave moći, dok je svaka znala da jedna od njih mora postati majka sledećeg sultana Osmanlija.

35

Kolin Falkoner

Sulejman je prekinuo tradiciju. Iako je sad imao već skoro trideset godina, imao je samo jednu kadunu, Gilbehar, i samo jednog sina. Bila je to labava nit da bi se loza kao što je bila osmanlijska, držala za nju, i Sulejma-nova majka se neprestano brinula zbog ovog sinovljevog propusta.

Hafiz" sultanija, valida, bila je Gruzijka duge, sjajne, crne kose. Izgledala je veličanstveno i otmeno, sedeći u ogromnoj i odzvanjajućoj riznici od svetlucajućeg oniksa i prošaranog mermera, svojoj prijemnoj odaji. Maglovita žuta munja sunčeve svetlosti sevala je pod uglom, krećući se od staklene kupole visoko gore do sedefa i garneta1 koji su formirali cvetnu šaru u njenoj kosi.

Izgledala je potpuno kraljevski, osim lica blagih crta, i nežne sive oči jedne bake. Imala je takvo lice, mislio je kapijaga, kome je čovek bio u iskušenju da se poveri. To je bilo opasno.

„Želeo si da me vidiš?" pitala gaje.

Kapijaga je liznuo usne, odjednom se osećajući providnim poput fine paučine. Vežbao je svoj govor do dugo u noć, ali mu je svaka reč iščilela i bio je ispunjen iznenadnom panikom. „Kruno harema*..." promrmljao je, obraćajući joj se formalnom titulom.

„Šta nije u redu? Ne osećaš se dobro?"

„Blag nazeb..."

„Poseta apotekaru možda?"

„Uradiću kako vaša visost predlaže." Dragi bože, završi već jednom sa ovim!

„Nešto te muči."

Klimnuo je glavom. Muči ga! Proveo je veći deo jutra razmišljajući da nožem prereze sebi grkljan. „Čuo sam reci

nemira među nekim devojkama."

Valida se namrštila. „O? I šta je je uzrok tom... nemiru?"

„Neke devojke... postaju pomalo... ljubomorne."

„Haremske devojke su uvek ljubomorne na nešto."

„Postalo je malo ozbiljnije od toga."

* Titule koju muslimani daju onome ko poznaje ceo Kuran. U ovom romanu, hafiz označava sultanovu majku, sultaniju.

t Poludragi tamnocrveni kamen.

t U direktnom prevodu sa originala stajalo bi: kruno onih koji nose veo, što su u stvari žene, i misli se na žene u haremu.

36

Sultanov harem

Vafida ga je uporno gledala i kapijaga je imao neprijatan osećaj da pokušava da se zagleda duboko u njega, kao stranac koji proviruje u mračnu sobu. „Nastavi", najzad je progovorila.

„U pitanju je Gilbehar. Svi je vole, naravno..."

„Osim mene", valida je leđeno izgovorila.

Pa, računao sam na to, pomislio je kapijaga, „...ali neke od devojaka smatraju da nije pravedno da sultan ovako zanemaruje sve ostale. Neke od njih gotovo je nemoguće savladati."

„Pa, to je tvoj posao, i kizlaragin, naravno. Da ih savladate."

„Kad bi bar postojalo nešto što bih mogao da im kažem... da ih ohrabrim."

Valida se nasmešila, lupkajući okićenim kažiprstom po obrazu. „A šta bi voleo da im kažeš?"

„Da će sultan možda jednog dana imati koristi od neke od njih?"

„Ko bi to mogao da kaže?" Staričin osmeh je nestao. Dotakao je živac, znao je. Ako je iko bio odista nesrećan zbog Sulejmanove opčinjenosti Gilbehar, bila je to njegova majka.

„Sve one željno čekaju priliku da služe gospodaru života."

„Naravno da čekaju!" I sama je nekad bila robinja, pre nego što joj je Selim bacio svoju maramicu preko ramena.

Bilo je davno, ali ona nije zaboravila. „Da li neka od njih može da se poredi sa Gilbehar?"

„Sve misle da mogu", rekao je kapijaga blago se osmehujući. Obično bi u toku prijema dozvolio sebi mnogo takvih malih šala. Bilo je teško opustiti se ovog jutra.

Valida je pogledala u stranu, kroz otvoren prozor, preko svetlucajućih kupola harema. Igrala se prstima leve ruke, kao da računa nešto u mislima. »Pričaću sa gospodarom života", rekla je. „Hvala što si mi skrenuo pažnju na problem."

Kapijaga je poželeo da vikne „Pa nisam još sve rekao!" ali se umesto toga, naklonio i krenuo unazad ka vratima.

•Još jedna stvar."

»Da, visosti?"

»Da li imaš neku određenu devojku na umu?"

Kapijaga se nasmešio. „Da, visosti."

Valida je klimnula glavom. „Kako se zove?"

»Hirem. Zove se Hirem."

37

Kolin Falkoner

8.

Kuran je naredivao: „Vrlina je pred nogama majke." Kad god bi Sulejman dolazio u Eski šaraj, običaj i Alah zahtevali su da prvo poseti svoju majku. Sulejman je uvek uživao u majčinom društvu, pa je ovo bio deo protokola koji nije smatrao teškim.

Tog jutra vetar je duvao sa juga, donoseći prvi topli dašak proleća. Sul-tanija je sedela na terasi na divanu, u cvetnom kaftanu od brokata, dok je sunce blistalo na sedefu i garnetu u njenoj kosi. Sulejman se nasmešio; činilo se da ona nalazi više zadovoljstva u ovim beskorisnim šljokicama nego u pravom dragom kamenju. Bila je to ljupka mana.

„Majko." Sulejman je poljubio u ruku i dotakao čelom. Seo je na divan pored nje, i dalje je držeći za ruku. Jedna od njenih služavki je požurila da donese šerbet i ružinu vodicu.

„Dobro si?"

„Osećam hladnoću više nego što sam nekad osećala. U mojim godinama se raduješ proleću."

„Nisi ti tako stara."

„Ja sam baka", rekla je. „Bar imam jednog unuka. Pretpostavljam da je to isto."

Sulejman je zabacio glavu i nasmejao se. „Majko, tako si providna."

„Rastužim se kad vidim kako olako shvataš strahove jedne starice."

„Ti nisi starica. Daleko od toga."

Hafiz je izvukla ruku i izabrala smokvu iz činije s voćem ispred sebe. „A staje sa osvajanjem Rodosa?" rekla je sa nepogrešivim ponosom u glasu. „Šta divan želi da sledeće napadneš?"

„Ove godine nećeš čuti ratni bubanj. Svi moji generali još ližu rane do-bijene na Rodosu. Proći će neko vreme pre nego što budu spremni da ponovo isture kandže."

„A šta je s tobom?"

Zašto bih se pretvarao - pred njom?, mislio je Sulejman. „Pomisao na još jedan pohod mi se gadi."

„Sultan koji ne želi da nosi Muhamedovu zastavu u bitku ne može zadugo ostati sultan. Janičari će se za to pobrinuti."

„Jedna stvar na koju ne moraš da me podsećaš je moja dužnost. Nikad ne bih to zaboravio. Ali, dosta mi je rata bar ove godine."

Sultanov harem

Hafiz je pažljivo odabrala još jednu smokvu, sa istom pažnjom domišljavajući se ne bi li našla prave reci.

„Sultanova dužnost nije samo ona na bojnopolju."

Sulejman je uzdahnuo. Trebalo je da ga njene prve reči tog jutra upozore. Ponovo će razgovarati o Gilbehar.

„Osmanlije imaju naslednika", rekao je.

„A šta ako se razboli? Sultan treba da ima mnogo sinova."

„Da bi mogli da se poubijaju kad umrem?" Sulejman je razmišljao o svom ocu, Selimu, Javuzu Selimu, Mrgodnom, kako su ga zvali. On je svrgnuo sopstvenog oca, Bajazita II, uz podršku janičara, a zatim je ubio svoja dva brata i osam nećaka da njegova vlast ne bi mogla da bude osporavana. Bilo je čak i glasina da je otrovao Bajazita na putu na izgnanstvo, da prevrat nikad ne bi mogao da se preokrene. Sulejman lično, nikad nije imao ni trenutka mira dok Selimovo propalo i bolom uništeno telo nije najzad podle-glo stomačnoj gangreni na putu za Hadrijanopolj*.

„Imaš dužnost."

„Imam mnogo dužnosti."

„I ne bi ni jednu smeo da zanemariš."

Sulejman ju je gledao. Bila je u pravu, naravno. Ona je bila njegova sa-vest celog života. Naučila ga je da dužnost ima prednost, ispred svega, a ne Selim. Selim je voleo moć i krvoproliće.

„Gilbehar me čini srećnim."

„I to je dobro. Ali mi ne pričamo o sreći. Mi pričamo o naslednicima loze Osmanlija."

Sulejman se okrenuo i posmatrao panoramu minareta i kupola koje su izvirivale iz skupine kuća pripijenih uz padinu brda iznad Zlatnog roga. Osmanlije su daleko stigle od šatora izloženih vetru na Anadoljskoj ravnici. Iz nekog razloga setio se očevih poslednjih reci upućenih njemu, pre nego što gaje poslao u Manisu kao namesnika: „Ako Turčin siđe sa sedla da bi sedeo na tepihu, postaje niko i ništa."

Ali, njegov otac je bio varvarin.

»U ovom trenutku kuća Osmanlija ima samo dva srca koja kucaju", rekla je hafiz sultanija. „To nije dovoljno."

»Šta bi želela da uradim?"

»Ne želim da se odrekneš svoje Gilbehar. Prirodno je da imaš svoju miljenicu. Ali ima mnogo devojaka u haremu. Neke od njih su oku veoma Prijatne."

Edirne, drugi naziv za grad.

39

Kolin Falkoner

„Znači, trebalo bi da izigravam rasplodnog mužjaka za kuću Osmanlija?" „Grubo rečeno, posebno pred jednom staricom, ali da, upravo to treba da uradiš. Možda bi bilo drugačije da ti je Gilbehar podarila više sinova. Ali ona je tvoja kaduna već devet godina..." „Ona me zadovoljava." „A druga žena ne može?" „Meni je prijatno sa Gilbehar."

„Od drugih devojaka ne treba da tražiš prijatnost. Samo sina." Sulejman je iznenada ustao. Primetio je Fatimu, jednu od majčinih služavki, kako stidljivo gleda u njega ispod kajalom zacrnjenih trepavica. Osetio je talas nestrpljenja, prema njoj i prema samom sebi. Šta nije bilo u redu sa njim? Zastoje bilo toliko teško da uradi kao što mu je majka rekla? Možda je ovo mala pobuna protiv tereta, mislio je, jedan način da pokažem da sam drugačiji od zveri koje su vladale pre mene. Koketne, gladne žene činile su da se oseća otrcano i poniženo.

Devojka je videla bes u njegovim očima i pognula glavu, zbunjeno crveneći.

„Uradiću kako želiš", rekao je i poljubio majku u ruku. Sve ću ih oploditi, jednu po jednu, ako je to ono što želiš, gorko je razmišljao. Napuniću ovo mesto kolevkama.

A onda ćeš me možda pustiti na miru sa Gilbehar.

Čehaja je zgrabila jastučnicu i? u -i- • ,

J* PO njoj poput malog deteta fff™ J?" J baciJa Je na pod. Gazila me izazoveš?" "Ma ^ ovo? D* li ti namerno pokušavaš da Mejlisa je jadno zatreslaglavnm •

»Pogledaj ove bodove! Ne 'bih T/ ;ecaj,uci) nesP°sobna da odgovori »?ao mi je...« jecajJa je Mejlis™a ovako n&o seljaku, a kamoli validi!« no si nemoguSr DVbfZiatil?Jk°? Ā Mejisu preko uha. Devojin ^ Ā Ā Hirem je prezirala Mejlisino 2 J ^? !

suoči sa čehajom. Ustala e sa kCe f?" * ^ *° Ā prilika da « stucmcu ispod čehajinih nogu P j°j je radila j istršJa sv^nu ja-

.-N^etohkološe.Moguovolabdaizmenim."

ko nedelja

^ ° ! P°novo Je to "radila.

40

Sultanov harem

Čehaja se okrenula. „Ah, mala crvena namiguša! Ne možeš mirno da sediš kad vidiš da leti perje, zar ne, šećeru?"

„Ostavi je na miru. Ne oseća se dobro."

„Možda treba daje pošaljemo lekaru. A, ako ti tako lepo šiješ, možeš da radiš i njen i svoj posao!"

Hirem joj je bacila parče materijala u lice. „Uradi to sama, matora veštice!"

Čehaja ju je jako udarila po obrazu. Hirem je zakoračila unazad, a zatim joj je ruka poletela napred, kao zmija uznemirena u snu. Zvuk šamara je bio ispraćen potpunom tišinom. Kao da je opalila arkebuza u malenoj sobi. Čehaja se zateturala unazad, zapanjena.

Licem joj se razlio spor, pobjednički osmeh. „Za to dobijaš batinanje", prošaputala je. „Kapijaga će narediti da ti oderu kožu sa tabana bičevima. Sada je proleće. Ako budeš imala sreće, napravićeš prve korake u zimu. Naučiću ja tebe da me ne udaraš!"

Dva crna stražara su se pojavila na vratima. Čehaja se pobjednički iscerila na Hirem. Međutim, pre nego što je stigla da progovori, jedan od njih je zakoračio u sobu i uzeo Hirem za ruku. „Ti treba da pođeš sa mnom", rekao je interesantnim visokim glasom. „Ponesi stvari za šivenje sa sobom." Hirem je oklevala, zapanjena onim što je uradila i čudesnim pojavljivanjem čuvara. Šta se dešavalo? Podigla je svoje igle, vrećicu praha za glačanje i parče zelene svile koje je vezla u maramicu. Čehaja je zurila u njih. „Gde je vodite?"

„Kapijaga nam je dao naređenja", čovek je odgovorio i poveo Hirem do vrata.

„Treba je staviti na bastinado!" kriknula je Čehaja, ali nije bilo ubeđenja u njenom glasu, već samo čuđenja.

Hirem je dopustila da je stražari požuruju niz hodnik. Reč „kapijaga" umirila ju je. Neće biti bastinada. U trenutku je osetila da će se najpresud-niji minuti njenog života upravo odigrati.

9.

Dvorište je bilo popločano kamenjem u obliku badema, okruženo sumornim visokim zidovima palate, i njime je dominirala ukrašena fontana. Pro-

41

Kolin Falkoner

zori su gledali na dvorište sa sve četiri strane, i Hirem je imala osećaj da je sa svih strana posmatraju.

Iznenada je shvatila gde je. Ovo je bilo validino dvorište. Ovo su bile njene odaje.

Stražar ju je brzo odveo do sredine dvorišta, i oslobodio je. „Kapijaga kaže da treba ovde da čekaš. I, obavezno pevaj", jedan od njih je rekao. „Zašto? Šta se dešava?"

Ali muškarci su uradili što im je bilo naređeno, i sad su se brzo okrenuli i otišli, dok su im jatagani za pojasom, srpastih oštrica, zveckali u koricama. Hirem ih je posmatrala kako odlaze. Šta se dešavalo?"

Stajala je i čekala nekoliko minuta, ali niko nije došao. Voda je žuborila u mermernoj fontani, omamljujuće, smirujuće. Možda je, najzad se setila, kapijaga uredio sastanak sa hafiz sultanijom lično.

Ali, ako je tako, zašto su je stražari ostavili ovde, u dvorištu? I zašto su insistirali da ponese svoj rad? I šta su još rekli? „Kapijaga je rekao da čekaš ovde i da obavezno pevaš."

Kapijaga joj je naredio da poremeti svetlu tišinu harema. Zašto? Slegla je ramenima i našla hladno mesto u senci fontane, sela je, prekrstivši noge u osmanlijskom stilu, i raširila maramicu preko krila. Izvadila je iglu i prihvatila se vezenja. Srce joj je ludo tuklo u grudima, i prvi put u životu bilo joj je teško da peva. Naterala se da pevuši ljubavnu pesmu koju je naučila od majke, o dečaku čiji je konj pao u sneg, zarobivši ga; dok je polako umirao u zimskoj stepi, govorio je vetru koliko je voleo jednu de-vojku, i kako nikad nije imao hrabrosti da joj to kaže. Zamolio je vetar da ponese njegove reci sa sobom preko ravnice, da bi ga ona zapamtila. Bila je to glupa, sentimentalna pesma, razmišljala je Hirem, ali je oduvek volela melodiju, a ubrzo su joj i reci ponovo priticale.

Posle izvesnog vremena, toliko se zanela daje zaboravila uznemirenost i nije čak ni primetila visoku, zgodnu figuru

sa belim turbanom na glavi, dok joj njegova senka nije pala u krilo. „Prvi zakon harema je tišina.” Podigla je pogled, iznenađena, ali muškarac je stajao leđima okrenut suncu, pa je morala da zakloni oči zbog sjaja. Nije govorio kao evnuh, i lice mu nije bilo crno. Postojao je samo jedan muškarac koji je mogao slobodno da seta tuda.

Bila je ljuta jer ju je našao nespremnu. „Možda bi onda trebalo iseći jezike slavujima”, čula je sebe kako izgovara. „I pčelama. Treba da uradimo

42

Sultanov harem

nešto i u vezi s njima. U ovo doba godine njihovo neprestano zujanje je dovoljno da dovede osobu do ludila.”

Bio je iznenađen ovim odgovorom. Za trenutak su se gledali. Hirem se najzad setila da je njena prva dužnost trebalo da bude doticanje zemlje čelom i ukazivanje poštovanja. Spustila je svoj vez i kleknula. Dotakla je čelom vreco kamen, shvatajući da je možda prekasno. Shvatila je, takođe, da bi trebalo da ga moli za oprostaj jer je poremetila tišinu. Pa, odlučila je, sada to više nema smisla. On je progovorio i ja sam mu odgovorila.

Iznenada je postala svesna prisustva kizlarage - starog nadzornika crnih evnuha - koji je stajao iza Sulejmana, lica orošenog znojem, i hladio se svilenom maramicom. Izgledao je kao da će se onesvestiti.

„Da li znaš ko sam ja?” Sulejman ju je upitao.

„Da, gospodaru. Mada nisam odmah shvatila.”

Škiljila je u njega i videla odblesak belih zuba. Možda se smejavao.

„Šta si pevala?”

„Bila je to pesma koju sam naučila od majke, gospodaru. Ljubavna pesma. O glupom dečaku koji dopustio da konj padne preko njega.”

„Pevao je konju?”

Bože, on ju je ismevao! „Ne bih rekla. Usuđujem se da kažem da je konj do tada postao manje privlačan.”

Čula ga je kako se smeje. Usledila je tišina i osetila je njegov pogled na sebi. „Kako se zoveš?”

„Zovu me Hirem, veličanstvo.”

„Hirem? Ona koja se smeje? Ko ti je dao to ime?”

„Ljudi koji su me doveli ovde. Zato što nisu mogli da izgovore moje pravo ime. Mada sumnjam da su bili dovoljno inteligentni da izgovore i svoja imena.”

Ponovo se nasmejavao. „Odakle si, Hirem?”

Škiljila je u njega. Ovo je trenutak zbog kog je toliko rizikovala, a jedino na šta može da misli jeste bol u kolenima! Koliko će je dugo terati da kleči ovako na kaldrmi? „Ja sam Tatarka”, odgovorila mu je. „Sa Krima*.”

»Da li svi vi Tatari imate kosu tako neverovatne boje?”

»Ne, gospodaru. Ja sam bila jedina u plemenu s takvim teretom.”

»Teretom? Odista je lepa.” Osetila je kako uzima uvojak njene kose češljajući ga prstima, kao da ispituje kvalitet i snagu materijala. „Kao uglačano zlato. Zar nije, Ali?”

Sada je to autonomna republika i poluostrvo u sastavu Ukrajine.

43

Kolin Falkoner

Kizlaraga se tiho složio. Lažov!, pomislila je Hirem. Ti si o meni samo jednom govorio i to kao o neuhranjenoj šargarepi. „Ustani, Hirem.”

Uradila je kako joj je rečeno. Pokušala je da skrene pogled kao što su je učili, ali ju je radoznalost savladala. Znači, to je bio gospodar života, vlasnik ljudskih glava, vladar sedam svetova! Bio je zgodan, činilo joj se, ali ne izuzetno. Imao je bradu poput senke na licu, koja je davala kraljevski izgled njegovom kukastom nosu. Moglo je to biti lice tiranina, mada su mu usne i sive oči sada bile raznežene zabavom.

Osećala je da je pomno ispituje, onako kako su njegove spahije to učinile onog dana kad ju je otac prodao. Nije izgledao nezadovoljan onim što je video, i zato je bila zaprepašćena načinom na koji je uzdahnuo kada je završio pregled.

„Šta to vežeš?” pitao ju je.

„Maramicu, veličanstvo”, odgovorila je. Šta je mislio da je? „Daj da vidim.” Podigla ju je i predala mu. „Lep rad. Imaš veste ruke. Da li mogu da je dobijem?” „Nisam završila...”

„Neka bude spremna noćas za mene”, rekao je i pažljivo je spustio preko njenog levog ramena. Hirem je videla da se kizlaragine oči šire od šoka. Stavljanje maramice preko devojinog ramena značilo je da je ona od tog trenutka geзде, i da sultan želi da spava sa njom. Nijedna devojka nije bila tako odabrana otkad je sultan preuzeo presto. Sulejman se okrenuo i odšetao, bez ijedne reci. Kizlaraga je hteo da pukne; zatim se pribrao i požurio za sultanom, da bi izvršavao svoje dužnosti.

Hirem ih je gledala kako odlaze, bila je previše zapanjena da bi se po-merila, celim telom je drhtala od trijumfa i

uzbuđenja. Gezde!

Sulejman je žurio kroz zasvođen hodnik, osećajući istovremeno i bes i olakšanje. Bio je ljut jer je još jednom bio primoran da zbog svog položaja izda svoju savest, ali je osećao olakšanje jer je delovao tako žustro i odlučno. Posle hafiznog predavanja odlučio je da će izabrati prvu odalisku na koju naiđe, a da ga njeno ponašanje i izgled ne rasrde previše. Ta... Hirem... bila je privlačna na neki đavolast način, i zabavno domišljata. Haremskim

44

Sultanov harem

devojkama su lepota i mazni izgled obično krili nepodnošljivu taštinu i ispraznost u duši. Ova bi bar mogla biti drugačija.

A ako bi zatrudnela, njegova majka bi bila zadovoljna neko vreme. Mogao bi da se vrati Gilbehar.

IO.

Topkapi šaraj

Činilo se da mlad mesec podrhtava na noćnom nebu, ali Sulejman je znao da je to samo optička varka. Uživali su večeravši jastoga, jesetru i sabljarku izvađene tog jutra iz Bosfora, isprane šerbetom napravljenim od ljubičice i meda. Dopršili su obrok bocom kiparskog vina, mada je bilo zabranjeno Kuranom.

Bio je to mali prekršaj, ali mu je pružao zadovoljstvo, jer je svaki sat njegovog života bio podređen protokolu.

Svakog jutra, pošto bi se probudio, odmah bi ga uslužio paž koji je bio zadužen za njegov manikir, i glavni berberin, koji mu je brijavao glavu. Dok je nadzornik za garderobu slagao njegovu odeću za taj dan, koja je bila posuta aromom alojinog drveta, glavni uvijač turbana bi uvijao metre bele tkanine oko njegovog fesa.

Od subote do utorka ustajao je u zoru da bi prisustvovao divanu. Svakog petka se vozio na molitvu Divan jolom* do Aja Sofije, u procesiji sa velikim vezirom, astronomima, nadzornikom za lov, glavnim čuvarom slavuja, nadzornikom za ključeve, nadzornikom za uzengije, nadzornikom za turbane, i sa četiri hiljade svojih janičara i spahija Porte, svojom uobičajenom konjicom.

Po podne, običaj je zahtevao da malo odspava, na dva dušeka, jednom od srebrnog brokata, a drugom od zlatnog. Sve vreme su mu na usluzi bila petorica stražara, gluvonemi evnusi sa izvijenim jataganima. Čak ni kad je spavao, nije bio sam.

Ceo njegov život bio je ograničen zahtevima države. Unutar stega dužnosti, male pobune su za njega bile od velikog značaja.

Ibrahim, na primer. Postali su nerazdvojni: tokom boravka na Rodo-su spavali su u istom paviljonu, čak su razmenjivali i odeću. Znao je da je vređao dvor time što je pokazivao takve simpatije prema robu; ali, s druge strane, za Sulejmana je Ibrahim bio mnogo više od roba. Bio je onaj kome

Put do Carskog veća, stari Rimski put u Istanbulu, (prim, lektora)

45

Kolin Falkoner

se ispovedao, i onaj ko se njemu ispovedao, a bio mu je i savetnik. Ako mu je iko pomogao da lakše podnese teret, onda to nije bila ni Gilbehar ni ha-fiz sultanija, čak ni veliki vezir. Bio je to Ibrahim.

Noćas je sedeo ispod prozora prekrštenih nogu, prebirajući prstima po svojoj violi. Po običaju su u mnogim noćima jeli zajedno u palati, i često su, kad bi bilo kasno, a oni popili malo više kiparskog vina, Sulejmanovi paževi iznosili dva dušeka iz niše u zidu i Ibrahim bi, takođe, tamo prespavao.

Ibrahim je rođen u Pargi, na zapadnoj obali Grčke, kao sin ribara. Jednog dana turski pljačkaši su došli u njegovo selo i oteli mladog Ibrahima. Odveli su ga na pijacu robova u Stambolu, gde ga je kupila udovica iz Ma-nise.

Odgajila ga je kao muslimana, a kad je otkrila da dečak ima dar za muziku i jezike, pobrinula se da dobije dobro obrazovanje. Naučio je da svira violu i tečno je govorio persijski, turski, grčki i italijanski. Kasnije ga je, uz dobru zaradu, prodala ljudima u Sulejmanovoj službi, kad je ovaj došao u Manisu kao namesnik kafske provincije.

Sulejman i njegov rob i prijatelj postali su nerazdvojni. Bio je star koliko i princ, šahzad "Sulejman, mada niži, crnpurastiji i manje sklon sa-moposmatranju. Odista, Sulejmanu se nekad činilo da će mladić pući od energije kojom je kiptelo snažno telo.

Kada je Sulejman postao sultan 1520, poveo je Ibrahima sa sobom u Portu i učinio ga hasodabašom, starešinom ličnih odaja. S vremenom se više poveravao Ibrahimu nego što je ikada Piri-paši, svom velikom veziru, a posle Rodosa je nagradio Ibrahima za dobro savetovanje učinivši ga vezirom. To je bio simbol principa jednakosti Osmanskog sistema, pa se hrišćanski rob mogao toliko uzdići sopstvenim zaslugama i postati vrlo moćan u najvećem islamskom carstvu koje je svet ikad video. Šta je onda Fatih rekao?, razmišljao je Sulejman...

Naša imperija je dom islama... od oca do sina, svetiljka naše imperije gori na ulju iz srca nevernika.

„Tako ste ozbiljni, veličanstvo?" upitao ga je Ibrahim.

Sulejman je uzdahnuo. „Da li se ikad kaješ, Ibrahime?"

„Naravno da ne. Zbog čega da se kajem?"

„Zar ne poželiš nekad da si neko drugi? Da li se ikad pitaš šta bi bilo sa tobom da pirati nisu došli u tvoje selo onog dana?“

Princ, sin kralja, sultana.

Sultanov harem

„Znam šta bi bilo sa mnom. Jeo bih ribu za doručak i večeru, a u međuvremenu bih je izvlačio iz mreže. Umesto toga, spavam u palati, pijem najbolje kiparsko vino, i naklonjen mi je najveći vladar na zemlji.“

„Život bi ti bio jednostavniji.“

„Moj život bi bio bezvredan.“

Sulejman je ponovo video da se Ibrahim mršti od razdraženosti. On misli da previše razmišljam. Možda je u pravu.

„Ti uživaš, zar ne? Uživaš da ideš u rat, uživaš u beskrajnim političkim raspravama u divanu?“

Ibrahimovo lice je oživljavalo. „Mi smo u centru sveta, gospodaru. Mi ovde pišemo istoriju.“

„Mi služimo islamu.“

„Zaista, veličanstvo, ponekad zaboravim.“ Ibrahim je ponovo preu-smerio pažnju na violu. „Mi smo velike sluge islama.“

Lazove, pomislio je Sulejman. Ti sve ovo radiš jer uživaš u tome. Možda te zato volim i toliko ti zavidim. Voleo bih da sam više kao ti.

„Ponekad mislim da je trebalo da ti budeš sultan, a ja sin grčkog ribara. Bili bismo srećniji tako.“ Ustao je, trljajući lice dlanovima, kao da tako pokušava da odagna umor.

„Hoćemo li sada spavati, gospodaru?“ pitao je Ibrahim.

„Ti možeš da spavaš Ibrahim. Tvoj život nije složen kao moj. Ja imam da izvršim još jednu dužnost.“

Hirem su prvo odveli čuvaru kupatila da bi je okupali i izmasirali. Nokte su joj lakirali, kosu namirisali jasminom, kožu namazali pomadom od kane da spreči znojenje, oči uokvirili kajalom.

Vratili su je čehaji haljina, koja ju je obukla u ružičastu košulju, dug purpurni kaftan, i haljinu od brokata boje srebra i boje kajsije preko svega toga. Čehaja nakita joj je donela dijamantsku ogrlicu, tešku kao gvozdeni jaram, srebrno prstenje i narukvice, nisku debelih bisera iz Arabijskog mora da uplete u njenu kosu, i teške minđuše od rubina koje su joj dosezale do ramena. Takođe joj je dala i uputstvo da ih sve vrati sutra ujutru.

Jedna od gedičlijki pridržala je ogledalo da bi se Hirem osmotrila. Ona je s nevericom posmatrala ishod. „Izgledam potpuno odvratno.“

Čehaja za haljine stajala je ispred nje s rukama na bokovima, ispitujući svoj rad. „Tako treba“, rekla je.

47

Kolin Falkoner

„Tako treba, ako hoću da se muškarac valja po podu od smeha.“ „Ti nezahvalna mala namigušo“, čehaja je zarezala.

„Zar ne shvataš kolika čast ti je ukazana? Seti se, meni se to jednom dogodilo, i nemoj da misliš da si nešto posebno. Mogla bi da završiš kao nadzornica haljina jednog dana, i ništa više od toga!“

„Ako si se ovako obukla za njega, srećna si što te nije postavio za čehaju carskog toaleta!“

Čehaja je besno prosiktala i poslala dve služavke iz sobe. Okrenula se ka Hirem. „Slušaj sad“, prosiktala je „Ne poričem da se nikad nisi ponašala prema meni onoliko dobro koliko si mogla, ali ja sam i dalje voljna da ti pomognem. Ovo je prilika, jedna u životu! Znam kako je. Ja sam bila gezdje jednom, kada je Bajazit bio sultan. Reći ću ti šta treba da uradiš da ga zadovoljiš...“

„Ne treba mi savet od neuspešnih. Znam šta treba da radim! Moram dazatrudnim!“

I izađe iz sobe.

II.

Ispred su stajala dva stražara, ista ona koja su je odvela u dvorište ranije tog dana. Ispratili su je niz lavirint mračnih, hladnih zasvođenih hodnika i niz uske stepenice. Njena odora od brokata i rukavi svilenog kaftana koji su se vijorili za njom neprestano su zapinjali o parčice drveta i cepali se. Po obrazu je zapahnula hladnjikava promaja. Gurnuli su je u noć, kroz teška gvozdена vrata, u kočiju poput kutije. Osetila je miris konja i kože koja se raspada, a zatim ju je mekana, mesnata ruka uvukla unutra.

Kočija je krenula s trzajem. Začula je topot konjskih kopita po kaldrmi. Kad su joj se oči navikle na tamu razaznala je krupnu siluetu kizlarage koji je sedeo preko puta.

„Gde idemo?“ pitala je Hirem.

„Sultanu“, odgovorio je kizlaraga. „Čeka te u Topkapi šaraju.“ Zavesе na kočiji bile su navučene. Hirem je pokušala da povuče jednu da bi pogledala napolje, ali ju je on uhvatio za ruku. „Da li je daleko?“

„Nije daleko“, stari evnuh joj je rekao i mogla je da oseti pogled njegovih velikih očiju, koje su se sijale u tami, poput mačijih. „Kapijaga je ovo uredio za tebe.“ Bila je to izjava, a ne pitanje.

Sultanov harem

„Zašto bi to uradio?"

„I sam se to pitam."

Nije mogla da vidi njegovo lice u tami kočije. Imala je jeziv osećaj da razgovara sa parom očiju. „I, kakav si odgovor dao sebi?"

„Nemam odgovor. Kao što nemam odgovor ni zašto je tako bleđ. Kao čovek koji čeka pogubljenje." Napravio je pauzu. „Ili mu je možda samo loše."

„Možda."

„Nemoj pogrešno da me razumeš. Ako bi kapijaga pao u nemilost, ne bih prolio mnogo suza. Zapamti to."

„Hoću", rekla je Hirem.

Ubrzo zatim, kočija se zaustavila i vrata su se širom otvorila. Hirem je brzo pogledala oko sebe dok je izlazila. Znači ovo je bio Topkapi! Velika kula u kojoj se sastajao divan nazirala se iznad nje u tami, a raštrkane baklje u vrtu sijale su kroz viseće grane platana.

Dva stražara sa hilebardama i dugačkim perjanicama koje su im padale preko šlemova pokrivajući im oči, povelu su je kroz okovana vrata preko kaldrme do srca saraja, dok je kizlaraga šištao i pištao vukući se za njima. Hirem se iznenadila kad je videla kako je sve uredno i prostrano, za razliku od sive i mračne skučenosti Eski saraja. Zidovi su bili kameni, a ne drveni, dvorišta su bila široka; mogla je da čuje kako hiljadu stabala šapuće u noćni vetar.

Najzad su stigli do dvoje velikih drvenih vrata, ukrašenih sedefom i kornjačinom kožom, koja su vodila u sultanove lične odaje. Dva sultanova telohranitelja, solaci, stražarili su pred vratima isukanih jatagana.

Hirem je duboko uzdahnula. Ovo je bio trenutak koji je planirala i zbog kog je rizikovala. Pa, rekla je sebi, nema potrebe za nervozom. Ne moraš da ga općiniš. Samo primi njegovo seme, uzmi ga zahvalno, i dozvoli mu da se slobodno rascveta.

Kizlaraga je širom otvorio vrata i pustio je unutra.

je gledala po sobi sa divljenjem. ^ Zidovi spavaće sobe su bili ukrašeni finim nikejskim porcelanskim pločicama glazure, sa bogatim šarama cveća i voća, u paunskoplavoj, arandžastoj i zeleno-plavoj boji. Plafon se uzdizao u visoku kupolu ispod koje su na zlatnim lancima kadionice svetlucale zbog tirkiza i rubina koji-

49

Kolin Falkoner

ma su bile ukrašene. Kamin je poput bakarne piramide dominirao jednim zidom. Uljane lampe su sijale u nišama u zidovima.

Krevet je bio uzdignut na platformu u jednom uglu sobe. Bio je natkriven baldahinom od zlatnozelenog brokata, koji su pridržavali posrebrjeni stubovi. Pokrivači i jastuci su bili od grimiznog somota, ukrašeni biserima. U svećnjacima od platine, u sva četiri ugla sobe, goreli su fitilji premazani voskom.

Sulejman je sedeo na divanu od svetlucajućeg zlatnog somota. Nosio je odoru od brokata boje zelene jabuke i turban od bele svile, sa kopčom od smaragda, velikom kao dečja pesnica, koja je pridržavala čapljinu perje. Jedna ruku tromo je ispružio na naslon divana. Izgledao je kao da mu je pomalo dosadno.

Hirem je čula kako se vrata tiho zatvaraju iza nje kad se kizlaraga išu-njao iz sobe. Ostali su sami.

Dugo ju je posmatrao ćuteći. Skoro da je mogla da ga čuje kako razmišlja: „Šta su ti to uradili?"

Pokušala je da zaustavi jecaj očaja u grlu. Trebalo je da veruje svom sudu. Umesto toga, dozvolila je ćehaji da je još jednom ponizi.

Brzo je odvezala odoru od brokata i pustila je da sklizne na pod, zatim je otkopčala dijamantsku dugmad kaftana i skinula ga preko glave. Strgnu-la je dijamantsku ogrlicu i bacila je zajedno sa minđušama preko odeće. Najzad, opustila je bisere iz svoje kose i protresla je.

Kad je završila, na sebi je imala samo košulju i haremske pantalone. Pokazala je na veliku gomilu odeće pored svojih nogu: „Nadzornica haljina je lično birala moju odeću", rekla je. „Naravno, u poslednje vreme vidje izdaje."

Nije se pomerio. Zašto ne uradi nešto, ne kaže nešto?, mislila je. Onda je iznenada shvatila. On je zbunjen koliko i ja!

Morala je da ga prodrma iz njegove nevoljnosti. Znala je samo jedan način da to učini. Pala je na kolena i pokrila lice rukama. Počela je da plače.

„Šta nije u redu?"

„Gospodaru života mog, zašto ste izabrali mene? Ima toliko lepih devo-jaka u haremu. Ja nisam dovoljno dobra za vas. Ne znam ništa ni o ljubavi niti o muškarcima."

Čula ga je kako ustaje sa divana i prilazi joj. Izdržala je da ne baci pogled na njegov izraz lica. Osetila je kako je dodiruje po ramenu. „Molim te, ustani." „Previše se stidim. Mislicete da sam ružna."

„Mislim da si... zanosna. Samo, kad si ušla... u pravu si, ćehaju mora da je izdao vid."

Sultanov harem

Kampala je njegovu ruku i dozvolila mu da je podigne. Pogledala ga •e u oči tražeći na licu naznake njegovih misli. „Nikad nisam ovo želela“, nrošaputala je. „Plašim se.“ Pa, bar je pola od toga bilo istina, pomislila je. Zaista se plašim.

„Bilo koja devojka iz harema drage volje bi se sada menjala s tobom, pretpostavljam.“ Izgledalo je kao da se zabavlja, da je čak zaintrigiran. To je bilo dobro.

„Onda im dozvolite. Sve su mnogo lepše od mene.“

„Dodaj i sedi.“ Odveo ju je do divana i postavio je kraj sebe. „Mislim da si izuzetna“, rekao je, igrajući se pramenom njene kose.

Blago je pomerila glavu zarobivši njegovu šaku između svog obraza i ramena. „Šta treba da radim?“

Oklevao je. „Ne postoji... protokol za ovo.“

Nagnuo se napred i, skoro stidljivo, obuhvatio njeno lice rukama. Veoma lagano ju je primaknuo i poljubio je.

Osetila je gorku aromu vina. Saznala sam tvoju prvu tajnu!, pomislila je.

Uhvatio ju je za ramena i povukao ka sebi iznenadnom žestinom. Grubo je pritisnula svoje lice uz njegovo i osetila oštre dlake brade na svojim usnama i obrazu. Ovo je moj trenutak, pomislila je Hirem.

Glasno je zastenjala i osetila kako joj prstima još jače steže rame, ostavljajući modricu na nežnoj koži. Da, sviđa ti se to, zar ne?, pomislila je. Kao što je i pretpostavljala: vladar nad vladarima je želeo dokaz da je odista bolji od drugih muškaraca. On je božja senka. Noćas ću učiniti sve da posumnja da zaista jeste.

Gurnuo ju je nazad na divan. Osetila je kako njegovi prsti kidaju bisernu dugmad sa njene košulje. Predala mu se. Usne su joj bile blago otvorene, oči zatvorene. Nežno je šaputala, skoro kao da bi vođenje ljubavi sa muškarcem moglo da joj pruži zadovoljstvo.

Još je bila noć kada ga je probudila. „Molim te, uradi to ponovo“, prošapu-teta je. „Moguće je da mi se više nikad neće desiti. Molim te, samo još jednom. Tako je divno sa tobom.“

Sulejman je samo želeo da spava, ali, ovo je bilo otkriće: žena koja je u ovome uživala isto koliko i muškarac! Bio je siguran da je prostitutka rođenjem, ako ne profesijom, ali nije ga bilo briga. Ovo je jedan slučaj koji neće odneti pred sudije uleme. Duša žene, kako su sudije Zakona govorile,

50

i!..

Kolin Falkoner

nije bila velika kao u muškarca, više je odgovarala duši psa ili mačke. Njena duša mora biti spašena.

Ali ne još.

Ne još.

12.

Eski

šaraj

Kao ikbali, dodelili su joj džeparac od dve stotine aspri i ličnu odaju, zajedno sa dovoljno svile, tafta, brokata i satena da nadzornica haljina opremi ceo plakar za odeću. Imala je čak i svoje kupatilo od ružičastog mermera, sa fontanom mirišljave ružine vodice koja je padala u slapovima. Slavuji su cvrkutali u kavezima od kedrovine, na terasi.

Bilo joj je, takođe, dozvoljeno da ima svoju gedičlijku. Hirem je tražila da vidi Muomi.

Mlada crnkinja nije izgledala ni zadovoljno ni iznenađeno Hireminim pozivom. Stajala je na terasi, vrpoljeći se na svojim ka spolja iskrivljenim stopalima, sa maskom namrgođene ravnodušnosti na licu.

Hirem ju je posmatrala sedeći na divanu, nogu podvučenih ispod sebe. „Da li si srećna što radiš svaki dan u hamamu?“ pitala ju je. Muomi je umesto odgovora slegla ramenima. „Kao ikbali, dozvoljeno mi je da odaberem sluškinju. Posao će biti mnogo lakši od onog na šta si navikla.“ Muomi je ponovo slegla ramenima.

Hirem je ustala i polako odšetala do nje dok zaustavivši se na pedalj od sluškinje. „Hoću da mi pomogneš. Reci mi šta želiš za uzvrat.“

Muomi je šmrknula kao da joj je nešto gadno ušlo u nozdrve. „Kad sam imala sedam godina, jedan stari čarobnjak je došao u kolibu moje porodice sa koprivom koja peče. Razdvojio mi je noge i utrljao mi koprivu u ras-cep. Od toga mi je sve oteklo. Sledećeg dana je došao i oprao me između nogu puterom i medom, a zatim odsekao sve što ženi pruža zadovoljstvo, i spržio ranu užarenom crvenom žeravicom. Moja majka se pravila da plače od radosti da bi sakrila moje vrištanje. Kad sam se udala, muž me je otvorio nožem da bi me uzeo. A onda me je zašio do sledećeg puta. Bilo je isto kad je stigla beba. A onda, kad su došli trgovci, uzeli su moju bebu i mene,

52

Sultanov harem

r .r< 'a sam sinčića pa su ga odvojili od mene. Ne znam ni da li je živ. Ako • živ kastriraće ga kao što su to učinili meni. Sad, šta god da se desi ja ću ^ rovesti ostatak života u ovoj palati kao rob. Ako ne tebi, onda nekom drugom.

Zato mi reci - šta bi ti uopšte mogla da mi ponudiš?" Hirem ju je dugo posmatrala. „Osvetu“, najzad je rekla. Okmejdani, Mesto strela, prostirao se do tamnih voda Zlatnog roga kroz gajeve platana i ružinog grmlja koje je bilo veličine stabala kajsija. Bilo je skoro leto, doba godine kada se čuju zvuči bubnjeva iz dvorišta janičara, kada velika turska vojska odlazi iz Stambola da pljačka prostranstva rata.

Ali, te godine nije bilo rata. Sulejman je planirao da se preseli u dvor u Hadrijanopolju zbog lova. On i Ibrahim redovno su išli na mejdan sa svojim strelama i kopljima da bi vežbali gađanje u metu, umesto koje je Ibrahim postavio statuu koju su uzeli sa padina kod Beograda. Činjenica da se grčki bogovi koriste kao mete zabavljala ga je. Sad je poskakivao kao dečaćić kroz travu, trčeći da uzme strele koje su promašile metu, likujući radosno kada bi dobro ciljao i kad bi mu se strela polomila napola, udarivši o svoju mermernu žrtvu.

Najzad su seli da se odmore u prostranom hladu smokve, a paževi su im doneli masline, sir i šerbet.

„Eh, da su naše mermerne statue Karlo ili Ferdinand, hiljadu puta bih im probo srce!“

„Odlično ciljaš, Ibrahim. Da sam divlji vepar, sigurno bih sada potrčao prema Rusiji.“

»I imate oštro oko“, Ibrahim je lagao.

»Ne, ne. Misli mi danas lutaju.“

Ibrahim je iskapio srebrni pehar, a zatim pažljivo odabrao maslinu. Lagano je žvakao dok je pomerao čašu od sebe, ispruživši potpuno ruku. Za-jun je, sa velikom dramatičnošću, pljunuo košticu u čašu. Začangrljala je kada je dostigla metu, a Ibrahim se nasmešio od zadovoljstva.

»Ti si ponekad kao dete.“

»Ali to vas zabavlja?“

Sulejman se nasmešio. „Ti me uvek zabavljaš, Ibrahim.“

»Pa, šta vas muči, veličanstvo?“

Sulejman je uzdahnuo. Ibrahimu je uvek mogao da kaže ili da ga pita sve što je hteo. „Kad smo došli iz Manise, ti si mogao da osnuješ sopstveni harem?“

Kolin Falkoner

Ibrahim se ponovo nacerio. „Nije toliko brojan kao vaš, gospodaru!“

„Ali imaš miljenicu?“

„Naravno. Kad god sam sa ženom, ona mi je miljenica.“

To nije bio odgovor kome se Sulejman nadao. Kako bi mogao da objasni svoj problem nekom poput Ibrahima? Otkako je spavao sa Hirem nije mogao daje istera iz glave. Sledeće noći je odabrao drugu devojkicu iz harema - njegova dužnost je, na kraju krajeva, bila prema lozi Osmanlija, a ne prema samom sebi. Devojka je bila nasmešena Gruzijka koja se neprestano cerekala. Imala je divne duboke crne oči, koje kao da su joj sezale kroz čelu glavu, pomislio je Sulejman, zbog svega smislenog što je izgovorila kad god bi otvorila usta. Kada ju je odveo u krevet, mirno je ležala, samo jednom zaječavši, kada je ulazio u nju, a i to je bilo od bola, a ne od zadovoljstva.

Imala je klasičnu lepotu, bez mane, međutim, on je shvatio da to nije dovoljno. Bar ne za njega.

Šta sa Gilbehar? Bila mu je miljenica skoro deset godina. Bila je vitka, stidljiva devojkica od petnaest godina kada je prvi put legao sa njom. Bila je devica, kao i on. Pre Hirem, mislio je da ona zadovoljava sve njegove potrebe. Ali sada?

Čelo iskustvo je u njemu izazvalo neku unutrašnju borbu, kao da mu je duša bila rascepljena, a dva dela međusobno ratovala. Jedan deo je želeo da još jednom pozove Hirem, da odagna sećanje na nju i njen miris iz svog uma ponavljanjem.

Ali, drugi deo njega se plašio. Nije bilo dobro da žena uživa isto koliko i muškarac. Njena duša je ukaljano Rahiljinim grehovima. Ako bi je ohrabrio u poroku, zar ne bi i sam bio ukaljan? A šta sa Gilbehar? Neočekivano je osetio prvo kiselo nagrizenje osećanja prema ženi.

Krivicu.

„Da li žena ima dušu, Ibrahim?“

„Da li je to bitno, veličanstvo?“

Sulejman nije odgovorio. Prvi put, shvatio je, Ibrahim ne može da mu pomogne. U politici je bio diplomata i državnik. Po pitanju žena, međutim, bio je varvarin kao i muslimani koje je tajno prezirao.

Ibrahim se nagnuo bliže i za trenutak je nestalo osmeha. „Da li vas Gilbehar muči, gospodaru?“

„Ne, druga.“

Ibrahim je podigao jednu obrvu. „Da li mogu da pitam za njeno ime?“ „Zove se Hirem“, rekao je Sulejman.

54

Sultanov harem

Hirem?“ ponovio je Ibrahim. Draga žena u Sulejmanovom krevetu? Naravno, Sulejman je i ranije uzimao druge žene. Ibrahim ga je često pod-ticao da češće bira žene iz svog harema. Zašto je onda iznenada osećao ovu izjedajuću uznemirenost? To nije bilo ništa, nije ništa značilo. Sulejman je često upadao u čudna raspoloženja bez razloga.

Naciljao je još jednu košticu masline u čašu, ali ovog puta se tiho spustila u travu, čelu mušku stopu udaljena od mete.

13.

Mejlisino lice bilo je izmučeno, oči prazne od straha. U mlečnobeloj magli ha-mama glava joj je plutala na zatalasanoj površini bazena kao da je odvojena od tela, kao neki užasni zloduh koji je optužujuće gledao u Hirem. Oči su je pratile dok je išla ka bazenu. Hirem je stala pored bazena, dozvolila Muomi da joj skine prilepljenu tanku providnu žensku košulju i spustila se gola u vodu.

Mejlisa joj se približavala kroz vodu.

„Izgledaš bolesno“, Hirem je prošaputala.

„Muka mi je svakog jutra. Čehaja hoće da me pošalje u ambulantu.“

„Ne daj joj.“

„Misliš da sam glupa?“ Mejlisa se približila. Hirem je umislila da može da omiriše devojčin očaj, kiseo, ogavan miris, kao znoj. „Struk mi je svakog dana sve deblji. Ne mogu zauvek da se pretvaram da je od slatkog hle-ba. Rekla si da ćeš mi pomoći!“

„Zašto misliš da sam došla ovde?“

Mejlisine braon oči su zasijale od besa. „Zaboravila sam. Sada imaš svoj lični hamam. Je Ā te sultan posećuje svake noći?“

„Pomoći ću ti.“

Strah ju je učinio pakosnom. „Kako? Hoćeš li moliti sultana za mene? Ti si gezde, ali nisi valida. Ne još, Hirem.“

„Postoji bolji način.“

„Reci mi.“

„Muomi.“

Mejlisa je pogledala u crnkinju. Glas joj je bio prožet i sumnjom i nadom. „Tvoja gedičlijka?“

»Ona je veštica“, Hirem je prošaputala.

„To je besmislica“, Mejlisa je rekla, ali ne baš ubedljivo, pomislila je Hirem.

55

Kolin Falkoner

„Napraviće ti napitak koji izaziva pobačaj.“ Hirem je videla kako Mejlisi donja usna počinje da drhti. Hirem je shvatila da je neprestani užas doveo devojku do hysterije. „Budi hrabra, Mejlisa“, prošaputala je. „Prekasno je...“

Hirem ju je ščepala za ruku, Mejlisa je pokušala da se oslobodi. „Ne budi kukavica! Naravno da nije prekasno!“

Misliš daje meni lakše? Šta ako bi kizlaraga saznao šta radim? Ubio bi i mene!“

Mejlisa je klimnula glavom, bez prkosa na licu. „Kada?“

„Sutra ću ti poslati Muomi. Ali, nikome ne smeš da pričaš o ovome!“

„Naravno da neću.“

Hirem ju je pustila. „Sve će biti u redu.“

Mejlisa je otišla kroz maglu od pare. Hirem je čula pljusak vode dok se pela iz bazena i videla njenu siluetu naspram zida. Dragi bože, postajala je sve deblja, pomislila je Hirem. Uskoro, uopšte neće imati struk.

Ali, pre nego što se to desi, neće imati ni o čemu više da brine.

Gilbehar je ležala gola pored njega. Sulejman ju je posmatrao osećajući kako mu uzbuđenje raste. Ne zato što je bila lepa, on je uživao jer mu je svaki detalj njene lepote bio poznat. Možda me je protokol koji toliko mrzim ipak ukalupio, pomislio je. Previše volim red i ponavljanje.

Dotakao joj je dojk, skoro sa poštovanjem. Bila je bela i obla, pratio je put plave vene po beloj koži, od bradavice, i gore, prema njenom ramenu. Posmatrao je kako joj se bradavica zateže i postaje čvrsta, još jedno malo čudo tela.

Gilbehar ga je pogledala i nasmešila se sa jednostavnim zadovoljstvom. Osetio je još jednu uznemirujuću sumnju.

Ona ovo voli jer meni prija, pomislio je, i to je pravilan način. Sa Hirem, ovo i nju zadovoljava, to je grešno. Zašto se, onda, osećam tako prazno sada?

Promatrao je ostatak Gilbeharinog tela, mišiće boja slonovače na njenom stomaku i butinama, uzbuđujući trougao svetlocrvene boje gde je pubis obojila kanom, kao što je bilo u modi. Razdvojila je noge, spremna za njega.

Sulejman se popeo i počeo da ulazi u nju. Gilbehar se ugrizla za usnu, i trгла se od bola, ali se ponovo nasmešila da bi ga umirila. Ponovo je gurnuo, uporno gledajući njeno lice da bi video šta oseća.

Ona toliko želi da me zadovolji. Nikad nije tražila ništa više osim da utoli moju glad. Zašto bi ikad bilo drugačije?

Sultanov harem

Sad je već bio unutar nje i počeo je žustrije da se kreće. Zatvorio je oči i slika Gilbeharinog lica je nestala, kao da je kamen bačen u bazen čiste vode. Umesto nje, mislio je na Hirem, glave zabačene na jastuk, usta otvorenih u nečujnom vrisku, tela izvijenog pod njegovim kao da je zahvaćena snažnim bolom, grivu njene zlatne kose rasprostrtu po jastuku... Osetio je da mu orgazam odjednom nadolazi, a zatim je svaki mišić u njegovom telu

zadrhtao dok je grč prolazio kroz njega.

Glasno je zaječao, a zatim ga je snaga napustila, i osetio je Gilbeharine ruke kako ga obuhvataju i vuku ka sebi. Otvorio je oči i pogledao je u lice, i dalje teško dišući. Gilbehar je nastavila da se smeši.

„Bilo je dobro, gospodaru?“ prošaputala je.

„Da“, lagao je, „bilo je dobro.“

Njegova glad je nestala. Šta bi više mogao da poželi?

Odgovor je bio jednostavan. Želeo je Hirem.

56

L

Hirem je sedela na terasi posmatrajući kako se zora rađa iznad grada, srebrni mladi mesec je bledeo pred plavetnilom jutra. Poziv mujezina prolomio se kroz kristalnu tišinu. Još jedna noć je prošla bez njega. Još jednu noć je proveo sa Gilbehar. Još jedna noć oterala ju je još dalje u izgnanstvo.

Već je prošla skoro čela nedelja, a Sulejman je nije ponovo zatražio. Trenutak je prolazio. Nije mogla zauvek ostati ikbal. Ako ne ostane trudna, a sultan nastavi da je zanemaruje, vratiće je u sobu za šivenje da bi je tamo mučila i udarala čehaja haljina.

Nikad neće dozvoliti da se to desi.

Nikada.

14.

apijaga je umro hiljadu puta u toku te nedelje, otkad je prvi put pričao sa tfem. Svaki trenutak je bio ispunjen užasnim strahom, čekanjem da ga F ovu sultanu što bi bio predznak sultanove duge, spore osvete. Nije bilo na kad nije osećao tupi bol kajanja, ni noći kad bi našao utočište u snu; Je an dan nije prošao a da se nije pitao da li postoji način da pobegne.

57

Kolin Falkoner

Ali, gde bi mogao da se sakrije, gde sultanove kandže ne bi mogle da dosegnu, u carstvu koje se širilo na tri kontinenta?

Bilo je toplo, mirisno veće, slavuji su pevali sa lišćem pokrivenih grana platana. Bilo je umirujuće, varljivo, jer ovde nije bilo bezbednosti, ni toplo-te. Svaki kamen ovog prokletog mesta bio je opasan.

Okrenuo je ključ u bravi prastarih gvozdениh vrata i odškrinuo ih. Ušu-njao se u vrt.

Bila je tu.

„Učinio sam kao što si tražila“, rekao je.

Hirem je klečala u travi, pored mermerne fontane. Kuran, ukrašen zelenim i zlatnim detaljima, ležao je otvoren na drvenoj stoličici ispred nje. Nosila je kondu od zelenog satena, košulju od odgovarajućeg smaragdnoг damasta, i bele svilene pantalone koje su bile toliko tanke da je mogao da razazna boju kože i oblik tela ispod njih.

Smatrao bi je poželjnom, da je se nije toliko plašio.

Hirem gaje pogledala sa nagoveštajem osmeha na usnama. Radoznalo ga je promatrala, svojim prodornim zelenim očima, a zatim se vratila Kuranu. Nije bio loš momak, pomislila je. Oči tupe i divlje kao u životinje, ali to bi se i moglo očekivati u Srbina. Lepo su ga obukli: ogrtač od zelenog somota, žute lagane cipele, beli turban u obliku glave šećera. Učinak nije bio potpuno neprijatan.

„Rekao sam da sam uradio kao što si tražila“, ponovio je.

„Znam.“

„I sada?“

„Sada?“

„Moraš da ispuniš svoj deo pogodbe.“

Okrenula je stranicu Kurana. Kapijaga je pokušavao da kontroliše bes koji je rastao u njemu. Kako bi bilo prijatno odseći joj glavu, završiti sa ovom malom namigušom, odmah. Posmatrati kako joj krv šiklja preko Muhamedovih reci i niza sivi kameni zid. Skoro daje mogao da oseti kako joj krv pulsira u vratu. Kad bi samo to resilo problem.

„Kada se sultan vraća u Eski šaraj?“

„Naša pogodba...“

„Kada?“

58

se ne

Sultanov harem

Odlazi na sever, u Hadrijanopolj, sutra, zbog lova. Neće se vraćati dok lišće ne počne da opada.“

Kapijaga je sa zadovoljstvom primetio kako joj krv nestaje iz lica. Pa, više ne smešiš. Koliko još dugo misliš da ćeš ostati gezde, mala namigušo?

„Imali smo pogodbu“, rekao je.

„Postoji još jedan uslov.“

Kapijaga je zakoračio napred sa stegnutim pesnicama. „Uradio sam kao što si tražila“, prosiktao je. „Ne možeš da mi postavljaš još zahteva!“

Hirem ga nije čak ni pogledala. „Dok god ti čuvam tajnu, mogu da radim šta god hoću.“

Bespomoćno ju je pogledao. Impotentno, pomislio je. Da, još jednom sam impotentan. Sve zbog ove male veštice.

„Rekla si da ćeš mi pomoći.“

Hirem je zatvorila knjigu, debele stranice su se teško zalupile, sa konac -nošću. Zvuk je odjekivao malenim dvorištem. Ustala je i prišla mu. Na njegovo iznenađenje, prešla je prstom niz njegovu ruku i pridržala mu šaku.

„Pomoći ću ti. Kad prođe noć, više nećeš imati problem. Nećeš više morati da živiš u strahu.“

Usta su mu iznenada bila suva. Hirem mu se još više približila. Mogao je da oseti toplinu njenog tela i mekoću njene butine uz svoje prepone. Osetio je milovanje njenog daha po obrazu. „Šta hoćeš?“ rekao je, ali glas mu je zvučao kao tuđi.

„Hoću malo tvog soka“, prošaputala je.

Mejlisa je vezla kaftan boje uglačanog zlata za mladog šahzada, Mustafu, i ponela je svoju rukotvorinu do prozora da je ispita pod bledećim popodnevnim svetlom. Čula je da neko ulazi u sobu iza nje i celo telo joj se ukru-tilo. Čehaja!

»Da li sam vas uplašila?“ pitala je Muomi.

>A ti si.“ Muomi ju je posmatrala. Mejlisa se uzvrpoljila, zbog Muomi-nih očiju s teškim kopcima, uvek se osećala nelagodno. „Šta hoćeš?“

»Donela sam ono što želite.“

Muomi je ispružila ruku i spustila malu plavo-belu teglu na klupu. Imala je okrugli zapušač. Mejlisa ju je zgrabila, izvadila zapušač i omirisala.

»Gadno je.“

»Sve progutajte. Izazvaće mučninu i ubiće bebu.“

Mejlisa je vratila čep. Iznenada su počele da joj se tresu ruke. „Hvala ti.“

59

Kolin Falkoner

veze „ mnom,

15.

Kizlaraga je začuo ženski vrisak. U prvom trenutku, pomislio je da možda neka od devojaka zavija u snu - neke od novih su to radile, i obično je naređivao da ih izbatinaju narednog dana kako bi ih podstakao da prestanu. Ali, kako se budio, shvatao je da ovo nije noćna mora neke devojčice. Čuo je ovakve vriske i ranije, iz sobe za mučenje. Osetio je kako mu hladan, lepljiv znoj izbija svuda po telu. Seo je na ivicu kreveta i dohvatio drvene sandale drhtavim rukama.

Sveca nije daleko dogorela, pa je pretpostavio da nije spavao duže od sat vremena. Uzeo je svecu i požurio u hodnik, dok mu se veliki stomak tresao kao pihitje pod košuljom za spavanje.

Krici su dopirali iz spavaonice na spratu iznad. Pozvao je dva stražara i požurio uz drvene stepenice.

Mejlisa se okretala gola po podu, grebući noktima drvene podne daske, kao da očajnički traži izlaz iz agonije. Još jedan grč joj je pretresao telo i savila je kolena u stavu fetusa, bljujući krv. Pljuvačka puna krvi bila je raz-mrljana preko njenog lepog tamnog lica i njenih grudi, a zubi su joj bili iskeženi kao da će zarezati, poput psa uhvaćenog u zamci.

Devojke su se okupljale oko nje zureći, uplašene prizorom smrti. Neke od njih bile su poprskane krvlju po nogama, a kad je Mejlisa ponovo zadrhtala vrisnule su i skočile unazad kao da ih može zaraziti tom užasnom stvari.

Mejlisa ih je gledala kroz Jjutitu crnu maglu bola i pokušala da poviče „Nisam bolesna, to je otrov! “Ali, ružni hripavi zvuči iz njenog grla bih' su sve samo ne njen glas, niti kao bilo šta ljudsko. Bol je ponovo jurnuo kroz nju, presavila se i kriknula.

Osetila je kako je neke ruke hvataju, pokušavajući da je pridrže, ali zarezala je na njih, izbezumljeno se ritajući, pokušavajući da se oslobodi agonije koja ju je sekla u stomaku. Otvorila je oči i pogledala u uplašeno u

60

Sultanov harem

kizlaragino ćosavo lice, a uz njegovo rame, ugledala je Hirem. Pokušala je da »hvati njen izraz lica. Želela je da uperi prst u nju i prokune je, ali evnusi su je držali za ruke, a nije mogla ni da govori jer su joj usta bila puna tople krvi. Počela je da se davi i crnilo se spustilo preko njenih očiju kao zavesa.

Reka Marica, blizu Hadrijanopolja

Lovački psi su isterali jarebicu iz njenog skrovišta u grmlju žalfije, i ona se vinu u vazduh, pomahnitalo udarajući svojim kratkim krilima. Ibrahim se nasmejao od uzbuđenja i podigao levu ruku sa teškom kožnom zaštitnom rukavicom. Ženka peregrinskog sokola je treperela, osećajući blizinu plena.

Ibrahim joj je skinuo kožni povez za oči, i ogromne zlatne oči su zatreptale, uperene u naoblačeno nebo. Skoro odjednom, ptica se podigla u vazduh, njena ogromna krila su je u par sekundi uzdigla do visine na kojoj obično leti. Ibrahim i Sulejman su podboli konje i dali se u poteru. Ženka sokola je zaustavila krila. U jednom trenutku je pratila vazduš-ne struje, lagana poput samog vazduha; u sledećem, stropoštala se sa neba kao kamen. Jarebica je panično landarala po vazduhu, spora, debela i teška, bez šanse da pobegne. Sokolića ju je udarila odozgo. U oblaku perja, duge kandže našle su oslonac u njenoj kičmi, udarac je bio toliko snažan daje ptica umrla u letu.

Na trenutak su žrtva i lovac zajedno padali prema zemlji. Zatim je sokolića popustila svoj smrtni zahvat i pobeđnički nastavila da kruži, dozvolivši da jarebica padne mrtva u močvaru.

Ibrahim je ispustio poklik sreće i brzo odjahao do ivice crne vode, dok su psi pljuskali ispred kopita, nadmećući se međusobno u pronalaženju nagrade.

Pogledao je nagore i ispružio ruku sa rukavicom za sokoliću, koja je i dalje kružila visoko iznad njegove glave.

Divlji vepar je posmatrao uljeza iz svog skrovišta u gaju divljih ruža, dok su njegove male žute oči sijale od straha i zbunjenosti. Dahtao je dok se povlačio dublje u grmlje i trnje. S jedne strane, dopirale je lajanje lovačkih pasa, s druge grmljavina kopita i vika strelaca. Nije mogao da se povuče dalje u močvaru.

Imao je samo jedan izbor.

Frkćući besno, napao je iz kupina.

61

Kolin Falkoner

Sulejman ga je video i povikao upozorenje Ibrahimu. Video je kako udara Ibrahimovog arapskog konja visoko u slabinu, kako požutela kljova probija pastuva, cepajući mu stomak. Zver je zarikala od iznenađenja i agonije i krenula unazad dok su delovi iznutrice virili iz rane. Vepar je ponovo napao i Ibrahim je bio zbačen na zemlju. Sulejman je još bio pedeset metara daleko. Podbo je svog konja, izvlačeći luk iz kožnih korica na sedlu, žustro nišaneći. Njegova prva strela zabila se vepru u vrat bacajući ga na stranu. On se, posrćući, podigao uz cviljenje i okrenuo se ka svojoj novoj mucu. Sulejman je zauzdao konja, izvukao još jednu strelu iz okićenog tobolca koji je visio sa sedla i pažljivo naciljao. Druga strela je udarila vepra niže vrata, pod uglom prema srcu, zabivši se veoma duboko.

Vepar se zateturao unazad, zadnje noge su mu popustile pod težinom.

Iznenada, kao da su vazduh cepale džinovske ruke, strela za strelom je pogadala veprovo sivo telo. Skljokao se unazad, dok je krv lila iz dvadesetak rana. Par trenutaka kasnije, bio je mrtav.

Janičarski strelci su uzvikivali trčeći napred, i skoro istovremeno Sulej-manov konj bio je okružen konjima solaka.

Sulejman je ignorisao kapetana koji je izvikivao svoja izvinjenja, i skočio je sa konja.

„Ibrahime?”

Ibrahimov konj je i dalje bio na nogama, kružeći i ričući dok su lovački psi lajali i okretali se oko njegovih nogu, privučeni krvlju, ližući i skačući na unutrašnje organe koji su visili iz slabine. Nekoliko janičara je kružilo među njima, jedan od njih je pokušavao da uhvati konjske uzde, dok su drugi psovali i kilisima udarali po psima.

Ranjeni pastuv, sa penom iz usta koja se pušila, očiju ispučenih od bola i straha, kretao se prema njemu. Sulejman se zateturao unazad. Ali, onda su ga psi ponovo nanjušili. Konj je kružio i odgalopirao kroz drveće i nestao.

Sulejman je pogledao okolo, bio je zbunjen. Gde je Ibrahim? Da li je mrtav?

Iznenada ga je ugledao kako stoji do kolena u močvari, belog kaftana ukaljanog od paprati i blata. Turban mu je stajao nakrivo, dodajući zrnce ludila njegovom širokom, zlobnom osmehu. U desnoj ruci je držao jarebicu.

„Imamo naš plen!” vikao je Sulejmanu.

„Mislio sam da si mrtav!” prosiktao je Sulejman.

„Dok god imam svog sultana da me štiti, kako bih mogao da umrem?”

Iz njega je izbijala dečačka nevinost, skoro kao da mu nije palo na pamet da je mogao biti povređen. U stvari, izgledao je toliko zadovoljan sobom i svojim trofejem, daje Sulejman zatresao glavom i nasmejao se.

62

Sultanov harem

Bili su u Sulejmanovom čadoru; muziku Ibrahimove viole je skoro zaglušilo kreketanje žaba iz močvare. Svetlost sveca se presijavala na talasastim skarletnim naborima šatora.

Sulejman je još bio ponesen uzbuđenjima lova i nije mogao da spava. Sedeo je prekrštenih nogu na divanu dok je Ibrahim završavao melodiju koju je svirao, ali nije mislio o muzici. Doneo je odluku, rešivši pitanje koje gaje nedeljama mučilo. Izvagao je sopstvene izbore sa zahtevima tradicije i protokola, njegova neodlučnost je bila

produžena zbog njegove potrebe da se opravda pred sopstvenom savešću.

„Zameniću Ahmed-pašu kao velikog vezira“, iznenada je rekao, dok su poslednje note Ibrahimove melodije još lebdele u vazduhu.

„Zanemarivao je svoju dužnost?“ upitao je Ibrahim. Čak i on izgleda iznenađeno, pomislio je Sulejman.

„Ne. Ali on nema sposobnost.“

„Ali služio je na divanu mnogo godina...“

„Da, da. Ali on nije odgovarajuća osoba. Planiram da ga postavim kao svog namesnika u Egiptu. Ne nameravam da ga ponizim.“ Sulejman se na-mrštio zbog Ibrahimovog protivljenja. Kad se uopšte Ibrahim brinuo da li je nešto u redu?

„Kime ćeš ga zameniti?“

Sulejman se osećao kao otac koji će upravo dati žarko željeni poklon sinu, Osetio se ushićenim od zadovoljstva.

„Tobom, Ibrahim.“

Ibrahim je skrenuo pogled. „Mnome?“

„Da. Ti ćeš biti moj novi veliki vezir.“

Sulejman je čekao, ali se očekivani izliv zahvalnosti i dečaćki osmeh nisu pojavili. Naprotiv, Ibrahim je prigrlio violu i tmurno gledao u svoje ruke.

Sulejman je počeo da se ljuti. „Šta je bilo?“

„Neki iz divana će preispitivati zašto si meni dao Ahmed-pašino mesto.“

„Nije na njima da preispituju moj sud u vezi sa bilo čim.“

„Brine me samo ono što će reći krišom.“

„Ono što krišom govore ne može ti nauditi!“

„Ali, izgledaće da mi je dodeljeno pašino mesto zbog našeg prijateljstva.“

Sulejman je zapanjeno gledao u Ibrahima. Ovo uopšte nije bilo ono što je očekivao. Ibrahim je uvek prihvatao položaj koji mu je davao sa uživanjem, čak i trijumfom. Sulejman nije verovao da je Ibrahima i malo briga za mišljenje njegovih saradnika iz divana, niti za osmanlijski protokol.

63

Kolin Falkoner

„Želiš da preokrenem svoju odluku?“

Ibrahim je dugo ćutao. Noćni povetarac je zašuštao u naborima šatora poput otegnutog uzdaha. Božje ogorčenje?, zapitao se Sulejman. „Plašim se“, rekao je Ibrahim.

„Plašiš se?“ Sulejman je pomislio na Ibrahima kako se pojavljuje iz močvare sa jarebicom. Setio se divljenja koje je upravo tada osećao. Činilo se kao da je Ibrahimova vera u samog sebe potpuno nadjačavala svaki strah. „Očigledno se ne plašiš da će te probosti divlji vepar ili da će te pregaziti tvoj konj. Pa čega se onda plašiš?“

„Vas, moj gospodaru.“

Sulejman je buljio u njega u čudu. „Mene?“

„Vrat velikog vezira je uvek pod mačem, veličanstvo. Iako to smatram najvećom čašću koju čovek može da doživi, ipak se pomalo plašim.“

Sulejman ga je odjednom razumeo. Setio se svog oca koji se otarasio osam svojih vezira za isto toliko godina. Odista, uobičajena je bila kletva među Turcima: „Dabogda postaneš vezir Selima Svirepog!“ Setio se kako je, zaslepljen sopstvenim besom, umalo pogubio jadnog Piri-pašu.

„Nemaš se čega plašiti od mene, prijatelju.“

Ibrahim ga je pogledao željnim crnim očima koje su preklinjale. „Odu-vek sam mislio da želim ovo. Do sada. Ne treba tako visoko da me uzdižete, pa da, kada budem pao, ne bude spasa za mene.“

Sulejman je ustao, prišao Ibrahimu i stavio mu ruke na ramena. „Dajem ti svoju reč. Dokle god živim, postaraću se da ti niko ne naudi. Neka mi bog bude sudija.“

Ibrahim je prišao Sulejmanovoj ruci i poljubio rubin na prstenu. „Moju ste slavu podigli toliko da to ni u najluđim snovima nisam sanjao“, Ibrahim je prošaputao. „Zavetujem se da ću vas služiti do svog poslednjeg dana.“

16.

Eski šaraj

Gde je bila?

fapijaga je zurio okolo po dvorištu, rascepljen između panične ideje da beži, i hitne potrebe da ostane i nađe je.

Senke su mu se rugale

Nije ovde. Izdala te je.

64

Sultanov harem

Telo je pravi izdajnik, pomislio je; izgaranje čula koja te gone ka zadovoljstvu i bolu kao moljca na plamen. Isto ovo

telo koje mu je pružalo uživanje, moglo je da ga povede i u sva mučenja koja je Satana - ili glavni bostandžija, što je bilo isto - mogao da osmisli. Šta je radio tu? I ona je iz đavoljeg legla, sada je to znao; dokazala mu je. Trebalo bi da nađe način da je se otarasi, da rizikuje kao da ne postoji treći zaverenik.

Ah, ali onda bi izgubio i toplinu tog tela, osećaj njene tople dojke pritisnute uz njega, glad njenih usta, nemoguću, zabranjenu ekstazu koju mu je donela. Nije postojalo zadovoljstvo koje bi mogao da zamisli, a da može da se uporedi sa onim što je pronašao u ovom senovitom dvorištu, sa njegovom šapćućom fontanom, mermernom stazom i platanima dugih grana. Ovdje više nije bio evnuh, i užasna, mučna, kao britva oštra opasnost dovela ga je do tolikog uzbuđenja da je čak i ljubav prema životu bleдела.

Ali, šta ako i Hirem zatrudni? Činilo se kao da ne postoji kraj ovom tamnom tunelu mesa i njegovim posledicama; baš u trenutku poslednjeg grča u vrhuncu uživanja crni užas bi se ponovo spustio na njega, ispunivši mu stomak hladnom, užasnom panikom. Odjurio bi iz ovog senovitog dvorišta, kunući se da se nikad neće vratiti, obećavajući sebi da će pronaći način da je se otarasi.

Međutim, telo ga je bilo zarobilo. Nekoliko dana, ponekad, nekoliko sati kasnije, ne bi mogao da misli ni na šta drugo osim na sledeći put. Slika njenog tela - sopstvenog, kao potpunog muškarca - brisala je sve drugo. Tih nekoliko minuta svake nedelje u senovitom dvorištu, postali su njegov život.

Pokušavao je da se pretvara da ih nikad neće uhvatiti. Da se nikad neće završiti.

Začuo je šuštanje platna iza sebe, i brzo se okrenuo. „Hirem!”

„Da li sam te uplašila?”

Kapijaga je osetio kao da će mu srce iskočiti iz grudi. Toliko je jako tuklo da je skoro bolelo. „Odakle si došla?”

„Posmatrala sam te. Iza stuba.”

Gledao ju je. Nosila je pantalone od bele svile i gomlek od čiste smaragdne svile, otkopčan do struka otkrivajući blage obline njenih grudi. Podizao se i spuštao sa disanjem. Kapijaga nije mogao da skloni pogled s nje.

Hirem je zakoračila prema njemu. „Hajde da to uradimo. Brzo.”

Nosila je veo od gaze, pričvršćen za malu zelenu konđu koju je nosila na glavi. Skinula ga je hitrim iskusnim pokretom svoje desne ruke. Kapi-

65

Kolin Falkoner

jaga ju je posmatrao. Izgledala je tako smireno, tako kontrolisano. Zar se ona nikad nije plašila?

Pogledao je u severnu kulu. Prozori su odatle zurili u njega kao dva strašna crna oka koja posmatraju. Vrata su bila zaključana, podsetio je sebe, ali ipak je povukao Hirem dublje u senku ispod zida.

Hirem mu je zadigla odoru i pipala tražeći ga. „Kako izgleda ponovo biti muškarac?” rekla je.

Da li ga je ismevala?, pitao se. Pitao se tada, kao što se sto puta pitao ranije, zašto ona radi ovo. Da li je bilo samo zbog požude? Da li nije baš ništa osećala prema njemu?

„Ubila si je”, rekao je.

„Bila je to Muomina greška. Lek za pobačaj bio je prejak.”

„Ti si to namerno uradila.”

„Šta i da jesam? Misliš da sam gora od tebe? Ti bi nas ubio obe kad bi mislio da to može da ti spase glavu.”

Pantalone su mu ležale na mermeru. Odvezala je tri dijamantske kopče na gomleku. Pokušao je da odvoji pogled od čvrstog malog tela, da se koncentriše na laži i istine koje bi njeno lice možda moglo da oda. „Bila ti je prijateljica.”

„Za razliku od vas dvoje koji ste bili praktično stranci. Zatrudnela je kad je prošla pored tebe u hodniku.”

Naslonila se na zid. Kapijaga je osetio kako mu se suše usta. Posmatra-la ga je s onim tananim osmehom na licu, znajući da nema nikakvu moć nad njom.

Bradavice su joj bile čvrste. Od želje ili od hladnoće? Mislio je da zna odgovor na to. Nije bilo bitno. Toliko je bio nabrekao daje skoro bio uspravan. Koliko bi se potpunih ljudi moglo time pohvaliti? Uzeo ju je grubo za zglobove, pritiskajući je uza zid.

„Možda ću ti jednog dana pokazati Bosfor.” Stavio joj je ruku na vrat. Imala je tanak vrat i njegova ruka bi lako mogla da ga obuhvati. Spustio je ruku na njeno rame i dalje, na dojku, stegnuo najjače što je mogao pokušavajući da je natera da zakuka. Ali njene oči su ga gledale, uporne i zelene.

„Kažu daje opasno u ovo doba godine. Pazi da i sam ne upadneš.” Podigla je njegovu odoru i obavila se butinama oko njegovih kukova, vodeći ga prema sebi. Uzela je nabor njegove odore i ugurala mu u usta da bi ga sprečila da uzvikne dok bude ulazio u nju. Fontana nije mogla da sakrije takav zvuk.

Kapijaga nije mogao da diše. Snaga osećaja ga je savladala, i zagrizao je svilu u svojim ustima, osećajući da gubi kontrolu. Mržnja je ključala u

Sultanov harem

njemu; mržnja prema njoj zbog njene moći nad njim, mržnja prema ženama, i mržnja prema samom sebi zbog slabosti. Počeo je da se tresе.

Hirem mu je obavila ruke oko vrata i pomerila se bokovima tako da bi njeni svilenkasti delovi prijanjali i gladili ćelom dužinom njegov nabrekli ud. „Daj mi svoj sok“, šaputala je u njegovo uvo. „Želim sav.“

Osetio je kako ga vrhunac nosi preko provalije u drhtavo, zaslepljujuće blaženstvo. Na nekoliko skarletnih sekundi, bio je slobodan od nje, od svog služenja ženama, i predao se tome. Nije želeo da se vrati. Bilo je kao smrt, i da je mogao, izgubio bi se u tome. Kad bi njegov vrhunac mogao zauvek da podrhtava. Ali, kad se završilo, preostali su samo hladno veće i strah.

Život je bio zamka. Nije postojao izlaz. Tražio si izlaz, a nos te je doveo do klanja.

Kapijaga nije čuo lično od Hirem vesti o svom uspehu. Jednog dana se probudio i zatekao palatu živu od glasina: ikbal nosi dete!

Olakšanje se pretvorilo u novi užas. Šta sad treba da uradi? Nije mogao ponovo da ide u vrt. Vođenje ljubavi sa sultanovom kadunom bio je prevelik prekršaj da bi se o tome i razmišljalo. Ipak, ako on i ne bi, šta će Hirem uraditi? Da li će ga izdati? Ali kako bi mogla, a da ne izda sebe?

A onda mu je druga misao pala na pamet. Šta ako je dete njegovo?

Shvatio je da nema načina da joj čita misli. Bio je pion u igri koju više nije razumeo. Od trenutka kada je prvi put otvorio onu kapiju da bi zaveo jednu od sultanovih odaliski, izgubio je vlast nad sopstvenim životom.

Bio je bespomoćan. Ništa nije mogao uraditi, osim da čeka.

Sultanija je posmatrala sinovljevu novu ikbal iskusnim okom nekoga koje proveo skoro ceo svoj život od punoletstva u varljivom svetu harema. Od-mah je mogla da vidi da je ova ima drugačiji stav u odnosu na Gilbehar. Video se u načinu na koji hoda, kako se drži. Oči su joj bile i suviše znalačke, jezik - ili je bar tako čula - i suviše brz.

Ali, to možda i nije bilo tako loše. Ni ona nije proživela mnogo godina u Selimovom haremu bez izvesnih dosetki. I, da, pomalo čeličenja.

Kolin Falkoner

„Hirem.“ toplo je izgovorila, pružajući joj ruku. „Oduševljena sam tvojim vestima. Dođi i sedi pored mene.“

Hirem se nasmešila i sela na drugi kraj divana. Bilo je toplo popodne, a one su sedele na terasi iznad senovitog istočnog dvorišta palate. Zebe su cvr-kutale u ukrašenim kavezima od kedrovine koji su visili sa streha, bilo je šer-beta, dinja i ratluka na niskom stolu ispred njih. Iza njih, grad je svetlucao u popodnevnoj izmaglici, kupole džamija su sijale kao dijamanti u prašini.

„Sulejman je u Hadrijanopolju u lovu. Poslala sam danas kurira sa porukom za njega. Sigurna sam da će biti prezadovoljan zbog vesti kao što šamija.“

Hirem je stavila ruku na stomak. „Moraćemo da čekamo mnogo mese-ci da bismo izmerili stepen njegovog zadovoljstva.“

Dobar odgovor, pomislila je sultanija. Ako je devojčica, opet smo na početku. „Ako bog bude hteo“, rekla je.

Sultanija je uzela Hirem za pramen kose, i podigla ga prema svetlosti.

Svi me tako dodiruju, pomislila je Hirem. Kao da me podsećaju da sam vlasništvo Osmanlija.

„Imaš predivnu kosu“, rekla je sultanija. „Ni crvena, a ni zlatna. Odakle si?“

„Moj otac je bio kan krimskih Tatara, kruno haremskih devojaka“ rekla je pokušavajući da sakrije količinu ponosa u svom glasu. Ne bi valjalo da sultanova majka shvati da se osećala nadmoćnije. Ona je, na kraju krajeva, ipak bila samo ćerka gruzijskog seljaka.

„I, kako si nam stigla?“

„Moj otac je video priliku.“

Sultanija se nasmešila. „Za tebe? Ili za sebe?“

„Spahije su morale da ga vežu za zemlju i da mu na silu uguraju pištolje i novac u džepove. Borio se i vrištao. Bilo je užasno.“

Sultanija se nije nasmešila. „Smeješ se kada pričaš to, ali u tvojim očima nema smeha.“

Hirem je osetila validino pažljivo procenjivanje. Bila joj je potrebna njena lojalnost, shvatila je. Ipak, ne bi smela da potceni ovu ženu, bila ona seljačkog porekla ili ne. Ovo punačko i prijatno pile imalo je oko sokolovo. „Zašto da plaćem? On i dalje živi u šatoru, a ja u palati. Na kraju, ja sam najviše zaradila od prodaje.“

„Znači, srećna si ovde?“

„Biću srećnija kad se moj gospodar vrati.“

Sultanov harem

„Ja sam bila udata za sultana Selima mnogo godina. Mogu da izbrojim broj nedelja koje smo proveli zajedno na prste. Ovo je usamljenički život.“

Hirem je klimnula. „Prihvaćiću onda vaš savet, visosti. Vratiću se ocu. Možete li da pronađete konja za mene?“

Sultanija se nasmejala, protiv svoje volje. Ova devojka joj se pomalo pod-srnevala, ali je bilo istine u onome što je rekla. Zašto biti tužan zbog stvari koje ne možeš da promeniš? „Plašim se da čak ni ja to ne mogu da učinim. Sada, kad nosiš sultanovo dete, harem će biti tvoj dom do kraja života.“

„Onda ću morati da tražim veće sobe.“

Sultanija se nasmešila i pokazala na svoju odaju. „Kao moje, možda.“

Hirem je uzvratila osmeh. „Ako bog bude hteo.“

„Ne bih se iznenadila ako mu je to plan.“ Sultanija je odabrala parče ratluka sa ukusom pistača i zagrizla. „Ako ti bilo šta treba, moraš mi reći. U islamu, majka je svetinja, i nikad više no sad. Sve će biti učinjeno da ti se obezbedi udobnost.“

„Postoji jedna stvar, visosti.“

„Da?“

„Želim telohranitelja.“

Sultanija ju je iznenadeno pogledala. „Telohranitelj? Ovde?“

„Plašim se.“

„Čega?“

„Čula sam glasine da neću doživeti da vidim kako se moja beba rađa.“

„Ko se usuđuje da preti tebi... i sultanovom detetu?“

Hirem je skrenula pogled. „Ne znam. Možda su to samo priče.“

Laže, pomislila je sultanija. Zna ko je, ali se ne usuđuje da kaže. Postoji samo jedna osoba koja bi mogla da je želi mrtvu. Gilbehar! Odmahnula je glavom. Ne, to nije bilo moguće. Gilbehar nije bila sposobna za to. Ali devojka je zaista izgledala uplašeno.

„Ako misliš da su te glasine istina, tvoja sluškinja treba da proba svu hranu, čak da proba i novu odeću pre nego što je ti obučeš, u slučaju da je tkanina otrovana. Kao predostrožnost, kizlaraga će ti dodeliti jednog od svojih evnuha.“
»Hvala vam, visosti.“

„Moramo biti sigurni da se ništa neće desiti sultanovom sinu.“

Hirem se nasmešila s razumevanjem. Svi su tako sigurni da je dečak, pomislila je. Ali, nad tim nemam moć.

69

Kolin Falkoner

Kapijaga ju je posmatrao sa severne kule, video ju je kako se pomalja ispod dugih senki u dvorištu i seda na mermernu klupu pored fontane i kako otvara Kuran i stavlja ga u krilo. Stisnuo je pesnice ne znajući šta da čini. Ponovo je došla. Zašto, zašto? Šta je pokušavala da uradi? Uskoro bi mogla da postane Sulejmanova kaduna, šta bi još mogla da poželi? Nisu mogli sada da nastave, rizici su bili preveliki. Ali ako on ne bi otišao... šta bi ona uradila?

Morao je da razgovara sa njom, da završi to mučenje. Čak je i njegova požuda tada nestala; kad je saznao da je trudna, činilo se kao da isparava, a vakum unutra je ubrzo zamenjen željom da preživi. Ovo mora prestati, pomislio je.

Šta je želela? Šta bi uradila ako ne ode da se nađe sa njom? Da li bi - da li bi mogla - da ga nekako izda povodom Mejlisine smrti?

Odlučio se i požurio iz sobe, zaključavajući vrata za sobom. Požurio je niz drvene stepenice prema dvorištu.

Dugo je oklevao pred gvozdenom kapijom, sa velikim metalnim ključem u bravi. Ključ i brava, razmišljao je.

Muškarac i žena. Staviš ključ u bravu i otvoriš kapiju snovima i noćnim morama. Ništa nije bilo tako neodoljivo kao zaključana vrata. Morao je da otkrije šta ona želi.

Okrenuo je ključ i uvukao se unutra. Hirem je pogledala i oči su joj se raširile u čudu. Zatim je ispustila Kuran, ustala i zavrištala.

Kapijaga je zurio u nju, zapanjenost na njenom licu - lažna, znao je - bila je kao ogledalo njegove. Šta je to radila?

Jedva da je prepoznao sop-stveno stenjanje. Želeo je da potrči, ali mišići nisu slušali. Znao je šta je učinila.

Pogledao je nadesno i shvatio je da gleda u zbunjeno lice jednog od svojih crnih čuvara.

„Ti mala kurvo!“ prošaputao je. Izvukao je okićeni bodež iz ogrtača i zamahnuo prema njoj. Hirem je ponovo zavrištala i pala unazad - promašio je samo za pedalj njeno lice.

Kapijaga nije video čuvara kako juri prema njemu. Bio je svestan iznenadnog bleska oštrice, a zatim je čuo njen smrtni fijuk. Zatim je nestao bodež i sa njim njegova desna šaka. Glasno je udahnuo i uhvatio se za zglob. Nije bilo bola, ne tad, ali je zavrištao od užasa, i zurio, gušeći se, u patrljak i šikljanje svetle krvi.

Sultanov harem

/atim je pao na kolena pokušavajući da istrigne bodež iz prstiju svoje presećene šake. Ako bi je ubio sad, bilo bi u redu. Mogli bi da rade šta god hoće sa njim. Sve dok je mala veštica mrtva.

Ali onda su stražari počeli da ga vuku i ponovo je završtao, ovog puta zbog iznenadnog vrelog bola u svom zglobu; video je tamne mrlje kako natapaju kaldrmu, trag krvi vodio je do male prostitutke. Pokušao je da ponovo uzvikne kletvu, ali ga je jedan od stražara udario teškom čeličnom drškom jatagana i on je zastenjao, a glava mu je pala unazad.

Soko je lebdeo na uzlaznom vetru iznad kaldrme grada, zatim kružio i spustio se prema Bosforu, lebdeći ponovo nad zidovima Topkapi saraja. Njegovo zlatno oko izabralo je dve kule bliznakinje, Kapiju sreće, gde je kapijagina glava počela da crni, smežurana poput masline u niši visoko na zidu. Ispred zida, njegovo bezglavo telo i dalje je visilo na ogromnoj kuki gde je bio mučen tri dana, čelični vrh je probio rebra i butinu, a konopac privezan za zglobove držao ga je uspravno. Biće tamo dok vrane strvinarke ne budu završile posao, i dok tetive i ligamenti ne istrunu sa kostiju. Soko je ponovo kružio, prema Zlatnom rogu i staroj drvenoj palati visoko na brdu pored velike Bajazitove džamije. Na balkonu, među mesinga-nim kupolama, stajala je žena ruke položene na rastući stomak. Bila je uočljiva zbog dve pletenice, vezane satenskom trakom, koje su joj se spuštale do pola leđa. Kosa joj je bila boje vatre, a na usnama joj je lebdeo osmeh.

Meseci su brzo prošli. Pomilovala se po stomaku. Neka dođe. Neka dođe.

Na dan rođenja, krovovi harema bili su beli.

Stolica za rađanje i povoji doneseni su u Hireminu odaju, tamjan je spaljen, ružine latice su bile rasprostrte po mermernom podu, amajlije i plave perle okačene su po sobi da oteraju urokljivo oko.

Hirem nikad nije iskusila takav bol. Kad beba nije htela da izađe, haremska babica, užasna Nubijka, koja je možda težila koliko tri odaliske, Sela bi na njen stomak da bi isterala dete iz njene utrobe. Hirem je vrištala. Štap od slonovače joj je bio nabijen u je utiša.

„Grizi!“ prosiktala je babica. „Grizi i ćuti!“

između zuba da

70

Kolin Falkoner

Najzad se dogodilo. Čučeći iznad stolice za rađanje, dok su je sa obe strane pridržavale babice, porodila je dete.

Nubijka je prihvatila dete u laneno platno, izgovarajući izjavu vere.

Allahu ahbar... Bog je veliki...

Kizlaraga je stajao posmatrajući, osiguravajući da ne dođe do zamene dragocenog deteta. Lično je uzeo dete i odneo ga do mermerne fontane i, po običaju, tri puta ga je oprao. Zaslađeno ulje mu je stavljeno u usta da bi imalo slatkorečiv i prijatan jezik; ugljen razmazan oko očiju da bi stekao prodoran pogled. Kuranom ukrašenim dijamantima dotaknuto mu je čelo.

Hirem se pridržavala za ramena babica, treptanjem terajući znoj sa očiju. „Staje?“ preklinjala je. „Recite mi već jednom staje!“

Kizlaraga joj je prvi odgovorio. „Rodili ste sina, gospodarice“, rekao joj je-

„Sina“, Hirem je ponovila. Nasmejala mu se i onesvestila se.

72

Drugi deo

crni anđeo

i

18.

Venecija, 1528.

Ona je bila vizija u crnom baršunu, mračni anđeo sjajne kose, crne kao ugalj; oči su joj bile poput tirkiza. Imala je visoke plemičke jagodice i pune usne, vlažne i crvene, kao nagnječene. Gornji deo vesture' bio je moderno dekoliran, koža njenih ramena i grudi bila je glatka kao slonovača, a mali zlatni krst oko njenog vrata -mogao je samo da zamisli topli damar - kao da ga je progonio.

Dvostruko zabranjena.

Pjacaft je bila prepuna i bučna, zvoneći od povika torbara, zakletvi mornara koji su se kockali i pevanja pod arkadama, grubog stakata Jermena i Dalmatinaca, i harmonične melodije Venecijanaca. Jedan Albanac u vrećastim pantalonama gurao se žvaćući češanj belog luka kao da je slatkiš; togato* u ljubičastoj odori senatora odgovarao je mahanjem ruke i jednim »addio caro vecchioš" odgovarajući pozdravima građana.

Kao da nisu ni bili tamo. Abas ju je posmatrao kako se penje stepenicama do ulaza u crkvu. Hodala je sa prenaplašenom gracioznošću, pogleda uperenog prema zemlji, samo je jednom pogledala nagore i Abas je osetio kao da je pogođen u grudi. Usne su joj se malčice razdvojile, dovoljno da

* Vrsta haljine.

t Trg.

t Togati su bili viši sloj stanovništva, oni koji nose odore, toge.

§ Zbogom, dragi starce.

Kolin Falkoner

bi znao da gaje videla, daje njegovo prisustvo nekako uticalo na nju. Samo je bog znao kako.

Nije mogao da diše. Bila je najsavršenija žena koju je video u životu. Poželeo je da potrči, daje uhvati za ruku i pobegne s njom sa trga.

Matora veštica koja ju je pratila bacila je prezrivi i nipodaštavajući pogled na njega dok su se pele stepenicama crkve Santa Marija dei miracoli*. Zatim su nestale unutra.

„Jesi li je video?" prošaputao je.

„Naravno da sam je video", Ludoviči je odgovorio. „To je Dulija Goncaga."

„Poznaješ je?"

„Moja polusestra je zna. Ona joj je rođaka."

„Rođaka?" Abas je zgrabio Ludovičija za sajon - moderni skarlet-ni mantil do struka koji se nosio preko košulje - i povukao ga prema stepenicama.

„Šta radiš?"

„Hoću da je vidim."

„Tu seipazzo - ti si lud!"

„Hajde!"

Ludoviči je uhvatio prijatelja za ruku. „Da li znaš ko je njen otac? An-tonio Goncaga - on je consigliere!" „Ne zanima me!"

„Ne zanima te?" Ludoviči je bio uznemiren, ali ne i iznenađen. Abas je bio jedan od najstrastvenijih i najtvrdoglavijih mladića koje je ikad upoznao. Lakouman, kako je njegov otac govorio. To mu je bila mana, ali takođe i draž. Mavar je Mavar. Ali, ovog puta mu neće dozvoliti da napravi budalu od sebe. Osim toga, u ovakvoj stvari vrebala je opasnost. „Samo hoću da pogledam." „Ti ne treba da gledaš! Ona je Goncaga!"

„Ostani ovde, onda", Abas je rekao, otrgnuo se i trkom pojurio uza stepenice. Ludoviči je oklevao. Do đavola s njim! Corpo di Diol Bila je to njegova sahrana. Okrenuo se i krenuo da odlazi, ali se zatim predomislio i potrčao uza stepenice za njim.

* Sveta Marija Čudotvorka. t Savetnik.

74

Sultanov harem

Izmučena, osuđujuća lica svetaca zurila su nadole sa bogato pozlaćenog plafona. Bista device Svete Klare mrštila se na redove sa svoje balustrade na hladnim sivim i koralnim mermernim zidovima. Putti* i morska čudovišta besneli su na ukrasnim delovima izvijenih stubova.

Unutar crkve je bilo mračno i hladno posle topline trga. Zraci svetlosti su dopirali kroz umrljano staklo iznad apside, kao dva ogromna prsta; činilo se kao da mu pokazuju dve figure koje su klečale u priedieu* pred oltarom. Abas oseti kako mu telom struje žmarci straha. Mermerne figure Franje i arhangela Gavrila prekorno su ga gledale iz svojih niša optužujući ga za njegov neovlašćen ulazak. Osećao je kao da će svakog trenutka oži-veti i skočiti sa zidova da se suoče sa uljezom.

To su samo delovi mermera, govorio je sebi. Oni nemaju moć. Međutim, svetost tih likova samo je pojačala efekat Ludovičijevog upozorenja. Tada je zakoračio u drugi svet, svet koji nije potpuno razumeo.

Osetio je ruku na svom desnom ramenu i umalo uzviknuo.

„Ludoviči!"

„Jesi li pomislio da je Goncaga?"

Abas je bacio pogled na bistu arhangela na zidu iza sebe. „Neko malo više slavljen", rekao je i nacerio se zbog zbunjenosti svog prijatelja. Okrenuo se ka figurama u senci pred oltarom. „Ona je nešto najljupkije što sam ikad video."

„Ona nije za tebe, Abase."

„Možda."

»Možda! Možeš isto tako posegnuti za mesecom, Abase!"

Starica koja je pratila Đuliju čula je njihove glasove i podigla glavu, prekidajući svoju molitvu. Abas i Ludoviči su se sagnuli iza stuba. Abas je stavio prst na usne. Čekali su.

Kada je ponovo pogledao, one su nestale. Okrenuo se prema brodu, i video staricu kako požuruje devojkicu niz prolaz.

Devojka se jednom okrenula, njeno lice bilo je uokvireno žutom svetlošću koja je proticala kroz velika vrata. Tada ju je duenna' odvukla.

»Äš seipazzol"" , Ludoviči je prosiktao.

* Dečaci.

§ Moli se Bogu (franc.), molitvenik pred kojim sveštenik kleči. ! pratilja /** Ti si lud.

75

Kolin Falkoner

„Odgajan sam kao Mavar i musliman, u pustinji. Ipak, primoran sam da živim u hrišćanskoj republici, na vodi!"

Abas mu se nacerio. „Da si ti ja, možda bi i ti bio pomalo lud!"

Mahmud je stajao na balkonu palazzd, s obe široke šake položene na ba-lustradi, posmatrajući zalazak sunca kroz ružičasti veo snegom pokrivena planina i zavesu procvetalih oblaka na zapadu. Gondole, galije i daleka ostrva stapala su se u mračni reljef u kontrastu sa sedefastosivom bojom lagune. Bio je to prizor koji je u njemu uvek izazivao uzbuđenje: luka koja je odgovarala najmoćnijoj morskoj republici Sredozemlja. Ponekad je čak zaboravljao da ovo nije njegovo nasleđe, daje on samo najamnik. To je bila realnost; to je bila lekcija koju je njegov sin morao da nauči.

„To je zaista nemoguće!" zarežao je.

„Moram da je upoznam", rekao je Abas.

„Koliko dugo živimo među ovim ljudima? Šest godina? A ti, izgleda, i dalje ne razumeš ništa u vezi s njima!"

„Možemo da im čuvamo živote, ali ne i da se ženimo njihovim kćerima."

Mahmud je stao ispred sina, telo mu je bilo napeto od besa, i Abas je osetio kako se njegova odlučnost koleba. Nije bilo lako suočiti se sa ocem. General republike je bio čovek velik kao medved, širokih ramena koja su napela do pucanja svileni materijal svečanog prsluka, i čija je velika ko-vrdžava brada samo pojačavala utisak o njegovoj veličini i svireposti. Kada je bio ljut, kao sada, njegove oči su sijale kao lampe na tamnom licu.

„Postoje razlozi za naše prisustvo ovde", rekao je. „Postoji razlog za sve." Razlog je bio, naravno, što duždevi nikad nisu poveravali svoju vojsku na komandu svojim plemićima, jer se svaki od njih plašio - s dobrim razlogom - da bi se mogli okrenuti protiv njega. U stvari, general je retko bio Italijan i često, kao i sada, nije bio čak ni hrišćanin.

Što se mene tiče, pomislio je Mahmud, imam brata, princa u Berberi-jif, koji bi mirnije spavao kada bih ja bio mrtav.

Da, zaista postoji razlog za sve.

„Ponašaju se prema nama kao da smo đubre", rekao je Abas.

Palata.

Područje gde su živeli Berberi ili Imazigeni, u severnoj Africi.

76

Sultanov harem

jVf(j"mfid* se ponašaju prema svakome kao da je đubre. Pod tim se ništa ne podrazumeva. To je navika."

„Ali mi smo kraljevske krvi."

"Kakve kraljevske krvi?" Mahmud je pesnicama udario po stolu od orahovine između njih. „Kraljevska palata muslimanskog princa? Šta to njima znači? Reći ću ti šta smo mi... mi srno najamnici. Ne pretvaraj se da pripadamo ovde. Zapamti to."

„Šta onda treba da radim? S kim da se ženim?"

Mahmud se okrenuo. „Uradi što i drugi mladići rade, i zabavi se na Ponte delle tette - na Mostu sisa!" Abas je znao za to mesto. Dobilo je ime po ženama koje su stajale gole do pojasa u dovracima kibicujući mladiće. „Kako god", Mahmud je dodao, „ti si previše mlad da bi razmišljao o ženi."

Abas je duboko uzdahnuo. Nikad se ranije nije suprotstavljao ocu. „Želim da upoznam Đuliju Goncagu."

Muhamed je uzdahnuo. Više nije bio ljut. Zbog čega? Bio je kao malo dete koje mrzovoljno traži sopstveni zamak.

Bilo je nedostižno, i tome nije bilo kraja. Čak i kad bi Goncaga bio čovek koji bi razmislio o tome da se njegova ćerka uda za tamnopotog Mavra - a Goncaga nikako nije bio takav čovek - postojao je statut u Republici koji je naređivao venecijanskim plemićima da se venčavaju samo sa sebi ravnima. Magnificat Saveta deseterice nije smeo da razgovara sa strancem nasamo, čak ni sa generalom vojske.

Posebno ne sa generalom vojske.

»To je samo tvoja mladalačka želja, Abase. Do sutra ćeš već sve zaboraviti."

»Loše me procenjuješ", rekao je Abas i napustio sobu.

Sa balkona očeve palate, iza vitraža lođe, Đulija Goncaga je posmatrala pozorište venecijanske noći. Fenjeri koji su visili sa pramac gondola na površini kanala su ostavljali svetlucajuće tragove. Glasovi su saputali na fundamenti\ a mladi par, držeći se za ruku, nestao je kroz mračni natkne-": prolaz. Dulija je potisnula napad zavisti.

ni

t Uzvišeni, veličanstveni.

§ Veličanstveni.

! Fondamenta, šetalište uz kanal.

77

Kolin Falkoner

Ponovo je razmišljala o onome što joj se desilo tog popodneva u crkvi Santa Marija dei miracoli. Zašto ju je momak tako gledao? I ko je bio on? Bio je crn, možda crnac, kao neki od gondolijera, a ipak, nije se oblačio tako. Na glavi je imao okićenu baretu, a njegova lanena camicia bila je otvorena napred, kao što su moderniji mladi plemići nosili svoje košulje.

Pa ko je bio on?

Još jedna tajna da se doda na zagonetku koja je bila na vrhu gomile misterija. Kao da je živela u velikoj kući u kojoj su joj sve sobe bile nedostupne. Bila je tu misterija njenog oca: njegovo strogo i sumorno prisustvo, ulaženje i izlaženje iz senki palate kao... kao, pomislila je crveneći, senka samog boga. Misterija njene majke, koja je umrla na porođaju, koju nikad nije znala, o kojoj se nikad nije pričalo.

Ali, najvažnije, postojala je misterija muškaraca.

Njen otac joj je dao na znanje da će se možda jednog dana udati za jednog. Saznanje je izazvalo dva osećaja u njoj: strah i olakšanje. Muškarac je bio nekako drugačiji, to je znala, ali na načine koje je samo mogla da pogađa. Prema Bibliji i njenoj dueni - guvernanti, gospođi Kavalkanti - mladići su bili delo đavola, i ugrozili bi joj dušu. Ipak, deo nije se pitao da li bi prokletstvo možda bilo bolje od ovoga. Već je bila živa zakopana. Šta bi moglo biti gore?

U poslednje vreme počela je neprestano da razmišlja o muškarcima. Suprotno svojoj nameri, u to je bila sigurna, gospođa Kavalkanti je probudila užasnu opčinjenost u njoj, izazvavši onu neodoljivu radoznalost kao prema zaključanim vratima podruma. Uprkos svojoj zebnji, Dulija je žu-dela da zna šta se nalazi iza.

Ali kako?

19.

Devojka je zaudarala na vino i znoj. Srušila se, smejući se, u Ludovičijevo krilo. Zašao joj je rukom pod haljinu, takođe se smejući, i izvukao njenu dojku, mereći je u ruci kao da je fina vaza koju pokazuje gostu. Bila je bela i teška, a na bradavici, primetio je, imala je rumenilo. „Pogledaj, Abase! Što se nerviraš? Vidiš, sve su one iste ispod!" Lanena košulja.

Sultanov harem

Žena je vrisnula i u šali ošamarila Ludovičija. Povukla je gornji deo haljine, pokušavši da odglumi skromnost.

„Ona je kao kit nasukan na plažu", Abas je s gađenjem rekao.

Prostitutki je smeh zamro u grlu. Zurila je u Abasa sa izrazom besa i bola. „Bastardo*\" opsovala ga je. „Divljaku!

Pretpostavljam da bi radije zaskočio kamilu!"

Besno je odjurila. Ludoviči se i dalje smejaio. Podigao je pehar i otpio još gustog rosso«*, prosvuši nekoliko kapi na svoju belu košulju, gde se razlilo poput mrlje od krvi preko njegovih grudi.

Abas je gledao okolo. Taverna*1 je bila krcata, najviše je bilo mladih sinova togata i njihovih kurvi. Mesto je bilo pravi raskoš boja; u strogo kontroli-sanoj Serenisimi, kako su Veneciju zvali njeni stanovnici, samo su radnička klasa i prostitutke mogli da nose šta su hteli; žene i ćerke patricija su se uvek oblačile u crno. Mladi plemići, međutim, imali su kosu do ramena, košulje su im bile široko rastvorene, a barete su im se sijale od dragog kamenja.

Mesto je vonjalo na kiselo vino i parfem. Otpozadi je dopirao još manje prijatan miris urina.

„Ne shvataj život tako ozbiljno", Ludoviči je pričao. „Muškarcu samo treba rupa da se u njoj malo promrda. Koga je briga kome ona pripada?"

Abas je odmahnuo glavom. Njegov prijatelj je bio pijan. „Ako je bitno Goncagi, bitno je i meni."

„Nikad pre nisi bio tako džangrizav." Ludoviči se iskežio. Crno vino mu je obojilo zube. Izgledao je mlado. Ipak, on je stariji od mene, Abas se podsetio.

„Možda sam sad pametniji", rekao je Abas. Bila je to istina. Plaćao je ovim kurvama njihove usluge i odglumljene reci nežnosti, ali to nikad nije bilo kao ljubav o kojoj su pevali trubaduri. Neke od njih su tražile više novca jer je bio Mavar; druge su mu naplaćivale manje jer su bile radoznale. Sve su bile veoma pijane, ili veoma proste, ili, oprostite mu bože, veoma stare.

„Muškarcu je to potrebno", Ludoviči mu je jednom rekao, „kao da se dobro isereš. Samo je mnogo skuplje."

Abas je ustao, zgađen sećanjima, nestrpljiv zbog buke, mirisa i Ludovičijeveg smeha. Podigao ga je na noge.

„Hajdemo!"

Ludoviči se vičući bunio dok ga je Abas vukao napolje. Pehar je začan-grljao po drvenom podu kad su se vrata zalupila za njima.

t Kopile.

Ô Crno vino.

§ Krčma, mehana.

Kolin Falkoner

Abas je uspravio prijatelja uza zid taverne, pridržavajući ga za košulju. Bila je natopljena vinom. „Slušaj me“, prošaputao je. „Moraš da mi pomogneš.“

Ludovići je pokušao da se pribere, iznenađen žestinom u prijateljevom glasu. „O čemu se radi?“

„O Đuliji. Možeš li da joj dostaviš pismo?“

„Tu sei pazzol!“

„Možda jesam. Hoćeš li učiniti to?“

„Molim te, Abase...“

„Hoćeš li učiniti to?“

„Goncaga će te ubiti!“

„Briga me za Goncagu. Hoću da se vidim s njom. Samo jednom.“

„Za ime boga...“

„Rekao si da je ona Lučijina rođaka...“

„To nema veze...“

„Može da odnese pismo umesto mene.“

Ludovići je slegnuo ramenima prihvatajući poraz. Bilo je beskorisno raspravljati se sa Abasom kad on nešto odluči.

„Pitaću je.“

Abas se ozario i potapšao ga po ramenu. „Uspeće, Ludovići, videćeš!“

Ludovići se odjednom otreznio. Zadrhtao je. „Opasno je, Abase.“

„Opasnost daje smisao životu.“

„Takođe može i da ga svrši. Ako se i nađeš s njom - a to je nemoguće, Abase, jer ona nigde ne ide bez pratnje - bićeš u velikoj opasnosti. Ne možeš se olako igrati čašću takvog čoveka.“

Abas se okrenuo, pola lica mu je ostalo u senci, a mesečeva svetlost je njegovim očima davala jezivu prodornost. „I ja imam svoju čast, Ludovići! Moj otac je možda srećan što je duždev ratni pas, ali ja planiram da budem svoj čovek!“

O, bože, pomislio je Ludovići. Ljubav i pobuna. Moćna mešavina. Dovoljno da mu zaslepi zdrav razum.

„Ne radi ovo“, Ludovići je prošaputao.

„Noćas ću napisati pismo!“ Abas ga je obgrlio rukom preko ramena i poveo ga niz rugu prema trgu Svetog Marka.

Celim putem Ludovići je proklinjao samog sebe što je pomenuo Lučijino srodstvo sa Đulijom.

Ovo neće izaći na dobro. Znao je to.

* Ruga je veoma uska ulica, karakteristična za Veneciju.

80

Sultanov harem

Odeća je bila načičkana u nizu ispred golubljesivog gipsanog zida. Sa druge strane kanala stara duena se naginjala kroz prozor da bi podigla korpu sa zalihama hrane sa gondole ukotvljene pored rivef. Sunčeva svetlost se odbijala od kanala i bacala prošarane senke na fasade palata, prodirući čak i u tminu lođa.

Dulija je prostrla svoju čipkanu rukotvorinu preko kolena, uživajući u žutom suncu na svojoj koži dok je radila.

Lučija je sedela pored nje, mrmljajući sitne tračeve koje je čula od svog brata. Lučija ju je često poseći-vala tokom leta - u pratnji svoje duene, naravno - da bi tračarila i šila. Bilo je to dobrodošlo olakšanje za obe, olakšanje od njihove monaške usamljenosti svakodnevnog života.

„Čula sam da se udaješ“, rekla je Lučija. Bila je tamna, zdepasta devojka sa paperjastim dlačicama iznad gornje usne. Njen stariji brat, Ludovići, bio je svetle puti i nije još imao pravu mušku bradu. Život nije pravedan, mislila je Dulija.

Dulija je pogledala u gospođu Kavalkanti. Ona ju je prekorno pogledala trijumfujući. „Da“, rekla je Dulija. „Na jesen.“

„Da li je zgodan?“

„Samo sam čula kako moj otac govori o njemu.“ Dulija se pretvarala da pregleda čipku na svom radu. „On je takođe član Saveta desetorice. Žena mu je umrla pre tri leta.“

Krajikom okaje mogla da vidi razočarenje - ili je to bio užas? - na Lučijinom licu. Ona se nagla bliže. „Koliko je star?“

„Šezdeset godina. Ali, mogao bi još da bude zgodan.“ Borila se sa drhtanjem u glasu. Kakvu priliku joj je pronašao otac! Usna joj je zadrhtala od besa i samosažaljenja. Pa, bar je on izgledao zadovoljno.

„Kako se zove?“

»Serena. Ne pitaj me za ime, ne znam.“

Gospođa Kavalkanti je oštro pogledala osetivši zlovolju u njenom glasu. Dulija je spustila pogled.

„Videla sam ga. On je veoma... veoma važan.“

On je kao mrtav list, pomislila je Lučija. Baš je prigodno što će se uzeti na jesen. Ako pozivi toliko. Već je izgledao kao da je sav sok isceden iz njega- Prigušila je kikot. Jdna Dulija!

Šetalište pored neke veće vodene površine, kao što je recimo, dok San Marko.

81

Kolin Falkoner

Ućutale su. Gospođa Kavalkanti je spustila svoj vez i protrljala oči. „Mislim da ću se odmoriti“, rekla je i ušla unutra. Dulija je čula kako navlači zavese na prozoru svoje spavaće sobe, na terasi iznad njih.

Lučija je sačekala dok ih i njena duena nije ostavila same na trenutak, a onda posegla unutar nabora svoje vesture i izvukla pismo, zapečaćeno crvenim voskom. Skoro da gaje bacila Duliji u krilo, kao daje gorelo.

Dulija je blenula u nju zapanjeno. „Šta je ovo?“

„Pismo“, Lučija je prošaputala, bacajući pogled na otvoren prolaz koji je vodio sa balkona. „Brzo, otvori ga!“

„Od koga je?“

„Imaš obožavaoca!“

Dulija je pomislila da bi se možda ovako osećala kad bi upala u kanal. Potpuno iznenađenje, stid, hladnoća. Podigla je kovertu. Jedna reč je bila ispisana crnim mastilom: Dulija. Pokušala je da proguta pljuvačku.

„Pa, otvori ga!“

Lučijino lice je odavalo entuzijazam i radoznalost deteta. Dulija ga je brzo cepajući otvorila.

Volim te. Ti si najlepša žena koju sam ikad video.

Moram da se vidim sa tobom. Suočiću se sa bilo kakvom opasnošću.

Samo mi reci šta moram da uradim.

Dulija je ponovo pročitala poruku, i ponovo, a njene ruke nekontrolisano zadrhtaše.

„Šta piše?“ prošaputala je Lučija nestrpljivo.

„Od koga je?“ pitala ju je Dulija.

„Ne znam. Od prijatelja mog brata.“

„Koga?“

„Nije hteo da kaže. Samo me je zamolio da ti predam. Pokaži mi!“

Lučija je pokušala da pročita pismo, ali Dulija joj ga je besno istrгла, presavila i uvukla u prednji deo svoje odore.

Tamo će bar biti bezbedno od pogleda gospođe Kavalkanti. Pocepala je kovertu i bacila ih preko balkona u kanal.

Lebdeli su i padali kao sneg.

„Zašto mi je taj prijatelj tvog brata poslao pismo? Da li želi da me osramoti?“

„Ludoviči je rekao da je ovo jedini način.“ „Način za šta?“

82

Sultanov harem

„Ne znam. Jedini način da se ikada upoznate, pretpostavljam.“ Uхватила je liju za ruku. „O čemu se radi?“ pitala je, sada potpuno uživajući u intrigi.

Dulija je pokušala da se pribere. Obrazi su joj goreli. Ujedno je bila i prestravljena i ushićena: prestravljena zbog posledica ako bi njen otac ikad saznao; ushićena zbog iznenadne i neočekivane romanse u svom životu.

Takođe je bila iznenađena sopstvenom reakcijom; odmah je počela da smišlja plan. Nešto u njoj je vikalo: Ovo je ludo! Sigurno će te otkriti! Osra-motićeš porodično ime, a duša će ti biti osuđena na muke!

Drugi deo nje se pitao šta bi njen otac smatrao gorom kaznom.

Ali, bilo je nemoguće. Naći se sa potpunim strancem, bez predstavljanja, bez pratnje. Ne, spaliće pismo. Čim Lučija ode, mora odmah da ga spali.

Da je autor pisma odgovarajuća prilika - muž, čak - za nju, onda bi uredio sastanak preko njenog oca. Ko god da je bio, očigledno nije bio dovoljno ugledan, niti član bilo koje plemićke porodice.

A ipak.

„Šta ćeš uraditi?“ pitala ju je Lučija.

A ipak...

Moja duena spava svakog popodneva između tri i pet. Ja proučavam Bibliju u svojoj sobi. Reci svom bratu..."

Naterala je sebe da proguta. „Reci bratu da njegov prijatelj treba da nađe gondolu koja će čekati na kanalu u to vreme. Ako porani, ili okasni, neću sići, i ne srne više da me uznemirava.“

Lučija je zaustila, s poštovanjem i iznenađenjem: „Ti ćeš se naći s njim... bez svoje duene? Da tvoj otac ne zna?“

„Da, hoću“, Dulija joj je odgovorila. „Briga me ako postanem prokleta.“ Razmišljala je o svom braku sa

šezdesetogodišnjim savetnikom. „Svakako sam prokleta... zar ne?“

20

Dulija je čvršće obmotala ogrtač oko ramena, navlačeći kapuljaču preko čela, bacajući tako lice u senku. Nije bilo kasno da se vrati, pomislila je. Pogledala je unazad uza stepenice. Bilo je tamno i mračno, mogla je da čuje hrkanje gospođe Kavalkanti iz sobe. Svinja.

Odškrinula je teška drvena vrata za jedan pedalj i provirila. Vide-la je sive kamene stepenike. Svetlost joj je smetala i zbog sjaja je zaškilji-la. Marijo, majko božja, oprost mi, promrmljala je. Gondola je bila tamo!

Kolin Falkoner

Godndolijer je bio visoki crnac sa skarletnom satenskom košuljom rase-čenih rukava, njegov šešir širokog oboda bio je ukrašen sa još skarletnog satena. Naslanjao se na svoju puntu, sa arogantnom lakoćom, skoro kao da se podsmeva njenom strahu.

Još jednom je zatvorila vrata i duboko udahnula zatvorivši oči. Nije kasno da se vrati. Da se vrati čemu?

Da se vrati u sobu i otvori crnu Bibliju na svom pisaćem stolu. Da odnese svoj vez do prozora da bi uhvatila malo svetla i olakšala napetost u očima. Da posmatra gondolijere kako se cere i klanjaju glave, da zuri u baldahine od zavesa i da se pita...

Da se vrati u svoju sobu i čeka šezdesetogodišnjeg senatora zvanog Serena. Popravila je kapuljaču i otvorila vrata. Štrcala je niza stepenike, razdvojila zavese i uskočila u gondolu.

Prigušila je jecaj iznenađenja - i užasa. Bio je crn.

Ne crn kao gondolijer, ali sigurno Mavar. Odmah ga se setila: on je bio momak koji ju je gledao u crkvi Santa Marija dei mirakoli. Zato nije mogao da joj se približi preko oca. Ne samo da nije bio sin veličanstvenika, on čak nije bio ni Venecijanac!

Kapuljača joj je i dalje skrivala lice, ali kao da je mogao da pročita njen izraz. „Kažu mi da imam sva obeležja dobrog gondolijera“, rekao je smeš-kajući se, „ali moj otac to ne bi dozvolio. On misli da sin branioca republike treba da teži boljim stvarima.“ „Tvoj otac...?“ „...je general vojske.“

Mahmud, Mavar! Čula je za njega. Sada je sve imalo smisla. „Ako vas moj izgled previše šokira, moja gospo, možete napustiti gondolu i nikad me više nećete videti. Baciću se u reku.“ Ponovo se nasmešio, i ona je osetila da njen prvobitni bes isparava.

„Smem da budem odsutna samo nekoliko minuta“, rekla je, ali njen glas teško da je zvučao kao njen. On je klimnuo gondolijeru i navukao zavese iza njih. Čula je zveckanje gvozda, a zatim nežno zapljuskivanje vode dok ih je gondolijer vozio prema sredini kanala. „Gde idemo?“ „Nigde. Gde možemo tajnije da pričamo nego ovde?“

* Vrsta prednjeg vesla na gondolama.

84

Sultanov harem

Sa svih strana bile su spuštene teške plave somotske zavese tako da su imali potpunu privatnost u malenoj kabini. Primetila je miris budi i oraha. Nije joj bio u potpunosti neprijatan. Sve što je mogla da vidi ispred kabine, bile su gondolijerove uske pantalone jarkih boja.

Dulija je obratila pažnju na svog saputnika. Bio je mlad, shvatila je, mlad skoro koliko i ona. Koža mu je bila boje oraha, kosa sitno ukovrdža-na, ali ne baš poput gondolijerove kao ugalj crne vune. Imao je glatke i zaobljene crte, kao statua izlivena iz bronce. Nosio je belu lanenu košulju i prsluk od bogate plave svile, a rubin je sijao na njegovom levom uhu.

Bio je najegzotičnija stvar koju je videla u životu.

„Kako ti je ime?“ pitala je.

„Abas.“

„Abas...“ ponovila je, polako prevaljujući preko usta.

„Nije venecijansko ime, ali kao što možeš da vidiš, ni ja baš nisam pravi Venecijanac.“

Posegla je u nabore svog ogrtača. „Evo ga tvoje pismo.“

Izgledao je zbunjen. „Ne želim ga natrag...“

„Opasno je. Ako hoćeš, spaliću ga...“

„Ne želim da ga spališ.“ Uzeo ga je od nje. „Mislio sam ono što sam rekao.“

Osetila je kako obrazi počinju da joj gore. Šta je on želeo od nje? „Poznaješ Ludovičija Gambeta?“ pitala je.

„Njegov otac je general i savetnik mom ocu. Obojica smo otpadnici, pretpostavljam.“

„Obojica?“

Izgledao je iznenađen što je trebalo da objasni. „Mi na neki način ne pripadamo ovde.“

„Gambeti su jedna od plemićkih porodica Venecije.“

Abas je izgledao postišeno. „Ti ne znaš?“

„Ne znam?“

»Ludoviči je vanbračni sin. Gospodin Gambeto je imao ljubavnicu. Kad je umrla, Ludoviči je još bio beba. Gospodin Gambeto je preuzeo odgovornost za njega, ali... ali on je, ipak, otpadnik.“

Dulija je zurila u njega. Ljubavnica? Sta je to? I kako dete može da se rodi van braka?

„Možda nije trebalo da ti kažem“, Abas je rekao. „Pretpostavio sam da znaš.“

Zašto bi znala? Njoj nikad niko nije ništa govorio. „Nikad nije pomenuto.“

85

Kolin Falkoner

„Izvini za...“ raširio je ruke i pogledao okolo po malom somotskom baldahinu „...za ovo. Želeo sam da me moj otac zastupa, ali on je rekao da je nemoguće. Jednostavno, morao sam da popričam s tobom, morao sam. Ti si najlepša žena koju sam u životu video.“ Pružio je ruku i skinuo joj kapuljaču. Ona se ukočila, pomislivši da je hteo da je dotakne. Dok je kapuljača padala on ju je samo posmatrao, ispitujući njeno lice sa zastrašujućom upornošću.

„Ti si veličanstvena“, prošaputao je.

Na trenutak je htela da se nasmeje; to je bilo najdivnije što joj je iko ikada rekao. Već dugo je pretpostavljala da je lepa, ali, odjednom, rizici popodneva su se pokazali vrednima. Bila bi izložena najoštrijoj osudi radi ovakvog obožavanja.

Osetila je kako joj je krv jurnula u glavu. Nije znala šta bi trebalo da uradi ili kaže. Navukla je ponovo kapuljaču preko očiju. „Trebalo bi da se vratim.“ „Ne još.“

„Ako moja duena otkrije ovo...“

„Samo još nekoliko minuta.“ Senka je prešla preko baldahina dok je gondola klizila ispod mosta. Čula je povike derišta koja su se igrala na kaldrimi. „Zar sam previše odvratna da bi gledala u mene?“

„O, ne“, prošaputala je, „nije to.“

„Moram te ponovo videti.“

„Ne mogu.“

„Moraš. Nikad se ranije nisam ovako osećao. Sav gorim.“

„Udajem se“, Đulija je zamucala.

Izgledao je više besno nego zaprepašćeno. „Kada?“

„U oktobru. Moj muž treba da se vrati sa Kipra...“

„Ne mogu to da dozvolim.“

„Moraš prestati tako da govoriš. Plašiš me. Moramo da se vratimo.“

Prošaputao je: „Da li bi mogla da voliš Mavra kao što ja volim nevernicu?“

„Vrati me“, rekla je, ali joj je glas bio promukao i izdao je.

Nekoliko minuta kasnije začula je zveket gvozda kad se gondola ponovo ukotvila u podnožju stepenika palate. Đulija je ustala i gondola se zanjihala. Pala je i Abas ju je uhvatio za ruku. „Dozvoli da ti još jednom vidim lice.“

Ona se povukla od njega i lagano skinula kapuljaču. Posmatrala je kako mu se usne razvlače u osmeh zadovoljstva.

To je preobrazilo njegovo lice. Pričinila joj se slika ružinog pupoljka, stegnutog čvrsto kao pesnica zbog mraza, kako sa prvom toplotom proleća cveta.

Sultanov harem

On? pitala se. Ilija?

Neću ni o čemu drugom misliti dok te ponovo ne budem video“, rekao je.

„Ne mogu te ponovo videti“, slagala je, iskobeljala se iz gondole i ustrčala uza stepenike. Nije prestala da trči sve do utočišta svoje sobe, gde je kleknula pred drveno raspeće na zidu i molila za oprostaj, a zatim za još jednu priliku da zgreši.

21.

Antonio Goncaga je primetio tajanstvenu i zabrinjavajuću promenu na svojoj ćerki. Brinuo se zbog ružičastog rumenila na njenim obrazima i potisnutog talasa uzbuđenja u njenom ponašanju. To nije bilo odgovarajuće za mladu damu koja je trebalo da bude okupirana religijskim učenjem i čipkanim rukotvorinama.

Služavka je postavila dva tanjira squazzetta, bogate čorbe sa pirinčem i piletinom, ispred njih. Goncaga je posmatrao svoju ćerku kako uzima kašiku.

„Ispravi ramena.“

Đulija je uradila kako joj je naredeno.

Goncaga nije mogao da sakrije nezadovoljstvo. Što pre se uda i skine mu se sa grbače, to bolje.

„Mlada dama, lepo vaspitana, ne treba da se grbavi za stolom.“

„Da, oče.“

„Uskoro ćeš biti žena člana Saveta desetorice. Očekivaće manire od tebe.“

„Da, oče.“

Šta nije u redu sa devojkom?, razmišljao je. Video je taj teleći pogled ranije kod žene: kod svoje žene, u noći posle venčanja; i kod svoje ljubavnice kad god je bila trudna. Nešto što se prečesto dešavalo.

Progutao je gutljaj gustog, crnog vina i lupkao prstima po stolu dok je razmišljao o promeni. Pomisao u udaji za

Serenu sigurno nije izazvala rumenilo u obrazima? Ako jeste, gorko je pogrešila u proceni svog čoveka. To, na kraju krajeva, i nije bila svrha braka. Sumnja o tako kurvinskim mislima njegove rođene ćerke učinila je da se zarumeni od besa.

Odgurnuo je tanjir i ustao.

Đulija gaje uznemireno pogledala. „Oče?”

86

87

Kolin Falkoner

„Ne osećam se dobro. Odmoriću se. Moraćeš da me izviniš." Otišao je, ostavivši je da sama dovrši večeru.

Goncaga je sedeo za stolom u radnoj sobi sumorno gledajući u svecu. Soba je odgovarala čoveku Goncagine uticajnosti i ozbiljnosti. Prostorijom je dominirala Karpačova slika Smrt device; dve manje slike, Belinijeva Devica i dete i njegov portret koji je poručio pre pet godina od Palme Starijeg*, visile su kraj vrata. Persijski i sirijski svileni tepisi visili su među tapiserijama na zidovima, a dve bronzane Ričovef statue stajale su iznad kamina.

Začulo se stidljivo kucanje na vratima.

„Chi e?" obrecnuo se. „Ko je?”

„Gospođa Kavalkanti, ekšelencijo."

„Uđite."

Gospođa Kavalkanti je polako ušla, i sagla se da poljubi rukav njegove crne somotske odore.

„Ekšelencijo", promrmljala je. „Želeli ste da me vidite?" „Ne mucim sam, gospođu Kavalkanti." „Ne zbog mog propusta, nadam se, ekšelencijo." Goncaga ju je pažljivo posmatrao. „Ne znam, gospođu." Duena je kršila ruke.

Užasno se plašila Goncage. U svojoj dugoj crnoj odori sa skupocenim alto e basso* somotskim tkanjem, sa baretom takođe od crnog somota, sa srebrnim kopčama i pločicama na opasaču, i natmurenim sivim očima koje zure ispod dugih crnih sastavljenih obrva - tako je zamišljala da izgleda stajati ispred Boga na sudnji dan. „Uveravam vas ekšelencijo da sam bila marljiva u svojim dužnostima." „Da h'ste bili?"

Gospodarica Đulija! Ali šta bi moglo da ne bude u redu? „Verujem da ona možda krije nešto od vas."

Gospođa Kavalkanti je napregnuto razmišljala, pokušavajući da se seti neke greške u ispunjavanju svojih obaveza. Ovo je bio njegov stari trik,

* Palma Stariji, inače zvani Jakopo, poznati slikar venecijanskog stila.

t Andrea Rico (riccio ital. - kovrdžav), italijanski skulptor čije je pravo ime bilo Andrea Briosko.

l Somot koji se sastoji od dva sloja vlakana, kod koga deblji sloj izgleda tamniji.

Sultanov harem

uaiaje. izmamljivanje potpunog priznanja samo zbog najmanje sumnje. Ve mislim daje tako, ekšelencijo."

Tišina je lebdela u vazduhu. Najzad je Goncaga rekao: „Da li vam je mnogo govorila o radosnom događaju svog venčanja?"

„Veoma malo, ekšelencijo."

J)a li joj iščekivanje pruža zadovoljstvo?"

Da je zahvalno dete, možda, pomislila je gospođa Kavalkanti. Ali ona nema ni mrvice zahvalnosti u svom osornom malom telu. To, međutim, nije mogla da ponovi Goncagi, pa je rekla: „Sigurna sam daje prezadovoljna."

Goncaga je prstima dobio po naslonu stolice. „Nikad nije ostavljena bez nadzora?"

Gospođa Kavalkanti je s krivicom pomislila na sijestu* koju je navikla da upražnjava svakog popodneva. „Ne, ekšelencijo."

Goncaga je izgledao kao da uzdiše i popušta. „Pazite na nju, dobro pazite. Imam položaj o kome moram da mislim."

„Da, ekšelencijo", rekla je duena i zahvalno se okrenula prema vratima. Da, odsada će mnogo bolje paziti. Nije znala šta je moglo da uznemiri njenog gospodara, ali šta god da je bilo, otkriće. I podneće svoje otkriće njemu kao dar, a njegova zahvalnost i obnovljeno poverenje u nju, biće njena zaslužena nagrada.

Bile su na terasi, sa svojim čipkanim radovima na kolenima, kasno popodnevno sunce se spuštalo ispod krovova palata. U kući je bilo tiho. Duena ih je napustila, ali Đulija je još nije čula kako navlači teške zavese.

Lučija se nagnula prema Đuliji i prošaputala: „Da li si se našla s njim?"

„S kim?" upitala je Đulija.

Lučija ju je pogledala. "Znaš o čemu pričam! Reci mi!"

Đulija je slegla ramenima. „Možda."

„I?"

Đulija se nasmešila i nije ništa odgovorila.

Gospođa Kavalkanti se iznenada pojavila na terasi. „Devojke, o čemu to šapućete?"

»Ni o čemu, gospođu", Đulija je odgovorila.

Duena je sela i ponovo uzela svoju čipku. Pogledala je Đuliju, pa Lučiju, lica sumnjičavo namrgođenog.

Ostatak popodneva je prošao u tišini. Dulija je mogla da oseti njen pogled, ali nije se osvrtnala, niti šta progovarala. Odmor, spavanje posle ručka.

89

Kolin Falkoner

22.

Dulija je spustila kapuljaču svog ogrtača, polako i s namerom, uživajući u ushićenju zbog moći koju joj je taj pokret pružao. Bila je očarana emocijama koje je u njemu pobuđivao njen izgled. Bila je to taština, znala je. Porok đavola. Marijo, oprosti mi, pomislila je, ali ja obožavam ovo.

Uopšte nije mislila da će biti drugog puta. Alfi svakog popodneva, posle onog prvog susreta, gondola bi se pojavljivala ispod stepenika pred pala-tom i najzad iskušenje je bilo preveliko. Samo je želela da vidi taj pogled u njegovim očima još jednom, čak, želela je da oseti i ono isto uzbuđenje od straha. Samo je želela da se oseti živom. Posle drugog puta, sve je bilo još lakše. Koliko su se puta tako sreli po dogovoru? Šest, ili više? Bila je to njena jedina, dragocena tajna. Prvi put u životu je imala moć. Njen otac i gospođa Kavalkanti nisu je više u potpunosti kontrolisali.

Taština, strah, moć. Možda su ovo bile stvari koje su činile život vred-nim življenja.

Marijo, oprosti mi.

„Dulija“, prošaputao je Abas.

„Samo na nekoliko minuta“, rekla je. Bile su to reci koje je svaki put izgovarala, kao ritual, ulog za cenkanje sa sudbinom. Ko će me osuditi zbog samo par minuta? Moj ispovednik će videti da ostalo vreme provodim bez greške. Posegnuo je dlanom prema njoj. Poslednja dva puta mu je dozvolila da je dotakne. Ovo je bio njihov znak. Ispružila je ruku i dozvolila mu da je drži. On ju je obuhvatio dlanom kao malenu ranjenu pticu.

„Volim te, Dulija.“

„To je nemoguće... moramo prestati.“

„Sada ne mogu da prestanem. Da me predaju svim vatrama pakla ne bih bio na većoj mucu nego što sam sad.“

„Prestani“, promrmljala je, ali nije želela da prestane. Pitala se da li bi sada mogla da živi bez ovoga - bez Abasove strasti, načina na koji je činio da se ona oseća kao najlepša i najvažnija žena na svetu. Kako bi sad mogla da se vrati posmatranju sveta kroz prozor?

„Prestaću kad me stave pod zemlju.“

„Abas, ja treba da se udam...“

„Pođi sa mnom.“

„Šta?“

90

Sultanov harem

Pođi sa mnom. Mogu da uredim da otputujemo brodom.“ Dulija je zurila u njega, istovremeno prestravljena i fascinirana. „Ne.“ ;Možemo da odemo u Španiju. Tamo ćemo biti bezbedni od tvog oca. Moj otac će nam dati nešto novca...“

„Ne...“

Stiskao joj je ruku toliko jako da ju je zbolelo. „Šta još postoji?“

„Vrati me.“

„Šta još postoji za bilo koga od nas dvoje?“

Bio je u pravu. Bilo je tako lako pretvarati se da će zauvek moći da igra ovu igru. Ali na jesen će biti osuđena na dragu palatu, drugi prozor... Na starca, tmurnog i sivog kao njen otac. Stresla se pri samoj pomisli. Ali pobeći, napustiti Veneciju... njen hladni, tamni svet bio je i utočište koliko i zatvor. Kao da ju je pozvao da skoči sa njim u bezdan. Um joj je užurbano radio, misli su se sudarale jedna sa drugom i znala je da više ne može da veruje sebi.

„Vrati me.“

„Molim te, Dulija. Otkad sam te video u onoj crkvi, znao sam da ću se oženiti tobom. Uradiću bilo šta, bilo šta. Radije bih umro nego odustao od tebe.“

On zaista misli to, pomislila je Dulija. Prvi put je shvatila da ovo nije igra. Abas je bio opasan koliko i njen otac. Mislio je ono što je rekao. Sad ga ništa ne može zaustaviti. Bila je istovremeno i prestravljena i razgaljena.

Stvarno to misli.

„Molim te, vrati me“, preklinjala je.

„Reci mi da ćeš poći sa mnom.“

„Ne mogu.“

„Moraš.“ Nagnuo se prema njoj. Poljubiće me, pomislila je, i počela da drhti. Ne smeš ovo da učiniš! pozelela je da vikne. Bog će nas kazniti zbog ovoga! Ovo ide predaleko! Umesto toga, zatvorila je oči i ostala savršeno mirna, postala je svesna zanimljivog mirisa drugog tela blizu njenog, blagog mirisa njegove odeće. Usnama je nežno

okrznuo njene, a zatim se odmakao.

„Pođi sa mnom“, ponovio je. Otvorila je oči. Zurio je u nju radoznalo, uporno. Kao da je odgovor nekako sitnim slovima bio napisan na njenom licu. Šta ako me više niko ne bude ovako gledao?, pomislila je. Ta ideja je bila nepodnošljiva.

»Moram da se vratim.“

Kada su stigli do palate popela se uza stepenike, u transu. Skoro da nije bila svesna nacerenog lica gondolijera, niti škripanja šarke na vratima dok ih je otvarala. Crnilo je zevalo ispred nje, beg je bio strasniji od utočišta.

»Znači, prevarila si me.“

91

Kolin Falkoner

Marijo, majko božja! Pogledala je nagore. Kad su joj se oči privikle na tminu, videla je dva svetla zloćudna oka kako je posmatraju sa vrha stepenica.

„Gospođo Kavalkanti!“ Strah je skoro istog trenutka zamenjen napadom besa. Ovo nije bilo utočište. Ona je bila zarobljenik. Mogli su isto tako i da je lancima vežu za zid.

Duenine oči su pobeđnički svetlele dok je silazila niza stepenice. „Šta si radila?“

Đulija se okrenula i otvorila vrata. Začula je gospođu Kavalkanti kako urla od besa; njeno vrištanje je bilo prekinuto kad je zalupila teška hrastova vrata sa gvozdenim rešetkama. Đulija je potrčala prema kanalu, ali gondola se već udaljavala od stepenika. Đulija je upravo htela da poviče kad je začula duenine korake na pločniku iza nje. Pozvati njegovo ime značilo bi izdati ga.

Staričica ju je uhvatila za ramena, na silu pokušavajući da je okrene prema vratima. Zavrištala je od besa i osujećenja, i videla pokretanje zavesa na gondoli, ali nije mogla da bude sigurna da je Abas video ili čuo šta se desilo.

Antonio Goncaga bio je obučen u skarletnu odeću koja je označavala da je on čovek na položaju, savetnik. Stajao je pored prozora, stisnutih pesnica uz kapke na prozoru, zureći preko krovova palata u zvonik crkve Svetog Marka. Iza njega, znao je, bila je duždeva palata. Šta bi tamo rekli o njemu ako bi i reč o ovom skandalu procurela? Šta bi se desilo sa njegovim srodstvom sa Serenom?

Njegov bes je bio poput stegnute pesnice u stomaku, stiskajući se sve čvršće i čvršće... njegova ćerka! Da se ponaša kao obična prostitutka! Želeo je da joj preseče grkljan^ ;
| „Ko je tajj momak?“ zarezao je. /

Đulija je Spustila pogled i pokušala da spreči drhtanje kolena. Nije mogla da mu odgovori, čak i da je htela. Nikada nigde nije bila svedok takvom gnevu. Plašila se da će izgubiti kontrolu nad svojom bešikom i osramotiti se. Ali kako se mogu više obrukati, pomislila je, bar u očevim očima?

„Rekao sam, KO JE TAJ MOMAK?“ zarezao je na nju.

Đulija je mogla da oseti kako je gospođa Kavalkanti posmatra, očima koje su svetlucale od sadističke zabave. Đulija nije ništa rekla. Neće izdati Abasa. Toliko se može spasiti od ovoga.

Sultanov harem

Udarac ju je potpuno iznenadio. Od njega se srušila na pod, i na nekoliko trenutaka nije mogla ni da čuje ni da vidi. Kada su joj se čula najzad povratila, savetnik je stajao iznad nje. Šake su mu bile stegnute u pesnice.

„Reći ćeš mi ko je.“

„Nikada“, čula je sebe kako izgovara.

Neočekivan otpor njegove ćerke ga je samo još više razbesneo. Riknuo je glasno, zgrabio punu šaku njene kose i pretresao je kao psa, a zatim ju je vukao okolo po mermernim pločicama. Psovao ju je vičući, koristeći jezik koji je ponekad čula na pijaci, ali nikad nije očekivala da će čuti od njega. Kad ju je najzad pustio, između prstiju su mu ostali su uvojci njene sjajne crne kose.

Đulija je rukama zaštitila glavu, plašeći se daljeg zlostavljanja, i sklupčala se na podu, jecajući.

Kada je otvorila oči videla je da je čak i stara Kavalkantijeva izgledala zapanjeno.

„Reći ćeš mi njegovo ime.“

Đulija nije mogla da mu odgovori. Prkos joj je zastao u grlu. Zavrištala je ponovo kad ju je Goncaga podigao na noge, stežući je oko pufnastih rukava njene haljine i cepajući ih. Šamarao ju je ponovo i ponovo, dok se ona okretala i grčila pokušavajući da izbegne udarce. Odjednom ju je pustio i ona se sručila na pod.

Neće je noćas opametiti, shvatio je.

„Pokrij se, kurvo“, rekao joj je. Pocepao je rukav haljine otkrivajući dojku. Đulija je nespretno pokušala da vrati pocepane delove tkanine preko sebe. Ali ruke su joj se toliko tresle da nije mogla to da učini.

„Odvedite je u sobu“, Goncaga je rekao dueni. „Onda se vratite ovde. Hoću da razgovaram sa vama.“

92

Gospođa Kavalkanti se nikada u životu nije toliko uplašila. Oduvek je poštovala ekscelenciju kao strogog čoveka, ali ju je scena kojoj je prisustvovala potresla. Bilo je jedno da pravedni sudija odredi kaznu, a sasvim drugo da sam preuzme okretanje točka za mučenje.

Međutim, kada se vratila u radnu sobu, Goncaga se ponovo pribrao. aedeo je za svojim stolom, ruku prekrštenih na krilu, dok mu je lice bilo prekriveno maskom stroge odmerenosti. Samo je njegova kosa, koja mu je virila ispod barete, svedočila o nasilju koje se dogodilo samo nekoliko minuta ranije.

93

J

Kolin Falkoner

„Moja ćerka je sramno tvrdoglava“, rekao je.

Gospođa Kavalkanti nije znala šta da kaže. Pogledala je u očajno lice Karpačove device i posramila se.

„Da li je moguće da ne shvata dalekosežnost povrede koju mi je nane-la?“ rekao je Goncaga.

„Učila sam je verno njenim dužnostima prema Republici i prema Bogu“, duena je brzo odgovorila.

„Možda“, Goncaga je pustio reč da lebdi u vazduhu kao pretnja. „Ali ako je to istina, zašto mi ovako prkosi?“

Duena je shvatila daje na suđenju. Ali, šta treba da kaže u svoju odbranu? Možda je ipak trebalo da svoje otkriće zadrži za sebe. Pa, sad je bilo kasno.

„Mnoga pitanja proizlaze iz ovoga“, govorio je, „na primer, kako su ovi sastanci uređeni?“

Gospođa Kavalkanti je potisnula potrebu da kaže „Ne znam“. To bi bilo isto što i priznati svoj neuspeh. Trebalo je o ovome da razmisli, tada je shvatila.

„Saznaću“, rekla je.

„Nadam se, gospođo Kavalkanti. U stvaH, uzdam se u to.“

Nasmešio se. Dueni se nikad nije svidalbio kad joj se on smešio. Nije joj bio prijatan.

23.

Abas je pešice pratio kočiju od palate. Izgubio ih je niz calle\ ali, ponovo ih je sustigao u komešanju pijace, mercato*, okj) Kampo* Santa Marija Nuova. Gurao je prodavce voća i torbare koji mu nisu dovoljno brzo sklonili sa puta, preskačući predmete ručne izrade, pujanje bala svile.

Crkva Santa Marija dei miracoli dominirala je trgom. Bila je to jedna od najlepših crkvi u gradu, sa fasadom sagrađenom od bogatog žutog, sivog i belog antičkog mermerai Kočija se zaiistavila ispod stepenika ispred prednjeg portala, u send velike kupole. j

Abas se zaustavio na udaljenom kraju j trga, i posmatrao dve figure kako izlaze iz kočije, jedna od njih niska i zdepast, a druga visoka, tanka

* Uska ulica.

t Pijaca.

Ô Polje, poljana, zemljište. <

94

Sultanov harem

• crackrana. Venecijanke možda izgledaju istovetno nekom običnom po-srnatraču, pomislio je, sve obučene u crno, sa svojim velikim suknjama, nufnastim rukavima, i tamnim velovima, ali on bi je mogao pronaći među hiljadu drugih žena samo po hodu.

Đulija!

„Ovo je ludo!“ Ludoviči mu je disao u uho.

„Zar nikad nisi bio zaljubljen, Ludoviči?“

„Ovo nije ljubav, ovo je samoubistvo! Urazumi se, Abase!“ Ludoviči mu je spustio ruku na rame i pokušao da ga odvuče.

Abas se oslobodio. „Ja ne mogu da živim bez nje.“

„Dišeš, jedeš, piješ. Samo to treba da radiš da bi živeo! To možeš da po-stigneš i bez žene, zar ne?“

„To nije život, Ludoviči! Nema života bez strasti!“

„Sad znaju za ovo! Video si duenu na keju! Ako Đulija kaže Goncagi tvoje ime, platićeš paklenu cenu!“

„Neće mu reći.“

Abas je počeo da hoda prema stepenicima crkve. Ludoviči je potrčao za njim. „Šta radiš?“

„Moram da je vidim.“

„Ne možeš...“

„Neće me videti! Moram samo da ... pogledam...“

Ludoviči je slegnuo ramenima predajući se. Zbog čega? Neće poslušati svog savetodavca. U najboljem slučaju, Goncaga će uništiti Mahmuda, i on i Abas će biti izgnani iz republike - ako on ne bude završio u zatvoru.

Posmatrao ga je kako poskakuje stepenicima crkve Santa Marija dei miracoli, šlep za sve osim za sopstvene želje. Kao dete, Ludoviči je pomislio. Tvrđoglavo, strastveno, svojevoljno dete. Crkva je bila prazna. Sveti Pranja je izgledao kao da upire prstom u Abasa ledeno mu se podsmevajući. Cerio mu se ceo skup figura isklesanih preko glav-n^ogluka, koje su igrale i šutirale. Abas je zastao i pogledao naokolo, zbunjen. Žustro su se kretali pored njega, kao senke; kad je postao svestan šta se dogodilo one su već stigle do vrata, i video ih je samo na trenutak. Shvatio - - *e ^ uena čekala da on dođe. Ludoviči je bio u pravu. Bio je budala. je to zamka sa mamcem. Đulija!"

95

Kolin Falkoner

Okrenula se posrćući, dok ju je matora veštica vukla. Na trenutak je zbacila veo i tamo je video ispisanu patnju. Corpo di Dio! '

Potrčao je za njom i zastao. Čemu? Sta bi mogao sad da uradi?

Stajao je na vrhu stepenika. Ludoviči ga je pogledao, na licu su mu se ogledali nezadovoljstvo i sažaljenje. Kočija je otčangrljala niz Vija dele bo-tegel, dok su konjska kopita odzvanjala na kaldrmi.

„ABAS MAHSUF? Mavrov sin?

Gospođa Kavalkanti je željno klimala glavom, uživajući u sopstvenoj snalažljivosti. Tako je lako izmamila mladića. Bila je sigurna da će je Gon-caga lepo nagraditi zbog ovoga.

Goncaga je ustao, hrastova stolica se srušila na mermerne pločice iza njega. „Marar?"

„Videla sam ga svojim očima. Pozvao je njeno ime dok smo izlazili iz crkve Santa Marija dei miracoli!"

Goncaga je podigao debelu obrvu poput znaka pitanja. „A kako ste vi znali da će on biti tamo?"

Gospođa Kavalkanti se trgla. „Bio je tamo jednom ranije, setila sam se."

„Jednom ranije? O ovome mi ništa niste rekli."

„Činilo se kao beznačajna sitnica."

„Vidim", Goncaga je polako rekao. „Sitnica! Kako je ova sitnica mogla da se dogodi?"

„Još nekog sam videla tamo."

„Koga?"

„Ludovičija Gambeta."

Gledao je u nju, zaprepašćen. „Mislite daje imala nešto sa obojicom?"

Gospođa Kavalkanti je vatreno zatresla glavom. Ne daj bože! „On je samo posmatrao. Videla sam mu lice dok smo napuštali trg. Verujem da se Mavar druži s njim."

Goncaga je otišao do prozora i stajao, okrenuvši joj leđa, i gledao preko Velikog kanala. Nije mogla da shvati njegov izraz lica. „Kopile mog šuraka!"

Duena je gledala u pod i čekala njen red da progovori.

„Mislite da su se tako prenosile poruke?"

* U direktnom prevodu: Božje telo! t Ulica prodavnica, dućana.

96

Sultanov harem

„Ona i Lučija se često posećuju."

Goncaga je dugo ćutao. Najzad je rekao: „Čestitam vam na otkrićima. Dobićete svoju nagradu, gospođu Kavalkanti. Možete me sad ostaviti."

Vrata su se tiho zatvorila za njom. Goncaga je lupio dlanom o zid. Šta treba da uradi? Ako bi odneo stvar na sud, čela Venecija bi mu se smejala. Njegova ćerka i crni Mavar! Sigurno bi ga naterali da napusti svoje mesto u Savetu deseterice.

Mogao bi da iznese problem pred Ludovičijevog oca, ali čak i to je bilo prožeto opasnošću. Njegova žena je već dugo bila mrtva, a sada je stari Gambeto pretendovao na poziciju dužda, takmičeći se s njim samim, i mogao bi s dobrodošlicom da dočeka takvu priliku i napravi skandal.

Ne, za ovu stvar bili su potrebni veća suptilnost i strpljenje. Ludovičija može vremenom da kazni. Za Abasa mora odmah da se pobrine.

Šta je ono gospođa Kavalkanti rekla? „Ona i Lučija se često posećuju." Nasmešio se. Tu je bio odgovor! Lučija je bila veza. Ako voda može da teče u jednom smeru, može i u drugom.

Ali ovog puta će to iskoristiti.

Kada je Lučija stigla tog popodneva, njenu duenu su otpustili i umesto da je odvede u salon koji gleda na Veliki kanal, gospođa Kavalkanti ju je spro-vela do radne sobe. Bila je šokirana kada je videla da je tamo čeka lično gospodin Goncaga.

Ustao je da je pozdravi dok je njegova crna odora lepršala poput krila neke velike ptice strvinarke. „Ah, Lučija. Kako je lepo ponovo te videti."

„Ekselencijo“, Lučija je rekla, iznenada uznemirena. Kleknula je na jedno koleno i poljubila mu porub rukava. „Dođi i sedi ovde sa mnom.“ Pogledao je u gospođu Kavalkanti, otpuštajući je pogledom. Goncaga je seo i propitivajući je posmatrao u tišini, lica ukočenog u lažnom osmehu. Sekunde su se razvukle u minut i tišine je postala nepodnošljiva. Lučija je osećala kako počinje da panici. Mora da zna, mora. Zašto bi maće želeo da priča sa njom - nasamo? Koliko mu je Đulija već rekla? Ako bi je uhvatio u laži bilo bi gore po nju. Šta ako bude rekao njenom ocu? »Pa, sad, verujem da imaš nešto da mi kažeš“, najzad je progovorio. »Ja... ja nisam uradila ništa loše“, zamucala je. »U redu je. Đulija mi je sve rekla.“

97

Kolin Falkoner

„Niste ljuti?“

„Na nju, da. Na tebe... da, ljut sam i na tebe, takođe, draga.“ Uperio je svoje oči dželata u nju, i dalje se smešeći, i rekao: „Ali tebi bih još mogao da oprostim. Ti si, na kraju krajeva, bila samo glasnik.“

„Ja nisam znala šta je u pismu. Moj brat me je zamolio da ga dam Du-liji. To je sve.“

„Misliš da te sve u svemu to opravdava?“ tiho je pitao. „Da nema ničeg lošeg u onome što si uradila, zato što nisi znala sadržaj pisma?“

Lučija je zurila u njega. Na šta je ciljao? Šta je očekivao da ona kaže? „Da, ekselencijo.“

On se ozario, ali iz nekog razloga Lučija nije imala želju da se nasmeši. „To je dobro“, rekao je. „Jer želim da svoju ulogu još jednom odigraš.“ „Ekselencijo?“

„Reci mi, da li si ikad isporučivala pisma od Đulije?“ „Ne, ekselencijo.“

Goncaga se nasmešio. „Dobro. Jer to je ono što ćeš upravo sad uraditi.“ Otključao je fioku svog stola i izvukao kovertu sa teškim pečatom od voska. Dodao ju je njoj. „Ovo jeza Abasa.“

Lučija je zurila u nju. „Od koga je, ekselencijo?“ „Od Đulije, naravno.“ Ponovo se nasmešio. Lagao je. „Uzmi je.“

Lučija je oklevala. „Ekselencijo...“

Goncaga se nagnuo preko stola. Njegov osmeh je iznenada nestao. „Dobro me razume), dete. Daćeš bratu ovo pismo da ga da Abasu, i nikome nećeš reći - nikome - za naš razgovor. Capisci? Ako me izneveriš u ovome, obavestiću tvog oca o ulozu koju ste ti i tvoj brat odigrali u ovom užasnom događaju. I još nešto, ispričaću takve klevete o oboma da nijedno neće moći da pomoli glavu u Serenisimi više nikada. Da li sam bio jasan?“

Lučija je klimnula glavom i podigla kovertu drhtavim prstima. Osećala je kao da će se onesvestiti. Goncaga nije morao dodatno da objašnjava svoju pretnju. Kao član Saveta desetorice bio je moćniji od samog dužda. „Da li mogu sad da vidim Đuliju, ekselencijo?“ „Ona se ne oseća dobro i nije u mogućnosti da prima posetioce“, odgovorio je Goncaga. Ustao je i otvorio vrata. „Gospoda Kavalkanti će te ispratiti.“

* Razumeš?

98

Sultanov harem

...-... J

...., joi je ruku na rame dok je prolazila. Prsti su mu bili hladni kao smrt. Jpobnni se da Abas dobije ovu poruku. Znaću, ako je ne bude dobio.“ ” Lučija je klimnula glavom, ali nije mogla da dođe do glasa. Kad su se rata zatvorila iza nje, stresla se s olakšanjem. Sve što je želela bilo je da obavi taj poslednji nalog i da jednom zauvek završi s tim poslom.

24.

Najdraži Abase,

Poslaće me u samostan u Breši do mog venčanja. Vremena nema. Ako me zaista voliš kao što kažeš, polažem u tebe sve svoje poverenje. Samo još jednom mogu dapobegnem. Velika vrata koja vode prema kanalu sada su stalno zaključana, ali možda postoji još jedan način. Ako me budeš sačekao sutra u ponoć na Ponte vekjof, doći ću ti tamo. Otići ću gde god budeš hteo da me vodiš. Moj život je sada u tvojim rukama.

Ovaposlednja nedeljaje bila mučenje. Kako ću da živim bez tebe? Radije bih umrla nego izgubila tvoju ljubav. Neka sati brzo prođu do sutrašnje noći!

Hiljadu nežnih milovanja.

Đulija

Abas je još dva puta pročitao pismo. Crv sumnje je brzo nestao pred plimom uzbuđenja koje ga je obuzelo. Ona je želela da pođe sa njim!

Ludovići ga je gledao s rastućim nestrpljenjem. „Šta kaže?“ prosiktao je.

Abas je pažljivo pocepao pergament napola i pridržao delove iznad svece. Žuti plamen ih je proždirao, dok su debeli pramenovi crnog dima u spirali odlazili nagore. Abas nije progovorio dok mu plamen nije suknuo uz prste i dok

pismo nije postalo samo par crnih listova na stolu.

„Ništa", rekao je.

Abasa su uveli u očevu savetničku sobu u Ministarstvu rata, u sobu ratnog sekretara, Savio alia Scrittura. Njegov otac podigao je pogled sa mape koje je otvorena ležala na stolu ispred njega, i poslao dva vojna zvaničnika, Most u Veneciji, stari most.

99

Kolin Falkoner

Proveditori Generali delle Armi", iz sobe. Nastavio je da proučava mapu _ mapu poluostrva i okružujuće Osmanske posede - samo kratko skrenuvši pogled sa stola.

„Staje toliko hitno da me ovde uznemiravaš?"

„Žao mi je, oče."

»I?"

„Potreban mi je novac."

„Zar plata oficira u mojoj vojsci nije dovoljna?"

Abas je duboko udahnuo. Celog života se plašio oca. Zamišljao je da je Muhamed bio pomalo kao njegov otac, strog, hrabar i ponosan, zadivljujuć, i fizički i umno. Nije se sećao svoje majke - bila je konkubina u Ma-hmudovom haremu pre Venecije - i tako je njegov otac postao skoro sve za njega, otac i učitelj, gospodar i poverenik, mentor i ispovednik. Tada se nije suočavao sa Mahmudom, kao sa čovekom, već sa celokupnim svojim vaspitanjem. To je bio prvi put da je postupio suprotno očevim željama. „Moram da odem."

Mahmud je prebacio pažnju sa mape na sina. „A zašto bi morao da napustiš Veneciju?"

„Planiram da se oženim Đulijom Goncagom." Mahmud se ispravio, uvlačeći palac u široki kaiš sa srebrnim kopčama na struku. Zaobišao je veliki hrastov sto prilazeći Abasu. Način na koji se kretao podsetio je Abasa na velikog mrkog medveda koga je jednom video u šumama blizu Beluna: sporo, moćno i preteče. Tom prilikom, Abas je imao deset strelaca iza leđa. Poželeo je da su ponovo tamo. Mahmud gaje proučavao. „Rekao sam ti. To je nemoguće." „Ništa nije nemoguće." „Šta hoćeš time da kažeš?"

„Tajno sam se sastajao sa njom. Planiramo da pobegnemo." Mahmud se oslonio snažnom rukom na sto da bi povratio ravnotežu. Ispustio je vazduh u dugom izdahu. „Ti mala budalo", glasno je udahnuo. „Volim je."

„Šta ljubav ima sa tim? Stavio si nam obojici glavu na panj." „Otići ću u Feraru. Već sam se borio u dva napada protiv Osmanlija, a tvoje ime je poznato duž celog poluostrva. Naći ću sebi mesto u bilo kojoj

* Proveditori Generali delle Armi - republički komandanti vojske, senatori, kasnije u tekstu objašnjava da su to dva Mahmudova pratioca koja treba da spreče da se on nasamo sastane sa nekim plemićem.

Sultanov harem

;sci. Kad sve bude gotovo, Goncaga će morati da prihvati. Godina-dve, i ponovo ću biti u Veneciji."

Mahmud je zatresao glavom. „Tvoje sposobnosti su daleko veće nego tvoje razumevanje. Kako si uspeo da zavaravaš Goncagu toliko dugo, ne znam, ali nemoj da misliš da će ti to ikada oprostiti. Ili meni."

„Kad se budemo venčali, Šta može još da uradi?"

„Da li još neko zna za ovo?"

Abas je zatresao glavom. Ne, čak ni Ludoviči. Posebno ne Ludoviči. Toliko je učinio, nije želeo da svog prijatelja dovodi u još veću opasnost. „Niko."

„Dobro." Udarac je bio toliko iznenađan, toliko neočekivan da je podigao Abasa sa poda. Odjednom se našao na leđima, zureći u kupolast plafon, glave teške kao kamen. U ušima mu je zujalo, kao hiljadu pčela, u ustima je osetio sopstvenu krv.

Mahmud ga je lako podigao sa poda i gurnuo ga uza zid. „Sad me slušaj! Volim te, i neću ti dozvoliti da upropastiš svoj život - ni moj - jednim naletom mladalačke požude! Kupi sebi ljubavnicu, ako želiš, ali ostavi Đu-liju Goncagu na miru! Da li me razumeš?"

Abas je posrnuo napred, naslonivši glavu ocu na rame. Zatvorio je oči dok je talas mučnine pretio da ga savlada. Dok se oporavljao od udarca, osetio je kako očevo stisak popušta.

„Zbogom", prošaputao je i otrgnuo se. Pre nego što je Mahmud mogao da ga zaustavi, istrčao je iz kancelarije i nestao.

Nijedan velikodostojnik po zakonu nije smeo nasamo da priča sa generalom vojske. Pretnja od zavere je bila konstantna, i Savet deseterice je bio oprezan prema svim plemićima koji bi mogli da pokušaju da iskoriste vojsku za svoje ciljeve, kao što je Sforca uradio u Milanu. Zato su Mahmuda svuda pratila dva senatora, Proveditori generali delle Armi. Bili su sa Mahmudom i kad je upao u lične odaje Antonija Goncage.

Goncaga je sedeo u udaljenom kraju sobe, ispred prozora sa olovnim okvirom. Kupola crkve San Đovani Grizostomo nazirala se iza njega.

»Najpoštovaniji gospodine", Mahmud je promrmljao, i sagnuo se da bi Poljubio rukav Goncagine odore.

»Rečeno mi je da želite hitno da me vidite", Goncaga je rekao bacajući pogled na dvojicu senatora. „Stvar je lične, a ne nacionalne prirode, Pretpostavljam?"

100

101

Kolin Falkoner

Mahmud se ispravio, ali nije mogao da pogleda Goncagu u oči. Meško-Ijio se posramljeno. Radije bi pričao o ovome sa Goncagom nasamo, ali to bi moglo biti još opasnije od neprilike u kojoj se tada našao. „Stvar je veoma delikatna, gospodine." „Da li je u vezi sa mojom ćerkom?"

Mavrovo lice je odalo olakšanje - i, da, pomalo straha, takođe, u kome je Goncaga uživao. „Da, gospodine. Vi već znate nešto o ovome što ću vam upravo reći?"

Goncaga je znao da je važno biti oprezan. Morao je da pazi i na Mavrov i na svoj jezik. Dvojica senatora su oblizivala usne u iščekivanju skandala.

„Jedino što znam je da je Lučija Gambeto bila dovoljno budalasta da prenosi pisma između moje ćerke i njenog brata Ludovičija." Mahmud je hteo da protestuje, ali ga je izraz na Goncaginom licu zaustavio. Video ga je kako baca pogled na dva senatora i istog trenutka razumeo.

„Ja sam naveden da pomislim da je određeni... sastanak... planiran", Mahmud je rekao.

„I ja sam to čuo", Goncaga je odgovorio. „Naravno, ne bismo dozvolili da se takva nepristojnost dogodi." Proklet bio taj momak, pomislio je Goncaga. Nisam verovao da će se poveriti ocu. Sada ću morati da nađem drugi način. Osim ako...

„S velikim olakšanjem saznajem da ste obavešteni", rekao je Mahmud. „Osetio sam da je moja dužnost da vas upozorim."

„Imate moju zahvalnost, generale. Mogu li znati kako ste doznali ovu informaciju. Od vašeg sina, možda?"

Mahmud je oklevao. Sada, kad je postojao način da se iskontroliše ovaj skandal, nije bilo potrebno otkriti Goncagi - niti senatorima - da nije video svog sina od prethodne večeri. „Njegova dužnost je prema Veneciji. Kao i moja, gospodine."

„Prenećete, onda, moju zahvalnost, generale. Budite uvereni, neću dozvoliti mrlju na imenu Goncaga."

Mahmud se naklonio i pošao. Dok je izlazio iz palate, pokušao je da smiri nagrizaću sumnju koja ga je napadala.

Šta je to što je činilo da se oseća nekako izmanipulisanim. Pa, bilo je dovoljno stoje Goncaga upozoren. Sada bar nije bilo mogućnosti da život njegovog sina - i njegov - budu upropašteni zbog nečega što se lako može kupiti za nekoliko cekina bilo gde u Republici.

102

Sultanov harem

25.

Senke su postale Abasovi prijatelji. Čelu noć i ceo dan proveo je krijući se, planirajući i iščekujući. Sa ono malo novca što je imao platio je put do Pe-skatija, na trgovačkoj galiji koja je trebalo da isplovi sa jutarnjom plimom. Nije znao kako će odatle stići do Napulja, ali Abasa nije brinula budućnost. Sve što je u tom trenutku bilo važno bio je problem izlaska iz Venecije.

Ludoviči je imao ljubavnicu - ćerku siromašnog pekara koji je rado trampio gladna usta za kesu zlatnih cekina. Abas se krio celog tog dana u stanu koji je Ludoviči čuvao za nju u Gvideki. Kad se Ludoviči vratio te večeri, rekao mu je da su Mahmudovi vojnici pretraživali grad celog dana, ušavši u sve gostionice i taverne.

„Šta si uradio?" pitao je Ludoviči, očiju razrogačenih od užasa.

„Ne mogu ti reći. Već sam te previše uvukao u sve ovo."

Ludoviči je zatresao glavom. „Ova igra postaje smrtno ozbiljna, Abase. Upozorio sam te na ovo."

„Oduvek sam bio smrtno ozbiljan, Ludoviči. Ti si moju nameru olako shvatio." Nacerio se i glavom pokazao na sumornu crnokosu devojkicu koja ih je posmatrala iz drugog ugla sobe. „Mislim da je jadna devojkica pomislila da planiraš da je поделиš sa mnom. Ne brini. Noćas ću napustiti tvoju kuću i tvoju ljubavnicu, netaknutu."

Ludoviči se nije nasmešio. „Gde ćeš otići?"

„Ne mogu čak ni to da ti kažem." Osmeh je nestao i on ga je zagrlio. »Hvala ti. Ti si najbolji prijatelj koga bi čovek mogao da ima."

Uprkos Abasovom protivljenju, Ludoviči mu je stavio torbicu na dlan. Abas se nije previše bunio. Bez toga, jedva da bi imao dovoljno novca da kupi veknu hleba kad bi stigli do Peskatija.

Začuo je veliki sat na trgu Svetog Marka kako otkucava ponoć. Još je čvršće obavio svoj ogrtač oko ramena zbog noćne hladnoće i pretražio senke. Da li će doći?

Gondola je bila ukotvljena uz gvozdeni stubić na stepenicima ispod posta. Abas je mogao da čuje kako voda nežno zapljuskuje trup. Začuo je korake na kaldrimi i video tamnu senku u ogrtaču sa kapuljačom kako izleće iz uličice na suprotnoj strani mosta. Abas je osetio kako mu se srce trza u grudima.

Dulija!

103

Kolin Falkoner

Potrčao je na most. I ona je njega videla i počela da trči ka njemu. „Đu-lijaj!“ prošaputao je.

Ispružio je ruke.

Izenada je postao svestan drugih zvukova. Koraci su se se začuli iza njega na mostu i u uličici na suprotnoj strani mosta. Milizia di nattel Noćna policija!

„Dulija, pazi!“

Pružio je ruku ka njoj, kapuljača joj je pala. Pod mesečinom je ugledao iskrivljeno nacereno lice bradatog stranca.

„Zar ja nisam lepotica koju si očekivao?“ rekao je čovek. Abas je video odblesak oštrice, i osetio kako se njen vrh snažno zabija među njegova rebra. „Možda nisam tvoja Dulija, ali znam put do čovekovog srca.“

Abas je iznenada podigao koleno. Čovek je zacvileo kao svinja kad je kolju i presavio se, sručivši se u noćne senke.

Abas je kriknuo. Dok je padao, čovek gaje napao svojim bodežom zasecajući ga u butinu.

Poskočio je, i izvukao mač, pokušavajući da razlikuje bezopasne senke od neprijatelja. Koliko ih je bilo? Mora da ih je još trojica, možda četvorica, zaključio je po zvucima koraka.

U užasu, podigao je mač i zasekao figuru pored svojih nogu, osativši kad je oštrica naišla na kost. Čovek je zavrištao, cepajući tišinu kao banši*. Senke su odjednom oživele. Abas se povlačio dok donjim delom leđa nije osetio kameni most. Začuo je kako gondolijer - proklinjući njegovu dušu - vesla dalje od mosta. U isto vreme su još dve senke dotrčale na most i pretvorile se u ljude pod svetlošću meseca u trećoj četvrtini.

Na svoje zaprepašćenje, shvatio je da nisu početnici kao njihov kolega, koji je jecajući ispuštao dušu negde u blizini njegovih nogu. Oni su se zajedno kretali, prilazeći mu istovremeno sleva i zdesna. Abas je zamahnuo mačem u visini grudi da ne bi mogli da se sagnu, ali oni nisu napravili grešku, nisu se previše približili. Užasnut, shvatio je da oni nešto čekaju. Okrenuo se nalevo.

Video je još jedan pokret, ovog puta iznad glave, i kako mesec polako ulazi u senku. Nešto teško palo mu je po glavi i ramenima i on je instinktivno podigao ruku da bi se zaštitio. Mreža! Dok su se njegova dva napadača približavala pokušao je da se iskobelja. Supleo se o umirućeg čoveka, uhativši i njega u mrežu. Osetio je nešto toplo i lepljivo na svojoj slobodnoj ruci, začuo je čoveka kako pada, i kako vrišti ispod njega.

* Vila koja najavljuje smrt u kući, upravo poznata po tom krik.

104

Sultanov harem

pokušao je da ustane, ali je u panici jedino uspeo da se još čvršće umrsi u mrežu. Čovek ispod njega se i dalje grčio.

On je još imao nož! Osetio je kako a nešto užasno peče po obrazu i nosu i okrenuo se. Začuše se novi krici. Ovoga puta iz njegovog grla.

Nije se sećao koliko je dugo bio budan. Bio je mrkli mrak u potpalublju, pa je bilo nemoguće odrediti kad se završila zagušljiva omamljujuća umrtvlje-nost, a kad je briznula vatra po njegovom licu koja ga je ponovo osvestila. Jedino čega je bio svestan, bio je smrad vode na dnu broda, sporo zaplju-skivanje talasa, i nervozno trčkanje pacova.

Bilo je još nečega, još nekog pokvarenog mirisa koga se i predobro sećao iz svojih ranih iskustava na bojnopolju. Miris leševa.

Ko god da su bili njegovi napadači, činilo se da nisu imali nameru da ga ubiju. Zašto su ga doneli u potpalublje ovog smrdljivog broda? Setio se mreže i užasa kada je bodežom zasečen po licu. Mora da su ga izbatinali onda. Sve što se posle toga sećao bila je vatrena, panična tama.

Pokušao je da se pomeri, ali su mu vezali šake i članke na nogama. Glasno je zajecao zbog bola i pokušao da razumno razreši ovu nepriliku.

Sve je bilo veoma jednostavno. Dulija nije napisala nikakvo pismo. Sve je bila klopka sa pažljivo izabranim mamcem.

Goncaga!

Začuo je korake i muške glasove spolja. Otvorili su vrata i svetlost baklje je preplavila sobu.

Okrenuo je lice od iznenadne svetlosti, i našao se licem u lice sa bradatim strancem sa mosta. Buljio je u njega u hladnom iznenađenju, poput mrtve ribe. Pored njega je ležalo još jedno telo, starija žena, obučena u crno. Vrat joj je bio presečen i lice joj je bilo crno od usirene krvi.

Muškarac se nasmejao. Abas se okrenuo prema onima koji su ga zarobili. Bili su to bradati mornari, bez cipela, ona vrsta koja je mogla da se kupi na nasipu u Margeri bilo kog dana u nedelji za nekoliko cekina. Jedan od njih se sagnuo i prineo zapaljenu baklju na pedalj od Abasovog lica -Abas je odmah postao svestan mirisa jeftinog vina i užasnog smrada mor-narovog tela.

»Pa, sad ne izgledaš lepo“, nacerio se. „Bartolomeo te je ubo nožem pre nego što je umro. Odsekao ti pola lica.

Mada, to ti više neće ništa značiti.“

Dva čoveka iza njega su se nasmejala.

105

Kolin Falkoner

On se bliže nagao. Abas je pokušao da se povuče, užas ga je toliko savladao da nije mogao ni da razmišlja ni da govori. Pomislio je da će se onesvestiti. „Vidiš onu drugu pored Bartolomea? Ona je bila Goncagina duena. Pravo da ti kažem, borila se. Nije da joj je koristilo. Jesi li nekad video kako kolju svinju? Bilo je tako." Setivši se toga, sa zadovoljstvom se iskezio. „Ali imala je više sreće od tebe, to je činjenica. Pre nego što padne noć poželećeš da si ona."

Abas je osetio kako mu jedan od njih vuče pantalone sa struka, dok mu je drugi sekao konopce oko članaka. Uхватili su ga za kolena i počeli da mu šire noge.

Zavrištao je u panici i pokušao da se oslobodi šutiranjem. Ali, oni su bili previše jaki.

Prvi čovek je izvukao nož. Abas je zavrištao. Svest mu se gasila, minijature, detalji, kao razbijeni parčići stakla... čovekovi truli zubi... pečenje njegovog obraza i ponovo... seda kosa mrtve duene koja pluta u bari u uglu.

Ponovo je zavrištao, napinjući svaki mišić u telu protiv konopaca na svojim zglobovima, i protiv ljudi koji su ga držali za noge. Znao je šta će uraditi. Znao je zašto ga nisu ubili na Ponte Vekjo.

„Znači, hteo si da se Goncagina ćerka igra ovim malim igračkama, ha? Pa možda ćemo ih dati gospodinu Goncagi, a on ih može dati njoj."

„NEEEEEEEEEEEEE!"

Osetio je kako mokri i čovek se nasmejao.

„Oprosti se od njih, Mavre" čovek se kikota. Oštrica je zasvetlela pod svetlošću baklje, ceo svet se iskrivio i ustremio u neko vrela i pakleno mesto.

Zora od mleka i mermara. Posmrtna povorka gondola, pokrivena crnim somotom, pojavila se ispod Ponte Molino, tiho klizila kroz luku, Sa-cca della Misericordia, i lagunu prema groblju San Mikele. Đulija ih je po-smatrala dok nisu nestali u zavesi od magle. Kao da su njen duh odnosili sa sobom.

Danas će je odvesti u samostan u Breši da čeka Serenin dolazak i ono o čemu je njen otac govorio kao o „radosnom događaju njenog venčanja".

To je bilo više kao da će je živu sahraniti.

Abase, Abase.

Gde se sada nalazi?

106

| Treći deo |

1 ruža proleća \

26.

Slatke vode Evrope, blizu Ejuba

Snopovi suncokreta mamili su oči, svetle zlatne mrlje na padini brda. U daljini, iza sivih zidova na kopnu, grad je svetlucau prašnjavom bojom ći-libara. Ceo harem je doveden u kajacima pokrivenim baldahinima uz Bos-for, što je bilo dobro došlo olakšanje od jednoličnosti Eski saraja.

Devojke su se spustile na plave i grimizne persijske tepihe i tračarile u hladu čempresa, dok su ih služavke hranile breskvama, groždem i slatkim hlepčićima sa srebrnih poslužavnika. Crnci muzičari zabavljali su ih flautama i violama; gomile srebrnih jastuka su čuvala njihove razmažene zadnjice od tvrde zemlje; medvedi i majmuni su bezvoljno igrali na travi.

Gilbehar je sedela dalje od ostalih. Jedna od njenih gedičlijki izvadila je ogledalo i držala ga da bi ona mogla da se ogleda. Šake su joj bile okićene safirima - Sulejmanov poklon posle Mustafinog rođenja. Ispitivala je svoj odraz i zagladila jednu nemirnu vlas.

»A gde je Hirem?" prošaputala je jedna od devojaka, posmatrajući je.

»Kizlaraga kaže da je sa Sulejmanom", druga devojka je rekla. „Sada sa njom provodi čele dane, kao i noći."

Sirhana, Persijka sa kosom crnom kao gavran, stavila je zrno grožđa u usta. „Na bazarima kažu da je ona veštica, da je bacila čin na gospodara zemlje. Kako bi drugačije mogla da otkloni Ružu proleća iz njegovih ose-canja tako brzo i to izuzimajući sve ostale?"

* Predgrađe Istanbula.

Kolin Falkoner

„Pogledaj je", još jedna devojka je prošaputala, posmatrajući kako ge-dičlijka češlja Gilbeharinu dugu svilenkastu kosu. „Ako gospodar života više neće da je pogleda, kakve su šanse za nas ostale?"

„Kažu da je se čak i veliki vezir plaši", rekla je Sirhana. „Kizlaraga mi je došapnuo da gospodar života čak ide kod nje da bi razgovarali o politici i da ga one savetuje o vojnim pohodnima." „Kizlaraga ima plodnu maštu." „Kune se da je istina!" „Veliki vezir bi voleo daje udavi u Bosforu!" „Možda ne može", rekla je Sirhana i, odjednom, sve druge

devojke je pogledaše, zamišljeno i s prezirom. Niko nije bio moćniji od velikog vezira! Sirhana je uživala u pažnji.

„Ipak, žao mi je Gilbehar. Gospodar života ju je osramotio.“

„Gilbehar je i dalje prva kaduna“, druga devojka je rekla. „I jednog dana će biti sultanska valida. Njen dan će doći.“

„Kažu da bog kažnjava gospodara života jer je vešticu učinio kadunom. Zato je njegov poslednji sin umro u kolevcu.“ Sirhana je slegla ramenima. „Ali Hirem ima dva sina koja i dalje žive. A sad nosi još jedno dete.“

„N jedno od njih nikad neće biti takmac Mustafi!“ povikala je jedna od devojaka i tu se završio razgovor. Pažnja devojaka je lenjo odlutala do medveda koji je igrao, i Sirhana se nije usudila da izgovori još nešto što je čula od kizlarage: da Hirem kuje zaveru da se otarasi i Mustafe.

Osim toga, to je samo glasina. A takve glasine su opasne.

Topkapi šaraj

Medu paviljonima* i ukrasnim jezercima vladala je tišina. Samo su pove-tarac, koji je šuštao kroz platane i kestenovo drveće, i nežan žubor vode u ukrasnim fontanama uznemiravali gazele koje su pasle među lišćem.

Sulejman je voleo tuda da seta, da sredi svoje misli i nađe olakšanje od beskrajnih zahteva, molbi i preklinjanja divana i harema. Nekada je tu dolazio sam, ali sada je dovodio i pratioca da s njim podeli trenutke tišine i razmišljanja. Dovodio je Hirem.

'nekad nije ni bilo ili su

samo stavljena platna

108

Sultanov harem

Poslednjih pet godina bilo je više puta blagosloveno, pomislio je. Kada se vratio iz lova u Hadrijanopolju, nedugo posle njihovog prvog spajanja, zatekao ju je već punačku sa novim životom unutar sebe. Početkom naredne godina rodila je dečaka. Na validino insistiranje, nazvali su ga Selim.

Nije delio majčino uzbuđenje, jer dok je ona videla učvršćivanje osman-liške loze, on je video samo sukob. Dok se ona radovala novom životu koji nosi njegovu krv, on je sumorno razmišljao o prolivanju te krvi u nekom trenutku u budućnosti. Sećanja na ono što je njegov rođeni otac uradio svojoj krvnoj lozi da bi osigurao svoj tron nikada ga nisu napustila.

Međutim, Hirem je zahvaljujući tome postala njegova druga kaduna. Više nije mogao da je zanemaruje, a nije ni želeo. Mada mu je uvek bilo prijatno sa Gilbehar, nikada nije mogao da podeli teret svog položaja sa njom.

Kada je Ahmed-paša podigao bunu u Egiptu, u jesen posle Selimovog rođenja, poslao je Ibrahima da ga slomi. Dok je on bio odsutan, Sulejman je nesvesno počeo da iznosi svoje probleme pred Hirem. Na svoje iznenađenje, uvideo je da ona ima britak um s prirodnim shvatanjem pravila političkog igrališta, i počeo je da joj se poverava sve više i više, čak i posle Ibrahimovog povratka. Njen oprez je bio protivteža Ibrahimovoj nagonskoj agresiji.

Pokazala mu je novi svet. Dok je Gilbehar bila povodljiva i predvidiva, Hirem ga je neprestano iznenađivala.

Prilikom jedne posete mogla bi da bude sumorna i strastvena; prilikom druge nadahnuta i nestašna. Mogla bi da ga umiruje pevanjem i violom ili da ga uzbuđi igranjem. Mogla bi da se obuče kao tanani dečačić u vojničku dolamu, ili da igra kao hurija u odeći od kobre-naste tkanine. Nikada nije znao šta da očekuje od nje, iako je izgledalo da ona ima neobjašnjivu sposobnost da predvidi njegovo raspoloženje.

Njeno uživanje u vođenju ljubavi bilo je bezbožno i on je znao da je njena duša u stalnoj opasnosti, i daje jednog dana mora poslati muftiji na učenje. Ali, do tada, njena nevernička duša mu je priuštila beskraj zadovoljstva. Njeni glasni uzdasi i jecaji u ekstazi pružili su mu jača osećanja moći nego sve ceremonije divana i puzanja ambasadora sa poklonima.

Hirem je bila njegovo zadovoljstvo. Sve ostalo je bilo njegova dužnost. Bio je siguran da će bog biti strpljiv još malo.

Ako je mala Ruskinja - on ju je čak odmila zvao moja Ruskinjica - pokazivala instinktivni talenat za politiku, imala je dosta prilika da iskoristi svoju veštinu u Eski šaraju. Pažljivo je negovala svoje prijateljstvo sa njegovom majkom, validom, a priroda joj je pomogla da učvrsti svoj odnos dajući joj još jednog sina, Bajazita. Samo je jednom doživela neuspeh u sobi

109

Kolin Falkoner

za porođaje, kada je jedan od blizanaca koje je rodila bila devojčica. Dečak Abdula umro je prošle godine; ali Mirma je sada imala tri godine.

Ona nije bila posvećena majka kakva je bila Gilbehar, ali toga nije razočaralo; želeo ju je za sebe. Osim toga, Gilbehar je bila majka šahzada, sledećeg sultana.

„Hteo sam da pričam sa tobom“, rekao joj je dok su šetali.

„Da, moj gospodaru“, željno je rekla.

„Mađarsko pitanje, ponovo.“

Klimnula je glavom. Ovde, u vrtu, nije nosila veo i dopuštala je da joj vetar slobodno duva kroz dugu crvenu kosu, koja se vijorila poput zastave. Sulejman je iznenada osetio snažno ponošenje njome. Ponekad je o njoj mislio kao o svom ostvarenju.

„Ferdinand šalje izaslanika da se nagodi sa nama. Ne zna da je vojvoda Zapolja takođe poslao svog čoveka. On se već tajno sastao sa Ibrahimom.”

Hirem je, znao je, razumela situaciju. Dve godine ranije, Sulejmano-va vojska, vođena Ibrahimom, potukla je mađarske snage na ravnici kod Mohača. Njihov kralj je nestao u masakru, udavivši se u močvari pošto je njegov konj pao preko njega tokom povlačenja. Pošto je Mađarska bila predaleko od Stambola da bi neprekidno bila okupirana vojskom, opustošena je haranjem ratne rulje. Za njom su žudeli plemići, kao što je Zapolja, i Habzburška porodica, predstavljena Ferdinandom, bratom svetog rimskog imperatora.

„Šta biste vi uradili, veličanstvo?”

„Pogubili smo mađarskog kralja. Kopite osmanlijskih konja su već zašle u Budini, znači postala je posed islama. Ne postoji drugi kralj Mađarske domene.”

„Znači svakog leta morate da šalžete svoju vojsku da osvoji ono što je prethodne godine već osvojila.”

Sulejman je mozgao o ovome. „Psi su uvek pred vratima kada ima ostataka za njih.”

„Morate čuvati svaki ulaz u kuću. Ako se previše okupirate jednim, prava opasnost može čekati na drugom mestu.”

„Neću se nagoditi sa Ferdinandom, čak i kad bi on to hteo. Onda sam znači zamenio psa za besnog vuka.”

„Štajes Zapoljom? „Zapolja je u prednosti. On nije kralj.”

„Šta je kralj? Nije kruna ono što čini kralja, već mač. Učinite Zapo-Iju čuvarem kapija i dozvolite mu da ukrasi glavu komadom gvozda. Za

Sultanov harem

„/vrat zahtevajte namet i slobodan prolaz za vaše vojske. Neka se zove kraljem ako mu to pričinjava zadovoljstvo. Dokle god za vas nema granica, vi ostajete gospodar.”

„On ne može da zadrži Ferdinandovu vojsku.”

„Može da sačuva granice dok se ne skupi prava vojska. Vojska koja je vredna vaše pažnje. Ona koja može da namami u nadmetanje Ferdinanda lično. Ili možda čak i Karla.”

Sulejman je pogledao dole, u crne vode Bosfora, čiju je površinu vetar prošarao belom penom. Sa jedne strane je ležala Azija, sa druge Evropa. Ovde, na Sarajburnu*, uvek bi se setio suštine svoje imperije; nije se moglo predugo gledati na jednu stranu i zaboraviti na drugu. Hirem je bila u pravu. „Onda, Zapolja.”

„Ako moj gospodar smatra moj savet mudrim, ja se u svemu priklanjam vašoj većoj mudrosti.”

Sulejman je klimnuo glavom, zadovoljan Hireminom diplomatijom. Ah, zaista je bila retko blago!

Eski šaraj

Jeli su jagnjeći kebabf na srebrnim štapićima, pili su naporfemisane ružinu vodicu iz pehara od stakla iz Iznika.

Pošto je služavka sklonila činije, dugo su sedeli u tišini.

„Da li sam vas uvredila, veličanstvo?” najzad je rekla Gilbehar. „Nisi”, Sulejman je odgovorio.

„Mnogo meseci me niste tražili. Kada dođete ovde, to je samo da biste videli Mustafu.”

„Ne smatraj da možeš da me ispituješ.”

Gilbehar je oborila glavu. Sulejmanu je bilo žao nje; bila je dobra žena. Sve što je ikada tražila, do tada, bilo je malo venecijanskog satena ili bagdadske svile, ili češalj od kornjačinog oklopa. I podarila mu je Mustafu.

Nije hteo da je tako povredi. Ali svakog trenutka koji je proveo sa njom, poredio ju je sa Hirem i njegovom nestrpljenjem je raslo. Nije mogao da se

* Mesto (tur.), tačka gde se nalazi šaraj, odnosno palata, u ovom slučaju sultanova palata. t Razne vrste mesa, najčešće jagnjetina i govedina, nabodene na štapiće poput ražnjića, ali liče na čevape.

III

Kolin Falkoner

opusti pored nje; sažaljenje i nezadovoljstvo su se nemilosrdno pretvorili ubes.

Ustao je. Gilbehar ga je začuđeno pogledala. „Odlazite, veličanstvo?” „Imam druge stvari za koje moram da se postaram.” Gilbehar je izgledala jadno. „Hirem...”

Bilo je to neoprostivo kršenje protokola, ali Sulejman je odlučio da ga ignoriše. „Gospodarice”, rekao je kratko i napustio je.

U Eski šaraju je uvek bila polutama. Čak i usred letnjeg dana, sunce nije moglo da otera senke iz beskrajnih zatamnjenih hodnika i lavirinta malenih soba i skrivenih dvorišta. Konkubine, čije su kose bile ukrašene tamnim rubinima, kose oči uokvirene kajalom, pojavljivale su se na kratko na stepenicama u senci kao duhovi, nezadovoljene i zaboravljene. Svet prašnjavih fenjera, baroknih ogledala i lepote mešao se sa starom prljavštinom.

To je uticalo na Hiremino raspoloženje. Ovo je moje nasleđe, pomislila je. Ja sam na jedan otkucaj srca od žive smrti. Ovo je moje zaveštanje od Sulejmana, ako on sada umre.

Toliko je daleko stigla. Podarila mu je sinove i isplela svoju mrežu oko njega, pomažući mu da zaboravi ovo prašnjavo skladište lepote. Ništa od toga nije bilo lako. Napor trudnoće ju je iscrpeo, ali posle svakog perioda mirovanja, prepuštala se Muominim masažama, izgladnjivanju i bezbrojnim bočicama gedičlijkinih napitaka odvratnog ukusa da bi povratila figuru. Imala je dojilje kako joj bebe ne bi isušile dojke.

Ipak, sve je možda bilo uzalud, sve bi joj moglo u trenutku biti oteto. Samo je jedna žena imala sve, imala je moć nad svojim životom; ne sultanova žena, nego majka.

„Muomi! Muomi!”

Gedičlijka se istog trenutka pojavila, na svom mestu tik ispred vrata. „Gospođo?”

„Dođi”, Hirem je rekla i pozvala je u sobu.

Muomi je kleknula na kolena, na tepih pored Hireminog divana. „Gospođo?” ponovila je mrzovoljno. Beonjače su joj svetlele u tami odaje. „Postoji nešto što želim da uradiš.” „Još jedan napitak, veličanstvo?” Hirem je polako klimnula. „Želim da za mene ubiješ Mustafu.”

Sultanov harem

27

Zasvođene kamene kuhinje ispod stare palate bile su stešnjene i vrele, ispunjene vonjem začina, znoja i pare; vrelina se dizala u talasima iz otvorenih peći. Cangrljanje tiganja, povici kuvara, žurba gedičlijki sa velovima kroz zagušljivu atmosferu vreline i buke činili su svakodnevnu pozadinu zbruci i poslu.

Niko nije obratio pažnju na visoku crnu devojkicu koja je nosila poslu-žavnik sa narandžama, dok je prolazila između užurbanih paževa, sluga i kuvara. Niko nije imao razloga da je primeti kad je odlazila; čak i da jeste, ii najpažljiviji špijun ne bi primetio da je poslužavnik koji je nosila bio

- — ""^•II/4tiv»ola

m

Ili ^^<^>yv.^'x^•')- ~i i *

drugačiji od onog koji je unela.

kot Ł ;sf^i;rSr

mafe^'utzt'i dobro. Al, njegove druge

sa skoro bezbrižnom hrabrošću i lakim sarmom -

stigma. Sulejman je znao da Osmanlije ne b, mogle da i

je njegov sin kleknuo da ga poljubi u prsten sa rubinom na desno) ruci.

ÇřĚĹ SL* rekla je Gilbehar iza njega. „aġo ga je koplje na džilitu. Ništa što mu kažem izgleda da nije^ važna

„Da li bi trebalo da budem oprezniji, oče? Mustafa se nacerio.

* Danak u krvi.

112

Ř

Kolin Falkoner

„Treba da budeš oprezniji da te ne bi tako često pogađali.”

„Ceo dan bi proveo na svom konju kad bi mogao”, rekla je Gilbehar.

„Nema ništa loše u tome. Bilo je vreme kada gazije” nisu imale fina mesta za sedenje, ni zakone da smišljaju. Dobro je što budući sultan zna kako je imati konja ispod sebe.”

Mustafa se nasmejao zaverenički uz Sulejmanov blagi prekor. Znao je da tu ima saveznika.

„On ne zna ništa drugo.”

„Dečak može da uči i više od propisanog”, odgovorio je Sulejman. Posmatrao je svog sina. Već je bio samo nekoliko centimetara niži od Sulejmana, sa širokim belim osmehom i prvim izdancima brade. A oči! Sijale su od žudnje i mladalačke energije. Kad je Sulejman bio njegovih godina, oči su mu bile zamučene sumnjom i užasom, pitajući se kada bi senka njegovog oca mogla da padne i preko njegovog lica. Hvala bogu što Mustafa nikad neće morati da iskusi takav užas, razmišljao je.

Gilbehar je sedela na divanu, ruku pažljivo prekrštenih na krilu, lica prevučenog maskom neodobravanja. „Ostavi nas sada, Mustafa. Želim sama da razgovaram sa gospodarom života.”

Mustafa se ponovo osmehnuo i rekao selam1 svom ocu. Poljubio je Gilbehar u obraz i izašao iz sobe.

Sulejman je seo pored nje na divan. „Prestroga si sa njim”, rekao je. Gilbeharine tamne oči su nakratko zasijale. „On je sve što imam.” „Mladić mora da uživa u zadovoljstvima mladosti dok može. Uskoro će imati odgovornosti, nek mi je bog svedok.”

„Ali svakog dana sa hipodroma dolazi s novom povredom. Prošle ne-delje je tri puta bio zbačen sa konja! Šta ako umre, Sulejmane? Ja nemam sina ni gospodara. Moj život je gotov.”

Sulejman je zurio u nju, ljut što mu je tako otvoreno saopštila istinu. „Kako bog hoće“, rekao je. Samo je ton njegovog glasa odavao bes. „Dolazite ovde samo da biste videli Mustafu.“ „To je moje pravo.“ „Da li ja više nemam prava?“ Ah, to je bar istina, pomislio je. Nije poštovao nobetgefesi, „noćnu smenu“, obaveznu za svaku kadunu. Po običaju, trebalo je da spava sa njom bar jednom nedeljno. Gilbehar se nije usudila da potegne to pitanje do tada.

* Ratnici koji su se borili protiv nevernika (nemuslimana). t Muslimanski pozdrav.

114

Sultanov harem

Sulejman je ustao, ljut na nju što je to uopšte pomenula. Nikad pre nije itivala. Možda je u tome i bio problem sve vreme. Krivica je učinila esov bes još većim. „Možda si prva kaduna, ali si i dalje samo jedna od oih kulara, jedna iz moje porodice robova. Radices kako ti naredim, i nećeš se usuđivati da me ispituješ.“

Gilbehar je klonula pred njegovim besom. Oborila je glavu. „Ona te je začarala.“

„Ko?“

„Hirem! Mala crvenokosa namiguša! Omađijala te je i sada želi vlast nad haremom - čak i nad tobom!“ „A šta ti želiš?“

Gilbehar je jadno pogledala u njega. „Samo da vam služim.“ „Onda čuti“, rekao je Sulejman. „Služi mi tako što ćeš čutati.“ Okrenuo joj je leđa, izvezena bela svila njegovog kaftana je zalepršala oko njegovih peta. Kao velika ptica koja poleće, pomislila je Gilbehar. Poleće zauvek.

Onda je nestao, dok su nepomični nemi crnci stajali pored vrata zureći kao statue, otupeli za svaki smisao.

Te noći, nakon poslednje molitve, kilerdži-baša je došao u Mustafinu odaju i pitao ga da li bi želeo da jede. Čutljivi paž mu je doneo obrok na zlatnom poslužavniku. Malene kockice mesa kuvane u bilju, bundeva punjena pirinčem, smokve u pavlaci i sveže, okrugle narandže.

Obrok je poslužen u malenim plavo-belim činijama od porcelana iz Iznika, svaka činija ručno išarana kobaltom i maslinom u ramz* i hatajP. Kilerdži-baša je okusio svako jelo zbog otrova, kao što je radio pri svakom obroku, zatim se naklonio i napustio sobu. Mustafa je sedeo prekrštenih nogu na tepihu i jeo u tišini. Povremeno bi podigao kažiprst desne ruke i jedan od paževa bi iskoračio da dopuni zlatni pehar šerbetom.

Kad je završio, Mustafa je posmatrao narandže. Izabrao je jednu, ogulio koru sa jedne strane i probao je. Bila je suva, i pomalo gorka. Bacio ju je na

+ Rurni u direktnom prevodu znači vizantijski, rumi motiv je izveden iz ekstremne stiliza-C4'e nekoliko životinjskih figura.

* Hatayi je motiv izveden iz kineskog motiva cveća gde su latice stilizovane do neprepo-znavanja.

Đ5

Kolin Falkoner

„Kako se usuđuješ da tako razgovaraš sa mnom...“ Gilbehar je jedva mogla da dođe do vazduha. „Znam da si bila ti! Ti si pokušala da ubiješ mog sina!“

„Stariš. Tvoj um se poigrava s tobom.“

„Ti si bila, mala veštice!“

„Onda trči svom sultanu i reci mu svoje sumnje. Ako smeš!“

Gilbehar je osetila kako joj se oči pune vrelin suzama. Hirem je bila tako sigurna u svoj moć nad njim! Najgore od svega, bila je u pravu. Sulej-man joj nikada ne bi poverovao.

„Ako mi povrediš sina, ubiću te!“

Hirem se nasmešila. „Mislim da Sulejman to neće dozvoliti.“ Hirem je stavila obe ruke na svoj stomak. „Koliko još sultana misliš da mogu da odgajim ovde?“

„Mustafa je...“

„Mustafa je sve što imaš. Ja imam tri, i mogu da imam još mnogo više, jer sultan više ne dolazi u tvoj krevet. Zašto ne možeš da ga odvojiš od mene, Ružo Proleća? Zato što si glupa, ili zato što si dosadna?“

„Ostavi mog sina na miru!“

Hirem je prošaputala: „Oprosti se od svog malenog pupoljka, Ružo Proleća!“

Gilbehar je zamahnula desnom rukom. Udarac je opekao Hirem po obrazu. Ona je uzvratila, ali u poslednjem trenutku je odmerila udarac, tako daje samo letimično zahvatila Gilbehar po glavi. Gilbehar je ponovo udarila, ovog puta noktima. Hirem ju je zgrabila za ramena i povukla ka sebi, i onda su pale na pod. Gedičlijka je skočila unazad, vrisnuvši. Srebrni poslužavnik je začangrljao po mermeru.

Muomi je pomogla Hirem da se otetura do svojih odaja, dok ju je bol u stomaku presavijao, nije mogla da se uzdrži

od jaukanja. Još je bila mokra, tanka košulja za kupanje blago ju je obavijala. Kosa joj je visila u mokrim pramenovima oko lica, a niz čelo i obraze spuštale su joj se pruge razvodnjene krvi.

Muomi joj je pomogla da se popne na divan, i stala posmatrajući je. Više je bila zbunjena nego uplašena. Osetila je da je Hirem predvidela ovo, da je ovo bio deo nekog razrađenog plana. Bila je pod snažnim utiskom, misleći da je to najverovatnije istina.

„Da li da pozovem lekara?“ rekla je Muomi.

Đ8

Sultanov harem

se nasmejala, uprkos bolu. Teško je pala na pod kad je nasrnula na Gilbehar. Pa, ako je izgubila bebu, to bi i dalje odgovaralo njenom planu. Dva sina su ionako bila dovoljna, razmišljala je. „Kako bi lekar mogao da mi pomogne?“ Sve što bi mogao da pogleda je bila njena šaka, i to iza tri reda »naoružanih evnuha.

„Gadno ste povređeni.“

„Donesi mi ogledalo.“

Muomi je dohvatila okićeno ogledalo i predala ga Hirem. Ona ga je držala u spravno ispitujući svoj odraz. Na obrazu je imala nekoliko malih ogrebotina, dve dublje na čelu. Prokleta mala kučka. Nije znala ni kako da se pravilno bije!

„Ogrebi me“, Hirem je rekla.

„Gospođo?“

„Ogrebi me!“ Hirem je zgrabila Muomi za ruku i njenim nohtima za-grebala svoj obraz. „Jače!“

Sa podrobnom brigom, Muomi je prišla nohtima Hireminom licu i počela da joj nanosi, kao grabuljama, duboke ogrebotine po obrazima. Ponovo je to uradila, i ponovo i ponovo. Iznenada se nacerila. Tako je bilo prijatno namositi povrede, tako je bilo prijatno ne biti žrtva.

„Dosta!“

„Još jednom, veličanstvo.“

Hirem je zavrištala i izvrgnula Muomi ruku udaljavajući je od svog lica. Pipala je tražeći ogledalo. Njeno lice je bilo kao krvava maska, neprepoznatljivo.

„Da li ste zadovoljni, gospodarice?“ rekla je Muomi. Zvučala je kao da je ostala bez daha, kao da je upravo vodila ljubav.

„Da, zadovoljna sam, Muomi.“

„Da li će vas sultan više voleti kad izgledate tako?“

»Ne, Muomi. Ali će voleti Gilbehar manje“, rekla je Hirem, a suze bola koje su se mešale sa krvlju, pocuriše joj niz obraze.

29.

Eski šaraj je drhtao.

Sulejman je dugim koracima išao kroz zatamnjene zasvođene hodnike, kizlaraga se vukao iza blebećući od straha, dok su mu niz lice curili mali potočići znoja. Jedva da je mogao da drži korak sa gospodarom života.

Đ9

Kolin Falkoner

Kao veliki beli orao, pomislio je, posmatrajući visoku figuru koja je dugim koracima išla ispred njega, dok je platno belog kaftana lepršalo iza. I njegove kandže su ogoljene.

Gospodar života je saznao za užasni događaj u hamamu preko svoje majke, valide. Vesti su brzo putovale u haremu. Nije bilo mnogo drugih stvari o kojima bi moglo da se priča, osim da se tračari. Čak i najmanja stvar, umišljen potcenjivački ili mrk pogled u toku dana bio bi odmah sa-opšten sultaniji.

A ovaj užasan događaj u hamamu nije bio mala stvar. Kizlaraga je video da gospodar života zastaje ispred vrata Hiremine odaje. Dvojica stražara kao da su zadrhtala kad se približio, ali su nastavila odlučno da gledaju napred. Kizlaraga je čekao, dok mu je dah bolno razdirao grudi. „Reci joj da sam ovde“, naredio je Sulejman. Stari evnuh je klimnuo i ušao, ali Muomi je bila ta koja ga je čekala unutra da ga pozdravi, a ne Hirem. Rekla je selam i ostala na kolenima.

„Gospodar života želi da vidi tvoju gospodaricu“, rekao je. Već je poslao glasnika da unapred upozori Hirem da bi bila spremna. „Ne može da ga vidi“, Muomi je rekla.

Kizlaraga je zurio u nju, šokiran, kao da je odgovorila na stranom jeziku. „Šta si rekla?“

„Moja gospodarica je toliko uznemirena da recima ne može da se opiše, i ne može da prihvati čast koju joj on čini posećujući je ovde. Ona ne može da ga vidi. Nije odgovarajuće da gospodar života vidi njeno lice kad je ovako unakaženo.“

„Unakaženo?“

„Nada se da će vreme izlečiti njene rane i da će povratiti lepotu koju je posedovala. Ali, ne može da dozvoli da je

gospodar života vidi u trenutnom stanju."

Kizlaraga je stajao tamo, bespomoćno, dok mu se bol u grudima pojačavao. Stario je, bio je prestar za nedaće koje je mala Ruskinja donela u harem. Nekada je bilo tako lako, kada je postojala samo Gilbehar. Kako glavni crni evnuh treba da kaže sultanu da njegova druga žena neće da ga vidi? Za ovo nije bilo presedan u protokolu.

„Mora da ga vidi", rekao je.

Muomi je zurila u njega ne govoreći ništa.

120

Sultanov harem

Požurio je pored nje u privatnu sobu za sedenje. Hirem je bila tamo, se-deći na divanu od zelenog brokata, sa teškim velom navučenim preko lica. Nije se pomerila kad je ušao.

„Gospodarice", rekao je.

Ona i dalje nije ništa rekla. Ovo je stvarno bilo nepodnošljivo, pomislio je, svilenom maramicom upijajući znoj sa lica. Poigravali su se njime, Muomi i ova mala crvenokosa veštica.

„Sultan želi da vas vidi", rekao je.

Hirem je polako podigla veo sa svog lica i stari evnuh je zavapio. Preko njenog nosa, obraza, čak i preko očiju bile su ružne crvene kraste. Izgledalo je kao da ju je napala divlja mačka. Pa, ovo nije bilo ono što je čuo. Glasine su bile da, iako je bilo nedolično, nijedna devojka nije teže povređena.

Ispustio je zvuk pojmt jecaja male životinje i požurio iz sobe.

„Previše UNAKAZENA da bi me primila?" ponovio je lagano Sulejman. Zurio je u svog glavnog crnog evnuha.

Jadni starac je izgledao kao da će se onesvestiti.

„To je ono što je rekla, gospodaru."

„Gilbehar!" prošaputao je Sulejman.

„Gospodaru?"

Gilbehar je bila ustreptala od uzbuđenja. Kizlaragin glasnik ju je obavestio da je gospodar života u Eski šaraju, kao što je predvidela. Bila je sigurna da će sada doći kod nje, ubeđena da je čuo o napadu koji je ruska namiguša izvršila na nju u hamamu. Zmija se najzad pokazala. Sulejman će sada videti kakva je ona u stvari. Reći će mu kako je pokušala da ubije njegovog voljenog Mustafu. Poslaće nju i crnu čarobnicu kod bostandžija i istina će izaći na videlo.

I Sulejman će joj se vratiti. Sve će biti u redu.

Sama je pripremila sto, postavila je slatko meso, rahatluk i šerbet, i srnestila se na divan. Njena kosa je bila iščetkana i u pletenicama, njeno telo sveže oprano i neparfemisano. U kosi su joj bili biseri, a modrocruven rubin u udubljenju ispod njenog vrata.

Pokušala je da se smesti i strpljivo čeka na divanu, ali je bilo nemoguće. Nije mogla da sačeka da kaže Sulejmanu šta joj je ta žena rekla, kako ju je izazvala, nije mogla da sačeka da ponovi njenu pretnju Mustafi. On će razumeti. Bar će moći da ga natera da vidi. Ona je, ipak, bila njegova prva kaduna, majka narednog sultana.

121

Kolin Falkoner

Otišla je do prozora, i posmatrala kroz rešetke svetlucavu vodu Roga i iza, palate crvenih krovova koje su se pele uz brdo Galata. Svetao, svetlucav svet koji je pripadao njenom sinu. Ali, tu, unutra, bilo je mračno, i hladno. Predugo je bilo mračno i hladno. Sada će se promeniti. Vrata su se sa treskom otvorila.

Nije bilo znojavog starog crnca da uvede gospodara života u njene odaje. Nije bilo vremena da se smesti. Nije bilo vremena da se pripremi.

Sulejman je stajao u do vratku, lica poružnelog od besa. Zalupio je velika vrata i krenuo ka sredini sobe.

Gilbehar je pala na kolena pred njim. „Selam, gospodaru mog života, Sultanu nad sul..."

Zgrabio je za ruke i naterao je da ustane. Gilbehar je zajecala od bola -prsti su mu utonuli u meko meso njene nadlaktice poput čeličnih klešta - i iznenađenja.

„Skini svoj veo."

Gilbehar se tresla. Šta se dešavalo sa njim? Staje moglo ovako da ga razbe-sni? Podigla je veo, i videla kako se njegovo lice izvrće u prezrivo mrštenje.

„Nijedna ogrebotina..."

„Ne razumem, gospodaru..."

Povukao je ruku i žestoko je ošamario preko lica. Uradio je to još dva puta. Posle četvrtog udarca ona je pala na pod. Ležala je tamo, jecajući. Sta nije bilo u redu? Šta se dešavalo? Kada je Sulejman ponovo progovorio, njegov glas je bio toliko tih da je jedva mogla da razazna reci. „Ako mi oduzmeš zadovoljstvo da posmatram njeno lice, kunem se... ubiću te."

„Molim vas... gospodaru..."

„Tvoja ljubomoraje otrovala ceo harem!"

„Šta nije u redu? Sta sam učinila?"

„Dosta! Čuješ li me? Ti si Mustafina majka. Jednog dana ćeš biti valida. Zadovolji se tim!"

„Šta vam je ta mala namiguša rekla? Nisam bila ja ta..."

Ponovo je podigao ruku i udario je, uhvatio ju je za kosu i podigao na noge, i udarao je ponovo i ponovo dok je ona vrištala moleći ga da prestane. Bes je režao u njegovoj glavi, zaglušujući njene vriske. Tek kad je video krv razmrljanu na njenoj beloj košulji, prestao je. Pustio ju je da padne, mlitavu kao krpena lutka, i ispružio ruke dalje od sebe, zureći u krvave mrlje.

122

Sultanov harem

Dugo je ležala pred njegovim nogama, jecajući. Stajao je iznad nje, dah-ćući, zapanjen onim što je učinio. Kada je najzad podigla glavu, njene usne i oči su bile otečene, a krv joj je curila iz usta i nosa, modra na mermer-nobeloj koži.

„Gospodaru..."

„Tišina!" Disao je isprekidano boreći se da prevazicte talas besa. „Nikad više nemoj da pomisliš da možeš da me odvojiš od nje." Njegov bes je bio istrošen, uhvatio ju je za ruku da bi je podigao na noge, ali ona je izvrnula ruku i izvukla je.

Sulejman je osetio ubod krivice. Mogao sam da je ubijem, pomislio je. Bio sam tako blizu ivice. Da sam imao bodež u pesnici, učinio bih da iskrvari na smrt. Bila je njegova kaduna toliko godina, od kada je bio dečak, a ipak, u svom besu, mogao je da je ubije.

„Moraš da odeš odavde", prošaputao je. „To je najbolje za tebe."

Izašao je iz sobe, ostavljajući je u gorkim suzama.

30.

Hipodrom

Gizil je bila Jevrejka. Jednom mesečno joj je bilo dozvoljeno da uđe u harem i prodaje đinđuve i ukrase odaliskama. To, međutim, nije bila njena prava uloga: u zatvorenom svetu harema, Gizil je bila najređe od svih bića, ono koje je imalo pristup u oba sveta. Tokom godina, postala je Gilbeharin glas iz spoljnog sveta.

Nije više bila mlada. Njena koža je bila boje duvana i smežurana; njene oči su sijale u njenoj glavi kao safiri u kožnoj vrećici. Da bi nadoknadila svoju mladost koja je bleдела, kanom je farbala kosu, i vezivala je svetlim trakama, u znak sećanja na lepotu. Ibrahim je smatrao da je ona nekada bila veoma lepa.

Za svoj posao odabrala je ogrtač od dragocene skarletne svile, a na glavi je imala malu satensku konđu, takođe skarletne boje. Imala je kaput od zlatnog damasta i bele dečje kožne cipele. Na njenim člancima i zglobovima na rukama bile su srebrne narukvice, biseri u njenoj kosi. Njene šake i stopala su bile obojene kanom, a oko očiju je imala jak tamni kajal. Izgledala je kao kraljica razbojnika.

123

Kolin Falkoner

Pri zalasku sunca, kamen u Ibrahimovoj palati je dobijao ružičastu boju. Veliki zidovi i prozori sa drvenim kopcima podsećali su na veličan-stvenost velike Topkapi palate koja je bila na manje od pola milje udaljenosti, sa druge strane Atmejdana. Palata je bila podsetnik svima, od konjanika koji su ispod igrali džilit, preko vernika koji su navirali u Aja Sofiju, obućara i pekara u gradu do janičara ispod Visoke porte, Bab-i-Humajuna, da je Grk bio najveći i najbogatiji vezir u koga se imalo najviše poverenja otkad se znalo za Osmansko carstvo.

Veličina hola za prijem podsetila je Gizil na njenu beznačajnost. Veliki tepih na koji je klekla, ukupno deset koraka puta pet koraka, tron od slonovače i kornjačinog oklopa, bakarna tirkizna kadionica, srebrni svećnjaci, sve je bilo kao za sultana. Ibrahim, sa svojim velikim belim turbanom i satenskom ode-ćom, izgledao je kao što je ona zamišljala da gospodar života izgleda.

Uspeo je da stvori iluziju da je mnogo viši nego što jeste, pomislila je Gizil. Verovatno je u pitanju turban, ukupno pola metra, zajedno sa debelom zlatnom trakom u osnovi. Bilo je teško ne biti zadivljen njime, ili velikim rubinom veličine jajeta koji je nosio na prstu. Teško je ne biti zadivljen, teško ne biti uplašen. Ibrahimu je život dobro išao. Pošto ga je Sulejman naimenovao svojim velikim vezirom, sagradio mu je palatu sa duge strane hipodroma iz državne blagajne. Sulejman mu je čak dao i svoju sestru za ženu.

Zvezda u usponu je ponela još jedan satelit u svoju orbitu. Sedeo je prekrštenih nogu u podnožju mermernih stepenika koji su se peli prema Ibrahimovom tronu, okrenut suprotno od nje, tako da nije mogla da mu vidi lice. Ali, znala je ko je on.

Govorili su da je Rustem defterdar bio Bugarin po rođenju, i da je doveden u Stambol pre mnogo godina u danku u

krvi. Bio je obrazovan u Enderunu, školi u palati, i isticao se u matematici. Brzo se uzdigao kroz položaje u riznici, zahvaljujući, pričalo se, Ibrahimovom pokroviteljstvu. Moglo se pogoditi, Gizil je razmišljala, kako će korisno biti Ibrahimu da ima nekog svog ko rukovodi budžetom. Glasine o zloupotrebi i mitu su bile rasprostranjene, iako se niko, naravno, ne bi usudio da glasno izgovori nešto protiv Ibrahima. Osim ako nisu želeli da bolje ispituju šiljke na zidovima Bab-i-Sadeta.

Pitala se šta Rustem radi tu. Možda Ibrahim sada traži njegov savet sa tim u vezi, pomislila je.

124

Sultanov harem

VeEki čovek ju je posmatrao. Video ju je kad je bacila pogled u Ruste-movom pravcu, ali joj se obratio kao da su sami. „Pa, Gizil, reci mi, šta te dovodi u moj skromni seraljo' ?”

„Moja gospodarica, Ruža Proleća, poslala je svoje čestitke. Da u vašoj kući bude zdravlja i napretka.”

„Zahvaljujem joj na lepim željama. Neka je bog uvek štiti i nek njena lepota nikad ne izbledi.”

„Inshallah. Kako bog želi.”

„Čuo sam glasine, Gizil.”

„Kakve glasine, gospodaru?”

„Da se tvoja gospodarica svađa sa gospodaricom Hirem u Eski šaraju. Možemo se samo moliti da će se sukob razrešiti na opšte zadovoljstvo.”

Gizil je odlučila da odustane od ljubaznog dvorskog govora. „Nju će prognati, veličanstvo.”

Ibrahim je napravio pauzu, ali nije dozvolio da se bilo kakav nagoveštaj odgovora vidi na njegovom licu. „Još jedna glasina, Gizil?”

„Moja gospodarica moli da se zauzmete za nju kod gospodara života, ekselencijo.”

„Ja nemam takvu moć, Gizil.”

To nije ono što govore na bazaru, pomislila je Gizil. Tamo kažu da si ti sultan po svemu sem po tituli. Ali, ne usuđujem se da to kažem, čak ni ovde. „Moja gospodarica traži da vi samo pričate u njeno ime sa gospodarom života.”

„To su haremska posla, a ne moja. Znaš da bih pomogao tvojoj gospodarici kada bih mogao, ali ovo je iznad moći koju ja posedujem. Možda bi trebalo da izloži svoj problem kizlaragi.”

„Ekselencijo, moja gospodarica samo moli da razmislite o posledicama njenog odlaska.”

Ibrahim se nagnuo napred, s jednom rukom na tronu. Lice mu je odavalo nelagodnost koja se radala. „Da, Gizil?”

„Vi ste oduvek bili Mustafin prijatelj. Jednog dana će on biti sultan. Nj e-gova majka bi volela da vas pamti po dobrom.”

„Da li je to pretnja, Gizil?”

„Ne, ekselencijo. Ali moja gospodarica bi samo želela da znate da ona ne zaboravlja prijatelje.”

„Njene izuzetne vrline su poznate i bezgranične.”

talijanski izgovor turske reci šaraj, što znači dvorac.

125

Kolin Falkoner

„Moja gospodarica bi takođe želela da se setite da ona nikada nije pokušala da ospori moć velikog vezira.”

Ibrahim se nasmejao, iznenađen. „Naravno da ne.” „Ipak, Hirem je možda spremna da vas osporava već sada.” Reći su odjekivale u tišini kao potkovicica bačena na mermerni pod. Ibrahim je dugo zurio u nju, pesnice stisnute na naslonu za ruku. Najzad je rekao: „Ti to misliš, Gizil?”

„Na bazaru kažu da gaje omadijala, ekselencijo.” „Carstvom ne vladaju prodavci tepiha.”

„Moja gospodarica samo želi da vas podseti da on provodi duge dane i noći sa njom, ekselencijo. Priča sa njom o politici.” „Još priča iz harema!”

„Moja gospodarica samo moli da pričate u njeno ime sa gospodarom života. Vi ste mudar i odan savetnik. Ona samo želi da se nastavi vaše blagostanje, ekselencijo.” „Rekla si šta imaš, Gizil.”

„Ekselencijo”, Gizil je otpuzala napred i poljubila tepih u podnožju trona i otpuzala nazad. Ibrahim ju je posmatrao kako odlazi, neodlučno se mršteći. Hirem, pretnja! Nemoguće! A ipak...

Ibrahim je pogledao u čoveka koji je i dalje klečao strpljivo čuteći u podnožju trona. „Pa, defterdaru, šta misliš?”

„Uvek je mudro ne stvarati više neprijatelja nego što je apsolutno potrebno.” „On uživa u toj svojoj Ruskinji. Ali...

osporavati položaj velikog vezira?" „To je pitanje na koje samo vi možete odgovoriti, gospodaru", rekao je Rustem. Ibrahim je posmatrao njegovo lice. Da li možeš da vidiš šta mislim, defterdaru? Ako si razlučio moj pravi problem ovde - daje harem jedan deo carstva nad kojim nemam kontrolu - onda nisi svojim sumnjama dozvolio da ti se pokažu na licu. Ali, s druge strane, ti svojim osećanjima ne dozvoljavaš da se pokažu. Ponekad se pitam da li ti ikada išta osećaš; zato sam i izabrao tebe. Ja ponekad dozvoljavam da mi uzburkana krv pomuti rasuđivanje.

„Ruža Proleća je majka šahzada", Ibrahim je rekao. „Jednog dana će biti valida. Uradiću šta budem mogao da joj pomognem."

„To bi takođe moglo da vam pomogne da procenite dokle dopire uticaj te haremske devojke", rekao je Rustem. Ibrahim gaje oštro pogledao. To čak nije ni uzeo u obzir. Ali, naravno da bi se Sulejman vodio njegovim savetom. Da li ga je ikad ranije odbacio?

Pa?

126

Sultanov harem

31.

Topkapi šaraj

Te noći mu Ibrahimova viola uopšte nije prijala. Sulejman je sumorno zurio u njegove ruke, dok su paževi sklanjali poslednje posude rahatlua - slatkog i,odmora za grlo" sa ukusom pistača kojim je završavao sve svoje obroke. Ibrahim je završio svoju baladu i odložio instrument, nakrivivši glavu.

„Nešto vas muči, ekselencijo?"

Sulejman je polako klimnuo. „Da, Ibrahime."

„Muči vas izaslanik, haberdanski?"

Sulejman se namrštio. Haberdanski! Habzburški ambasador. Ferdinand je bio izuzetno smeo što ga je poslao na njegov dvor bez dažbina i bez uslova, osim da tvrdi da je Mađarska bila deo Fridrihovog carstva kraljevskim rođenjem i da zahteva da bude vraćena. Pružilo mu je izuzetno zadovoljstvo da se složi sa Ibrahimovim predlogom da mu pokaže pravu osmanlijsku gostoljubivost u Jedikule tamnici.

„Ne, nije politika ono što me brine, Ibrahime."

„Ipak to mora biti rešeno."

„Da, da."

„Možda ćete, ekselencijo, reći svom velikom veziru svoju odluku kad je donesete."

Sulejman se nasmešio, protiv svoje volje. U Ibrahimovom glasu nije bilo prigovaranja, i usne mu se blago iskriviše u samokritični osmeh. U pravu je, pomislio je Sulejman. Pre nekoliko dana je došao kod mene u vezi s konačnom odlukom.

Uzdahnuo je. „Šta ti misliš o ovom Zapolji?"

„Nikad neće biti kralj, ali mislim da će biti dobar vazal."

Sulejman je klimnuo. Isto mu je predložila i Hirem. „I ja sam doneo isti zaključak", rekao je. „Možemo ga učiniti čuvarom naše kapije. Iako će on nositi krunu, dok god nam daje namet, u zlatu i robovima za danak u krvi, kraljevstvo će ostati naše."

„Onda je rešeno?"

»Da", rekao je Sulejman. „Saopšti njegovom izaslaniku svoju odluku."

Ibrahim je ponovo uzeo violu i nežno prebirao po žicama. Sulejmana je to blago iritiralo. Nije mogao da se odmori, čak ni ovde. Jedino o čemu je mogao da misli bio je rat koje su vodile snage u njegovom haremu.

127

Kolin Falkoner

„Postoji nešto o čemu moram da porazgovaram sa tobom", rekao je najzad.

„Da, ekselencijo?"

„O Mustafi."

„Ekselencijo?"

„On mnogo obećava, i kao vođa i kao ratnik. Sada mu je četrnaest godina. Možda je vreme da mu se da izvesna vlast, da se isproba njegova hrabrost za veliki teret koji jednog dana mora da primi."

Ibrahim je spustio violu. Znači, bilo je tačno! Sulejman je planirao da istera Gilbehar iz harema pod izgovorom Mustafinog prvog vladajućeg položaja.

„Još je premlad", rekao je.

„Samo godinu dana mladi od mene kad me je otac poslao u Manisu." „Godinu dana je mnogo vremena kad je neko tako mlad." „Ipak, mislim da je vreme. Ali, prihvatam to što kažeš. Trebalo bi da njegova majka pođe sa njim, da ga vodi. Oni su veoma bliski. Slažeš se?" „To ne bih savetovao, ekselencijo." „Ja sam odlučio."

Ibrahim je iznenađeno trepnuo. Sulejman nikada ranije nije ništa odlučio bez njegovog blagoslova. „Opasno je

prerano ga navići na krv. Trebalo bi da ovo pažljivo odmerimo."

„Ovoga puta ne, Ibrahim. Nema ničega čime bismo se dalje zamarali." „Savetovao bih strpljenje, gospodar. Trebalo bi da sačekamo bar još jednu godinu."

„On je moj sin. Ja ga najbolje poznajem."

„Ali, dati mu namesništvo tako rano..."

„Hoćeš li me ostaviti na miru, Ibrahim! Rekao sam da sam odlučio! Ti si dobar vezir, ali nisi sultan!"

Ibrahim je zurio u njega. Sulejmanove oči su gorele iznenadnom vrelinom. On je suvi barut, spreman da eksplodira, pomislio je. Neko drugi ga je pripremio za ovo. Neće da me poslušaju jer ga je neko već upozorio. Ko je mogao to da uradi?

Ibrahim je znao da je opasno dalje ga izazivati. „Kako vi kažete, ekscelencijo, priklanjam se vašoj većoj mudrosti."

„Otići ću u krevet. Umoran sam", rekao je Sulejman.

Sulejman se svukao i uvukao pod pokrivač na dušek za spavanje koji su paževi prostrli na pod. Dok su oni stražarili uz dve svece u dnu kreveta,

128

Sultanov harem

Ibrahim je i dalje sedeo prekrštenih nogu na tepihu, svirajući melanholičnu melodiju na violi.

Dok je svirao, Ibrahim je zatvorio oči i video kako se žice viole produžavaju izvan sivih zidova palate, preko sedam brda Stambola, preko Crnog, Sredozemnog i Egejskog mora, preko nanosa peska u Egiptu i Alžiru, preko planina Persije i Grčke, širokih reka Eufrata i Dunava, ravnica Mađarske, i stepa Ukrajine, svetih gradova Jerusalima, Vavilona, Meke i Medine. Na krajevima žica su igrali prinčevi i paše, šahovi* i šeici, a on i Sulejman su svirali melodiju. Ali, odvijale su se nove i lepljive žice kao pipci iz velikog grada, i mogao je da oseti kako se upliću oko njegovog tela i tela njegovog voljenog padišaht. A ruke koje su držale mrežu su bile meke, bele, ženstvene, nokti su bili obojeni u skarletno.

Zadrhtao je od hladnoće sobe i prvi put u životu, bio je pomalo uplašen.

Sulejman je sedeo raskrčenih nogu na belom konju u kaldrmisanom dvorištu, na turbanu mu je bio topaz u obliku tamnog srca, a čapljinno pero se svijalo na povetarcu. Njegova bela odeća se naduvala od severnog vetra. Lice mu je bilo strogo i ledeno. Nije bilo moguće shvatiti njegov izraz lica, čak i da su se paževi i čuvari koji su stajali oko osmelili da ga otvoreno pogledaju. A, ni pod pretnjom smrću, niko od njih ne bi to učinio.

Video je kako Mustafa lako opkoračuje svog konja - dečak je izgledao prirodnije u sedlu nego na nogama - i kako čeka, s nadom gledajući u sen-ke ispod istočne kule.

Sulejman je blago podbo konja i njegov pastuv je zakoračio polako na-pred, načuljenih ušiju očekujući i najmanju komandu svog jahača.

Sulejman ga je uzdom naveo da ide pored Mustafinog konja. Posegao je preko i stavio ruku dečaku na podlakticu.

„Neka bog blagoslovi tvoje putovanje i neka te čuva", rekao je.

„Hvala, oče." Dečakovi obrazi su se zarumeneli, njegov mladalački polet našao se pred samozvanim dostojanstvom.

„Srećno."

* šah, persijski vladar

t naziv koji se koristio između ostalih islamskih valdara i za sultana Osmanske imperije, u ovom slučaju Ibrahim misli na Sulejmana.

129

Kolin Falkoner

„Uradiću sve što mogu da vam služim."

„Ne služiš mene, Mustafa, nego islam. Zapamti to. Čak i sultani i njihovi prinčevi samo su sluge. Islam je naš gospodar. Idi s mirom."

„Da, oče."

Sulejman je osetio veliki teret u grudima. Kako će biti čudno doći u harem i ne naći Mustafu tamo! Čuo je kretanje iza sebe i video kako tri prilike pod velovima prelaze dvorište i žure prema kočiji koja je čekala: Gilbehar i njene dve služavke.

Jedna od njih je čekala, zureći u njega ispod vela, čekajući neki nagoveštaj da će doći i razgovarati sa njom, ali Sulejman se okrenuo.

Kad se ponovo osvrnuo, ona je već bila nestala.

Sulejman je sačekao dok malena povorka nije izašla iz dvorišta i dok se velika vrata Eski saraja nisu zalupila za njima. Kada su otišli, osetio je neobično ushićenje, kao da se, najzad, nekako oslobodio dela svog tereta.

130

Četvrti deo
čuvar sreće
32.

Jonsko more, 1532.

Zapanjujuća suprotnost. Boje i velelepna raskoš raja, naspram mučnog zadaha zveri.

Galija je izgledala kao ogromna vodena buba, dvadeset i sedam vesala sa svake strane štrcalo je poput dugih nogu koje su je gurale preko mirne površine svetlucajuće plave vode. Zastavice i zastave bezvoljno su se vijorile na pramcu i krmu, zlatni venecijanski lav spavao je na suncu. Zadnji deo broda, detaljno izrezbaren i pozlaćen, bio je pokriven zadivljujućim purpurnim i zlatnim platnima ispod kojih su se oficiri, zajedno sa dragocenim teretom, opuštali na ćilimima i niskim divanima, držeći namirisane maramice na nosu da bi pročistili zapanjujuće mirise koji su dopirali odozdo i okruživali veliki brod kao nevidljiva i zlokobna para.

Jedra na prednjem i glavnom jarbolu su bila vezana. Van vidokruga, u polutama, u utrobi galije, dvadeset sedam redova golih robova gonili su je preko okeana*. Sedeli su lancima vezani za drvene klupe, njihova mokraća i izmet kovitlali su se oko njihovih članaka u vodi na dnu broda. Veslali su, tada već osamnaest sati, bez prestanka. Jedan od podoficira se pomerao niz redove klupa sa hlebom natopljenim vinom, gurajući ga u otvorena usta onima koji su bili na izmaku snaga. Nekoliko okovanih ljudi se već bilo onesvestilo. Bičevani su konopcem natopljenim slanom vodom da bi se povratili. Dvojici, koja se nisu dovoljno brzo oporavila, skinuti su okovi i bačeni su u stranu.

* Sredozemno more.

Kolin Falkoner

Đulija Goncaga nije videla ništa od ovoga iz svoje stolice ispod purpur-no-zlatnog tabernakla*. Zavesa od brokata štitile su putnike od takvih neprijatnosti, mada je ona par puta tokom putovanja na trenutak videla jadrane veslarije, i taj prizor joj se urezao u sećanje kao žig. Nikada nije videla takav potpuni očaj i prljavštinu, i ta slika ju je progonila svake sekunde tih deset dana koje su proveli na moru. Kapetan joj je objasnio da su oni bili samo ne-vernici, zarobljeni turski mornari i arapski pirati, znači, ne bolji od životinja. Ali ona nije mogla da odagna duboki osećaj stida iz svoje duše. Zatvorila je oči pred jakim odsjajem Sredozemnog mora, prstima je prelazila preko brojanice, i pokušala da se koncentriše na osećanja koja su bila više hrišćanska. Prvi put u životu otišla je iz Venecije, Serenisime, i bila je istovremeno ushićena i uplašena. Pjetro, njen muž, bio je u obilasku svojih imanja na Kipru kada se razboleo, dva meseca ranije. Prema poslednjim vestima izgledalo je da bi bolest mogla da bude duga, i tada je zahtevao njeno prisustvo. Đulija je sumnjala da je želi kao bolničarku, a ne kao ženu; pokazao je malo strasti prema njoj, kao prema ženi, i tajne koje je mogao da joj otkrije ostale su misterija. Uoči njihove prve bračne noći, poljubio ju je u obraz na vratima njene spavaće odaje i prespavao u svojoj sobi, taj ritual je poštovao i svake naredne noći. Jedini put kada je ušla u njegovu spavaću sobu bilo je da ga neguje kad ga je savladao još jedan napad bolesti, što je bilo sve češće u poslednje dve godine. Terao ju je da sedi pored njega dan i noć i da mu čita Platona. To je jedina stvar koju je radila, a da je izgledalo da ga zadovoljava. Odavno je uvidela da je on razdražljiv i plahovit starac, prepun samoljublja, i svakog dana je proklinjala oca što joj je našao takvog supružnika. Politika. To je sve što ga je zanimalo.

Trebalo je da uživa u putovanju, svežem slanom vazduhu, svetlucajućem okeanu, i svetlom prolećnom cveću koje je cvetalo na ostrvima. Dobro joj je došlo olakšanje od manastirske atmosfere palate, mračnih hodnika, plesni od vlage, monotonije njenog ručnog rada na čipki i svakodnevnih jutarnjih molitvi. Bilo bi predivno da nema mirisa. Smrad koji se dizao sa klupa robova podsećao ju je na ružnoću ispod, i ružnoću koja ju je čekala na njenom konačnom odredištu. Miris starog i oronulog muža.

Bez ikakvog razloga, pitala se šta se desilo sa Abasom. Abas... nijedan čovek joj nije govorio kao on, ni pre ni posle. Abas! Sijao je kao ikona u njenoj prošlosti. U nekoliko veličanstvenih dana osetila se živom.

* U ovom slučaju šator za molitvu. .

132

Sultanov harem

„Prijatne misli, gospo?“

Đulija je pogledala nagore, iznenađena. Bio je to kapetan Belini, puna-čak mladić rumenih obraza i brzih, lukavih očiju. „Oprostite?“ Da li ju je video kako se smeška kroz gustu crnu čipku njene marame?

„Ima se toliko vremena za razmišljanje na ovim dugim putovanjima.“

„Razmišljala sam o svom mužu.“

„Ah.“ Belini je skrenuo pogled i pokazao prema horizontu. „Još deset dana i siguran sam da ćete ponovo biti zajedno. Moglo bi biti i manje kad bi bio dobar vetar. Veslači su loša zamena.“

„Odista.“

Belini je na trenutak držao maramicu na nosu i duboko udahnuo. „Koliko dugo niste videli muža?“

„Mora biti blizu šest meseci.“

„Dugo. Mora da vam nedostaje.“

Đulija je prepoznala ton blagog podsmevanja u njegovom glasu, i osetila da, protiv svoje volje, crveni od besa. „Više nego što možete zamisliti“, odgovorila je, i bila zadovoljna rumenilom od srama koje je izazvala na mladićevom licu. Kad bih bar mogla da zamislim da mi nedostaje, pomislila je gorko.

Belini je potražio beg u samopoštovanju. „Uz dobar vetar...“ počeo je, ali je rečenica zapela u njegovom grlu. „Corpo di Dio!“ opsovao je i požurio preko palube da uzme svoj teleskop. Ali povik mornara koji su savijali jedra prednjeg jarbola potvrdio je Belinijev strah.

Trougaona jedra male galiije iznenada su se pojavila iza litice ostrva na manje od milje udaljenosti. Oštrice vesala su lebdela i uranjala, lebdela i uranjala ponovo, dok je prilazila.

„Turci!“ Belini je povikao, a glas mu je bio piskav od panike. Potrčao je niza stepenice koje su vodile sa krme na most preko palube za robove. „Veslaj!“ Đulija je čula kako viče. „Veslaj!“

Začula se jeka zvižduka i teških udaraca bičeva. Čula je kako ljudi vičući protestuju protiv ove nove kazne. Galiija se nagnula kad se krmanoš na platformi iznad krme naslonio na dugačku polugu, naglo okrenuvši galiiju nadesno, dalje od turskih pirata koji su se približavali. Galiija je već izgledala duplo veće na horizontu. Mogla je jasno da vidi njena vesla; zaranjaju-pauza-zamah, zaranjaju-pauza-zamah.

Izenada su palube vrvele od mase ljudi, koji su se spuštali niz jarbole na svoja mesta na pramcu i krmi, vojnici koji se grabili za svoje arkebuze i

133

Kolin Falkoner

samostrele. Stah je izbijao u znoju njihovih tela, zurio iz njihovih očiju, u psokama izletao iz njihovih usta.

Dugački zakrivljeni pramac turske male galiije, u tom trenutku je bio jasno vidljiv, ne više od pola milje od njihove krme.

Zaranjaju-zamah-pauza.

Đulija je uhvatila Belinijevu ruku. „Šta će se desiti?“

Kapetan je buljio u nju, a da je u stvari nije ni video, oči su mu bile bele i razrogačene. „Mislim da ne možemo da im pobegnemo. Corpo di Dio, gde je naš brod pratilac?“ Očajnički je pretraživao pogledom horizont tražeći ratni brod kome je u samozadovoljstvu dozvolio da mu nestane sa vidika.

„Zar ne možemo da im pobegnemo?“

„Oni su lakši i brži. Osim toga, njihovi veslači su svi slobodni ljudi, i odmorni. Ležali su čekajući nas.“

„Šta će se desiti?“ upitala je Đulija, a hladna pesnica je zgrabila za utrobu i počela da steže.

Ali Belini ju je gurnuo na stranu ne odgovorivši i otrčao do mosta preko palube za robove. „Veslaj! Veslaj!“ Začula ga je kako viče, i krici, udarci bičeva i zveka gvozda su se udvostručili.

Pogledala je na krmu i ispustila tihi krik. Mala galiija je bila na manje od četvrt milje.

Sa robovske palube uzdizao se nezemaljski primitivan zvuk, nadvisujući krike krmanoša, kapetana, vojnika, i ujednačeni „trum! trum!“ ratnog bubnja. Ljudi za veslima prkosili su svojim oficirima, njihovim psokama i bičevima, njihovi glasovi su se uzdizali u čudno grleno pojanje:

La illaha ilallah Muhammadu rasulallah... La illaha ilallah Muhamma-du rasulallah...

Bog je veliki i Muhamed je njegov prorok.

Đulija se okrenula i posmatrala malu galiiju sa zelenom zastavom islama koja je lepršala na jarbolu, samo dvesta metara od krme. Znači ovo su bili nevernici o kojima je toliko čula. Ovo je bio đavo islam.

Njihov reis je stajao na krmi, bodreći ljude za veslima na još veći napor, dok je ogromni Arapin, ćelav i golih grudi, udarao u doboš. Lopate vesala su se dizale i padale u savršenoj saglasnosti. Mogla je da vidi bele oblačice

* Kapetan.

134

Sultanov harem

dima kako se podižu sa pramca kad je nekoliko Turaka otvorilo vatru iz svojih arkebuza. Jedan od vojnika na mostu iznad robovske palube je kriknuo, hvatajući se za lice, i nestao. Čula je prigušeno „bup“ kad je njegovo telo udarilo o donju palubu, van njenog vidika.

Nekoliko galijskih robova je uzvikivalo:

La illaha ilallah Muhammadu rasulallah...

Mala galiija je sada jurila prema njima sa pramca na desnoj strani broda, sigurna od venecijanskih topova na pramcu.

Đulija je začula riku kada su Turci ispalili iz svojih topova. Voda ispred njih se uzburkala peneći se, a onda se deo opute glavnog jarbola sručio uz prasak pucanja drveta.

Đulija je gledala, paralisana užasom. Sada je začula drugi zvuk, šama-de f, krik koji su ispuštali turski veslači da bi uplašili neprijatelja. >rAllahu Akbar! Allaaaahr Jedan od Belinijevih oficira ju je video i počeo da je gura prema potpalublju.

„Za ime boga!“ vikao je. „Idi dole! Idi dole!“

Potrčala je.

Stigla je do brodskih merdevina i stala. Odatle je mogla da vidi veslače povijene na klupama. Leđa su im bila išarana od udaraca gospodara galije. Bezvoljno su se napinjali nad veslima, lica išaranih bolom i nadom. Tako-đe je mogla da vidi borilački pramac turske male galije sa gvozdanim vrhom kako šeće kroz vodu prema njima.

Dok je posmatrala, on je skršio vesla sa desne strane broda kao da su grančice, a zvuk pucanja drveta je bio ugušen povicima veslača jer su drške vesala odskočile unazad udarajući ih po grudima i licu. Voda u trupu se zacrvenela, dok su ljudi razdirali uništene ostatke svojih lica. Videla je jednog čoveka koji je pokušavao da vrati svoju utrobu u stomak.

I onda je gvozdani šiljak probio kroz grudobran sa desne strane broda, galija se ponovo zanjihala i Dulija se strmoglavila napred, u tamu.

Kada je otvorila oči, ležala je na leđima u podnožju brodskih stepenica. Prolaz za utovar je bio prazan, ali je providna magla belog dima je lebdela na palubi. Mogla je da čuje muške glasove, ljute glasove koji su izvikivali naređenja, druge koji su vrištali od bola ili preklinjali za milost. Grebanje

t Signal za pregovaranje koji se daje udaranjem u bubanj.

135

Kolin Falkoner

čelika i pucanje iz arkebuza su brzo izbledeli i bili su zamenjeni užasnim urlikanjem i kloparanjem, koje kao daje poticalo od sto demona.

Polako je shvatila šta je to. Bili su to galijski robovi koji su molili za slobodu.

Ona je mirno ležala. Više nije imala gde da beži. Dovukla se do ugla i zgrčeno sela, čekajući. Pipala je, tražeći brojanicu i počela da šapuće svoje molitve.

„Sveta Marijo, milostiva...“

Začula je korake na palubi iznad i tri tamne senke su zaklonile sunčevu svetlost na otvoru za utovar. Svi muškarci su nosili turbane i zakrivljene mačeve.

Zastali su na pola puta na merdevinama i zurili u nju. Onda je jedan muškarac povikao nešto što nije razumela, a drugi su se nasmejali. Zatim su je podigli na noge i grubo je odvukli nazad uz brodske stepenice.

Grad Alžir

DžebeF Resa.

33.

^^

J j1' ^ W se uzdizala celičnosiva silueta

an

» f ""P«" * vetrom koji bi " ljudi na doiW Palubi- O" » rja trepĆUĆi na sunč^' svetlosti. gomilale -br^ topa i zelene Muhamedove^TM °d ^ora osmanlijskog

dim mesecom Kad T° r ' ^ zaliv, zarobljenu K? § J* T?

Đulija je kao žena d ' ^ Ā ^ PrePuštaJući * svojoj sudbini. tada da poSeda u ni h t °d ^ z^obljenika.

Usudila se potDunn ĀĀR Q?kU SV°je marame j >Wila slaba&n

Ā §° " OSIm tankih traka tkanine oko prepona, a ruke ile vezane lancima. Svi su zurili u palubu, pognutih glava i a

* mla-f je °Značavala ulazak u

uzvik.

su u

Sultanov harem

poniženi. Nijedan od njih nije pogledao prema njoj, čak ni Belini. Jedva ga je prepoznala. Bez uniforme je izgledao mnogo niži i deblji, a stomak mu je bio tamnobeo kao guščja mast.

Dulija je osetila kako joj obrazi postaju vreli i skrenula je pogled. Uzela je svoju brojanicu i usredsredila se na molitvu.

Mala galija se ukotvila kraj keja ispod lučke džamije i pijace, i masa se uskoro skupila na doku da bi zijala u njih. Prvo su odveli muškarce, turski pirati su odgurivali grupu Arapa smeđkaste kože u humusima* i lepršavim haljinama. Oni su pljuvali po Venecijancima, vičući na njih na čudnom gr-lenom jeziku, lica skoro pobledelih od mržnje.

Đulrja je uzdrhtala celim telom.

Zatim je jedan od Turaka - pretpostavila je da je on njihov reis, njihov kapetan - uhvatio za ruku i poveo je iza njih, gurajući je ispred sebe kroz masu.

Đuliju nada nije napustila. Poniženje, bes, užas, prezir, sve se borilo unutar nje. Njen muž i otac su bili

velikodostojnici, na kraju krajeva, obojica uvaženi članovi Saveta deseterice. Venecija je bila u miru sa Osmanlijama, njen muž je trgovao sa njima, čak je razgovarao sa članovima sultanovog dvora za svojim stolom. Najgore što može da se desi, govorila je sebi, jeste da za mene bude plaćena otkupnina. Noćna mora ne može da potraje.

Bacila je pogled na masu koja je psovala i pljuvala i zagrizla se za usnu od besa. Nevernici! Nevernici!

Reis ju je požurivao.

Rulja ih je pratila kroz kazbu*, niz uske uličice sa nagomilanom prljav-štinom. Pacovi su bežali kroz dubre kad su se oni približavali. Teturali su se dalje niz lavirint ulica, muškarci su kao u krdu išli ispred nje. Đulija je oborila pogled, previše posramljena da bi gledala gole muškarce koji su se gegali. Svi su bili Venecijanci, a sad nisu izgledali bolje od... od svojih ga-lijskih robova...

Begova palata se uzdizala ispred njih. Uterali su ih kroz veliku kapiju, pored torova za crne robove gde su karavani iz Sahare dovodili Nubijce, Sudance i Gvinejce. Crnci, crnkinje i deca bili su uterani zajedno, neke od žena su još držale bebe na grudima, koje su one bez srama sisale, a muškarci su bili poprilično goli...

Jebel (arap.) - brdo.

t Dugačak jednodelni vuneni ogrtač sa kapuljačom koji nose Arapi i Mavri.

Ó Prvobitno značenje je bila citadela, ali je s vremenom značenje prošireno pa danas može značiti i grad. U ovom slučaju je najverovatnije značenje starog dela grada, odnosno tvrđave grada Alžira.

136

vri

Kolin Falconer Corpo di Dio!

Uveli su ih u dvorište, prostrani trg belog peska okružen sa sve četiri strane lučnim kolonadama. Stotine znojavih tela su odavali smrdljivi vonj; čula se galama, mnoštvo različitih jezika, neki glasovi su uzvikivali naređenja, neki blebetali od straha, drugi se besno raspravljali. Đulija je oklevala, jer su je osećaji preplavili. Reis ju je opsovao i gurnuo ispred sebe.

Đulija je iznenada shvatila da je izgubila druge iz vidokruga i iz nekog razloga se osetila napuštenom. Mada su bili očajni i bespomoćni, oni su joj bili poslednja veza sa svetom koji je poznavala.

Debeo crmpurast čovek sedeo je u senci na gomili jastuka. Mladi crnac je stajao iza njega, hladeći ga lepezom od nojevog perja. Njegov beli kaf-tan je bio ukrašen zlatnim nitima, a u njegovom velikom muslimanskom turbanu bio je veliki tirkiz. Reis je brzo pričao nešto tom čoveku. Đulija je čula da se jedna reč neprestano ponavlja: đaur*. Debeli muškarac ju je gledao sa blagim osmehom na usnama. Podigao je ruku kao znak da će ustati. Crnac je ispustio lepezu i pomogao mu da se podigne na noge.

„Kako se zoveš?“ pitao ju je muškarac. „Govorite italijanski?“

Čovek se ponovo nasmešio. „Naravno. Šta ti misliš ko sam? Varvarin?“ Prišao je bliže. „Da li ti govoriš turski?“

„Naravno da ne.“

Ponovo se nasmešio i zadigao joj maramu. Đulija se ukočila. Nijedan venecijanski gospodin nikada se ne bi usudio da podigne ženi veo. Samo je njen muž mogao to da uradi. Ali, svejedno, ona se nije usudila da mu odgurne ruku. Uradila je to reisu, dana kada je zarobljena, i on ju je ošamario zbog te poteškoće. Još je mogla da oseti kako je peklo.

Debeli čovek je bacio pogled na reisa. „U pravu je. Prelepa si. Kako se zoveš?“

„Đulija Goncaga. Moj otac i moj muž su članovi Saveta. Dobro će vas nagraditi kad me vratite.“

Debeli čovek se ponovo nasmešio. „Moj sultan će me nagraditi još više, rekao je. „Dozvoli mi da se predstavim.

Zovem se Mehmed Ali Osman. Ja sam alžirski beg, u službi sultana Sulejmana, cara nad carevima, gospodara nad gospodarima, vladara sedam svetova.“ Izveo je šaljivi naklon. „Ja sam njegov doživotni sluga. Kao što si i ti sada.“

* Nemusliman; pogrdno, nevernik.

138

Sultanov harem

„Ja nisam ničiji sluga.“

„Previše si ponosna. Ponos i lepota često idu zajedno, ali nema veze.“

Hodao je oko nje, i Đulija je osetila kako je detaljno ispituje svojim očima. Izdržala je ovo novo poniženje, uporno zureći u beli pesak. Ponovo se okrenuo ka njoj, ispružio jednu dežmekastu šaku i stisnuo je za dojku, kao da odmerava komad voća. Đulija je vrisnula i zakoračila unazad, tresući se.

Reis je zarežao na nju, ali beg je zatresao glavom, ričući od smeha. „Tvoja skromnost ti sada neće mnogo vredeti, bellissima^.“

Okrenuo se reisu, oštro se raspravljajući s njim. Đulija ništa nije mogla da razume, ali zbog piratovog izraza lica, i načina na koji je govorio, usudila se da se ponada da će izvući mač i prikucati bega uza zid. Nikada nikoga nije mrzela kao tog malog debelog čoveka koji se usudio da ukalja

njenu skromnost.

Međutim, beg je posegnuo u nabore svoje haljine i izvukao kožnu ke-sicu. Otvorio ju je, stavio nekoliko zlatnih novčića na dlan i dao ih reisu, koji se nasmejao i potapšao bega po ramenu kao da su bili prijatelji celog života. Neprijateljstvo od pre par trenutaka iznenada je nestalo.

Onda je otišao, ostavljajući je Mehmedu Ali Osmanu.

„Đulija, moja bellissima, sada si član sultan Sulejmanovog kulara, njegove robovske porodice. Blagosloven ovaj dan!”

„Moj otac...”

„Tvoj otac više ne postoji, kao ni tvoj muž. Kizlaraga će mi dobro platiti za lepotu kao što je tvoja! Zaradiću desetostruko na tebi.” Pljesnuo je rukama i dva vojnika sa turbanima su se pojavila iz senke. „Odvedite je unutra i dobro čuvajte. Postarajte se da dobije nešto za jelo i piće. Ko zna, jednog dana će možda biti majka novog sultana!” Dok je odlazila čula je kako se Mehmed Ali Osman ponovo smešta na svoje jastuke, i kako njegov smeh odzvanja praznim dvorištem.

Oči su je bolele od beskrajnog svetlucajućeg plavog okeana. Slaba od mučnine, ječala je od iznenadnih letnjih oluja, bez izbavljenja od ogavnog smrada vode na dnu broda i mirisa izbljuvka. Nedelju za nedeljom su plovili preko Osmanlijskog carstva, s vremena na vreme bacivši pogled na fatamorgane ostrva ili dalekih obala.

t Prelepa.

139

Kolin Falkoner

Đulija je sve vreme bila bolesna, patila je od morske bolesti, usamljenosti i straha. Turci su je uporno posmatrali, očiju sjajnih i gladnih, ali nijedan od njih se nije usudio da je uvredi ili dotakne. Ona je sada bila sultanovo meso. Donosili su joj hranu, teško jestivu, ali, primetila je da je to bila ista smeša pirinča i sušenog mesa koju su i oni jeli. Dali su joj kabinu ispod palube, koju su svake noći čuvala dvojica ljudi iz posade. Mada je osećala njihove poglede na sebi kad god bi kročila na palubu, niko od njih joj se nije obratio niti pokušao da dođe u dodir s njom na bilo koji način.

U jednom trenutku Đulija se zagledala u vodu i razmišljala da se baci sa broda. Nada je, međutim, nije ni tada napuštala. Njen otac će učiniti da je oslobode. Još nije bila sultanova kurva. Pre nego što stigne do Stambola, on će već čuti za otmicu i delegacija venecijanskog ambasadora čekaće na doku da pregovara o otkupu.

Izlazak sunca, zalazak sunca na beskrajnom plavom okeanu. Jednog jutra se popela na palubu i tamo, ispred nje, nalazile su se planine Anadolije, uzdižući se na horizontu, obavijene maglom. Nekoliko sati kasnije su se zaustavili u Smirmi, i Đulija je osetila nalet olakšanja i užasa. Najzad. Čekanje je bilo na izmaku.

Nekoliko dana kasnije su uplovili, prošavši pored Troje, kroz usko grlo moreuza Dardaneli, u mlečnoplavo Mramorno more, gde su spustili sidro čekajući zoru.

Površina mora je bila mirna, svetlacava i siva kao oštrica mača. Stambol se uzdizao u praskozorju kao šaka iz magle, šiljati minareti Aja Sofije bili su kao prsti koji pokazuju prema nebu. Sunce se odbijalo od zlatnih kupola džamija koje su bile raspoređene na padinama sedam brda, i progonilo je maglu koja se gomilala u podnožju morskih bedema i oko Sarajburna. Vode su bile pune grčkih brodova i brzih kajaka. Čak je videla i venecijanskog lava na podignutoj zastavi jedne galije, samo sto metara udaljenoj, i osetila je skoro fizički bol. Tako blizu.

Onda su zaobišli rt i ušli u vijugavi rukavac Zlatnog roga. Ali, nije bilo delegacije iz Sermenisime da je sačeka i Đulija još čvršće prstima stegnu ogradu. Zatvorila je oči, znajući da je sve čega se sećala sada iza nje.

140

Sultanov harem

34.

Manisa

Gilbehar je posmatrala jahače kroz rešetke na prozoru palate. Gvožđe konjskih kopita je zveckalo o gladak kamen Rimskog puta i odjekivalo od zidova doline. Zvuk ju je podsećao na zvona koja su svakoga sata zvonila u zasvođenim hodnicima Eski saraja u Stambolu. Potpuno drugi svet, pomislila je. Nisu joj nedostajala prašnjava stepeništa ni sobe kroz koje duva promaja, ali joj je nedostajalo da bude blizu njega. Kada je bila njegova ka-duna, osećala je njegovu toplinu. Sada, uz svu slobodu njenog novog života, krevet joj je uvek bio hladan.

Sada, bez Mustafe, neće imati ništa.

Večernje sunce je potonulo iza brda, a polja ječma i pšenice poprimiše crvenkastosmeđu boju. Povetarac je sa sobom donosio miris dima od spaljenog drveta.

Jahači su se približavali. Sada je jasno mogla da ih vidi. Bilo ih je dvanaest; jedan je jahao ispred ostalih, a glas mu se čak i iz daljine orio. Bio je crnpu rast, retke brade, i nosio je komotnu odeću i turban. Jelen, čiji je vrat bio proboden strelom, bio je prebačen preko njegovog sedla. Krv koja je curila iz rane jelena umrljala je slabine njegovog konja.

Mustafa.

„Znači, večeraćemo smetinu“, Gilbehar je promrmljala sebi u bradu. Njen sin je izgledao zadovoljan sobom. Nema sumnje da će cele večeri biti zabavljeni pričom o lovu.

Jaše kao pravi šahzad, pomislila je posmatrajući ga. Njegova mladost i nedostatak iskustva ga ne plaše. Viknuo je nešto što se izgubilo u vetru i spahije su se grohotom nasmejale. Kakav sin!, razmišljala je Gilbehar. Dobar konjanik i lovac, takođe se izdvajao u matematici i jezicima, kao i u poznavanju Kurana. Već je mogao da govori persijski i italijanski isto toliko dobro kao i turski. Bio je popularan među janičarima i spahijama, i sa samo osamnaest godina, bio je namesnik Manise već četiri godine.

Već su govorili da će biti najbolji od svih osmanlijskih sultana, veći čak i od svog oca. Tako mnogo talenta, tako malo mana. Ah, pomislila je Gilbehar, ali oni te ne poznaju kao što te ja znam. Imaš manu, i ne vidiš je. A ubiće te, ako te ja ne budem spasla.

141

Kolin Falkoner

Jahači su ušli kroz veliku kapiju od gvozda i hrastovine i sjahali u dvorištu. Mustafa je skočio sa konja, pogledao u prozor sa rešetkama i mahnuo smejući se i dalje. Nije mogao da je vidi, naravno. Ali znao je da će ona biti tamo i posmatrati ga.

Tako dobar mladić. Takav lav.

Takvo jagnje.

Godine izgnanstva su je promenile. Ne fizički - mada bi pažljiv posma-trač mogao da primeti tanke bore koje je gorčina ucrtala oko njenih očiju i uglova usana - ali je srce Ruže Proleća dobilo trnje. Njena lepota ju je nekada činila pasivnom, jer joj je davala sve; i njena priroda bi prihvatila gubitak Sulejmana.

Ali, neće im dozvoliti da joj oduzmu Mustafu; neće dozvoliti onoj veštici da povredi njeno mladunče.

Jeli su u tišini. Mustafa se vratio iz lova živahan, opisao je poteru za jelenom tri puta pre nego što je uvideo njeno neraspoloženje i dozvolio da ga ono obuzme. Ushićen sopstvenim uspehom, nije mu se dopala majčina mrzovolja.

„Smetina je dobra, zar ne?“ tvrdoglavo je rekao, birajući još jedan komad kuvane, ukusne divljači iz posude.

„Izvrсна“, promrmljala je Gilbehar. „Pričaj mi opet o lovu.“

„Nisi stvarno zainteresovana, majko. Hajde da ne igramo igre jedno sa dugim.“

Gilbehar ga je pogledala. Bio je viši od nje čak i sedeći na bokovima. Sa osamnaest godina je bio visok preko sto osamdeset centimetara, imao je svilenkastu bradu bronzanozlatne boje i izgledao je opasno. Oči su mu bile sjajne i brze, neprestano u pokretu i odražavale su njegovu strast i neiscrpnju energiju. Podsećao ju je na njenog oca, planinskog hajduka u Crnoj Gori. „Sta nije u redu?“ najzad je rekao.

„Moramo da razmišljamo o tvojoj budućnosti“, Gilbehar je odgovorila. „O mojoj budućnosti?“ Nasmejao se. „Ja imam najjednostavniju budućnost od svih ljudi. Za sada sam namesnik Kutaje*. Jednog dana ću biti sultan Osmanlija.“ „Jesi li siguran?“

* Provincija i istoimeni grad na severozapadu Turske.

Sultanov harem

Osmeh je nestao. „Majko, molim te.“

„Sada su prošle već četiri godine. Tvoj otac sve rede i rede traži da te vidi. U međuvremenu, veštica se sve više ulaguje na dvoru...“

„On je moj otac. Sad je dosta. Ne mešam mu se u vođenje harema.“

„Ti si šlep.“

„A ti svuda vidiš zaveru.“

„Pokušala je da te otruje!“

„Za to nema dokaza.“

„Ko bi drugi mogao da te želi mrtvog?“

„Osmanlije imaju mnogo neprijatelja.“

Gilbehar je stisnula ruke u krilu. Zglobovi su joj pobeleli. „To je bila ona. Ti stojiš između nje i trona koji hoće za svoj nakot.“

„Moj otac me nikada ne bi izdao.“

„On i ne zna šta mu se pred nosom dešava.“

„Šta bi trebalo da uradim?“

Gilbehar je spustila pogled. „Imaš mnogo prijatelja u Porti. Možda je vreme da razmisliš o tome da ih iskoristiš.“

„U koju svrhu?“

„Tvoj deda bi te to naučio.“

Mustafa je pobledeo. „Neću podići ruku protiv svog oca. To je greh pred Bogom.“

„Postoje veći gresi. I čine se baš sada u palati u Stambolu.“

Mustafa je podigao prst i jedan od gluvonemih je požurio sa mirišlja-vom činijom za pranje prstiju. Oprao je prste i držao ih da mu ih osuše. „Tron će mi stići kako bog bude hteo. Neću podići ruku na sopstvenog oca." Uzeo je Gilbehar za ruku. „Volim te, majko. Ali ti svuda vidiš duhove." Iznenada se nasmešio. „Ako je Hirem moj neprijatelj, vremenom će za to odgovarati. Ali njemu neću nauditi."

Pošto je otišao, Gilbehar je pljesnula rukama i sačekala da paževi sklone posuđe iz sobe. Dugo je sedela, mozgajući u tišini. Onda je rekla jednoj od svojih služavki da dovede Gizil.

Eski

šaraj

Đulija nikada nije videla nešto tako ružno u svom životu.

Kizlaraga je bio mlad, možda ne mnogo stariji od nje. Bio je obučen u kafian od cvetne svile, sa širokim pojansom oko struka, preko kog je nosio

142

143

Kolin Falkoner

smaragdnozelenipelisse', postavljen krznom od hermelina, sa dugim rukavima koji su se vukli po zemlji. Nosio je velike rubine na malim punačkim prstima kojima je nestrpljivo lupkao po ivici trona. Bela mačka je spavala predući u njegovom krilu.

Nijedno od tih ulepšavanja nije moglo da sakrije činjenicu daje bio odvratno debeo. Naslage sala su se Ijuljuškale ispod nabora njegove odeće. A njegovo lice - izgledalo je kao da ga je vajar napravio od staklarskog gita, zatim odsekao najizraženije crte lica gadljivim zamahom, i onda ostavio lice tako zamrljano i izobličeno.

Dulija je naučila malo turskog na dugom putu iz Alžira, i čula ga je • kako osorno priča jednom od stražara koji su je doveli. Čula je poznate reci. „Daur", „alžirski beg", „žena". Pokazao je na nju. „Skinite joj veo."

Dulija je takođe naučila, tokom dugog morskog puta da može da izbe-gne još veće poniženje ako sama izvršava njihove komande, da je oni dodirnu prljavim rukama. Na njegove reci, sama je zbacila crnu čipku svoje marame. Videla je kako se izraz kizlaraginog lica naglo menja. Izgledao je kao da se trgao u sedištu, kao da ga je neko ubo u leđa. Zinuo je.

Skočio je na noge, a teški tron je pao na mermer iza njega. Pokazao je na nju i povikao: „Sklonite mije sa očiju!"

Stražari su samo zurili, zatečeni reakcijom.

„SKLONITE MI JE S OČIJU!" ponovo je povikao, i onda je nestao, a vrata su se s treskom zatvorila za njim.

Stražari su je uhvatili za ruke i odveli je.

Topkapi šaraj

Kubealti, dvorana gde se održavao divan, bila je centar carstva, i oko nje se okretao veliki komandni točak, čiji su paoci dosezali do Alžira, Grčke i Mađarske, kao i do Krima, Persije i Egipta.

Osamdeset godina je u maloj odaji ispod osmatračke kule drugog dvorišta, osmanlijski sultan četiri dana nedeljno, od subote do utorka, sazivao sud, primajući molbe, rešavajući zakonske probleme, primajući strane izaslanike, odlučujući o svim inostranim i državnim poslovima. Svaki problem, od skromne svađe među trgovcima do objave rata, rešavan je tu.

* Kaput postavljen krznom, vrsta bunde.

144

Sultanov harem

U jutro kad se održava divan, dugi red bi se pružio, u potpunoj tišini, preko drugog dvorišta dok su podnosioci molbi čekali da iznesu svoj slučaj pred sultana. Sulejman bi, sa turbanom od snežnobelog muslina i u kaf-tanu od belog satena, sedeo na uzvišenom postolju pokrivenom jasticima preko puta vrata; veliki vezir bi bio sa njegove desne strane, kaziaskeri Ru-melije i Anadolije, evropskih i azijskih provincija carstva, sedeli bi direktno iza njega. Age, paše i muftije sedele bi u određenom redu po položaju sa jedne ili druge strane, sekretari i beležnici bi sedeli na zemlji, sa spremnim perima i pergamentima da zapisu carske ukaze i presude.

Samo je sultan smeo da govori. Drugi bi smeli da kažu svoje mišljenje samo ako bi bili pitani, ili ako bi to bilo potrebno u vezi s određenim tač-kama svetovnog ili duhovnog zakona koje su bile njihova specijalnost. Sultanova odluka je bila konačna.

Ali činilo se da se Sulejman umorio od dosadnih prednosti koje mu je davala moć. Odustao je od svojih dužnosti u Ibrahimovu korist, koji je sada predsedavao divanu u svojoj palati, i koji je dva puta nedeljno izve-štavao sultana o svojim odlukama da bi ih on odobrio. Mali prozor sa rešetkama je usečen u zid, visoko iznad Ibrahimovog divana da bi Sulejman mogao da posmatra šta se dešava, ali Ibrahim je znao da je on retko tamo.

U međuvremenu, Ibrahim je bio van sebe zbog promena koje je video kod Sulejmana. Možda su predaleko otišli, prebrzo. Osvojili su Rodos, Beograd, slomili Mađare i njihove kraljeve na Mohaču. Sulejman je postigao ono što ni njegov otac, čak ni legendarni Mehmed Fatih, nisu uspeali i njegova veličina je bila utvrđena. Od njihove poslednje

navale na Beč izgledao je povučen, nevoljan.

U pitanju je veštica, mislio je Ibrahim.

Tog jutra molio su morali da čekaju dok je sultan sa generalima raspravljao o cilju letnjih pohoda na bojnopolju.

Ibrahim je prvo dozvolio muftiji da govori.

„Pre ili kasnije, sultan mora da izađe na kraj sa persijskim šahom, Ta-maspom, koji se usuđuje da pruža sklonište šiitskim jereticima i da pljačka sa konjanicima naše granice. On vređa islam. Sultanova je dužnost da ga otera u pakao!”

Ibrahim je pognuo glavu iz poštovanja prema islamskom sudiji, iako bi, što se njega tiče, radije postavio šarlatanovu glavu na šiljke iznad Kapije

145

Kolin Falkoner

sreće. Obratio se drugim generalima. „Odista, slažem se sa muftijom. Šah je odista uvreda, i bogu i sultanu. Ali, da li treba da uzmemo top da bismo smrvili komarca? Iako je šah Tamasp uvredio islam, najveći dar kojim bismo mogli da udostojimo boga je Zelena jabuka.” To se odnosilo na Rim Zaista, svakog sultana, pre nego što bi se popeo na tron Osmanlija, janičar-ski aga je tradicionalno pitao: „Da li možeš da zagrižeš Zelenu Jabuku?” što je značilo: „Da li možeš da osvojiš Rim?”

Ibrahim je napravio pauzu da bi njegove reci delovale. „Zaista, zar naša najveća pretnja mora biti čovek koji sebe naziva svetim rimskim carem? Trenutno ga na južnom boku muči Fransoa; hrišćanski jeretik Luter započinje pobunu protiv pape u Nemačkoj; Karlovi plemići su zauzeti svađama među sobom. Vreme za udarac je kada je naš neprijatelj najslabiji. Zidovi Beča su spremni da se sruše i onda će celo hrišćanstvo drhtati kad se budemo približili!” Okrenuo se janičarskom agi. „Šta kažeš, Ahmede?”

Aga je dobro odmerio. Setio se Rodosa. „Dok nam je kotlić pun, gospodar, ješćemo. Moji ljudi nestrpljivo čekaju narednu priliku da okrvave svoje mačeve.”

Ibrahim se okrenuo svojim drugim generalima. Mahmud, spahijski aga, i Čehangir, kaziasker Rumelije, obojica su bili za Beč.

„Možemo da se izborimo sa jeretičkim Tamaspom iz dosade”, dodao je Čehangir. „Ali Ferdinand je sada najslabiji. Hajde da udarimo i stavimo Beč pod noge našem padišahu!”

Ibrahim se nasmešio. Prošlo je šest godina od njihove velike pobede. Nijedna imperija nije mogla mirno da stoji.

Gazije su to znale: čim čovek siđe sa konja, njegovi mišići počinju da omekšavaju. Možda se na dugom putu do Beča Sulejman ponovo osvesti, i zaboravi tu haremsku devojkicu koja ga čini slabim.

„Onda je odlučeno”, Ibrahim je rekao. „Sultan ide na Beč.”

35.

Eski šaraj

Kada se prvi put našla tu bila je skoro paralisana od užasa i stida. Ni za hiljadu godina ne bi mogla da zamisli takvo mesto. Đulija nije mogla da se

146

Sultanov harem

seti da je ikada bila gola osim u svom kupatilu, i čak i tad se osećala grešno bez odeće. Ali tu, u palati nevernika, izgledalo je da žene uživaju u tome.

Uzeli su joj odeću, primorali je da se kupa - čuvar kupatila se sa gađenjem mrštio na smrad njene odeće - a onda su zahtevali od nje da podnese nauzgasniju od svih stvari koje je mogla da zamisli da se čine nad hrišćanskim ženama.

Obrijali su je, potpuno, pazuhe, nozdrve, uši i onda... čak i tad je zatvarala oči kad bi pomislila na to. Nije bilo reci za ono što je osećala. Potpuno su je napastvovali, i znala je da više nikad ne bi mogla da se vrati. Nikad ne bi mogla da se vrati u Serenisimu i pogleda oca i muža u oči. Oni bi znali. Bog bi znao. Bila je oskrnavljena i posramljena.

Činilo joj se da je potpuno neosetljiva. Nije mogla da zamisli da bi mogli da joj urade nešto gore.

Ritual kupanja je obnavljao agoniju. Svakog dana je bila primorana da dođe tu, da se svuče pred drugim ženama, da se kupa i da se prepusti pažnji crne gedičlijke. Pokušala je da izbegne poglede drugih žena, pokušala je da zamisli da nije tamo i nije razumela smeh ni prošaputana zadirkiva-nja iza svojih leđa, iako se iznenadila kad je shvatila da ih dobro razume.

U poslednjih par nedelja veoma brzo je naučila njihov jezik.

Brzo je skinula svoju košulju za kupanje i ušla u vodu. Kod ruba bazena dve devojkice, jedna sa orlovskim nosom i kožom boje lešnika, druga bela kao alabaster sa iznenađujućom šarenom kosom, pregledale su jedna drugu tražeći dlake. Potraga je postala intimnija, i Đulija je znala da bi trebalo da se okrene, ali užasna zainteresovanost ju je naterala da posmatra.

Devojka čija je koža bila boje lešnika, razdvojila je noge ove druge devojkice, njeni prsti su ravnodušno pratili liniju devojčinih prepona do njenih usnica koje su se nežno razdvojile. Đulija je čula kako je druga devojka glasno uzdahnula, i prošaptala neku nežnu reč koju nije razumela. Egipćanka se približila i počela veoma polako da mrda

svojim srednjim prstom i Đulija je shvatila da je njen prst sada bio unutar one druge devojke. Corpo di dio\ Još jedno napastvovanje, još jedna slika iz pakla! Dve devojke su čule kad je ispustila uzvik i mala Egipcanka se okrenula prema njoj i nasmešila se, ismevajući je. Devojka bele kože je zabacila glavu i njena duga upletena kosa je očešala ivicu mermernog bazena. Ona je zastenjala i podigla zadnjicu sa mermera, primičući prepone bliže prstima druge devojke. Đulija je skrenula pogled, zapanjena, i shvatila da se našla ispred para najcrnijih, najdubljih očiju koje je ikada videla. „Ti si đaurka“, žena je rekla.

147

Kolin Falkoner

Đulija je klimnula glavom. Đaur, naučila je, značilo je hrišćanka. Đuli-ja je osećala da joj obrazi gore, i poprskala ih je vodom. Bilo je kao noćna mora, beskrajna užasna noćna mora koja se ponavlja.

„Ne plaši se“, rekla joj je devojka.

Nežnost u njenom glasu je umirila Đuliju. „Šta one rade?“ prošaputala je Đulija.

Devojka je slegla ramenima. „Umanjuju napetost dosade. Što da ne? Nema muškarca da to uradi umesto njih.“

Đulija je pogledala crnce stražare i zapitala se, ali nije ništa rekla. Već se osećala tako glupom.

„Kako se zoveš?“ devojka ju je pitala.

„Đulija.“

„Zovem se Sirhana. Iz Sirije sam. Moj otac me je prodao u devširmi.“

„Devširmi?“

„To je kao porez. Sultanovi ljudi dolaze svakih nekoliko godina i odvođe najbolje dečake i devojčice u carevu službu.“

„Žao mi je.“

Sirhana se nasmejala. „Zbog čega? Ja sam želela da dođem. Da li znaš šta bih sada radila da ne ležim ovde u kadi? Pakovala pamuk! Šta bi ti radije radila?“

Đulija nije odgovorila. „Reci mi nešto“, rekla je: „Da li sve ove žene pripadaju sultanu? Sve one su njegove žene?“

Sirhana se slatko nasmejala. „Naravno da ne! On im«, samo dve kadu-ne, a jedna od njih je daleko, u Manisi. Druga je Hirem, a ona stari, znači, ima nade za nas ostale.“

„Ne razumem. Pričaj sporije.“

Sirhana se približila i, užasnuvši Đuliju, stavila ruku oko nje. „Trebalo ti neko da brine o tebi. Zar ti ništa ne znaš, đaurko?“

„Samo hoću kući“, Đulija je promrmljala.

„Imaš muža?“

„Da.“

„Da li je dobar ljubavnik?“

Đulija nije razumela reč „ljubavnik“, ni na turskom, niti na italijan-skom. Zato je rekla: „On je starac.“

„Zašto onda roniti još suza, đaurko? Možda ćeš, ako kismet' bude dobar prema tebi, naći sebi najboljeg muža na svetu. Sultana Sulejmana lično!“

sudbina.

148

Sultanov harem

„Jasamvećudata.“ đaurko, imaš toliko da učiš!“

Sirhana se ponovo nasmeja ^> f .-teljicU) [uzdrhta. Sve što

ŁĂ Ę±đ'Á p o": Cet n o da}jo] objasni šta se deša-bilo je d se neto p

Sirhani ââ rame Ova ,u je

na majk u, ,

10 Y v-----

Ije od Venecije, i od Boga.

Kizlaraga je stajao pored prozora sa rešetkama koji je gledao na hamam i plakao.

Radije bih da me polome na spravi za mučenje, nego ovo, razmišljao

je. Radije bih da me probodu vrelim gvožđem, da me oderu bičevima sa gvozdenim krajevima, nego da prolazim kroz ovo. Da sam imao hrabrosti, odavno bih sebi prekratio život. Koji đavo iz kog pakla je smislio takvo mučenje kao što je oduzimanje svih organa kojima čovek može da voli ženu, ali da mu ostavi želju, divlju i snažnu kao što je bila u mladosti?

Svetlost se prolivala kroz stotine malih okruglih prozorčića u visokoj izdubljenoj kupoli. Hararet je bio maglovit od rasute žute sunčeve svetlo-sti, isparavanja pare i daha stotina žena. One su bile ispružene na zagreja-nim mermernim sofama, na ivicama bazena, plućući kike jedne drugima, gole, samo sa providnim košuljama od gaze; ili su ulazile u

bazen da bi sipale vodu preko grudi ili da bi ležale lenjo u toploj čistoj vodi, smejući se, tračareći ili pevajući.

Video je Đulijinu mlečnu siluetu kroz oblake pare kako ulazi u kadu i još jednu devojkicu kako se kreće prema njoj kroz vodu i kako je grli.

Čvrsto se uhvatio za čelične rešetke prozora, drhteći u groznici.

Bolje da je umro.

A sada Venecijanka.

A sada ovo.

Sulejman je posmatrao novorođenče pod ^^ svece.

Tako slabo, tako bledo. Oprezno je ispružio ruku, dotakao deteta p

149

II I

Kolin Falkoner

dima i osetio čudnu izbočinu na kičmi, prešao je prstima preko njegovih nogu, tankih kao vrh arkebuze.

Hirem ga je gledala iznenađena. Nikada nije obraćao pažnju na drugu njenu decu kad su bili bebe. A ipak, često je dolazio i obilato poklanjao pažnju grotesknom i deformisanom sinu koji je sada rodila.

„Jede?“ pitao ju je.

„Dojilja kaže da mu je apetit slab, ne napreduje. Ne misle da će preživeti.“

Sulejman je klimnuo i ponovo pogledao malog Čehangira. „Moraš ga svakodnevno uzimati i pevati mu. To će pomoći.“

Hirem je zinula. „Da, gospodar.“ Nije želela da ima ništa sa malim čudovištem. Porođaj ju je umalo ubio. Mislila je da nikada neće zaboraviti užasni bol.

Sulejman se ispravio i iz džepa izvukao šaku zlatnika. Dao ih je dojilji. „Dobro pazi na mog sina“, rekao je. Izveo je Hirem iz sobe.

Kada su bili sami, Hirem mu je pomogla da skine turban i prinela njegovu glavu svojoj dojci. On se priljubio, željno, i počeo da kida biserne du-gmiče na njenoj košulji. Dozvolila mu je daju uzme, i da prospe svoje seme u nju. Posle su ležali na divanu. I dalje gaje obujmljivala nogama, prigrivši mu glavu na grudi.

„Vodiš ljubav kao lav“, prošaputala je. „Šta bih ja bez tvojih laži, moja Ruskinjice?“ „Mog gospodara nešto muči?“ „Stvari u vezi sa divanom“, rekao je. „Želite li da pričate?“

Uvek je bilo tako. Prvo, telesna uteha; a zatim bi sledilo olakšanje uma. U početku ju je zabavljalo da se koncentriše na političke probleme i moć koju joj je davao. Bilo je uživanje vežbati um na još nečemu osim na haremskim tračevima i malim problemima koji su svakodnevno iskravali u hamamskoj rutini i depilaciji. Sulejman je uvek bio oduševljen odgovorima koje mu je davala, i vremenom je zaključila da je pametnija od njega - mada je, naravno, ovu misao zadržala za sebe. Ali, igra je tada postala nešto drugo; sredstvo moći. Sulejman je pričao o problemima u poverenju i tako joj davao moć nad sobom - i nad Ibrahimom, takođe.

Sulejman je uzdahnuo. „Proleće je. Svako proleće je isto. Moje age vrše pritisak za još jedan pohod. Hoće ponovo da idu na sever, protiv Beča.“ „A staje sa Ibrahimom, gospodar?“ „Ibrahim navija najjače od svih.“

150

Sultano vharem

„On žudi za slavom. Za islam, naravno.“

Sulejman se nasmesio. „Da, RuskSnjice moja, naravno.“

„Ipak, pitam se da li je mudro.“

„Reci mi šta da uradim.“

„Dug je put do Beča. Možda je predaleko da bi se povela vojska, čak i osmanlijska vojska. Ako treba da uđeš na vrata, treba znati kako ponovo izaći.“

„Prava nagrada je Ferdinand. Ili čak sam car.“

„Karlo neće doći! Zašto rizikovati sve u bici protiv najveće vojske na svetu? Naći će izgovor da odugovlači. Njega nećeš naći u Beču. Kada se povučete u zimu, Ferdinand će doći i |wnovo zauzeti grad, i sve će biti kao i pre. Od vas će ostati samo dugi tragcovi u blatu.“

„Ne mogu da zadržim glad janičar. a još jedno leto.“

„Rekli ste mi da su Persijanci pljačkali istočne granice, i ubijali naše muftije. Pošaljite ih u Aziju, onda. Mo*žda bolje služimo bogu ako sačuvamo njegove sudije.“

„Persijanci! Oni su samo muve k.oje zuje oko lavlje zadnjice. Treba samo da ih lupimo repom da bismo ih uklonili.“

„Možda bog želi da mi budemo ti koji zamahuju na muve, mada, naravno, u tome nema mnogo slave.“

Sulejman se glasno nasmejao. „Sve bih dao da ti možeš da se raspravljáš s Ibrahimom!“

Hirem je, držeći ga za glavu, osetil-a slabašno pulsiranje krvi u njegovoj slepoočnici. To je sve što imam, pomislila

je. Kada puls prestane, život prestaje i za mene. Dok ne nađem neki način da se otarasim prokletstva sa imenom Mustafā, moram da pokušam da te zaštitim.

„Ne idite, gospodaru.“

„Da ne idem?“

„Neka Ibrahim ponese ovaj teret. Pustite ga da juri Ferdinanda kroz austrijsko blato!“

»Nemoguće! Ako moja vojska kreme u bitku, ja moram biti na čelu. Tako mora biti. Janičari to očekuju.“

„Morate! Ako vi mislite da ne morate, zašto je onda važno?“

»Ne mogu.“

»Da li toliko volite rat?“

»Znaš da ne volim.“

„Onda zašto?“

„To je moja dužnost, Hirem.“

151

Kolin Falkoner

„Dužnost je cara nad carevima učinila robom!“

Sulejman se istrgnuo iz zagrljaja, lica naglo porumenelog od besa „Dosta!“

Hirem ga je uhvatila za obraze, i skrušeno ga ugrizla za usnu. Nemo je samu sebe proklinjala. Trebalo je bolje da razmisli da ga ne bi naljutila. Osa se mami medom, ne sirćetom. „Gospodaru, nisam htela da vas uvredim.“ „Mesto osmanlijskog sultana je oduvek bilo uz njegovu vojsku.“ „Samo, ja vas mnogo volim, gospodaru. Leta su beskrajna bez vas. I, tako se plašim da se jedne zime nećete vratiti... ne ljutite se na mene.“

Sulejman je podigao ruku sa njenog struka spuštajući je na dojkū. „Dosta o politici“, prošaputao je. „O njoj ću da razmišljam u slobodno vreme. Sada te ponovo želim.“

Stavila mu je ruke oko vrata i nasmešila se. „Vi ste zaista lav“, prošapu-talaje.

Osetio je kako ga toplim butinama steže oko struka, privlačeći ga. Sreć-ni Selimov sin!, pomislio je. Da toliko toga nađe u jednoj ženi!

Sutra će možda odlučiti gde će udariti. Noćas će njegovo oružje naći prijateljsku metu.

Da, lav! Srećni Selimov sin! Eski šaraj

Haremske devojke su bile smeštene u dugačkoj spavaonici pored kamenog dvorišta. Dušeci su u toku dana bili u ormarima u zidu, a noću su odmotavani i postavljeni na uzvišene platforme da bi devojke spavale. Samo su ikbale imale sopstvene odaje.

Dulija je ležala na svom dušeku u tami, i pokušavala da otera iz misli sećanja na taj dan, ali joj san nije dolazio. Da je spavaonica bila na vrhu zidina, rado bi se bacila kroz prozor. Ove životinje su je potpuno ponizile. Za njih nije bila više od zveri.

Nije bilo u pitanju to što su je učinili robinjom jednog čoveka; i njen narod je to radio, na svoj način, pretpostavljala je. Očekivala je da će to raditi u privatnosti, da ako treba da bude jedna od mnogih žena, neće paradirati gola pred drugim muškarcima.

Pribila se kolenima uz grudi, bila je na mucī. Nikada nije zamišljala da je harem takav; ni hiljadu noćnih mora ne bi bile takve.

Sultanov harem

Čelu noć je ležala budna, previše besna da bi plakala, previše povređena da bi spavala. Toliko o njenom svešteniku i hrišćanskom bogu. Oni joj nisu bili od pomoći na tom mestu.

36.

Pera

Četvrt u kojoj su venecijanski ambasador - bailof - i drugi venecijanski trgovci gradili svoje palate gledala je na Rog, pravu na jug prema gradu i Topkapi šaraju. Predgrađe je bilo poznato, sa uobičajenom venecijanskom skromnošću, kao Comunita Magnified*.

Ludoviči je tu izgradio malu palatu, sa mermernom terasom koja je gledala na vodu. Odatle je mogao da posmatra svoje brodove kako plove pored Sa-rajburna u Mramorno more, natovareni turskim žitom, nubijskim robovima, arapskim konjima, i orijentalnim začinicima koje je Venecija tražila i na kojima je izgradio svoje lično bogatstvo otkad je otišao iz Serenisime.

Pošto je bio bastarda, venecijanski dvor je za njega bio zatvoren. Dok su njegovi vršnjaci oblačili crne odore togata, on je otišao u Peru, stranu koloniju u Stambolu, i oprobao se kao trgovac. Ne osećajući posebne veze ni prema svojim domaćinima ni prema zemljacima, brzo je naučio da iskoristi i jedne i druge.

Njegov otac mu je pomogao, naravno. Sinjor Gambeto je bio zahvalan za Ludovičijevu odluku da ne ostane u Veneciji, gde bi ga njegovo prisustvo kao togata možda osramotilo. Gambetovi cekini su pokrenuli posao, a Ludovičijeva oštroumnost ga je proširila.

U početku je bilo teško. Trgovinu začinima i biberom držale su velike trgovačke porodice Venecije i Đenove. Ludoviči je ubrzo shvatio da će najviše zaraditi krijumčareći pšenicu. Sulejman je stavio ograničenja na izvoz turske pšenice sa strogim pravilima određivanja cena. Međutim, Ludoviči je ubrzo uvideo da snalažljiv

152

* Severni, evropski deo grada, u prevodu „druga strana“. Stari grad sa sultanovom palatom je u južnom delu. t Venecijanski ambasador u Istanbulu. \$ Veličansvena zajednica.

153

Kolin Falkoner

čovek može da zaobiđe ta ograničenja, ako bi imao petlju i malo mašte Iznajmio je flotu grčkih brodova da preuzme pšenicu iz luka na Crnom moru i da je odnese do venecijanskih kolonija na Kritu i Krfu. Izbegava-nje turskih lučkih patrola na Bosforu svelo se na pitanje: Čiji dlan u palati Topkapi treba podmazati?

Ostatak Veličanstvene zajednice gledao gaje sa prezirom, ali to nije bilo bitno. Tu je mogao da posluje bez njihovog pokroviteljstva, i dobar brak nije bio potreban za njegov uspeh. Čak je stekao i mali harem.

Dok je sedeo na terasi i pijuckao kiparsko vino, bio je zadovoljan svojim životom. Imao je novac, lepu palatu, i još bolje, imao je sredstva da se prezirivo razmeće pred ostatkom Veličanstvene zajednice. Jedino što mu je nedostajalo bio je prijatelj.

Jedan od njegovih evnuha - nesrećniku su odsekli polne organe u logoru na Nilu; bilo je skoro nemoguće naći mladog crnca koji nije išao pod nož - pojavio se na terasi. Zvali su ga Zumbul - svi evnusi su dobijali imena po cveću - i bio je tipičan primer većine: debeo, bez brade, piskutavog glasa.

„Neko želi da vas vidi, ekselencijo.“ „Koje?“

„Rekao je da kažem da je on vaš stari prijatelj“, rekao je Zumbul, ali su njegovo lice i ton odavali zbunjenost. „I nije se predstavio?“

Zumbul je odmahnuo glavom. Ludoviči je bio zaintrigiran. Stari prijatelj koji je nedavno stigao iz Venecije, možda? Treba izdržati još snishod-ljivosti. „Uvedi ga“, Ludoviči je uzdahnuo.

Ludoviči je očekivao sve sem onoga što je ugledao nekoliko trenutaka kasnije. Muškarac je nosio crnu svilenu ferijde, kapuljaču koja mu je pokrivala lice. Ludoviči je primetio da je ispod ferijde nosio svileni kaftan i meke kožne čizme. Sigurno nije Venecijanac. Ludoviči je ustao, uznemiren. „Ko si ti?“

Čovek je skinuo kapuljaču. Ludoviči je zinuo gledajući u njega. Bilo je teško odrediti da li je Mavar ili Nubijac; ožiljak mu se pružao preko i desnog oka i toliko ga je unakazio da nije mogao jasno da vidi crte lica. Ta-kođe, bio je odvratno debeo, kao Zumbul. Glava mu je bila obrijana da bi mogao da stavi turban. Ludoviči je odmah znao da je ovaj čovek evnuh. Ali, stari prijatelj? „Zdravo, Ludoviči“, rekao je gost.

154

Sultanov harem

„Znam li te?“ Ludovičijeva uznemirenost pređe u zainteresovanost i ljutnju. Ovaj čovek je očigledno bio rob. Kako je došao ovde? I kako je znao njegovo ime?

„Ko si ti?“ ponovio je Ludoviči.

„Ja sam kizlaraga sultan Sulejmanovog harema.“

Kizlaraga! Čuvar sreće - kapetan devojaka! Jedno od najmoćnijih stvorenja u sultanovom haremu! Ludoviči je zinuo, previše iznenađen da bi govorio.

„Zar me ne prepoznaješ?“

Ludoviči je dugo zurio u njega. Kada je shvatio, srušio se na divan bez teksta. Osetio je knedlu u grlu, kao da je progutao veliki kamen.

„Abase“, tiho je rekao.

Čamlidža

Sulejman je jahao arapskog konja i posmatrao kako soko lebdi nošen visokom vazdušnom strujom, čekajući da ugleda plen. Na trenutak mu je zavideo na slobodi. Onda se setio daje soko dresurom i svojom prirodom primoran da se vrati na zaštitnu rukavicu, da nosi kožnu kapu i da na kraju svakog lova mora u kavez. Ali, u tom trenutku, ptica je bila slobodna, kao što je i on bio, kad je bio tu na lovištu, ili sa Hirem. Osetiti vetar, leteti na vetru visoko iznad zemlje...

Ibrahim je lagano jahao na svom pastuvu kroz visoku travu da bi iste-rao njihov plen. Sulejmanu je izgledalo kao da soko trza krilima, zaranja, i ponovo nastavlja let.

Zatim je sokolovo zlatno oko jasno ugledalo plen kako beži ispred udaraca kopita Ibrahimovog konja, trideset metara niže, i zaustavio se u letu. Posmatrao ga je kako pada, kao dželatov mač, na leđa zeca i kako ga hvata svojim kao žilet oštrim kandžama. Zec se borio, udarajući nogama za kratko, a zatim je postao miran. Ptica je zamahnula svojim

velikim krilima. Sulejman je video kako se skarletna boja razliva na belom krznu između njegovih kandži.

Paževi su potrčali prema plenu.

* Vidikovac na azijskoj strani grada.

155

Sulejm

Falkon

er

.

Sultanov harem

„Safavidi pokušavaju da zaraze Abasidski kalifat jeretičnošću svog šaha. p0stoje izveštaji da su neki od naših muftija ubijeni. Tamasp podstiče pobunjenike i daje im sklonište. Moramo mu očitati bukvicu.”

„On je nebitna smetnja. Možemo ga olako slomiti, iz dosade.”

Sulejman je ozbiljno pogledao svog prijatelja. „Ti toliko sanjaš o slavi. Ibrahime, zaboravljaš da naša dužnost ponekad nije ništa drugo do uništavanje crva.”

Ibrahim je prihvatio prekor, ali, iznutra je osećao kako mu se bes rasplamsava. Bio je besan što je dozvolio da Sulejmanov spori um odnosi pobjedu u borbi sa njegovim. Neko ga je usmeravao.

„Karlo je rimski car, zakleti neprijatelj naše vere. Trenutno je u svađi sa Rimom, sa Luterom, i u ratu protiv Fransoe. Nema boljeg trenutka da ga napadnemo.”

„Ako zauzmemo Beč, a Karlo ne bude tamo, šta smo dobili? Udaljeno me-sto koje on može da preuzme čim se mi povučemo. Tamasp je bliža pretnja.”

Soko na njegovom zglobu je bio nemiran. Mahao je krilima, i Ibrahim je nežno zagutao da ga smiri. Znao je šta se dešava, naravno. Hirem. Ponovo se umešala, šapućući svoje gluposti Sulejmanu na uho. Između njih je rasla prepreka. Sulejmanova blaga grdnja je odskora prerasla u nešto drugo.

„Ako zauzmemo Beč, Zelena jabuka je u našoj milosti. Najzad ćemo isterati Karla.”

Sulejman je učutao. Miris bora je ispunjavao predvečerje. Igllice bora su oformile meki tepih pod kopitama konja, prigušujući im zvuk. Kroz drveće, Ibrahim je mogao da vidi tamnu siluetu carske barke dok se srebrna boja Bosfora pretvarala u ružičastu.

„Onda, ti možeš da odlučiš, Ibrahime. Ti si taj koji će ih voditi.”

„Kao vaš serasker,* naravno. Ali kao sultan...”

„Ne, Ibrahime. Ovoga puta neću biti sa tobom. Ti ćeš voditi moju vojsku ove godine. Toliko toga treba da se uradi u Stambolu. Ja ću ostati ovde.”

Ibrahim je zabezknut zauzdao svog konja. Sulejman nije obraćao pažnju na njega. „Veličanstvo!” Ibrahim je ponovo podbo konja. „Veličanstvo!”

Sulejman je zažmurio. On je znao da je to loše, pomislio je Ibrahim. Želi moj blagoslov, ali zna da je to loše. „Ne možete, veličanstvo!”

„Zar ja nisam sultan? Car nad carevima ne može da uradi ono što želi?”

„Vaše je mesto na čelu vaše vojske!”

„Moje mesto je tamo gde ja izaberem da budem.”

* Turski general.

156

157

Kolin Falkoner

„Janičari u vama vide podsticaj! Ako vi niste sa njima, ako ih ne vodite...”

„Oni su moji vojnici. Moraju da rade kako ja komandujem.” „Nijedan sultan nije nikada...” „Sultan stvara tradiciju. Ne prati je poput roba.” „Izgubićete njihovu veru!”

Sulejman je pružio ruku i uhvatio za uzde Ibrahimovog persijskog pa-stuva. Jahao je pored njega, naslonio se preko sedla, tako da je njegovo lice bilo na pedalj od vezirovog, i Ibrahim je mogao da oseti vreli dah na svom licu.

„Ibrahime, ti si moj prijatelj i moj vezir. Meni je dosta rata. Skini ovaj teret sa mene. Uzmi moje vojnike. Daj im da se izive. Oni samo žele krv. Neka se valjaju u njoj. Meni je dosta.”

„Ne smete ovo da uradite”, prošaputao je Ibrahim. „Ja sam odlučio”, Sulejman se ispravio u sedlu. Stavio je ruku na Ibra-himovo rame. „Verujem ti kao što nikome ne bih verovao. Ti si moj brat. Urađi ovo za mene.”

Odjahao je napred, između drveća, prema vodi. O dragi bože, pomislio je Ibrahim posmatrajući ga. On se ne šali.

Pera

Čak mu se i glas promenio, pomislio je Ludoviči. Ništa nije ostalo od one nekadašnje mladosti, čak mu je i boja kože

bila drugačija. Bila je bleđa, siv-lja, izgledala je lepljivo. Vitalnost i strast kojih se sećao bile su zamenjene malodušnošću debljine; glatke crte lica zamrljane tkivom ožiljka; sjaj koji je imao u očima bio je skoro ugašen. Bio je Abas, a ipak nije bio on.

Abas ga nije pogledao u oči. Umesto toga, gledao je u svetlucajuću vodu Roga i glas mu je postao hrapav od sećanja. „Trebalo je da te poslušam, Ludoviči. Pokušao si da me upozoriš.”

„Nisam znao šta ti se desilo. Niko nije znao.” „A moj otac?”

Sada je Ludoviči spustio pogled. „On je obrukan. Goncaga je potegao optužbu za pijančenje protiv njega pred Savetom. Otpušten je sa mesta generala. Mislim da sada služi u vojsci u Napulju.” Ludoviči je odmahnuo glavom, nesposoban da prihvati sve odjednom. „Abase, nisam znao. Niko nije znao gde si otišao. Mislio sam da si samo pobegao...”

„Ne bi mogao ništa da uradiš ”

Sultanov harem

„To je bio Goncaga, zar ne?”

Abasove oči su se zamaglile od užasa koga se sećao i od besa. „Odsekli su nii polne organe, Ludoviči. Tad i tamo, u potpalublju male galije. Mislili su da ću umreti, ali ih nije bilo briga. Preživeo sam, i svakog sledećeg dana sam poželeo da nisam. AH mi bog nije pružio tu milost. Umesto toga, dozvolio je da budem prodan na pijaci u Stambolu. Uzeli su me za carski harem, kao paža. Stari kizlaraga me je zavoleo i osposobio me za veće odgovornosti, mada, usuđujem se da kažem, nije bilo slučajno. Prvo, bio sam obrazovan, umeo sam da govorim turski i arapski, što nijedan od Nubijaca ne ume.” Zatvorio je oči. „Iako duša čezne za smrću, telo je žilavo, Ludoviči. Dobro sam naučio svoje zadatke, i kada je stari kizlaraga umro, valida sultanija dodelila mi je njegov položaj.” Zastao je i na trenutak spustio glavu na dlanove. Ludoviči je hteo da ispruži ruku i dotakne ga, ali je shvatio da ne može.

Abas se ubrzo pribrao i uspravio se. „Napravili su duha od mene, Ludoviči. Duha koji hoda, priča i diše, ali Abas nije tu. Ne Abas koga se ti i ja sećamo.”

Ludoviči je hteo da kaže nešto da ga uteši, ali nije našao prave reci. Umesto toga je upitao: „Zašto nisi ranije došao?”

Abas se neveselo nasmejao. „Obojica znamo odgovor na to.”

„Zašto si onda došao danas?”

„Zato što mi je potrebna pomoć.”

„Reci. Bilo šta.”

Abas je odmahnuo glavom. „Ne budi toliko spreman da činiš usluge strancu, Ludoviči.”

„Ti nisi stranac.”

„Naravno da jesam. Kako bih mogao da budem isti čovek posle onoga što su mi učinili?”

Ludoviči se nagnuo napred. „Abase, ti si mi bio prijatelj. Nikada te neću odbiti.”

Abas se okrenuo, i prstima leve ruke pokazao je na unakaženi obraz, tamo gde ga je bodež zasekao četiri godine ranije - da li su prošle samo četiri?! »Znaš, Ludoviči, ne prestaje. I dalje želiš žene. Zašto to neće da prestane?”

Ludoviči gaje uhvatio za ruku. Vidiš, koliko je hrabrosti trebalo?, pitao se. On ne boluje od lepree. „Abase, samo mi reci šta želiš da uradim.”

Abas se pretresao, kao da se budi iz transa. „Da li se sećaš Dulije Goncage?”

„Naravno da je se sećam.”

„Ona je ovde.”

158

159

on

Kolin Falkoner

^ <<* u

,>U haremu." »Šta?"

,

je nekada želeo

..Znan,,

^ ..nan,, znar, A,i mora postojati

rom

-^SSS^^SB

. Oholosti, ko

naglasila da „išta „d '» ""je bib k,, drugi »Govorkanja su STODA.

»O gospodarici Hirem." •Kakva govorkanja čuje?"

W posebno

„Š
" CU)e «lasne» ekxelencijo."

Sultanov harem

„Hiremina posla nisu naša briga, Gizil. Niti briga tvoje gospodarice, Ruže Proleća. Bar ne sada."

„Ona se plaši za svog sina, ekxelencijo. Zna da veštica planira zaveru protiv njega."

Hladan vetar je osvežio več. Ibrahim se stresao. „Ima dokaze?"

„Ne, gospodaru."

Ibrahim je slegnuo ramenima. Kad bi samo bilo dokaza! „Šta bi onda tvoja gospodarica da ja uradim, Gizil?"

„Zamolila me je da vam prenesem samo jednu poruku. Ako biste se vi lično osetili ugroženim, Mustafa bi bio spreman da vam dođe u pomoć."

O, Gilbehar, kako si daleko otišla!, pomislio je Ibrahim. Sada i ti planiraš zaveru kao i ostale guje iz legla! Očekivao je to, ali od šoka su ga ipak podišli žmarci. Nečija glava bi mogla da se nađe na Kapiji sreće samo zbog učestvovanja u takvom razgovoru. Znao je koju poruku je Gilbehar dala Ciganki da je prenese: izdaja.

Kako pronicljivo od nje što je shvatila da je i on sada pod pretnjom. Ako Hirem stvarno razmišlja da ukloni Mustafu i da preuzme moć, sigurno je znala da će je on, kao Sulejmanov prijatelj i savetnik, zaustaviti.

Ali izdaja!

„To je rekao Mustafa lično?" pitao je Ibrahim.

„Gilbehar, ekxelencijo."

Čak i pod svetlošću zvezda, Ibrahim je mogao da oseti da starica drhti. Ona je, takođe, razumela užasnu prirodu onoga što joj je rečeno da uradi.

Mora da je zaista posebna i prelepa žena, pomislio je. Da potčini vladara i da dovede majku šahzada u takvu situaciju da posegne za očajničkim merama!

„Možeš da preneseš Ruži Proleća poruku", rekao je Ibrahim. „Reci joj da ću učiniti sve što je u mojoj moći da joj pomognem. Uznemiren sam kao i ona. Ali reci joj da nikada, nikada, neću učiniti ništa da naudim gospodaru života. Pre bih umro."

„Doslovno ću joj preneti vaše reci, ekxelencijo."

„Još nešto", Ibrahim je rekao. „Jesi li videla tu devojkicu, tu Hirem?"

„Mnogo puta sam je videla, gospodaru."

„Opisi mi je."

Gizil je gledala Ibrahima u oči, pokušavajući da shvati šta bi želeo da čuje. „Lepa je, ekxelencijo. Neko bi oklevao da je nazove prelepom, ipak ima nešto u njoj što se većini muškaraca sviđa..."

„Kakve boje je njena kosa?"

160

Kolin Falkoner

„Zlatna i crvena, ekxelencijo. Kao pšenica i rđa." „A njeno lice?"

„Ima snažne kosti. Usne su joj za nijansu preuske, a nos za nijansu manji. Nije ništa posebno osim njenih očiju."

„Njenih očiju?"

„One su veoma zelene, i veoma jarke, ekxelencijo. Prodorne su koliko su jake."

Ibrahim je pokušao da stvori njenu sliku u glavi, ali delovi mozaika nisu hteli da se spoje. Za njega, ona je bila kao od pare, bolest koja je okupirala dušu čoveka koji ga je vodio i koji je gospodario celim njegovim životom. Okrenuo se i naslonio se na ogradu, okrenuvši se licem prema kuli divana čija je silueta postajala siva na nebu koje se smračivalo. „Hvala, Gizil. Možeš ići."

Gizil je čelom dotakla kamen, zatim je zahvalno ustala i užurbano otišla. Kad je otišla, Ibrahim je ostao da gleda kako se spušta noć, utonuvši u misli. Kula od peska koja miluje hladni kamen, mislio je. Njegova palata je izgrađena po ugledu na sultanov Eski šaraj; imao je svoju barku, osam počasnih stražara, platu dvostruko veću od prethodnog velikog vezira. Postao je najmoćniji čovek carstva. Ipak, sve je zavisilo od prijateljstva s jednim čovekom. U svakom pogledu, on je bio sultan. Upravljač je divanom, a sada je komandovao i vojskom. Ipak, nije želeo ništa od toga. Bio je zadovoljan u sultanovoj senci; odista, to je bila neka vrsta slobode. Ali, Sulejman ga je zamolio da preuzme teret i rado je to učinio, znajući da je pogodniji za taj zadatak od samog gospodara života. Beznačajna kula od peska koja se mrvila.

Sulejman mu je preneo svoj teret i sada ga je prepustio sumnjama i samoći. Da li je on stvarno bio u opasnosti, kao stoje Gilbehar pretpostavljala? Ne, Sulejman mu je dao reč. Sta god da mu je veštica šaputala u tajnom svetu njegovog harema, Sulejman njega nikada ne bi izdao. Šta god sultan bude radio, nikada neće uraditi to.

38.

Eski šaraj

o osećanje kojeg je mogla da da će je mučiti i ubiti. Plašila

162

Sultanov harem

se tamnoputih muškaraca, sa licima kao u sokola, nasilja u njihovim očima, i bila je ubedena da će upotrebiti neki tajni način da bi joj naneli bol. Ali onda, kada je shvatila da joj neće nauditi - da je ona, na neki način, bila vredna - strah je zamenjen usamljenošću, užasnim kidajućim bolom, dok je pokušavala da se navikne na nova lica, strano okruženje i stranu hranu.

Onog dana kada su se vrata harema zalupila za njom shvatila je da nikada neće moći da se vrati životu koji je nekada imala. Serenisima je zau-vek bila izgubljena. Pomirila se sa svojim novim životom i sa svim što joj može doneti. Uz Sirhanino prijateljstvo, čak se i njena usamljenost stišala. Zamenjena je drugim osećanjem, snažnim i neočekivanim. Radošću.

Nikada ranije nije zaista razmišljala o jadu svog života, zato što nije imala život sa kojim bi ga uporedila. A tada, iako je na mnogo načina samo zameni-la jedan kavez drugim, shvatila je da ima više slobode nego što je ikada sanjala da je moguće. Tu je bila slobodna od starog i bolesnog muža koga je prezirala; slobodna od skučenosti svoje kuće koja ju je gušila, gde je imala samo sluge za društvo; slobodna, iznad svega, od očajne telesne čežnje.

U haremu, kupanja, masaže i golotinja su bili svakodnevni događaji. Lagano je počela da primećuje svoja čula, i otkriće ju je zapanjilo. Dozvoljavala je Sirhani da je masira u bazenu, i iščekivala je te susrete sa slasnim zadovoljstvom koje nikada ranije nije iskusila.

Ili možda jednom. Sa Abasom.

Kao i tada, senka njenog ispovednika zamračila je njeno oslobađanje. Bog će je kazniti, naravno. Ali, onda se zapitala, ako je želeo da ona ostane verna, zašto je dozvolio da gusari zarobe njihovu galiju? Ili ju je samo iskušavao? Pa, ako je bila na iskušenju, propala je. Ipak, gde je tu bio greh? Nije počinila preljubu, i dalje se svakog dana molila.

Počela je da ubeđuje sebe da nije kriva. I svakog dana je senka njenog ispovednika postajala bleđa.

Ležala je ničice na toplom mermeru i dozvolila Sirhani da joj toplim uljem masira leđa. U hararetu je bilo strašno vruće i znoj joj se slivao sa čela u oči. Sirhanine ruke bile su umirujuće, hipnotišuće. Znala je da je to jedna stvar koje ne bi mogla da se odrekne tada, ni zbog svog oca, ni zbog dužda, čak ni zbog blagoslovene Marije.

Dodir dugog ljudskog bića.

Pogledala je crne paževe koji su nemo čuvali vrata hamama. Pomislila je na Abasa. „Zašto nikada ne pokušavaju da pričaju sa nama? Zašto nas nikada... ne dotaknu?“

16?

Kolin Falkoner

„Neki od njih to rade...“ rekla je Sirhana zaverenički. „Zašto sultan to dozvoljava?“ „Zato što oni više nisu muškarci.“

Đulija je znala da će Sirhana misliti da je glupa, ali koga bi drugog mogla da pita? „Zašto nisu?“

„Ti ne znaš?“ Sirhana je iznenađeno rekla, bez ismevanja. „Kastrirani su“, rekla je, a zatim, shvatajući da Đulija i dalje ne razume: „Odsekli su im muškost. Ne mogu da vode ljubav sa ženom.“

Đulija je zatvorila oči dok je Sirhana stiskala mišiće u njenom vratu, meseći ih dok joj se suze ne bi nakupile u očima. „Jesi li ikada vodila ljubav sa muškarcem?“

„Naravno.“ „Kako je bilo?“

Sirhana je prestala. „Mislila sam da si ti bila udata.“ „On je bio starac.“

Sirhana je ponovo počela, pritiskajući duboko zglobovima mišiće oko Đulijine kičme. „Samo sam dva puta vodila ljubav. Da je moj otac znao, ubio bi ga.“

„Šta se desilo?“

„Momak ima tu stvar između nogu. Dugačka je i kruta i ulazi u tebe.“ „Gde?“

„U tvoju pičku, naravno.“ „Da li boli?“

„Da, boli. Ono što je najbolje je način na koji te vole. Hanif je bio ne-žan. Svidalo mi se kako me je ljubio. Ljubio bi me i po grudima. To mi se najviše sviđalo.“

Đulija je zatvorila oči i pokušala da zamisli Serenu kako je ljubi po grudima. Od pomisli joj je pripalo muka. „Hoće li to sultan raditi?“ „Ako bude srećnica.“ „Ako budem srećnica?“ „Zar ne želiš da te sultan izabere?“

Sirhana je prelazila rukama od donjeg dela leđa do tačke ramena. Đulija je zastenjala.

„Ako te sultan odabere, imaćeš sve bogatstvo i udobnost koje bi ikada mogla da poželiš. Pogledaj Hirem, Ona je u suštini carica.“

Đulija je otvorila oči i pogledala evnuhe pored vrata. Kao statue, pomislila je. Nekada sam se osećala poniženom što sam gola pred njima. Sada, kao da ne postoje.

Sultanov harem

„Jednom sam poznavala momka. Da li misliš da je želeo da vodi ljubav sa mnom?"

„Naravno. Okreni se."

Đulija se okrenula na leđa, poluzatvorenih očiju, a telo joj je bilo sanjivo opušteno.

Sirhana je zurila u nju, pogledom koji ranije nije videla. „Ti si veoma lepa, Đulija", prošaputala je. Iznenada ju je poljubila. Đulija se ukočila. Si-rhanina mokra duga crna kosa joj je pala na lice, i osetila je kako rukom klizi preko stomaka do njenog međunožja. Prst joj se našao unutar nje!

Đulija se okrenula i odgurnula Sirhanu. Potrčala je kroz maglu od pare, u panici, ne znajući šta da misli, šta da oseća. Topkapi šaraj

Sulejman i Ibrahim su jeli za srebrnim stolom iz posuda od zelenog i ta-mnoplavog kineskog porcelana, koje je bilo poklon nekog zaboravljenog ambasadora, i koje je Sulejman našao zatrpane u riznici. Svaki obrok je bio potvrda carstva koje su Osmanlije izgradile u poslednja tri veka. Bio je tu med iz Vlaške, puter koji je donesen u ogromnim volovskim kožama preko Crnog mora iz Moldavije; šerbet rashlađen najčistijim snegom donetim sa Olimpa u vrećama i skladištenim u kuhinji palate u posebnim jamama; za kraj, jeli su urme, šljive i suve šljive iz Egipta. Uz svako jelo bilo je vina sa Kipra koje su pili iz pehara isklesanih iz jednog komada tirkiza.

Jeli su u tišini. Najzad, kada su ostali sami, Sulejman je pokazao na violu. „Hoćeš li mi svirati, Ibrahime?"

Ibrahim je duboko udahnuo. „Veličanstvo, nadam se da ćete mi oprostiti, ali noćas imam previše briga da bih svirao."

Sulejman se nasmešio blago ga prekoravajući. „A šta te to muči, Ibrahime? I dalje želiš da napadnem zidine Beča i da pomognem da se napune rovovi za tvoju konjicu?"

Ibrahim se, međutim, nije nasmešio. „Stvar je od mnogo veće važnosti, veličanstvo."

Sulejman je uzdahnuo. Ibrahim se promenio. Retko se smejao. Sada, kad god su bili zajedno, lice mu je neprestano odavalo prekor. Šta je sada povredilo osećanja velikog vezira?

„Nešto u vezi sa divanom?"

164

165

Kolin Falkoner

Ibrahim je odmahnuo glavom. „Radi se o stvari na čiju pomen bi trebalo da zadrhtim, veličanstvo."

Sulejman je proveo dan sa Hirem i bio je dobro raspoložen. „Pario si se sa konjem?" rekao je smejući se.

Ibrahim je tvrdoglavo nastavio. „Kruži priča među janičarima, i na bazarima."

„Glasine! Hoćeš da mi puniš glavu glasinama!" „Po glasinama se poznaje carstvo, veličanstvo." „Mislio sam da to važi za mačeve."

„To je kao kuga. Nekoliko stotina slučajeva se mora očekivati svake godine. Kada zavlada epidemija, to se mora primetiti." „Epidemija?"

„Postaju opasne. Priča puni bazare, i bezistane, a čak se širi i hodnicima saraja.

„Kakve glasine?"

„O Hirem."

Video je kako se Sulejman ukočio. Bio je to prvi put da je izgovorio njeno ime i bio je zapanjen fizičkom reakcijom koju je izazvao. Sulejmanu se lice smračilo od besa.

„Kaduna?" zarežao je.

„Zovu je imenom na bazaru."

„Šta sa njom?"

„Ja samo ponavljam šta sam čuo, veličanstvo." „Da čujem."

„Kažu..." Ibrahim je bacio pogled na Sulejmana i video da mu je lice belo kao alabaster „Kažu da je veštica. Kažu da vas je omadjala i pomutila vam razum."

Sulejman je skočio na noge, kao da ga je neko udario bičem, i počeo da tabana po sobi kao da traži nekog nevidljivog napadača. „Veštica! VEŠTICA!"

Ibrahim je odlučno sedeo, iako je mogao da čuje kako Sulejman hoda gore-dole iza njega, dahčući od siline besa.

„To je ono što pričaju, veličanstvo."

„Dovedi mi onoga ko se usudi samo da prošapuće to! Poslaću ih na mučenje!"

„Razumete da to nisam lično čuo. To je samo ono što su mi špijuni rekli."

Sultanov harem

Sulejman je zgrabio najbliži predmet koji mu je bio nadohvat ruke -Ibrahimovu Vj0ju _j SI0mio je o kameni zid.

„ISEĆI ĆU IM JEZIKE INA-
TERATI DA IH POJEDU!"

„Veličanstvo, kad biste se samo vratili na divan, kad biste samo provodili više vremena van harema, to bi odagnalo

ove zle glasine..."

„Ostavi me!"

„Veličanstvo?"

„OSTAVI ME!"

Ibrahim je ustao, iznenada uplašen. To se nikada ranije nije dogodilo,

Sulejman ga nikada nije oterao.

Možda ga je mala namiguša zaista omadijala. „Veličanstvo, dozvolite mi da posedim malo sa vama..." Sulejman je iznenada pesnicama pocepao svoju odoru. Crni paž je nemo stajao u uglu sobe. Sulejman ga je zgrabio bacio na pod. Čovek je pokušao da pobjegne jecajući. Sulejman je naciljao njegovu zadnjicu i šut-nuo ga, poslavši ga tako prema vratima. Zatim je zgrabio okićeni bodež iz opasača i posekao ga. Oštricom mu je napravio rupu na odeći, praveći ranu na zadnjici iz koje je potekla krv. Nemi crnac se zakašljao kao da se guši i otpuzao.

Sulejman je stajao nasred sobe, dahćući, sa krvavim bodežom u ruci. Pogledao je Ibrahima, iskolačenih očiju, kao da ga prvi put vidi tu.

„IZLAZI!"

Ibrahim se okrenuo i napustio odaju. Tada mu je bilo jasno. Mora da slomi Hireminu moć nad gospodarom života. Pre nego što učini neku pravu štetu.

39.

Eski

šaraj

Kako je ironično, mislio je Abas, što su je dodelili gospodarici haljina. Dokazala je svoju veštinu dobrim vezom, i čehaja je otvoreno priznala da je veoma zadovoljna njome.

Zatekao ju je pogrbljenju nad satenskom odorom koja je spremna za mladog Bajazita, kako finim zlatnim koncem veze šaru na tkanini. Ona se trglala i skočila na noge kada ga je prepoznala. Spremila se da ucmi svo, se-lam, ali ju je zaustavio.

166

167

Kolin Falkoner

Ibrahim je odmahnuo glavom. „Radi se o stvari na čiju pomen bi trebalo da zadrhtim, veličanstvo."

Sulejman je proveo dan sa Hirem i bio je dobro raspoložen. „Pario si se sa konjem?" rekao je smejući se.

Ibrahim je tvrdoglavo nastavio. „Kruži priča među janičarima, i na bazarima."

„Glasine! Hoćeš da mi puniš glavu glasinama!" „Po glasinama se poznaje carstvo, veličanstvo." „Mislio sam da to važi za mačeve."

„To je kao kuga. Nekoliko stotina slučajeva se mora očekivati svake godine. Kada zavlada epidemija, to se mora primetiti." „Epidemija?"

„Postaju opasne. Priča puni bazare, i bezistane, a čak se širi i hodnicima saraja.

„Kakve glasine?"

„O Hirem."

Video je kako se Sulejman ukočio. Bio je to prvi put da je izgovorio njeno ime i bio je zapanjen fizičkom reakcijom koju je izazvao. Sulejmanu se lice smračilo od besa.

„Kaduna?" zarezao je.

„Zovu je imenom na bazaru."

„Šta sa njom?"

„Ja samo ponavljam šta sam čuo, veličanstvo." „Da čujem."

„Kažu..." Ibrahim je bacio pogled na Sulejmana i video da mu je lice belo kao alabaster „Kažu da je veštica. Kažu da vas je omadijala i pomutila vam razum."

Sulejman je skočio na noge, kao da ga je neko udario bičem, i počeo da tabana po sobi kao da traži nekog nevidljivog napadača. „Veštica! VEŠTICA!"

Ibrahim je odlučno sedeo, iako je mogao da čuje kako Sulejman hoda gore-dole iza njega, dahćući od siline besa.

„To je ono što pričaju, veličanstvo."

„Dovedi mi onoga ko se usudi samo da prošapuče to! Poslaću ih na mučenje!"

„Razumete da to nisam lično čuo. To je samo ono što su mi špijuni rekli."

166

Sultanov harem

Sulejman je zgrabio najbliži predmet koji mu je bio nadohvat ruke -Ibrahimovu violu - i slomio je o kameni zid.

„ISEĆI ĆU IM JEZIKE INA-

TERATI DA IH POJEDU!"

.Veličanstvo, kad biste se samo vratili na divan, kad biste samo provodili više vremena van harema, to bi odagnalo ove zle glasine..."

„Ostavi me!"

„Veličanstvo?"

„OSTAVI ME!"

Ibrahim je ustao, iznenada uplašen. To se nikada ranije nije dogodilo,

Sulejman ga nikada nije oterao.

Možda ga je mala namiguša zaista omađijala. „Veličanstvo, dozvolite mi da posedim malo sa vama..." Sulejman je iznenada pesnicama pocepao svoju odoru. Crni paž je nemo stajao u uglu sobe. Sulejman ga je zgrabio bacio na pod. Čovek je pokušao da pobjegne jecajući. Sulejman je naciljao njegovu zadnjicu i šut-nuo ga, poslavlši ga tako prema vratima. Zatim je zgrabio okićeni bodež iz opasača i posekao ga. Oštricom mu je napravio rupu na odeći, praveći ranu na zadnjici iz koje je potekla krv. Nemi crnac se zakašljao kao da se guši i otpuzao.

Sulejman je stajao nasred sobe, dahćući, sa krvavim bodežom u ruci. Pogledao je Ibrahima, iskolačenih očiju, kao da ga prvi put vidi tu.

„IZLAZI!"

Ibrahim se okrenuo i napustio odaju. Tada mu je bilo jasno. Mora da slomi Hireminu moć nad gospodarom života. Pre nego što učini neku pravu štetu.

39.

Eski šaraj

Kako je ironično, mislio je Abas, što su je dodelili gospodarici haljina. Dokazala je svoju veštinu dobrim vezom, i čehaja je otvoreno priznala da je veoma zadovoljna njome.

Zatekao ju je pogrbljenu nad satenskom odorom koja je spremna za mladog Bajazita, kako finim zlatnim koncem veze šaru na tkanini. Ona se trgla i skočila na noge kada ga je prepoznala. Spremila se da učim svoj se-lam, ali ju je zaustavio.

167

Kolin Falkoner

„Sedi", rekao je Abas.

Đulija je uradila kao što joj je rečeno.

„Pogledaj me", prošaputao je.

Podigla je glavu i video je kako se trgla, protiv svoje volje. Ovaj ožiljak nije lep, pomislio je. Posebno na dobrom svetlu, izbliza kao sad. Bolje da je bodež potpuno izbio oko nego što je ostavio beonjaču da ovako bulji u svet.

Čekao je da se neki znak prepoznavanja pokaže na savršenom ovalnom licu, ali ga nije bilo. Baš nijednog.

„Da li znaš ko sam ja?"

„Vi ste kizlaraga."

„Da. Kizlaraga. Tvoje blagostanje je moja odgovornost dok si u haremu. Da li razumeš?"

Đulija je klimnula glavom.

„Da li te paze ovde?"

„Čehaja je veoma dobra prema meni."

Abas je klimnuo. Bolja je od prethodne po svim pitanjima. Stari aga mu je rekao da je Hirem naredila da joj odseku stopalo i da je onda pošalju u Dijarbekir.

„Vidim da si već naučila malo turskog."

„Otkrila sam da imam sluha za to."

„Onda si pametna, kao što si i lepa." Ali ja sam to oduvek znao, Abas je pomislio. Šta bi ti uradila, pitam se, kada bih ti se obratio na tvom mater-njem jeziku? Da li bi me se onda setila? „Ti si đaurka, hrišćanka?"

„Jesam."

„To ti ovde neće pomoći. Niko te neće naterati da se odrekneš svoje religije, ali brže ćeš napredovati ako naučiš Kuran. Dali su ti Kuran, zar ne?"

„Ne mogu da ga razumem. Na arapskom je."

„Onda moraš naučiti da čitaš arapski." Snizio je glas i rekao ljubavnije: „Moraš zaboraviti na Veneciju. Taj svet je za tebe sada izgubljen. Ništa te ne može ponovo vratiti tamo."

„Znam."

Zurio je u nju, pokušavajući da se seti šta bi još mogao da kaže. Razu-meo je iznenada kako izgleda biti duh, kad možeš da vidiš fizički svet, ali ne možeš da budeš deo njega. Ona me ne prepoznaje, razmišljao je, a šta bi značilo i kad bi mogla? Ne želim njeno sažaljenje, to ne bih mogao da podnesem. A kakva druga osećanja bi mogla da ima,

posle ovoliko vremena?

„Ako ti bilo šta treba, obavesti me.“

168

Sultanov harem

Pogla je glavu. On je oklevao. Tako je bila lepa. Čak sam te video i голу, pomislio je. Visoko, sa mog prozora sa rešetkama u hamamu, video sam te, i goreo sam za tobom kao kada sam bio muškarac. Sram me je što te špijuniram, ali bez uvrede, jer jedini bol koji sam izazvao bio je moj. Divio sam ti se kao što bi čovek mogao da se divi izuzetnom umetničkom delu, jer sve što mi je sada ostalo je moj um. Čak i tamo nešto si najlepše što sam ikada video. Nijedan skulptor ne bi mogao da izvaja tako savršeno telo, niti lice anđela kao što je tvoje.

Bol u grudima ga je iznenada preplavio i nije mogao da diše. O, dragi bože, smiluj se, ne mogu ovako da živim.

Molim te, svrši sa tim sada.

„Gospodaru?“

Shvatio je da je zurio u nju.

„Nešto nije u redu?“

„Nije važno.“

Ništa mu nije ostalo da kaže, pa se okrenuo i izašao iz sobe. Polako je išao kroz mračne hodnike harema do malene ćelije koja je bila njegov dom. Tamo je seo na krevet, oborio glavu i zaridao.

Sultanija je gledala preko kupola i polukupola u more, ravno kao staklo, ružičaste boje pod kasnim popodnevnim suncem, dok su sive grbe ostrva probijale površinu kao kitovi u drugom stanju. Pod prozorom, u vrtu, platani su ozeleneli, a plodovi su savijali grane trešnjevog drveta.

Okrenula se i posvetila pažnju trojici malih dečaka koji su stajali u sobi u vrećastim pantalonama sa kopicama na glavi, i koji su pokušavali da ne gledaju u nju, držeći ruke savijene preko tunika sa očajničkom nestrpljivo-šću trljajući mermer svojim mekanim papučama.

„Pa recite mi, jeste li vi dečaci vredno učili?“

Bajazit i Mehmed su pogledali svog starijeg brata i čekali da on priča umesto njih, ali on je samo šmrknuo i nastavio da gleda u pod. Bajazit je preuzeo odgovornost da priča u njihovo ime. „Da, bako“, rekao je.

Sultanija ih je proučavala. Bajazit i Mehmed su bili zgodni dečaci, razmišljala je. Imali su duge udove poput oca i dobar izgled. Ali za Selima nije bila sigurna. Kada je uspeo tako da se ugoji? I zašto dozvoljava Bajazitu da govori umesto njega? Ima osam godina.

„Da li učiš Kuran, Selime?“

„Učitelj nas bije“, promrmljao je.

169

I

Kolin Falkoner

„Zašto te bije? Da li si lenj?“ „Ne znam“, odgovorio je Selim ne podižući pogled. Sultanija je pogledala u srebrni poslužavnik na stolu ispred sebe, na kom je bila njena omiljena poslastica, rahatluk „koji odmara grlo“. Njeni poslastičari su ga za nju svakoga dana spremali, koristeći pulpu belog grožđa, griz, brašno, ružinu vodicu, kajsije, i divlji med. Izabrala je parče, očešavši svojim širokim rukavom mermer, i stavila ga u usta. „Da li biste vi, deco, želeli po parče?“ rekla je. Dečaci su željno prišli i dalje pognutih glava. Bajazit i Mehmed su uzeli po komad, primetila je, Selim je uzeo tri.

Posmatrala ih je, pitajući se da li bi neki od njih jednoga dana mogao postati šahzad. Nijedan od njih, sumnjala je, nikada ne bi mogao biti tako dobar princ kao Mustafa, ali ako bi mu se išta desilo...

Bajazit i Mehmed su imali potencijala. Ali, oni su još bili tako mladi. Vreme će reći. Selim? Hvala bogu što je imao dva jaka i zdrava brata! „Recite mi šta ste naučili u Enderunu“, pitala je sultanija. „Ja mogu da bacim koplje sa leđa konja!“ Bajazit je skoro povikao. Sultanija je pogledala u njega, iznenađena. „Ali ti imaš samo šest godina“, rekla je.

„I da pogodim metu strelom!“ „A šta je sa tvojim Kurantom?“

Bajazit je ponovo spustio pogled. Gurnuo je Mehmeda koji je ne podižući pogled izrecitovao deset stihova iz prve sure Kurana. Sultanija je s divljenjem zapljeskala i Mehmed je sav pocrveneo.

„A šta je sa tobom, Selime? Šta si ti naučio iz Kurana?“ Selim je slegao ramenima i nastavio da ćuti.

„Hajde, Selime. Ti si tri godine stariji od Mehmeda. Izrecituj mi prvu suru. To sigurno možeš da uradiš.“ Selim je promrmljao prvi stih i stao.

T?“

»-1 •

„Ne mogu dalje da se setim, bako.“

Sultanija se namrštila i spremila se da ga ubeđuje, ali je odustala. Glupi dečak! Nije ni čudo što te učitelj bije! U tvojim godinama Mustafa je mogao da izrecituje prvo poglavlje skoro naizust! Stisnula je usne.

„Umorna sam", rekla je. „Dođite i poljubite svoju baku, dečaci, a onda idite."

Sultanov harem

Baiazit i Mehmed su je poslušno poljubili u obraz. Selim je bio poslednji, i • dva da je očešao usnama njeno lice.

Kad je odlazio videla gaje kako zahvala šaku rahatluka i krije ga u svojoj odori. Umalo ga nije pozvala nazad da ga ukori ali se predomislila. Čemu? Bio je debeo, glupi dečak i uvek će biti.

Posmatrala ih je kako se igraju pored vodoskoka u dvorištu ispod njenog prozora. Selim je izvadio svoje poslastice koje je uzeo i pokazao ih svojoj mlađoj braći, a kad su oni ispružili ruke, on je zgrabio slatkiše i strpao ih sve u usta. Sagao se da mogu da ga posmatraju kako žvače, smejući se što se oni bune.

Sultanija se okrenula od prozora s gnušanjem. Da, debeo i glup. I zao.

Hvala bogu na Mustafi.

Postoji valuta u dvorani vladara, a ta se valuta ne može predstaviti zlatom. Novac je igračka, simbol, nagrada. Novac sam po sebi nema vrednost. Jedina stvar kojom se može nagoditi za moć ili za život je informacija.

Informacija je vodila Abasa u malu odaju riznice svakog popodneva poslednjeg dana divana, u kancelariju defterdara, Rustema. Tu je pio def-terdarev čaj, jeo njegovu alvu i slušao kako se krv carstva proliva sa usana Ibrahimovog izabranika.

„Kakve su vesti iz harema, kizlarago?" pitao je Rustem.

„Gospodarica Hirem zagorčava živote služavkama i drugim hurijama, kao i uvek."

„A valida?"

„Ona se razboljeva. Doktor joj šalje napitke, ali joj nisu od velike pomoći."

Rustem je klimnuo glavom, ali njegovo lice ništa nije odavalo. Mora da se pita koliko ću dugo ja preživeti kada valida umre. To sam se i ja pitao.

„Imam mrvicu koju bi mogao da ključneš", rekao je Rustem.

Abas je klimnuo glavom i čekao. Mrvicu! Nadmeni natmureni čoveču-Ijak! Uvek je snishodljiv prema meni, razmišljao je. Zašto? Zato što mu je Ibrahim gospodar ili zato što ima jaja? Ni jedno ni drugo nisu baš toliko važni ovde. To je do sada trebalo da nauči.

Naravno, odao mu je samo one informacije koje je Ibrahim i želeo da on zna. Ali, to nije bilo bitno. Nije bilo važno kog gospodara služiš, sve dok si nagrađen i sve dok preživljavaš. Šta je drugo ostalo od života?

„Čuo si zvuk ratnog bubnja?"

170

171

Kolin Falkoner

„I kovače u livnici u Galati* kako rade dan i noć. Ponovo ulazimo u rat sa Ferdinandom."

„Ali ovaj pohod će biti drugačiji."

„Na koji način?"

„Ovog puta će veliki vezir predvoditi vojsku."

Abas se namrštio pokušavajući da prozre šta je hteo da kaže. „Ko bi drugi bio serasker?"

„Zaista, niko ne bi mogao da ga zameni, hvala bogu. Posebno kada sam sultan odlučio da ostane ovde u palati."

Abas je zinuo. „To je istina?"

„Još jedna mrvica za tebe, kizlarago. Gospodarica Hirem gaje ubedila da napusti svoje dužnosti na bojnopolju.

Hoće da ga okupira miroljubivijim streljenjima dok se janičari bore sa Ferdinandom pred kapijama Beča."

„On mora da je lud!"

„Ili opsednut."

„Sultan nikada ne bi napustio svoju vojsku."

Rustem je zevnuo. „Uskoro će čela palata znati za to, kizlarago. Sultani-ja će te po dobrom zapamtiti ako joj ti budeš prvi rekao."

I možda će valida najzad ustati protiv otrovne male veštice, Hirem, pomislio je Abas. Molim boga da to učini, jer niko od nas neće dugo poživeti kad valida jednoga dana ode.

A pretpostavljao je da to važi i za Rustemovog gospodara.

40.

Eski šaraj

Siva magla i oblaci zamračili su Bosfor. Grana je udarala o rešetke prozora, hladan vetar je nabirao vode Roga, bojeći ih u sivo. Skoro sam deset godina u ovom zatvoru, razmišljala je Hirem. Ispod oblaka, vetar je povijao visoku travu u zelene zastave, mrseći konjima grive, pevušeći kroz nomadske šatore koji su bili poput platna jedara.

Deset godina, a ja sam i dalje zarobljenik.

Sulejmanov zarobljenik.

* Drugi naziv za istanbulsku četvrt Peru.

172

Sultanov harem

Sedela je na divanu u svojoj sobi za primanje posmatrajući slavu kako peva u svom lakiranom kavezu. Prstima je nestrpljivo lupkala po butini. Odjednom je uzela kavez i iznela ga napolje na terasu. Otvorila je vratanica.

Ptica je oklevala, naginjući prvo glavu prema njoj, a zatim prema vratima. Skočila je na pod kaveza, a zatim nazad na prečagu, iznenađena, nesigurna.

„Predugo si bila u svom kavezu“, rekla je Hirem. „Sada ne bi znala kako da preživiš napolju. Ovo je jedini svet koji poznaješ, zar ne?“

Vratila je kavez na kuku, ušla unutra i bacila se na divan. Uskoro ću po-ludeti, pomislila je.

Ponovo je gledala na terasu i planine iza.

Stepe. Vetar. Trava koja se njiše. Bili su daleko izvan njenog domašaja. Kao da su na mesecu.

Prokleti, prokleti bili svi muškarci.

Đulija se potpuno navikla na običaje hamama. Nije je više šokiralo da vidi toliko žena zajedno, bez ograničenja koja bi im društvo i blizina muškaraca nametnuli. Tu su se dve devojke kupale zajedno, sapunjale jedna drugoj telo, mazile jedna drugu bez srama; tamo su se druge dve devojke naslonjene na mermernu sofu detaljno pregledale tražeći dlake. Druge devojke su sedele same, gole ili samo u košuljama za kupanje od gaze, gledajući le-njo kroz prozor, čisteći zube, čačkajući noseve, ili češući se, bez ustručavanja, po svojim preponama,

Iz harareta se moglo ići u male kabine gde su devojke mogle da legnu na zagrejane mermerne ploče i da dopuste im gedičlikje masiraju tela toplim mirišljivim uljima, ili da im briju ruke, noge ili međunožje. Đulija je tamo zatekla Sirhanu kako leži ničice na mermeru, dok je njeno visoko vitko telo blistalo od znoja i pare.

Đulija je nečujno, pogledom, otpustila njenu maserku iz sobe.

Sipala je malo toplog ulja u šake i posula ga po Sirhaninim ramenima, nežno ga raspoređujući po hrapavoj koži.

Sirhana je osetila razliku u dodiru i iznenađeno otvorila oči: „Đulija?“

„Došla sam da ti se izvinim“, prošaputala je.

Sirhana se uspravila i legla na bok. Njena koža je toliko tamnija od moje, pomislila je Đulija, kao da to prvi put primećuje. Tamna poput se-mena masline i hrapava, kao kora. Velike, teške grudi, kao u majke.

173

Kolin Falkoner

„Volim te, Đulija.“ Sirhana je uplela prste u Đulijine kike, i prebacila ih preko ramena. Povukla joj je glavu prema sebi. Rastvorila je usne, koje su bile vlažne. Bilo je slatko, od šerbeta i voća. Koža joj je bila klizava i vrela.

Đulija se povukla. „Šta hoćeš da uradim?“

Sirhana je uzela za ruku i povukla je ka središtu svog tela, ka preponama, pritiskajući joj dlan uz gladak Venerin breg. Zatvorila je oči od želje i olakšanja.

„Stavi tu svoja usta“, prošaputala je Sirhana.

Đulija je umalo glasno uzviknula. Moja usta! Ne! Pomisao ju je zapanjila i osetila je mučninu. Ali, Sirhana joj je gurala glavu, dok ju je preklinjala pogledom. Ako ne uradim ovo, zauvek će me izbegavati. Ona je jedini prijatelj kojeg imam ovde. I tako snažno želim njen dodir, razmišljala je.

Poljubila je u stomak, i u nabor njenih prepona. Sirhana je isпустиła tihi jecaj zadovoljstva, a telo joj je zadrhtalo, kao da je svaki maleni mišić u njenim butinama i stomaku bio u grču. Sirhana joj je gurnula glavu prema usnicama.

Ne mogu ovo da uradim, pomislila je Đulija. Zamislila je kako njen ispovednik stoji pored uzglavlja mermerne ploče, njen otac pored njega. Nosio je crvenu odoru Saveta, a sveštenik je bio obučen u svoju dugačku odeždu za pokor, stežući Bibliju u desnoj ruci. Sirhana je dopustila da joj glava padne preko iverice mermera. Šire je razdvojila noge, dok su joj se pete klizale po toplim pločicama. Usmine su joj bile rože kao latice ruža.

„Bićeš prokleta u paklu na čelu večnost“, sveštenik je govorio, „bičevaće te štapovima sa metalnim vrhom, a u tvoje rane će sipati ključajući katran. Demoni će te peći na sporoj vatri i neće biti načina da pobegneš mučenju. Zauvek ćeš goreti...“

„Ti si gora od zveri“, govorio je njen otac. „Previše si odvratna da bi se recima opisalo. Tvoje ime će biti sramni predmet osude po celom carstvu Serenisime...“

„Molim te“, Sirhana je prošaputala. Mjaukala je kao mače i dahtala toliko jako da je Đulija mogla da nazre njena rebra ispod kože. „Molim te.“

Još šire je razdvojila noge, izvijajući leđa, prstiju upletenih u Đulijinu kosu, vukući je nadole. Đulija se trgla od bola. Predala se, zatvarajući oči za oca i ispovednika, gluva za njihove urlike besa.

Dotakla je njeno međunožje usnama, oprezno je očešala, očekujući da se nešto dogodi, možda da bič pukne preko njenog ramena, da glasovi počnu besno da reže na nju, da se začuju bučni koraci vojnika. Ali, jedino što se desilo

bilo je Sirhanino stenjanje, vrpoljenje i dahtanje, i ona uroni licem još dublje.

174

Sultanov harem

n iliia ie na svoje iznenađenje, shvatila da nema ukusa, samo topli mi-riđtoi mošus i svilenkast osećaj. Sirhana je glasno zajecala i Đulija je, zbu-nena otvorila oči. Da li to stvarno donosi toliko zadovoljstva? Da li je stvarno tako nepodnošljivo?

Koristi jezik", prošaputala je Sirhana. Približavala joj se dok joj noge nisu visile preko ivice mermera. Zabacila je ruke preko glave i ponovo izvi-la leđa postavivši se tako u položaj potpune predaje.

Ona mi se potpuno predaje, pomislila je Đulija. Nije u pitanju samo požuda. Ima i poverenja. Ona mi veruje da je neću povrediti, da samo želim da joj pružim zadovoljstvo.

Ponovo se spustila licem ka njenom međunozju, ispruzivši ružičasti vrh jezika U početku je bila stidljiva, ali se zatim potpuno predala, grebuci Sirhanu noktima po telu, gnječeći i masirajući je, probuđene strasti posle dugog izglednjivanja, podstaknuta dugim prokletstvom koje je teralo da sada do kraja upije svaki trenutak.

41.

Topkapi šaraj

Nesezonski vetrovi su ubrzo oslabili. Dani su otoplili i leto je zacarilo Bos-forom. Godišnje doba za rat.

Paviljon je bio kao dragulj na dugom somotskom prstu Šaraj burna. Njegova posrebrana kupola bila je ukrašena arabskom sa plavo-belim motivima cveća. Drvo je bilo ukrašeno slonovačom, a na vitrazu su bile paunove šare, i šare boje vina. Uza zidove su bile izrezbarene zlatne sofe, a ogromni bronzani kamin u obliku kupe stajao je uz jedan zid.

To je bilo Sulejmanovo utočište u toplim noćima, dalje od vreline kamene palate koja je bila kao peć, napolju, gde su vetrovi sa Mramornog mora šaputali kroz drveće platana i čempresa.

Hirem je ležala pored njega na dugačkom divanu, slušajući flaute i viole muzičara koji su svirali, nevidljivi, negde u vrtovima.

Hirem je prstima pravila senke na zidu. „Pogledaj“, prošaputala je.

„Kamila!“ Sulejman se nasmejao.

„Sada ovo.“

„Ovca?“

175

Kolin Falkoner

„To je konj!“

„Izgleda kao ovca.“

„Da li si ikada video ovcu sa tako dugačkim nosom?“

„Tursku ovcu“, ona se nasmešila. „Koja se zove Ibrahim.“

„Jedini Ibrahim kojeg ja znam nije jagnje! Pokaži mi nešto drugo.“

Hirem se mrštila usredsređujući se na svoje prste. Sulejman ju je po-smatrao smešeći se. Ponekad je bila kao malo dete.

„A ovo?“

„Mačka?“

„Kizlaragin mačak. Vidiš... Nema ništa između nogu!“

On se namrštio. „Ne bi trebalo tako da se šališ.“

„Što da ne?“

„Vređaš islam.“

„Ti si takav licemer.“

Sulejman je odmahnuo glavom, ostavši bez reci. Kako se usuđivala da kaže takve stvari? Zar nije znala gde joj je mesto? Dok je sam sebi postavljao to pitanje, shvatio je da nije znala. Možda je to bilo ono što je najviše voleo kod nje. Nikom ne bi dozvolio da mu se tako obraća.

Možda Ibrahimu.

Sulejman se zagledao u vrt. U kornjačinim oklopima, okrenutim na leđa, među ružama i karanfilima, bile su postavljene svece, a pun mesec bacao je duge senke kroz lišće. Ovde vlada mir, pomislio je. Mogao bih za-uvek ovde da ostanem.

Ali bog zahteva rat. U tihoj noći je mogao da čuje kovače u skladištu oružja u Galati kako kuju novi top za predstojeći pohod na bojnopolju na severu. Došlo je leto, a leto je bilo vreme da se maršira u novi pohod; vreme da sinovi gazija nose Muhamedovu zastavu protiv nevernika, ponovo.

Ali ovoga puta ih neću predvoditi, pomislio je Sulejman. Ostaću ovde. Sa Hirem.

Eski šaraj

Sultanija je starih Njena nekada jarkocrna kosa sada je bojena kanom da bi prikrla sede, a kajal i puderi nisu više mogli da sakriju podočnjake i podbradak. Udovi su joj drhtali, čak i kad je sedela.

176

Sultanov harem

Njena soba za primanje je imala plafon u obliku kupole, ukrašen freskom od upletenih traka kedrovine. Pločice iz Iznika koje su ukrašavale zidove ta-kode su bile uramljene kedrovinom i pričvršćene srebrnim ekserima.

Sedela je nogu podvučenih pod sebe, na divanu od obrubljenog svilenkastog brokata, a satenski jastučići su bile izvezeni zlatnim koncem.

Abas je kao izraz poštovanja čelom dodirnuo raskošni svileni tepih, pre nego što joj se obratio.

„Kruno harema.”

„Abase.” Valida je zvučala kao da joj nedostaje daha, kao da je trčala iz vrta da bi ga primila, što je naravno, bilo nemoguće. Odmarala se tu, znao je, bar jedan sat. „Želeo si da govoriš sa mnom?”

„Odista, kruno harema. O stvari za koju se nadam da neće biti od važnosti.”

„Hajde, Abase, bar te ja poznajem dobro. Ako si mi došao s tim problemom, sigurno je važan.”

„To je samo glasina koju sam čuo preko... svojih raznih izvora.”

Validina slabost kao da je nestajala. Odjednom je postala pažljiva, a oči su joj prodirale u njegove. „Tiče se koga?”

„Tiče se gospodarice Hirem.”

Staričino lice se naboralo s neodobravanjem „Nje!”

„To je samo glasina.”

„Nekada više obraćam pažnju na tvoje glasine nego na zvanična obaveštenja sa divana. Reci mi šta si čuo, Abase.”

„Uskoro će vojska marširati prema Ferdinandu, prema Beču.”

Sultanija je dopustila sebi mali osmeh. „Ceo grad to zna. Čak i Fridrih to zna.”

„Čuo sam da gospodar života možda neće biti na čelu vojske.”

„Šta?”

„Čuo sam da je gospodarica Hirem ubedila sultana da ostane.”

Abasa je uznemirila njena reakcija. Na trenutak je pomislio da će se ugušiti. U obraze joj nahrupi rumenilo.

Abas je ćutao.

„Ti... misliš... da je to istina?” najzad je progovorila.

„Samo vam kažem šta sam čuo, kruno harema. Osetio sam da mi je dužnost da to prijavim.”

Sultanija je klimnula glavom, očigledno još pometena od naleta osećanja. Lupila je dlanom desne ruke po naslonu za ruku. „Ona sebi mnogo daje za pravo!”

177

Kolin Falkoner

„Nadam se da vas nisam uvredio”, rekao je Abas.

„Učinio si mi veliku uslugu, Abase. Veliku uslugu.” Uzela je jastučić pored sebe i bacila ga sa iznenađujućom snagom preko sobe. Abas i dve služavke su prvo pogledali slabašnu staricu, a zatim su se pogledali međusobno.

„Drska mala kučka! Pretvara ga u evnuha!” Zatim se pribrala, i okrenula se ka Abasu. „Hvala ti, Abase, pobrinuću se sada za to.”

42.

Sulejman je bio zaprepašćen kada je ugledao svoju majku. Svaki put bila je još malo slabija, još malo starija, svaki put kada bi došao tu. Oduvek je zamišljao da je neuništiva.

Godine, izgleda, nisu otupele ni njen um niti njen jezik. „Da li si video svoje sinove?” pitala gaje, kada je seo pored nje na divan.

„Video sam ih. Maleni Džihangir je i dalje bolešljiv, ali ostali napreduju. Učitelji izgledaju zadovoljno.”

Sultanija se namrštila. „Ne sviđa mi se taj Selim. On je namrgođeno dete. Ne verujem mu. Goji se od slatkih hlepčica i zanoveta kao žena. Pri-metila sam i da je zao prema Mehmedu i Bajazitu. Naravno, po drugim pitanjima je uzoran princ.”

„Njegovi učitelji nisu ništa rekli.”

„Naravno da nisu. Njegova majka je kriva. Skoro da uopšte ne provodi vreme sa njima. Čudo je da su Bajazit i Mehmed tako prijatni.” „A! Da li to ja primećujem neke zamerke?” rugao joj se. Sultanija se nije dala razveseliti.

„Možeš da se smešiš, Sulejmane, ali sreća je tvoja što imaš sina poput Mustafe. Ja bih očajavala kada bi Selim trebalo da postane šahzad.” Mrzovoljno gaje posmatrala. „Uskoro ćeš krenuti?” „Vojska polazi za nedelju dana”, rekao je izbegavajući njen pogled. Znači, istina je!, pomislila je. Ti blesavi čoveče! Šta ti je to učinila? „Da traži Fridriha?”

„Ferdinanda?" Sulejman se nasmešio. „On je samo mali čovek iz Beča, kako ga Ibrahim zove. Karlo je glavna nagrada. Ali, ne očekujem da će Ibrahim uspeti da ga istera. On će se duriti u svom zamku u Nemačkoj." Sultanija je klimnula glavom. „Pripreme se dobro odvijaju?"

178

Sultanov harem

„Ibrahim će imati trideset opsadnih topova da razbije zidove. Pod uslovom da ih blato ponovo ne uništi na putu prema severu."

Sultanija je ispitivala njegovo lice. Neće joj reći! Stidi se. Zna da nije ispunio svoju dužnost prema Osmanlijama, prema bogu.

Spustila je ruku na sinovljevu. „Ti ćeš biti najveći od svih sultana, sine moj. Vidovnjaci su to predvideli kada si se rodio."

„Radio sam kako sam najbolje umeo", rekao je Sulejman. Uzvratilo joj je stisak ruke i zaprepastila ga je njena krhkost. Ruka joj je bila lagana i sme-žurana kao suv list. Pre toga nije shvatao koliko je bila bolesna. Iznenada se uplašio. Nije mogao da zamisli da dolazi u harem, a da nije tu više nema.

Ona se nagnula. „Čula sam priče", promrmljala je.

„Priče?"

„Da ćeš ostaviti vojsku bez komandanta."

Sulejman je pokušao da izvuče ruku, ali majčina ruka poput sasušenog lista postade iznenada jaka i umešna poput ruke muškarca. Sulejman je skrenuo pogled, pokušavajući da ne pokaže sopstveni bes majci.

„Nisam im potreban. Ibrahim je serasker."

„Znači istina je?"

„Naravno da nije. Previše slušaš ogovaranja sluškinja. Glasine se gnez-de u ovim zidovima kao guje."

Klimnula je glavom, smešeći se. „Tvoje oči te uvek odaju, Sulejmane. Kada si planirao da mi kažeš? Kada odu? Koliko si dugo planirao da kriješ ovo od mene?"

Sulejman je izvukao ruku i skočio. „Ja odlučujem!"

„Postoje stvari o kojima nijedan sultan, ma koliko uzvišen bio, ne može da odluči. Ti si pre svega musliman i predaješ se božjoj volji!"

„Dosta mi je smrada rata!"

„Imaš dužnost!"

„Koju sam uvek stavljao iznad svega."

„Do sada!" staričine oči su odjednom sevnule. „Ona je u pitanju, zar ne? Ona ti je ovo uradila?"

Sulejman nije odgovorio. Okrenuo se, gledajući kroz prozor koji se otvarao prema terasi, s pogledom na krovove bazara, i na obojene plave kuće koje su se gomilale na brdu prema vodi Roga.

Iznenada, pogled na grad nije izgledao tako lep. Nametalo se lupanje iz kovačnica pušaka i livnica u Galati. Tako mnogo zahteva. Za ratom, za moći. Dužnost, prema bogu, prema porodici, robovima. Zar nigde nema mira?

179

Kolin Falkoner

Prišla je i stala mu iza leđa. „Dole u Kapala čaršiji kažu da te je omađijala."

„Kada bih našao čoveka koji je to rekao, naredio bih bostandžiji da mu iseče jezik i da ga natera da ga pojede." „Polu grada bi bilo nemo."

Sulejman je stisnuo pesnice. „Ja se brinem da u njihovim ustima ima hle-ba i mesa da jedu. Žive pod mojom zaštitom, sigurni od napada vojski koje su porobile pola Evrope. Dao sam im Rodos, Beograd i Mađarsku. Sta još hoće od mene? Ja sam ispunio svoju dužnost prema njima i prema Muhamedu." „Napustio si divan u Ibrahimovu korist, a sada mu daješ svoju vojsku! A ti umesto toga provodiš dane u lenčarenju pored te Hirem!"

„Postoje i drugi stvari osim sitnih svađa na divanu i mirisa krvi u rofovima! ni, biću najbolji od svih osmanlijskih sultana, jer sam drugačiji! Daću ovim dima zakone i daću im gradove! Želim da gradim ne J* »««*—

PJ • - " "

ň*ě/ň*ě "

Da

_____ě,čáč viUiOVC

—, ~,vu najdulji oa svm osmanlijskih sultana, jer sam drugačiji! Daću ljudima zakone i daću im gradove! Želim da gradim, ne da uništavam!" „Predao si svoju moć Ibrahimu, a svoju muškost ženi!" Sulejman je zurio u nju bledog lica. „Ona ti je napunila glavu tim demonima, zar ne?" prošaputala je. Sultanija ga je ponovo uzela za ruku, ali ovog puta joj se nije opirao. „Slušaj me. Ja ne želim da te unesrećim. Ti znaš šta se desilo među vama, na tebi je da odlučiš. Ali moraš zapamtiti da si gazija. Ne smeš previše da zavoliš haremski način života. Harem je ovde donet iz pustinja. Harem nas je učinio jakim. Njegova svrha je bila da stvara sinove, ĐĐ da udovoljava." „Zakon je taj koji

nas čini jakima. Kanon i šerijat*." „Sulejmane... šta mi ostaje ako tebe izgubim? Ceo moj život je bio za tebe, za tvoj sultanat. Bila sam tako ponosna na tebe. Nisi zao kao što je tvoj otac bio, i u tome je bila tvoja snaga. Ali to bi mogla biti i tvoja slabost. Videla sam to sa Gilbehar, sa Ibrahimom, i sada sa Hirem. Moraš naučiti da budeš samostalan." „Onda za mene nigde nema utočišta?" „Pronađi utočište u islamu. U svojoj dužnosti." „Ne."

„Sulejmane..."

„Ja ću poštovati svoju dužnost. Postaviću temelj svog carstva u kanonima, u pisanom zakonu. Poslaću svoju vojsku pred zidove hrišćan-stva i srušiti ih, i hraniću i oblačiti svoje carstvo. Ali, nešto mora ostati za Sulejmana!"

Verski zakon islama.

180

Sultanov harem

„Preuzmi vlast koja ti pripada, Sulejmane. Pre nego što ti bude oduzeta!"

„Ibrahim se nikada ne bi okrenuo protiv mene..."

„A Hirem?"

„Ona je samo žena!"

Sultanija je zanemarila gorčinu u njegovom prekoru. „Da, samo žena! A ti si joj dozvolio da te poseduje! Imaš stotine žena između kojih možeš da biraš. Zašto samo jedna?"

„Zato što sam svoj kad sam sa njom. Ne sultan... ne vlasnik glava... samo ja."

„A ona? Da li ona želi da bude samo Hirem... ili sledeća valida?" „Inšalah*! Molim te", prošaputao je Sulejman.

„Daj mi mira. Volim je.

Pusti je."

Kad se poklonio i poljubio je u ruku, iznenada joj ga je bilo žao. On je bio slab, shvatila je. Ne kukavica, jer bi srušio kapije pakla za islam, i ne slab kao što su neki muškarci slabi prema vinu ili ženama i lagodnosti. Bio je slab jer je želeo da bude kao drugi ljudi, a to je bio luksuz koji njemu nije mogao biti dozvoljen.

43.

Bazar ispod zidina Eski saraja poticao je još iz vremena Mehmeda Fatiha. Uz velike stepenice i u kamenim prolazima, trgovci su prodavali zlato i srebro, brokat i svilu, grimizne prostirke iz Damska i svilene tepihe paunskoplave boje iz Bagdada. Ispred bazara, torbari su pekli klipove kukuruza na roštilju, raspljujući plamenove čurećim krilima i neuspešno terajući uporne male crne mušice. Drugi su prodavali drob sa ukusom belog luka, ili topli krem od badema posut cimetom. Ulice su prštale od zvukova, boja i mirisa. Nekoliko dugih minuta je prošlo pre nego što se Sulejman oporavio od šoka da se izgubio u sopstvenom gradu.

Čak i u tom haosu, Sulejman je prepoznao znake reda koji je nametnuo njegov otac. Raznolikost boja imala je svoju svrhu; ovde su bili Turci koji su, kao i on, nosili bele turbane; tamo su bili Grci sa plavim turbanima i crnim čizmama; Jevreji su nosili žute turbane, kao i Jermeni, mada su njihove čizme bile grimizne, a jevrejske svetloplave. t „Ako bude po Alahovoj volji", „Ako bog da".

181

Kolin Falkoner

Zastao je da pogleda trgovca začinima koji je za vrata svoje radnje bio zakucan ušima. Znak koji se nalazio oko njegovog vrata objavljuvao je daje osuđen za lažno merenje. Jedan iz gomile je pljunuo pred čovekove noge, Sulejman je uradio isto. Nije osećao sažaljenje; bio je to pravedan zakon. Bio je to kanon.

Čudno je kako se osećam kao stranac ovde, razmišljao je. Možda sam predugo živeo u palatama. Žamor glasova smeta mojim ušima; ovaj miris prljav-štine i iznutrica ne prodire u hodnike mojih saraja. Ovo su moji ljudi. Često ih vidam kad dođu sa svojim molbama na divan, ali zaboravljam kako žive.

Noć je prigrllila pretrpane ulice, brzo se spuštajući, dok se mlad mesec podizao iznad krovova bezistana. Sulejman se osećao bezbedno; ko bi ga prepoznao, u tim jadnim krpama koje je nosio, posebno što su svi obični ljudi naučili da okreću lice kada se sultan približi. Tu nije bilo opasnosti; janičari su patrolirali ulicama svake noći; činovi nasilja su tumačeni kao vredanje samog sultana.

Koji je bolji način za sultana da otkrije da li je tačno ono što su mu rekli u vezi s ogovaranjem na bazarima? Šetao je između visokih kamenih kolonada, ispod lukova i stubova bazara. Zastao je pored prodavnice sa začinima, pored vreća zečje masti, su-samovog semena, aloje, šafrana, magarećeg mleka, i korena sladića. Izgledalo je da se trgovac žestoko raspravlja s jednim od mušterija; začuo je ime „Hirem" i zastao da čuje, pretvarajući se da gleda vreće zelene kane i narandžastog cimeta.

„...kažu da, otkad se Selim rodio, on nije pogledao drugu ženu!" Trgovac je imao orlovski nos, pokvarene zube i retku bradu. Nosio je plavi turban - Grk! Divlje je mahao rukama i iskašljavao se obilno na kaldrmu, zamalo promašivši Sulejmanov rukav.

„Nemoguće", mušterija je odgovarala. On je bio Turčin, primetio je Sulejman. „On ima harem sa trista najlepših

žena carstva! Nijedan čovek ne bi odoleo sedam godina da ne isproba to blago!"

„Osim ako nije omađijan!" Grk je povikao i ponovo pljunuo na ulicu. Kao daje bio nesposoban da priča šapatom.

„Gluposti."

„Kažu da ona uopšte i nije žena. Ona je zao duh, din*, iz vlaških šuma! Hrknuo je i pljunuo.

oblike i

različit

182

Sultanov harem

„Pa, eto ti", Turčin je rekao. „Svi znaju da nije iz Vlaške nego iz Rusije. A, ako je zao duh kao što kažeš, zašto je onda Sulejman najbolji sultan koga smo ikada imali? Pogledaj osvajanja - Beograd, Rodos, Budim! Ma, pre dva leta je bio pred samim zidinama Beča!"

Trgovac je sa gađenjem podigao ruke. „Upravo tako! Zašto nismo zauzeli Beč? Kažu da je veštica učinila da kiša pada leti da bi se naši topovi zaglibili i ostali beskorisni u poljima." Nakašljao se i pljunuo na pod svoje radnje sa takvom silinom da je čak i kupac zakoračio unazad. Sulejman se setio izreke koju ga je Ibrahim naučio: „Trebalo deset Turaka da bi pobedili jednog Jevrejina u raspravi, a deset Jevreja da bi pobedili jednog Grka."

„Ne", rekao je trgovac. „Ona ga je omađijala. Kažu da ne može ni da piša bez njene dozvole."

„Ako bilo ko ima moć nad njim, to je Ibrahim. Pogledaj ga kako se hvali svojim bogatstvom na Atmejdanu!"

„Ibrahim je veliki vojnik." Hrk. „Trebalo nam snažan vezir." Pljunuo je. Pljunuo je ponovo. „Posebno kad se naš sultan zatelebao u jednu od svojih robinja! To neće doneti dobro, kad ti ja kažem! Kada sultan zanemaruje sve druge žene, to znači da ga je uhvatila za onu stvar, i da će ga voditi okolo ko magarca na uzdi!" Okrenuo se Sulejmanu. „Šta ti hoćeš?"

Hoću da izvadim mač i odsečem ti tu ružnu glavu, pomislio je Sulejman. Onda bih je okačio na kapije gde se sastaje Visoka porta i naredio ti da još jednom pljuneš. Ipak, rekao je samo: „Neću ništa ovde. U tvom cimetu ima pljuvačke."

Bio je zadovoljan kad je čuo da se Turčin nasmejao negde u unutrašnjosti radnje.

Međutim, uvrede koje je čuo su odzvanjale u njegovoj glavi dok je sle-po hodao po lavirintu bazara. Ono što su mu Ibrahim i majka rekli, bila je istina. Omađijan.

Zar mu neće dozvoliti malo privatnosti? Zar ne postoji sat u danu, me-secu, godišnjem dobu, kada će mu dozvoliti da nađe utočište u sopstve-nom životu? Kako su počele te glasine? I zašto je uvek bilo potrebno da on dokazuje svoj autoritet i svoju lojalnost, pred dvorom i pred Bogom?

Dobro onda, vratiće se u harem. Ponovo će pokazati da je on gazda u svojoj kući. To je još jedna dužnost koju mora da obavi, a onda će možda moći da nađe malo olakšanja od zahteva njegovih ljudi, divana, majke... i da, boga.

Šta bi drugo mogao da uradi?

183

Kolin Falkoner

44.

Postojao je protokol za biranje devojke, kao što je postojao protokol za sve u haremu. Kada su se velika gvoždem okovana vrata otvorila, Sulejman je ušao jašući, a dočekao ga je kizlaraga u ceremonijalnoj bundi dugih rukava i sa belim turbanom u obliku glave šećera na glavi. Sto devojaka, sa biserima i draguljima upletenim u kosu, tela namirisanih jasminom i na-randžom, svetlucajući u svili i satenu, stajale su u redu u delu dvorišta gde je bilo hladovine. Bile su nervozne i vrpole su se, na taj, najvažniji dan njihovog života.

Svaki čovek bi zadrhtao od zadovoljstva pred ovakvim prizorom, pomislio je Sulejman. Pa zašto onda osećam samo ledeni užas? Zašto mi je najteže da budem u sopstvenom haremu?

Velika vrata su se zalupila za njim. Sulejman je sjahao sa konja. Koliko je dugo prošlo otkada je izvodio taj ritual?

Pre nego što je postao sultan, sigurno, pre Gilbehar. Osetio je da ga stotine očiju gleda, zainteresovano, molećivo, mada se nijedna od njih nije usudila da ga pogleda pravo u oči. Izbor koji bude napravio u narednih nekoliko minuta jednoj od ovih devojaka zauvek će promeniti život, nepovratno. Ili su bar one tako verovala.

Kizlaraga je čelom dotakao kamen. „Veliki gospodaru." „Trebalo te pohvaliti", Sulejman mu je rekao, pridržavajući se protokola. „Sve su izvrsne."

„Hvala vam, veličanstvo."

Kizlaraga je išao jedan korak iza njega dok je prolazio pored reda devojaka. Zamućena lica, smerno spuštenog pogleda, obraza rumenih, udvaraju mu se. Poklonio se i pozdravio svaku, a kizlaraga mu je šaputao njihova imena. Zašto ja ne pijem sa ove fontane dok ne puknem?, pomislio je Sulejman. Drugi muškarci bi. Kažu da Ibrahim ima harem, velik skoro kao moj, i da mu je žeđ neutoljiva. Nastavio je pored reda žena, pitajući se koju će na kraju izabrati. Sve su toliko lepe, da sama lepota postaje beznačajna, razmišljao je. Ova na primer. Ona je kao porcelanska lutka. Kao da se može polomiti ako bi pregrubo postupali sa njom. Majstor umetnik mogao je da je napravi iz jednog

komada alabastera. Takvo savršenstvo plaši. „Kako se zoveš?“ pitao je. Devojka je prošaputala nešto, ali bila je toliko tiha da nije mogao da čuje. Okrenuo se ka kizlaragi.

184

Sultanov harem

„Šta je rekla?“

Kizlaraga kao da je oklevao. „Dulija“, najzad je promrmljao.

„Dulija“, ponovio je Sulejman. Ponovo je obratio pažnju na devojkicu. Savršenstvo, odista. Uzeo je zelenu maramicu sa rukava svoje odore i stavio joj je preko ramena da bi pokazao da je odlučio. Tu maramicu je Hi-rem lično vezla za njega. Znao je da će ona gledati, i znao je da je dokazao štajehteo.

„Sada ću šetati vrtovima“, rekao je kizlaragi, koji je zurio u devojkicu sa izrazom lica koji nije mogao da razume. Ovi evnusi su bili čudna bića, pomislio je.

Nastavio je da hoda, van dvorišta, da seta među paunovima i čapljama i da miriše jasmin i narandže.

Hirem se okrenula od prozora, sklopivši prste oko srebrnog svećnjaka koji je stajao na niskom stolu pored divana. Bacila ga je preko sobe, uništivši lak na jednoj od pločica koje su ukrašavale odaju. Muomi se sagnula da bi bila van domašaja.

Hiremino lice je pobledelo od besa. Dugo je stajala pravo kao strela na sred sobe, jedino pomerajući nozdrve i mišiće vilice. Kad bi Sulejman mogao sada da je vidi, pomislila je Muomi. Onda više ne bi mislio da je lepa.

„Moram ovo da zaustavim.“

„On je sultan“, rekla je Muomi pažljivo. „Kako ga možete zaustaviti?“

Pored divana je bio srebrni poslužavnik sa slatkišima. Hirem ga je podigla i zavitala preko sobe. „Ko je ta mala pizda?“

„Ne znam joj ime. Ovde su je doveli iz Alžira. Kažu da su je gusari zarobili sa venecijanske galije.“

„Kako da zaustavim ovo?“

Prvi put otkako je sa njom, Muomi je bila uplašena. „Gospodarice...“

Hirem je zgrabila Muomi za veliki zlatni prsten koji je visio sa njenog uha i jako povukla. Muomi je vrisnula i pala na kolena.

„Kako mogu ovo da zaustavim...?“

„...povređujete...“

„...hoću da odeš do apotekara... jedan od tvojih napitaka...“

„...nemojte!“

Hirem ju je pustila, i stegla pesnice uz svoje butine, drhteći. Ne smem da gubim kontrolu, ne sada, pomislila je.

Izgubi kontrolu i gubiš sve.

185

Kolin Falkoner

Muomi je jecala, držeći se za uho. „Ako je ubijete, on će samo izabrati drugu. A kizlaraga će znati šta ste učinili.“

„Šta onda?“

Muomi ju je pogledala namrgođenog lica, pogledala ju je očima koje su sijale od mržnje. „Nikad me više nemojte povrediti.“

„Reci mi šta da radim, Muomi.“

Crnkinja je slegnula ramenima. „Postoji drugi način.“

„Šta? Reci mi...“

„Da li možete da večerate s njim?“

„Sa Sulejmanom? Sada mi neće doći.“

„Onda pronadite način.“

„Biće teško.“

„Za vas?“

„Šta mogu da uradim?“

„Postoji smeša... može čoveku da oduzme strast. Možete da osigurate da se ne zaljubi u nju.“

Napetost kao da je nestajala iz Hireminog tela. Dopustila je da se osmehne. „Možeš da nađeš šta ti treba?“

„Bilo koja apoteka u gradu će imati biljke.“

„Onda ću poslati jednog od paževa da ti ih donese.“ Hirem se ponovo smestila na divan. „Sada pošalji poruku kizlaragi. Reci mu da moram pod hitno da popričam sa njim. Usušujem se da kažem da on to i očekuje.“

Duliju su prvo odveli do čuvara kupatila da je spreme. Pažljivo je obrijana, svaki njen delić je detaljno pretražen u

potrazi za dlakama, zatim su je okupali u vodi koja je bila namirisana jasminom i narandžom, a kosa joj je oprana kanom. Posle toga je ležala na toploj mermernoj ploči, dok joj je gedičlijka masirala ramena, leđa, butine i listove toplom mešavinom brašna od pirinča i ulja. Zagrejana voda se pušila u loncima pored nje da bi održala maske od blata toplim i savitljivim.

Kada je kizlaraga ušao u kupatilo, zatekao ju je kako sedi gola na ivici mer-mera, dok su se gedičlijke tiho, ali užurbano kretale oko nje, svaka usredsređena na jedan delić. Jedino se čuo zvuk šuštanja njihovih lanenih košulja. Čvrsto je stegao vilicu da bi prigušio jecaj bola koji mu je kipeo u grlu.

Dulija je gledala u daljinu, kao da niko od njih nije postojao, praznim, zbunjenim očima. Gedičlijke su joj ukrašavale udove, bojeći nokte na

186

Sultanov harem

njenim rukama i nogama, druga joj je stavljala aloju pod jezik da joj dah bude slađi, zatim se bacila na posao nanoseći joj na kapke kajal. Još jedna je klečeći bojila njeno međunožje kanom, na tradicionalan način. Dulija nije saradivala niti se opirala. Dozvolila im je da rade šta hoće s njenim te-lom, kao da ona nije tu, kao da ono uopšte nije deo nje.

Pitam se o čemu razmišlja, pomislio je Abas. Da li je u Veneciji, sa svojim čipkanim rukotvorinama, i gleda gondolijere kako prolaze Velikim kanalom? Da li je u gondoli prekrivenoj baldahinom, sa mnom, ili samo moja sujeta želi da bude tako?

Negde iza njega gospodarica haljina se svadala sa svojom asistentki-njom oko pravog izbora garderobe.

Koliko sam neprospavanih noći proveo sanjajući o ovome?, razmišljao je Abas. Koliko sam puta zamišljao kako bi izgledalo biti sa tobom, videti te potpuno голу? Ni u jednom od mojih maštanja nisi sedela tako, gledajući pravo kroz mene, nedodirljiva i nedodirnuti. Ja nisam ovde, niko od ovih drugih nije ovde. Ti si sama i nedodirljiva, kao što si uvek bila.

Ali tako lepa. Iako su ti obojili kosu kanom, i zacrnili oči i zacrvenili usne, kao jednoj od prostitutki koje je Ludoviči toliko voleo, ne mogu da oboje tvoje dostojanstvo i tvoju gracioznost.

A tvoje telo je savršeno kao što sam i zamišljao. Obline i udubljenja, svetli-ne i senke, sve je savršeno skladno kao da ih je izradio najbolji skulptor. Bradavice su bile kao maleni pupoljci ruža, svaki mišić u njenim butinama, ramenima i stomaku jasno se ocrtavao na koži, kao da je isklesan iz mermera. Kako mogu da se ovako osećam?, pitao se Abas. Kako mogu da želim ono što ne mogu da posedujem. Zašto me i dalje mučiš kad više nemaš ništa da mi ponudiš?

Možda je ovo najčistiji oblik želje; i najčistiji oblik agonije.

Dok je posmatrao jedna devojka je počela da stavlja svilenkasti prah Duliji po rukama, leđima i grudima. Od toga je koža počela da joj svetluca kao tucano zlato, svetlost svece se odbijala od kože poput hiljade minijaturnih komadića dijamanta.

Dulija...

Nevoljno se okrenuo. Hirem je želela da ga vidi. Pa, naravno. Pretpostavio je da će želeti.

Hirem je sedela pogrbljena na divanu, sa zgužvanom svilenom maramicom u ruci, nervozno je okrećući prstima. Oči su joj bile crvene od suza. Abasu je nje bilo gotovo žao.

187

Kolin Falkoner

Izveo je temenah, desnom rukom dotakavši se po grudima, usnama i čelu. „Gospodarice. Želeli ste da me vidite.”

Hirem je šmrknula, tapkajući se maramicom po očima. „Šta ja da radim, Abase?”

„Gospodarice?”

„Čujem da je gospodar života odabrao da provede noć sa jednom od hurija.”

„To je njegovo pravo, ekšelencijo. Ne treba da se uznemiravate. Vi ste i dalje druga kaduna. Ništa ne može to da promeni.”

Hirem je ponovo obrisala oči. „Kako se ona zove?”

Abas je oklevao, iznenada uznemiren. Postao je svestan da tu može postojati opasnost. „Dulija”, rekao je umorno.

„Ona je Venecijanka.”

„Kulturna dama sa dvora.”

„Kako vi kažete.”

Hirem je izgledala zamišljeno. „Želim da vidim gospodara života. Da li bi možda mogao večeras da večera sa mnom?”

„Mislim da to nije moguće, gospodarice. Kada sultan odabere devojku...”

„Nisam pitala za tvoje mišljenje!" Glas joj je bio poput pucnja biča. Momentalno ga je učutkala. Pažljivo ju je posmatrao. Možda, ipak, nije plakala. „Gospodarice?"

„Želim da vidim gospodara života... večeras. On je još u šaraju, pose-ćuje validu. Nije li to tačno?"

„Kao što vi kažete, veličanstvo..."

„Pitaj ga da večera sa mnom. Reci mu da sam skrušena i želim da se pomirim sa sudbinom."

„Možda neće biti moguće da..."

„Abase, da li se sećaš šta se dogodilo poslednjoj ćehaji haljina? Možda tada nisi bio u haremu?"

Abas je osetio kako mu se suše usta. Mala namiguša je i dalje imala zube. „Nisam siguran da razumem, veličanstvo." Hirem je ustala i prišla mu. Stajala je toliko blizu da je mogao da oseti njen miris. Pogledala ga je smešeći se. „Da, znaš, Abase. Svi ovde znaju šta se desilo poslednjoj ćehaji. A ona se nije usudila da me uvredi kao što me ti sada vređaš."

„Nisam mislio da vas uvredim, veličanstvo. Samo je..." „Ne želim da čujem tvoju pokajanje, Abase. Noćas će sultan možda spavati sa drugom ženom, ali da li znaš u čijem bi krevetu mogao da spava sledeće noći? Kada žena ima muškarca među nogama, Abase, dobija

188

Sultanov harem

njegovu punu pažnju. Zato, osim ako nisi siguran šta će se desiti sledeće noći, seti se ćehaje - i uradi kao što ti kažem."

„Da, gospodarice."

Abas je otišao iz sobe, mrzeći sebe zbog pokazane slabosti. Zašto mu je život bio toliko važan, da bi uradio bilo šta da ga sačuva? Taj nagon za preživljavanjem ponovo ga je izdao.

U redu, biće njen poslušnik. Ali, samo neka naudi Đuliji, i crv će se preobraziti.

45.

„Sama sam pripremila obrok", rekla je Hirem.

Listovi vinove loze punjeni mlekom natopljenom jagnjetinom, komadići piletine sa raznja, šiš kebab", revani kolači, i šerbet. Sulejman je seo i umorno je posmatrao. Sada se osećao kao stranac sa njom. Kao da ju je na neki način izdao.

Gledala ga je kako jede u tišini.

„Nisi gladna?" pitao ju je Sulejman.

Odmahnula je glavom.

On je birao hranu. „Dobro je", promrmljao je. „Koristila si nove začine?"

„Muomi ima hiljadu recepata, gospodaru."

Sažvakao je veliki zalogaj hrane. Proučavao je njeno lice. Plakala je, bio je siguran u to, iako to nije odala pokretima.

Oči su joj bile ružičaste, a kapci naduti.

„Da li da napravim predstavu od senki na zidu?" pitala je. Ponekad je bila kao malo dete, pomislio je. Uvek tako željna da me zadovolji.

„Ne sada", rekao je.

Ona je učutala, gledajući ga sa jedva osmehnuta. „Da li da uzmem svoju violu?"

Odmahnuo je glavom. Hrana je bila dobra, ali on nije imao apetita. Odgurnuo je tanjir.

„Molim vas, jedite, gospodaru."

„Nisam gladan."

* hajdučki ćevap

189

Kolin Falkoner

„Da li sam vas uvredila, sultane moj?" prošaputala je.

„Ne, nisi."

„Ali, bilo je trenutaka kada sam bila drska u vašem prisustvu. U svojoj strasti prema vama, zaboravila sam svoje mesto. Ako ste ljuti, onda znam da je to moja greška."

Hirem je izgledala potpuno jadno. Sulejman je poželeo da ispruži ruke i uteši je. Ali to ne bi bilo dobro. Nije smeo da dozvoli da ona vidi da je njegov bol jak kao i njen. Morala je da razume da je on, ma koliko je voleo, imao dužnost prema islamu i prema Osmanlijama, a daje ona imala dužnost prema njemu. Dužnost je bila teška lekcija za učenje, bog će znati, i bilo je dobro da je ona tad nauči.

„Ti si moje utočište, Ruskinjice. Ali, ja sam ipak gospodar. To moraš zapamtiti."

„Da, gospodaru."

Ustao je. Hirem nije podigla pogled. Umesto toga, iznenada se nagnula napred i poljubila ga u stopala.

Sulejman je bio šokiran. Nikada nije želeo daje toliko ponizi.

„Hirem“, nežno je prošaputao, „mi smo vezani dužnostima. Ja ne mogu biti kao drugi muškarci.“ Moram da odem, razmišljao je, pre nego što mi odlučnost oslabi. Jadna Hirem. Nije razumela. Da, istina je, omadrijala ga je. Ali ona nije bila vešti-ca. Opila gaje svojom nevinošću, i svojom posvećenošću. Pošto je izašao iz sobe, Muomi je ušla i kleknula pored polupraznih posuda na stolu.

„Jedva da je dotakao hranu“, Hirem je rekla. „Da li će biti dovoljno?“

„Da“, Muomi je prošaputala. „Dovoljno je.“

Abas je umalo nije prepoznao.

Obukli su je u ružičastu svilenu košulju i plave haremske pantalone, dumu - težak kaftan sa dugmićima od bisera i rupama za dugmiće opši-venim zlatnim koncem - a glava joj je svetlucala od smaragda, dijamanata i opala. Oči su joj bile okružene kajalom, a ostatak lica joj je bio sakriven feredžom sa resama od bisera.

190

Sultanov harem

Oko njenih zglobova na rukama i oko članaka na nogama, imala je zlatne lance, tanke kao konac, oko vrata, debelu zlatnu ogrlicu sa priveskom od bisera, i još jednu zlatnu amajliju koja je visila sa ukrasa za glavu.

Dok je ustajala, jedna od gedičlijki pomogla joj je da navuče ogrtač od brokata, sa širokom kapuljačom i dugim rukavima, koji ju je tako pokrivaio da ni prst nije ostao vidljiv.

Moja Đulija.

Ispratio ju je kroz mračne hodnike palate do kočije koja je čekala.

Kada su krenuli, on je zurio u mirnu figuru sa ogrtačem koja je sedela preko puta njega i pitao se šta bi ona rekla kada bi znala da joj se debeli ev-nuh sa ožiljkom preko puta nje nekada udvarao na kanalima Venecije.

„Da li se plašiš?“ pitao ju je.

Rññ ..

„Ne smeš da se plašiš. Sultan je nežan čovek. On ne želi da ti naudi.“

Dugo nakon toga, začuo ju je kako kaže: „Šta ja moram da uradim?“ Glas joj je drhtao. Samo što nije počela da panici, shvatio je.

„Da li si ikada legla sa čovekom?“

„Ne, nikada.“

„Nikada?“ Corpo di Dio! Nije bilo boga! Ako ga je i bilo, on je bio sadista i tiranin. Kako bi drugačije sudbina mogla da spoji devicu i evnuha koji ju je voleo, osim iz zabave?

Šta bi mogao da joj kaže? Kako bi mogao da jo pomogne? „Samo moraš da uradiš kako ti kaže. On će ti pokazati.“

„Zašto je izabrao mene?“

„Zato što si najlepša žena na svetu“, začuo je sebe kako izgovara, ali posle toga je začutao, u suprotnom bi se odao. Odvešću te do kreveta svog gospodara, razmišljao je. Neka bogovima njihove šale. Sada ne mogu ništa da uradim u vezi s tim. Hajde da završimo sa ovim, jer sam sada dotakao dno ljudskog očaja. Ako budeš imala sreće, tvoja sudbina će biti bolja od moje.

Topkapi šaraj

Kada je Abas ušao u spavaću odaju, Sulejman je čekao. Ležao je na svom krevetu u jednostavnoj beloj haljini opšivenoj hermelinskim krznom, pero bele čaplje bilo mu je prilepljeno za turban grozdom dijamanata i rubina. Soba je mirisala na aromu iz bronzanih kadionica koje su visile sa visokog izdubljenog plafona.

191

Kolin Falkoner

Abas je tri puta dotakao tepih glavom. „Veliki gospodaru.“

Sulejman gaje posmatrao, podsećajući samog sebe na protokol. „Kizla-rago, izgubio sam svoju maramicu. Znaš li kod koga je?“

„Da, veličanstvo. Reći ću da vam je donesu.“

Abas se teško podigao s poda. Sulejman ga je posmatrao. Nešto nije bilo u redu sa Abasom, shvatio je. U poslednje vreme je izgledao bolesno. Noćas mu je lice bilo natopljeno znojem - nije bila vruća noć - a oči su mu imale taj ukočeni pogled koji je i prečesto viđao u bitkama. Nadao se da Abas nije bolestan.

Abas je otišao do velikih vrata i uveo sitnu priliku obavijenu ogrtačem. Skinuo joj je ogrtač i šapnuo joj nešto na uvo, gurajući je napred. Zastao je na vratima duže nego što je trebalo.

„Idi“, rekao je Sulejman.

Vrata su se tiho zatvorila i ostali su sami.

Devojka je drhtala. Uzela je zelenu maramicu koju joj je tog jutra stavio preko ramena, pala je na kolena, i puzila na sve četiri prema krevetu. Podigla je prekrivač, prinela ga čelu i usnama, i uspuzala se uz krevet. Sulejman je čekao, svim srcem želeći da je sa Hirem.

Sulejman je ustao go iz kreveta i optuživački pogledao devojkicu koja se sklupčala na dušekiću ispod njega. Svetlost

svece je bacala duge senke na brda i doline njenog tela, njenim očima dodajući strast koja se tamo nije nalazila. Obukao je svileni ogrtač i otišao da otvori prozor. Pun mesec sedeo je nisko na azijskoj strani obale kod Iskidara, nasuprot crnim planinama oblaka. Pun mesec, veštičji mesec. Možda je to bio razlog, pomislio je.

Možda me je stvarno omađijala.

Bila je prelepa, ova Venecijanka. Telo joj je bilo kao svila, raj za oči i dodir. Ipak, nije mogao da probudi svoju strast sa njom. Uopšte nije imao apetita. Mogao je biti i... Abas!

Nešto... neko... je od mene napravio evnuha! Sultan Osmanlija, nemoćan kao i njegov kizlaraga!

Strah, bes i zbunjenost kovitlali su se u njemu. Osetio je kako mu obrazi gore od poniženja. Devojka ga je posmatrala iz kreveta uplašenim očima srne, ne govoreći ništa. Nije progovorila ni reč otkako ju je Abas doveo, prokleta bila.

Ali da li će se njeno ćutanje nastaviti kad dođe u harem?

192

Sultanov harem

Ona ruje bila kao Hirem, ta devojka. Nije imala trikove da ga uzbudi, ni tiho stenjala da ga natera da izigrava pastuva. Samo je ležala tamo i nudila svoju lepotu, što je mala dragocenost u haremu. Možda ga žene više nikada neće uzbuditi, pošto je legao sa Hirem.

Ali u haremu to neće razumeti. Na ulicama i bazarima će se udvostručiti glasine, i ponovo će vikati daje omađijan, da više nije pravi muškarac, da više nije pravi vladar.

Okrenuo se i pogledao u nju. Pritisnula je kolena uz grudi i posmatrala ga, lagano trepćući.

Brzo je otišao do vrata i širom ih otvorio. „Abase!”

Halebardisti na straži trgli su se od straha. „Gde je Abas?”

Jedan od njih je otrčao da nađe kizlaragu.

Sulejman je zalupio vrata za sobom i otišao u krevet. Uzeo je devojčine stvari i bacio joj ih. „Oblači se!”

Nekoliko minuta kasnije, Abas se pojavio na vratima držeći u ruci svecu. Oči su mu bile razrogačene od straha.

„Gospodaru?”

Sulejman je pokazao na devojku. „Izvedi je odavde!”

„Ne zadovoljava vas, veličanstvo?”

„Izvedi je!” Uhvatio je Đuliju za ruku - nosila je samo haremske panta-lone i košulju - i odvuкао je u hodnik. Ostavio ju je da jeca na tepihu.

Uzeo je jatagan iz opasača jednog od halebardista i ušao nazad u spavaću sobu, zalupivši vrata za sobom. Vrh oštrice je držao pod kizlaraginom bradom. Tanka linija krvi se slila niz njegov vrat i uprljala kragnu njegove bunde.

Abas je ispustio uzvik i umalo ispustio svecu.

„Ona ni sa kim ne srne da priča noćas! A ako bude živa sutra ujutru, tvojom glavom će se hraniti vrane na Kapiji sreće pre zalaska sunca. Da li si me razumeo?”

„Da, veličanstvo...”

„Izlazi!”

Abas je požurio niz kaldrmisani hodnik Topkapi saraja, sa zapečaćenim pergamentom u ruci. Stigao je do ćelije age kurira. Morao je da pošalje tu poruku preko Bosfora Ludovičiju. Odmah. Iste noći.

193

Kolin Falkoner

Đulija je bila zaključana u ćeliji ispod Ortakapije. Skoro da je bila ponoć, što je značilo da će od časa kada bude primio poruku Ludoviči imati manje od pet sati da obavi pripreme.

„Đulija”, mrmaljao je dok je trčao, „Đulija, šta si uradila?”

46.

Zora. Abas je vodio Đuliju kroz veliku kapiju na strani palate prema Bosforu, pa dole do obale. Zastao je za trenutak da pogleda u svetloplavo nebo, i video je ptice koje su u Stambolu zvali „proklete duše”, kako kruže iznad njih. Jato divljih belih ptica nikada nije proizvodilo nikakve zvuke; čak je i lepršanje njihovih krila bilo nečujno. Nikad ih nisu videli da jedu ili da se odmaraju; činilo se da neprestano lutaju iznad crne vode Bosfora, posmatrajući. Stambolije kažu da su to duše hurija koje su bile udavljene u vodama ispod.

To je bio tradicionalan način za sultana da se otarasi bratovljevih žena kada bi stupio na tron, ili da kazni devojku koja je nekako zatrudnela sa nekim od belih evnuha. Kažu da je blato na dnu Bosfora bilo puno pobe-lelih kostiju bivših konkubina. Sada ti, Đulija.

Abas se stresao kada ju je pogledao. Plakala je i kajal joj je umrljao obraze, a zamršena kosa joj je padala po licu. Nosila je samo rože košulju i plave šaljvare. Video je kako dvojica bostandžija nagađajući proučavaju njeno telo ispod svile.

„Šta se dešava?” promrmaljala je.

Abas je video kako ga ubice posmatraju. Neće im dati razlog da nagađaju. „Ti se nećeš vratiti u Eski šaraj“, rekao je. Uzeo ju je za ruku i poveo je niz nasip ka kajaku koji je čekao. „Gde idemo?“

„Samo radi kako ti se kaže“, rekao joj je Abas. „Molim te, reci mi šta se dešava.“

„Silenzio!“ prosiktao je, i zvuk njenog maternjeg jezika ju je zapanjio, pa je učutala.

Na podu čamca je bila prostrta velika vreća. Kada su stigli do same ivice vode, Abas ju je lako podigao i stavio u kajak, tako da su joj se stopala

* Tišina!, na italijanskom.

194

Sultanov harem

našla u vreći. Uzeo je srebrnu žicu iz svoje bunde, zatim je zgrabio za ruke i vezao ih na leđa.

„Šta radiš?“

Abas joj nije odgovorio. U zadnjem delu kajaka bila je velika gomila glatkog kamenja i on ih je stavio na vreću jedan po jedan. Zatim je podigao krajeve vreće oko nje i navukao joj ih preko glave vezujući ih konopcem.

„Zapamti, ja te volim“, prošaputao je na italijanskom, i gurnuo je na palubu. Zatim je izašao iz kajaka i pridružio se dvojici bostandžija na drugom čamcu.

Hladnjikavi povetarac je nabirao površinu Bosfora. Povici mujezina koji je pozivao vernike na molitvu, odjekivali su preko vode sa evropske i azijske strane grada. Kula divana se uzdizala kroz maglu, sunčeva svetlost se odbijala od tornja.

Prelepo jutro da se umre, pomislio je Abas.

Veslali su pored rta Sarajburna, i sumornih zidova palate, vukući kajak do tačke na pola puta između poluostrva i azijske strane. Abas je stajao na pramcu i pretraživao vodu pogledom, ugledao je grčki ribarski čamac, kako se na trenutak pojavljuje na išaranoj vodi, pre nego što ga je ponovo progutala kovitlajuća zavesa magle.

Naredio je dželatima da podignu vesla na palubu i neko vreme su plutali u tišini. Abas je pogledao prema krmi, mali čamac je plutao iza njih na kraju konopca. Bezoblični svežanj se i dalje borio u vreći, tako da se blago ljuljao na vodi.

„Uzmite konopce“, Abas je povikao malo jače nego što je bilo potrebno.

Bostandžije su zgrabili konopce koji su vodili od krme kajaka i počele da ih vuku, tako da je drugi čamac počeo da se okreće i voda počela da ulazi u njega. Najzad se okrenuo na bok i prevrnuo se. Začuo se tihi pljusak kad se vreća sručila u vodu. Gomila mehurića je isplivala na površinu na trenutak i zatim nestala.

Abas je ponovo gledao kroz maglu tražeći grčki brodić, ali nije ništa video. Pokazao je bostandžijama da bi trebalo iseći užad, a zatim je seo pognut na pramac dok su oni veslali nazad.

195

Kolin Falconer

Đulija je jako udahnula kada je upala u vodu, osećajući kako je kamenje vuče ka dnu. Znala je šta će se desiti, čim joj je kizlaraga vezao ruke, i znala je da nema svrhe da se bori. Resila je da odmah usisa vodu, da brzo završi sa tim, ali neki preiskonski nagon vratio joj je odlučnost i kada se kajak prevrnuo ona je udahnula punim plućima vazduh i pokušala da ga zadrži, boreći se sa žicom na svojim leđima, pokušavajući da oslobodi ruke.

Na njeno zaprepašćenje, žica je otpala. Dok je padala kroz vodu osetila je kao da joj je neko probo oči dvema iglama. Pokušala je da ne zavrišti od bola i sačuva poslednji dah. Pipala je pomahnitalo cepajući mesto gde je bio otvor vreće i iznenada je osetila kako se odvezuje.

Kizlaraga!, pomislila je. On je hteo da pobegnem!

Vreća je spala sa nje, ona je naslepo počela da udara po zelenilu u vodi, i ugledala je srebrnkastu površinu vode, visoko, visoko gore i osetila kako joj se grudi u agoniji napinju da udahnu.

Bilo je tako daleko.

Zamahivala je očajnički rukama, i iskočila iznenada na površinu, pokušala da udahne vazduh, ali je samo progutala još vode i počela da se davi.

Borila se rukama i nogama, ali su joj se usta punila vodom i vrela panika ju je preplavila, znala je da će umreti.

Osetila je kako je nešto dodiruje po ruci i čvrsto je to zgrabila. Zatim, ništa.

Sultanov harem

• čak stigao do Beča. Ibrahima je maleni garnizon ceo mesec zadržao kod Licam i pohod je prošao u nizu napada njegovih akindžija i prepirke iz-

↳ lřn&ř> r i i j

među generala iz kog pravca da udare.

Vratio se u žalosti. Sultanija, njegova majka, bila je mrtva. Iako ju je žalio, osećao se čudno oslobođenim. Izgovorio je svoje molitve za nju, i ose-tio'je kako mu pada kamen sa srca. Svakog dana se glas koji ga je neprestano podsećao na njegovu dužnost povlačio iz njegovog sećanja.

Evropski pohod bio je uzaludna vežba. Uvod sa Venecijankom bio je katastrofa. Bilo mu je kristalno jasno ko je bio njegov najbolji savetnik, na bojnopolju i u krevetu.

Predugo je bio odsutan.

Hirem, omađijaj me ponovo, poželeo je.

Abas je jednom pogledao unazad, video je kako grčki brodić nečujno plovi između kajaka i azijske obale, video je dve prilike na palubi kako se bore da izvuku nešto na čamac. Brzo je skrenuo pogled za slučaj da su bostandžije pratile kuda gleda, ali onda se maglena zavesa ponovo zatvorila oko njih i jutro je sačuvalo njegove tajne.

Na velikoj kapiji Bab-i-Humajuna bio je sneg kada se Sulejman vratio sa obojnog polja. Sedeo je tmuran na arapskom pastuvu, gluv za povike jani-cara i gomile koja se okupila ispred Divanjola da ga pozdravi Ovog puta

196

Turski jurišni konjanici

197

J

Peti deo

prolaz od prašine

Eski šaraj, 1535.

Gedičlijka ju je provela kroz odaje. Gizil je, protiv svoje volje, bila zadivljena. Hirem je imala svoj lični vrt sa mermernim vodoskokom i veliki kavez sa slavujima, kanarincima i nekim pticama koje nikad ranije nije videla, velikim bičima sa zakrivljenim kljunom i perjem crvene, zelene i kraljev-skoplave boje. Pričalo se u bezistanu da joj je poklonjen čak i krevet iz Kine, koji je bio napravljen od slonove kosti i ukrašen intarzijama od aloje, sandalovine i velikim komadima ružičastog koralja. Pretpostavljalo se da je koštao više od 90.000 skudi', što je samo po sebi bilo bogatstvo.

Hirem je ležala ničice na mermernoj ploči, koju su odozdo grejali kotlovi palate, dok ju je Muomi masirala po vratu i ramenima. Njen lični ha-mam, primetila je Gizil, bio je velik kao Ibrahimova soba za prijem.

Odradila je ceremonijalni selam na podu, čekajući na kolenima da Hirem da do znanja da je svesna njenog prisustva.

Hirem je zatreptala i začkiljila na jedno oko, a blagi osmeh ozario joj je lice.

„Ah, Gizil.”

„Da li bi mi vaše veličanstvo udovoljilo da pogleda moju skromnu robu?”

Hirem je prihvatila neznatnim pokretom glave. Gizil se sagnula i odvezala zelenu svilenu maramu koju je nosila u rukama i prostrla gomilu traka, čipke, i raznih sitnica ispred nje, nameštajući svaku ka sunčevoj svetlosti.

* Scudo: postoje dva značenja: zlatni novčić u Rimu, vredan oko 15,7 dolara, i srebrni i zlatni novčići koji su se koristili u Italiji i na Siciliji vrednosti od oko 96 centi.

Kolin Falkoner

Muomi je nastavila da masira Hirem po ramenima dugim moćnim prstima. I dalje je očuvala vitkost tela, pomislila je Gizil. Podsetila ju je na mačku, glatku i zadovoljnu, koja se ispružila na svom omiljenom divanu. Oči su joj bile poluzatvorene u sanjivoj nezainteresovanosti, udovi lenji, opuštenu ispruženi. Nikad čovek ne bi pomislio da je imala petoro dece pomislila je. Ipak, kad se sve uzme u obzir, imala je dovilju za svaku od njih, i posvećivala im je malo pažnje pošto je pupčana vrpca isečena. Njen porod će morati da se brine sam za sebe ako hoće da poraste.

Vlažni debeli pramenovi crvene kose su joj se lepili za čelo i obraze. Zelene oči posmatrale su je kroz visoku osušenu travu, poput grabljivice koja vrebava. Gizil se stresla.

„Pa, kako je tvoja gospodarica?” iznenada je rekla Hirem. Gizil je osetila kako joj krv nestaje iz lica. „Moja gospodarica, vaše veličanstvo?”

„Ruža Proleća.”

Gizil je iznenada postalo teško da diše. Nije se usudila da pogleda u te užasne zelene oči. Koncentrisala se na đinđuve na tepihu ispred sebe. „Vaše veličanstvo greši.”

„Moje veličanstvo nikada ne greši”, Hirem je rekla i zevnula. „Ti si Gil-beharino stvorenje. Dolaziš u Stambol da bi prenosila njene poruke i špijunirala harem.”

Gizil ništa nije rekla. Čekala je.

„Ne plaši se. Samo želim sitnu informaciju od tebe. To je jedina tvoja roba koja me interesuje.”

Hirem se lagano počela po listu desne noge palcem levog stopala. Gizil je posmatrala kako se mišići njene zadnjice zatežu. I dalje su bili mali i čvrsti. Kao u dečaka, pomislila je Gizil. Dok je Gilbehar sve više lenja, i dok se deblja na slatkijima u Manisi, Hirem se izglednije i pije sa neke tajne fontane večne mladosti. Ili su to možda napici koje joj Muomi daje.

Veštica.

„Ja sam samo glasnik, vaše veličanstvo.”

„Tačno. Ali ko je to, pitam se, ko te prima ovde u Stambolu. Ko je prijatelj gospodarice Gilbehar na dvoru?”

Gizil je ćutala. Kolena su joj zaklećala. Nije mogla da zaustavi drhtanje. Sopstveno telo ju je izdavalo. „U pravu si što se plašiš, Gizil. Istina je da služiš ženu koja će možda jednoga dana postati majka sultana. Ali to će biti sutra, i možda nećeš poživeti toliko dugo. Danas sam ja ta koja šapuće sultanu u trenucima Sultanov harem

dmora, i ako se resim, mogla bih da mu šapnem da je određena Ciganka torbarka došla u njegov harem i njegovu omiljenu kadunu u lice nazvala vešticom i uvredila je toliko da ne može da se zamisli.”

Gizil se oslonila na ruku da bi povratila ravnotežu. „Velićanstvo.”

„Izbor je tvoj. Razmisli o tome na trenutak.”

Hirem je ponovo zatvorila oči i prepustila se Muominoj pažnji. Gizil je osetila nesvesticu. Znala je da je igrala opasnu igru, ali nikada nije izgledalo stvarno. Sada je suoćena sa smrću, i više nije imala hrabrosti

„Ibrahim... velićanstvo”, najzad je prozborila.

Hiremine oči su se treptanjem otvorile. „Ibrahim”, promrmljala je. Crte njenog lica su izgledale opuštено zbog masaže, ali se u njenim očima iznenada pojavi hladnoća i praznina. „Pa, ne bi trebalo da budem iznenadena. On je kao ljubomorni ljubavnik, zar ne, Gizil?”

Gizil je izgubila glas.

„Treba da napraviš izbor, starice. Ne možeš da služiš dve gospodarice. A ipak, imaš samo jedan život. Život je okrutan, zar ne?”

„Velićanstvo, uradiću šta god...”

„Još ti nije poznata nagodba, Gizil. Tamo je, na stolu, jedna začepljena boćica. Unutra ima malo tećnosti. Hoću da je uzmeš i odneseš je nazad u Manisu. Zatim, volela bih da nađeš način da njenu sadržinu sipaš Mustafi u piće. Misliš da bi mogla to da uradiš, Gizil?”

Gizil je glasno zastenjala.

„Težak izbor, razumem. Ali, pre nego što ustaneš, odabraćeš. Ti ili Mustafa. Ko će od vas dvoje umreti?”

„To je nemoguće, velićanstvo. Oni koji probaju hranu, probaju sve...”

„Možda misliš da bi Ibrahim mogao da te spase. Taćno je da ga sultan sluša. Ali, ima mnogo boljih stvari od načuljenih ušiju. Stvari koje su mnogo... ubedljivije. Pa, šta si odlučila, Gizil?”

»Velićanstvo, molim vas, bilo šta drugo...”

„Šta si odlučila?”

Ona je ozbiljno mislila ono što je rekla, shvatila je Gizil. Ako ne pristanem, bez razmišljanja će urediti da me ubiju.” Bogovi, pomozite mi na mucu!

„Uradiću šta mogu”, rekla je.

„Ako ne uspeš, ne očekuj moje saosećanje.”

„Ali, velićanstvo...”

»Pogodba je veoma prosta, Gizil. Nema nagrade za neuspeh.”

Gizil je zurila u nju, očiju praznih od užasa.

200

201

Kolin Falkoner

„Hvala što si mi pokazala ove sitnice”, rekla je Hirem, „ali ja ih dobijam na odgovarajući način.”

Gizil je drhtavim prstima pokupila svoj nakit i umotala ga u ogromnu maramu, pažljivo vezujući ćvorove. Otpuzila je na kolenima do mermer-nog stola i uzela lepu belo-plavu boćicu kao da je ona nalog za njenu smrt. Što bi i moglo da postane, Hirem je pomislila. Otpuzila je iz sobe, mnogo starija nego kad je ušla.

Kad je ona otišla, Hirem je zatvorila oči i zastenjala dok ju je Muomi zglobovima masirala po zadnjici, skoro kao da pokušava da istisne zglobove njenih kukova. Sa tobom ću morati da se razraćunam, Ibrahim, razmišljala je. Neizbežno je, mada sam pokušala to da sprećim. Želeo si da zadobiješ Sulejmana.

Ali on je moj.

Divanom je nazivana dugaćka pravougaona soba, sa niskim sofama pored zidova. Preko rešetkastog prozora koji je štrao sa zadnjeg zida bila je navućena zavesa od crnog tafta. Dvorani su ga zvali „opasni prozor”, jer sa njega bi Sulejman mogao da posmatra kako se odvijaju stvari na divanu. To je znaćilo da paše koje bi na kraju dana došle da mu referišu, nisu smeli ništa da zadrže sa sebe, ne znajući da li je došao do opasnog prozora tog dana ili ne.

Ali tog dana je bio tamo. Posmatrao je kako Ibrahim pažljivo sluša dugaćku žalbu jermenskog trgovca o nekom sitnom zelenaštvu nekog jevrej-skog trgovca. Razmišljao je o beskrajnoj sposobnosti svog vezira za slušanje detalja i neumornoj ljubavi prema manipulaciji čak i najsitnijim instrumentima moći. Sulejman se nakratko vratio u divan po povratku iz Beća, ali je ubrzo ponovo prepustio Ibrahimu dosadnu dućnost. Hvala bogu na ljudima poput njega, pomislio je. Osetio je blagu toplinu ponosa, oćinski nalet ljubavi koji je ponekad osećao prema Mustafi.

Kako su daleko stigle gazije, razmišljao je, od kada su ratovali i pljaćkali po ravnicaama Anadolije, živeći i prenoseći

svoju kulturu u crnim šatorima od kozje kože. Sada su osmanlijski sinovi živeli u velikim palatama, molili se u velikoj hrišćanskoj katedrali Aja Sofiji, remek-delu vizantijskog cara Justinijana; sada je on, Sulejman, radio na ponovnoj izgradnji tog velikog grada koji je stajao na prolazu između Evrope i Azije, i dozvolio je nekadašnjim hrišćanima da se brinu o vođenju tog velikog carstva, dok je on

202

Sultanov harem

akone kojim će biti uređena velika muslimanska civilizacija u

Uo bog namenio, bio je siguran u to. Petnaest

A »e bio sultan i bio je umoran. Umoran od džihada i beskrajnih po-f Ttoip su negove age i janičari zahtevali, umoran je bio od mirisa krvi ± n omiS kao'plastovi sena u jarcima oko velikih tvrđava koje će u kom ponovo pripasti nevernici, čim on povuče vojsku na zmm

Više nije bilo vrane za uništavanje. Neka Ibrahim čuva carstvo. On će dati ovim gazijama i njihovim hrišćanskim robovima civilizaciju koja će trajati hiljadu godina. Ponovo će izgraditi grad u slavu islama, daće m zakone koji će garantovati mir i vladu, i dovešće te neumorne nomade kuci. Uzdahnuo je. Od sada, moraće da gradi, a ne da ruši, shvatio je.

48.

Topkapi šaraj

Večerali sa Sulejmanom u njegovim odajama bila je privilegija koju drugi nisu imali, ali Ibrahim više nije iščekivao tu čast kao nekada. Bio je redovan posetilac Sulejmanovog saraja, ali su pozivi na večera bili sve redi i redi. Kada je dolazio, shvatao je da Sulejman postaje zamoran prijatelj, mozgao je o problemima u upravi, ili bi beskajno pričao o planovima koje je sa graditeljem, Sinanom, pravio za novi kompleks džamija. Ibrahimu se činilo da je zaboravio od čega živi njegovo carstvo, bilo koje carstvo. Napravio je, kako se Ibrahimu činilo, kardinalnu grešku. Umorio se od osvajanja.

Pošto je kilerdži-baša sklonio tanjire, Ibrahim je dopunio njihove pehare kiparskim vinom, i počeo glasno da čita priču o Aleksandru. Čitao je o maršu na Persiju, o porazu persijskog vladara Darija kod Gavgamele, i osvajanju Vavilona.

Ibrahim je prestao da čita i pogledao u Sulejmana: „I mi moramo tamo otići, veličanstvo.“

Sulejman je klimnuo glavom. Tog dana su na divanu dobili vesti; per-sijski šah Tamasp ponovo je osvojio Vavilon.

Kao branilac vere Sulejman

* Sveti rat koji muslimani vode protiv nevernika.

203

Kolin Falkoner

nije mogao da pređe preko tako smelog izazova njegovom ugledu. To nije moglo proći nekažnjeno.

Šah neguje jeretičke hodže, dozvoljavajući im da šire svoje jeretičko učenje po Mesopotamiji, čak i po Azerbejdžanu i Jermeniji. Oni su bili teška gangrena koja je morala biti odstranjena sa tela islama. Usuđivali su se da propovedaju o nepogrešivosti svojih imama, o smrtnim ljudskim bićima, čak su se zalagali za mističko tumačenje Kurana.

Uvredili su ga kao što nijedan đaur, čiji je greh na kraju krajeva bilo samo neznanje, nikada ne bi mogao.

Neće moći da propovedaju svoje zlo u svetom gradu, Bagdadu.

„Da, Ibrahim“, Sulejman se složio. „Ne možemo više da okrećemo leđa Safavidima.“

„Zašto ste tako zabrinuti, ekšelencijo?“

Sulejman je uzdahnuo. „Da li uvek moramo da jurimo prema kapijama, Ibrahim? Ugušimo jedan napad, onda se začuju trube sa drugog zida.“

„Tako se radi. Vi ste vladar. To je ono za šta ste rođeni.“ Kako je moguće da ja ovo razumem mnogo bolje nego on, pitao se Ibrahim?

„Postoji još toga u vezi s carstvom osim vođenja ratova, Ibrahim. Moramo i graditi. Moramo stvoriti nešto što će opstati kada prašina vojske nestane sa horizonta.“

„Uvek će biti vojski, veličanstvo. Uvek.“ Hvala bogu. Šta je bio muškarac, ako nije imao sedlo pod sobom i miris kože i prašine u nozdrvama? Sulejman je postajao previše nežan, previše se vezivao za svoj harem.

Ne, previše se vezivao za Harem.

„Umoran sam od toga, Ibrahim.“

„Ekšelencijo, čovek ne može da bude sultan i da živi svoj život bez sukoba. Mora da savlada druge ili da sam bude savladan. Nikada neće biti drugačije.“

„Onda nismo bolji od pasa na ulici.“

„Muhamed nas je uveo u džihad, gospodar. Kada idemo na bojno polje, nosimo sa sobom zelenu zastavu islama.“ Sulejmanovo lice se prvi put izboralo u osmeh. „Muhamed! Šta je tebe briga za islam?“

„To je moja religija, ekscelencijo."

„Tvoja religija je šta god ti se prohte. Zar misliš da ja to ne znam, stari prijatelju?"

Voda, na arapskom.

204

Sultanov harem

Religija je za licemere i sujeverne starice, pomislio je Ibrahim. Ali, ako znaš to o meni, zašto mi onda poveravaš toliko toga? „Ja sam verni vojnik islama", rekao je Ibrahim.

„Ti si dobar vojnik i veran vezir. Meni je to dovoljno." „Ismevate me, veličanstvo." „Ti ismevaš sve nas."

Ne, pomislio je Ibrahim. Tebe ne ismevam. Tebe volim kao brata. Možda jer smo tako različiti. Volim te zbog tvoje nežnosti i tvoje slabosti. Volim te, možda, jer me trebaš. Volim te jer sam ti stavio svoje snove pred noge, a ti si mi dozvolio da ih živim.

„Za nekoliko dana ćemo zajedno jahati pod zelenom zastavom, veličanstvo. Hladan vetar će oduvati sve ove strepnje."

„Ne, Ibrahim, ovog puta ne. Nisam želeo da idem u Beč pre tri godine i ubedili su me. Vreme je pokazalo da sam bio u pravu. Pet meseci sam gledao kako naši topovi tonu sve dublje u blato pred tvrđavom čijeg imena čak ni sada ne mogu da se setim. Ferdinand nije došao, ni Karlo nije došao, ja sam rekao da neće doći. Ovog puta me niko neće ubediti. Ti ćeš, sam, povesti moju vojsku u Persiju.

Ibrahim je u ledenoj tišini gledao u pod.

„Tako je užasan teret koji sam ti dao, Ibrahim? Drugi ljudi bi zajecali pred takvom časti."

„Sultanovo mesto je uz njegovu vojsku."

„Ne drži mi predavanja o mojoj dužnosti!" Sulejman je dreknuo, pa nastavio malo blaže: „Da li možeš da slomiš šaha Tamaspa i oslobodiš me tog nametljivog komarca?" „Naravno, gospodaru."

„Onda to uradi, Ibrahim. Od sada, ti ćeš biti čuvar moje kapije." „Voleo bih da ne uradite ovo, veličanstvo." „Ja sam odlučio."

Ibrahim je dugo ćutao. Bilo je vreme, odlučio je. Mora se reći. „Gospodaru, postoji nešto što me veoma zabrinjava."

„Slobodno govori, Ibrahim." „Stigla mi je poruka iz Manise. Dogodio se pokušaj ubistva vašeg sina, Mustafe."

Začu se oštar uzdah. Sulejman čvrsto stisnu usne. „Ko ti je doneo te vesti?" „Jedan od Gilbeharinih ličnih kurira, veličanstvo. Nema greške." „Šta se dogodilo?"

205

Kolin Falkoner

„Seo je da večera s kapetanom svoje lične garde. Taj čovek je popio malo vina i iznenada mu je pozlilo. Umro je u agoniji jedan sat kasnije" „A Mustafa?"

„On još nije bio otpio iz svoje čaše, hvala bogu." Sulejman je udario pesnicom o pod. „Ko je uradio to?" „Nema dokaza." Ibrahim je to izgovorio kao da naglašava da zna ko je to uradio. Sulejman je primetio zadržku i oštro ga pogledao. „Ko, Ibrahim?"

„Gospodaru, nema dokaza. Ali moramo da uzmemo u obzir mogućnost" „Ko?"

Ibrahim nije odgovorio. Izbegavao je Sulejmanov pogled. Daj da vidimo da li je toliko šlep da ne vidi ono što nam svima bode oči.

Sulejman je iznenada ispružio ruku i zgrabio Ibrahima za zglob. Ibrahim se trgnuo od bola. Zaboravio je koliko je jak. „Grešiš", Sulejman je prosiktao.

„Gospodaru, ko drugi?"

„To je još jedna od Gilbeharinih izmišljotina! Donesi mi dokaz, Ibrahim. Donesi mi jedan delić dokaza!"

„Veličanstvo, dali ste joj previše moći! Ona vlada vama dan i noć! Koliko vas često sada viđam? Više ne lovimo, jedemo zajedno, ali retko, nikada ne šaljete po mene da igram sa vama! Ona okupira svaki vaš minut!" „Vidim",

Sulejman je nežno promrmljao. „Znači ti si ljubomoran." „Ja sam uplašen. Plašim se onoga što vam se događa. Sulejman koga ja poznajem ne bi dozvolio da njegova vojska ide u bitku bez njega."

„Sulejman koga si ti znao bio je samo dečak koji je jednostavno radio ono što i njegov otac. Sada sam svoj čovek." Ibrahim je znao da je već otišao predaleko, ali nije mogao da drži jezik za zubima. Osetio je kako mu krv bubnja u ušima. „Ona želi da ubije Mu-stafu kako bijedan od njenih sinova postao sultan!"

Sulejman je dugo gledao Ibrahima pre nego što je progovorio. Najzad je progovorio, bez ikakvih osećanja: „Dugo si bio moj prijatelj, Ibrahim. Nemoj da učiniš da te mrzim." „Veličanstvo..."

„Idi sada. Moram da razmišljam."

Ibrahim se podigao na noge i otišao iz sobe. Prokleta bila, mala veštica. Možda je već zakasnio. Sada, kada sultanije više nije bilo, ko je mogao da vrati Sulejmana sa ivice?"

206

Sultanov harem

Timariot" je čuo kako ga pozivaju. Čovek koji se nikada ne smeje.

Očekivao je da će se uplašiti njegovog prisustva. Ali defterdar Rustem nije bio oličenje zla, i lice mu nije imalo ožiljaka, niti bilo kakvog spoljašnjeg znaka zloćudnosti. Bio je poput jednog od stotine pisara u velikoj palati. Na njegovom licu nije bilo ničeg što bi pokazalo da za njega postoji bilo šta sem parčeta papira pred njim. Nije podigao pogled kada je timariot ušao u sobu. Nastavio je da gleda u dokument koji je bio na stolu između njih.

„Ti si Muhamed Dirgin?”

„Ja sam”, odgovorio je timariot.

„Ti si iz Kirklarelija?”

„Da.”

I dalje nije podizao pogled. „Tvoj otac je služio kod Mohača i u osvajanju Budima?”

„Jeste.” Timariot je oklevao ne znajući šta sledeće da uradi ili kaže. Šta ako priče koje je čuo o čoveku koji se nikad nije na smešio nisu bile tačne? „Umro je prošle godine. Od kuge.”

„Ako je to istina, onda se po zakonu zemlja vraća sultanu.” Defterdar Rustem je uzeo pero sa stola i napravio zabelešku na dokumentu ispred sebe.

„Da li postoji...” Timariot je zastao, pitajući se kako to da kaže. Dva dana je jahao da bi došao dotle, nošen strahom da će izgubiti zemlju koju je Selim Svirepi dao njegovom ocu posle osvajanja Beograda. „Zar ne postoji neki način?” Defterdar Rustem je zastao. „Tvoj otac se zvao Hakim Dirgin?” „Da.”

„Prema mojim spisima, ti grešiš. On je i dalje živ. Treba da vrati u riznicu sumu od jedne aspre po ovci svake godine. Da li imaš neka pitanja?”

„Ne, defterdaru.”

„Onda je to sve.”

Timariot je napustio defterdarevu kancelariju, zbunjen jednostavnošću onoga što je upravo učinio. Fatihovi zakoni su striktno zabranjivali bilo kakvo prenošenje poseda sa oca na sina. A ipak, u nekoliko jednostavnih reci on je postao vlasnik očeve zemlje - po određenoj ceni. Njegov otac je oporezivan taksom od jedne aspre na dve ovce. Za privilegiju da zadrži

Vlasnik timara, poseda koji je sultan davao onima koji su išli u vojsku. To imanje je gornje donosilo i do 20.000 akči.

207

Kolin Falkoner

zemlju, Rustem mu je jednostavno udvostručio porez. Mogao je da gde će ostatak novca otići. Ipak, vredelo je.

Samo bi voleo da je mogao da vidi koje su boje oči Čoveka koji se nikad ne smeje.

zamisli

• smeje.

49.

Šestostrani paviljon iza Kapije sreće nadvisivao je vrtove selamluka. Mer-mer je privlačio pogled, obojeni prozori su bili izrezbareni zlatnim nitima. Paviljon se ugnezdio među raslinjem crnih čempresa, zidovi su bili ukrašeni najfinijim pločicama u tirkiznoj i plavoj boji, sa šarama u pravilnim obrascima, čarobna šuma sa listovima poput pera bila je naseljena neustrašivim bićima, čije su oči bile napravljene od rubina i majolike¹. Debeli tepisi su takođe imali pravilne šare, u boji slonovače i rubina. Kufski* natpisi azurnoplave i bele boje bili su isprepleteni na kedrovoj oblozi iznad vrata. Pod su tako dobro napravile Sulejmanove zanatlije da je izgledao kao da je napravljen iz jednog jedinog komada kristala. Bio je to raj unutar raja, vatreno utočište od mermera.

Sulejman se odmarao na zlatom izvezenom dušeku, dok je Hirem se-dela pored njegovih nogu, tiho ponavljajući melodiju na svojoj violi, a glas joj se ritmično podizao i spuštao. On je ležao na strani posmatrajući kako sunce igra na fenjeru uvijenom u damast koji je visio sa kupole iznad njegove glave i čiji su koralni i kristalni svetlucali kao dragulji.

Ponovo su hteli da ga pozovu iz te tišine i sreće u usamljene planine Azije.

Dužnost, čuo je svoju majku kako šapuće. Dužnost.

Ali, gde je sada bila njegova dužnost? Da baca još svežeg mesa janičarima ili da gradi temelje za buduće osmanlijske sinove? Da živi na mirisu krvi, kao njegov otac, na bojnopolju; ili da osigura mir na pergamentu i u kamenu?

Skrenuo je pogled na prozor sa rešetkama, pogledavši kroz vence orlovih noktiju⁵ koji su visili sa rešetke od letava uza stazu od obojenog šljunka,

* Deo palate rezervisan za muškarce, u ovom slučaju, sultanove odaje.

t Keramika koje potiče iz Italije, iz renesansnog perioda.

Ô Najstarije arapsko kaligrafske pismo.

§ Vrsta cveća.

Sultanov harem

koja je zavijala kroz senke drveća platana. Zašto se odreći toga, tih časova sa Hirem, prilike da provede vreme sa sinovima, Selimom, Mehmedom, Bajazitom i Džihangrom? Tako je malo vremena proveo sa svojim dečaci-ma. Skoro da ih nije ni poznao. A ko bi mogao da predvidi budućnost? Jednog dana bi jedan od njih mogao da bude šahzad.

Šahzad. Na kraju, činilo se, samo je bio bitan šahzad. Čak i od trenutka kada je zaseo na tron, sve oči su bile uprte u Mustafu da bi sudili da li je sposoban. Od trenutka kada postaneš sultan, svi se spremaju za tvoju smrt.

Hirem je završila pesmu i odložila violu. Pružila je ruku i pomazila ga po obrazu.

„Mrštiš se. O čemu razmišljaš?” prošaputala je.

„O Mustafi”, rekao je.

Osmeh mu je zatitrao kao sveca na vetru. „Šta nije u redu, gospodaru?”

„Ibrahim mi je doneo uznemirujuće vesti, moja Ruskinjice. Neko je pokušao da otruje mog sina.”

Gledao ju je. Ona mu je uzvratila pogled, iskrenim i širom otvorenim očima. „On je dobro?”

„Hvala bogu, da.”

„Ko je uradio to?”

„Ne znamo.” Posmatrao ju je, tražeći neki znak. „Ibrahim optužuje tebe.”

Hirem se uspravila, pobledelog lica. „Gospodaru... ali zašto?”

„On misli da ti želiš da jedan od tvojih sinova bude sultan.”

Ispitivala je njegovo lice, pokušavajući da pogodi njegove misli. „Gospodaru, naravno da želim. Mislite li da će Gilbehar biti nežna prema meni kada njen sin postane sultan? Da li mislite da želim da svi moji sinovi budu ubijeni po osmanlijskom običaju? Naravno da ne. Molim se da bog poštedi mene i moje sinove. Ali Ibrahim mi laska ako misli da imam moć, ovde u vašem haremu, da naudim velikom princu na pet dana jahanja od Stam-bola. I da bih ja povredila Mustafu. On je vaš sin i ja ne bih mogla da vam nanese taj bol. Radije bih umrla.”

Sulejman je zurio u nju, ne govoreći ništa.

Hirem se iznenada nagnula napred i zgrabila ceremonijalni bodež iz korica na njegovom pojasu. Pre nego što je došao sebi već ga je prinela mekoj koži njenog zgloba. Drška je bila posuta rubinima i safirima, a oštrica je svetlucala na žutoj sunčevoj svetlosti.

„Ako verujete u to, recite mi da isečem vene i ja ću to učiniti. Radije bih bila mrtva nego da vi sumnjate u mene. Ako postoji i mrvica sumnje, samo recite i ja ću poštedeti vašeg bostandžiju truda da uprlja svoj mač.”

Kolin Falkoner

Sulejman je gledao u nju. Želeo je da joj veruje svakim delićem svoga bića. Želeo je da joj veruje.

Izenada, Hirem se zasekla bodežom i grimizna krv poprskala je po čistoj beloj košulji i potekla kao grimizna reka niz njenu ruku. Sulejman je skočio, zgrabio bodež i bacio ga na pod.

„Hirem!”

„Ne... Sada ne želim da živim! Dozvolite mi da to učinim!”

Dlanom joj je zatvorio ranu, iscepao raskošni brokat svoje odore i vezao ranu. Hirem se borila, histerično plačući.

Uzeo ju je u ruke i ljuljao je, prestravljen što može da je izgubi.

Noć. Pod treperavom svetlošću svece Muomi je pažljivo odvijala brokat koji je i dalje bio obmotan oko Hireminog zgloba i ispitala ranu. Hirem ju je posmatrala. Lice joj se presijavalo od znoja.

„Je li loše?” prošaputala je Hirem.

„Oštrica je promašila glavnu venu, gospodarice”, prošaputala je. „Da ste tamo zasekli, možda uopšte ne bi prestalo da krvvari.” Počela je da stavlja kašu od raznih biljaka na ranu i nov laneni zavoj. „Mora da ste veoma pažljivo zasekli.”

„O, pa jesam”, rekla je Hirem i slabašno se nasmešila. „Bila sam brza. Ali veoma, veoma oprezna.”

Hirem se nasmešila kada se uveli kizlaragu. Abas je znao da bi to mogla biti i dobra i osa stvar. To što se ona smejala moglo je da znači bilo šta. Za-misijao je kako bi ona verovatno bila odlično raspoložena na dan kada bi naredila njegovo pogubljenje.

ril ^ T" sultam>'Hirem Je zauzela Položaj valide sultanije. To je znaci ĩñ Abas nije bio ništa više do njen glavni sluga, koji je morao da trpi

dok fpUnnjeKn , °Óř> [bi°je P°Prilično bespomoćan. Sultan je slušao nju, ĀĐřĚ? Tetan trima stotinama ^e nestrpljivijih odaliski, kapetan ™fcĚ n8" ,haremom imal° sa™ zajednički naziv. Neke od devojaka mu se zalile da im se medu nogama hvata paučina

Sultanov harem

Izvršio je tri ceremonijalna selama koja su bila zahtevana i dozvolio dvojici svojih paževa da mu pomognu da ustane. Hirem je ovu izvedbu posmatrala zabavljajući se.

„Moj Abase“, promrmljala je.

„Vaš sluga, kruno harema.“

Hirem je otpustila paževe neprimetnim klimanjem glave. Fontane koje su žuborile iz zlatnih slavina sa sva četiri zida sobe skrivale su njihov razgovor od radoznalih ušiju. Abas osetio kako mu telom prolaze trnci straha. Nikada nije voleo Hiremine tajne.

„Da li ti se sviđa tvoj položaj, Abase?“

„Da, ekselendjo.“

„Drhtiš? Da li nešto nije u redu?“

Ona se igrala sa njim! Zijadi! Veštica! „Jednostavno sam zatečen prisustvom vaše lepote.“

Hirem je zabacila glavu i glasno se nasmejala. „Abase, patetičan si.“

U čemu bi bila svrha da nisam?, pomislio je, pošto više nisam muškarac, a iz nekog razloga ne želim da umrem. „Da, ekselencijo.“

„Ti sumnjaš da ti dželat možda može navući svilen gajtan.“

Abas je osetio kako mu znoj izbija po licu. Nije se usudio da se okrene, ipak, samo ga je svojom ubedljivošću naterala da zamisli kako mu gajtan zaseca kožu na grlu, kako snažne ruke stežu čvor...

„Jadni Abase. Nema dželata. Pogledaj sam.“

Abas je nastavio da zuri u nju.

„Hajde. Pogledaj.“

Uradio je kao što mu je rečeno. Odaja je bila prazna, a voda koja je žuborila u fontanama rugala mu se. Okrenuo se da pogleda u Hirem, mrzeći je tako jako da je osetio oštar bol u grudima. Ubija me, ova veštica, pomislio je. Hoće da više nikada nemam mira.

»Vest koju si mi doneo u vezi sa Gizil bila je tačna. Pohvaljujem te.“

»Veličanstvo.“

Nagnula se napred i, oslonivši se bradom na ruku, ispitivala ga je kao da ga prvi put vidi. „Dokle god gospodar života slabo koristi svoj harem, ti si popriličan višak, zar ne?“

»Kao što vaše veličanstvo kaže“, rekao je Abas. Gde ovo vodi?

»Od smrti sultanije, neka je bog blagoslovi i čuva u raj, čini se da je tvoja glavna uloga bila uloga starešine mog doma. Naše sudbine su isprepletene.“

»Time sam veoma blagosloven.“

2Đ

Kolin Falkoner

Iskreno gaje pogledala svojim zelenim očima. „Da, Abase, ali da li sam je blagoslovena poslušnim slugom?“

„Kruno harema, živim za to da vam služim.“

„Možda.“ Dugo ga je posmatrala ispitivački i Abas je osetio kako mu se užas uvlači u grudi poput hladnog gvozda.

„Da li se sećaš Đulije Goncage?“

Abas se blago zaljuljao. „Jedna od haremskih devojaka, možda?“

Hirem se ponovo nasmejala. „Možda.“

„Ah, sećam je se sada. Ona nije zadovoljila gospodara života. Spava u Bosforu.“

„Ona spava u Peri, sa đaurima.“

Kao da se zategnuta žica prekinula u njemu. Pa ona zna, pomislio je, sada sam u njenoj milosti. Prokleta mala, crvena veštica. Prokleta bila, prokleta bila.

„Zašto si učinio to, Abase?“

Misliš da bi ti rekao to i dozvolio ti da se rugaš jedinjoj stvari do koje moje dostojanstvo i dalje drži? „Platila mi je.“

„Prkosio si sultanu zbog novca?“

Abas se ohrabrio. „Zar vi ne biste?“

Hirem je radosno zapljeskala rukama. „Ah, mnogo mi se više sviđa kada si iskren prema meni, Abase. Ti si vuk u jagnjećoj koži. Mnogo se bolje osećam kada mi pokazuješ svoje očnjake.“

„Da li ću umreti?“

„Da li želiš da umreš, Abase?“

„Deo mene želi da umre.“

„Ne bih pokušala da te sprečim. Naravno, ti znaš koja je kazna kada neko na taj način ne posluša sultana. Nabošće te na naoštren kolac i ostaviti te da umreš na suncu. Kažu da treba tri dana, ponekad duže...“

„Molim vas, veličanstvo...“

„Ne očekujem da moliš, Abase. Nisam te zato zvala." „Šta želite?"

„Tvoju poslušnost, Abase. To je sve. Tvoju poslušnost dok god sam živa."

Abas je zurio u šare na tepihu pred svojim nogama. „Ja sam već rob. Nije mi važno ko je moj gospodar."

„Onda ćeš naći nekoga ko mi može doneti Ibrahimovu glavu?"

Sama pomisao mu je oduzela dah. „Ibrahimovu?"

„Misliš da bih ti dozvolila da pobegneš od sultanove lepe, naoštrene kuke ni zbog čega, Abase? Neću se sa tobom olako menjati za tri dana samrtne agonije, evnuše moj."

212

Sultanov harem

Abas je podigao pogled. O, kako bih voleo da zbrišem taj pobeđnički osmeh iz tvojih očiju. O, kako bih voleo da te bičujem, mala zijadi, i da te surim dok ne budeš ležala pod mojim nogama zavijajući i stenjući. O, kako bih voleo da te silovito obeščastim, da te držim bespomoćnu pod svojim bedrima. Ali sve je to izvan moje moći.

„Pomoći ću vam", rekao je.

Abas je sedeo na dušek u spavanje koji je izvukao iz niše, držeći belog mačka sklupčanog u krilu. Nežno ga je mazio. Verovao je, kao što je Muhamed govorio, da mačke imaju dušu kao muškarci i govorio mu je kao da je ljudsko biće.

„Šta mogu da uradim maloj zijadi? Ona je stavila ogledalo preda me i ja ništa nisam video tamo. Pokazala mi je svoju slabost. Nekada sam mislio da sam hrabar. Ali, jedna je vrsta hrabrosti rizikovati smrt, a druga prigrliti je. Čak i posle svega što su mi uradili, mogao bih i dalje da budem muškarac kada bih svoje služenje okončao sopstvenim nožem. Ali ne mogu, ne mogu. Šta drugo onda postoji za mene?"

Mačak je nežno preo, jednolično, velikih zelenih očiju koje su lagano treptale u polutama.

„Ako ona želi da uništi Ibrahima, onda ću joj pokazati. Šta me je sad briga? Daću Onoj koja se smeje njenu savršenu suprotnost.: Onog koji se nikada ne smeje."

51.

Topla noć, prva noć proleća. Ležali su na divanu, pod svetlošću sveca; mlad mesec je bio nisko iznad minareta, uokviren ramom otvorenog prozora.

„Ostani ovde zauvek", prošaputala je Hirem.

Sulejman se nasmešio. „A šta bi se desilo sa Osmanlijama kada bih ostao?"

„Carstvo bi se srušilo u prašinu. Briga me."

„Ponekad..." Nije dovršio rečenicu. „Nikada nije bilo dovoljno vremena, Hirem."

„Da li će uopšte biti vremena ovog leta, veličanstvo? Da li će aga uskoro ponovo udariti u veliki ratni bubanj?"

21?

Kolin Falkoner

„Persijski šah je sada već postao previše drzak. Došlo je vreme da splj0 štimo komarca."

Hirem se mrzovoljno namrštila. Ponekad, razmišljao je s ljubavlju, bila je kao malo dete. Uzeo je za ruku i pogled mu se zadržao na lanenom povezu oko njenog zgloba. Stresao se pri sećanju.

„A vi?" prošaputala je.

Sulejman se nasmešio. „Ceo put do Persije zbog jednog dosadnog in-sekta? Prepustiću to Ibrahimu."

Hirem mu je obavila ruke oko vrata i zagrlila ga. Osetio je njene suze na svom vratu. „Ovoga puta ozbiljno to misliš?" „Dosta mi je rata, moja Ruskinjice." „Staje sa rimskim carem Karlom?"

„Papa zahteva savez protiv nas. Hoće da mu se Napulj i Venecija pridruže, da bi osigurali Sredozemlje. Ibrahim kaže da takav savez neće uspeti." „Ibrahim..." rekla je, rugajući mu se. „Verujem njegovom sudu." „Da li vam on daje garancije?"

„Niko ne može da garantuje šta će đaur sledeće uraditi. Pre pet godina Karlova vojska je opustošila Rim. Takvi ljudi nemaju čast. Ko bi mogao da predvidi šta bi ti varvari mogli da urade?"

Hirem je skrenula pogled. „Veličanstvo, oprostite mi na mojoj drskosti, ali sinoć sam usnila san. Sanjala sam da ste se pogodili sa napuljskim kraljem i venecijanskim duždom za mir. Ponudili ste im kaznu i primirje. Smatrali ste da ćete, ako budu prihvatili, osigurati more od Karla. Ako ne budu prihvatili, rekli ste da bi to vašim admiralima dalo izgovor da celo leto pljačkaju njihove obale. Da li mislite daje to bio dobar san?"

Sulejman je zurio u nju, zatim je zabacio glavu i nasmejao se. Šteta što je tako proračunat mozak bačen na ženu!, pomislio je. Bila bi dobra vezir. Neprestano ga je čudio njen talenat za politiku. Ali, možda ovaj mozak ipak nije uzaludan; ne dok samo sa mnom govori, zaključio je. „Jednog dana ću te učiniti svojim velikim vezirom", nasmejao se.

„Možda bi jednog dana trebalo", nasmejala se. „Uzeću Ibrahima za svog pisara."

„Ibrahim bi radije umro." Uozbiljio se. „Ne rugaj mu se. Bez Ibrahima ne bismo imali priliku da toliko budemo zajedno. Ibrahim mi je od velike pomoći u nošenju državnog tereta."

Sultanov harem

Hireffi ga je gladila po bradi, dok joj je posmatrao lice, trudeći se da o dokuči igru njenih misli. Počela je da se gricka za donju usnu. Siguran zn^k, znaoje da joj je nešto na pameti.

„Šta je, moja Ruskinjice?"

iNišta."

„Reci mi."

Pogledala gaje u oči. „Ibrahim. Ponekad... pa, ponekad... da li se briine-te da bi... možda zloupotrebio... svoju moć?"

„Ibrahim? Naravno da ne."

„Samo, u haremu uvek kolaju priče. Ali, pošto nikad ne doznajem Listinu, brinem se za vas."

Sulejman se uspravio, uznemiren. „Kakve priče?"

Hirem je oklevala. „Ne želim da govorim protiv Ibrahima. Nije tfcjla moja namera... Ne želim mu zlo..."

„Kakve glasine?"

„Da se on ruga islamu i da saraduje sa đaurima. Da, kad se sastane^ sa ambasadorima, sebe naziva sultanom."

Sulejman je dugo zurio u nju, zapanjen. Onda je zabacio glavu i nasn-ne-jao se. „Ženske fantazije!"

Hirem je oborila glavu. „Žao mi je. Nije trebalo da ponavljam pršiče koje sam čula. Često su to samo zlobne gluposti. Ali, čujem toliko tog^a, i kad vas dugo ne vidim, ne znam u šta da verujem."

„Ibrahim je nagao i hvalisavac. Ali, on me nikada ne bi izdao."

„Da li mi opraštate?"

„Šta tu ima da se oprostite?"

Hirem se nasmešila kao malo dete kada mu kažete da neće dobiti b^ti-ne. Polako je ustala. Kosa, ruke i stopala bili su joj obojeni kanom, a očšiju uokvirene širokim krugovima kajala. Njena uloga ovog puta, po svemu Budeći bila je da izgleda kao bilo koja od devojaka iz harema.

Neočekivano je izvršila tri ceremonijalna selama koje bi očekivao Od o k°Je haremske devojke kada bi je prvi put doveli u njegov krevet. F^o-smatrao ju je opčinjeno kada je ustala i počela polako da otkopčava biser-ol dugmiće svog svilenog gomleka. Bradavice su joj bile obojene hašišom. ĽĈĽî je to omiljeni trik haremskih devojaka. Dok im je sisao grudi, progutao bi malenu dozu droge i to bi kasnije poboljšalo njegov vrhunac.

ola do struka, pala je na kolena i prišla divanu kao običan rob. B^la

a nJer»h pantalona bila je skoro providna, i zaobljenost njenih kuk^0-

214

215

Kolin Falkoner

va i bela koža njenih butina i zadnjice bili su jasno vidljivi kroz tanku tkaninu.

Dah mu je zastao u grlu. Baš kad je mislio da zna sve njene trikove, ona se obukla ili ponašala na neki neočekivan način. Bila je bezgranično maštovita, uvek uvodeći neku novu igru da bi on i dalje bio očaran njome.

Ona je moj harem, pomislio je. Ona je kao hiljadu žena.

Stigla je do podnožja divana i poljubila ga u stopala tradicionalnim činom poniznosti, i počela da puzi prema njemu.

Ali Hirem je uvela novi zaplet u ritual i on je osetio kako se usnama priljubljuje uz njegove prepone i zastenjao je kad je osetio njene prste kako mu otkopčavaju odoru da bi mogla da ga usluzi.

Crni gluvonemi stražari koji su stajali ispred vrata nisu mogli da čuju njegovo stenjanje. Paun koji se šetao među lalama pogledao je nagore iznenađeno, a zatim nastavio da jede. Sultanovi uzdasi pomešali su se sa žu-borom vode iz fontana, mesec se spustio ispod grana platana, a plamenovi sveca zatreperili su i ugasli.

Grad je bio ogroman mozaik boja, ispod dugih prstiju minareta i svetluca-jućih kupola džamija. Fatihov zakon naređivao je da sve kuće moraju biti obojene prema veri njihovih stanovnika; grozdovi sivih kuća bih' su tamo gde su živeli Jermeni, geta žute bila su za Jevreje, skupine tamnosive boje za grčku četvrt. Turske kuće su bojene u žuto ili u crveno, mada su članovi dvora morali da ofarbaju svoje kuće u crno.

Bilo je lakše naći defterdarevu kuću na taj način.

Abas je pošao u prepune ulice Stambola, prekrivši se crnim ogrtačem. Rustemova kuća je bila iznenađujuće velika, sagrađena od crvenog kamena, sa vrtom otpozadi. Paž ga je uveo unutra. Rustem je sedeo u paviljonu u dnu dvorišta. Voda iz mermerne fontane žuborila je u blizini.

Rustem je izveo kratak temenah i pokazao da bi Abas trebalo da sedne preko puta njega na grimizni tepih od damasta. Crni paž im je doneo šer-bet i postavio srebrni poslužavnik sa poslasticama između njih.

„Iz kog razloga sam počastvovan prisustvom kizlarage?" pitao je Rustem.

„Došao sam po zahtevu gospodarice Hirem."

Ni treptaj interesovanja na njegovom licu, primetio je Abas. Čovek ima lice kao statua. „Pa?" najzad je progovorio Rustem.

„Izgleda da imate zajednički interes."

Sultanov harem

„Šta bi to moglo biti?"

„Interes koji vas čvrsto povezuje."

Ah, konačno se pomerio, pomislio je Abas zadovoljno. Ne mnogo, samo blagi drhtaj u njegovom obrazu, podizanje očiju na trenutak, ali dovoljno.

„Siguran sam da ćeš mi objasniti šta si hteo da kažeš time, Abase."

Abas je već neko vreme znao za Rustemove pronevere, ali je ćutao. U haremu je brzo naučio da se vredna valuta kakva je informacija ne troši olako. Mogla se bilo kad iskoristiti da bi se stavila hipoteka na nečiji život. Kao što je Hirem stavila hipoteku na njegov.

Kao defterdar, Rustem je bio u obavezi da skuplja porez od timariota, feudalne konjanika kojima su dati mali posedi u zamenu za službu u vojsci. Spahije su onda skupljale porez u naturi od tamošnjih seljaka, pretvarali ga u novac, uzimali trošak za sebe i svoje konje, i ostatak prosleđivali vladi.

Ali, zemlja je ostajala sultanova i po njihovoj smrti, a trebalo je da bude vraćena državi. Bilo je to jedno od osnovnih načela osmanlijskog sistema. Samo je sultan mogao da stiče bogatstvo nasleđem.

Abas se nagnuo napred. „Kruna harema me ja zamolila da vas upozorim na čoveka koji se zove Hakim Dirgin.

Izgleda da je prošle godine umro od kuge. A ipak, i dalje je na svom timaru u Hadrijanopolju. Veoma uspešan duh, zar se ne slažete, Rusteme?"

„Izuzetno. Proveriću to."

„Postoje i druge priče. Postoji timariot u Rumeliji koji je umro pre četiri godine. Otprilike kada ste vi postali blagajnik. Od tada je naplaćivao taksu farmerima na svojoj zemlji osam aspri po ovci. A ipak, niste ništa uradili povodom tog mrtvacu. Da li zato što se plašite duhova ili zato što vi primete dve aspre po ovci?"

Rustem nije ni pokušao da porekne, niti je Abas to očekivao. „Kako si saznao te stvari?"

»Gde god postoji crnac ja imam par ušiju, Rusteme. Imam još mnogo toga da ispričam."

„Vidim." Rustem je izabrao poslasticu i polako je žvakao. „Šta hoćeš? Novac?"

„Nisam ovde došao zbog sebe. Gospodarica Hirem me je poslala."

„Njoj ne treba novac."

„Naravno."

„Usluga, onda?"

„Mnogo više od toga, Rusteme. Mnogo više od toga."

»Reci mi."

216

217

Kolin Falkoner

„Ona želi savez."

Prvi put, Rustem je podigao oči i pogledao pravo u Abasa. Sive oči, pri-metio je Abas. Novembarske oči. Ne hladne. Samo sive i prazne.

„Bio bi to zanimljiv dogovor. Da li ona shvata da je Ibrahim moj pokrovitelj?"

„Naravno. Ne misliš da bih sakrio to od nje?"

„Mislim da ćeš joj reći ono što treba da joj kažeš i ništa više."

Abas je zanemario šalu. „Razumeo sam da ćeš pratiti vezira u pohodu na istok."

„A kakav je interes druge kadune u vojnom pohodu na Persiju?"

„Uopšte nema interesa. Njen jedini interes je Ibrahim."

Rustem se namrštio, kao da se zamislio nad nekim matematičkim problemom. „On je najmoćniji čovek u carstvu, posle samog sultana."

„A ipak, to je njegova najveća slabost. Ako bi postao i previše ubeden u svoju moć, jednog dana bi mogao sam sebi da skinu glavu. Njegovo hvalisanje je već skandal na dvoru i po bazarima."

„Toliko je već očigledno. Šta bi gospodarica Hirem želela da uradim povodom toga?"

„Ona bi da ti ubrzaš taj dan, Rusteme. Ona želi dokaze njegove izdaje."

„Ona je svesna moći koja mu je data. To teško da je izdaja."

„On previše uživa u njoj."

„Moglo bi se učiniti da tako izgleda." Rustem je odabrao još jednu poslasticu. „A ako ne mogu da nađem način?"

„Onda će jedne noći, kada sultan bude u zagrljaju Hireminih bedara, ona prošaputati da si ti proneverio porez od timariota, da su te potplatili da bi zadržali posede."

Abas je proučavao lice drugog čoveka, ali ono nije odavalo strah, već samo tužno prihvatanje i predaju, kao da ga je neko pobedio u šahu. Razumeo je matematiku moći. Ona je imala moć nad njim, i on je morao da se preda.

„A kojim bi nagradi trebalo da se nadam, ako bih se pokazao kao moćan saveznik?"

Abasa je iznenadilo pitanje. „Svom životu?“

„Želim više od toga, Abase. Reci joj da bih mogao da budem dragocen sluga. Ali, želim mnogo više od toga.“

„Reći ću joj“, odgovorio je Abas.

Kasnije, kada se vraćao ulicama, Abas je prošao pored mrtvog konja ostavljenog da umre u jarku. Psi su ga grizli, i utroba mu je bila ispala.

Sultanov harem

Abasu se činilo da je njegov smrad bio prijatniji nego svi Hiremini parfemi od ražine vodice i prodornog slatkog mirisa Ibrahimovog defterdara.

52.

Galata

Galata je ležala odmah s druge strane Roga, preko puta Sarajburna, njome je dominirala kula Galata, visoka okrugla kula koju su izgradili Denovlja-ni na najvišoj tački gradske tvrđave. Malene kuće i radnje bile su zbijene u podnožju brda, do luke, kuće jevrejskih i denovljanskih komisionara. Bilo je i Berbera iz Afrike i Arapa sa Crvenog mora čija su skladišta bila puna uvezenih začina, svile, slonovače, stakla i bisera. Bilo je čak i malih radnji gde su služili vino i arak'. Miris ribe i soli sa Bosfora nadvladao je me-mljiv gradski smrad. Palate Pere su imale pogled na grad sa brda, kao da su bogati strani trgovci hteli da se uzdignu iznad neuredne skupine trgovina od kojih su zavisili.

Ludoviči je zadržao kuću u četvrti, mada tamo niko nije živeo. Ona je bila neutralno mesto gde je mogao da prima informacije i daje mito službenicima iz palate. Beskrajne posete vladinih paša njegovom domu u Peri pozivale bi na istragu.

Kuća je bila obojena u žuto, jevrejsku boju. Unutra je bila skromno opremljena. U prostoriji se nalazio nizak sto od kedrovine, nekoliko jastučića i tepisi raštrkani po podu, a raskošna persijska svila je obavijala skromni enterijer.

Abas je sedeo prekrštenih nogu za stolom. Bila su potrebna četiri paža da bi ga spustila na pod. Sedeo je ćuteći, zabavljen poslasticama naslaganim na srebrnom poslužavniku pred njim. Kada su nestali, pažljivo je umočio prste u srebrnu posudu koju je doneo jedan od Ludovičijevih sluga. Učtivo je podrignuo u svilenu maramicu koju je izvukao iz jednog od mnogih nabora svoje odore.

Dolazio je jednom mesečno na svoje sastanke sa Ludovičijem, preru-šen u svojom teškom crnom postavljenom ogrtaču. Za Ludovičija je postao dragocen izvor informacija o svetu unutar Topkapija, uvek spreman

Bistro, bezbojno, nezaslađeno destilovano alkoholno piće sa ukusom anisa.

218

219

Kolin Falkoner

da se menja za informaciju ili da preda nekome mito. Ludovid je u početku pokušao da razgovara sa njim kao što bi razgovarao sa prijateljem; ali Abas kojeg je on nekada poznao otišao je u nepovrat. Povukao se u sebe, previše postidjen ili previše ogorčen da bi otkrio strast koju je nekada imao. Činilo se da mu ove posete ne pričinjavaju zadovoljstvo, i Ludoviči se pitao zašto još dolazi; možda jer je Ludoviči bio njegova poslednja veza sa Đulijom.

„Kako je Đulija?“ pitao je Abas, prekidajući tišinu. To je uvek bilo njegovo prvo pitanje.

„Ona je dobro, Abase. Ona je dobro.“

Abas je klimnuo glavom i na trenutak se na njegovom licu pojavio izraz očajničkog prekora. Nikada nije pitao Ludovičija o njegovom odnosu s njom. „Posao je dobro?“

„Zahvaljujući tvojoj pomoći.“

Abas je slegnuo ramenima. Nije izgledalo da ga išta od toga zanima. Ubrzo mu je postalo dosadno kada su pričali o trgovini.

„Ona više ne može da ostane u Stambolu“, iznenada je rekao Abas.

„Abase?“

„Moraš da je izvedeš iz grada. Ovde više nije bezbedno za nju. Čak ni u Veličanstvenoj zajednici.“

„Šta se dogodilo?“

„Samo politika, Ludoviči. Veruj mi da znam kolika je opasnost.“

Ludoviči je zatresao glavom, odugovlačeći. Ne mogu ovo da učinim, Abase. „Neće biti lako. Gde može da ode?“

„Nije važno. Molim te, Ludoviči. Uradio sam sve što sam mogao da je zaštitim. Ako hoćeš da joj pomogneš - ako hoćeš da mi pomogneš - izvedi je iz Stambola što pre možeš.“

„Uradiću šta mogu.“

Abas se nagnuo prema njemu, zgrabio ga za zglob ogromnom pesnicom. „Ne, Ludoviči, bilo kako bilo, ali moraćeš da je odvedeš!“

„U redu“, rekao je Ludoviči.

Abas je klimnuo glavom, zadovoljan. „Dobro“, rekao je. „Hajde sada da pređemo na posao.“

Hipodrom

Sulejman je sedeo na belom kapadokijskom konju posmatrajući vojsku koja se kretala kroz Atmejdan na putu prema skelama kod Iskidara. Iza

220

Sultanov harem

njega, Suleiman je znao, stajala je na rešetkastoj platformi Hirem, prekrivena velom, takođe posmatrajući. Saznanje o njenom prisustvu pomagalo mu je da otera dosadne sumnje.

Hipodrom se tresao pod tutnjavom teretnih kola koja su nosila zalihe, opadnih topova, topotom kopita eskadrona konjice, gvoždem ojačanim cipelama janičara, i talambasima, sviralama i bubnjevima orkestra. Oblaci prašine koji su gušili leteli su preko trga i spiralno se uvijajući podizali su se u vazduh, kao rep neke užasne zveri koja je puštena da vreba po ravninama.

Trebalo bi da sam na njihovom čelu, mislio je Sulejman. To je moje me-sto. Na kraju krajeva, to je moja dužnost. Video je lepršanje belog ogrtača kroz prašinu. Ibrahim je galopirao prema njemu. Njegovo osmehnuto lice nije uopšte umirilo Sulejmanovo samooptu-živanje. „Vaš blagoslov za naš pohod, veličanstvo. Tako ćete biti uz nas!“ „Morate odbraniti Bagdad“, uzvratio je uzvikom Sulejman.

„Slomiću šaha kao što ste mi naredili!“ Zauzdao je svog konja da bi po-smatrao povorku pored Sulejmana.

Prvo su prošli azapi, neredovna pešadija, zločinci i grubijani koji su kretali da se bore za plen ili da umru u bici i odmah odu u raj. Nisu imali ništa da izgube i slali su ih u najveće napade u svakoj borbi. „Oni koji pune jarke“, tako ih je Ibrahim zvao.

Redovna konjica - portine spahije - protutnjala je na konjima koji su bili okićeni srebrnim i zlatnim tkaninama, sa sedlima ukrašenim draguljima; njihovi kupasti šlemovi i uglačani čelik na njihovim pancir-košuljama sijali su na suncu. Bili su izvanredna pojava, u odorama purpurne, kraljev-skoplave i skarletne boje, svilama i satenu i somotu izvezenim zlatom prema njihovom ranku ili vlasti. Svaki konjanik je nosio dva tobolca, jedan za luk, a drugi za strele; svaki je u desnoj ruci nosio koplje. Krive sablje bile su im ukrašene dragim kamenjem, a čelične palice visile sa sedala.

Njihova skarletna zastava se vijorila iznad njih.

Sledeći su stigli janičari sa svojim ogromnim perima rajske ptice koja su Se P°Put šume njihala na vetru, tamnoplavi ogrtači lepršali su se za njima, kaiševi za arekbuzе bili su im preko ramena. Svi su nosili visoke derviške kape za koje su im bile zadenute bakarne kašike, u sećanje na Hadži Bekta-sa, njihovog osnivača. Velike bakarne kotlove koji su im služili za ishranu nosili su sa sobom. Iznad njih se vijorila bela zastava sa slikom plamtećeg Muhamedovog mača i zlatom izvezenim tekstom iz Kurana. Ispred njih je marširao njihov aga, noseći svoj barjak sa tri konjska repa.

221

Kolin Falkoner

da se menja za informaciju ili da preda nekome mito. Ludovići je u početku pokušao da razgovara sa njim kao što bi razgovarao sa prijateljem; ali Abas kojeg je on nekada poznao otišao je u nepovrat. Povukao se u sebe, previše postuđen ili previše ogorčen da bi otkrio strast koju je nekada imao. Činilo se da mu ove posete ne pričinjavaju zadovoljstvo, i Ludovići se pitao zašto još dolazi; možda jer je Ludovići bio njegova poslednja veza sa Đulijom.

„Kako je Đulija?“ pitao je Abas, prekidajući tišinu. To je uvek bilo njegovo prvo pitanje.

„Ona je dobro, Abase. Ona je dobro.“

Abas je klimnuo glavom i na trenutak se na njegovom licu pojavio izraz očajničkog prekora. Nikada nije pitao Ludovičija o njegovom odnosu s njom. „Posao je dobro?“

„Zahvaljujući tvojoj pomoći.“

Abas je slegnuo ramenima. Nije izgledalo da ga išta od toga zanima. Ubrzo mu je postalo dosadno kada su pričali o trgovini.

„Ona više ne može da ostane u Stambolu“, iznenada je rekao Abas.

„Abase?“

„Moraš da je izvedeš iz grada. Ovde više nije bezbedno za nju. Čak ni u Veličanstvenoj zajednici.“

„Šta se dogodilo?“

„Samo politika, Ludovići. Veruj mi da znam kolika je opasnost.“

Ludovići je zatresao glavom, odugovlačeći. Ne mogu ovo da učinim, Abase. „Neće biti lako. Gde može da ode?“

„Nije važno. Molim te, Ludovići. Uradio sam sve što sam mogao da je zaštitim. Ako hoćeš da joj pomogneš - ako hoćeš da mi pomogneš - izvedi je iz Stambola što pre možeš.“

„Uradiću šta mogu.“

Abas se nagnuo prema njemu, zgrabio ga za zglob ogromnom pesnicom. „Ne, Ludovići, bilo kako bilo, ali moraćeš da je odvedeš!“

„U redu“, rekao je Ludovići.

Abas je klimnuo glavom, zadovoljan. „Dobro“, rekao je. „Hajde sada da pređemo na posao.“

Hipodrom

Sulejman je sedeo na belom kapadokijskom konju posmatrajući vojsku koja se kretala kroz Atmejdan na putu prema skelama kod Iskidara. Iza

220

Sultanov harem

njega, Sulejman je znao, stajala je na rešetkastoj platformi Hirem, prekrivena velom, takode posmatrajući. Saznanje o njenom prisustvu pomagalo mu je da otera dosadne sumnje.

Hipodrom se tresao pod tutnjavom teretnih kola koja su nosila zalihe, opsadnih topova, topotom kopita eskadrona konjice, gvožđem ojačanim cipelama janičara, i talambasima, sviralama i bubnjevima orkestra. Oblaci prašine koji su gušili leteli su preko trga i spiralno se uvijajući podizali su se u vazduh, kao rep neke užasne zveri koja je puštena da vreba po ravninama.

Trebalo bi da sam na njihovom čelu, mislio je Sulejman. To je moje me-sto. Na kraju krajeva, to je moja dužnost.

Video je lepršanje belog ogrtača kroz prašinu. Ibrahim je galopirao prema njemu. Njegovo osmehnuto lice nije uopšte umirilo Sulejmanovo samooptu-živanje. „Vaš blagoslov za naš pohod, veličanstvo. Tako ćete biti uz nas!“

„Morate odbraniti Bagdad“, uzvratio je uzvikom Sulejman.

„Slomiću šaha kao što ste mi naredili!“ Zauzdao je svog konja da bi po-smatrao povorku pored Sulejmana.

Prvo su prošli azapi, neredovna pešadija, zločinci i grubijani koji su kretali da se bore za plen ili da umru u bici i odmah odu u raj. Nisu imali ništa da izgube i slali su ih u najveće napade u svakoj borbi. „Oni koji pune jarke“, tako ih je Ibrahim zvao.

Redovna konjica - portine spahije - protutnjala je na konjima koji su bili okićeni srebrnim i zlatnim tkaninama, sa sedlima ukrašenim draguljima; njihovi kupasti šlemovi i uglačani čelik na njihovim pancir-košuljama sijali su na suncu. Bili su izvanredna pojava, u odorama purpurne, kraljev-skoplave i skarletne boje, svilama i satenu i somotu izvezenim zlatom prema njihovom ranku ili vlasti. Svaki konjanik je nosio dva tobolca, jedan za luk, a drugi za strele; svaki je u desnoj ruci nosio koplje. Krive sablje bile su im ukrašene dragim kamenjem, a čelične palice visile sa sedala.

Njihova skarletna zastava se vijorila iznad njih.

Sledeći su stigli janičari sa svojim ogromnim perima rajske ptice koja su se P°Put šume njihala na vetru, tamnoplavi ogrtači lepršali su se za njima, kaisevi za arekbuze bili su im preko ramena. Svi su nosili visoke derviške kape za koje su im bile zadenute bakarne kašike, u sećanje na Hadži Bekta-sa, njihovog osnivača. Velike bakarne kotlove koji su im služili za ishranu nosili su sa sobom. Iznad njih se vijorila bela zastava sa slikom plamtećeg

Muhamedovog mača i zlatom izvezenim tekstom iz Kurana. Ispred njih je marširao njihov aga, noseći svoj barjak sa tri konjska repa.

221

Kolin Falkoner

Svako od lica sa brkovima bilo je evropsko. Naša snaga, mislio je Sulej-man. Naše oružje koga se najviše plaše, janičarska elita, koja obnavlja svoje redove hrišćanskom decom. Kao što vera zapoveda.

Zatim su došli derviši, ogrnuti zelenim keceljama ukrašenih semenjem abo-nosa, sa svojim ogromnim kapama od smeđe kamilje dlake, recitujući nešto iz Kurana ili svirajući svoju svečanu tugaljivu muziku na rogovima i flautama.

Ludokapi su jahali uz i niz redove, pramenovi kose lepršali su im se ispod kapa od kože leoparda, dolame od lavlje kože ili medvedeg krzna bile su im prebačene preko ramena, njihovi konji su bili ukrašeni krznom i perjem. Ovo su bili mahniti izviđači, religiozni fanatici koji su izvršavali samoubilačke napade koje niko drugi ne bi ni pokušao.

Na začelju su bili članovi divana, sudije u svojim zelenim turbanima časti i krznom postavljenom odećom, veziri i njihovi konji koji su sijali od nakita. Za njima su stigle kamile koje su nosile Kuran i fragment svete Ćabe, teturajući se pod veličanstvenim zelenim naborima, znakom islama. Metalom optočeni Kuran, minijaturni Kuran ispisan bronzom, bio je stavljen na vrh gomile.

Na kraju povorke išla su teška teretna kola sa zalihama, natovarena pšenicom, kamile pognute pod teretom baruta i olova, i teški topovi za napad ogromnih bronzanih čeljusti.

Trebalo bi da sam na njihovom čelu, Sulejman je ponovo pomislio. Ovo nije u redu. Trebalo bi da sam sa njima.

„Doneću vam šahovu glavu“, povikao je Ibrahim.

Sulejman je zadrhtao od nelagodnosti. Staje ono Hirem rekla? „Da li se plašiš da bi mogao da zloupotrebi svoju moć?“

Uhvatio je Ibrahimovog konja za uzde i privukao ga bliže.

„Moramo ponovo osvojiti Bagdad“, rekao je. „Kao branilac vere, ja sam zaklet da je branim.“

„Vi ste mi dali vaše poverenje, veličanstvo. Učiniću sve što mogu da vam služim.“

Sulejman je bacio pogled na platformu, zatim nazad na Ibrahima. Da, sve svoje poverenje sam ti dao, pomislio je.

Neka bog kaže da ti nisam previše verovao.

Pera

Dulija je sedela na terasi na suncu. Ludoviči je zastao na mermernim stepenicama koje su vodile iz vrta i posmatrao je. Ona je prelepa, pomislio je,

222

Sultanov harem

tako bolno prelepa. Kad bih samo mogao da učinim da za mene oseća ono što je nekada možda osećala za Abasa. Sada je moja i nema izbora. U suštini, ona je sada zarobljenik. Ne može da se odrekne moje zaštite iz straha za svoj život; ako bi se vratila u Veneciju, njen otac bi je se odrekao, a stari Serena, njen muž, verovatno bi je poslao u manastir. Smatrali bi je malo boljom od prostitutke. Njihovo hrišćansko milosrđe nije mnogo bolje od muslimanskog, koje toliko preziru; ženina vrlina je sve.

Podigla je pogled i videla ga kako je posmatra. Potrčao je uza stepenice da bi joj se pridružio na terasi. Nosio je kaftan boje rđe, i svila je šuškala dok je hodao. Uživao je da izigrava otpadnika u Veličanstvenoj zajednici.

Osmanlijska odeća i običaji koje je prihvatio, pokazivali su njegov prezir prema Veneciji.

„Prijatno je na suncu“, rekao je.

Podigla je pogled sa knjige, ali se nije nasmešila. Tako daleka, pomislio je. Anđeo koga je umetnik izvajao u ledu. Znam da je vrlo strasna. Ipak, krije to od mene.

Sam ju je izvikao iz Bosfora tog jutra. Ta slika ga je još proganjala. Bila je polugola, zadržao je dah kad ju je ugledao. Kada je pružio ruku prema njoj, bila je modra od hladnoće i davljenja. Na prvi dodir bila je hladna. Otad je za njega ostala osamljena kao mermerna statua: prelepa, hladna i beživotna.

Nedeljama je bila bolesna posle toga. Kasnije, kada se dovoljno oporavila, rekao joj je istinu; da ju je Abas spasao, a ne providenje. Možda je to i sumnjala, jer je vesti primila mirno, bar spolja gledano. Ali, svakim mese-com tonula je sve više u očaj. Oblačila se i ponašala kao udovica. I Ludoviči je shvatio: ona ga je i dalje volela. A ipak, za nju je sada bio mrtav.

Šta će on da uradi sa njom? Od jutra kada se sastao sa Abasom ni o čemu drugom nije razmišljao, i iznenada je shvatio da se i on držao podalje od nje. Ona za njega nije bila ništa drugo nego anđeo koga je nesvesno čuvao među vrtovima i terasama svoje palate, želja previše sveta da bi bila dotaknuta. Znao je koliko ju je Abas voleo; da je uzme za sebe, značilo bi izdaju.

Ali Abas je sada želeo da je on pošalje negde. Morao je to da uradi ili da se suoči sa istinom da ju je želeo za sebe.

Abas više nije imao prava na nju. Ludoviči je mrzeo sve užase koje su mu pričinili; ali više nije mogao da poriče.

Seo je. „Moramo da razgovaramo.“

Dulija je spustila knjigu i pogledala ga svojim kao led plavim očima. Vizija, Abas ju je jednom tako opisao, sećao se. Ledena, kad ju je izvikao iz vode. Da, pomislio je, kao da uopšte nije bila stvarna.

„Dulija, ti si bila ovde dve godine, pod mojom zaštitom.“

223

Kolin Falkoner

„Znaš da ću ti zauvek biti zahvalna za ono što si uradio“, rekla je.

„Da li si srećna ovde?“

„Ne, Ludoviči. Naravno da nisam.“

„Zašto?“

Učinilo mu se kao da ju je pitanje iznenadilo. „Usamljena sam.“

Ludoviči je raširio ruke. „Šta mogu da uradim? Ako odeš odavde bićeš u opasnosti. A Venecija...“ Bepomoćno je slegao ramenima.

Nije ništa rekla. Bez muškog čuvara, bila je bepomoćna.

Šta mogu da uradim? razmišljao je Ludoviči. Ona je udata žena. Serena je i dalje živ na Kipru. Ne mogu tamo da je pošaljem. A, s druge strane, moram ovde da je krijem, čak i od ostatka Velike zajednice. Corpo di Dio! O čemu ja razmišljam! Proklet bio Abas. Moja krivica mu neće vratiti njegova jaja!

Možda je pročitala njegove misli. „Reci mi“, iznenada je rekla. „Da li ga ikad vidiš?“

„Da. Ponekad.“

„Da li ikada pita za mene?“

„Ne“, slagao je Ludoviči.

Njene oči su zasijale. „Jadni Abas“, prošaputala je.

Uhvatio ju je za ruku. Bila je topla. „Pokušaću da ti pomognem da ne budeš usamljena“, rekao je. Ne, Abase. Neću je poslati odavde. Ostaće sa mnom. Sa mnom.

53.

Vrata su bila malo odškrinuta i treperava žuta svetlost svece igrala je u mračnom hodniku. Ludoviči je zastao u senci,

jasno je čuo otkucaje svog srca. Usta su mu bila suva.

Gurnuo je vrata. Đulija je sedela za toaletnim stočićem i češljala kosu. Svila njene spavačice je svetlucala uz svaki njen pokret. Videla je njegov odraz u ogledalu i zastala, iznenađena.

Ludoviči je i sam video svoj odraz, zlatnu bradu i čvrst pogled.

Đulija je spustila četku. „Ludoviči?”

Stao je iza nje, spustivši joj ruke na ramena, i posmatrao njene oči u ogledalu. Nije izgledala uplašeno, čak ni iznenađeno. „Ustani i okreni se” prošaputao je promuklim glasom.

224

Sultanov harem

Dlanovima joj je prešao niz ramena. Ne, nije mermer, pomislio je. Bila je meka i obla, puna i topla. Bila je usamljena. Spavačica je pratila linije njenog tela, i pripijala se uz nj. Na grudima je bila zategnuta. Maleni zlatni krst je svetlucao među njenim grudima.

Dosta je bilo odanog hrišćanskog gospodina, pomislio je.

Uhvatio je za prednji deo spavačice pesnicama, pocepao ga uzduž, i skinuo joj je preko ramena. „Ti si savršena”, prošaputao je.

Poljubio je u vrat, ramena, grudi. Bacio je pogled na odraz u ogledalu. Nije se pomerila. Podigao ju je i spustio na ivicu kreveta, skidajući joj ostatke spavačice. Tako je dugo čekao taj trenutak.

Posmatrala ga je kako skida svoju odeću. Ipak, nije se pomerila, niti progovorila.

Spustio se na nju, stenjući zbog nabreklog bola među svojim preponama. Poljubio ju je u plitko udubljenje na vratu, udahnuo blagi miris njene kose, i počeo da ulazi u nju.

Posle je ležao na njoj, ne mogavši da progovori niti da je pogleda u oči. Zgrabio je svoju nagradu, ali zadovoljstva više nije bilo. Probao je savršenstvo, ali je ukus u ustima bio poznat, i znao je šta ta gorčina znači.

Razočaranje.

Azerbejdžan

Rustem je već preračunao da bi mogao, ako se ne bi prerano obavezao, da iskoristi kizlaragino otkriće, bez obzira na to kako se kockice budu složile. Bilo je očigledno da će doći do sukoba između harema i divana; politika je bila: ne biti ni u jednom taboru u toku sukoba. Ili, bilo je najbolje, biti u oba. Zbog toga će ohrabrivati Ibrahima u njegovim ambicijama. Ako uspe, biće uz njega. Ako ne uspe, potražiće nagradu od zijadi, Hirem.

Marš kroz puste stepe Anadolije bio je dug. Ogromna vojska se vukla preko zaravni, ostavljajući za sobom oblak prašine koji se u kovitlacu peo i do trideset metara u visinu. Šakali su bežali pred njima; seljaci koji su napasah angorske koze duge dlake i debele ovce, stajali su u poljima i zurili.

Duga kolona je sve više i više krivudala kroz divljinu. Kilometar za kilometrom, akindžije su napred lutale i izviđale, kamile sa tovarima i teško

225

J

Kolin Falkoner

oružje tutnjali su preko izbrazdanih i prašnjavih puteva daleko pozadi, kolona se protezala po prostranim stepama. Leto je prošlo dok su polako išli na istok, najzad stigavši do podnožja velikih planina Azije, i ugledali sop-stvene bradate, prašnjave odraze u hladnoj, mirnoj vodi jezera Van.

Nastavili su u planine, zaustavljajući se pred kupolama Tabriza s plavim pločicama. Ibrahim je požurio za šahom Tamaspom, koji je odbio da se bori, ne želeći da žrtvuje konjicu janičarskoj artiljeriji, i umesto toga iskrao se u planine.

Vojnici su osetili prvu jesenju hladnoću u vazduhu i zadrhtali gledajući u nebo sa strahom.

Ibrahimov barjak sa šest konjskih repova - samo je sultan imao više repova - poboden je u tvrdu crnu zemlju. Šator se lepršao i pucketao na vetru. Ravnica je bila okružena planinama oštrih sivih vrhova, rdavim predznakom na prošaranom nebu.

Unutra u čadoru, Ibrahim je sedeo na prenosivom tronu od slonove kosti, abonosa i sedefa i razmišljao. U bakarnim mangalima je zbog hladnoće upaljena vatra. A bilo je leto! Rustem se stresao pri pomisli kake bi bilo provesti tu celu zimu.

Rustem je čelom dotakao debeli tepih u znak pozdrava. „Rusteme! Zar ne bi trebalo da čuvaš kamilje kolone i svilu?” Rustem je primetio nervozu u Ibrahimovom glasu. Bio je u opasnom raspoloženju. Nemiri iz prošlih nedelja počeli su da se poznaju na njemu. Brza odlučujuća pobeda koju je planirao, nije se dogodila.

„Mislio sam da bih mogao da vam poslužim u nečemu, ekselencijo.” „Da pomogneš u brojanju novca? To mogu i sam dovoljno dobro da uradim.”

„U pitanju je šah, gospodaru.”

Ibrahimovo lice se brzo zacrvenelo od besa. Rustem ga nikada nije video baš takvog. On previše želi ovu pobjedu, pomislio je Rustem. To će mu omesti pravilno rasuđivanje.

„Šah! Šah nije bolji od šakala! Beži ispred nas, onda prati naš trag, da bi uživao u našem plenu...”

Na recima si dobar, pomislio je Rustem. Ali to neće resiti problem-„Naši izviđači još nisu uočili njegovu vojsku?” „I dalje se krije negde u planinama.”

226

Sultanov harem

„Možda postoji način da ga izvučemo.”

Ibrahimove oči su zasijale od očajničke gladi. „Kako, Rusteme?”

„Ako mu ponudite nagodbu...”

^Nikada! Zakleo sam se da ću ga slomiti!”

„Ne pregovarate sa velikim evropskim kraljem, ekselencijo. Šah nije bolji od šakala, sami ste rekli. To je crv koji treba da bude uništen. Ne bi bilo ničeg nečasnog iskoristiti ponudu za nagodbu da biste ga izvukli iz jazbine.”

Ibrahim je iznenada ustao i počeo da seta po sobi. „Kako ćemo ga naći?”

„Možete biti sigurni da nas Safavidi posmatraju. Presrešće bilo kog usamljenog kurira koji krene iz logora.”

„Da, i iseći će mu nos i uši i poslati nam ih u kožnoj vrećici!”

„Možda šah ne želi da provede svako leto dureći se po planinama. Ne može zauvek da ratuje s nama. Kao i svaki jeretik zgrabiće bilo koje utočište gde može da koti svoje laži.”

Ibrahim je otišao do ulaza u šator, i pogledao u divlje planine. Nebo je dobijalo kao olovo sivu boju kako se dan bližio kraju; tamna senka kišnih oblaka je jurila prema njima kao konjica u trku.

„Moram da ga izvučem na otvoreno”, promrmljao je.

Rustem je duboko udahnuo. To je bio trenutak. Procenio je rizik, i znao je da je ulog vredan dobitka. Jedno delo sada bi osiguralo njegovo bogatstvo i sudbinu. Ne bi morao zauvek da bude vezirov pomoćnik. „Dajte da mu ja odnesem poruku.”

Ibrahim se okrenuo i njegov izraz lica naglo mu se promenio. „Ti, Rusteme?” Zabacio je glavu i nasmejao se.

„Mogu da izmamim šakala iz njegove rupe, gospodaru. Siguran sam u to.”

„Kada to defterdar postaje ambasador?”

Činilo se da Ibrahim prepoznaje ambiciju poput svoje, i klimnuo je glavom s razumevanjem. Iznenada se ponovo uozbiljio. „Koji je tvoj plan?”

„Zapečaćena poruka od vas, ekselencijo, u kojoj mu nudite Tabriz i Azerbejdžan ako vrati sveti grad Bagdad. Mi poštujemo njegove granice prema istoku.”

»Nikada ne bi poverovao da bismo mu ponudili takvu nagodbu.”

„Mogu da ga ubedim. Vi imate duplikat Sulejmanove tuge, njegovog ličnog pečata. Ako se njime zapečati ponuda, moraće da veruje da je prava.”

„A ako ga ubediš da prihvati?”

„Dovešćemo njega i njegove vojnike na ravnicu. I uništićemo ih.”

227

Kolin Falkoner

Ibrahim je zatresao glavom. Kišna oluja je sada bila iznad njih. Prolomila se kao pucnji artiljerije, tutnjajući po tvrdoj zemlji i udarajući kao hiljadu strela po šatoru. Plamenovi u mangalu su se raspalili pred iznenadnim naletom vetra.

„Nikada nam neće poverovati”, rekao je Ibrahim.

„Dozvolite mi da pokušam.”

Obećao je Sulejmanu šahovu glavu. Posle Beča nije mogao da priušti još jedan poraz. Ne dok veštica Hirem šapuće protiv njega. Bila mu je potrebna pobjeda.

Ibrahim je podigao ruku prema Rustemu. „Želim ga, Rusteme.” Stisnuo je pesnicu. „Ako možeš da mi ga dovedeš, tvoja nagrada će biti veća nego u tvojim najluđim snovima!”

Rustem se naklonio da bi dao do znanja da je čuo ponudu, ali njegovo lice nije odavalo ni zadovoljstvo ni zahvalnost. Već je izračunao rizik u svojoj glavi. Znao je koliko vredi Ibrahimu.

Ili Hirem.

54.

Šah Tamasp posmatrao je jadnog čoveka ispred sebe. Njegova dva izviđača dovela su zarobljenika u logor s povezom preko očiju i u lancima. Ležao je ničice, na kamenčićima i prašini na ulazu u šator, kada su mu dve krive sablje prislonili uz vrat, dok je šah čitao sadržinu pisma koje je doneo sa sobom.

Šah je pokazao pismo hodži i generalima koji su sedeli oko njega. Oni su odmahнули glavom, u potpunoj tišini.

Kakvu je varku sada smislio sultanov veliki vezir? Pred svima ga je ponovo pročitao, po treći put. Bio je mlad, tankih okrutnih usana i tamne, pažljivo oblikovane brade. Imao je duge tanke prste kojima je milovao pergament dok

je čitao pismo, a zglavci koji su mu štrcali iz dugih rukava njegove odore bili su tanki i boje oraha.

Progovorio je glasom, gotovo devojačkim. „Kako se zoveš, glasnice?"

Jadnik je podigao glavu na nekoliko centimetara od zemlje i rekao: „Rustem, veličanstvo." Njegova kao gvožđe siva brada bila je prekrivena prašinom, umrljana skorenom krvlju. Stražari su mu rasekli usnu, preterano revnosni u svojim pokušajima da mu čelo ostane ponizno priljubljeno uza zemlju.

„Koji je tvoj položaj, Rusteme?"

„Defterdar, veličanstvo." ,

228

Sultanov harem

Blagajnik? Od kada Osmanlije šalju blagajnike kao glasnike?" "Veliki vezir mi veruje, veličanstvo."

Šah je bolje pogledao čoveka. Bio je bleđ od iscrpljenosti, ali nije izgledao uplašeno. Nije bio ništa posebno, sudeći po onome što je mogao da vidi od poveza za oči.

„Znači, Ibrahim je rešen da traži mir. Da li i njegov sultan takođe želi mir?" "Ibrahim ima poverenje sultana dva sveta. Ima njegovu tugru."

„Da, to vidim."

„On će podržati bilo koje primirje na koje moj gospodar Ibrahim pristane." „Glasnice Rusteme, da li mi možeš reći zašto tvoj gospodar dva sveta ne vodi sam svoju vojsku, kao što je njegov otac radio?" „On je umoran od rata, veličanstvo. Želi samo mir." Šah je slegnuo ramenima. Možda. Možda.

Ponuda je bila razumna. Previše razumna?, pitao se. Ipak, ako bi bilo istina, mogao bi svojim hodžama da da veliku političku pobjedu. Sigurno nisu mogli da zadrže Bagdad u svojim rukama pored osmanlijske vojske. Kada Ibrahim bude umoran od jurenja po planinama, i ode nazad u Stam-bol, mogao bi ponovo da zauzme Tabriz i Sveti grad. Ali morao bi ponovo da ih preda naredne godine, kada bi se on vratio.

Najzad, morao bi da potpiše primirje. Ovako bi mir dobio odmah, a takođe i neke važne oblasti. I više preobraćenika za svoje hodže.

A ipak.

„Takav sporazum bi bio moguć, glasnice Rusteme. Ali moramo se sastati na mestu po mom izboru, samo sa našim ličnim stražarima."

„Sumnjate u Ibrahimovu čast?"

Šah se nasmešio. „Sumnjam u njegovu sposobnost da odoli takvom iskušenju."

Klimnuo je dvojici stražara, koji su grubo podigli Rustema na noge.

„Ako se složi sa mojim uslovima, reci mu da prihvatam ponudu. Idi s mirom, glasnice Rusteme."

Stražari su ga odveli. Šah je posmatrao kako ga stavljaju na konja, i dalje sa povezom preko očiju i u lancima, i kako ga vode niz redove šatora prema jugu. Ponovo se zapitao u vezi sa Sulejmanom. Osmanlija koji želi mir? To je bila laž ili prvi znak slabosti. Kako bog želi, odlučio je. Uskoro cevideti.

Vetar je bio hladan, ali zima je još bila daleko. Već je bio umoran od skrivanja po planinama.

229

Kolin Falkoner

„Ako pratiš planinski ogranak, odvešće te do logora gde su tvoji prijatelji", rekao je Persijanac, i skinuo povez Rustemu sa očiju. Drugi jahač je razvezao lance sa njegovih ruku.

Rustem je treptao na suncu. Jedan od Persijanaca, bradat sa starim ku-pastim šlemom, povukao gaje za bradu. „Kada se sledeći put budemo sreli, možda će mi šah dozvoliti da ovlažim mač u tvojoj jetri." Nacerio se.

Rustem nije obraćao pažnju na njega, i cimnuo je uzde svoga konja. Bio je u pravu, rizik je ipak bio zanemarljiv.

Sada je bilo jednostavno zaključiti posao.

Jadni Ibrahim. Ali, previše je voleo da bude heroj da bi bio uspešan vezir. Prava veličina je zahtevala pomnije razmišljanje. Neko ko može da vidi priliku i u teškim trenucima.

Neko kao on.

Dvojica Persijanaca su odgalopirala, ostavivši ga samog na proplanku. Ledeno se osmehnuo. Zatim je odjahao dole, prema logoru.

55.

Ibrahimov izraz lica bio mu je zanimljiv. Odražavao je i zabavu i čuđenje. Jednim prstom je lupkao po naslonu za ruku na tronu, u ritmu lepršanja svile šatora, dok je hladni vetar šibao i fijukao.

„Našao si šaha?" rekao je najzad.

„Da, veličanstvo."

„Odveli su te tamo sa povezom preko očiju, bez sumnje."

„Da, gospodaru."

„Dobro su se ponašali prema tebi?“

„Podnošljivo, veličanstvo.“

Ibrahim ga je proučavao. Rustemova odeća je bila pocepana i prljava. U bradu mu je bilo utisnuta prašina. Da li je njegovo iskustvo u planinama uticalo na njega? Njegove oči nisu ništa odavale.

„Usnatijeposečena.“

„Nije to ništa.“

Ibrahim se neočekivano nasmejao. „A ja sam mislio da te možda više nikada nećemo videti. Kakav bi ti bio gubitak za svet poezije i razgovora!“

Sultanov harem

„f c mislim tako, gospodaru“, rekao je Rustem. Izgleda da nije shvatio ironiju.

Pa, mogao sam to i da očekujem, pomislio je Ibrahim. Ponekad se udubljavao u fantaziju, u kojoj bi mačem Rustemu otvorio teme, kao jaje. Kada bi provirio unutra, nije bilo mozga. Samo računaljka.

„I, šta kaže šah na našu ponudu?“

„Odbio ju je, veličanstvo.“

Ibrahimovo lice se smračilo, ali mu je osmeh ostao na usnama. „Ne veruje nam, Rusteme.“

„Nije verovao u autoritet pisma.“

„Autoritet...?“

„Rekao je da ne može da sklopi sporazum sa vama.“

Sada je osmeh nestao. „Zašto ne?“

„Rekao je da ste vi samo vojnik. Rekao je da bi mogao da prihvati takvu ponudu samo kada bi je potpisao sultan, a ne sultanov pomoćnik.“

Ibrahim je ustao. Stegnuo je pesnice ne bi li sprečio drhtanje ruku, ali telo mu je bilo preplavljeno silom koju nije mogao da kontroliše. Uhvatio je Rustema za ramena i bacio ga na zemlju.

Rustem se nije opirao. Ležao je pred Ibrahimovim nogama, ne izgledajući ni iznenađeno ni ljutito.

Ibrahim se okrenuo, izvukao kilis iz okićenih korica i podigao ga obe-ma rukama iznad glave. Svom snagom je udario, rascepivši tron: delići slonovače i mahagonija rasuli su se po šatoru.

„Sultanov pomoćnik! Da li sultanov pomoćnik svakoga dana sedi na divanu i vodi carstvo? Da li sultanov pomoćnik vodi njegove vojske u bitku dok sultan uživa pored svoje Hirem? Sultan? JA SAM SULTAN!“

„Govorio je ne znajući, gospodaru.“

„Da li misli da bi sultan poslao svoje pomoćnike u bitku sada? A, Rusteme?“

„Veličanstvo, samo ponavljam ono što je rekao. A rekao je da ne može da potpisuje sporazum ni s kim osim sa osmanskim sultanom.“

„Sultanom! Koliko još dugo treba da trpim ovo? Sultan mi je poverio svoju moć, svoje carstvo, svoje bogatstvo, sve! Rat ili mir su u mojim rukama! Da li šah zna da sam ja resio da vojska dođe ovde? Ja - ne sultan! Ja preuzimam teret i sada treba da me nazivaju sultanovim pomoćnikom!“

„Ali veličanstvo...“

.11

230

231

Kolin Falconer

„Ako pratiš planinski ogranak, odvešće te do logora gde su tvoji prijatelji“ rekao je Persijanac, i skinuo povez Rustemu sa očiju. Drugi jahač je razvezao lance sa njegovih ruku.

Rustem je treptao na suncu. Jedan od Persijanaca, bradat sa starim ku-pastim šlemom, povukao gaje za bradu. „Kada se sledeći put budemo sreli, možda će mi šah dozvoliti da ovlašim mač u tvojoj jetri.“ Nacerio se.

Rustem nije obraćao pažnju na njega, i cimnuo je uzde svoga konja. Bio je u pravu, rizik je ipak bio zanemarljiv. Sada je bilo jednostavno zaključiti posao.

Jadni Ibrahim. Ali, previše je voleo da bude heroj da bi bio uspešan vezir. Prava veličina je zahtevala pomnije razmišljanje. Nekog ko može da vidi priliku i u teškim trenucima.

Neko kao on.

Dvojica Persijanaca su odgalopirala, ostavivši ga samog na proplanku. Ledeno se osmehnuo. Zatim je odjahao dole, prema logoru.

55.

Ibrahimov izraz lica bio mu je zanimljiv. Odražavao je i zabavu i čuđenje. Jednim prstom je lupkao po naslonu za ruku na tronu, u ritmu lepršanja svile šatora, dok je hladni vetar šibao i fijukao.

„Našao si šaha?“ rekao je najzad.

„Da, veličanstvo.“

„Odveli su te tamo sa povezom preko očiju, bez sumnje.“

„Da, gospodaru.“

„Dobro su se ponašali prema tebi?“

„Podnošljivo, veličanstvo.“

Ibrahim ga je proučavao. Rustemova odeća je bila pocepana i prljava. U bradu mu je bilo utisnuta prašina. Da li je njegovo iskustvo u planinama uticalo na njega? Njegove oči nisu ništa odavale.

„Usna ti je posečena.“

„Nije to ništa.“

Ibrahim se neočekivano nasmejao. „A ja sam mislio da te možda više nikada nećemo videti. Kakav bi ti bio gubitak za svet poezije i razgovora!“

230

Sultanov harem Ht mislim tako, gospodaru“, rekao je Rustem. Izgleda da nije shvatio

Pa, mogao sam to i da očekujem, pomislio je Ibrahim. Ponekad se udu-bljivao u fantaziju, u kojoj bi mačem Rustemu otvorio teme, kao jaje. Kada bi provirio unutra, nije bilo mozga. Samo računaljka.

„I, šta kaže šah na našu ponudu?“

„Odbio ju je, veličanstvo.“

Ibrahimovo lice se smračilo, ali mu je osmeh ostao na usnama. „Ne veruje nam, Rusteme.“

„Nije verovao u autoritet pisma.“

„Autoritet...?“

„Rekao je da ne može da sklopi sporazum sa vama.“

Sada je osmeh nestao. „Zašto ne?“

„Rekao je da ste vi samo vojnici. Rekao je da bi mogao da prihvati takvu ponudu samo kada bi je potpisao sultan, a ne sultanov pomoćnik.“

Ibrahim je ustao. Stegnuo je pesnice ne bi li sprečio drhtanje ruku, ali telo mu je bilo preplavljeno silom koju nije mogao da kontroliše. Uhvatio je Rustema za ramena i bacio ga na zemlju.

Rustem se nije opirao. Ležao je pred Ibrahimovim nogama, ne izgleđajući ni iznenađeno ni ljutito.

Ibrahim se okrenuo, izvukao kilis iz okićenih korica i podigao ga obe-ma rukama iznad glave. Svom snagom je udario, rascepivši tron: delići slonovače i mahagonija rasuli su se po šatoru.

„Sultanov pomoćnik! Da li sultanov pomoćnik svakoga dana sedi na divanu i vodi carstvo? Da li sultanov pomoćnik vodi njegove vojske u bitku dok sultan uživa pored svoje Hirem? Sultan? JA SAM SULTAN!“

„Govorio je ne znajući, gospodaru.“

>„Da li misli da bi sultan poslao svoje pomoćnike u bitku sada? A, Rusteme?“

»Veličanstvo, samo ponavljam ono što je rekao. A rekao je da ne može da potpisuje sporazum ni s kim osim sa osmanskim sultanom.“

»Sultanom! Koliko još dugo treba da trpim ovo? Sultan mi je poverio svoju moć, svoje carstvo, svoje bogatstvo, sve! Rat ili mir su u mojim ru-ma- Da li šah zna da sam ja resio da vojska dođe ovde? Ja - ne sultan! Ja preuzimam teret i sada treba da me nazivaju sultanovim pomoćnikom!“

...Ali veličanstvo...“

231

Kolin Falkoner

Ibrahim je držao kills Rustemu pred očima zaslepljujući ga svetlošću kojom se presijavao. „Kada ga budemo uhvatili, uhvatićemo ga živog“, zarezao je Ibrahim.

„Prvo ga moramo izmamiti, gospodaru. Kada bi sultan bio ovde, mogli bismo da ga izmamimo i da najzad okončamo njegovu drskost. Kada bismo mogli da pošaljemo poruku gospodaru života...“

„Ne! Zakleo sam se da ću mu doneti šahovu glavu! I sada terba da ga jurim za pomoć oko primirja?“

„Onda, možda postoji drugi način.“

„Drugi način, Rusteme?“

„Čelo carstvo zna koliko sultan ima poverenja u vas i koliko vam je časti dao. Možda to takođe morate objasniti šahu. Morate mu dokazati da vi imate ovlašćenje da sklopite takav sporazum.“

„Kako?“

Rustem je polako trepnuo. „Morate ponovo proširiti ponudu, gospodaru. Samo, ovog puta je morate potpisati kao

sultan."

Ibrahim je zurio u njega. Da li je ovaj luđak shvatao šta priča? Ali Rustem je mogao biti sve, ali ne i luđak. On je bio računđija. To je bilo logično rešenje problema.

„To je nemoguće."

„To će nam samo biti od koristi. Šta bismo drugo mogli da uradimo, gospodaru? Osim da ga možda jurimo kroz planine do kraja leta, i da se onda vratimo kući sa nešto persijske svile."

„Mogu mnogo toga da učinim, Rusteme, ali ne mogu da preuzmem titulu sultana."

„Ko će znati kada ga jednom izmamimo iz planina? Možete zakopati dokument zajedno sa šahom."

Možda je u pravu, razmišljao je Ibrahim. Čega ima da se plašim? Su-lejman mi je poverio svoj divan, i vojsku. Ja sam sultan po svemu osim po imenu. Ako Sulejman nije želeo da se pozivam na njegovu moć, zašto bi mi onda poverio toliko toga?

„Ne mogu", rekao je.

„Nema drugog načina da ga izmamite, veličanstvo. Rekao mi je da ako sultan ne dođe, on će se sresti s nama sledećeg proleća u Tabrizu."

Ibrahim je sklopio oči. Šta bi rekao Sulejmanu kada bi se još jednom vratio bez pobede? Austrijanci su ga ponizili kod Kisega", sada ga je šah

* Grad u Mađarskoj..

232

Sultanov harem

vrebao n planina. Nije mogao da ga slomi kao što se zakleo. I dok azijske granice ne budu bile sigurne ne mogu se upuštati u rat protiv velikog cara Karla u Evropi. Njegova sudbina je bio Beč, a ne ovo. Beč će urezati njegovo ime pored Aleksandrovog u istorijske knjige.

Pogledao je Rustema, koji gaje posmatrao sa naizgled blagom radozna-
lošću.

„Donesi svoje pero i pergament", rekao je.

Šahu Tamaspu persijskom, pozdravi i želje za dobro zdravlje, neka napredak i slava obeleže vaše dane. Usmeno smo saznali za vaše želje za mir, i milošću Uzvišenog, neka se njegova moć zauvek uzdiže! Mi, lično, ne želimo da ratujemo s našom braćom po islamu. Stoga objavljujemo da ako budete odustali od Svetog grada, Bagdada, i svih teritorija koje ste osvojili snagom oružja, ustupićemo vam Tabriz, i oblasti poznate kao Azerbejdžan, ako svake godine budete plaćali namet od hiljadu zlatnih dukata. Danju i noću, naši konji su osedlani za jahanje da bismo se sreli sa vama i zaključili mir.

Napisano u godini hidžre* 941.

Ibrahim, serasker sultan

56

Serasker sultan!

Rustem je zauzdao svog konja, na grebenu s koga se video osmanlijski logor. Dim sa jutarnjih logorskih vatri još se uzdizao bacajući maglovitu zastavu preko panorame planina. Odatle je Rustem mogao da vidi veliki skarletni čador velikog vezira i barjak sa šest konjskih repova koji je opušteno visio na blagom povetarcu.

Serasker sultan!

Rustem se okrenuo i odjahao prema severu. Mamuznuo je konja posle prvog grebena, zaokrenuo i pošao na zapad.

Kada se ne bude vratio, Ibrahim će pretpostaviti da su ga šahovi ljudi ubili. Do momenta kada će konačno prihvatiti da ga je izgubio, on će biti u Stambolu.

Ibrahime, ti budalo...

Serasker sultan!

t Početak hidžre je Muhamedov prelazak iz Meke u Medinu, 622. godine.

233

Kolin Falkoner

Topkapi šaraj

Sulejman je zgužvao pismo, zgrčivši i lice od žalosti.

Paše, muftije i generali koji su ga okruživali na divanu ćutali su. Svaki od njih je osetio neku vrstu pobeđničkog osećanja, u manjem ili većem ste-penu, ali nijedan nije dozvolio da mu se to vidi na licu. Ibrahim je najzad otišao predaleko! Grk je napisao nalog za sopstvenu smrt!

Rustem-paša je stajao nasred hola i čekao da dođe red na njega da progovori. Besprekorni, nepoznati Rustem, pomislio je Sulejman. Sada se od njega nije širio miris parfema. Smrdeo je na konja, a bore njegove kože bile su pune prljavštine i prašine. Tvrdio je da je jahao tri nedelje od granica Azerbejdžana da bi doneo te vesti.

Više bih voleo da je konj pao i slomio ti vrat, razmišljao je Sulejman. „Napisao si ovo po njegovoj komandi?" najzad

je pitao Sulejman. „Da, veliki gospodaru. Rekao mi je da to odnesem šahu Tamaspu." Sulejman je teško progutao da bi ostao smiren. Ibrahim, mogao sam bilo šta da ti oprostim, ali ne i ovo! Da je Rustem došao lično kod mene, možda bih uspeo da pronađem neki izgovor za tebe. Ali, on je sada došao ovde, usred divana, pokazao mi izdaju i ne smeju me videti kako mirno prelazim preko toga. Šta si učinio?

„Da li su te videli, defterdar Rusteme?"

„Ne, veličanstvo. Ibrahim misli da sam odjahao sam na šahovu teritoriju. Alija znam svoju dužnost. Nisam mogao da dozvolim da takva izdaja prođe nekažnjena."

Ti bedni crve, pomislio je Sulejman. Kako se ti usuđuješ da mi pričaš o izdaji! Ibrahim mi je odano služio četvrt veka kao prijatelj, kao serasker moje vojske, i kao moj vezir. Kako znaš šta ga je nagnalo da učini ovo? Kako možeš da budeš tako siguran?

„Sultan ti duguje mnogo, defterdar Rusteme", naterao je sebe da kaže. Ponovo je zurio u zgužvani pergament u svojoj ruci. „Kako napreduje pohod protiv šaha?"

„Loše, gospodaru. Od Tabriza, Ibrahim-paša prati šahove ljude kroz planine, ali samo smo ih jednom videli, i to samo repove njihovih konja kada su se povlačili iz omanjeg okršaja. Generali mu govore da ide u Bagdad, ali on zanemaruje njihove savete. Kaže da je on jedini koji može da postigne pobeđu. Kaže daje oduvek bilo tako."

U velikoj odaji začuo se samo tihi uzdah. Kako se Rustem usuđuje da ponavlja te stvari?, pitao se Sulejman.

Ponavlja takve klevete kao da su

234

Sultanov harem

jevi sa ugovackog racuna. Šta bi sledeće rekao Ibrahim? Da li bi preuzeo slavu i za Rodos, za Budim i Mohač?

A kakav je moral u vojsci?"

Slab, veličanstvo. Svi traže vaše prisustvo, traže da ih vi vodite. Jamcari ričaju da žele da ih vi odvedete u pobeđu. Plaše se da će ih Ibrahim povesti samo dublje u planine, u propast."

Sulejman je pogledao nagore, u čestice prašine koja se spuštala po sunčevim zracima koji su se probijali kroz prozore. Prolaz od prašine. Prolaz do svih počasti.

Znao je da je iza njega rešetkast prozor, prozor straha koji je gledao na divan. Nije bilo nikoga iza crne zavese od tafta da posvedoči tome, ali Sulejman je svim srcem želeo daje tamo, da posmatra kako neko drugi donosi užasnu odluku za koju je znao da na kraju mora biti doneta.

57

Eski šaraj

Na pločicama se presijavala svetlost sveca iz mesinganih kadionica koje su visile sa kupolastog plafona. Sulejman je skinuo svoj turban, i prešao rukom preko glatke kože svog temena do udubljenja na potiljku, zaveštanju njegovih predaka gazija. Zatvorio je oči. Tog dana je jače osećao teret nego bilo kog drugog dana u toku petnaest godina nošenja osmanskog plašta.

Smestio se na divan i čekao.

„Veličanstvo."

Tiho je ušla, kroz somotske zavese, i kleknula pred njegove noge. Prvi put, nije bilo osmeha da ga pozdravi. Pognula je glavu i poljubila ga u ruku, a zatim je prislonila uz svoj obraz.

»Ti si saznala?"

„Da, gospodaru."

„Kako?"

»Glasine, gospodaru."

»Uvek ima glasina."

»Kada sam prošla kroz zavese i videla vaše lice, znala sam da ovog puta nisu samo glasine."

Pomilovao je po kosi i lice mu se opusti. „Šta da radim?"

235

Kolin Falkoner

„Da li mogu da vidim pismo, gospodaru?" prošaputala je.

Pružio joj je pismo, koje je zgužvano držao u pesnici, još otkad se Ru-stem pojavio na divanu ranije tog dana.

Hirem ga je otvorila. Bilo je izgužvano i teško čitljivo, a znoj sa Sulej-manove ruke je rastvorio mastilo. Ali, mogla je da razume daje to pogodba za mir. I još je mogla da pročita potpis.

„Serasker sultan."

O, Rusteme! pomislila je Hirem. Abas te je dobro izabrao. Imaš redak dar za splotku!

„On pokušava da ugovori mir", rekla je.

„To je ludo", prošaputao je Sulejman promuklim glasom. „Šta ga je obu-zelo da uradi tako nešto?"

„Da li se može verovati tom defterdaru, Rustemu?" „Kakvu bi korist imao od ovakve laži? Osim toga, nema laži.

Ovde je, zapisano ispod mog ličnog pečata: serasker sultan. Sultan! Ne postoje okolnosti, izazov pod kojim bi bilo koji čovek mogao da se nazove sultanom, osim mene! To je pobuna. On to zna."

„On je vaš prijatelj, Sulejmane. Tako ste mi često pričali o njemu..." „Da, on je moj prijatelj. Mnogo više od prijatelja! Što ovo čini još neoprostivijim!"

„Nemojte delati prebrzo, gospodaru."

„Hirem... ti si možda jedina koja danas govori u njegovu korist. Iznenada ima neprijatelje o kojima nisam ni sanjao. Ispuzali su iz svake pukotine u zidu palate da ga potkažu!"

Da, govoriću u njegovu korist, pomislila je Hirem. A kada mu glava bude trulila na Kapiji sreće ti ćeš se setiti da sam mu ja bila prijatelj. Ako postanem oruđe njegove smrti, i mene ćeš mrzeti. Sada će se vreme samo pobrinuti za Ibrahima.

„Moraš otići kod njega", prošaputala je.

Lagano je klimnuo glavom. „Što više odlažem, pretnja je sve veća. Ne mogu samo da sedim. A ipak ne mogu da se nateram da mu naudim, moja Ruskinjice. Biće kao da sečem deo sopstvenog srca."

„Možda neće biti potrebno. Gospodaru, ako je on zaista vaš prijatelj, mora da postoji način da nadete neki izgovor za njega."

Istrgnuo joj je pismo iz ruke. „Ne postoji način! Kakav izgovor može da postoji?" Skočio je na noge i otišao do svece koja je gorela u srebrnom svećnjaku pored vrata. Stavio je pismo na plamen, okrećući ga prstima, posmatrajući ga kako gori.

236

Sultanov harem

pa li ćete ga suočiti s pismom?" rekla je.

"I da on porekne? Reći će mi o pismu sam, kada budem stigao tamo. Ako je zaista moj prijatelj, neće pokušati da sakrije to od mene." Dopustio * ^ zapaljeno pismo isklizne iz njegovih prstiju na pod. Smrvio je plamen i pepeo donom kožne čizme.

Bacio se na divan. „Ibrahim...!"

Hirem je ustala i sela pored njega. Spustila mu je glavu na svoje grudi, i osetila da plače, tiho, u njenom naručju.

Hirem", prošaputao je, „šta bih ja bez tebe?"

Iššš", prošaputala je i gladila ga po slepoočnici prstima, prezirući njegovu slabost više nego ikada.

58.

Bio je poslednji topli dan avgusta, doba godine kada su samo siromašni ostajali da se kuvaju u gradu. Sulejman se tek skoro vratio sa svojim divanom i haremom iz Hadrijanopolja gde se povukao da bi lovio i pobegao od vrelog daha široka. Nije bilo vreme da se krene u pohod, tako opasno blizu zime, pomislio je. Predstojeća duga, neudobna vožnja preko Anadolije bacala ga je u očaj. Ali nije imao izbora. Morao je da se pridruži svojoj vojsci, i to što pre. Prešao je Bosfor sa tri stotine solaka i eskadronom spahija, jašući prema Iskidam, a zatim se uputio na istok preko velikih suvih ravnica Anadolije, prema planinama Azije.

Znao je da će proći pun mesečev ciklus pre nego što stignu na odredište, mesec prašine koja guši, bola u mišićima i jahanja, jahanja i jahanja.

Sultan serasker!

Pratio je Aleksandrov put kroz redove smokava i maslina, polja pamuka i pšenice. Prošli su kroz Koniju, gde su njegovi preci, Seldžuci, nekada boravili i gde je zastao da oda počast Mevlana turbetu, grobu Dželaludina Ru-mija, koji je osnovao derviški red.

Iz Konije su nastavili preko podeljenih, talasastih stepa, koje su se pekle pod pustinjskim suncem. Njihovo jedino društvo na visokim zaravni-ma bili su usamljeni crni šatori nomada, koji su se lepršali u ravnicama, i

237

Kolin Falkoner

spečeni kameni zidovi karavan-saraja koji su nudili utočište kamiljim to-varnim kolima iz Samarkanda i Medine.

Prošli su kroz Edesu, mesto rođenja Avrama, gde su starci sedeli u senci tvrđave i bacali leblebije u bazen sa svetim šaranom. Odatle su jahali u prostrane i ogoljene planine, gde vreli pustinjski vetrovi nisu mogli da prodru Vazduh je iznenada postao hladniji, i smeđa stepa je ustupila mesto golom kamenju i potocima koji su bili toliko hladni da im se činilo kao im njihova voda para kožu poput oštrice. Vreme će se iznenada promeniti, vetar će šibati po ljudima i životinjama poput biča. To je bilo mesto gde su samo koze, ovce i Kurdi mogli da prežive. I šah, pomislio je Sulejman.

Jahali su dvanaest sati dnevno, zaustavljajući se tek onda kada su konji bili i suviše umorni da bi nastavili, dok im se pena slivala niz njuške i sapi, a oči im bile ružičaste i raširene od iscrpljenosti i žeđi. Ali, tek kasno u av-gustu stigli su u Azerbejdžan.

Izvidnici su jahali ispred da bi uočili logor i upozorili Ibrahima da se spremi da pozdravi sultana. Nedelju dana

kasnije približili su se ivici pre-voja i ugledali pramenove dima kako se uzdižu iz doline. Osmanlijski logor se pružao pred njima.

Sulejman je samo želeo da se baci na zemlju i zaplače od olakšanja. Iscrpljenost se uvukla u njegove kosti, kao da je deo njega, poput prljavštine koja mu je potamnila kožu. Ali pred svojim poručnicima nije mogao da pokaže umor, i najmanje od svega, janičarima. Uspravio se u sedlu i podbo konja niz padinu.

Kao što je i bio običaj, čadori su postavljeni u duge prave redove prema diviziji i položaju. Septičke jame bile su iskopane na određenoj udaljenosti. Konje su držali u toru, opsadni topovi i kola sa zalihama poređeni su po strogom redu.

Logor je bio tih, jer nikakve tuče, kocka niti piće nikada nisu bili to-lensam. Ali kada su askeri prepoznali sultanov barjak sa sedam konjskih repova i videli visoku bradatu pojavu na belom konju, u zelenoj odeći i sa kao sneg belim turbanom, počeli su da viču.

Vest se brzo proširila. Sulejman će ih ponovo voditi! Izvešće ih iz planina u pobedu!

238

Sultanov harem

Hao ie konja ispred svilenog skarletnog čadora na kome je bio bar-Sest konjskih repova. Ibrahim se pojavio, i brzo izvršio ceremonijalni felam na zemlji pred njim.

Se°Sa de'o dSd osmeh?, pitao se Sulejman. Gde je bio mladić koji bi požurio da ga zagrlji kad god su bili razdvojeni?

Vidi njegovo zlovoljno mrštenje, pomislio je

Da li imaš šahovu glavu? pitao je Sulejman.

ibrahimu je trebalo mnogo vremena da odgovori. „Još ne, veličanstvo.“

„Onda ćemo otići u Bagdad. Sada će sultan voditi svoju vojsku.“

59.

„Tako je dobro što ste ovde, gospodaru.“ „Da li je, Ibrahim?“ „Samo me uznemirava razlog zbog kog ste došli. Da li mi više ne veru-

jete kao svom seraskeru?“

„Sultanovo mesto je na čelu vojske, kao što si me neprestano podsećao.“

„Da li je to jedini razlog, gospodaru?“

Sedeli su prekrštenih nogu na debelom tepihu u Sulejmanovom čado-ru. Ugalj u bakarnom mangalovu sijao se zapuhnut iznenadnim naletom vetra. U blizini, konj je udarao kopitama i frknuo, uplašen jecajem vetra i iznenadnom hladnoćom.

Sulejman je bio umoran. Putovanje ga je iscrpio. Oči su mu bile zamagljene zbog nedostatka sna; teško je uspevao da natera sebe da razmišlja. I, bilo mu je hladno. Dugo nije iskusio takvu hladnoću. Još čvršće je oko ramena stegao ogrtač postavljen hermelinskim krznom.

„Kao branilac vere ja sam u obavezi da branim Bagdad, a ne da moja vojska juri sablasti kroz divljinu.“

»Kada jednom budemo porazili šaha, Bagdad će svakako biti naš.“

Sulejman je na Ibrahimovom licu tražio istinu. Svakog trenutka, razmišljao je; samo što mi nije priznao šta je uradio, objasniće mi zašto je učinio tako nešto. Između nas ne može biti tajni; on to nikada ne bi dopustio.

Daće mu priliku. „Možda bi trebalo da se nagodimo sa njim“, rekao je.

239

Kolin Falkoner

Tračak straha se pojavio u njegovim očima. Bilo je nepogrešivo. „A šta bismo mu ponudili?“

„Šta ti misliš da treba da mu ponudimo, Ibrahim?“

„Ništa. Možda, konopac oko vrata.“

Sulejman je odmahnuo glavom. „On je isto tako nestalan kao rimski car. Možda nikada nijednog od njih nećemo uvući u bitku, Ibrahim. Važnije je da mi ispunimo našu dužnost. Mi branimo veru.“

„Veru!“

Mogao je da vidi da je Ibrahim zažalio ovo bogohuljenje istog trenutka kada ga je izgovorio. „To je razlog za postojanje moje vojske, Ibrahim. Ne postoji drugi. Džihad je za Boga. To je naša dužnost.“ Konji su se uznemirili.

Mogao je da ih čuje kako udaraju kopitima nadjačavajući zviždanje vetra. „Sutra se spremamo za Bagdad.“

Zauzećemo Sveti grad i ako bude potrebno tamo ćemo provesti zimu. Planine nisu mesto za vojsku ove veličine.“

Sulejman je video izraz poniženja na Ibrahimovom licu. Vezir je gledao u usijan ugalj, usne su mu od besa bile stisnute u tanku liniju. „Zašto si mi učinio ovo?“ prošaputao je.

Sulejman je sve jače stezao pesnice u krilu. Posle tvoje izdaje usuđuješ se da ispituješ moja dela? pomislio je.

„Umoran sam. Moram da spavam“, rekao je. „Sada me ostavi.“

Po tradiciji su spavali u istom čadoru kada su bili u pohodu. Ali, te noći, Sulejman nije želeo njegovo prisustvo, i

Ibrahim se nije ustručavao da napusti šator. Ustao je, pozdravio ga, i otišao.

U toku noći je razbesnela se mećava nad njihovim logorom. Sulejmana su probudili zvuči konja i kamila koji su njištali u oluji. Ljudi su vikali u tami, a zatim je još jedan nalet tako snažno pretresao njegov čador da je pomislio da je sigurno pocepao krilo šatora uzduž po zlatnoj svili. Nabacio je krznom postavljenu odoru i požurio prema izlazu. Zavesesusežice i snega svuda su brisale. Pokrio je lice da bi se zaštitio od bockajućih udaraca leda. Mogao je da čuje vrištanje životinja i ljudi, ali ih je noć skrila pod belim velom. Baklje su na trenutak gorele da bi ih vetar odmah ugasio.

Paževi su drhtali od užasa. Čak je i jedan od njegovih solaka pao na ko-lena. „Nek nas bog zaštiti“ mrmljao je. „To su persijski magovi!“

Sultanov harem „To je samo oluja!“ zarežao je Sulejman, napinjući se da bi ga čuli.

v vi«

„topstvTmm rukama je podigao vojnika na noge. Proklet bio Ibrahim, pomislio je. Proklet bio zbog svoje izdaje i svoje gluposti! Proklet bio!“

Ibrahim se teturao kroz nalete, zapanjen prizorom koji mu je zora ponudila. Dolina je bila pokrivena belim zastorom. Šatori su bili ulegnuti pod teretom snega. Zamrznuta noga kamile je virila iz jednog smeta kao duga grana.

„Bože, pomoz mi u mojoj mucu“, promrmljao je.

Turobna siva svetlost je pokušavala da se probije kroz kao nakovanj sivocrne spore oblake. Užasna tišina je obuzela dolinu. Čeli pukovi su bili zatrpani nanosima, šatore je iscepao snažan vetar. Delovi platna su visili na polomljenim motkama, kao pocepane zastave poražene vojske.

Ibrahim je čuo nešto nalik na zavijanje vetra, ali vetar je tada mirovao. Shvatio je da je to zavijanje čoveka zarobljenog u snegu, pomešano s urlikanjem umirućih konja i kamila.

Nikada ranije nije video poraz, ali tada ga je prepoznao. Umesto krvi pao je sneg. Nije ga porazio neprijatelj već planine.

Ljudi su se teturali, zapanjeni, oslepele od snega. kroz predeo koji je, u odnosu na prethodno veče, bio neprepoznatljiv. Neki su očajnički kopali po snegu pokušavajući da oslobode prijatelje, ili su držali za uzde konje koji su bili dopola zakopani pod snegom.

Većina je okretala oči prema čeljustima klanca strepeći od silueta persijskih konjanika. Bili su bespomoćni. Potpuno bespomoćni. Ako bi sada došli...

„Ibrahime!“

Okrenuo se. Sulejman je stajao iznad njega na padini, okićeni kilis mu je bio za pojasom. Prepoznao je na njegovom licu isti luđački bes koji je video samo jednom ranije - na Rodosu, kada je pozvao bostandžiju da bi se otarasio svog seraskera i velikog vezira.

„Šta si učinio?“

Ibrahim je bespomoćno raširio ruke. Ko bi predvideo takvu oluju u septembru?

„Ako bi Persijanci došli sada, svi bismo pomrli ovde!“ zarežao je Sulejman.

Ibrahim je zurio u njega. Šta je na to imao da doda?

240

241

Kolin Falkoner

Sulejman se približio, tako da paževi i solaci koji su ih okruživali nisu mogli da čuju njegove reci: „Nekada sam se pitao da li smo možda ti i ja rođeni u pogrešnim porodicama. Izgleda da nismo.“

Sulejman se okrenuo i zaronio kroz sneg do butina prema janičarskom logoru. Moraju se brzo ponovo organizovati, shvatio je Ibrahim, i moraju se povući. Ali to više nije bila njegova odgovornost. Sada je ponovo ko-mandovao sultan.

60.

Galata

Plamen voštane svece presijavao se na premazu jednog reda plavih pločica. Svaki put kada bi se Abas pomerio, svila njegovog kaftana bi zašuštala poput suvog lišća pre snažnog vetra. Uzdahnuo je i zurio u Ludovičija. „Ovo su opasni dani“, rekao je.

„Svaki dan je opasan, Abase.“

„Pobrinuo si se da ona bude na sigurnom. Ona je izvan Stambola?“

„Da“, odgovorio je Ludoviči, i pogledao je Abasa u oči. „Otišla je.“ Abas je nešto zadovoljno prošaputao.

„Da li je i dalje voliš, Abase?“

„Volim?“ zašuštalo je svilom. „Ne znam, Ludoviči. Kako mogu i dalje da je volim kad sam ovakav kakav sam?“

Ludovići nije znao šta da mu odgovori.

„Da li i dalje imaš evnuhe u svojoj kući, Ludovići?”

„Imam svoj harem”, rekao je kao daje to sve objašnjavalo.

Abas nije ništa odgovorio, ali je u njegovom ćutanju bilo prekora.

„Da li ikad misliš o prošlim danima, Abase? O Veneciji?”

„Čini mi se kao da je bilo pre sto godina. Moja sećanja na to vreme su kao prelistavanje dnevnika nekog nepoznatog čoveka.”

„Voleo bih da si me onda poslušao.”

Blago se osmehnuo, gotovo sumorno i tužno. „Da, ti si me upozorio, sećam se. I vreme je pokazalo da si bio u pravu.” „To me ne čini zadovoljnim.”

„Znam, Ludovići. Ali, čovekovu sudbinu je u trenutku rođenja na njegovom čelu ispisao bog, a ovo je bila moja. Nisam mogao drugačije da

242

Sultanov haremu

stup"11' kao što ni oblak ne može da odlu. uči u kom pravu će jedriti ne-h m Njega vodi božji vetar, kao što je i moj jj život bio vođen.”

„Onda, sudnjeg dana, bog neće imati prava da ti sudi za tvoje grehe. Umesto toga, on od tebe treba da traži oprost.”

„To je bogohuljenje, Ludovići, i neću to dHa slušam.” Pljesnuo je rukama nemim slugama i podigao se da bi ustao.

„Jonš jedno pitanje”, rekao je. „Da li si ikada poveo Đuliju u tvoj harem?”

Ludovićija je iznenadilo ovo pitanje. „Ali, ona nije konkubina. Ona je hrišćanka visokog porekla.”

„Jeste, ali da li si to učinio? Da li si je učiniio svojom hurijom?”

„Ne”, slagao je. „Nisam.”

„Dobro. Verujem ti.” rekao je Abas, ali rtenšto na njegovom licu kao da je odalo da zna ga Ludovići laže.

Kada se Ludovići vratio kući u Peru, otišao je u svoju radnu sobu i stajao razmišljajući pored prozora sa koga se pruža ao pogled na Rog. Dao je uput-stva Zumbulu koji je uvek trčkarao hodnikom. Ludovići je seo za veliki hrastov sto pored prozora i čekao.

Đulija je tiho^ušla, odalo ju je blago šuškanje duge suknje po crno-be-lom mermeru. „Želeo si da me vidiš?” pitala^ ga je.

Ludovići je ustao i ponudio joj stolicu. „fMolim te, sedi”, rekao je.

Sela je, a on je povukao stolicu do njene.

„Da li se nešto dešava, Ludovići?”

Zatresao je glavom. „Da li me mrziš, Đuhlja?”

„Zašto bi trebalo da te mrzim?”

Nije joj odgovorio.

„Ti si mi uradio samo ono što sultan radiH svim svojim konkubinama, a s o i ti radiš svojim. Samo ti nisi pokušao da i me staviš u vreću posle toga i aa me udaviš u Bosforu.”

„Stidim se.”

v »I ja bih se nekada stidela. Ali, onda su Turci od mene načinili kurvu i Vlse nemam srama.”

»Ti nisi kurva!” Iznenada je ustao, a oborrivši stolicu na mermer. Okre-0 J°J se leđima i zurio u noć koja se spuštaala na Rog.

243

Kolin Falkoner

„Zahvalna sam, Ludovići. Ti si mi spasio život. Dao si mi utočište ovde Mislim da više volim da budem konkubina nego kaluderica. Mada je jedi-na razlika noćna zabava.”

Okrenuo se. Da li mu se ona ruga? Prekrstio je ruke i naslonio se na kameni sims. „Serena je mrtav”, rekao je.

Duboko je udahnula. „Kada?” „Pre tri nedelje, na Kipru. Danas sam čuo vest.” Slegnula je ramenima. „To ništa ne menja.” „Možda menja.” Ludovići se okrenuo od prozora. „Udaj se za mene.” Dulija je gledala u njega iznenađeno.

„Zašto?” „Zato što te volim.”

„Biću zadovoljna ako ostanem konkubina, gospodaru. Udaja za vas neće ništa promeniti.”

„Rekao sam Zumbulu da proda moj harem. Samo tebe želim, Dulija.” Ustala je i prešla preko sobe. „Ti želiš da te volim, ali ne mogu.” „Možeš da pokušaš”, rekao je Ludovići.

Dulija je odmahnula glavom. „Zaljubljena sam u Veneciju i nekoliko ukradenih popodneva na kanalu.” / u Sirhanu? pomislila je. „Ja te želim.” „Ti me već poseduješ.”

„Onda, hajde da kažemo da ovo radim jer se stidim. Kako god, udaj se za mene.”

Nagnula se napred i nežno ga poljubila u obraz. Pružio je ruke ka njoj i stisnuo je u naručju, ali kada ju je poljubio

nije mu uzvratila i znao je da mu je ono što zaista želi od nje nedostupno isto koliko i Abasu.

Mesopotamia

Bagdad je bio izgrađen od iste cigle i kamena kao i antički grad Vavilon. Mesopotamija je obuhvatala prostor između Tigra i Eufrata, grada kalifa Haruna al Rašida. Palme su uokvirivale kupole i minarete, svilu, zlato, nakit i žene koje su očekivali.

Sulejman je ukočeno sedeo na belom arapskom pastuvu, posmatrajuci kako kola i topovi bivaju namešteni na položaje, dišući uz molitvu zahvalnosti. Kriza je prošla.

244

Sultanov harem

nisu došli onog jutra. Njegovo prisustvo ojačalo je vojsku i -eri su se već ponovo organizovali, i počeli dugo, sporo povlačenje iz

d? VCna koie su mogle da ih sahrane.

P M hamedovo carstvo, vojska islama, bila bi uništena zahvaljujući mom ker sultanu!, gorko je razmišljao. Iskreni vernik ili ne, imao je svoju

Sst prema meni. Njegova ambicija ga je zaslepila pa je nije video^

Ibrahim je jahao prema njemu, njegovo sedlo je bilo ukrašeno rubinima i smaragdima koji su zajedno s njegovim oružjem svetlucali na toplom

jutarnjem suncu. Osmehivao se, kao da su užasi prošle nedelje bih samo

loš san koga se trebalo osloboditi zorom. ^ „Zašto ste tako zamišljeni, gospodaru?“ Jrebalo je da budeš na ovim

kapijama pre dva meseca." Ibrahim je slegnuo ramenima, kao da je načinio mali prekršaj. „Aga

janičara žudeo je za dugim pohodom", nacerio se. „Dali smo mu ga! Stari

medved još ima sneg na čizmama!"

„Ovo je bio naš cilj, Ibrahim. Ne da udovoljimo agi, ne da pronađemo

šaha. Mi smo došli ovde da bismo oterali pse."

Ibrahim se uozbiljio. „Vi ste rekli da želite glavu psa."

„Ne, ti si." Sulejman je podbo konja i otkasao ostavivši Ibrahima samog na čistini.

6L

Eski šaraj, 1535.

Bilo je rano proleće, ali se sneg još zadržavao na krovovima paviljona u Topkapi šaraju, padao u omanjim lavinama sa kupola Aja Sofije, i zamrzavao fontane u dvorištima Eski saraja. Samo je Hirem i kizlaragi bilo dozvoljeno da nose krznom postavljene kaftane, zbog položaja. Druge odaliske i sluge su se smrzavali u svojim tankim kaftanima na putu kroz klizava dvorišta i ledene hodnike. Unutar palate, sa svim oknima i vratima čvrsto zatvorenim, ustajali miris tamjana, uglja i hašiša bio je zagušljiv. Hirem je naredila slugama da namirišu njene odaje cvetovima narandže i ružinom vodicom da bi ublažila taj miris.

»Glasnik je stigao u palatu, ekselencijo. Sulejman će se vratiti u palatu u narednih nekoliko dana."

245

Kolin Falkoner

„Sa Ibrahimom?"

„Da, gospodarice", rekao je Abas. To je bio skandal po celom gradu naravno, što je Ibrahim tako prkosio Sulejmanu uzevši titulu serasker sultana. Nameravalo se da ta tajna ne izađe iz kruga divana, ali se Rustern pobrinuo u toku nekoliko dana da ceo grad sazna za izdaju. Defterdar je odista bio pravo otkriće.

Pad Bagdada i dugi zimski meseci nisu umirili tračeve; čak su ih pod-stakli. Vesti su neredovno stizale, glasnici su jahali danju i noću po dvadeset, čak i po trideset dana da bi doneli vesti. A Stambol je samo čekao da vidi šta će Sulejman uraditi, kako će razrešiti problem serasker sultana.

Trgovci su i dalje pljuvali i psovali Grka na bazarima. Statuama pred njegovom palatom na Atmejdanu su u toku jedne noći nestala lica. Ceo Stambol ga je mrzeo, prezirao je njegovu moć nad sultanom, način na koji se hvalio svojim bogatstvom pred njima. Činilo se da samo još jedan čovek toleriše njegova preterivanja.

Mnogo puta se Hirem pitala da li je Ibrahim već pogubljen, da li ga je u njegovom šatoru zadavio bostandžija, ili je obešen na bagdatskom trgu. Znala je daje mogao nedeljama da trune u svom grobu pre nego što bi čauš stigao sa vestima. Kada je Sulejman napustio Stambol krajem tog leta, govorila je sebi da više nikada neće videti Ibrahima živog. Ali, kao neki užasni mračni duh, činilo se da on nije mogao da umre.

Hirem se ugrizla za donju usnu. Prvi put se Abas zapitao da li je pogrešno procenila Sulejmanov temperament.

Koliko je dugo Ibrahim mogao da podbada Sulejmana pre nego što ovaj uradi nešto protiv njega?

„Ima i drugih vesti", rekao je Abas.

„Reci mi."

„Šah je napao zadnji deo vojske kada su se vraćali kroz Azerbejdžan. Izgubili su četiri sandžačka bega, osam stotina janičara se predalo."

„Ko je bio serasker?"

„Ibrahim. Sultan je odjahao napred sa svojim solacima."

Izgledalo je da se Hirem opustila. Lice joj je omekšalo i razvuklo se u širok osmeh. „Izgleda da gaje sreća napustila, Abase."

„Da, gospodarice."

Abas nije osećao ličnu pobjedu u spletki u koju je bio uključen. Okolnosti su ga naterale da igra svoju ulogu. Jedino pravo zadovoljstvo koje je mogao da zamisli bilo je da stavi Hirem u vreću, dobro otežanu, i da je odnese negde nasred Bosfora. Možda jednog dana... „Dobro si mi služio, Abase."

246

Sultanov harem

„Hvala, gospodarice."

"Rustem takođe. Pokazuje veliku umešnost. Sigurna sam da ćemo ga ponovo zaposliti u bliskoj budućnosti. Možeš mu preneti moju zahvalnost i uveriti ga da će biti obilato nagrađen."

„Reći ću mu."

Abas je izveo temenah, željan da izađe iz sobe. Nije to bilo samo zbog prejake toplote od uglja u mangalovima i gadnog mirisa parfema - toliko je bilo toplo u prijemnoj sobi da je Hirem nosila samo somotsku jaknicu i svilene donje pantalone - nego ga je ovih dana samo njeno prisustvo uznemiravalo. Sulejman joj je dao previše slobode, previše moći. Postajala je čudovište.

„Usput, jesi li video Đuliju?" upitala ga je kada je već krenuo da izađe.

„Ne, gospodarice."

„Samo sam radoznala, to je sve. Pitala sam se u vezi s onim što si mi rekao. Koliko bi obična robinja mogla da ti plati da to bude toliko vredno da rizikuješ svoj život."

Ona zna. „Sažalio sam se na nju, gospodarice."

„Moj dobri, hrabri Abase."

„Kao što vi kažete, gospodarice."

„Ona je udata za Ludovičija Gambeta, jednog od venecijanskih trgovaca u Peri. Da li si znao to?"

Soba mu se zavrtela oko glave. Abas se nadao da nije otkrio svoju zbunjenost. „Da, gospodarice", slagao je.

„Nadam se da njega zadovoljava više nego sultana."

„I ja se to nadam, gospodarice."

„Hvala ti, Abase."

Vratio se u svoju ćeliju, dok su mu grudi gorele. Ludoviči, šta si to učinio. Lagao si me, lagao si, lagao!

Jadna Dulija.

Nadam se da je srećna.

Uradio sam sve što sam mogao, pomislio je.

62.

Sulejman je iznenada ostario. U Eski šaraju kao da je vreme stalo, zamrznuto se poput vode iz fontane, dok je na planinama i ravnicama prosio deset godina. Ipak, ta promena se spolja jedva nazirala. Nije imao više se-dih vlasi u kosi, leđa su mu i dalje bila prava, nije šepao, niti imao ožiljke.

247

Kolin Falkoner

Možda je u pitanju koža, pomislila je Hirem. Uglučala ju je duga zim u pustinji i na planinama, naglašavajući crte njegovog lica; ili je to možda bilo samo držanje, kao da je persijska pustinja iscrpla sav sok iz njega. U njemu više nije bilo vatre, nije bilo duha. Izgledao je poraženo.

Sedeo je pred niskim stolom zureći, čvrsto stegnutih pesnica na krilu Hirem je spustila poslužavnik sa hranom ispred njega, i kleknula pored.

„Nešto nije u redu, gospodaru?"

„Ibrahim...!" promrmljao je Sulejman.

„Gospodaru... ?"

„Šta mogu da uradim, moja Ruskinjice?"

„Suočili ste se sa njim zbog pisma?"

„Čekao sam njegovo priznanje. Nije stiglo. Šta bi trebalo sada da uradim? Da izvedem Rustema pred njega?"

„Da li bi tako mogao da nađe izgovor?"

Sulejman je odmahnuo glavom. „Samo sam želeo njegovo slobodno priznanje. Ne mogu da podnesem da slušam njegove laži. Pismo je potpisano ispod duplikata mog pečata. Šta bi sada mogao da kaže zbog čega bi mu bilo

oprošteno?"

„A ipak?"

„A ipak ga volim, Hirem. Ne kako volim tebe, ali ga ipak volim. Šta mogu da uradim?"

Moraš ga pogubiti, pomislila je Hirem. Bilo šta manje od toga i svi bismo bili u opasnosti. Kako možeš tako dugo da oklevaš? „Možete ga prognati, kao što ste Ahmed-pašu."

„Ahmed-paša je iskoristio mesto svog izgnanstva kao središte za ustanak. Da li da preuzmem isti rizik sa Ibrahimom koji je mnogo moćniji nego što je Ahmed-paša ikada bio?"

Naravno da ne, pomislila je Hirem. „On je tako dugo bio vaš prijatelj, gospodaru. Znam da ga volite kao brata. Ne pitajte me za savet povodom ovoga."

„Ipak kome drugom mogu da verujem?"

Pomilovala ga je po obrazu i osetila kako pomera glavu kao da traži utehu u njenoj ruci. „On je bio vaš najbolji vezir."

„Da, moja Ruskinjice, ali sada su ga njegova ambicija i pohlepa savladale. Na našem povratku iz Bagdada dozvolio je da se sandžački begovi iz Kaira i Sirije bezbrižno ulogoruju u dolini, bez izlaza. Kao serasker, trebalo je da čuva naš zadnji deo od napada. Umesto toga, više se brinuo o bezbednosti bala svile koje je kao plen uzeo iz Persije. Dozvolio je šahovoj vojsci da nanese najveći poraz koji je moja vojska ikada pretrpela. Umesto da sla-

248

Sultanov harem „/eđ kod Bagdada, vratili smo se u Stambol očajni, ližući rane. Sve

virmOP"L'tu °, i. i«

zahvaLjući tom serasker sultanu!

Hirem ga je uzela za ruke. „On je kovao zaveru protiv osmanlijskog trona, j ako ne i svojim srcem. On je, po vašim recima, kriv za zanemarivanje Jojih dužnosti. Gospodaru, osećam vaš bol, ah šta vam drugo preostaje?"

Sunce je zalazilo, bojeći snegom pokrivene krovove Stare palate u ružičastu boju. „Noćas će doći da nasamo večera u Topkapi šaraju sa mnom."

Hirem mu je spustila glavu na rame. Neverovatno! Čovek mora biti potpuna budala - kao Ibrahim - da bi izgubio tvoju odanost. „Šta ćete mu reći, veličanstvo?"

„Nikada nisam mislio da će ovaj dan doći."

„Niko od nas ne zna šta ga očekuje u budućnosti. Zamišljamo samo ono o čemu sanjamo."

„Ne mogu da mu okončam život, Hirem. Dao sam reč."

„Gospodaru?"

„Zakleo sam se kad sam ga učinio vezinom - pred bogom sam se zakleo! - da dokle god živim on ne mora da me se plaši. Za to ima moju

zakletvu."

Dugo su sedeli u tišini. Duge senke su puzile preko tepiha. Paževi su

tiho ušli u sobu da bi upalili svece i uljane lampe. „Da li mora da umre?" prošaputala je Hirem. „Zakon kaže da mora." „Onda ima načina, iako, gospodaru, oklevam da čak i prošapućem to."

Ali, ako će prekinuti vašu muku..."

»Reci mi."

„Zakleli ste se da ga nećete osuditi na smrt dok ste živi. Onda neka se naredba izvrši dok vi spavate. Muftije kažu da dok čovek spava, on ne živi potpuno. To je kao mala smrt. Tako možete da ispunite svoju dužnost prema zakonu, prema tronu i prema islamu, a da ne prekršite svoju zakletvu."

Sulejman se zamislio.

„Neka bude tako", najzad je rekao.

63.

api šaraj

calf61 nÅ SVETlost ulJane lamPe odbijala se od rubina u kadionicama. Podse-Sećan' ?f na logorske vatre u dolini Sultaniya u noći pre snežne oluje. Je je bilo poput bola u njegovom stomaku, i pokušao je da ga odagna.

249

Kolin Falkoner

Kružio je prstom po obodu čaše od zada, zureći u ukusno tamno kiparsko vino. Sulejman je bio natmuren, oči su mu skoro bile prekrivene kopcima. Nije ga mučilo njegovo uobičajeno sumorno mozganje, Ibrahim je to znao. To je bilo potpuno drugačije.

„Izbičevali ste persijske pse", rekao je. „Dugo će lizati svoje rane." „Možda. Ali pohod nije bio dobro planiran.

Umalo smo se udavili u zamci. Kako je bilo, poslednja bitka je bila u šahovu korist. On će sada slaviti uprkos našim

pobedama kod Bagdada i Tabriza." „Biće još leta."

„Čemu? Ne koristiš top da bi ubio komarca, Ibrahimе." Ibrahimov bes je bio iznenađan. „Imamo carstvo poput države Aleksandra Velikog. Zašto bi trebalo da kukamo, kao da smo poraženi? Imamo Bagdad, dok Safavidi imaju sneg i kamenje!"

„Izgubili smo mnoge od naših najboljih ljudi. Defterdara Rustema, na primer."

Ibrahim je osetio kako mu krv napušta lice, i kako ga obliva hladan, uljani znoj. Njegovi špijuni su mu došapnuli daje Rustem i dalje živ, viđen je u Manisi. Rustem!

Pokušao je da se izbori s veličinom njegove izdaje, instinktivno je shvatio da gaje ovaj prešao. Tako pametno. U nekoj drugoj prilici bi pozdravio tako lukav potez. Da li je Sulejman sada mislio na to?

„Šta znate o Rustemu?" upitao je Ibrahim ne podižući pogled.

„Samo da ga je ubio šah. Da li se dobrovoljno javio za zadatak ili si mu naredio da ide?"

„Sam se javio. Izgledao je željan da ide."

„A staje bila njegova dužnost?"

„Pokušao sam da izmamim šaha iz planina. To je bila moja jedina na-mera." Zvučim kao da molim, pomislio je Ibrahim. Pa, možda i molim. Sigurno zna da nisam želeo njemu da naudim.

„Izgleda da ti nije uspelo."

Ibrahim je pokušao da pročita šta piše u Sulejmanovim očima. Bože, pomози mi na mucі! On mi ne veruje.

„Moraš mi verovati da sam sve pokušao da bih izmamio šaha iz njegovog skrovišta. Ako sam predaleko otišao, bilo je samo zbog snažne volje, to je bila moja jedina greška." Eto. Sada je rečeno. Bila je to molba za oprostaj, bez priznavanja greha. Šta ako je Sulejman samo sumnjao? Šta ako je Rustem, ipak, bio mrtav?

Sultanov harem

Osim ako Hirem nije umešala svoje prste ovde, pomislio je, i osetio prvi ledeni nalet straha.

„Pa, sad je svršeno."

„Biće još pobeda, gospodaru. Kao Rodos i Mohač. Sećate se kako smo stajali u provaliji kod Rodosa? Ako možemo da izdržimo mračna vremena, bog će nas sigurno na kraju nagraditi."

„Tada je prevagnuo tvoj savet, Ibrahimе."

„Samo sam želeo da vam služim."

„I dobro si mi služio, mnogo puta. Ali pobeda, sama za sebe ne znači ništa ako ne služi islamu. Možda smo to zaboravili."

„Svaka pobeda proširuje islam."

„Moraš poznavati Muhamedov um pre nego što se usudiš da govoriš u njegovo ime."

Ibrahim se borio s naletom besa. Čak se i u panici ljutio kada je Sulejman pokušavao da mu drži predavanje. Da li stvarno misli da bi pobedio na Rodosu i Mohaču bez njega? Ili, možda, jeste to mislio. Šta ako je Hirem govorila nešto protiv njega?

„Ja nisam rođen prema Muhamedu", pažljivo je rekao. „Još imam mnogo da naučim."

„Prekasno je za to", rekao je Sulejman. „Mislim da te sada više niko ne može ničemu naučiti."

Da se nasmešio dok je izgovarao poslednje reci, Ibrahimu bi laknulo. Ali nije se nasmešio.

Odbijao je da poveruje da bi Sulejman ikada...

„Da li ćemo ići u lov u Hadrijanopolj ponovo sledećeg leta?" rekao je.

„Samo bog zna šta će sutra biti."

„Mogao bih ponovo da vodim sokolove za vas. Kao nekada."

Sulejman nije odgovorio.

„Da li se sećate onog puta kada je divlji vepar napao mog konja iz rasti-nja, kod reke Marice? Tada ste mi spasli život."

„Ti si stajao i suočio se sa njim, iako si bio nenaoružan. Tada se ničega nisi plašio."

Divlji vepar je imao samo oštre kljove, pomislio je Ibrahim. Ne i pala-tu punu nemih sluga sa gajtanima. „Nisam se plašio jer ste vi bili tamo da me štitite."

„Ja ne mogu uvek biti tu. Svi se moramo sami suočiti sa smrću u nekom trenutku."

250

251

Kolin Falkoner

Ne! Ne! Nije mislio to! Ja sam tvoj veliki vezir, tvoj serasker, tvoj prijatelj! Jeo sam za tvojim stolom, spavao u tvojim čadorima tokom beskrajnih pohoda. Ne, Sulejmane, ne možeš o tome da razmišljaš... „Ja se samo plašim načina na koji smrt dolazi. Jednom ste mi se zakleli da me nikada ne biste osudili. Ne bih mogao da podnesem sramotu takve smrti." „Sećam se svoje zakletve. Nikada je neću prekršiti." Ibrahim ga je zbunjeno gledao. Šta onda? Šta onda planira? Čemu ove skrivene pretnje, ove iskazane dvosmislenosti? „Gospodaru, ja sam samo čovek.

Napravio sam mnogo grešaka. Ima nešto što moram da priznam..."

Sulejman je podigao ruku da bi mu dao znak da ćuti. Kada je Ibrahim podigao pogled, video je čudan izraz na Sulejmanovom licu. Zapanjen, shvatio je da je to sažaljenje.

I gađenje.

„Ne moraš meni da izlažeš svoj slučaj, Ibrahim.“ „Gospodaru..."

„Nema potrebe da više išta dodamo. Umoran sam. Pričaćemo ponovo sutra.“

Sulejman je ustao, a glava mu je bila tako teška da ju je s mukom držao uspravno. Vino u koje je bila usuta droga izgleda daje više uticalo na njega nego na Ibrahima. Ali, s druge strane, više od svega je želeo da spava. Želeo je da svane jutro i da čela stvar bude gotova.

„Paževi će ti spremiti krevet. Lepo spavaj, prijatelju.“ Ibrahim je ustao. Kraj neće tako doći, u to je bio siguran. Ne sa običnim laku noć. „Spavajte lepo, gospodaru.“

Sulejman gaje iznenada zagrlio. Onda gaje odgurnuo i nestao u svojoj odaji, zaključavši vrata za sobom.

Sulejmanovo lice je bilo bolesno sivkasto.

Hirem je ustala iz kreveta i požurila prema njemu. Osim ružičastih pantalona od damasta, bila je gola. One su se presijavale pod svetlošću sveca kada je hodala. Samo joj je jedan biser bio vezan oko struka, a kosa upletena zelenom svilenom trakom.

Ne smem mu dozvoliti da mozga o ovome što se dešava, podsetila se. Napiću ga vinom i opiću ga svojim telom, a kada mu bude previše i jed-

252

i

Sultanov harem

nog i drugog, zaspaoće. Kada se bude probudio biće gotovo i neće moći nazad.

„Gospodaru..." prošaputala je.

„Samo što me nije preklinjao za život.“

Položila mu je svoju glavu na grudi. Mora postojati način da se umire njegove sumnje, pomislila je.

„Prekinite sada sa ovim", prošaputala je. „Zaboravite zakon. Zaboravite jednom svoju dužnost.“

„Ako zaboravim svoju dužnost, možda više neću moći da se zovem sultanom.“

„Zar ne postoji ništa što bih ja mogla da učinim?“

„Zagrlj me, Hirem.“

Odvela ga je u krevet.

„Pijte ovo", prošaputala je, i ponudila mu pehar vina.

„Pomoći će mi da zaspim?“

Klimnula je glavom, a on ga je ispio u jednom cugu. Dozvolio joj je zatim da ga svuče. Sedeo je pognute glave, a kada je završila, položila gaje na krevet i legla preko njega, pribivši se butinama uz njegove.

Podigla se na ruke tako da bi ga malim grudima očešala po prsima. Počela je da ga ljubi u obraze i oči, ušuškavajući se preponama uz njegove. Nije odgovarao. Prešla mu je usnama preko glatkog izbrijanog tela do prepona...

Izenenada se izmakao i seo. Krenuo je prema vratima. „Gospodaru!“

Okrenuo se, žalosnog lica. „Ne mogu..."

Pao je na kolena, držeći se rukama preko stomaka kao da ga snažno boli. Hirem je dopunila pehar vinom iz kristalne boce i donela mu ga. Pri-držala mu je pehar dok je pio očajem umirućeg čoveka.

„Pomoći će vam da zaspate, gospodaru", promrmljala je.

„Ne dozvoli da se desi dok sam budan..."

„Gospodaru..."

„Ne dozvoli mi da prekršim zakletvu! Neka se ne desi dok sam budan!"

Ušuškala mu je glavu među dojke i pričala mu tepajući kao da je beba. „Spavajte, gospodaru, spavajte..."

Posle nekog vremena osetila je kako mu je glava otežala i kako se opustio. Ležala je na podu pored njega i grčila ga, i čekala da bostandžija izvrši svoj zadatak.

253

Kolin Falkoner 64*

Ibrahim je šetao po sobi, ne obraćajući pažnju na krevet koji su paževi raspro-strli, boreći se protiv težine svojih udova, i tupog umora koji kao daje zapo-seo njegov mozak. Izenenada je udario u zid. Uzviknuo je i naglo se uspravio. Vino! Sulejman ga je drogirao! Ne! Ne! On to nikada ne bi učinio! Nikada!

Mora ostati budan. Neće ga zateći kako spava, neće ga ugasiti kao svecu. On je bio Ibrahim, najmoćniji čovek carstva, vezir Veličanstvenog.

Nije mogao da umre od sultanove ruke. Imao je njegovu reč, njegovu zakletvu pred bogom.

Zašto su onda paževi zaključali vrata za sobom?

Teturao se kroz svećom osvetljenu sobu poput slepog čoveka, boreći se protiv mučnine od straha i vrtloga u glavi. Ovo sam samo umislio, govorio je sebi. Ovo se ne dešava.

Začuo je korake u hodniku i buku koja je zvučala poput laveža psa. Gluve sluge! Bostandžija! Ključ je zaškripao u bravi i kvaka je počela da se okreće.

Bože, nađi mi se u nevolji!

Vrata su se otvorila.

Bilo ih petorica, svi Nubijci. Bostandžijine ubice su bili evnusi, spremni za svoja jedinstvena zaduženja u palati, bubne opne su im probili iglama, a jezik im je odsečen. Tako nisu mogli da usliše molbe žrtvi ili da otkriju svoja naređenja unapred.

Ibrahim je izvukao bodež iz pojasa, i zateturao se prema drvenim vratima koja su razdvajala njegovu sobu od Sulejmanove. Zalupao je pesnicama. „Gospodaru!“ Pogledao je naokolo. Dželatni su se kretali prema njemu.

„Gospodaru! Sulejmane! Molim te! Zaustavi ovo!“

Sultanov harem

Sulejman se s trzajem probudio. „Staje to bilo?“

Čuo je udaranje po vratima. „Gospodaru! Molim vas!“

Ibrahim! Ibrahim je umirao.

Hirem mu je pokrila uši rukama i privila mu glavu na svoje grudi. Počela je da peva da bi ugušila uzvike iz druge sobe.

Ibrahim umire, razmišljao je Sulejman. Nema male smrti u snu.

Dok ja još živim...

Lupanje postade još jače. Začuo je kako neko vrišti. Mora da je

Prekršio sam zakletvu. Ubio sam svog najboljeg prijatelja. Ali, postupio sam prema zakonu.

254

Svaki od bostandžija držao je svileni gajtan, ritualno sredstvo za pogubljenje onih na položaju i onih kraljevske krvi. Svileni gajtan je ubio Sulejmanove stričeve, rođake i bratiće.

Ibrahim je držao bodež ispred sebe i okrenuo se ka njima.

Prvi bostandžija se nacerio i krenuo ka njemu, kao da ne vidi nož; možda je siguran u svoju sposobnost da ga izbegne, pomislio je Ibrahim. Bacio se prema njemu, ali Ibrahim je bio spreman i lako se sklonio u stranu, isturivši nož.

Bostandžija je zastao nasred sobe, očiju razrogačenih od iznenađenja. Ispustio je gajtan. Krv mu je prsnula iz vrata po zidu. Uhvatio se za grlo u uzaludnom pokušaju da prekine krvarenje i polako je pao na kolena.

Ibrahim se naslonio na drugi zid, dok su se druge bostandžije malo opreznije kretale prema centru sobe. Njihov prijatelj je pao na lice, bacakajući se nogama, dok je krv i dalje litala iz rane na grlu.

Video je kako jedan drugom daju skoro neprimetne znake rukama, na jeziku gluvonemih bostandžija. Spremio se za novi napad.

Brzo su se kretali, zajedno; Ibrahim je zamahnuo u širokom luku ispred i skočio unazad. Jedan od njih je stenjući ispustio žalostan uzdah. Iz pose-kotine na ruci lila mu je krv.

Ibrahim je osetio miris izmeta. Prvi bostandžija se uprljao u smrti.

Ubice su se ponovo pokrenule, ovoga puta brže. Ibrahim je ponovo zasekao i jedan od njih je pao, ali uzvik prkosa bese prigušen kada mu se gajtan našao oko vrata. Preostale dve bostandžije su krenule prema njemu. Ponovo je očajnički zamahnuo, i video kako jedan od njih pada unazad držeći se za lice.

Ali, drugi gaje držao ruku izvrćući je, u pokušaju da mu otme nož. Gajtan mu se zategao oko vrata.

Ne, ne! Ne mogu da umrem! Ja sam Ibrahim...

U panici je šutnuo čoveka među noge i u trenutku je shvatio da je takav udarac uzaludan. Ponovo je zamahnuo nogom i udario napadača u

255

Kolin Falkoner

bubrege. Stisak popusti, dovoljno da se okrene i oslobodi ruku u kojoj • bio bodež, pa zaseče bostandžiju po rukama. Okrenuo je nož u ruci i zamahnuo iza leđa. Osetio je toplinu na svojim leđima i omča se olabavila. Ibrahim je pao unazad boreći se za vazduh

Istog trenutka, neko mu istrgnu nož iz ruke. Drška bodeža je i dalje virila iz bostandžijevog stomaka. Ibrahim se sagnuo i pokušao da ga izvuče. Nije uspeo.

Još jedan gajtan mu se obmotao oko vrata. Napao gaje ranjeni dželat; ose-tio je krv iz njegove ruke po svom vratu. Ponovo je zamahnuo nogom, ali ubi-ca je potegao omču unazad, povukavši ga tako daje izgubio ravnotežu.

Uhvatio se za vrat vrat, pokušavši da uvuče prste ispod gajtana, ali bio je suviše zategnut. Udovi mu se zatresoše u bolnoj agoniji.

Šutirao je panično, izgubivši razum. Žišci mu zaigraše pred očima.

Pokušao je da uzvikne Sulejmanovo ime, ali nije imao glasa. Borio se, ali više nije mogao da upravlja svojim udovima. Prekri ga tama.

Iznenada, sve sećanje iščeznu.

Hipodrom

Gizil je žurila prema Atmejdanu pod ogromnim crvenim zidovima Ibrahi-move palate. Glasnik je nekoliko minuta ranije doneo hitnu poruku u njenu kuću u jevrejskom kvartu, poruku da dođe. Ibrahim je želeo da je vidi. Odmah. Kroz kapiju su je uveli stražari. Požurila je preko dvorišta prema velikim stepenicama koje su vodile u pašinu prijemnu odaju. Išla je pognute glave, podižući suknje dok je trčala, pazeći da se ne oklizne na tanak sloj leda koji je prekrivao kamenje.

Bila je na pola puta uza stepenice kada je postala svesna prilike koja ju je posmatrala sa vrha. Nosio je krznom postavljenu zelenu bundu, i veliki beli turban u obliku glave šećera. Kizlaraga! Zurila je u njega iznenađena i zbunjena.

„Ibrahim je mrtav“, rekao je Abas. Nije bilo trijumfa u njegovom glasu-Zvučao je tužno. Ili bezvoljno.

Gizil se okrenula i pogledala iza sebe. Dvojica bostandžija stajala su u podnožju stepenica sa izvučenim kilisima.

„To je naredba gospodarice Hirem“, rekao je Abas kao da objašnjava i okrenuo se ne želeći da gleda kako dželati obavljaju svoj posao.

Sultanov harem

ie posmatrao sa prozora preko tri dvorišta kako tovs-are les na k leđa. Ćebe od crnog somota prebačeno je konju preko Međa, i po-b a mast mu je stavljena u oči kako bi bile vlažne. Bostandžija a je odvo-dVkonja. Sulejman je naredio da odnesu telo u Galatu i da ga s sahrane u neobeleženoj grobnici. y

Dvojica mrtvih bostandžija izvučem su iz sobe. Od ostalih, . rečeno je Sulejmanu da je jedan izgubio oko, a drugi nos. Zid je bio umrljaan krvlju.

„Dobro se borio“, rekao je Sulejman.

^Molim vas, gospodaru“, rekla je Hirem. „Ne mučite se. Vašeše naredbe su bile prave. Niste ništa drugo mogli da učinite.“

Ali videla je da je osećaj krivice već počeo da mu nagriza srce. Lice mu je bilo bledo. Drhtao je.

„Moja Ruskinjice...“ promrmljao je. Oslonio se na nju. Nafcon svega, razmišljala je s olakšanjem, više ne može da se osloni ni na koga i drugog.

Više ne.

256

257

65*

Čamlidža, 1541.

Sulejman je posmatrao kako Mustafa goni svog arapskog pastuva do vrha brda. Njegov dug, svilenkast rep bio je uspravan kao kod svakog od čistokrvnih konja. Mustafi je vetar mu šibao po crvenoj kapi sa resama i beloj odori. Izrastao je u zgodnog mladića, pomislio je Sulejman. Dobar princ. Već je imao četiri sina iz svog harema. Imao je dvadeset šest godina. U tim godinama je on jahao iz Manise da preuzme tron.

Nagnao je konja prema usponu da bi mu se pridružio kako bi zajedno posmatrali strelce i njihove pse kako jure dole, kroz močvaru. Čudna, pognuta silueta Džihangira ga je pratila, na konju, a na njegovoj ispruženoj ruci sa rukavicom bio je soko sa kapuljačom na glavi.

Sulejman je bio iznenađen i zahvalan za prijateljstvo koje se uspostavilo između Džihangira i Mustafe u protekle dve nedelje. Mustafina saosećajna priroda prepoznala je vrline koje su ponikle u dečakovom deformisanom U)J uze° ga je pod svoje, pokazujući mu kako da dresira sokolove i lovi sa njima, provodeći sate zajedno s njim na strelištu, ili jednostavno jašući aj no s njim PO brdima iza grada. Sulejman je bio zadovoljan pažnjom °ju je njegov šahzad pokazao svom polubratu, tako različitom od njega; pažnja je oslikavala i Sulejmanova osećanja prema dečaku. T Z,/an^r se divio Mustafi i bio preplavljen pažnjom koja mu je ukaziva-• okom Mustafme posete glavnom gradu pratio ga je po šaraju kao kućen-' * ft°L0dio sate posmatrajući kako Mustafa jaše učestvujući u džilitu. »Uobar je dečak“, rekao je Sulejman. „Dobar učenik, i veoma se trudi Prevazide ono što je bilo po božjoj volji.“

I

I

Kolin Falkoner

Mustafa se okrenuo u sedlu. „Gazijama su potrebni učeni ljudi isto koliko i ratnici.“

Sulejman je posmatrao kako soko uzleće za nekim plenom koji je Suleiman još nije video. „Obećaj mi da mu nikada nećeš nauditi“, rekao je.

„Zašto bih mu naudilo, veličanstvo?“

„Kada tron bude tvoj.“

Mustafu kao da je razljutita ova pretpostavka. „Ja nisam moj deda.“

„To je tvoje pravo, ako to želiš.“

„Dajem vam svoju reč, neću mu nauditi. Da li mislite da bih bio tako dobar princ da bi mi prvo delo kad dođem na vlast bilo da ubijem svog obogaljenog brata?“

„Samo želim tvoju reč.“

„Imate je.“

Zurili su jedan u drugog. Voleo bih kad bih mogao da ti verujem, mislio je Sulejman. Ali sećam se kako je to bilo lako mom ocu. Njegova krv teče mojim venama, i tvojim.

„Šta ćeš uraditi pošto odem u raj biće između tebe i boga. Ali, poštedi Džihangira.“

„Nema potrebe da se nijedan od moje braće plaši mene, gospodaru. Taj krvavi običaj se završio sa mojim dedom.“

„Možda ćeš kasnije drugačije razmišljati.“

„Ako ne podignu ruku na mene, neću im nauditi.“

„Selim i Bajazit su skoro odrasli.“

„Odluka će biti njihova. Ako budu protiv mene, delaću. Takav je običaj prinčeva. Tron će, vremenom, biti moj i planiram da ga zauzmem. Ali možete im reći, gospodaru, da ako ne izvuku svoje mačeve, svi će živeti u miru. Ne želim da svojom voljom ukaljam tron krvlju.“

Lepe reci, pomislio je Sulejman. Ali kako možeš biti siguran šta ćeš uraditi kada počnu šaputanja. Pomislio je na Ibrahimu. Nije prošao dan a da nije pomislio na njega. „Samo mi obećaj da nećeš nauditi mom Džihangiru“, rekao je. Soko se stušio prema plenu, psi su zalajali i potrčali napred, janičarski strelci su ispustili uzvik oduševljenja. Još jedan život se svršio tog prelepog prolećnog jutra.

Eski šaraj

Senke su se povlačile preko Azije prema hladnim i mračnim predelima Evrope. Sunce je provirivalo kroz hodnike i mračne vrtove, pretvarajući se u bele

260

Sultanov harem

pramenove magle koji su se kovitali među krovovima. Pauk je pleo svoju mrežu po jarkožutom nebu. Sova je huknula negde u kedrovoj šumi.

Hirem je bila ognuta krznenom bundom, puštena kosa padala joj je oo ramenima, neočešljana i neupletena. Drhtala je kad se naslonila na rešetku, zureći preko u panoramu grada koji se budio, u Kubealti kulu i minarete Aja Sofije, koji su, probijajući se kroz jutarnju maglu, svetleli kao vrhovi koplja.

Po celom gradu mujezini su počeli da pozivaju vernike na molitvu.

„Allahu Akbar! La ilaha illallah...“

Odatle je mogla da vidi prastari spaljeni Aleksandrov stub*, kao i pijacu na kojoj je prodata. Rob nekada, i sa svom svojom moći i bogatstvom,

rob i dalje.

Na korak od zaborava. Ako Mustafa preživi, razmišljala je, moji sinovi će biti ubijeni ili zatvoreni, ja ću biti proterana u neko usamljeno mesto u Anadoliji, sa šakalima i kozama kao jedinim društvom.

Rob tada, rob sada.

Pozvala je Muomi da dođe i pomogne joj oko jutarnje toalete. Sela je ispred ogledala i posmatrala je kako joj češlja kosu, zureći u svoj odraz. Tog jutra se osećala kao da gleda preko ivice ponora. A dole je bilo samo crnilo.

„Prekini!“ naredila je.

Nagnula se prema ogledalu. Izvukla je ruku iz bunde i prošla prstima kroz zlatne pramenove svoje kose i videla potvrdu užasne istine. Seda dlaka.

Stariš, rekao joj je odraz. Ne možeš više da me poričeš. Sitne bore oko mojih očiju produbljiće se dok više ne budeš mogla da ih sakriješ kaja-lom i moja prva seda dlaka biće praćena ostalim dok više ne budeš mogla da govoriš sebi da je to samo igra svetlosti. Nemoćna si, možeš samo da posmatraš kako se tvoja lepota kruni i bleđi pred tvojim očima.

A šta će se onda desiti? Da li ćeš i dalje moći da naređuješ gospodaru života, sa svim svojim čarima? Da li će on i dalje zaboravljati da ima raj pun mladih hurija željnih da te svojom prolaznom lepotom zamene u njegovom krevetu? Da li postoji još jedna Đulija koja neguje svoje telo u ha-mamu? Još gore, da li postoji još jedna Hirem koja pravi planove kako da te protera, kao što si ti proterala Gilbehar?

Hirem je istrгла četku s drškom od slonove kosti iz Muominih ruku i bacila je u ogledalo, razbijajući ga u paramparčad. »Zovi Abasa“, zavrištala je. »Zovi ga odmah!“

Bronzani tripod koji je car Konstantin preneo iz Delfa.

Kolin Falkoner

„Kako je Đulija?"

Abas je još jednom osetio kako pada u mračni ponor. Nikada ga neće ostaviti na miru, ta veštica. Mučice ga time do smrti. Proklet bio Ludoviči Stavio ga je u njenu milost. Šta li hoće od njega? „Verujem da je dobro", rekao je Abas. Bili su sami u Hireminoj prijemnoj odaji, njihovi glasovi nisu odjekivali jer ih je natkriljivala visoka kupola, a pri tom ih je žuborenje vode u fontanama uza zidove dodatno prigušivalo. U takvoj sobi čovek bi mogao biti pozvan da položi račune pred bogom, pomislio je Abas. Zatim je pogledao u Hiremi-ne hladne zelene oči i pomislio. Ne, ne pred bogom. Pred đavolom.

Sedela je na divanu podvučenih nogu, zgrčivši se ispod krznenog ogrtača. Smešila se.

„O, Abase, ne treba da me se plašiš. Ja sam tvoj prijatelj. Da sam htela da otkrijem tvoju tajnu gospodaru života, odavno bih to učinila."

„Ja živim samo da bih služio svom sultanu i kruni harema. Zahvalan sam vam na oprostaju, iako ću sigurno odgovarati za sve svoje grehe pred bogom."

Hirem je radosno pljesnula rukama. „Kako divan govor! Postao si savršeni diplomata, Abase. Ti služiš na čast svim evnusima!"

Kako bih voleo da ti iščupam taj zao jezik i da ga čuvam u tegli. „A vi služite na čast svim ženama, veličanstvo."

Hirem je nakrenula glavu i prešla jezikom preko gornje usne. Polako je ustala, dopuštajući da joj bunda sklizne sa ramena. Bila je potpuno naga. Abas je zaškrgutao zubima i oborio pogled. „Šta je bilo, Abase? Previše sam ružna da bi gledao u mene?" „Ne, veličanstvo, vaša lepota me očarava", rekao je Abas pokušavajući da obuzda svoj glas.

Skoro dvadeset godina u haremu malo ti je naudilo, pomislio je. Znaš da tvoje telo i dalje može da uzbuđi čoveka, čak i nepotpunog. Pobrnila si se da nikada ne dojiš nijednu od svojih beba i nisi se posvetila slatkim hlepčicama kao neke druge stare debele vrane. Ali zašto mi ovo radiš? Zato što te zabavlja da me vidiš kako patim, bez sumnje. ^

„Kažu mi da si kastriran posle puberteta. Koliko si imao godina, Abase. „Sedamnaest, veličanstvo." „Da li si pre toga osetio ženu?" „Pomalo."

262

Sultanov harem Vtnogi ne prežive takvu operaciju u tim godinama, zar ne? Imao si

<*

Teško bih to nazvao srećom", rekao je pre nego što je uspeo da se zaustavi.

Pružila je ruku i pomazila ga po obrazu. Mogao je da oseti njen parfem. Jadni Abase. Da li onda ponekad osećaš žudnju?"

Spustio je pogled na njeno telo. O, dragi bože, pomoz mi u mucu! Naravno, znala je odgovor. Čak i mrzeći je, želeo je da je miluje po nežnim obrisima dojke blago, kao ljubavnik. Pogled ga je već izdao, bio je svestan toga.

„Ne, veličanstvo."

„Čak ni prema Đuliji?" pitala je slađanim glasom.

Osetio je kako se guši. „Ne, veličanstvo."

„Onda mogu da računam na tvoje mišljenje, bez naklonosti. Da li misliš da sam i dalje ljupka kao druge devojke u haremu moga gospodara?"

Lagano se okrenula na vrhovima prstiju.

„Odista jeste", odgovorio je Abas.

Nasmešila se, a oči su joj zasijale kao smaragdi. „Zar nije čudno? Gola žena je bespomoćna pred pravim muškarcem. Ipak, sa tobom sam bezbed-na. To stvara vezu između nas, zar ne, Abase?"

Do smrti, pomislio je Abas. Moje. Ili tvoje. „Mi smo vezani službom."

„Tačno. A ti ne voliš da mi služiš, zar ne? Zbog Đulije."

Samo mi reci šta hoćeš. Prestani da me mučiš. Reci šta hoćeš i pusti me da idem s mirom.

„Hoću da uradiš nešto za mene", rekla je Hirem.

»Samo treba da izgovorite svoje želje."

^ „Moje želje?" Čekala je da vidi njegovu reakciju. „Moja želja je da spališ harem. Želim da se ovo mesto potpuno uništi. Možeš li to da učiniš za mene, Abase?"

66.

Š! l-»"oko nastaje u Sahari; vreo, suv vetar koji prži severnoafričku obalu pre nego što zaduva preko Sredozemnog mora. Dok stigne do dalekih obala Postane vlažan. Iza njega slede olujni oblaci. Sve klone pred njim.

i e noći je široko jurio uskim ulicama Stambola, savijajući grane čem-i platana u vrtovima palate, šibajući crvene i zelene zastave palate,

Kolin Falkoner

nabacujući penu na daleku obalu Bosfora. Vreme je postalo vlažno i teško ali kiša još nije stigla.

Savršeno vreme, pomislio je Abas.

Četiri noći je odlagao pre nego što je resio da je vreme da izvrši Hire-min najnoviji hir. Palata je bila u mraku kada su uputio sa dvojicom bo-standžija kroz retko korišćenu kapiju na južnom zidu. Tri evnuha su bila odsutna manje od sat vremena, ali kada su se vratili, jezivi plamen liznuo je iznad krovova zbijenih drvenih kuća, kao lažna zora.

Kada su se bezbedno vratili u šaraj, Abas je pronašao bostandži-bašu i spustio mu smaragdni prsten na dlan.

Koristeći bostandžijin jezik znakova rekao mu je da dvojica koja su ga pratila na dužnosti ne treba da dozive jutro.

Zatim se povukao u ćeliju i čekao, pitajući se kakve će još grehe počiniti u ime preživljavanja.

Udarci drvenih doboša odjekivali su kroz mračne ulice. Palata se probudila na povike Yanghinvar! Požar!

Abas je istrčao iz svoje ćelije. Hodnici su i dalje bili prazni, ali mogao je da čuje žene kako vrište iz jedne od spavaonica iznad. U dvorištu ispod, dvojica stražara su zbunjeno isukala jatagane - idioti, pomislio je nestrpljivo Abas -ali su ostali na svojim mestima, kružeći jedan oko drugog u čuđenju. Abas je uočio dim.

Nije oklevao; na kraju krajeva, on je danima uvežbavao svaki pokret. A i Hirem mu je dobro razjasnila šta bi trebalo da bude njegova prva dužnost.

Podigao je dvojicu svojih paževa iz kreveta i izdeklamovao listu uput-stava koje je napamet znao. Spremite kočije.

Spustite sve žene dole u dvorište. Pošaljite šest slugu do šminkernice i recite im da sve stvari koje pripadaju gospodarici Hirem stave na sigurno.

Prirodno, pomislio je, nije mogla da zaboravi i ostavi ništa svoje. Čak i da ceo grad bude spaljen.

Zatim se usteturio uza stepenice do njenih odaja.

ko

^ JC ĐEĀĐr pojava' Celu noć se sređivala- Pomolio je. Nosila je

bITa S,maragdnog zeleni kaftan sa mladim mesecima i zvezdama pre-eie KosulJe na Őil su u zlatu bile izvezene rumi šare Kosa joj je bila

264

Sultanov harem

oosuta malenim smaragdima i biserima, sa feredžom na licu. Muomi je stajala pored nje, držeći bundu od ljubičaste svile.

Imala je parfem od narandži i jasmína. Naravno, pomislio je. Neće otići pred Sulejmana, tek spašena iz požara, ako bude smrdela na dim.

„Zašto ti je toliko dugo trebalo, moj ago?“ prosiktala je Hirem. „Koja je tvoja namera? Da se skuvam u krevetu?“

„Tek su sad objavili uzbunu, gospodarice“, Abas je rekao zadihano. Dahtao je od iscrpljenosti jer se peo uz dva nivoa stepenica.

„Zašto bi čekao uzbunu? Ti si već znao da grad gori!“

Abas se nagnuo prema rešetkastom prozoru i glasno zastenjao. Bože po-mozi mi na mucí, pomislio je. Nisam nameravao da pola grada bude zahvaćeno požarom! Vetar je rasplamsao plamenove i drvene zgrade na brdu ispod njih bile su uništene u trenutku. Vatra je kuljala prema njima poput talasa.

Kuća za kućom je pucketala i pucala kao drvo u padu i ulegala se, bacajući varnice u noćno nebo. U prolazima ispod, ljudi su jurili, leđa natovarenih njihovim skromnim stvarima, prevrćući se jedni preko drugih u panici. Gomila preplašenog stanovništva izgledala je kao reka koja teče kroz provaliju, bujica baklji, korpi i volova izbuljenih očiju, konja sa vezanim očima, žena bez velova...

Bože, oprostí mi, pomislio je Abas. Nikada nisam ovo zamišljao.

Vetar je bacio vreli crveni pepeo na njegov obraz. Zauriao je i skočio unazad.

„Moramo da požurimo!“ povikao je.

„Ja sam spremna već satima“, rekla je Hirem, kao da kasni na formalnu zabavu na Hipodromu.

Muomi je pomogla Hirem da obuče svoj ogrtač, navlačeći joj veo preko lica, tako očuvavši njenu anonimnost i njeno dostojanstvo. Muomi je obukla svoj crni ogrtač i Abas ih je izveo iz odaja niza stepenice.

Osetio je kako mu srce lupa u grudima. Strah, iscrpljenost i uzbuđenje strujali su kroz njega. Pretpostavljao je da će imati više vremena. U pravoj uzbuni, mislio je, ne bih mogao da se snađem. Ne bi bilo vremena da se sve spremi.

Čak i sad, moglo bi biti prekasno.

Kočije su već čekale. „Uđite... unutra!“ povikao je Abas boreći se za vazduh.

Dve sitne prilike sa velovima progurale su se pored njega u prvu kočiju.

7na oc* njih - znao je da mora biti Hirem - povukla je zavesu od tafta i

rúka koja se poput zmíje pojavila ispod bunde zgabila ga je za podlakticu.

, ava sa kapuljaćom se nagnula prema njemu, i na trenutak je pomislio da

ceprošaptati reci zahvalnosti.

265

Kolin Falkoner

„Ostavi bilo šta moje“, prosiktala je, skrivena iza ljubičaste gaze vela bilo šta - i ode ti glava!“

”

Topkapi šaraj

Abas se zahvalno bacio na kolena da izvede zahtevani selam pred nogama gospodara života. Duže je zadržao čelo na tepihu nego što je bilo potrebno i skoro da nije mogao da se ponovo podigne na noge. Bunda mu je mirisala na spaljeno drvo, a lice i turban bili su mu umrljani. Sulejman ga je posmatrao, lica izbornog od brige. „Hiljadu izvinjenja, gospodaru“, Abas se borio za vazduh. „Da li je mom slugi potreban doktor?“ upitao je Sulejman. „Samo sam izmoren, gospodaru.“ Blago se zaljuljao. „Dogodio se požar u Eski šaraju?“ Sulejman je nestrpljivo čekao da ki-
zlaraga ispriča svoju priču i ode. Gde je Hirem?

„Palata je bila u plamenu kada sam otišao. Ipak, sve žene su na sigurnom.“ „Hirem?“

„Ona čeka ispred vrata, gospodaru. Čuvao sam njen život kao vaše naj...“ Ponovo se zateturio i zatim pribrao.

„Najvrednije blago.“

„Dugujemo ti“, rekao je Sulejman. Odlazi i dozvoli mi da vidim Hirem, pomislio je. Bio je svestan da ne izgleda kako doliči. Probudili su ga iz sna i skoro da nije imao vremena da se obuče. Nosio je samo beli svileni kaftan i fes. Bio je obučen da bi video svoju Ruskinjicu, a ne za formalni prijem. „Uopšte nije bilo povreda?“

„Plašim se da je određen broj mojih slugu i ljudi iz garde izgorelo u požaru... dok su pokušavali da izbave nešto od odeće moje gospodarice i njenog nakita iz njenog stana.“ „Palata je uništena?“

„Kada sam je poslednji put pogledao... bila je sva u plamenu.“ „Pohvaljujem te, Abase, zbog tvojih napora. Pošalji unutra gospodaricu Hirem i odmori se. Ponovo ćemo razgovarati sutra ujutru.“

„Gospodaru“, rekao je Abas, i ponovo se spustio na zemlju da bi izveo konačni selam. Sulejman se na trenutak uplašio da će se onesvestiti, ali po-slednjim naporom izborio se sa težinom svoga tela, pa ustao s poda i iste-turio se iz sobe.

266

Sultanov harem

Nekoliko trenutaka kasnije pojavila se prilika obavljena u ljubičastu (lu i istog trenutka pala na zemlju. Sulejman je skočio sa divana i jurnuo

Âi sobe.

»Hirem? Da li si dobro?“ Zbacio joj je veo. Hiremino lice je bilo bledo i ledeno kao mermer, oči su -joj bile naduvane i crvene od plakanja. ' »Moja Ruskinjice... da li si povređena?“

Odmahnula je glavom i osenio je kako mu drhti u rukama kao malena pti.ča. „Nije trebalo da se vraćaju u vatru“, prošaputala je.

T7" 1«

»Ko?

„Jadne slugе... to je bilo samo nekoliko sitnica, nekoliko svila... nije vredno života...“

Prigrlio ju je i osenio otkucanje njenog srca pored sebe i zahvalio se bogu na tome. „Kada mi je glasnik rekao za vatru i kada sam video sjaj iznad šaraj a... znao sam da ako ti budeš povređena ja ne bih mogao da nastavim. Hvala bogu što si spašena.“

„Bilo je užasno, gospodaru. Miris dima me je probudio... Mislila sam da ćuumreti...“

Zbacio je kapuljaču i otkopčao ogrtač. „Da li si povređena?“

„Nisam povređena, gospodaru. I zahvalna sam bogu.“

Zario joj se licem u vrat, pribijajući se uz nju s olakšanjem, a miris dima se mješao sa njenim mirisom narandže i jasmína. Zahvalnost se brzo pretvorila u požudu. Kažiprstom i srednjim prstom desne ruke zašao joj je kroz otvor na košulji, kidajući svilu, cepajući gomlek i kaftan celom dužinom.

„Dok kočije nisu stigle, mislio sam da te više nema“, prošaputao je hitro.

„Bio je to kismet“, ona mu je uzvratila šapatom.

Rukama je istraživao njenu meku kožu, kao da je hteo da se uveri da je ce i živa, da je zaista tu. „Moja Ruskinjice“, rekao je i osenio da mu glas za staje u grlu. Skinuo je svoj kaftan i uvukao joj se među noge, skoro jeca-Ju«ći zbog olakšanja.

Njegova Ruskinjica. Šta bi on bez nje?

5RILňrd' ne izgleda tako zahvalan bogu ovog jutra, pomislio je Abas. Ogleda, možda, čak pomalo kiselo.

Sudbina.

Kolin Falkoner

„Moraš naći smeštaj za Hirem i druge žene u palati dok se ne ostvare neki drugi dogovori“, rekao je Sulejman.

„To predstavlja problem, gospodaru“, pažljivo je izgovorio Abas. „Ne želim da slušam o problemima.“

„Gospodaru, ne bih vas opterećivao takvim beznačajnostima, ali to zahteva vašu posebnu dozvolu.“

„Da se odvoji jedan ugao palate kao moj haremluk? Koliko teško može da bude naći sobe za par žena i njihove sluge?“

Protiv svoje volje, Abas je osetio nalet zadovoljstva. Da li je moguće da gospodar života zaista ne zna koliki je u stvari njegov harem - i posebno koliki je Hiremin lični prostor? „Gospodaru, sama svita gospodarice Hirem je velika, kao što odgovara omiljenoj kaduni gospodara života.“

Sulejman se nervozno meškoltio na tronu. „Koliko velika?“

„Ona ima trideset slugu i robova...“

„Trideset!“

„I sto tri služavke...“

„Šta?“

„Naravno i svog snabdevača i švalju. Što je ukupno sto trideset sedam ljudi, uključujući mene i, naravno, gospodaricu Hirem.“ „Abase!“

„Dodajte na taj broj sto devet devojaka koje su ostale u haremu vašeg veličanstva, i još otprilike isti broj crnih slugu i služavki...“

Sulejman je cupkao retku bradu, drugom rukom lupkajući po tronu. „Mojim ličnim odajama će u potpunosti dominirati harem!“

„Dok se ne stvore bolja rešenja, gospodaru“, rekao je Abas boreći se da mu se u glasu ne čuje nota zadovoljstva. Da, ona je mala veštica, zar ne, Sulejmane?

Sulejman je uzdahnuo. „Dobro onda.“

„Gospodaru?“

„Ne može ništa da se učini. Harem se mora negde smestiti. Uzmi sobe koje su ti potrebne, dajem ti dozvolu. U međuvremenu ću pozvati arhitektu, Sinana. Moraćemo odmah da se bacimo na posao izgradnje novog saraja za harem.“

Oko očiju ima bore, pomislio je Selim. Nikada ih ranije nisam primetio. AH, koliko sam je često i viđao u poslednjih dvanaest meseci? Poljubio je

Sultanov harem

ruku i Bajazit je učinio isto. Zatim su stali, prekrštenih ruku na grudima kao što su ih naučili u Enderunu. Hirem ih je obojicu kritički posmatrala. Muomi je stajala iza nje, sa njene desne strane.

Selim ju je mrzeo. Crna i natmurena i zla. Ona je veštica, pomislio je, a ne moja majka.

Majka je samo zla.

„Izrastao si u dobrog dečaka, Bajazite. Tvoji učitelji mi kažu da si dobar jahač i atleta.“

„Hvala, majko.“

„Ali moraš više učiti. Čak i kada odeš iz Enderuna, nikada ne treba da prestaneš da učiš. Ako ikada postaneš sultan trebaće ti više od konja i koplja da bi uspeo.“

„Daću sve od sebe, majko.“

Potpuno će te ignorisati, pomislio je Selim. Lepa glava mog brata je šuplja kao bubanj.

„A ti, Selime...“ Hirem je uzdahnula, i na licu joj se pojavilo nezadovoljstvo. „Kažu da previše voliš slatke hlepčice.“

„Ja vredno učim“, rekao je.

„Tvoji učitelji moraju svaku lekciju da ti utuve u glavu s teškom mukom.“

Da, tačno je. I nikada, nikada to neću zaboraviti. „Daću sve od sebe, majko.“ Selim je rekao isprobavajući odbranu koju je upotrebio Bajazit.

„Tvoje sve nije dovoljno. Ti si moj prvorođeni sin. Ti si onaj u koga su položene nade Osmanlija ako bi se nešto ikada desilo Mustafi.“

Znao je iz načina na koji je pogledala Bajazita da su njene nade počivale na drugom mestu. Nikada nije bila tajna ko joj je bio miljenik.

Nije bila jedina, naravno. On je bio svačiji miljenik. Učitelji su ga voleli. avi su ga voleli, sem Sulejmana. On je najviše voleo drugog brata, idiota, Dzihangira, sada kada je Mehmed bio mrtav. Tako je bilo neobično za njega da se razboli. Do tada je bio tako savršen.

Selim je pokušao da sakrije svoje uzbuđenje. Najzad je imao priliku da ode iz palate, dalje od Bajazitove senke. Dok je njemu sledovalo namesniš-fro ö Koniji, Bajazit će biti na drugoj strani anadolijske ravnice, u Amasiji. Možda će

jednoga dana pasti sa konja, dok bude igrao svoj voljeni džilit.
Covek uvek može da se nada takvim čudima od velikog boga.
»Morate mi često pisati«, rekla je Hirem.

269

Kolin Falkoner

„Hoćemo, majko“, Bajazit je rekao u ime obojice. Proklinjaću te svake zore i večeri u svojim molitvama, pomislio je Selim. Uvek si mrzela i da me vidiš.

„Moje nade su položene u tebe“, rekla je Hirem. Zatim se okrenula Selimu sa blaženim osmehom. „O, Selime! Izgledaš okruglo kao lubenica!“

Kao lubenica!

Selim se često pitao koga je najviše mrzeo: sebe, jer nije ličio na Su-lejmana, ili Bajazita, koji jeste. Dok je on imao maslinast ten i bio debeo, Bajazit je bio zgodan, visok i lep. Bila je to jedna od okrutnih šala života: dva brata, rođena pod istim krovom, jedan sa snažnom ličnošću, snagom i talentom, drugi bez ikakvih talenata. Zamišljao je da bog ima isti smisao za humor kao njegova majka.

Selimova jedina uteha bio je Džihangir.

Džihangir jebio sedam godina mladi, rođen kao bogalj. Ako jebog bio okrutan prema Selimu, onda je bio zao prema Džihangiru, i to je postala Selimova uteha u njegovim najranijim godinama: da ga muči zbog njegove loše sreće.

Međutim, time nije pridobio mnogo pažnje, samo malo smeha uz gundanje.

Džihangira su poslali u Enderun kada je imao osam godina. Selim gaje svakog jutra pratio preko dvorišta, vukući jednu nogu za sobom, pogrblje-nih ramena, pognute glave, imitirajući hod svog mlađeg brata.

Bio je to lak način da se izazove smeh drugih. A on je već otkrio da je pronalaženje druge mete najbolji način da se prebaci ismevanje sa sebe. Džihangir se nikada nije žalio. I kako bi? Već je znao da predstavlja sramotu. Ne bi se usudio da privlači još više pažnje na sebe.

Ali, jednog dana Bajazit je bio tamo. Selim nije bio svestan toga. Pratio je Džihangira preko kaldrmisanog dvorišta, uživajući u prigušenom sme-hu svoje publike, kada je odjednom smeh prestao.

Nešto ga je saplelo i našao se na leđima. Bajazit je stajao iznad njega. Pružio je ruku i jako ga udario dva puta preko lica.

„On je naš brat!“ povikao je Bajazit na njega. „Šta misliš da radiš?“

Selim se okrenuo na stranu i ustao s mukom, svestan da su sve oči uprte u njega. Obrazi su mu goreli od poniženja.

Bajazit je bio dve godine mlađi. Nije mogao da mu dozvoli da ga nadmaši.

Napao ga je.

270

Sultanov harem

it ie s lakoćom skočio u stranu i ponovo ga sapleo. Selim je uzvi-Mda mu je bol prostrujao kroz kolena i laktove. Paralisao ga je. Bio knUu Sn da ie slomio kost i ležao je mirno, jecajući. jL Ako.te vidim da se ponovo rugaš našem bratu, polomiću ti glavu!“ v "c. kako ie Baiazit prosiktao.

CU°S dečaci suše udaljivali šapućući. Nekoliko njih se naglas nasme-3lo Posle izvesnog vremena bol se smirio i on je seo. Krvario je iz glave i •edva da je mogao da ispravi noge. Zastenjao je naglas i obrisao gorke suze

12 Vrište ie" sada bilo skoro prazno. Samo je Džihangir ostao. Dogegao se i ponudio Selimu ruku. Ali Selim nije mogao da podnese pogled pun iskrene brige i zato ga je odbio i teturajući se ustao bez pomoći. Okrenuo mu je leđa i othramao.

Enderun je bio unutrašnja škola, u palati, gde su prinčeve osposobljavali za vodstvo zajedno sa društvenim kremom obrazovanim dankom u krvi. Osim prinčeva, čija je krv ionako bila zagađena generacijama konkubina, nijedan od drugih dečaka nije bio Turčin. Mlade hrišćanske robove učili su da oni više nemaju porodicu, ni zemlju, niti budućnost, osim sultana.

Učili su Kuran na turskom, arapskom i persijskom, obučavali su ih da bacaju razne vrste koplja, učili su ih muzici, vezu, brizi i dresiranju ptica i pasa. Učili su ih lepim manirima i poštenju, sokolarstvu, obradi kože i pravljenju oružja, kao i sređivanju noktiju, šišanju i stavljanju turbana.

Njihovi životi su bili strogo uređeni: svakodnevno su se kupali, i sređivali su nokte na rukama i nogama jednom nedeljno. Svakog dana su im davali novu maramicu, a jednom mesečno ih šišali. Disciplina je bila stroga i uključivala je česte batine, a čak i bastinado, batinanje po tabanima, koje su izvršavali beli evnusi, njihovi učitelji koji su Selimu izgledali baš kao mumificirane starice.

Oni koji su završili Enderun nisu znali samo kako da postanu vojnici, vec su bili upoznati i sa principima strategije i ponašanja na dvoru. Šest godina ne bi odlazili iz palate, prolazeći kroz neprestan proces odabiranja. Najbolje bi uključili u službu u palati, kao pomoćnike u riznici ili kao šefo-Ve za °deću koji bi jednog dana mogli da postanu paše ili namesnici. Drugi -u mogli da postanu paše i spahije Porte, carski konjanici.

Kolin Faikoner

Samo su Selim, Bajazit i Džihangir pohađali Enderun po naslednom pravu, a ne po zaslugama, razlika koja je bila bezbolna samo za Bajazita čiji su umešnost na konju i dobrodušni šarm ubrzo pridobili poštovanje njegovih drugova iz razreda i učitelja.

Selimu je svaki dan bio noćna mora i čeznuo je za danom kada će moć zabašuriti njegove nedostatke.

Jedan od njegovih učitelja, Hakim, tukao ga je čak i kad ne bi umeo da izredtuje Kuran, iako nikada nije tukao Bajazita. Čak je jednom poslao Selima na bastinado. Bila je to jednostavna sprava: noge su bile učvršćene drškama, a tabani udarani dugim štapovima. Čak i posle pet godina Selim se i dalje sećao bola. Svaki udarac ga je naterao da zavrišti kao beba, a Hakim je prestao tek kada gaje Selim kroz suze molio da prestane. Nedelju dana nije mogao da hoda, a prošao je mesec pre nego što su se ožiljci zacelili.

Čim je ponovo mogao da hoda, pokušao je da ubije Bajazita. Ispod zidova drugog dvorišta bilo je igralište gde su dečaci iz Enderuna vežbali džilit: učitelji su to nazivali igrom, iako je više podsećala na bitku. Koristili su konje kratkih vratova i snažnih tela, koji su odgajani zbog svoje brzine i sposobnosti da brzo isprate naredbu. Jahači, naoružani kopljima dugim malo više od metar, manevrisali bi, u dva tima od po dvanaest, po otvorenom polju i bacali oružje jedni drugima na glavu. Strana koja bi imala najviše pogodaka na kraju igre bila bi proglašena pobednikom.

Povrede su bile česte, a nekada su dečaci bili i ubijani. Selim se plašio džili-ta, ali Bajazit se davao u igri sa uobičajenom bezbrižnošću, i napredovao je.

Iako su bili u suprotnim timovima - Bajazit je jahao za plave, sultanov omiljeni tim (naravno), a Selim za zelene - znao je da je bilo koji pokušaj da povredi Bajazita osuđen na propast. Bio je previše dobar jahač. Sve što bi se desilo bilo je Selimovo izlaganje riziku. Njegova uobičajena taktika je bila da se povuče i da pokuša da sačuva svoju kožu. Bilo je lako naći Bajazitovog konja i preseći napola sedlo nožem pre nego što igra počne.

Šatori su bili postavljeni na polju, i gomile janičara su se skupile da po-smatraju igru, što su često radili kada nisu bili na pohodu. Selim je znao da će i sultan najverovatnije gledati, sa zidina s kojih se pruža pogled na polje.

Pa, danas neće moći da navijaju za svog mladog heroja, razmišljao je Selim. Voleo bih da vidim Hakimovo lice kada Bajazit bude pao pod kopita-

Jahači iz dve grupe kružili su jedni oko drugih, tutnjanje kopita je odjekivalo zidinama palate. Oblaci prašine lebdeli su nad poljem. Glavni jahač plavih - ponosni zakrivljeni Bajazitov nos ispod turbana - poterao je svog

272

Sultanov harem

nia i napao. Dva jahača iz Selimovog tima odvojila su se iz ppe i kre-ula prema njemu punom snagom. Selim je zauzdao svog kor»jjpostavlja-"ući ga na krilo grupe tako da bi imao bolji pogled na ono što ftse desiti. ^ Kako su se jahači približavali, začuo je povik i video telo kakcopada. Konji su zatutnjali preko prilike u belom, koja je ničice mirno ležala u prašini.

Istog trenutka su druga dva jahača odbacili koplja i sko čilil ss konja.

„Bajazit!" neko je povikao. „Povređen je!"

Selim je poterao svog konja kroz oblake prašine koji su \$e spuštali i kroz gomilu konja. Bajazit se nije pomerao.

Bratovljev turban bio je umrljan krvlju. Pokušao je da izgleda zabrinuto.

„Da li je mrtav?" pitao je pun nade.

Ali Bajazit nije umro. Čvoruga na njegovoj glavi je bila poWa> dugo je teško hramao i nije mogao da jaše, ali nije umro. Kada je otkriveno da je greška bila u opremi sedla, Hakima su stavili na bastinado zbog nebrige i prognali ga u Bitlis. Bila je to nekakva nadoknada što je Bajaz-itostao živ.

Ali sada, kada se opraštao od majke, shvatio je krhkost svog položaja. Kada njegov otac bude umro... sutra, za trideset godina, ali rj«k°g dana... borba za presto će početi. Počeće sa Mustafom, i pretpostavljanje da čak ni njegova plemenita duša neće oklevati da pogubi sve Hiremin« potomstvo da bi zaštitio svoj tron.

Ako bi, nekom velikom srećom, dotad već bio mrtav, tron bi bio Selimov. Ali, ni na trenutak nije pomišljao da bi mu ga Bajazit prepustio. Jedan od njih morao bi da umre. Fatihov zakon je dozvoljavao sultanu da pobij6 svu sv°ju braću i njihovu decu da bi zaštitio svoje nasledstvo i stabilnost carstva.

To je bila njegova budućnost, znao je to. On će jednog dana biti sultan, ili će jednog dana biti mrtav.

»Idite s mirom", rekla je Hirem Bajazitu i Selimu.

Hirem je sedela očiju uprtih u zasvođen plafon, ne videći ništa, dug0 Đ°&° syu °ni otišli. Crv ideje uvukao joj se u um. Dosađivao joj je kao komarac u mrač" n°j sobi. Bio je uporan i preteći, ali nije mogla u potpunosti da ga shvati. Selim.

27?

Kolin Falkoner

Bilo je očigledno da nije Sulejmanov sin, ipak, do vremena kad je porastao, rodio se Džihangir i bacio sumnju na sve. Ko bi verovao da bi gospodar života mogao da ima grbavog bogalja za sina? Pa zašto onda ne i debelog mladića odvratnog lica bez ikakvog talenta osim da vređa ljude?

Nije toliko ličio ni na kapijagu, razmišljala je Hirem. Ti opasni dani u Eski šaraju činili joj su se tako dalekim, ali u Selimu, oni su se nastavljali. Dugo posle njegovog rođenja nije bila sigurna da li mu je otac Sulejman ili zapovednik belih evnuha. I dalje je sumnjala. Ipak, on se nije ponašao kao Osmanlija. Čula je stajе valida rekla za njega, i nevoljno se složila s njenom procenom. On nije bio gazija, nije bio sultan.

Kako god, da lije to bilo važno?

Sada je samo jedan život bio isprečen između nje i položaja majke narednog sultana. Njoj je bilo očigledno koji će od dečaka uspeti u borbi za presto, i koji će, stoga, imati njen blagoslov i ohrabrenje. Bajazit će bit dobar sultan, veličanstven, skoro kao Mustafa.

Zamislila je tu veličanstvenu sliku i glasno se nasmejala.

68.

Bosfor, iza Čamlidže

Pobegli su od vreline tople avgustovske noći tražeći spas na glatkoj mirnoj površini vode Bosfora. Crno-zlatni kajak uvek je čekao spreman uz obalu kod Sarajburna, i Sulejman se tu odmarao sa Hirem, a pratile su ih samo trojica gluvonemih bostandžija, koji su bili za veslima i kod poluge krme. Baklje koje su gorele na krmi i pramcu pravile su duge senke po mirnoj vodi.

Sedeo je pored nje, u kabini na krmi čamca. Bili skriveni pod teškim somotskim zavesama. Hirem je jednom provirila i videla tamno groblje Čamlidže okruženo kedrovim drvećem kako promiče u tami.

Bio je tih, zabrinut, razmišljala je Hirem. Promenio se od Ibrahimove smrti. U početku je mislila da će se s vremenom njegova savest umiriti, ali gvozdeni kolac krivice samo mu se zabio u dušu i zarastao. Retko se sme-jao. Otpustio je sve pevače iz saraja, i zapalio njihove muzičke instrumente. Sada je samo od nje tražio da mu svira, ali retko. Govorio je da ga muzika viole previše podseća na Ibrahima.

Skoro da je postao asketa uskraćujući sebi mnoge stvari. Naredio je da se zeleno-beli kineski porcelan koji mu je bio omiljeni vrati nazad u

274

Sultanov harem

riznicu u Jedikule', i sada je jeo isključivo iz zemljanog posuđa. Pustio je tanku bradu, i nije okusio ni kap vina od Ibrahimove smrti.

„Razgovarao sam sa Sinanom“, rekao je. „Nacrtao je neke planove koje bih voleo da vidiš.“

„Izgradićete veliku džamiju u moju čast, gospodaru?“ „Nije sveto tako se šaliti.“

„Mislila sam da volite da ponekad budem pomalo nevaljala.“ „Tražio sam mu da osmisli novu palatu na mestu starog Eski saraja. Mislim da je ovog puta prevazišao sebe.“

„On uvek prevazilazi sebe“, rekla je Hirem. Opsednut je ponovnom izgradnjom Stambola, pomislila je. Kao da će još jedna džamija, još jedna škola sprati Ibrahimovu krv sa zidova palate.

„Voleo bih da proučiš planove i da daš svoje odobrenje.“ Hirem je napućila usne, prekrstivši ruke. „Da li je tako strašno što sam ja u palati? Zar ne možete da izdržite moje prisustvo još malo duže?“

„Znaš da se ne radi o tome. Jednostavno nema mesta za harem u carskoj palati. Nemoguće je.“

„Naravno da je moguće. Čovek bi mogao ceo dan da galopira kroz četvrto dvorište i da ne stigne do Sarajburna.“

„Strašno preterivanje, moja Ruskinjice.“ „Ima dovoljno mesta da se tamo gradi.“ „Treba uzeti i druge stvari u obzir.“

„Recite mi koje su?“

„Država.“

„To zvuči tako pompezno, gospodaru.“

„Harem jednostavno ne može biti deo carske palate.“ Rekao je Sulejman Ijutito. „Oduvek je bilo tako, još od Fatiha.“

„Harem je i dalje veliki, gospodaru. Da li i dalje žudite za drugim devojkama?“

„Naravno da ne.“

„Onda, ako više nemate potrebe za njima, možda biste mogli da kažete kizlaragi da im nađe muževe. Onda bih ostala samo ja sa pratnjom.“

„To što tražiš je nezamislivo. Sinanu je plaćeno. Ovome mora doći kraj.“

Hirem je shvatila da je možda otišla predaleko. Ugnezdila se kraj njega, položivši glavu na njegove grudi. Nije očekivala da će se složiti. Postojao

Tvrđava sa sedam kula.

275

Kolin Falkoner

je još jedan drugi način... „Žao mi je, gospodaru, ako sam vas uvredila Samo, mrsko nije što moram ponovo da odem od vas."

„Hirem, nekada se potpuno zaboravljaš", prošaputao je, a glas mu je zvučao promuklo.

Približila mu se još više. „Da li me volite, sultane moj?" Nasmešio se. „Volim te više od sopstvenog života."

„VišeodGilbehar?"

Gilbehar! Mesedma nije mislio o njoj. „Znaš daje tako." „Ipak, ona je prva kaduna." „Takav je zakon." „Ali mene volite više?"

Šta hoće od mene?, pomislio je Sulejman. Oterao sam Gilbehar. Ne po-sećujem svoj harem osim kada idem njoj. Šta bi još mogla da poželi? „Volim te više nego što sam ikada voleo ijednu ženu."

„A da li ćete me jednog dana učiniti svojom caricom?"

Sulejman je začutao, zapanjen drskošću pitanja. Onda se nasmejao.

„Čemu se smežete?"

„Ne ljuti se, moja Ruskinjice."

„Zašto mi se smežete?"

„To je nemoguće."

„Nemoguće je o meni misliti kao o bilo čemu dragom osim kao o robinji?" Pa, šta si i očekivao od nje, pitao se. Da je ona mali miš, kao Gilbehar, ne bi je izabrao. Naravno da će uvek želeći još, „Sultan ne može da se ženi." „Da li je to zakon? Da li je to deo šerijata?" „Ne postoji ništa zapisano." „Zašto, onda, ne može?"

Sulejman je ispružio ruku da bi joj sklonio nemirni pramen sa lica, ali ona se izmakla. „Nijedan sultan se nije oženio posle Bajazita Prvog." „Vi ste veći od Bajazita. Bolji ste od bilo kog sultana."

„Ne, Hirem. Nisam bolji. Sigurno nisam bolji od svog oca, Selima, ili od svog dede, Fatiha."

„Mrtvi ljudi vam određuju pravila? Vi ste kanuni, zakonodavac. Vi ste sultan. A ne duhovi iz prošlosti."

Uzdahnuo je. „Ispričaću ti priču o našoj istoriji i o prvom Bajazitu. On je bio sultan dugo pre nego što smo došli ovde u Stambol, još kada smo praktično bili nomadi. Oženio se srpskom princezom, prelepom ženom čije je ime bilo Despina. U to vreme smo se još borili sa Mongolima za

Sultanov harem

prevlast u Anadoliji. Bajazit se sreo sa Tamerlanom* u bici kod Angore i bio je poražen. Bio je to užasan poraz; Bajazit je zarobljen, Despina takođe. Tamerlan je želeo da nas ponizi, i primorao je Despinu da gola služi njega i njegove generale. To je bio najmračniji momenat naše istorije. Taj sram još peče svakog gaziju. Naša slabost su, vidiš, naše žene. Od tada se više nijedan sultan nije oženio. Ne smemo više nikad biti slabi na taj način."

„To je bilo davno. Vaš narod je tada bio nomadski. Sada ste gospodar najvećeg carstva na svetu. Ko bi ikada uzeo mene kao zarobljenika, gospodaru?"

Sulejman je uzdahnuo. Izgleda da nije shvatila važnost priče. „To što tražiš je nemoguće."

„Ne postoji više Tamerlan. Ceo svet drhti pod vašim nogama..."

„Hajde da više ne pričamo o tome."

„Aligos..."

„Dosta o tome!"

Skliznula je na kolena na pod barke i poljubila ga u ruku. „Oprostite mi, gospodaru. Moja strast prema vama ponekad potiskuje glas zdravog razuma."

Osetila je kako je podiže s poda i stavlja u svoje krilo. Snažnim rukama uhvatio ju je za ramena, lica umorno trpeljivog, kao da kori malo dete. „Želim da mi kažeš šta misliš o Sinanovim planovima. Neka tu bude kraj ovome. Srećna si što ti toliko udovoljavam, Hirem."

„Da, gospodaru", prošaputala je i spustila pogled.

Dozvolila mu je da je položi na divan pored sebe, držeći ruke iznad glave, predajući mu se dok je otkopčavao biserne dugmiće na njenoj košulji. Noć je bila topla. Zvuči sultanovog zadovoljstva širili su se preko mirne tamne vode, ali gluvonemi nisu čuli ništa, i samo su sove na groblju u Ča-mlidži mogle da se pridruže simfoniji noći.

69.

Stambol

Crkva Aja Sofija nekada je bila najveći hram u celom hrišćanskom svetu, dok Fatih nije osvojio Konstantinopolj i proglasio je džamijom. Svaki deo

Tatarski emir 1360-1405.

276

277

Kolin Falkoner

velike crkve, osim velikih Carskih vrata, prekriven je milionima zlatnih ' kao safir plavih pločica, sjajnim mozaicima

Kraljice nebesa i Hrista Panto kratora. Velika kupola je lebdela iznad glava, kao da je ništa ne pridržava kao božja ruka. Pričalo se da je, kada je ušao prvi put u građevinu, Justj' nijan uzviknuo: „Slavljen bio bog što mi je dozvoljeno da budem vredan ovakvog dela. O, Solomone! Nadmašio sam te!”

Sunce je zalazilo, bio je sat paljenja lampi, ali svetlosti nije mogla da prodre kroz tamu ogromne džamije. Dole u džamiji, čitač je bio osvetljen svetlom sepija boje umrljanog prozora iznad njega, poslednjom svetlošću dana. Stajao je na postolju za molitvu, s mačem u jednoj ruci, i Kuranom u drugoj, a glas mu se odbijao od zidova velike plave kupole.

Hirem je bila skrivena iza rešetkastog paravana, klečeći na svom ćili-mu za molitvu od pohabane svile boje slonovače i boje rubina. Ispod nje, hiljade turbana se klanjalo zajedno, šapati molitve su strujali dvoranom i stvarali utisak grmljavine. Ritual, iako njoj ništa nije značio, i dalje ju je za-divljavao svojom moći. Koliko je tu bilo energije! Tu je bila najveća fontana Osmanskog carstva.

Možda je to, mislila je, somotska pesnica koju sam u svom prezrenju previdela.

Lenji muftijin bariton i ponavljanje pokreta usredsredili su joj misli. Tako je mnogo postigla, shvatila je, ali se još nije približila misterioznom vrtlogu. Još je bila prepuštena Sulejmanovoj milosti. Nije imala kontrolu nad sopstvenom sudbinom. Niti nad budućnošću svojih sinova.

Činilo se da Sulejman namerava da izgradi novi harem na mestu starog. Sada, kada je Eski šaraj bio u pepelu, imala je najbolju priliku da ga nagovori da se otarasi harema. Ako bi je učinio svojom caricom, bila bi bezbedna od neke nove Đulije, neke nove Nasmějane*.

Kad god bi pomislila na tu nepravdu, bes koji se gomilao u njoj još više se raspirivao. Bilo je nepodnošljivo. Robinje koje su došle u harem kada i ona odavno su bile udate za nekog pašu ili spahijskog oficira, i imali su svojinu, i status žene. Ona, miljenica gospodara života, i dalje je ostala robinja. Bila je Sulejmanov verni pratilac i neprestano je bio s njom u krevetu, ali sin druge žene će naslediti tron posle Sulejmanove smrti.

Dodirnula je tepih čelom, mrmljajući svoje molitve, svesna tame koja se stvarala u velikoj crkvi, i hiljada lampi koje su sve jače sijale sa zidova. I rešenje joj se polako iskristalisalo u mislima.

Ona koja se smeje, kako su zvali Hirem.

278

Sultanov harem

na postojao je način da natera Sulejmana da je učini svojom caricom. • o je tu, u islamu. Iskoristiće božju volju da bi ga naterala da se pokori volji žene.

Manisa

Vrtovi Mustafinog haremluka bili su puni lala. Gilbehar je sedela sama u senici pod kulama zidina tvrđave, posmatrala lale i slušala zujanje pčela. Nije čula kad joj se sin približio.

„Zdravo, majko.”

„Mustafa!”

„Zatičem te u dobrom zdravlju?”

Nasmějila se od iznenađenja i zadovoljstva, i ispružila ruku. Prineo ju je usnama i seo pored nje. „Bolje mi je kad znam da si se vratio!” odgovorila mu je. Obuhvatila mu je ruku i nije želela da je pusti. „Nedostajao si mi! Kako je bilo u Stambolu?”

„Mnogo tračeva, kao i uvek. Svako, od najnižeg uzgajivača sokolova do onoga ko spravlja sultanove likere zamišlja sebe kao novog seraskera i planira pohod na Sveto rimsko carstvo.”

„Sigurna sam da će ti ostaviti neki deo da osvojiš kada postaneš sultan.”

Nacerio se. „Nek bog bude milostiv.”

Zagledala mu se u oči. „Jesi li video oca?”

„Video sam ga.”

„Da li je pitao za mene?”

„Šalje svoje najlepše želje za tvoje zdravlje.”

Njen osmeh je nestao. „I dalje mislim da će me jednog dana potražiti. Ali šta bi on želeo sa staricom? I dalje se zadovoljava sa zijadi?”

„Majko... ona nije veštica. Ona je samo žena.”

»Previše ga voliš, Mustafa. Nije on takav svetac kao što misliš.”

Mustafa je stegao njenu ruku. „Ne odobravam ono što ti je učinio. Ali on je moj otac i moj sultan. Ne traži mi da govorim protiv njega.”

Gilbehar se durila. Ogorčenje te je poružnelo, pomislio je Mustafa, sa iskrenom tugom. Iskrivilo ti je usne i previše ti posedelo kosu.

Gilbehar kao da je osetila o čemu razmišlja i okrenula je glavu. Obećala je sebi da će biti radosna kada se bude vratio i pažljiva da ne priča o Sulejmanu. Uistinu, ni o čemu drugom nije ni razmišljala otkada je otišao. Sulejman,

Sulejman... moj gospodar, moj život.

279

Kolin Falkoner

Naterala je sebe da se osmehne. „I, ima li još nekakvih vesti iz grada?“ „Bilo je velike drame dok sam bio tamo.

Dogodio se požar u Eski sara ju. Stara palata je izgorela do pepela, i većina okolnih četvrti..“ „Hirem?“

„Nije joj bilo ništa. Sada spava u šaraju...“ „U šaraju!“

„Šta bi drugo Sulejman mogao da uradi sa njom?“ „Ona, u stvari, spava u palati!“

Mustafa je slegnuo ramenima, zabavljen majčinom zbunjenošću. „Si-nan će izgraditi novi harem na mestu starog.“

„To se nikada neće desiti. Sada je unutar palate...“ „Majko!“

„Ona planira, ona plete svoje mreže. Pazi se, Mustafa, dobro se pazi.“ „Ja sam šahzad, to ne može da pomeni.

Previše moći joj daješ.“ Još jednom je prineo Gilbeharinu ruku usnama. „Voli je više nego tebe. Voleo bih da nije tako. Ali to je sve. Pokušaj da zaboraviš.“ Zaboravim!

Zatim je pričao o porodici, prvo je pitao za svoje sinove i nadao se da ona nije imala muke sa njegovim kadunama.

Gilbehar je upravljala haremom kao što je njegova baka, Hafsa sultanija, činila. Znala je sve šta se događalo, razmazila je njegove sinove i jedva da je trpela njegove kadune.

Gilbehar je pazila da ne pomene Sulejmana ponovo, ali bila je raseja-na, i zadovoljstvo što vidi sina je još jednom zagorčano starim duhovima i novim strahovima. Kada je otišao, Gilbehar je udarila pesnicama u svoje krilo. On nije video opasnost, uopšte je nije video. Ali i kako bi? Na kraju krajeva, on je bio samo muškarac.

Topkapi šaraj

Postojala su dva zakonika u islamskom Osmanskom carstvu. Kanon - zakoni koje je donosio sam sultan - i šerijat, sveti i nepromenljivi islamski zakoni. Iako je sultan vladao sam i sa potpunom moći nad svojim narodom, čak i on je morao da poštuje sveti muslimanski zakon, koji je bio pisana božja reč.

.. Šerijat je tumačila ulema, savet religioznih sudija, koji su sami mogli da proglašavaju fatve, ili mišljenja, u vezi s bilo kojim pitanjem u okviru islamskog pravosuđa. Ipak, njihova moć je bila ograničena jer nisu mog

Sultanov harem

, pro1ase fatvu osim ako nisu pitani, i nisu mogli da govore osim ako je zatraženo njihovo mišljenje.

Svaki namesnik, svaki beg, svaki sandžak, svaki beglerbeg imao je sop-stvenog muftiju da ga savetuje u vezi s verskim zakonom. Glavni sudija, šejh-ul-islam, bio je dodeljen kao duhovni vođa sultanu lično; samo bi on mogao da proglasi rat svetim, i stoga, opravdanim. Kao branilac vere, sultanova zakleta dužnost je bila da se pridržava šerijata, pa je samim tim šejh-ul-islam bio jedan od najmoćnijih ljudi Osmanskog carstva. Zvao se Abu Sad.

Tog jutra, Abu Sad je trebalo da primi važnog i neočekivanog posetio-ca, i bio je radoznao. Gospodarica Hirem je odskora pokazala ohrabrujuću i strastvenu posvećenost islamu, i iskoristila je značajan deo svog ličnog bogatstva da izgradi bolnicu i džamiju. Sada je zatražila prijem kod njega i šejh-ul-islam se pitao zašto.

Njegova odaja bila je obična soba s pogledom na drugo dvorište. U njoj je bilo malo nameštaja, što je odgovaralo čoveku asketskog ukusa. Bilo je nekoliko persijskih svilenih čilima visoko nagomilanih na podu, nizak sto od orahovine, i dva visoka srebrna svećnjaka. Bakarna kadionica ukrašena tirkizom visila je sa tavanice. Sobom je dominiralo postolje za Kuran od slonovače i sedefa. Na njemu je stajao otvoren Kuran, čije stranice su bile ukrašene zlatnim i plavim pismom.

Kizlaraga je ušao u sobu pre Hirem, a dvojica slugu su mu pomogla da se spusti na pod. Zatim je ušla Hirem, u ogrtaču od ljubičaste svile koji je prekrivao celo njeno telo. Šejh-ul-islam je dva puta pljesnuo rukama da bi dao znak svojim slugama da mogu da donesu šerbet za goste, iako je znao da će samo Abas piti. Hirem će ostaviti svoju šoljicu netaknutu; da bi pila morala bi da otkrije svoje ruke i lice šejh-ul-islam, i tako ih obrukala.

»Počastvovan sam vašim prisustvom, veličanstvo“, rekao je Abu Sad. »Bog se raduje velikoj revnosti s kojom ste zaboravili paganske bogove svoje mladosti i prigrlili jedinu pravu veru.“

»Još treba mnogo da naučim“, odgovorila je Hirem. »Svi treba još mnogo da učimo“, šejh-ul-islam je velikodušno odgovorio. Bacio je pogled na Abasa, pokušavajući da nasluti uzrok ove posete. Ali kizlaraga je skamenjeno zurio kroz prozor, naizgled nezainteresovano. Stage su im donele ledene šerbete, i povukle se iz sobe. Abu Sad je čekao da Hirem progovori.

»Kao što znate, mene je gospodar života počastvovao“, počela je. »Kao što vi kažete“, Abu Sad je odgovorio, poginjući glavu u znak sultanove darežljivosti i Hiremine lažljivosti.

280

281

Kolin Falkoner

„Bilo mi je veliko zadovoljstvo da prenesem deo svog izobilja islamu“ „Izgradnja džamije je najveća slava koju možemo pokazati bogu.“ „Odista. Ali postoji pitanje koje me muči. Da li je taj prilog pobožan i za davaoca?“

Abu Sad je zatreptao. A zato je znači ona došla! „To odista jeste pobožno delo“, pažljivo je odgovorio.

„I da li je zabeleženo u raju, za spasenje duše?"

Abu Sad je napravio pauzu. Odgovor je, naravno, bio veoma jednostavan, ali se on potrudio da dobro osmisli rečenicu. „To je ljubazno, jeste, veličanstvo. Ali kao... robinja... može biti da neće biti zabeleženo uz vaše ime u raju. Tačni-je, to povećava dobrotu vašeg sultana, neka mu bog da sreću i napredak."

„Znači moja dobra dela su uzalud?"

„Naprotiv. Ona su u slavu boga i sultana."

„Ali za mene neće biti mesta u raju?"

Abu Sadu se učinilo daje čuo kako se tihi jecaj zadržao u njenom grlu, ali ne videći ženino lice bilo je teško utvrditi koliko ju je njegov odgovor povredio.

Ćutao je.

„Hvala vam što ste me primili", rekla je Hirem. Abasu su pomogli da ustane. A onda je on pomogao njoj da ustane. Kada je odlazila, kretala se polako, pogrbljenih ramena. Abu Sadu je umalo bilo žao nje. Ali, onda je podsetio sam sebe, daje ona ipak samo žena, i nije osećala duhovni bol kao muškarac.

70.

Činli paviljon izgradio je sam Fatih. Ležao je na oštroj padini koja se pružala kroz kapiju Hladne fontane, okrenut vodama Roga i palatama Venecijanaca i Denovljana u Peri. Izgrađen je u obliku krsta, i bio je potpuno prekriven turskim pločicama, svetlucajuće sklonište od keramike boje smaragda i tirkiza, sa stihovima iz Kurana izrezbarenim na zidovima arapskim pismom u žutoj boji na podlozi tamnoplave boje.

Sulejman, gospodar života, vlasnik ljudskih glava, odmarao se na divanu sa jastucima od svile, i posmatrao u čudu kako Hirem nervozno svira na violi. Šta joj se događalo?, pitao se. Da li je bila bolesna? Da li je žalila za nečim? Ili je, pomislio je Ijutito, ovo deo njene zavere da unizi Sinanov pokušaj u osmišljavanju nove haremske palate?

282

Sultanov harem

Već dve mesečeve mene kako se ovako duri. Ona koja se smeje više se •je ni smešila. Izgledala je kao da je s velikom tugom bila zabrinuta za nešto, a on je gubio strpljenje s njom.

„Hirem, dođi i sedi pored mene."

Položila je violu i sela na divan pored njega. Spustila je glavu na njegovo rame.

„Šta nije u redu, moja Ruskinjice?"

„Nije ništa, gospodaru. Proći će."

„Kad sam te poslednji put video, rekla si mi da je zbog meseca. Pre toga si rekla daje to samo prolazna melanholija. Ne mogu da se setim kada sam te poslednji put video kako se smeješ."

„Gospodaru, oprostite mi ako sam vas uvredila. Možda treba da me pošaljete odavde."

„Možda treba", zarežao je Sulejman.

Skočio je na noge. Iznenadni pokret je uznemirio dva crna čuvara na vratima. Hirem je zgrčila noge u kolenima prislonivši ih uz svoje grudi i izbegavala njegov pogled. Stavio je ruke na kukove i zurio u nju. „Moraš mi reći Šta se dešava!"

„Gospodaru, ne mogu."

„Ne možeš? Ja sam tvoj sultan, tvoj gospodar. Zar si zaboravila?"

„Kako mogu da zaboravim? Volim vas više od samog života."

„Onda mi reci zašto se ovako vučeš. Ne mogu više ni trenutka trpeti takvo jedno raspoloženje!"

Hirem je pokrila lice rukama. „O, gospodaru..."

„Da li ćeš prestati s tim cmizdrenjem i reći mi već jednom!" Zgrabio je z.a ruke, ali pogled na njeno iskrivljeno, ranjeno lice omekšao gaje. Seo je pored nje i stavio njene ruke oko svog vrata. „Reci mi! Molim te!"

„Gospodaru, plašim se za svoju dušu."

Iznenadno priznanje gaje uhvatilo nespregnog. Skoro se nasmejao od olakšanja. „Svi se mi plašimo za svoju dušu."

„Ali vi možete naći oproštaj u dobrim delima, gospodaru."

„Ne razumem."

„Ako se vi plašite za svoju dušu, gospodaru, zašto mislite da ja ne treba da se plašim za svoju?"

Sulejman je gledao u njene oči i shvatio da je potpuno ozbiljna. Nikada nije razmišljao o tome, i iznenadilo ga je da je njoj to palo na pamet. Ipak, ona je bila žena, a žene - tako ga je šejh-ul-islam naučio - nisu imale dušu kao muškarci. One su, po tom pitanju, pre bile poput mačaka ili pasa.

283

Kolin Falkoner

Osim toga, Hirem je prihvatila islam jer je morala, nikada se nije zanosila da gaje prihvatila sa žarom.

„Za šta se plašiš, moja Ruskinjice?"

„Gospodaru, molila sam za prijem kod šejh-ul-islama. Rekao mi je da uprkos mojim mnogobrojnim zaveštanjima, džamijama i bolnicama, da 4a u božjim očima nemam zasluga. Mene će preskočiti, čak i u raju.”

„Ne mogu da zamislim da će Svevišnji moći sasvim da te izbegne, moja Ruskinjice.”

Suze su se ljuto skupljale u njenim očima. „Ne ismevajte me, gospodaru! Ja sam zarobljena i u ovom svetu i u sledećem! Živim u smrtnom strahu za svoju dušu! Šta mogu da uradim?”

Njena upornost gaje potresla. Ona je stvarno to mislila, shvatio je. „Nisam znao da tako duboko razmišljaš o tim stvarima.”

„To je tako nepravedno! Druge žene iz harema su udate za paše i na-mesnike i imaju svoje vlasništvo koje mogu da pretvore vakufe i da dobiju zasluge pred bogom. Ali ja, ljubavnica najuzvišenijeg čoveka na zemlji i branioca islama, u raju ću biti ispod svih njih!”

Sulejman joj je nežno pomerio zalutalu loknu s lica. „Šta ti je tačno rekao Abu Sad?”

„Rekao mi je da nijedna robinja ne može imati zasluge u raju, da dok god sam robinja, predstavljam samo prašinu na nebesima.” Pogledala ga je stisnutih pesnica u krilu. „Tako žarko želim da imam dušu, gospodaru. Tako žarko želim da budem spašena!”

„Moja Ruskinjice”, promrmljao je. Nikada nije osetio toliki nalet ljubavi prema njoj kao sada. Bila je u pravu, naravno. Pred bogom, šta je drugo moglo da se učini?

„Onda ću te osloboditi”, rekao je. „Od danas više nisi robinja. I bog i svi njegovi proroci uživaće u još jednoj duši koja je pronašla pravi put.”

Sledećeg dana, Abu Sad je ponovo odobrio prijem gospodarici Hirem, da bi je savetovao po pitanjima njenog duha. Ono što ga je pitala zapanjilo ga je toliko da je ostao bez reci. Ali, najzad, dao joj je svoju fatvu, i dao ju je iskreno, kao što je bio u obavezi da uradi, prema onom što islam nalaže i prema učenju Kurana.

284

Sultanov harem

71.

Sultanove odaje i soba za prijem - selamluk - bile su odvojene od njegovog haremluka samo jednim vratima. Vodila su iz njegove sobe u hodnik, a zatim u lavirint dvora, spavaonica koje su nekada pripadale slugama i evnusima iz njegove svite.

Ubrzo je taj put postao poznat unutar palate kao Zlatni put, i duž tog hodnika Abas je sada žurio do odaja velike kadune, Hirem. Njegovo ljuljanje u hodu činilo mu je pojavu komičnom, rukavi i rub njegovog ogrtača čistili su kaldrmu pod njim, a obrazi su mu bili naduveni od iscrpljenosti, od kretanja njegove ogromne mase tom brzinom.

Zastao je pre nego što je osvetlio stepenice do odaje svoje kadune, na prvom spratu, pripremajući se za napor.

Kada ga je Hirem konačno primila, morao je još jednom da napravi pauzu da bi došao do vazduha, brišući svilenom maramicom znoj sa čela.

„I?” rekla je Hirem posmatrajući ovu predstavu sa divana i teško skrivajući nestrpljenje.

„Gospodar života zahteva vaše prisustvo u njegovoj spavaćoj sobi”, rekao je Abas.

„Ne mogu da dođem”, rekla je Hirem, i to je tako opušteno da je kizla-ragi bilo potrebno nekoliko sekundi da bi shvatio šta je izgovorila.

„Gospodarice?”

„Reci gospodaru života da ne mogu da mu služim”, rekla je Hirem, a Abas je zurio u nju, sada već siguran da je poludela od moći. To je bio trenutak koga se plašio, jer njegova sudbina je sada bila neraskidivo povezana s njenom. Glasno je zastenjao.

Luda namiguša.

Sulejman je ležao ispružen na divanu, očigledno mu je bilo veoma udobno. Samo su ženice njegovih očiju i okrutan položaj njegovih usana otkrivali njegov bes.

»Ona me odbija?» zarežao je.

Abas je u tom trenutku zaželeo da je bilo gde osim u toj sobi. Jedva da je niogao da diše. Osećao je kako se znoj, gust i hladan, sliva niz njegova leđa i bio je svestan da mu kolena drhte. Svilena odora treperila mu je oko nogu kao da stoji na jačem povetarcu. Usta su mu bila suva i jedva je govorio.

285

Kolin Falkoner

„Rekla je, gospodaru, da je njen život pod vašom vlašću, ali da će ako sada dođe možda uvrediti boga i prekršiti njegove svete zakone.” Da, rekla je to, pomislio je Abas. Rekla je to sa osmehom potpune pobeđe koji neću ni pokušati da odglumim.

„Usuđuje se da mi drži predavanje o šerijatu?” „Ja samo ponavljam ono što je rekla, gospodaru.” Sulejman se na tren

skamenio, iznenadivši Abasa kada je naglo skočio na noge. Sulejman je hitro otišao do kreveta i skinuo svileni pokrivač, u besu ga cepajući nadvoje. „Ona ne može da mi prkosi!”

„Rekla je da ne želi da vas uvredi”, dodao je Abas, sada već moleći, znao je, i za svoj i za Hiremin život. „Rekla je da je to čula sa šejh-ul-islamovih usana. On je rekao da, s obzirom na to da je sada slobodna, ne može da vam daje ono što je kao robinja mogla, a da ne uvredi boga.” „Abu Sad joj je to rekao?”

„Da, gospodaru”, odgovorio je Abas uz malo zadovoljstva. Neka za pro-menu ta pompezna i moralizatorska budala oseti kako baklja gori na njegovoj koži. Ako ubedi Sulejmana da traži njegovu fatvu, biće bezbedni. Neće se usuditi da prkosi šerijatu.

Sulejman je izvukao svoj kilis iz korica pored svog kreveta. Rubini u dršci sijali su kao usijan ugalj u tamnoj sobi. Sulejman je pogledao u mač, pa onda u Abasa, lica prekrivenog uskovitlanim besom.

Bože, pomози mi u nevolji, Abas je ponavljao tiho. On će me udariti. Abas je osetio da gubi kontrolu nad bešikom. U poslednje vreme bi se umokrio kao starica. To je bila posledica kastracije, znao je to, kada mu je oštećen mokraćni kanal. To je bio poslednji gubitak dostojanstva u životu obavljenom poniženjem. Počeo je da nosi pamučne pelene, kao beba. Sulejman je podigao mač i zario ga u dušek. „Abu Sad”, rekao je. „To je bila njegova fatva”, rekao je Abas.

„Moramo se posavetovati s njim, onda, jer on bolje poznaje božji um od mene.”

Sulejman je izleteo uz sobe. Abas je prošaputao tihu molitvu proroku za njegovo zauzimanje, i krenuo za Sulejmanom.

Sultanov harem

enog ^esa- Ah' šejh-ul-islam plašio se samo boga, i znao je, s nepoo-m ubeđenjem, srce i um Beskonačnog. Izveo je ceremonijalni ase-ñ što je bilo uobičajeno za Sulejmana kao za sultana, a zatim je smire: no ogleđao u oči drugog čoveka i u njima uopšte nije bilo straha.

Samo su tri siluete bile prisutne u ogromnoj prijemnoj sobi: Sulejman, Abas i Abu Sad. Čuvari koji su doveli šejh-ul-islama, čekali su sa isukanam jataganima ispred vrata.

Sulejman je ljutito gledao sa svog trona, obešenih usana, ipak prezirno stegnutih. „Potrebna mi je fatva”, rekao je. Abu Sad je pognuo glavu i nije ništa rekao.

„U vezi s haseki Hirem - koju zovu Ona koja se smeje. Ti znaš da sam je oslobodio iz svog kulara, svoje robovske porodice? Ona je sada slobodna žena.”

„Kao što vi kažete”, odgovorio je Abu Sad.

„Kao slobodna žena, da li može i dalje da legne sa mnom a da ne uvredi boga?”

Abu Sad se spremio za to Sulejmanovo pitanje još otkad ga je Hirem toj i-tala. Odgovor je, međutim, ostao nepromenjen čak i za gospodara života. „Gak i da ste hiljadu noći legali s njom dok je bila robinja, sada kada je slobodna, to bi bio greh pred bogom. Ona bi dovela svoju dušu u smrtnu opasnost.”

„Kako ona može da resi taj problem?”

„Može da legne s vama, a da se na ukalja, samo ako je vaša žena.”

Sulejman je stegnuo naslone za ruke, ali nije ništa rekao. Abasu je izgledalo kao daje u ustima imao nešto neukusno što bi rado ispljunuo.

Sta će im se sada dogoditi?, razmišljao je. S obzirom na to da je Hirem odbila da mu dođe u krevet, a da on ne može da joj pruži brak, činilo se »da im nema pomoći. Hirem će biti proterana. Šta će se onda desiti sa njim?*

„Odlazite. Obojica”, rekao je Sulejman.

n T? T ° Prestravljen da su g* digli iz kreveta kako bi se L n" Lg°Sp°tdar?m zjvota'carem ^d carevima, vlasnikom ljudskih gla, bio bi prestravljen da pogleda u ledene ponosne oči i da'podnese udar

Sulejman je ostao sam u velikoj sobi, dugo pošto su oni otišli. Izdubljenja visoka kupola iznad njegove glave, pločice po zidovima, dragoceni grimi-Zni i nebeskoplavi tepisi na podu, žuborenje mermernih fontana i tup sjaj tirkizorn ukrašenih kadionica i lampi, samoća velike predivne sobe, sve -se zaverilo protiv njega.

Car nad carevima osećao je očaj snažno kao i najgori bednik u svojoj libi. Sve se svelo na jedan jednostavan izbor.

Oženiti se njome ili odustati

286

287

Kolin Falkoner

od nje. Za njega nije postojalo drugo rešenje. U celom njegovom carstvu sada nije bilo nikoga ko bi mu pomogao. Čak ni Hirem.

Sedeo je pogrbljen na tronu do kasno u noć, posmatrajući senke kako se povlače po zidovima u udaljene uglove sobe. Sedeo je tamo dok mlečna svetlost zore nije prošla kroz visoku tavanicu. A on se i dalje nije pomerao.

Tradicija, dužnost i strah sedeli su zajedno s njim u toku tog bdenja, ali nikada u svom životu nije se osetio tako usamljenim.

72.

Četvrto dvorište Topkapi saraja je u stvari bio šumarak starih borova i izu-vijanih čempresa koji su se penjali uz padine Sarajburna, okružen starim morskim zidovima grada. S jedne strane, dvorište je gledalo na terene za vežbanje džilita i na urušene vizantijske manastire koji su služili kao štale, s druge strane na svetlucavoplavu vodu koju su Turci nazivali Zlatni rog. Tu bi sultan dolazio da se osami, da se moli i meditira.

Sulejman je hodao, pognute glave, ne obraćajući pažnju ni na zbog zbrke u svojoj glavi.

Oženiti se njome ili odustati od nje.

Oženiti se njome ili odustati od nje.

Kako bi odista mogao da odustane od nje? Kao daje i tada bila sa njim, kao da je šetala pored njega, kao da je vetar duvao u njenu zlatnocrvenu kosu; mogao je da je čuje kako se smeje, i kako je zamišljao, osetio utehu u njenoj jednostavnoj mudrosti: „Vi ste kanuni, zakonodavac. Niste vezani istorijom, samo okovima koje sami sebi stavljate. Samo ste vezani šerija-tom. Gospodaru, ne budite tako namrgođeni! Da li je tako strašno što činite u zakonu ono što ste već učinili u srcu?”

„Ipak, postoji razlog za ovo”, rekao je kao da se obraća njoj. „Ne mogla se olako rastati sa tradicijom. Ona nas povezuje sa našim precima i našim nasledem. Još od Tamerlana...”

„Da li se zaista plašite za moju sudbinu?” čuo je Hirem kako se smeje. „Da li će ijedan od vaših neprijatelja ikada videti zidine Stambola? Ko bi vas mogao poraziti u bici?”

Sulejman se penjao „stazom koja je terala kamile da vrište” do najviše tačke dvorišta. Odatle je mogao da gleda na jug, kroz ljubičastu magW

288

Sultanov harem

Mramornog mora; iza se prostiralo Sredozemlje, i njegove kolonije u Egip-Berbeiji i Alžiru; preko vetrom izbeljenog Bosfora nalazili su se čem-U'esi Čamlidže, a iza je počinjala Azija i putevi za karavane koji su vodili a istok, ka Siriji, Azerbejdžanu i Jermeniji. Sve to je pripadalo njemu. Luka na severu je vrela od jarbola ukotvljenih Dragutovih galija, koje su osvojile Sredozemno more i pretvorile ga u tursko jezero; iza njih su bila skladišta i palate Venecijanaca, Đenovljana i Grka; sve te velike republike su njemu plaćale porez. Iza Galate su bile Rumelija, Bosna, Vlaška, Transilvanija, sve posedi Osmanlija.

„Pogledajte”, čuo je kako Hirem kaže, „koji kralj bi mogao da vas po-bedi i da me natera da ga poslužujem za stolom? Vaše carstvo se širi preko Evrope, Azije i Afrike. Čak i veliki vladar Karlo ne usuđuje se da se suoči sa vama u bici. Koga se plašite? Ferdinanda? Šaha Tamaspa?”

„Oni su prašina pod mojim nogama”, glasno je izgovorio Sulejman. „Čega se onda plašite, gospodaru? Koji je to kralj od koga drhtite i koji vas može naterati da me odbacite... mene koja vas toliko volim?”

Hiremine oči se ispuniše suzama. Slika je bila toliko stvarna da je Sulejman pružio ruku da bi je utešio. Ali tamo nije bilo nikoga. Samo vetar i bol u njegovim mislima. Ako bi odustao od nje, tako bi zauvek i ostalo. Ponovo bi bio sam, sam sa ogromnom odgovornošću za carstvo, i s teškim božjim teretom. Ona mu je tada bila sve: njegova savest, njegova uteha, njegov sa-vetnik, advokat, prijatelj. Ona je bila vezir koga nikad ne bi mogao da ima, jer vezir koga bi previše voleo izdao bi ga, poput Ibrahima. Ona je, tako-đe, bila njegov harem, hiljadu žena u jednoj; žena koja je mogla da umiri i njegovu dušu i telo.

„Ne mogu da je se odreknem”, rekao je i odlučio. Učiniće nezamislivo jer je druga mogućnost bila nepodnošljiva.

Kada su Abasa ponovo pozvali kod druge kadune, on se pripremio za sve osim za ono sa čim se suočio.

Jutros je dobro položena, primetio je sa olakšanjem. Nije gubila vre-me na uobičajene šale. „Da li bi voleo da se otarasiš svojih devojaka, Abase?” pitala ga je.

„Gospodarice?”

„Sultanu više ne treba njegov harem. Devojke će se udati za njegove spahije i ministre. Treba odmah da počneš sa ugovaranjem.”

289

Kolin Falkoner

Abas je klimnuo glavom pokušavajući da prikrije svoju zapanjenost Sultan bez harema! Kako je to postigla?

„Pohvaljujem njegov sud.”

„Pohvaljuješ moj sud”, nasmejala se Hirem.

„Odmah ću početi, kao što naređujete, gospodarice.”

„Zar ne želiš da znaš zašto, moj Abase?”

„Nije na meni da preispitujem odluke Moćnog”, rekao je Abas zadovoljan što je uspeo da sakrije prezir u glasu.

Hirem ga je ipak opazila i nasmejala se oduševljena. „Abase, ti si zaista dragocen! Ipak ću ti reći, jer ćeš ionako saznati veoma brzo. Gospodaru života više ne treba harem jer će uskoro imati caricu!” Abas je zatreptao. „Caricu,

gospodarice?"

„Gledaš u buduću ženu osmanskog sultana, Abase." Ponovo se nasmejala. „Zar nisi zadivljen lepotom takvog prizora?"

„Kao što vi kažete, veličanstvo", Abas se složio. Nemoguće, mislio je u sebi. Nemoguće! Sulejman nikada neće to učiniti!

Uoči venčanja Sulejmana za haseki Hirem - koja je na dvoru bila poznata kao Ona koja se smeje - Stambol je imao priliku da prisustvuje najvećoj proslavi koju je ikada video.

Hleb i masline su deljeni siromašnima; sir, voće i džem od ružnih listova srednjoj klasi. Glavne ulice su bile okićene cvećem i zastavama - skar-letnim zastavama Osmanskog carstva, zelenim zastavama islama,

Organizovana je povorka svadbenih darova, stotine kamila, natovarenih tepisima, nameštajem, zlatnim i srebrnim vazama, sto šezdeset evnuha koji će biti deo pratnje gospodarice Hirem. Rvači, strelci, žongleri! gimnastičari prikazivali su svoje veštine na Hipodromu dan i noć; divlje životinje su paradirale po Atmejdanu - lavovi, panteri, leopardi; slonovi su bacali lopte svojim velikim surlama, žirafe sa svojim nemoguće dugačkim vratovima izmamljivale su uzvike iznenađenja iz gomile.

U drugoj koloni ogromna vekna hleba, veličine jedne sobe, vožena je na platformi koju su vukli volovi, dok su gradski pekari bacali male tople vekne prekrivene susamom i mirodijom u gomilu. Hiljade ljudi se okupilo oko arene, penjući se na drveće da bi videli sultana ili primili poklon u novcu, svili ili voću, kojim su sultanovi robovi zasipali masu.

U međuvremenu, u šaraju, Hirem je postala carica u jednostavnoj ceremoniji kojoj su prisustvovali samo ona, Sulejman i Abu Sad. Sulejman je dotakao Hireminu ruku pokrivenu velom i prošaputao: „Ovu ženu, Hirem, proglašavam svojom ženom. Sve što pripada njoj biće njeno vlasništvo."

290

Sultanov harem

Samo je jedan čovek bacao svoju senku na ovu ceremoniju. Izbegavao ju • celog tog dana, kao što ju je izbegavao poslednjih sedamnaest godina.

Mustafa.

Imao je dvadeset i šest godina i čekao je svoj trenutak u Manisi. Popularan među pašama i janičarima, on je već bio izabran, naredni sultan. Da, ja jesam carica, pomislila je Hirem. Sada sam bezbedna od drugih žena. Sada samo treba da se plašim muškarca. I tu ću prepreku vremenom ukloniti.

Podigli su platformu na Hipodromu odakle je Sulejman posmatrao zabavu na tronu od lapis lazulija", sa sinovima pored sebe. Iza njega, u ogrtaču od ljubičaste svile, prekrivena velom, Hirem je takođe posmatrala kroz mre-žasti paravan.

Selim se meškoltio, prekrštenih nogu na debelom tepihu pored očevih nogu. Bio je gladan. Gozba je bila spremljena u palati: srtetina, najfinija živina, supa od voća s pravim ledom, šerbeti s limunovim sokom, sneg s ukusom meda... Creva su mu krčala.

Ispod njih, u areni, lavica je rastrgla divljeg vepra jednostavnim zamahom svojih kandži, dok je njen mužjak zevao i nezainteresovano posmatrao. Selim se nasmejao, uživajući u prizoru, kikoćući se dok je divlji vepar cvileo i ritao se. Vepar je bio na leđima, valjajući se po prašini i ostavljajući prašnjavo ružičast prag. Lavica je kružila, pazeći na njegove kljove, i ponovo je zamahnula kandžama, zakačivši deo iznutrice zveri.

Nešto je nateralo Selima da se okrene. Kroz paravan, iza Sulejmanovog trona, video je par zelenih očiju kako ga posmatraju, kao maleni smaragdi u tami. Majka, pomislio je.

Brzo se okrenuo, ali je osećao da oči i dalje gledaju u njega. Kako je orga-nizovala sve ovo?, ponovo se pitao. Kako lije naterala Sulejmana da se njome oženi? Imati tako moćnu majku u isto vreme bilo je i uteha i užas. Ako je uspela da natera sultana da radi šta ona hoće, bila je sposobna za bilo šta.

Šta li onda hoće sa mnom?, pitao se. Kakve li planove ima za mene?

Lavica je završila poigravanje. Vepar se tresao, ležeći na boku, i dalje živ, kada je lavica povila glavu da bi odgrizla prvi komad mesa. Obično bi tako nešto probudilo njegov apetit. Ali, Selim je iznenada shvatio da više nije gladan.

Još jednom se osvrnuo, ali zelenih očiju više nije bilo.

Poludragi kamen, ultramarin, morskoplavo.

291

Sedmi deo

raj na zemlji

73.

Đulija je posmatrala kako se crna kočija zaustavlja čangrlajući po kaldr-misanom dvorištu ispod njenog prozora.

Crni evnuh je sišao s kočije da bi smirio konje, dok je drugi otvorao vrata. Prozori su bili prekriveni crnim taftom, pa nije mogla da vidi njihovog posetioca. Đulija je tek pomalo bila zainteresovana. Ludoviči je često pravio društvo

gostima u toku dana, obično drugim trgovcima iz Veličanstvene zajednice.

Videla je priliku kako se pomalja iz kočije, glave pokrivene kapuljačom ogrtača. Namrštila se. Nijedan prst nije joj bio vidljiv, ali po užurbanim koracima pretpostavila je da je u pitanju žena.

Nekoliko trenutaka kasnije Zumbul je nežno pokucao na njena vrata da bi najavio gosta.

Zinula je kada je pridošlica skinula kapuljaču ogrtača i nasmešila se.

„Sirhana!"

Sirhana se nije skoro ni promenila. Možda je bila malo mršavija, uz sitne bore oko njenih usana i očiju. Osim toga, sve je bilo kao i pre Šest godina. Ponovo su bili u šaraju, zlobnom manastiru koji su mogli da vide preko vode sa balkona, kao tamnu siluetu na ljubičastom nebu.

Sirhana je nosila jaknu od zelenog brokata iz Burse, na kopčanje na-Pred i oko struka spojenu sa tri biserna dugmeta. Duge rukave je prebacila Preko ivice divana i dosezali su skoro do zemlje. Košulja joj je bila od dra-gocene kao sneg bele svile, ukrašena čipkom, i visila je preko njenih belih šalvara, koje su joj u naborima padale preko članaka.

Rubini su

Kolin Falkoner

svetlucali na njenim prstima i sijali kao varnice u njenoj kao ugalj crn • kosi. Oko vrata i struka bili su joj nanizani biseri, a na člancima ruku nogu nosila je zlatne narukvice.

Đulija je, u venecijanskoj crnoj odeći, izgledala ispijeno i beživotno po red nje. Gledala je sjajnu kožu Sirhaninih ruku, i osetila krivicu zbog žudnje u sebi.

Đulija ju je držala za ruku kao školarica. „Reci mi", rekla je smejući se „Sve mi reci!"

„Gledaš u poštovanu, udatu ženu!" rekla je Sirhana.

„Kako si izašla iz harema?"

„Sulejman se otarasio devojaka..."

„Nije tačno!"

„Kažu da ga je Hirem ubedila da mu više ne treba harem! Kizlaraga je uredio moj brak s jednim spahijom. Zove se Abdul Sahin-paša. On je jedan divlji bradonja, a njegov organ je debeo kao moj zglob!"

Đulija je stavila ruku preko usta. „Sirhana!"

Ova je slegla ramenima. „Lepo se ophodi prema meni. Mislim da više voli dečake. Ne znam. Nije tako loš. Možda bih mogla da ga volim. Da nije muškarac." Nagnula se i spustila glavu Đuliji na rame. „Tako si mi nedostajala. Možda je greh, ali dok si ti bila tamo, ja sam bila srećna u haremu."

„I ja sam", rekla je Đulija. „Kako si me pronašla?"

Sirhana je šmrncnula i podigla glavu. Oči su joj bile vlažne. „Bilo je to onog jutra kada sam napuštala harem.

Kizlaraga je došao i rekao mi da si još živa i da si udata za venecijanskog trgovca, Ludovičija."

„Abas!"

„Mislila sam da si mrtva", Sirhana joj je rekla. „Šest godina sam te žalila. I dalje ne mogu da verujem!"

Obavila je ruke oko Đulijinog vrata i poljubila je. Đulija je začula sebe kako iznova i iznova ponavlja Sirhanino ime, zatvorila je oči, osetivši kako joj Sirhana skida haljinu i prepustila se nežnim zadovoljstvima svoje ljubavnice.

Jadni Ludoviči, pomislila je. Kad bih samo mogla da ga ovako volim.

Sunce je zašlo iza sedam brda, glasovi mujezina dizali su se iz prašnjavog grada pozivajući vernike na molitvu.

Svetio se kao tečno zlato prosulo po vodama Roga, i obrisi platana i čempresa rastvorili su se u senke

Sultanov harem d /idovima saraja. Sedeli su na terasi na koju se spuštao mrak, pričajući

Pa, reci mi šta se dešavalo", rekla je Đulija. „Da li je stvarno istina? Suleiman je stvarno poudao ceo svoj harem?"

Nema više meda u tegli", rekla je Sirhana. „Ostala je samo Hirem sa njenom svitom. Ona koja se smeje sada ima stotinu robova da je služe. Dolazi i odlazi kad god hoće, s trideset evnuha u svojoj straži."

„Ako zmija može tako dugo da preživi među toliko mnogo otrovnica i zaslužuje to."

„Kizlaraga mi je rekao da je zbog nje sultan naredio da te udave."

Abas, Abas... razmišljala je Đulija. Čak ni tad nije želela da razmišlja o onome što su mu učinili. Corpo di Dio, kako je mogao da nastavi dalje?

„Živa sam, Sirhana. Više nije važno."

Sirhana je izgledala razočarano. „Treba da pokušaš da više mrziš. Ne priliči ženi da ne bude pakosna."

Đulija se nasmejala. „Ono što Hirem sada čini ne može da utiče na mene."

Sirhana je ipak nastavila. „Strani ambasadori daju joj poklone, kao i sultanu. Čak joj šalju i pisma da bi pokušali da je nagovore. Veziri, muftije i age javno joj izražavaju počast preko kizlarage. Čak i moj muž to radi. Kaže da je ona moćnija nego što je Ibrahim ikada bio."

Đulija se nasmešila. „Siroti Sulejman."

Sirhana je savila noge pod se, smestivši se na divan kao glatko razmaženo mače. „Kakav je bio?"

Đulija se nećkala. „Reci mi!" nagovarala ju je Sirhana.

„Skoro da nije rekao ni reci. Skinuo mi je odeću i onda je legao na mene..."

»I nije veliki?"

„Ne."

»Kažu daje stvarno veliki."

„Sirhana..." Đulija je bespomoćno raširila ruke, začuđena, kao što je uvek i bila kad zatekne sebe da priča o nečem tako sramotnom. „Ležao je na meni i stenjao. Onda se ponovo otkotrljao. Ništa se nije dogodilo."

Setila se kako je Ludoviči vodio ljubav s njom prvi put. Do tada nije shvatila zašto je Sulejman bio toliko ljut.

»Znači on je impotentan! Sultan je impotentan!"

^Đulija je uhvatila prijateljicu za ruku, uznemirena. „Ako kažeš živio ausi> svi ćemo biti ubijeni!"

294

295

Kolin Falkoner

„Najbolji trač koji sam ikada imala i ne smem nikom da kažem!" nadu rila se Sirhana, šaljivo.

„Odrubiće nam glavu!"

„U redu", rekla je Sirhana, i povukla se. „...Kako je sa Ludovičijem?"

Đulija je spustila pogled. „Nije kao sa tobom."

Sirhana je izgedala zadovoljna njenim odgovorom. Pogledala je preko Roga, u lampe koje su trepereći oživljavale uz brda starog grada. Pozivi mujezina su zamrli, odjek je jenjavao stapajući se sa ljubičastom večeri. Mir se spustio na grad. „Moram da krenem."

Đulija je uhvatila za ruku. „Ne želim da ideš."

„Moram."

Nekoliko minuta kasnije, Đulija je posmatrala priliku s kapuljačom kako se vraća u crnu kočiju u dvorištu. Ja nisam pobegla iz harema, pomislila je. Donela sam ga ovde sa sobom. On je bio moje zatočeništvo i moje oslobođenje.

Zagnjurio me je u smrtni greh. Sada, kada se Sirhana vratila u moj život, ponovo sam se rodila.

Nije to bila samo telesna strast, mada je požuda koja se u njoj ponovo probudila bila veoma stvarna. Bilo je više od toga; bila je to čežnja za intimnošću koju nije mogla da ima ni sa jednom drugom osobom, fizička uteha koja je bila jednostavna. Preljuba bez posledica, možda. Ali ne i bez greha, pomislila je.

Ipak, to je greh bez kog ne mogu da živim.

Bože, pomoz mi.

Sirhana je nestala iza crnih zavesa od tafta u kočiji i nekoliko trenutaka kasnije konji su zatoptali prolazeći kroz kapiju i Đulija oseti kako joj « osećaj usamljenosti ponovo vraća.

se

74.

Sudbina je naklonjena Ludovičiju Gambetu. Skoro.

Donela mu je moćnog i uticajnog prijatelja iz Visoke porte: kao posledica toga, njegov posao je napredovao više nego stoje i mogao da zamisli. Sudbina mu je takode donela i prelepu ženu iz ugledne venecijanske porodice.

Ipak, u oba ova sjajna poklona bili su zatureni srebrni kovčežići bola. Njegova dobra sreća bila je zasnovana na Abasovoj propasti; Đulija je pr1" padala njemu samo zato što nije mogla da pripada nikom drugom.

296

Sultanov harem

ak' posle osam godina nije mogao da se privikne na činjenicu da je prijatelj iz mladosti sada živeo u sultanovoj palati kao evnuh i rob. nije mogao da se sastane sa Abasom, a da ne oseti gorčinu gađenja i gnušanja u sebi.

A zatim, tu je bila i Đulija.

Sada je bila bezvredna svima osim njemu. Lagao je Abasa, i zadržao je u Stambolu za sebe. I, mada Abas nijednom reci nije prigovorio, mogao je da vidi prekor u njegovim očima svaki put kada bi se sreli. Saznao je nekako. Krivica njegove dvoličnosti ga je i dalje izjedala.

Da je bar bilo vredno toga, da je bar malo mogla da ga voli.

Deo njega - deo njega koji je i dalje bio Venecijanac - govorio je da to nije važno. Ona je bila žena, bila je prelepa, njegova da je vodi u krevet i da u njoj uživa gde god želi. Šta bi još mogao da poželi?

Ali postojao je i drugi deo - bez sumnje, otpadnik u njegovoj duši - koji je želeo da mu ona uzvрати osećanja. Želeo je da mu bude posvećena. A to je bilo upravo ono što mu je bilo uskraćeno.

Izgradio je novu palatu na višim delovima Pere, koja je imala pogled na Zlatni rog. Oblačio je Đuliju u najlepši somot i čipku iz Venecije; njene prste krasili su rubini i dijamanti. Imao je bogatstvo, udobnost i uticaj, sve što mu je

u njegovoj zemlji bilo uskraćeno. Ali ono što je želeo više od svega bila je Đulija, pogled njenih očiju i strast u njenom tamnom zagrljaju, koja bi mu govorila da ga voli. A to nije mogao da ima.
Corpo di Dio! Zašto mu je to bilo toliko važno?

Stajao je na terasi i posmatrao Đuliju kako čita u vrtu. Letnje cveće je bilo u punom cvatu, vazduh se punio mirisom čempresa i borova. Sišao je mermernim stepenicama u vrt. Videla ga je i sklonila knjigu. „Izgledaš zadovoljan sobom”, rekla je.

»Ne sobom, ne mogu da preuzmem zasluge.“ Seo je pored nje na mer-mernu klupu. Bilo je hladno tu, u senci čempresa. Kroz lišće je posmatrao kako kajaci klize svetlim vodama Roga, prema ljubičastoj silueti kupola i minareta Saraja, na suprotnoj obali.

»Sta se dogodilo?“

»Čuo sam šaputanja iz Porte. Kažu da će se Rustem-paša oženiti sultanovom ćerkom.“

»Mirimom?“

»To sam čuo.“

»Onda će skoro sigurno postati vezir.“

»Da.“

297

Kolin Falkoner „To te čini zadovoljnim?“

„Da sam na strani anđela, ne bi. Ali ja sam samo skromni trgovac i mogu sebi to da priuštim.“ Uputio joj je sarkastičan osmeh. „Nisam bio n strani anđela otkako sam napustio Veneciju. Nisam čak ni tamo. Možd baš zato imam sve ovo.“ Pokazao je na palatu i vrtove. „I dalje ne razumem.“

„Sultanov vezir, Lufti-paša, težak je za saradnju. Previše je pošten.“ „Fatalna mana za vezira.“

Nasmešio se. „Odista. Rustem bi, s druge strane, prodao rođenu majku za deset posto provizije.“ „Onda će on biti odličan.“ „Siguran sam da će uspeti.“

„A ti ćeš moći da šalješ više grčkih brodova kroz Dardanele bez inspekcije. Ali staje nateralo Sulejmana da odabere Rustema za tako divnu priliku?“ „Njegov šarm i dobar izgled?“ Đulija je zatim shvatila. „Hirem!“

„Pa, to je ono što pričaju po bazarima. Vreme će reći svoje. Mada, mogu samo da zamislim šta je učinio da bi zaslužio njeno pokroviteljstvo.“ Po-smatrao ju je. Tog dana je izgledala drugačije. U njenim obrazima je bilo nekog rumenila koje ranije nije video. „Juče si imala posetu“, rekao je. Izbegla je njegov pogled. „Da li to nije u redu?“ „Ko je dolazio?“

„Devojka. Prijateljica iz mojih dana u šaraju.“

„Kako je saznala...?“

„Abas.“

„On joj je rekao?“

„Ona je prijatelj. Bezbedno je.“

„Nikad ništa nije bezbedno.“

Izenada je njeno dobro raspoloženje nestalo. „Prikucalo si me ovde za zid kao leptira, da me gledaju i da me nikad ne dotaknu. Ponekad poželim da sam mrtva!“

Ludovići nije odgovorio. Trenutak kasnije izgledalo je da je Đulija zažalila zbog svog ispada. „Izvini“, rekla je.

„Znam da si se doveo u opasnos kada si išao... da me pecaš... u svom čamcu.“

Ludovići je oborio glavu. „Ne. To što si rekla je tačno. Nemam pravo-Doveo sam te u bespotrebnu opasnost držeći te ovde. Želeo sam te sarno za sebe.“ Duboko je udahnuo. „Imam vinograd na Kipru. Mogla bi da odeš

298

Sultanov harem lamo bi bila bezbedna. Tvoje postojanje više ne bi moralo da bude

l Ä-Ř1-

(C

• gjičeš među Venecijancima, kao sto si i sama... Nisam više Venecijanka. A nisi ni ti.“

„Nećeš više morati da živiš kao zarobljenik. Mogu tamo da te obilazim.“ Đulija se sama sebi nasmešila. Možda bi ga dan ranije molila da ode.

Ali tada...

„Ostaću“, rekla je.

Pogledao ju je iznenađeno. „Mogu da garantujem za tvoju bezbednost.“

„Ne želim da odem iz Stambola.“

On se nasmešio, ne shvatajući prave razloge. „Molio sam se da ne želiš.“

Skrenula je pogled. Ludovići je bio zburjen. Šta je ona želela? Da li Abasa? Nemoguće. Zašto je želela da ostane ovde, u Stambolu?

Neko vreme su sedeli ćuteći dok je Ludovići razmišljao kako najbolje da joj saopšti sledeću vest. „Uskoro stiže

delegacija iz Venecije", najzad je rekao. „Doći će da vide sultana, da pregovaraju za mir."

Još od bitke kod Preveze, pre dve godine, kada je turski admiral Dragut uništio Venecijance, postojalo je nesigurno primirje između Turaka i Sereni-sime. Osmanlije su preuzele kontrolu nad Sredozemnim morem i cedile su život iz Republike - njenu trgovinu. Čak ni rat nije uticao na život u Velikoj zajednici na Peri - osim što je povećao cenu Ludovičijevog nelegalnog žita.

Dulija je bacila pogled prema njemu, mršteći se, pitajući se zašto joj je rekao to.

„Tvoj otac je na čelu delegacije", rekao je.

Prebledela je. Stegnula je pesnice, a zglobovi su joj pobeleli od siline stiska. „Da li će doći ovde?" najzad je pitala.

»Ne, osim ako ga ne budem pozvao. Mada ne mogu da nađem razlog za to."

Dulija je pokušala da se nasmeši. „Nisi mislio da bih želela da ga vidim?" »Ne, nisam."

Zatvorila je oči. „A, Abas?"

Zurio je u nju. „Da, Abas. To je razlog zašto sam morao da razgovaram s tobom. Reći ću mu." »Dobro."

»Stvarno tako misliš?" „Da."

Bio je iznenađen brzinom njenog odgovora. „Abas je postao moćan čovek u Stambolu. Ambasadori koji su išli pred Visoku portu i ranije su acani u tamnicu u Jedikuli. Ili još gore. Da li si sigurna da želiš da zna?"

299

Kolin Falkoner

Dulijine oči otrovno zaiskriše. „Posle svega što mu je moj otac učinio?" Duboko je udahнула šireći nozdrve. „Da, Abas treba da zna. U stvari" do dala je", volela bih lično da mu kažem."

Ludoviči nije to očekivao. Ali da, moralo je nekad i to da se dogodi. Bio bi budala kad bi pokušao daje spreći.

„Srediču to", rekao je.

75.

G alata

Kočija, poput kutije na točkovima, oslikana cvećem i voćem, nije bila drugačija od stotina drugih u gradu. Kotrljala se kroz prljavu ulicu i zastala ispred drvene dvospratne kuće obojene u žuto, u jevrejsku boju, kao i mnoge druge u toj četvrti. Sluga je otvorio vrata i Đulija je izašla.

Niko je ne bi prepoznao. Nosila je ogrtač dugih rukava koji su nosile sve Turkinje na ulici. Bio je od crne svile, što je davalo naznaku njenog položaja; siromašne žene su nosile crne alpake, dok su žene iz carskog harema nosile ogrtače lila ili ružičaste boje. Nosila je dva vela; feredžu od gaze koja joj je pokrivala lice, nos i usta, ali koja je bila nevidljiva ispod crnog vela koji joj je padao preko glave do struka, sa izrezanim pravougaonim prorezom za oči.

Nisu joj se videle ni noge ni ruke. Jedini znak njene ženstvenosti bio je miris mošusa i jasmina koji ju je pratio, kao slatka oaza među ogavnim mirisima grada.

Odeća je činila turske žene zarobljenicama, ali je takođe bila i njihova sloboda; jer sa ogrtačem i velom čak i žena najvišeg porekla mogla je da izađe na ulicu, a daje niko ne prepozna.

Crna figura je požurila sa ulice kroz vrata kuće, ostavljajući crnog slugu da čeka napolju pored kočije.

Abas ju je ugledao razjapivši usta.

Tokom godina se još više udebljao, primetila je Đulija. Kroz dragocenu svilu njegovog cvetnog kaftana, mogla je da vidi nabore sala i masne jastučice ispod njegove brade. Znojio se, iako je bilo rano ujutru, i još nije bilo vruće. Lice mu je bilo oznojeno, kao i delovi ogromnog belog turbana.

Pokušala je da se seti kako je nekada izgledao, zatim je pokušala da poveže lice dečaka koje je bilo glatko, boje bronzne, kako ga se sećala sa

Sultanov harem

dole, s tim bićem iz noćne more sa jednim belim okom koje zuri i na-duvenim mesnatim licem.

Bilo je nemoguće.

Samo ga se sećala kao kizlarage, ružnog evnuha s neprirodno visokim glasom koji se od besa bečio kada su se prvi put sreli, i koji je šaputao one čudne nežne reci dok ju je čekala smrt onog jutra na Bosforu.

Znači, to je bio Abas.

Pokušao je da ustane. Pljesnuo je rukama da bi sluge došle da mu pomognu.

„Ko si ti?" rekao je, ali je ona po izrazu njegovog lica mogla da vidi da on to zna.

Čekala je, ne pomerajući se. Šta ako bi je dvojica slugu koje je doveo iz palate prepoznali? Ali on je već pretpostavio o čemu ona razmišlja i pošto su mu pomogli, poslao ih je napolje.

„Đulija?" rekao je.

Podigla je teški veo, i dopustila da joj padne pozadi kao ogrtač, skoro do zemlje. Zatim je skinula feredžu, pažljivo je otkopčavajući, da bi mogao da joj vidi lice.

„Zdravo, Abase."

Pokrio je lice rukama i okrenuo joj leđa.

„Šta nije u redu?"

„Nije trebalo da dolaziš", zastenjao je.

„Morala sam da te vidim. Još jednom."

„Rekao sam Ludovičiju da više nikada ne želim da te vidim. Zašto me ovako mučiš?"

„Molim te, Abase..."

»Kada bi znala kakav mi bol nanosiš, ne bi uradila ovo!"

Đulija nije znala šta da uradi. Iznenada se osećala kao budala. On se i dalje nije okretao.

„Abase?"

»Zašto si došla ovde? Šta te je obuzelo? Zašto je Ludoviči dozvolio ovo?"

»Okreni se..."

»Da bi mogla da posmatraš moju lepotu?"

»Ludoviči je lep čovek. Ali ja ga ne volim. A tebe sam oduvek volela."

»Prestani!"

»Okreni se..."

Kada se Abas okrenuo lice mu je bilo izobličeno od besa, zdravim okom

ao ju je pun bola i besa. „Odlazi! Čemu sada može ovo da služi? Moja

300

301

Kolin Falkoner

Ljubav prema tebi koštala me je svega! Samo mi dozvoli da te zaboravi zaboga! Sada odlazi!"

Dulija je ispružila ruke prema njemu, zatim ih pustila da padnu. „Aba se... Nikada nisam imala priliku... spasao si mi život..."

„Zato što sam te voleo. Da li ćeš mi uzvratiti ljubav? Kako? Svojim po ljupcima? Da li ćeš me povesti u svoj krevet? Da li ćemo postati ljubavnici?" Bes je iščileo s njegovog lica. Dulija je koraknula prema njemu, da bi ga utešila, ali on je ispružio ruku da bi je zaustavio. „Nemoj..." rekao je.

„Da li možeš da zamisliš kako je meni, Dulija? Da osećam požudu prema ženi, i da znam da nikada neće postojati način daje ispunim? Da i dalje u sebi nosim ovu strast, ali da ne mogu da je oslobodim? Čovek ne može da oseća ljubav prema ženi, a da ne oseća potrebu da je telesno zadovolji. I šta onda da radim? Nema slobode za mene, nikada. Nikada. Boli me i gorim svakoga dana, okružen ženama. Odsekli su mi moju muškost, ali ona je i dalje tu. Svakoga dana osećam da sam zarobljen u kavezu u kom ne mogu uspravno da sedim niti da ispružim ruke ili noge. Svaki prirodan pokret mi je uskraćen, telesno i emocionalno. Želim da volim i da budem voljen. Ali kako? Kako bih ikada mogao da okusim ljubav sa ženom? Oduzeli su mi svaki razlog da živim! Nema pakla nakon smrti, Dulija. Ovde je, sada. I ja sam u njemu!"

Njegov jed je minuo, ramena su mu potonula i naslonio se na zid, isprekidano dišući. Dulija je stajala. Šta može da se kaže? „Molim te, idi", prošaputao je.

„U redu. Ali, prvo, moram nešto da ti kažem. Nisam došla ovde da te mučim, kao što ti kažeš." „Onda mi reci, i idi."

„U vezi je s mojim ocem."

U prvom trenutku važnost nije obratio pažnju na važnost njenih reci. „Goncaga?" najzad je rekao. „Dolazi u Stambol." „Sigurna si?"

„Bajlo je juče rekao Ludovičiju. Serenisima je poslala delegaciju za mir kod Porte. Moj otac će biti ambasador." Abas je skliznuo niza zid i seo je zgrčenih nogu na tepih. Glavu je stavio na kolena. „Znači, đavo se približava raju", promrmljao je.

Začutao je. Duliji je iz njegove tišine bilo jasno da treća da ide, ali očajnički je želela da ga uteši. Kleknula je pored njega. Nije se bunio pa se ona nagnula unapred i obazrivo ga poljubila u čelo.

302

Sultanov harem

Nije se odmakao od nje, pa je skinula njegov turban i stavila ga pored sebe na tepih. I dalje nije podizao pogled. prešla mu je rukama preko glatke, izbrijane glave. Njegova ćelavost ju je istovremeno i odbijala i privlačila. Mogla je da vidi kosti glave kako se crtavaju na njegovom sjajnom temenu. Uхватила ga je rukama za obraze i okrenula mu lice prema sebi.

„Abase..."

Jedno oko je gledalo u nju, prazno, molećivo.

Spustila mu je ruku i podigla njegov kaftan. Njeno srce je lupalo dok je prolazila prstima preko obrijane butine, boreći se da se njen užas ne pokaže na licu. Kada je stigla do njegovih prepona, tamo nije bilo ničeg. Kao Sirhana,

pomislila je, osim što nije ovlažio za dobrodošlicu, nije je imao latice ruže. Samo voštano tkiva ožiljka, neobični osećaj ostatka muškosti.

Začula ga je kad je glasno udahnuo. Od bola, od šoka, od užasa? Nije joj dao objašnjenje.

Čula je priče u haremu - uglavnom od Sirhane, koja je bila nepresušni izvor ogovaranja i svakakvih priča - da su neke žene izazivale orgazam kod evnuha mešavinom jakih afrodizijaka i masaže međunožja.

Ili su možda sve to bile gluposti.

Klečeći između njegovih nogu, spustila se i prebacila ogrtač preko glave. Ispod ogrtača je bila potpuno gola. „Na mojim bradavicama je hašiš“, prošaputalaje.

Abas je bio poslušan kao dete. Lagano se približio njenoj bradavici i počeo da sisa.

Dulija je nastavila da ga mazi, milujući ga jednom rukom po glavi, a drugom masirajući ga po preponama. Ponovo je čula kada je zastenjao, od zadovoljstva, a disanje mu je postalo sve brže i teže. Okrenula je glavu da bi prikrla svoje gnušanje zbog stranog osećaja iskasapljenog mesa pod svojim prstima.

»Dulija“, zastenjao je.

Nastavila je da ga masira i posle nekoliko minuta on je počeo da se kreće sa njom, dahćući, dok su mu usta i dalje bila na njenoj dojci. Radi, pomislila je. Uradila sam to. Sirhana je bila u pravu.

Počeo je da se meškolji, pribijajući se preponama uz nju. Radila je pr-ima sve brže i brže, zanemarujući grč u ruci.

Zabacio je glavu i zajecao, ^puštajući iste tihe zvuke kao što je Sirhana ponekad činila.

Zatim se iznenada, bez upozorenja stresao, dugim treperavim grčem °)I je prošao kroz celo njegovo telo. Stisnuo ju je gotovo do gušenja.

303

Kolin Falkoner Zatim ju je pustio i pao na zid, zatvorenih očiju, usta široko otvor^-u

.vi i. v /.

^niJV

teško uzdišući.

Naslonila se na njega, iscrpljena, osećajući kako joj se znoj sliva između grudi, mešajući se sa njegovim. Dugo se nisu pomerali.

„Abase“, najzad je prošaputala.

„Ostavi me sada.“

Uzela je ogrtač i lagano ustala.

„Čekaj“, promrmljao je. „Daj da te još jednom pogledam.“

Dugo je zurio u nju; kada se najzad okrenuo, znala je da treba da pođe. Prebacila je ogrtač preko glave, stavila feredžu i veo.

Ponovo sam skrivena, pomislila je. Kao u vreći.

Abas je i dalje čučao uza zid, naduven, njegovo slepo okobilo je napola otvoreno, a kaftanom izgužvan na kolenima. Bilo kome drugom takav prizor bio bi užasan, znala je.

Međutim, ona je osetila kako je preplavljuje talas nežnosti. „Volim te“, prošaputala je i otišla.

Skoro ceo sat Abas se nije ni pomakao. Čuo je čangrljanje točkova kočije dok se udaljavala niz ulicu, zatim je posmatrao kako se senke lenjo kreću po sobi, sunce se podizalo iznad krovova i prodiralo kroz proreze na prozorima. Nije bio fizički paralisani. Sve je to bilo varka, predstava koju je izveo kada je shvatio da je njen trud potpuno uzaludan; mogla je isto tako da izazove vrhunac masirajući ga po dlanu. Ali nije želeo daje ponizi, i zato je odglumio svoje zadovoljstvo.

Njeno saosećanje bilo je ono što ga je dirnulo. Znao je da su njegovo telo i lice odbijali druge; čak se i sam sebi gadio. Ipak, ona mu je pokazala ljudskost koju je zaboravio. Dala mu je i nežnost i ljubav.

Zgrčio se u kolenima i ležeći postrance na podu. Posle nekog vremena počeo je da plače, prvo žaleći sebe, a zatim, nju.

A posle, zbog besa.

Pera

Popodne je bilo prljavoplavo. Antonio Goncaga je gledao preko Roga u pa-latu na Sarajburnu, Kubealti* kula uzdizala se kao minijaturni zvonik na

Sultanov harem 'zontu. Čempresi i borovi zbijeni u crne senke ispod zidina bili su kao

SP4 „Znači ovo je dom II Signor TurcoS“

„Moramo pažljivo pregovarati sa njim“, rekao je bajlo.

Goncaga nije pokušao da sakrije izraz prezira koji mu se u trenutku pojavio na licu. Nije prezirao bajlovu brigu oko trgovine - na kraju krajeva, trgovina je bila ta koja je Lava Svetog Marka činila onim što jeste - već je prezirao ono u šta je sumnjao još otkako je došao tu, da je bajlova odanost

Serenisimi poljuljana.

Bili su bogati, prebogati za obične trgovce. Živeli su u velikim palatama; neki od njih su se oblačili u turskom stilu, noseći lepršave kaftane umesto sumornih toga. Još više su ga uznemiravale priče o sultanu i divan« kao da su važniji od dužda i Saveta desetorice.

Sulejman Magnifico, tako su ga zvali. Sulejman Veličanstveni.

„Pobedićemo“, rekao je Goncaga.

„Naravno, ekšelencijo. Ali do tada ih ne smemo provocirati. Sredozemno more je, ipak, tursko jezero.“

Bila je to istina i upravo zato je Goncaga osetio kako besni. Lav Svetog Marka će ih sve sažvakati jednog dana.

„Ne uznemiravaj se, bajlo. Jednog dana će venecijanski lav pimderati sve neprijatelje. Do tada, pravićemo se da smo jagnjad.“

76.

Ambasador uzvišene gospode iz Venecije prešao je kratak put preko Zlatnog roga u carskom kajaku. Kada je stigao do Sarajburna, dvoj ka paša i četrdeset glasnika čekali su da isprate njegovu delegaciju na konjima. Uzbuđeno su jahali do Bab-i-Humajuna*, Kapije Veličanstvenog.

Goncaga je pokušao da priguši svoje oduševljenje ogromnim mermer-mm lukom, i sadržajem njegovih niša.

Odrubljene glave koje su ispunjavale svaku nišu kiselile su se na suncu, a bilo je još glava poput topovske uiadi nagomilanih pored glavne kapije. Grupa derišta se igrala njima.

Ambasador uzvišene gospode iz Venecije prineo je namirisanu maramicu nosu.

Kubealti je zgrada u kojoj se nalazio divan, u prevedu znači pod kupolom.

t Gospodina Turčina. t Carska kapija.

304

305

Kolin Falkoner

Masivni luk bio je dug punih petnaest koraka. Odatle su ušli u n dvorište palate Topkapi, dvorište janičara.

" V°

Goncaga je odmah primetio potpunu tišinu koja se spustila dok su n lazili kroz vrata Porte i izašli na sunčevu svetlost. Mada je dvorište bilo pun ljudi - sluge su nosile pecivo na poslužavnicima, jednog paža su na nosilim nosili u ambulantu, sluškinje su žurile sa svojim kupastim kapama, trupa janičara obučenih u plavo marširala je prema Ortakapiji, perjanice rajske ptice koje su nosili veterani spuštale su se skoro do njihovih nogu - niko od njih nije podizao glas. Jedini zvuk bilo je lupanje konjskih kopita o kaldrmu.

Ortakapija - prolaz za drugo dvorište - sa obe strane imao je osmou-gaonu kulu sa kupastim vrhom poput prigušivača sveca. Bila su tu velika dvostruka gvozdena vrata, a Sulejmanova tugra* - njegov lični pečat - visi-la je iznad vrata na bakarnom štitu. Još glava se crnelo na šiljcima iznad.

Dok nisu stigli do odredišta, Goncaga je bio u razumnoj meri zadovoljan poštovanjem koje su mu ukazali. Ali tada mu je naredeno da sjaše. „Moramo ići peške ostatak puta“, zamucuo je prevodilac. Ambasador uzvišene gospode iz Venecije nevoljno je poslušao. Duž tamnog prolaza koji je vodio nadesno od vratoreve kućice, bila je čekaonica. Dok je Goncaga odmarao noge u slabo opremljenoj ćeliji, prevodilac se potrudio da mu objasni da su sa druge strane vratoreve kućice dželatove odaje, kao i blok za odrubljivanje glava i bazen za davljenje. Bo-standžija je mogao da obradi pedeset glava po danu i da ih postavi na zidove vratoreve kućice, objasnio je s ponosom.

Goncaga mu je zahvalio na podatku i smestio se da bi sačekao. Tri sata kasnije ispratili su ga kroz kapiju u drugo dvorište.

Goncaga je bio besan, toliko da skoro nije ni pogledao aveniju gigantskih čempresa koja je vodila preko celog dvorišta, staze oivičene fontanama i živicom, niti gazele koje su pasle na travnjaku. Pobledeo je od besa hodao je lupajući nogama između dva reda počasnih čuvara, janičara ozbiljnih lica i nepomičnih kao statue, koji su stajali duž staze koja je vodila ka divanu, dok je njegova svita žurila iza njega.

Jedini detalj koji ga je iskreno zadivio bila je potpuna tišina. Niko nije progovarao. Mogao je da čuje samo šapat vetra među drvećem.

* Kaligrafski potpis sultana, urezan u pečat.

Sultanov harem

Ispratili su ga do divana.

Goncaga nikada nije video takvu mešavinu boja. Dok je ulazio, redovi Dvorana su se klanjali, i, protiv svoje volje, Goncaga je sa divljenjem po-matrao raznovrsnost kostima pred sobom, svilu i somot, brokat i saten. Veliki vezir je nosio odeću svetio zelene boje, muftije su bili u tamnopla-voj velika ulema u ljubičastoj, viši dvorski službenici u skarletnoj. Čapljina pera su se njihala kao šuma, dragulji su svetlucali sa turbana i drški oružja, i oslikavali se u uglačanim šlemovima carske garde.

Na dugim srebrnim stolovima je bilo sto jela, tanjiri puni pečene ovčetine, zatim golubovi, guske, jagnjad, piletina. Ambasador uzvišene gospode iz Venecije bio je primoran da sedi na tepihu zajedno sa ostalima da

bi ručao.

„Kada mogu da vidim sultana?“ prosiktao je prevodiocu, nesrećnom čoveku koji se užasno znojio, uprkos relativno hladnom vremenu.

„Vrlo brzo“, uzvratilo je čovek šapatom. „Ali moramo čutati u toku jela.“

Kao što je prevodilac rekao, obrok je pojeđen u potpunoj tišini. Dok su jeli, crni paževi su im sa neuobičajenom preciznošću sipali ružinu vodicu u pehare iz posuda od kozje kože koje su im visile na leđima. Služili su ih ljudi u odeći od crvene svile koji su se u dugim redovima tiho kretali ka kuhinji i iz nje ili su čekali komandu podignutog prsta, kao obojene lutkice. Kolači, smokve, urme, lubenice i rahatluk su služeni kao dezert.

Tokom obeda nije se govorilo.

Svečanost prilike nije poremećena dok obrok nije bio završen i dok okupljeni dostojanstvenici nisu ustali. U tom trenutku crni robovi su se stušili na tanjire grabeći se za ostatke hrane.

To je samo potvrdilo ono što je ambasador uzvišene gospode iz Venecije sve vreme sumnjao o nevernicima. Bab-i-Sadet, Kapija sreće, čuvala je selamluk, sultanove svete odaje. Bogato ukrašeni baldahin prekrivao je ogromnu dvokrilnu kapiju koja je bila okružena s najmanje šesnaest štabova od purpurne stene, i koju je, po Goncag no Proceni, čuvalo bar trideset evnuha. Nosili su anterije od zlatnog brokata, i svaki od njih je držao isukan jatagan, a oštrice su se presijavale na suncu.

Goncagi su dali zlatni ogrtač da ga obuče preko svoje odece da bi bio dostojan da se pokaže pred sultanom.

Zapovednik je zatim prišao da bi uzeo njegove darove.

+

306

307

su

Kolin Falkoner

Četiri sira parmezana.

Prevodilac nije prokomentarisao obilje, ili njegov nedostatak. Čekali ispred kapije dok su pokloni pokazivani gospodaru života.

Izenada su dvojica dvorana uhvatila ambasadora uzvišene gospode iz Venecije za vrat i ruke. Naterali su ga da klekne i poljubi portal Bab-i-Sa-deta, i odvucli ga preko mračnog dvorišta, kroz dvostruki red stražara u prijemnu odaju, arzodasi.

Arzodasi je u stvari bio paviljon ogromnih proporcija, izbočeni krov je pridržavao red stubova od mermera koji su okruživali čelu zgradu. Kada je ušao unutra, Goncagu su užurbano proveli kroz jednu sobu čiji su zidovi bili postavljeni čaršafima od čistog zlata i srebra, i uveli ga u samu prijemnu odaju.

Iako je bio van sebe od besa i poniženja, Goncaga je ipak primetio daje soba u kojoj je bio, jedna od najraskošnije uređenih soba koje je ikada video.

Zidovi su bili ukrašeni finom keramikom, i na njima su na arapskom bili uklesani citati iz Kurana, suiti pismom.

Sofe su bile prevučene venecijanskim brokatom ili ruskim somotom ili kineskim tankim muslinom. Na podu su bili nagomilani tepisi: persijski, sirijski, mamelučki, svi svileni; kineske vaze, veće od čoveka su stajale u uglovima sobe. Goncaga ja čak mogao da vidi i sebe u pozlaćenom venecijanskom ogledalu kako ga drže dvojica crnih robova.

Tron se nalazio u uglu sobe, kao niski krevet sa četiri stuba, okružen tepihom od zelenog satena ukrašenog srebrom i biserima. Čaršafi od čiste svile pravili su baldahin ispod savršeno izdelfjanog kedrovog drveta. Na jednoj strani bio je ukrašen kamin od bronzе, a na duvoj fontana sa slapovima.

Sam tron je bio izrađen od kovanog zlata, ukrašen peridotom* iz Crvenog mora koji je postavljen u zlatne latice.

Biseri i rubini su visili na svilenim resama baldahina. Bio je toliko velik da sultanova stopala nisu doticala zemlju. U jednom trenutku, Goncaga je imao osećaj da će se obratiti detetu.

Njegov utisak o gospodaru života nije bio određen. Bradato lice ispod belog turbana, ukrašenog velikim perom bele čaplje, tri upletene tijare od dijamanta i rubin veličine oraha, odeća od belog satena kojoj su vatrenost davali rubini i safiri.

Veliki vezir je stajao uz njegovo desno rame.

Goncaga je počeo da se bunі kod svog prevodioca, ali čovek nije slušao. Lufti-paša, vezir mu se obraćao. Možda je bilo važno za ambasadorovo shvatanje njegovog položaja što nije razumeo o čemu se govorilo.

* Svetlozeleni kamen.

308

Sultanov harem

„Da li ja pas obučen i nahranjen?“ pitao je veliki vezir.

„Nevernik je nahranjen i obučen i sada traži dopuštenje da liže prašinu pred tronom mog gospodara“, prevodilac je odgovorio.

„Dovedi ga ovde, onda.“

Goncagu su dvorski službenici naterali da načini tradicionalni pozdrav, salam. Zatim su ga odvucli na sredinu sobe, gde su ga još jednom primorali da glavom dotakne pod. Kako su se približavali tronu, po treći put su mu nabili glavu u debeo tepih.

„Pas je doneo namet?“ pitao je vezir prevodioca.

„Četiri sira, veliki gospodaru.“

„Stavi ih u riznicu s drugim poklonima“, rekao mu je.

Ambasadora uzvišene gospode iz Venecije odvucli su nazad prema vratima. Ponovo su ga postavili u položaj poslušnosti, a zatim ga izbacili iz arzdarse u četvrto dvorište gde su ga dvorski službenici pustili.

Goncaga se tresao od besa. Jedva da je mogao da govori. „Šta... je značenje., ponižavate me ovako... Ja., nisam se obratio sultanu!“

„Ali vi se ne možete direktno obratiti gospodaru života“, odgovorio je prevodilac očigledno, začuđen. „Sada idemo u divan. Možete predati svoje sporazume velikom veziru i Savetu.“

Goncaga je zurio u njega kao da je poludeo. Zatim mu je okrenuo leđa i pošao snažno udarajući nogama o zemlju.

77

Pera

„To je ponižavanje! Dolazimo ovde u miru, a oni pljuju na nas! Kako se usuđuju da se ovako ponašaju prema nama?“

Prošla su već dva dana od kako je ambasador uzvišene gospode iz Venecije imao čast da ga primi osmanlijski sultan, a on je i dalje bio potresen. Ludoviči mu je sipao vino iz kristalne boce da bi mu udovoljio.

„Prema svim ambasadorima se tako ponašaju. Još od vremena kada je Murata Prvog ubio srpski plemić.“

„Nisam čak ni dobio priliku da lično razgovoram sa njim! Šta on zamišlja? Ja sam član Saveta desetorice!“

309

Kolin Falkoner

„On je gospodar života, vladar dva sveta, tvorac careva, vlasnik ljud_ skih glava - to je ono što on zamišlja da je, vaša visosti.“ Ludoviči je rekao pokušavajući da prikrije zadovoljstvo zbog Goncaginog poniženja. „Osini toga, sve spoljnopoličke odluke donosi veliki vezir. Sulejman može da odobri ili da ne odobri tu odluku. On se nikada neće direktno cenkati. Bilo bi previše ponižavajuće.“ „Ponižavajuće?“

Bili su u salonu Ludovičijeve palate. Bio je prilično impresivan, mislio je Ludoviči. Dovoljno upečatljiv da bi mogao da razgovara sa Goncagom kao da su jednaki. Bio je opremljen dugačkim stolom od uglačanog kestenovog drveta, izrezbarenim stolicama tapaciranim grimiznim damastom. Pozlaćena venecijanska ogledala su bila nakačena na tri zida, stoje Ludovi-čiju dozvoljavalo da proučava zbunjenost svog gosta iz različitih uglova.

Ne znaš ti pravo značenje poniženja, razmišljao je Ludoviči. Da li možeš i da zamisliš staj Abas propatio?

„Ne možete razumeti Turke kada ih posmatrate sa naše tačke gledišta“, rekao je Ludoviči. „Ceo njihov sistem je izgrađen oko stroge hijerarhije. U njihovim umovima sultanu nema jednakog na celom svetu. Čak ni rimski car... niti dužd.“

Goncaga je prezrivo frknuo i otpio gutljaj vina. „Sultan je jedini koji može na svoj položaj da dođe prosto rođenjem“, nastavio je Ludoviči. „Svi ostali napreduju zahvaljujući svojim sposobnostima. Prethodni veliki vezir, Ibrahim, bio je sin grčkog ribara. Oni imaju sistem koji se zove devširma. Uzimaju dečake i devojčice iz nemusliman-skih porodica i uče ih da budu deo kulara - sultanove robovske porodice. Oni koji poseduju velike sposobnosti mogu se kroz činove uzdići i do velikog paše. Oni koji imaju više snage nego mozga idu u janičare. Ove elitne trupe kojih se toliko plašimo i koje su osvojile pola Evrope za Turke, sastavljene su od rođenih hrišćana! A što se tiče žena, majka sultana može biti i ćerka adidžijskog seljaka. Sistem je savršeno pravedan!“

„Razumem šta hoćeš da kažeš“, promumlao je Goncaga. „Ali možda tvoje divljenje prema sistemu potiče od tvoje lične gorčine.“

Ludoviči je pognuo glavu da bi priznao to. „Ipak, morate priznati, vaša visosti, iako se Turci bore protiv nevernika - kako nas zovu - svim sredstvima koja su im na raspolaganju, nigde na svetu čovek ne može da uživa u svojoj veri tako slobodno kao unutar Osmanskog carstva. Čak i kad zarate s vama.. s nama... nama u Peri je dozvoljeno da ispovedamo katoličanstvo na miru.“

310

Sultanov harem

Tamo dole u Galati, naći ćete Jevreje, muslimane, hrišćane, kako svi rade jedni uz druge, dok u Rimu i dalje hoće luterance da bace na lomaču.“

„Da li si me zato pozvao ovde, Ludoviči? Da nabrajaš sultanove vrline? Možda i sam planiraš da pređeš u islam?“

„Ja ostajem veran sluga Serenisimi. Samo, živeo sam ovde dugo, vaša visosti. Smatrani da ih pomalo razumem.“

„Hvala ti na predavanju“, nacerio se Goncaga. „Veoma je bilo korisno.“

„To nije razlog zašto sam vas pozvao.“

„O?“ Goncaga je dovršio svoje vino i poslužio se sam.

„Razumem da vaši pregovori s Lufti-pašom nisu baš dobro prošli.“

Goncagi se lice još jednom zacrvenelo. „Drski čovečuljak hoće da mu plaćamo namet i ustupimo Kipar! Uskoro će hteti da koristi crkvu Svetog Marka kao svoju letnju palatu!“

„Da li možemo da odbijemo njihove zahteve?“

Goncaga je zurio u njega, lica punog otrova. „Još od Preveze Turci su vladali Sredozemljem, kao što dobro znaš. Bez neprekinutih puteva za trgovinu, naša republika će potonuti u Jadransko more. Zahvaljujući tvojim uzvišenim Turcima!“

„Mogao bi da postoji još jedan način da se ovo resi, ekselencijo.“

„Slušam.“

„Kao što mislim da znate, moje aktivnosti nisu uvek strogo legalne... po osmanlijskim zakonima, u svakom slučaju.“

„Sumnjao sam na to.“

„To me je navelo da uspostavim neke neobične ali vrlo uticajne kontakte. Te veze bi možda sada mogle da koriste Serenisimi.“

„Kako?“

„Istina je da se divim Turcima, ali više volim svoju zemlju. Ako ne us-pete u pregovorima sa sultanom, možda bih mogao da vam sredim sastanak s turskim admiralom Dragutom.“

„Dragutom!“

„On je samo pirat, kao što znate. On se prodaje najboljem kupcu. Znači, ako Venecija mora da plaća namet da bi koristila morske puteve, siguran sam da Dragut ne bi bio tako nerazuman u svojim zahtevima kao veliki vezir.“

Goncaga je iskapio čašu i pažljivo posmatrao Ludovičija. „Pa, moj trgovce, možda si u pravu. Možda ipak možeš poslužiti Republici.“

„Drago mi je da tako mislite“, rekao je Ludoviči.

311

Kolin Falkoner

Sultanov harem

Dulija je posmatrala razgovor iz senki na vrhu stepenica. Moj otac! Kao d je gledala u potpunog stranca. Posedeo je i telo mu je bilo sitnije. Možd zbog godina. Prošlo je skoro dvanaest godina otkada ga je videla. Lice mn je izgledalo mršavije, a bore oko usana su mu se produbile, tako da su mu usne uvek bile obešene, kao da se podruguje.

Ali od njegovog glasa i dalje su je podizali žmarci u stomaku. Donosio joj je uspomene na hladne mermerne hodnike, tihe, sumorne obroke u njegovom prisustvu, crne i prašnjave Biblije, neodobravanje, uzdržavanje.

Osećala se kao što bi se osuđenik osećao kada bi susreo nekadašnjeg tamničara na ulici.

Pokušavala je da pobudi osećaj privrženosti u sebi, ali shvatila je da se oca sada samo užasavala. Osetila je iznenadan nalet zahvalnosti prema Lu-dovičiju, i onome što joj je pružio.

I setila se Abasa.

Abas!

78.

Stambol

Sa prozora palate Abdul Sahin-paše pružao se pogled na veliku kupolu Aja torfije i na Firuz-aginu džamiju. U lepe letnje dane mogli su se videti delfini kako se igraju u Mramornom moru.

Sirhana je imala svoj lični hamam, mermerni zidovi su bili postavljeni rnzom od keramike iz Iznika, u koje je bio uklesan duž kružnice čele sobe stih iz Kurana belo-plavim stilu pismom. Svetlost sa tavanice razbijala se o spirale pare.

Dulija je sedela na ivici kade, dok je Sirhana držala malu kamenu teglu mirisnog ulja i posipala ga po rukama. Počela je da utrijava parfem u Ću-lijmu kožu na vratu i ramenima.

»Napeta si. Nešto nije u redu?“

Dulija je podigla glavu. „Da li se sećaš svog oca?“

„Naravno da ga se sećam.“

„Koliko si imala godina kada su te oteli?“

„Petnaest.“

„Da li si plakala?“

„Nedelju dana. Zašto?“

„Samo mi reci.“

„Bavili smo se poljoprivredom. Moj otac je imao ovcu i nekoliko koza. GaiiH smo i suncokret i malo pšenice. On je

bio dobar čovek, ali bio je veoma star kada sam otišla. Do sada je verovatno već umro. I moja mama ta-kođe. Imala sam desetoro braće i sestara. Svi mi nedostaju. Ali čemu vodi mozganje o tome? Da sam i dalje sa njima, orala bih po polju ili bih brala suncokrete, a ne bih živela u divnoj palati sa sopstvenim slugama."

„Ali da li si ga volela?"

„Svog oca?" Dulija se okrenula. Sirhana je izgledala zbunjena pitanjem. „Naravno." Jako je prstima stegla Đuliju za vratne mišiče, kao da želi da napetost istisne pritiskom. „Dulija, molim te, šta se dešava?"

„Sirhana, Sirhana. Plašim se za svoju dušu."

„Šta?"

„U meni postoji nešto zlo. Osećam."

Sirhana se nasmejala, ali je shvatila da je Dulija ozbiljna. Zagrlila je obema rukama. „Kakvo je ovo ludilo? Prvo me pitaš za mog oca, posle mi kažeš da si zla..."

„Samu sebe ne razumem. Zašto ne mogu da volim muškarca? Zašto više volim tvoje društvo nego društvo svog muža?"

Sirhana ju je okrenula kako bi je pogledala pravo u oči. „To nije loše."

„Naravno da jeste."

„Nikoga ne povređujemo. Žena ne može da oskrnavi drugu ženu."

»Da li se u stvari radi o tome? Ljubav se tiče samo semena?"

..Dulija..."

„Znam da me voli. Znam da želi da i ja njega volim. A izdajem ga svaki Put kada te vidim."

»Mi tešimo jedna drugu. To nije isto kao kada vodiš ljubav sa muškarcem."

»Zato što ne možeš da poseduješ, da imaš vlasništvo kao što muškarac može- Zato ne možemo da imamo jedna drugu?"

»Dulija, o čemu se ovde radi?"

Dulija je uzdahnula i spustila glavu na njeno rame. Gaza koju je nosila lrnana bila je gruba na dodir obrazom. Dozvolila je Sirhani da je grli.

»Kada bi znala da će se nešto užasno desiti nekome, i ako ne bi ništa Uradila da to sprečiš... da li bi to bilo loše?"

312

313

Kolin Falkoner

da ga izmori. Zatim su mu oprali penis i testise vodom s ljutim papricu-ma. Vrištao je od gorućeg bola, onaj sa nožem se ponovo smejaio i rekao d će ih staviti u ledenu vodu čim ih budu odsekli, da se ohlade.

Abas se borio i pokušavao da se izmigolji svom snagom. Preklinjao je j plakao. Sećao se sa sramom, čak i tada, da ih je, jecajući kao beba, preklinjao da kažu bilo koju cenu.

Onaj sa nožem se još jače smejaio i izvukao srpasti nož iz pojasa.

Bilo je nemoguće sećati se bola, pravog fizičkog, ali mogao je da dozove iste te osećaje očaja, straha i bespomoćnosti kad god bi hteo. Sećanja bi ga ispunila tako užasnim bolom da bi nekad čele noći provodio ležeći budan, stenjući glasno bacajući se po krevetu.

Sećao se da je toliko glasno vrištao da nedeljama kasnije nije mogao da govori. Kada su mu čistili ranu kipućim katranom, povratio je i onesvestio se.

Kada je povratio svest i dalje su mu vezivali ranu, koristeći papir natopljen hladnom vodom. Stavili su mu čep u otvor zavoja da bi sprečili isticanje krvi i mokraće.

Sećao se da nije mogao da prestane da vrišti, ali da mu se činilo da vrisak dolazi spolja, a ne iz njega. Neki drugi glas unutar njega bio je potpuno miran, i govorio mu je da će uskoro na smrt iskrvariti i da će sve biti gotovo.

Pomoćnici su ga podigli na noge i terali ga da seta. Jedan krug po sobi, video je uznemirenu sinjoru Kavalkanti, Bartolomeove izbuljene oči, baru umrljanu krvlju, namotaj užeta s katranom, neke vreće. Zatim je ponovo počelo. Sinjora Kavalkanti... Bartolomeove izbuljene oči,... ružičasta bara vode... Činilo mu se da su danima šetali po sobi, a verovatno je bilo samo nekoliko sati. Ono što ga je istinski užasavalo bio je način na koji su dvojica ljudi razgovarala sa njim, hrabreći ga, sećajući se drugih operacija koje su videli i govoreći mu kako će sve biti u redu, da ne srne da očajava. Kao da su bili njegovi prijatelji, njegovi doktori. Kao da su se potpuno rastavili od stvarnosti, od onoga što su upravo učinili.

Što je bilo još gore, osetio je kako njegova mržnja prema njima nestaje. Jecao je i zahvalio im se kada su mu najzad dozvolili da sklizne na pod, polulud od bola i polusvestan.

Nije znao koliko je dugo ležao tamo. Telo mu je gorelo od povišene temperature. Ali nisu mu dali da pije i jezik mu je otekao i umalo ga ugušio, usne su mu popucale i nije mogao da govori. Vreme više nije ima'0 nikakav značaj.

Padao je u san i brzo se budio, kao da dremucka u krevetu

Sultanov harem

jstajanja, stvarnost i san su se stopili u niz noćnih mora. I svaki put kad bi se probudio, molio bi se da ga ponovo obuhvati tama.

Jednog dana su se ona dvojica vratila u trup galije i nagla se nad njim da pregledaju ranu. Skinuli su zavoj e i jedan drugom zadovoljno klimnuli glavom. Kada su skinuli čep, mokraća je šiknula po sobi kao iz fontane.

„Dobro urađeno." Jedan od dvojice mu se nasmešio i potapšao ga po ramenu. „Bićeš ti dobro."

Dobro?, razmišljao je kasnije. Dobro? Staje bilo „dobro"? Nekoliko ne-delja kasnije prodali su ga na pijaci u Alžiru.

Odatle su ga doveli u šaraj, da pati u divnom bogatstvu, da ostatak života provede živeći kao čudak, mučen svojom nesposobnošću. Nije bilo utehe u saznanju da je bio okružen drugim čudacima.

Većina drugih evnuha bar nije dostigla seksualnu zrelost. Na neki način im je zavideo. Gotovo svakog dana.

Ali nijedan dan nije prošao da nije proklinjao ime Antonija Goncage.

Sećanje na te dane je prošlo u nekoliko sekundi, a Goncaga je nestao, jedina vidljiva stvar na napuštenom doku bio je njegov fenjer, koji se kretao prema Barbarosi. Silueta male galije ocrtavala se pod vatrom iz arsenala top hana. Druge senke su se kretale u drugim dovracima. Zvuči njihovih koraka su bili prigušeni lupanjem čekića i rikom topionica.

Abas je krenuo iz dovratka prateći fenjer koji se klatio.

Predugo je čekao taj trenutak.

Pera

Đulija je klečala u svojoj kapeli i gledala u drveno raspeće koje je visilo iznad oltara. Došla je tu da bi zatražila oprostaj, da bi se molila za oprošte-nje grehova i snagu da se bori protiv svojih slabosti. Umesto toga, osećala je samo bes.

Kakav bi bog dozvolio takav jad? Kakav bi to bog dozvolio da Abas toliko pati, a da Goncaga tako napreduje?

Bog njenog oca. Očev osvetnički, tmurni, muški bog.

Ustala je. Na drugom mestu će naći svoju utehu.

316

317

Kolin Falkoner

80.

Galata

Goncaga je osetio kako se neko iza njega kreće pre nego što je začuo korake Ne očekujući opasnost, nije se uznemirio. Okrenuo se i pogledao u tamu

„Chitr

Nije bilo odgovora.

Ali, neko je bio tamo, bio je siguran u to. Da je jedan od Dragutovih ljudi, sigurno bi se pokazao? Okrenuo se i požurio prema Barbarosi.

Mala galija je bila pusta. Fenjeri koji su goreli na prednjem i glavnom jarbolu bacali su slabu svetlost preko prazne palube. Nije bilo noćne straže, ni zvukova odozdo.

Goncaga je osetio prve žmarce straha.

Začuo je još jedan zvuk sa napuštenog doka, i brzo se okrenuo.

„Ko je tamo?"

Isukao je mač, proklinjući se što su ga ubedili da dođe sam. Da, neko je zaista bio tamo.

Počeo je da trči.

Iznenada su mu četiri prilike stale na put. Okrenuo se i potrčao u suprotnom pravcu.

Još četiri siluete su se pojavile iz senke skladišta. Corpo di Dio! Ko su oni? Šta hoće?

Pokušao je da se pribere. Mora da su to Dragutovi ljudi. Ipak, očekivali su ga. Nema čega da se plaši.

„Koji od vas je Dragut?" glas mu je zvučao kreštavo.

„Dragut nije ovde", začuo je piskutavi glas, koji je govorio venecijanskim dijalektom. Tako mi Lava svetog Marka, šta se dešava?

„Gde je on, onda? Zahtevam da ga vidim!"

„On se opija u Iskidaru, nema sumnje", ponovo se javio isti glas. „Sada baci mač ili ćemo ti ga silom oduzeti."

Goncaga je začuo zvuk čelika. Ispustio je jecaj straha i pustio da oštrica njegovog mača začangrlja po kaldrmi pod njegovim nogama. Ispustio je fenjer i potrčao.

Dve senke odmah su se nadvile nad njim, niotkuda, i uhvatile ga za ruke. Bacakao se nogama i vrištao panično.

Jedan od ljudi se nasmejao.

* Koje?

318

Sultanov harem

Vežite ga**, rekao je onaj visoki glas.

Bilo ih je bar šestorica. Grube ruke su ga gurnule u smrdljivo blato, pri-Hvši mu ruke na leđa, vezujući ih debelim konopcem. Počeo je da zove u pomoć, ali stavili su mu prljavu krpu u usta. Jedan od napadača zamahnuo je čizmom i oborio ga na leđa.

Neko je tuzeo fenjer koji je on ispustio i stao iznad njega. Goncaga je ugledao jedivo od najružnijih lica koje je ikad video, debelog Mavra s jednim okom, i sa polovinom lica unakaženom od neke stare povrede. Pod slabom svetlošću fenjera, izgledao je kao đavo iz pakla.

„Antonio Goncaga“, rekao je čovek. Znači to je taj visoki glas! „Zar me se ne sećaš?“

Da se sećam njega? Goncaga je kopao po sećanju. Šta hoće da kaže?

Zaškiljio je prema toj pojavi u tami pokušavajući bolje da vidi svog mučitelja. Da, sigurno je bio Mavar, ali nije bio đubre sa dokova kao ostali. Nosio je samurovinom postavljen ogrtač, izvezen biserima i srebrom, i žute kožne čzme. Na desnom uhu imao je veliki biser.

Ko je bio on? Šta je hteo?

Čovek je čučnuo pored njega, držeći fenjer bliže užasno izobličenom licu. Izvukao je natopljenu krpu Goncagi iz usta.

„Zaista me se ne sećaš, zar ne?“

„Naravno da te se ne sećam! Nikad te nisam video!“

„Ne, nikada se nismo sreli. U pravu si. Ali si me znao. A ja sam znao tvoju ćerku.“

„Moja ćerka je mrtva! Ubili su je pirati!“

„Možda.“

„Ko si ti? Corpo di Dio, reci šta hoćeš?“

„Šta hoć*i? Hoću da se setiš. Hoću da se setiš svoje ćerke, najlepšeg bića koje sam ikada video, i koje ću ikada videti. Hoću da se setiš da si pre dvanaest godina, kada je sin generala...“

Goncaga je razrogačio oči setivši se - imena, ne lica - i zastenjao je, otvorenih usta.

»A, da. Vidim da me se sada sećaš. Ja nikad nisam ni zaboravio. Kako bih? Posle o-noga što si svojim siledžijama naredio da mi urade!“ Ustao je. »Vodite ga r»a galiju!“

Goncaga je zavrištao, ali mu je jedan od ljudi brzo nabio krpu nazad u usta. Lako s-u ga podigli - držeći ga za ruke i noge, kao svinju - i odneli ga u potpalublje Barbarose.

Baš kako treba, pomislio je Abas.

Tako se i meni desilo.

319

Kolin Falkoner

81.

Abas je okačio fenjer o kuku na jednoj od greda, i naslonio se na zid, dok su njegovi ljudi spuštali teret u bazen od katrana i morske vode, pod njegovim nogama. Kao da je hteo da ih moli, ali krpa je prigušila svaki zvuk koji je pokušavao da ispusti. Oči su mu bile iskolačene, kao da će ispasti od užasa.

Abas je sačekao da budu sami. Onda je rekao: „Izvući ću krpu. Ali ako budeš vrištao, vratiću je. Jasno?“

Goncaga je očajnički klimao glavom. „Evo.“

Izvukao je krpu Goncagi iz usta, a reci su u bujici potekle, kao da je izvukao čep iz bureta sa vinom. „Ja ne znam šta ti je učinjeno, kunem se, samo sam im naredio da te pretuku, da te obeshrabre, to je bilo sve. Ako sam se ogrešio o tebe, kunem se, mogu da ti nadoknadim. Ja sam bogat čo-vek, mogu mnogo da ti ponudim, ja sam savet...“

Abas mu je vratio krpu u usta. Nastavio je da ga preklinje zapušenih usta. Kao pas koji povraća svoj doručak,

pomislio je Abas. Ipak, razumem. I ja sam tako jednom molio. „Mogao sam da pretpostavim“ pomislio je Abas.

„Mogao sam da pretpostavim da ću od tebe čuti samo laži i sujetu. Šta možeš da mi ponudiš, savetnice? Novac?

Imam više nego što će mi ikada trebati. Sultan i njegova dama plaćaju sve moje troškove. Imam lepu odeću i više dijamanta nego što bih mogao da ti stavim u duboke džepove. Ne, ono što želim ima svaki muškarac rođenjem. A ti si mi to oduzeo. I ne možeš to da mi vratiš.“

Abas je izvukao kratak kilis iz pojasa. Držao ga Goncagi uz lice lica, okrećući ga tako da je sečivo hvatalo odraz fenjera. „Pogledajte ovo, vaša ekselencijo. Jednostavan instrument. Možeš njime šeći hleb ili uništiti život jednom muškarcu. Zavisi od namere. Koja je moja namera, ekselencijo? Da li možeš da pogodiš?“

Iznenadujućom brzinom je skinuo odoru sa Goncage, otkrivajući njegove butine i donji deo stomaka. Uhvatio ga je za testise i držao ih u pesnici, stiskajući ih.

Goncaga se ukočio, i vrisak se nekako oteo i pored nabijene krpe. Lice mu se zacrvenelo, kapilari na njegovim obrazima i nosu crveneli su se na bleđoj koži.

„Da li možeš da zamisliš kako je, ekselencijo? Da li i na trenutak možeš da zamisliš kako će biti?"

320

Sultanov harem

Goncaga je zajecao, sklopivši oči, divlje tresući glavom kao da pokušava da se oslobodi omče. Abas ga je posmatrao, sećajući se. Iznenada je ustao, i naslonio se na zid. Vratio je nož za pojas.

„Ne, savetniče, takav užas ne bih pozeleo nikome, pa ni svom najgorem neprijatelju. Čak ni tebi, savetniče. Takvim grehom nikada ne bih mogao da uprljani svoju dušu."

Kao da je sva snaga nestala iz Goncaginog tela. Okrenuo se na stranu, zgrčivši se, pribivši kolena uz grudi. Počeo je da plače.

„Pokazaću ti milost, ekselencijo. Čak ću ti poštediti i život, takav kakav zaslužuješ. U svakom sekundu koji ti preostaje moći ćeš da uživaš. Ujutru Dragut kreće na put prema Alžiru. Rekao sam mu da te proda na pijaci kao galijskog roba. Imaš još dosta godina pred sobom. Mnogo srećnih godina, okovan za klupu, u sopstvenoj prljavštini, napinjući se osamnaest sati dnevno za veslom. Neki prežive pet, neki čak i deset godina takvog mučenja pre nego što ih izda snaga."

Abas je otvorio vrata. „E, da si samo pokazao takav obzir prema meni - smatrao bih to najvećom ljubaznošću, u poređenju sa budućnošću koju si izabrao za mene! Idi s bogom, ekselencijo!"

Poslednji put je pogledao u ambasadora uzvišene gospode iz Venecije, zatim je uzeo fenjer sa kuke, i prepustio Antonija Goncagu tami i snovima.

Pera

Mesec je nestao iza sedam brda kada se Ludoviči vratio. Đulija je i dalje bila budna. Sedela je pored prozora, gledajući preko Roga ka gradu.

Stao je iza nje, stavivši joj ruku na rame.

„Učinjeno je", prošaputao je.

Odgovorila mu je samo stiskom ruke. Posle nekog vremena ostavio ju je tamo i otišao u krevet, znajući da neće moći da spava.

Eski šaraj

Abas je izabrao svoj ključ od stotine ključeva koji su visili na velikom prstenu u njegovoj torbi. Poslednji kapijaga je bio i poslednji beli evnuh kome je data nadležnost nad ključevima. Bar je, pretpostavljao je, sultan mogao da bude siguran da potpuno kastriranom može poveriti takvu odgovornost.

321

Kolin Falkoner

Bacio se na svoj maleni krevet. Mačak mu je skočio u krilo, predući, i on ga je mazio, usmerivši svu pažnju na igru senki u sopstvenom umu. Skinuo je turban i glavom se oslonio na dlanove.

Osveta nije bila slatka, pomislio je. Samo je zamenila jedno osećanje drugim: mržnju gorčinom, bes žaljenjem. Više nije imao san o osveti kojoj bi težio, već samo bol sećanja. Dugovi su vraćeni; morao je da živi dalje žaleći za cenom koju je platio.

Ništa nije moglo da promeni ono što je bilo učinjeno.

Ništa.

Mesečina je svetlucala na kupolama i minaretima harema kao mraz, dajući nekakav avetinjski izgled platanima i čempresima koji su stotinu godina stajali u dvorištu.

Evnusi koji su čuvali okovana vrata izgledali su kao statue izrezbarene od mahagonija. Daleko iznad njih, dve prilike su stajale na prozoru visoko iznad punih, sumornih ulica grada.

Jedna je gledala prema crnom horizontu zatalasane trave Gruzijске stepe; druga prema suncem okupanim kanalima Serenisime. Obe su zamišljale braću ili ljubavnike, gondole ili divlje bele konje, agonije gubitka koje su i dalje gorele na duši kao žigovi, kao oduzet san. Abas i Hirem, zarobljeni izobličavanjem i lepotom, šetali su u noći, duše su im se rušile od gorčine i neostvarenih želja, poput iskrica iz pakla u tom raju na zemlji.

322

Osmi deo

opasni prozor

82.

Topkapi šaraj, 1553.

Već čitavu deceniju dželatov mač visio je njegovoj deci nad glavom. Nije bilo ničega što bi čak ni car nad carevima mogao da učini da bi zaštitio sopstvenu decu nakon svoje smrti, jer je njegov pra-pradedna Fatih, osvajač Stambola, napisao ovaj krvavi zakon:

Ulema je proglasila dozvoljenim da ko god od moje uzvišene dece ili unučica dođe na tron da bi obezbedio mir na

svetu, može da naredi pogubljenje svoje braće. Neka delaju u skladu s tim.

Kako su se produživale godine njegove vladavine, Sulejman je počeo da oseća bol godina i sumnje, posledice sopstvene smrtnosti koje su ga sve češće i češće proganjale. To je naša slabost, zaključio je. Nikada nećemo biti dobar narod ako se ne zaustavi takvo krvoproliće među braćom.

Počelo je pre mnogo godina. Jedne noći izgovorila je prvi put šta je muči. „Plašim se“, prošaputala je Sulejmanu ležeći mu u naručju.

„Plašiš se? Čega, moja Ruskinjice?“

„Ne za sebe? Za svoje sinove?“

„Nemaš čega da se plašiš.“

Stavila je glavu na njegove gole, glatke grudi. „Gospodaru, kada umrete - neka taj dan nikad ne osvane! - moj život neće više biti vredan življenja, pa se ne plašim ničega. Ali kada Mustafa stupi na tron, po Fatihovom zakonu moći će da se otarasi svoje braće da bi osigurao tron...“

„Mi smo prevazišli takvo varvarstvo. To se više neće desiti.“

„Gospodaru, ne plašim se ja Mustafe. On ima dobro srce, i prema mojim sinovima je pokazao samo dobru volju, posebno prema Džihangiru.“

Kolin Falkoner

„Onda?“

„Gospodaru, plašim se onih koji će ga okruživati dok još bude bio svež na vlasti, pre nego što otkrije sopstveni autoritet. Znamo da će Mustafa biti sultan, ali ko će biti veliki vezir? Da li će neki isušeni evnuh kao Ahmed-paša pokazati saosećanje prema jednom Džihangiru? Da li bi i astrolozi Kuće vremena mogli da predvide kakve bi planove aga janičara mogao da ima protiv Selima, zato što ne ume da jaše? Kakve bi planove ljubomorni paša mogao da ima za Bajazita, zato što je on tako sposoban? Janičari i divan već gutaju svaku Mustafinu reč i delo, kao psi gladni za svakim otpatkom. To me plaši.“

Sulejman ju je jače zagrlio. Jadna Hirem. Bila je u pravu. Posle njegove smrti, nije bilo ničeg što bi mogao da učini da zaštiti nju, ili njene sinove. Selim i Bajazit, naravno, morali bi da isprobaju svoje šanse kao stoje i on učinio. Ali jadni bogalj, kao Džihangir? Mustafa je Sulejmanu dao reč, ali... Uprkos svoj svojoj trenutnoj moći, iz groba je bio nemoćan. Moraće da se uzda u Mustafinu plemenitost. Dečak nije bio kasapin, kao Selim Svirepi. Sulejman ga je posmatrao kako odrasta, od rođenja. Bio je odan koliko i hrabar, kao što je bio i pravedan. Nije bio lukav niti zloban. Imao je dobru ruku, pravednu, u njoj je nosio Muhamedovu zastavu. „On je pravedan čovek, moja Ruskinjice.“

„Njegova majka je i dalje živa. Ona me mrzi.“ Da, Gilbehar! Imala je deset godina da mozga u Manisi. Kad on bude umro, ona će biti valida sultanija. Da li će naterati Mustafu da iskoristi Fa-tihov zakon?

„Šta bi želela da uradim?“ „Nemoj nikada da umreš.“

U tami se nasmešio zbog njenog ulagivačkog odgovora. A, moja Ruskinjice! „Svi umiremo. Takvu nam je stazu dao bog.“

„Onda ću se moliti da imam nekoga u divanu da me štiti. Možda Rustem...“

Sulejman se nasmešio toj mudrosti. Rustem-paša, njegov zet! Da, on će sigurno štiti svoju ženu i njenu braću. Još je bio mlad, i dokazao je svoju odanost u Ibrahimovom slučaju.

„Mustafa vam neće nauditi, moja Ruskinjice. Osmanlije neće više klati jedni druge. Imaš moju reč.“

Ali kada je Sulejmanov veliki vezir Ahmed-paša umro od kuge, Sulejman je zanemario zakone nasleđstva i proglasio zeta velikim vezirom.

Čovek koji se nikada nije smejaio postao je drugi najmoćniji čovek u carstvu.

324

Sultanov harem

Abasa su uveli kod vezira, pošto je izveo temenah, dozvolio je svojim slugama da mu pomognu da se spusti. Rustem je morao da se podseti da taj groteskni evnuh nije njegov gospodar; samo je prenosio reci onoga ko to jeste bio. Purpurna svila njegova odore je kao carski šator, pomislio je. Kada se pomera kao da se eskadron janičara bori pod čebetom.

Nije dozvolio da se njegove zabavne misli oslikaju na njegovom licu. Abas nije bio važan. On je bio samo instrument, njegov provodnik do glasa, ušiju i srca sultanovog selamluka.

„Dozvolite mi i da vam čestitam“, pozdravio ga je Abas. „Bog vam se zaista smeši. Biti vezir najboljem od svih sultana toliki je blagoslov da je to naprosto teško i razumeti.“

Večni nema udela u ovome, pomislio je Rustem. Samo sam lukaviji od drugih budala u divanu. Ali rekao je: „Sve zahvaljujući i u hvalu njemu.“

„Odista. Ipak, moja gospodarica mi je rekla da vas podsetim da iako je bog veliki, postoje trenuci kada si njegovom obilju - kao i njegovoj osveti - potrebni izvršioци na zemlji.“

Kako ti je sladak jezik, pomislio je Rustem. „Reci svojoj gospodarici da neću zaboraviti.“

„Odista“, rekao je Abas, „zbog toga sam ovde. Da razgovaramo o raznim načima na koje možeš iskazati svoje sećanje.“

Rustem je pljesnuo rukama i njegovi crni paževi su se rastrčali da bi doneli šerbet i alvu dok oni budu razgovarali.

„Čuli ste govorkanja na bazaru, pašo?“ pitao je Abas.

„Kao što znaš, bazarlije rade nešto više od govorkanja. Oni viču jedni drugima po bezistanima kako je sultan izgubio volju za rat.“

„Takve priče su opasne.“

„Odista. Ali šta se tu može učiniti, Abase? On sada pronalazi slavu samo u velikoj izgradnji grada. Više vremena provodi sa svojim arhitektom, Sinanom, nego sa svojim generalima.“

„Zanemaruje ono na šta se zakleo bogu. Kao zaštitnik vere on se zakleo da nosi Muhamedovu zastavu na bojnopolju.“

Pitam se gde vodi ovaj razgovor, razmišljao je Rustem. Tebi i tvojoj gospodarici Muhamedova zastava znači isto koliko i cena dinja na voćnoj

325

Kolin Falkoner

pijaci. Ono što vas brine jeste, naravno, Mustafa. Svi moramo biti pažljivi kada takav šahzad čeka, sa konjima osedlanim za jahanje.

„Čuo si i šta se priča po kasarnama?“ pitao je.

„Čuli su svi u Stambolu. Toliko mnogo glasina da l'ice na tutnjanje vojske koja se približava noću.“

„Svi smo mi svesni rizika.“ Ali ne smemo nesmotreno delati, pomislio je Rustem. Rizik mora biti dobro procenjen pre donošenja odluke. Nadam se da tvoja gospodarica to shvata.

Nevolje su, kao i uvek, počele u Persiji. Šah Tamaš je ponovo pljačkao na istočnoj granici, mučeći i ubijajući muftije i sadeći svoju safavidsku jeres, sve vreme jačajući dok je Sulejman pisao poeziju, diktirao zakone i planirao izgradnju džamija u svojim letnjim jalijsima u Hadrijanopolju i Čamlidži. U međuvremenu janičari su čekali iza zidova palate, željni akcije, gubeći strpljenje sa predašnjim osvajačem Rodosa. Sve otvorenije i otvorenije su pričali o svom obožavanom Mustafi, harizmatičnom nasledniku koji je nestrpljivo čeka, sa prvim sedim vlasima u svojoj bradi. On neće oklevati da ih povede protiv jeretičkih Persijanaca, govorili su. Doneće im nove pobede da u njima uživaju. Daće im krv, pleš i borbu za kojom žude.

Ali ta nova zora značiće sumrak drugih života, razmišljao je Rustem. Hireminog, na primer. I mog.

Negde duž vrtova začulo se zvono koje je označilo piun sat. „Šta bi gospodarica Hirem želela da učinim?“ pitao je.

„Samo zapamtite kome ste verni.“ Pamtim, pomislio je Rustem. Sebi samom. „Razumerm“, rekao je.

83.

Sulejman je imao pedeset i devet godina kada je osetio da godine počinju da nagrizzaju njegove kosti, bio je svestan sopstvene smrtnosti i provodio sve više i više vremena u razgovorima sa Šejh-ul-islamom čitajući Kuran.

Zaradio je kostobolju, laktovi i kolena su mu s vremenom na vreme oticali i boleli ga, a napadi su ponekad trajali i po nedelju dana. Takođe mu je oticalo i lice, pa je počeo je da koristi rumenilo da bi prikrio bolesno

* Vile na obali.

Sultanov harem

eu'lo svoje kože. Jeo je malo, obično samo jaretinu, koju je spirao ledenim šerbetom.

Hirem gaje posmatrala i plašila se. Ti spoljašnji pokazatelji Sulejmano-ve smrtnosti podsećale su je na krhkost njenog života.

Posebno ako Mustafa nastavi da živi.

Toliko je dugo bila strpljiva, čekajući pravi trenutak. Tada se uplašila da vreme više nije na njenoj strani. Stajala je na prozoru saraja gledajući u noć i crne vode Roga i znala je da će morati da nađe način da ukloni tu pretnju, i znala je da to mora brzo da učini.

Sulejman je ležao glave položene u njeno krilo, zatvorenih očiju. Insekti su zujali u vrtu, ali u haremu je bilo hladno, i previše. Iako je već bilo podne, sunce nije prodrlo kroz platane i visoke zidove i samo je slaba svetlost prolazila kroz prozore sa rešetkama.

„Izgledate umorno, gospodaru“, rekla je Hirem.

„Toliko toga treba da se uradi, moje Ruskinjice, pre nego što sa mnom bude svršeno.“

„Ne smete toliko mnogo raditi.“

Ali to je moja dužnost, pomislio je Sulejman. Već sam preneo odgovornost svakodnevnog vođenja carstva Rustemu i njegovom divanu, da bih mogao da se posvetim izgradnji grada. Stambol će biti mnogo važniji dokaz moje vladavine od Rodosa, Mohača ili Budima. Kada je moj deda osvojio grad, bio je to Justinijanov Vizant, čiji je veliki deo već

bio napušten i uništen. Pre nego što umrem, grad će prevazići svoju nekadašnju slavu; moći ću da povičem: 'Justinijane, nadmašio sam te!'"

Veliki deo gradnje bio je usmeren na carske džamije, jer je svaka od njih imala i kuliie, skup dobrotvornih ustanova kao što su bolnice, verske

vl 1

škole, kupatila, groblje, biblioteke, ponekada čak i dom za nemoćne, ko-načište za putnike i kuhinju za siromašne. Nove četvrti s novim stanovništvom brzo su se podigle oko njih.

Već su bile završene Šahzad džamija, u kojoj je bio Mehmedov grob, I Selimija*, džamija u čast njegovog oca. Tada je platio Sinanu da počne da radi na Sulejmaniji, na mestu Eski saraja. To je trebalo da bude njegovo

t Selimova džamija.

326

327

Kolin Falkoner

vo najbolje umetničko delo; ogromne kamene kupole i minareti koji bi dominirali Rogom i Gradom na sedam brda narednih hiljadu godina.

Takođe je pred sebe stavio herkulovski zadatak izrade celog zakonodavnog sistema koji bi bio osnova buduće

vladavine. Hiljade kanona koje je sastavljao trebalo je da regulišu suđenje divana i njegove ukaze, i da daju

Osmanlijama, prvi put, potpuni zakonski kodeks. Time je zaradio svoj nadimak El Kanuni - Zakonodavac.

Time je takođe zaradio i prezir janičara, čega je bio svestan. Jednog dana, sanjao je, više neće biti ni potrebe za njima. Ali taj posao će morati neko drugi da preduzme.

Gledao je u tamnu tavanicu i prašnjavi fenjer nad glavom, i kao da je mogao da čuje kako mu ponestaje vremena.

Molio se bogu za snagu i dovoljno dana da završi zadatke koje je postavio pred sebe.

Hirem ga je mazila po obrazu. „Tako teške misli, gospodaru?"

„Razmišljao sam kako vreme brzo prolazi."

„Možda onda ne treba toliko dugo da provodite zatvoreni sa svojim pisarima."

„Ne mogu da se odmorim dok posao ne bude završen. Ne usuđujem se da ga prepustim Mustafi. On je veliki vojnik i namesnik, ali ne može da se posveti izučavanju zakona. Osim toga, druge stvari me pritiskaju. Moram otići u Persiju ovog leta. Ne mogu više da zapostavljam opasnost od šaha."

Hirem se namrštila, napućivši usta, kao razmažena devojčica.

Nasmešio se. „Šta je bilo, moja Ruskinjice?"

„Zašto slati velikog profesora da bije nevaljale dete? Da li je Tamasp tako veliki vladar da bi mu vi lično posvetili pažnju?"

„Postaje previše hrabar. Nemam izbora osim da krenem protiv njega.

„Pošaljite Mustafu. Janičari ga obožavaju: pratiće ga bilo gde, čak i kroz pustinje i planine Persije."

Živac u Sulejmanovom obrazu je zatitrao sam od sebe. Gledao ju je.

„Zašto si rekla to?"

„Da li sam vas uvredila, gospodaru."

„Kakve si glasine čula o Mustafi?"

„Ništa loše, gospodaru. Zaista, čula sam samo dobre izveštaje. Kažu da je pravedan, dobar muškarac, kao što ste i vi oduvek govorili. Odličan jahač, veliki komandant."

„Previše dobar, možda", promrmljao je Sulejman.

„Da li čovek može da bude previše dobar?"

„Da li ga se i dalje plašiš?"

•a.,, Sultanov harem

•vf;

\

Moj gospodar me je uverio da nemam zašto da se plašim njegovog

u

„Možda", rekao je Sulejman.

„Gospodaru?"

„Ne plašim se ja njega kao sultana, kad budem umro. Ipak, ponekad ga se plašim sada, dok sam živ. Plašim se janičara."

„Nikada ga neće voleti kao što vole vas", uveravala ga je Hirem. „Dali ste im Beograd, dali ste im Rodos, dali ste im Budim."

„Njihovo pamćenje je kratko. Mnogi od mladih regruta nisu tada ni bili živi."

„Ali vi ste njihov sultan.“

„Bio je i moj deda.“

„Sami ste mi rekli, gospodaru, da je Mustafa samo čovek, dobar čovek.“

„Da li mislite da bi kovao zaveru protiv vas?“

Sulejman se podigao u sedeći stav, u očima su mu se videle muka i sumnja. Prošlo je tako mnogo otkada je poslednji put video Mustafu, više se nije sećao živahnog dečaka pametnih očiju. Njegov um mu je dočaravao samo slike ogorčene Gilbehar, i ambicioznog, sposobnog mladića koji je stario i postajao sve nestrpljiviji.

Ali senka njegovog oca i Fatihov zakon i dalje su ga progonili. Jer, bili su protivteza njegovom shvatanju civilizacije; njihovo ime je bilo - Janičari. Oni su bili kamen temeljac na kojima je izgrađeno carstvo; ali su mu sada bili i najveća pretnja.

Janičari su bili elitna osmanlijska vojska. Oni su bili stajaća vojska u vreme kada su armije sačinjavali plemići koji su sa sobom vodili seljake sa svojih feudalnih imanja kao pešadiju, Janičari su služili samo jednom čoveku. Sultan je bio taj koji ih je svakoga dana hranio, a hrana je postala njihov najvažniji simbol. Aga se zvao čorbadži-baša - glavni kutlačar, drugi po komandi je bio ašči-baša, ili glavni kuvar. Svaki čovek je imao kašiku zašivenu u mesinganom džepiću na prednjoj strani kape. Njihov borbeni znak je bio kazan koji je bio izvezen na svim njihovim zastavama. Svaki puk bi nosio kazan sa sobom u svaki pohod, a svi oni bili bi nagomilani pred aginim šatorom kada su u logoru. Najveća sramota koja se mogla zamisliti bila je da se izgubi kazan puka u bici.

Janičari su dopunjavali svoje redove dankom u krvi, mlade hrišćane su birali zbog njihove snage, a ne zbog pameti. Dalje su ih ojačavali vež-bama u vrtovima palate, na brodogradilištima ili radom na građevini. ot"~ su dobijali vojnu obuku i učili su ih bespogovornoj poslušnosti

Kolin Falkoner

prema agi. Živeli su teškim životom, u celibatu, u spartanskim kasarnama i primali malu platu; jedini način na koji su mogli da napune džepove bio je da pljačkaju tokom pohoda. Zato su toliko voleli Sulejmanovog oca; nikada im nije nedostajalo pohoda niti plena kada su pratili Selima Svirepog.

Janičari su naterali Sulejmanovog dedu, Bajazita Drugog, da side s pre-stola; a Sulejman nikada nije zaboravio da se jednom, na početku njegove vladavine okrenuli svoje kazane pod velikim platanom ispred svojih kasarni u prvom dvorištu u znak protesta. Iako je protest ugušen, bio je primoran da im poveća plate. Čak i tada, dvadeset godina kasnije, sa razumeva-njem je gledao u kazane za supu kada bi jahao kroz prvo dvorište na putu ka džamiji. U teoriji, svi su oni bili njegovi robovi; ali sa svojim neprestanim zahtevima za borbu i plen, kojima su pretili sigurnosti njegovog trona; pitao se ponekad da li je možda on bio njihov rob.

„Ne srne se prosuti više krvi po tronu“, rekao je, kao da je sam sebe podsećao.

„Ne izgledajte tako zabrinuti, gospodaru“, rekla je Hirem obavijajući ga rukama.

„Ti razumeš mnogo toga, moja Ruskinjice, ali ne razumeš janičare. Bilo je trenutaka kada su oni upravljali mojim delima; kada sam odlazio na bojno polje samo da bih zadovoljio njihovu žeđ za bitkom, iako sam želeo nešto drugo. Ako mogu da vladaju mnome, možda mogu da vladaju i njim.“

„Koliko je daleko Manisa od Stambola?“

„Kada je moj otac umro, jahao sam pet dana dovde da bih položio svoje pravo na tron. Samo pet dana...“

„Onda, ako ga se zaista plašite, gospodaru, dodelite Bajazitu provinciju Saruhan*. A pošaljite Mustafu na istok, u Amasiju ili Karantaniju.“

„Manisa je tradicionalno mesto za šahzada, izabranog. Misliće da ga napuštam u korist tvojih sinova.“

„On zna da mu ne možete dati nikakve garancije.“

„Ne mogu mu to učiniti.“

„Onda, hajde da ne pričamo više o tome. Mustafa je dobar i pravedan čovek, čega se plašimo?“

Da, pomislio je Sulejman. Čega se plašimo?

Ja se plašim da ću izgubiti sve na čemu sam tako dugo radio.

* Sandžak u Egiptu, gde se nalazila Manisa.

330

Sultanov harem

Oduvek je želeo svom carstvu da dam budućnost, izvan šatora i rata. No-narod anadolijskih stepa, kakvi su bili njegove preci, uskoro će imati

-

s naro

È koi će moći da se pohvali nekim od najboljih građevina Orijenta, i for Snim sistemom vladavine. Književnost, muzika i slikarstvo bili su u pro-Tvara Ostavili su iza sebe varvarstvo koje je obeležilo stupanje na tron njegovog oca; njegova smrt i mirno Mustafino stupanje na vlast biće dokaz toga.

Ili se bar za to molio.

Ali sledećeg dana Sulejman je razgovarao sa Rustemom nasamo. Zatim ie stavio svoj pečat na pismo kojim je naređivao Mustafi da napusti Mam-su i povede svoju porodicu u dvor u Amasiji, daleko na istoku, na dvadeset šest dana jahanja od Stambola.

Pera

Iza navučenih zavesa jedne od palata s druge strane Roga, Ludoviči Gam-beto je tiho pokucao i ušao u spavaću sobu svoje žene. Čekala ga je; bela svila njene spavačice svetlucala je pod svetlošću sveca. Seo je na ivicu kreveta i uzeo je za ruku.

Ona se podigla u sedeći položaj i uhvatila ga za uvojak kose. „Seda kosa!”

Odmaknuo se od nje. „Gluposti!”

Ona se nasmejala. „Najzad! Pomislila sam da nikada nećeš ostariti!” „To je bilo u kuhinji. Kuvar je bacio brašno na mene.” „To je seda dlaka. Mora da ima i drugih. Hoćeš da pogledam?” „To je samo zbog prelamanja svetlosti.”

„Ja ih imam, pogledaj!” Prešla je dlanom preko svoje duge pletenice. „Ne možeš ih pomešati s mojom crnom kosom.” „Meni i dalje izgledaš prelepo”, prošaputao je. Uzeo je njeno lice među svoje ruke i poljubio je. „Želim te”, prošaputao je.

Pružila je ruke ka njemu i nasmešila se, ali on je samo želeo da vidi želj u njenim očima, a ne predavanje.

Ležao je pored nje u tami, dok je ona spavala, posmatrajući blago uzdizanje i spuštanje njenih grudi pod svetlošću svece. Prstom je crtao konture

331

Kolin Falkoner

njenog obraza. Možda ima sede, ali mu je i dalje prelepa; i dalje prelepa • dalje čvrsto zaključana kao što je nekada bila u očevoj palati.

Ne radi se o tome da nije bila sposobna za duboka osećanja, toga je bio svestan. Njeno prijateljstvo sa Sirhanom to je pokazivalo. Pre dve godine je otišla u Amasiju s mužem, kome je dodeljeno da bude telohranitelj ša-hzadu Mustafi. Duliju je žalost umalo uništila. Nije želela da jede niti da napušta sobu. Njena vrata su prvi put bila zaključana za njega, i dugo posle toga ga je odbijala.

Pokušao je da shvati; Sirhana je bila jedini pravi prijatelj kojeg je ikada imala. Ali, njena žalost je bila uvećana preko svih granica. Ipak, nije želeo da je sili; osetio je da njeno neraspoloženje ne bi prestalo ni kada bi to uradio.

Posle nekoliko meseci ponovo je ostavila vrata otvorena i dozvolila mu je da uđe u njen krevet. Pokušavao je da se ne opterećuje time što mu nikada nije stvarno odgovorila; shvatio je da ne može daj natera da ga voli.

Ali zavist ga je mučila. Prvo Abas, onda Sirhana. Zašto mu je pružala svoje prijateljstvo, a svoje strasti čuvala za druge? Zašto je toliko mogla da da njima, a njemu, koji joj je posvetio toliko vremena, nije davala ništa?

Amasija

Skupovi kobaltnoplavog nezaboravka probijali su se kroz tvrd sneg i iz pukotina kamenja. Divlje patke su se podizale sa trave, mašući krilima dok su bežale uznemirene tutnjavom kopita.

Mustafa je okrenuo svog turkmenistanskog pastuva od svoje pratnje i čekao Džihangira. Tu u planinama, gde im je jedino društvo bio vetar, niko ih nije mogao čuti.

„Dobra lovina za dan”, rekao je.

Džihangir je bio zadihan i umoran. Uživao je u tim izletima, mada su ga iscrpljivali.

„Zaista jeste”, odgovorio je. Uvek mu je laskala Mustafina pažnja. Njegov polubrat je bio sve što on nije; jak, zgodan, dobar jahač. Sve čemu se njegov otac divio.

Kratko su jahali ćuteći dok je Mustafa odlučivao kako najbolje da pristupi temi o kojoj je želeo da priča. „Kako je naš otac?” najzad je rekao. ^

„Boluje od kostobolje”, rekao je Džihangir. „Narav mu je ponekad loša.

„A ti moraš da ga podnosiš u Stambolu!” nasmejao se Mustafa.

Sultanov harem

„Klonim ga se kad god mogu.”

„Da li izgleda kao da ga nešto muči?”

Džihangir je shvatio da ova pitanja nisu samo plod ljubaznosti, i iznenada se unervozio. Mustafa je u stvari tražio njegovo mišljenje! „Možda... alijagaretkovidam.”

Mustafa se okrenuo da bi posmatrao planinskog sokola koji je kružio

iznad njih. „Da li priča s tobom o meni?”

„Da li se nešto dešava između vas dvojice?”

„Ne znam”, rekao je Mustafa. Džihangir je bio zapanjen. Nije ličilo na Mustafu da bude tako sumoran.

„Ti si šahzad”, rekao je Džihangir, kao da je to amajlija protiv nevolja.

„Neko će biti šahzad i duže no što treba”, rekao je Mustafa. Sunce se povuklo iza purpurnih planina, a vazduh je postao leden. Mustafa se povratio iz svojih razmišljanja. „Moramo požuriti. Planine su ovde ledene noću, čak i u proleće.”

Džihangir je mamuznuo konja i pošao za njim, zamišljen. Ako se Mustafa plašio, onda svet više nije bio sigurno mesto.

U dvorištu ispod, straža janičara je stajala mirno u svojim kožnim ogrtačima. Baklje na zidovima pravile su duge senke koje su igrale na kaldrmi pokrivenoj tankim slojem leda. Noću je tu bilo hladno, čak i u proleće, jer tvrđava je bila izgrađena visoko u planinama da bi imala pogled na Zelenu reku.

Čehaja je ušla na glavi noseći turban od svile boje kajsije i stavila pozlaćenu srebrnu posudu punu crne kafe koja se pušila na niski stočić pored divana. Gilbehar je sela, grejući se pored mangala sa ugljem, i čekala Mustafu.

Kada je konačno stigao, njegovo lice mu je bilo tamno od ledenog vetra. Išao je u lov, pomislila je Gilbehar. Zato kasni. Jahao je do kuće po tami, iako zna da opasnost vreba zbog leda i nabujalih reka u ovo doba godine.

Naklonio se i poljubio je u ruku, zatim se smestio na divan pored nje, cerekajući se kao dečaćić. Imao je skoro četrdeset godina, pomislila je, ali je i dalje imao snagu sirove mladosti; što je bilo u redu. Biće starac kad bude postao sultan.

„Kako si majko?”

(

„Dobro sam. Evo, rekla sam čehaji da nam donese malo kafe. Pljesnula je rukama i jedna od njenih gedičlijki iskoračila je napred i sipala im vrelu crnu tečnost u srebrne šolje.

332

333

Kolin Falkoner

Gilbehar je otpila. Nije volela gorak ukus, ali je čula da je u Stambolu postala moderna. Ponekad je volela da se pretvara da nikad nije ni napustila srce civilizacije.

„I, znači sada ti je Rustem smanjio džeparac”, rekla je. Mustafa se ponovo osmehnuo. „Zar šahzad nema tajni?” „Ne od svoje majke.” „Ne uzrujavaj se. Nije to ništa.” „Ništa! To je uvreda!”

„Pokušava da me uvuče u nešto od čega bi on imao više koristi nego ja. On je budala, ali nema zašto da se plaši kada budem sultan.” „Ako.” „Majko...”

„Previše veruješ svom ocu. Pogledaj šta se meni desilo.” Odmah je zažalila što je to rekla. Zvučim kao da sam ogorčena starica, pomislila je. Možda upravo to i jesam. Ali znam i da sam u pravu. „Siguran sam da moj otac o ovome ništa nije znao.” Gilbehar je shvatila da joj ruke drhte. Spustila je malenu srebrnu solju. „Koliko ćeš još uvreda podneti? On se oženio vešticom, učinio je caricom, onda te oterao ovde u planine, i Bajazitu dodelio položaj za šahzada u Ma-nisi. Sada okreće leđa dok ti Rustem smanjuje dohodak! To je nečuveno! Ako je to podbadaње, odgovori!” „To bi bilo budalasto.”

„Da li, sine?” Osetila je kako joj se oči pune suzama. Dobar dečak, najbolji princ koga će Osmanlije ikada videti, a oni su spletkarili da ga unište. I tako lep. U bradi je imao nekoliko sedih, i nekoliko bora na vetrom iši-banom licu, ali one su samo naglašavale autoritet. Ti zaslužuješ da sediš na tronu, pomislila je. A zijadi će uraditi sve što može da te spreči.

„Neću podići ruku na sopstvenog oca. Ne odobravam ono što ti je učinio, kao što sam mnogo puta i rekao. Ali on je moj otac, i moj sultan. Bilo koje delo protiv njega bi bio greh protiv raja i protiv islama.”

„Sigurna sam da tako plemenite misli nikada nije pomislila zijadi.” „Hirem je možda kaduna, ali ona je samo...” zaustavio se, jer hteo je da kaže - samo žena. „Ona nije sultan. Po pitanju nasleđivanja, Sulejman je taj koji sudi.”

„Kako si naivan!”

Mustafa se zbog toga nije uvredio; međutim, nasmešio joj se i rekao: „Ljubomora!”

334

Sultanov harem

„Više od ljubomore, sine.” Mnogo više od ljubomore. Mrzim je svakim otkucajem svog bolnog srca. Više nego što ćeš ikada znati.

„Samo treba da čekam. Vremenom, tron će biti moj, i možemo izravnati svu nepravdu, ako je ima. Ne plašim se Bajazita, a sigurno ne njegovog debelog brata - idiota. Čak i na dvadeset šest dana jahanja od Stambola, janičari neće prihvatiti nijednog od njih umesto mene.”

„Da, janičari žele tebe, Mustafa, ali za razliku od tebe oni nisu spremni da čekaju.”

Mustafin osmeh je nestao. „Ne. Neću podići mač na rođenog oca.“

„Sulejmanov otac je to učinio.“

„U raju mu je suđeno.“

„Mustafa...“

„Ne! Neću to učiniti! Nema potrebe. Jednog dana će mi tron pripasti zbog mojih prava. Čekaću. Neću uvrediti svog oca, i neću uvrediti boga!“

Sultanahmet, Stambol

„Mora umreti“, rekao je Rustem.

Mirna je pobledela i spustila pogled, kao da gleda u nešto što je previše sramno za ženske oči. „Ali Mustafa je šahzad...“

„Da, Mirna. A ako ikada postane sultan, šta misliš da će se dogoditi sa nama? E, pa reći ću ti. Mustafino prvo delo će biti da moju glavu nabije na šiljak na Bab-i-Sadetu, a da tebe protera. I da li misliš da će pokazati veću milost prema tvojoj braći?“ Njegov glas je bio miran, skoro uspavan. Nikada nije poznavala nikoga ko može da razgovara o smrti tako ravnodušno kao njen muž.

Mirna je okrenula glavu. Tako lep dan, a pričaju o ubistvu. Palata je imala pogled na lavirint vrtova, i bila je izgrađena tako da hvata vetar sa Bosfora i Mramornog mora. Bilo je proleće, i topao povetarac je duvao s juga. U velikom kavezu za ptice, slavuj je počeo da peva, a njegov nežni glas bio je takva suprotnost slikama krvi koje su počele da joj se priviđaju na osenčenoj terasi.

„Zar nije opasno?“

„Izračunao sam. Opasnije je ako ne učinimo ništa.“

„Šta kaže moj otac? Da li on zna šta planirate?“

„Tvoj otac će reći šta god da ga nateramo da poveruje. Ako te bude pitao, reći ćeš da živiš u smrtnom strahu od šahzada. Izmisli bilo koju priču

335

Kolin Falkoner

koja će dodati uverljivost tvojoj tvrdnji. Bilo bi dobro da je ta priča bučnija, naravno.“

Mirna je posmatrala muža kako jede. Mehanički, činilo joj se, bez uživanja, kao da je sračunao cenu svakog zalogaja.

„Čija je ovo ideja, mužu moj? Vaša - ili je potekla od haseki Hirem?“

Nasmešio joj se, od čega se sledila. Znala je kako ga zovu na divanu -Onaj koji se nikada ne smeje. Nije bilo tačno, naravno. Videla ga je kako se smeje, i takođe, znala je njegovu tajnu; očajnici su mu bili duži od ostalih zuba i kada se smejavao, odavali su ga, jer je ličio na vuka.

„Da li se bilo šta dešava u Stambolu, a da Sulejmanova carica to ne podstakne, svojom željom ili delom?“

„A ako ne uspemo?“

„Ako ne uspemo, nismo ništa izgubili, jer Mustafa je već naš neprijatelj. Ako uspemo, imamo moć nad ovim sultanom, a možda i nad sledećim!“

84.

Sultanove odaje su, kao i ostatak palate, služile da prikazuju bogatstvo Osmanlija i da čuvaju njihovu tajnost.

Tako je bilo i sa sultanovom spavaćom sobom. Bogatstvo je bilo lako uočljivo. Zidovi su bili prekriveni keramikom; stihovi iz Kurana, belo na plavom, sulu pismom napisani, okruživali su sobu, a prozori od zamagljenog stakla su bili umetničko delo azurnoplave, smaragdne i grimizne boje. Pozlaćena venecijanska ogledala visila su na svakom zidu; sam krevet je bio uzdignut na postolju, sa pokrivačima od zlatnog brokata i jastucima od grimiznog somota. Pored kreveta je bio zlatni bokal za pranje ruku ukrašen tirkizom i rubinima.

Ali, bila je to zatvorena predstava, jer niko nije video sultanovu spavaću sobu osim njegovih evnuha i Hirem, njegove omiljene kadune.

Potreba za tajnovitošću je bila prikazana fontanama koje su bile uklesane u zidove, zlatne slavine su sipale žuboreću vode u mermerne urne; a mali zastakljeni balkoni koji su bili ispučeni iz zidova, bili su mesta gdeje sultan mogao da sedi i posmatra vrtove, a da sam ne bude primećen.

Uskoro pošto je Hirem postala carica došlo je do daljih dodataka. Iza jednog od pozlaćenih ogledala napravljena su vrata i stepenice koje su

336

Sultanov harem

> spavaće sobe vodile direktno do odaja gospodarice Hirem, tako da je ^ogla da dolazi i odlazi, a da ne bude viđena. Na tim vratima se pojavila Hirem. Nije zatekla Sulejmana kako opušten leži na krevetu, već kako seta po sobi kao zver u kavezu, mada mu je desno koleno i dalje bilo otečeno od još jednog napada kostobolje. Lice mu je bilo napeto od bola.

„Gospodaru“, promrmljala je Hirem, i izvela ceremonijalni selam koji se čak ni ona nije usuđivala da zanemari. Sulejman jedva da je pokazao da ju je primetio. U desnoj ruci je držao dokument, kojim je mahao u njenom pravcu. „Šta treba da uradim? Šta ti misliš o ovome?“

„Ne mogu da kažem, gospodaru, sa ove udaljenosti. Ali ako me pitate, rekla bih da je to parče pergamenta.“ Pribrao se i uzdahnuo, sam se sebi smejući. „Izvini. Izgubio sam se.“ Došepao je do nje, i pomogao joj da ustane. „Teško mogu da poverujem ovom dokazu, rođenim očima...“

„Gospodaru, meni ovde ništa nije jasno. Ja sam samo jadna, neobrazovana Tatarka.“

„Uopšte nisi takva“, promrmljao je, i predao joj pergament koji je imao u ruci. „Pročitaj.“

Hirem ga je brzo pročitala. Bilo je upućeno šahu Tamaspu, Persijancu jeretiku, i posle dugog uvodnog pozdrava, ponuđen mu je brak sa jednom od njegovih ćerki. Zatim se nastavljalo ukazivanjem na koristi za obe strane zbog takvog dogovora.

Potpisano je pod tugrom šahzada Mustafe.

»Ovo je falsifikat“, rekla je Hirem, ali je sama sebi priznala da je veoma dobar. Rustema je trebalo pohvaliti. „Mora biti.“

„Misliš?“

»Šta bi drugo moglo biti?“

Sulejman se u očaju srućio na divan. „Zašto bi neko uradio ovo? Zašto?“

»Neprijatelji carstva su svuda. Karlu bi baš koristilo kada biste se vi borili sa svojim sinom. Ne bi bilo čudno ni da je šah lično uredio ovaj falsifikat“

»Voleo bih da si u pravu!“ Ispustio je bolni jauk i uhvatio se za koleno. Kostobolja je pogoršavala njegovu narav.

Hirem je sela pored njega na divan, i milovala ga po temenu svojim du-8™ prstima dok mu pesnice nisu popustile i dok se nije oslonio na njene grudi. „Šta da radim? Kome da verujem?“

337

Kolin Falkoner

koja će dodati uverljivost tvojoj tvrdnji. Bilo bi dobro da je ta priča bud moguća, naravno.“

Mirna je posmatrala muža kako jede. Mehanički, činilo joj se, bez uživanja, kao da je sračunao cenu svakog zalogaja.

„Čija je ovo ideja, mužu moj? Vaša - ili je potekla od haseki Hirem?“

Nasmešio joj se, od čega se sledila. Znala je kako ga zovu na divanu -Onaj koji se nikada ne smeje. Nije bilo tačno, naravno. Videla ga je kako se smeje, i takođe, znala je njegovu tajnu; očajnici su mu bili duži od ostalih zuba i kada se smeja, odavali su ga, jer je ličio na vuka.

„Da li se bilo šta dešava u Stambolu, a da Sulejmanova carica to ne pod-stakne, svojom željom ili delom?“

„A ako ne uspemo?“

„Ako ne uspemo, nismo ništa izgubili, jer Mustafa je već naš neprijatelj. Ako uspemo, imamo moć nad ovim sultanom, a možda i nad sledećim!“

84.

Sultanove odaje su, kao i ostatak palate, služile da prikazuju bogatstvo Osmanlija i da čuvaju njihovu tajnost.

Tako je bilo i sa sultanovom spavaćom sobom. Bogatstvo je bilo lako uočljivo. Zidovi su bili prekriveni keramikom; stihovi iz Kurana, belo na plavom, sulu pismom napisani, okruživali su sobu, a prozori od zamagljenog stakla su bili umetničko delo azurnoplave, smaragdne i grimizne boje. Pozlaćena venecijanska ogledala visila su na svakom zidu; sam krevet je bio uzdignut na postolju, sa pokrivačima od zlatnog brokata i jastucima od grimiznog somota. Pored kreveta je bio zlatni bokal za pranje ruku ukrašen tirkizom i rubinima.

Ali, bila je to zatvorena predstava, jer niko nije video sultanovu spavaću sobu osim njegovih evnuha i Hirem, njegove omiljene kadune.

Potreba za tajnovitošću je bila prikazana fontanama koje su bile uklesane u zidove, zlatne slavine su sipale žuboreću vode u mermerne urne; a mali zastakljeni balkoni koji su bili ispučeni iz zidova, bili su mesta gde je sultan mogao da sedi i posmatra vrtove, a da sam ne bude primećen.

Uskoro pošto je Hirem postala carica došlo je do daljih dodataka. Iza jednog od pozlaćenih ogledala napravljena su vrata i stepenice koje su

336

Sultanov harem

Davaće sobe vodile direktno do odaja gospodarice Hirem, tako da je mogla da dolazi i odlazi, a da ne bude viđena.

Na tim vratima se pojavila Hirem. Nije zatekla Sulejmana kako opušten leži na krevetu, već kako seta po sobi kao zver u kavezu, mada mu je desno koleno i dalje bilo otečeno od još jednog napada kostobolje. Lice mu je bilo napeto od bola.

„Gospodaru“, promrmljala je Hirem, i izvela ceremonijalni selam koji se čak ni ona nije usuđivala da zanemari. Sulejman jedva da je pokazao da ju je primetio. U desnoj ruci je držao dokument, kojim je mahao u njenom pravcu. „Šta treba da uradim? Šta ti misliš o ovome?“

„Ne mogu da kažem, gospodaru, sa ove udaljenosti. Ali ako me pitate, rekla bih da je to parče pergamenta.“ Pribrao se i uzdahnuo, sam se sebi smejući. „Izvini. Izgubio sam se.“ Došepao je do nje, i pomogao joj da ustane. „Teško mogu da poverujem ovom dokazu, rođenim očima...“

„Gospodaru, meni ovde ništa nije jasno. Ja sam samo jadna, neobrazovana Tatarka.“

„Uopšte nisi takva“, promrmljao je, i predao joj pergament koji je imao u ruci. „Pročitaj.“

Hirem ga je brzo pročitala. Bilo je upućeno šahu Tamaspu, Persijancu jeretiku, i posle dugog uvodnog pozdrava, ponuđen mu je brak sa jednom od njegovih ćerki. Zatim se nastavljalo ukazivanjem na koristi za obe strane zbog takvog dogovora.

Potpisano je pod tugrom šahzada Mustafe.

„Ovo je falsifikat“, rekla je Hirem, ali je sama sebi priznala da je veoma dobar. Rustema je trebalo pohvaliti. „Mora biti.“

„Misliš?“

»Šta bi drugo moglo biti?“

Sulejman se u očaju sručio na divan. „Zašto bi neko uradio ovo? Zašto?“

„Neprijatelji carstva su svuda. Karlu bi baš koristilo kada biste se vi borili sa svojim sinom. Ne bi bilo čudno ni daje šah lično uredio ovaj falsifikat.“

„Voleo bih da si u pravu!“ Ispustio je bolni jauk i uhvatio se za koleno. Kostobolja je pogoršavala njegovu narav.

Hirem je sela pored njega na divan, i milovala ga po temenu svojim dugim prstima dok mu pesnice nisu popustile i dok se nije oslonio na njene grudi. „Šta da radim? Kome da verujem?“

337

Kolin Falkoner

„Zašto bi Mustafa učinio tako nešto? Ništa mu to ne bi donelo. Šah je zakleti neprijatelj Osmanlija.“

„Postoji izreka, Hirem: Neprijatelj moga neprijatelja je moj prijatelj. Ako me Mustafa vidi kao svog neprijatelja, možda bi mu savez sa Tamas-pom više odgovarao.“

„Ne mogu da poverujem u to!“

Sulejman je odmahnuo glavom. „Ipak, to me plaši.“

„Odakle vam ovo?“

„Od jednog od Rustemovih špijuna u Amasiji. Rustem svuda ima špijune.“ „Lako bi bilo prevariti jednog od Rustemovih špijuna.“ „Možda“, Sulejman ju je pogledao i usne mu se izviše u tužan osmeh. „Ti si mi takva uteha. Živim među zmijama. Tvoj glas je jedini koji je razuman i skroman.“ Ponovo se trgao od bola.

„Da li da pošaljem po doktora za vaše koleno?“ „Ne, uzmi violu. To je bolji lek nego bilo koji napitak koji mi doktor može dati.“

Hirem je sela i počela da mu svira. Posle izvesnog vremena zatvorio je oči i ona je pomislila daje zaspao. Ali kada je sklonila instrument, on je ponovo otvorio oči i rekao: „Moram ponovo da jašem na istok s vojskom.“ „Gospodaru, ali vi ste bolesni! Ne smete!“

„Moramo svršiti sa šahom i njegovim jereticima. Ne može biti mira dok on i dalje kuje zaveru protiv nas u Aziji. Janičari, aga, čak i ulema, dižu buku da počnem da delam. Kao branilac vere, nemam izbora.“ „Pošaljite Rustema da ide umesto vas.“ „Vojska očekuje da joj budem na čelu.“

Hirem je spustila pogled. „Molim vas, gospodaru. Plašim se. Ne sumnjam u Mustafinu odanost, ali sumnja postoji. Ako nisam u pravu, ja i moji sinovi, čak i Džihangir i Mihrimah, svi smo u velikoj opasnosti. Vi se loše osećate, a planine na istoku čak ni leti nisu tople. Sami ste mi rekli da je ne-delja dana u Azerbejdžanu kao mesec dana u blatu Mađarske. Preklinjem vas, ne izlazite se takvom riziku pre nego što se stvari razjasne.“ „Moram ići.“

Hirem gaje gledala, i osetila je kako drhti. Zaista bi mogao da umreš, pomislila je. Ne okreći leđa ovoj istini kad si već poverovao u toliko mojih laži! „Znam da se na plašite nikakve opasnosti niti bilo kakvih teškoća, gospodaru“, naterala je sebe da kaže, „ali, izabравši drugi put, ovde možete odigrati dvostruku ulogu.“

Sultanov harem

On se lagano nasmešio. „A, moja mudra Ruskinjice. Znao sam da mora postojati plan u toj lepoj glavici.“

„Ja više nisam lepa, gospodaru.“

„I dalje me očaravaš. Sada mi reci o čemu razmišljaš.“

„Dozvolite Rustemu da ide napred do Persije kroz Amasiju. Potpišite naređenja Mustafi da prati Rustema u pohod, svojim trupama. Tako će se Rustem ubrzo uveriti u Mustafinu odanost. Siguran sam da će shvatiti da su sve te glasine i falsifikati neosnovani.“

„To je najdublja želja moga srca. Ali mogao bih da se uverim u Mustafinu odanost i ja lično.“

„Ipak, to nije mudro, gospodaru. Ako Mustafa planira izdaju, da li rizi-kujete da otkrijete njegove prave namere, kad janičari već budu spremni?“

Sulejman ju je dugo gledao. „Da li zaista misliš da će dotle doći?“

„Samo savetujem oprez, gospodaru.“

Sulejman je dugo razmišljao. „Možda si u pravu“, promrmljao je najzad.

Hirem je kleknula pored njegovih nogu. „Volim vas više od života, gospodaru. Volela bih da postoji način da vas poštedim ovog bola.“

„Samo moji sinovi mogu to da učine, Hirem. Samo, zašto su toliko željni da sede na mom tronu, pitam se. Kada bih ikada mogao da ga se odreknem, a da i dalje ispunjavani svoje dužnosti prema bogu, rado bih za-menio svoje bogatstvo sa bilo kojim kovačem u ovom gradu. Osim tebe, sultanat mi je samo doneo brige kakve se ne mogu ni zamisliti.“

Spustila je glavu u njegovo krilo. Dopustio je da mu pismo sklizne na pod.

85.

Ludoviči se svakog meseca sastajao sa Abasom u žutoj kući u jevrejskom kvartu. Nikada nije uživao u tim susretima. Nikada nisu govorili o prošlosti, po nekom prećutnom dogovoru; a prizor njegovog starog prijatelja, debelog i izobličienog tela, uvodio ga je u depresivno raspoloženje. Abas se zbog debljine znojio. Znojio se čak i zimi, a leti je znoj kapao s njegovih prstiju kao kiša sa ivice krova.

Tada, dok su sedeli iza zatvorenih prozora, Abas je rekao: „Kako je Đulija?“

To su uvek bile njegove prve reci: „Kako je Đulija?“ I Ludoviči bi uvek odgovorio: „Ona je dobro, prijatelju. Moli se za tebe i nada se da si dobro.“

338

339

Kolin Falkoner

Abas nije ništa odgovorio. Pognuo je glavu i usredsredio se na posa koji je imao u rukama: šverc pšenice.

Crno tržište pšenice bilo je najgore čuvana tajna u Osmanlijskom car stvu. Postojala je veza između svakog turskog plemića i oranice; osamnaest meseci ranije, čak je i Rustem imao brodove koji su plovili prema Veneciji preko Aleksandrije i zaradio je mnogo novca samo na isporuci.

Još od leta 1548. Turci su uživali u pet odličnih žetvi, dok Venecija nije imala ništa. Zarada od crnog tržišta silovito je rasla. Ludoviči je bio najus-pešniji; njegovi grčki brodovi su redovno plovili kroz Bosfor do Rodosta* na Crnom moru, navodno da bi tovarili vunu ili krzno. Na svom putu su tajno svračali u luku kod Volosa* da bi prokrijumčarili pšenicu. Na povratku kroz Bosfor i Dardanele, turske galije su ih propuštale, a trebalo je da regulišu turske propise za trgovinu; ipak, privilegija je bila skupa.

„Rustem-paša hoće još hiljadu dukata mesečno“, rekao je Abas.

„Ne mogu to da priuštīm!“

Abas je slegao ramenima. „Žao mi je, stari prijatelju. Ali treba podmititi mnogo ljudi. Daje samo Rustem...“

„Da je samo Rustem, mislim da bi cena ipak bila hiljadu. Zar njegova pohlepa nema granica?“ „Izgleda da nema.“

„Reci mu da odbijam.“

„Ne budi brzoplet, Ludoviči. Čak i posle dodatnog mita, ipak ćeš zaraditi dvostruko na svakom kilu žita koje istovariš u laguni kod Serenisime. Koliko plaćaš ovde? Dvanaest aspri po kilu? Rustem zna da dobijaš trideset i pet u Veneciji.“

„Moram da imam zaradu.“ „To su bile i njegove reci.“

Ludoviči je uzdahnuo. Nije mogao ništa da uradi. Ako si hteo da posluješ u carstvu, morao si da platiš koliko god da je vezir tražio. Svi su to znali.

Nastavili su sa poslom: dogovarajući se za puteve kojima će ići njegovi brodovi, za plate nižim činovnicima u provincijama, i oko brojanja srebrnih dukata koje je Ludoviči doneo sa sobom na sastanak u kožnoj kesi. Najzad je bilo gotovo, i Abas se opustio. Poslužio se neparfemisanom vodicom - nikada nije pio vino - i, kao i obično, počeo je da tračari o zbivanjima unutar haremluka, kao starica na pijaci.

* Poznat i kao Tekirdag, grad u istočnoj Turskoj.

t Grad u centralnom delu grčkog poluostrva, na istočnoj strani.

340

Sultanov harem

Abas je bio osnovni Ludovičijev izvor informacija o unutrašnjoj politici Visoke porte. Pošto je Abas završio sa uobičajenom tiradom protiv zijadi-nih spletki, kako je nazivao gospodaricu Hirem, i protiv domašaja korupcije pod Rustem-pašom - kojom je tada i sam bio obuhvaćen - stišao je glas: „Priča se da šahzad planira pobunu.“

„Mustafa?“ Ludoviči je iznenada postao pažljiv. Abasova tirada protiv suda bila je uobičajena za njihove sastanke; ovo je bilo nešto novo.

„Priča se da je uredio brak sa jednom od ćerki šaha Tamaspa. On pruža svoju podršku kao pobunu protiv Sulejmana.“

„To je istina, Abase? Siguran si u to?“

„Bilo bi bolje vama Venecijancima da oformite delegaciju da pregovarate sa njim. Ako on dođe na tron, možda mu se crno tržište neće baš toliko svideti kao Sulejmanovim ministrima.“

„Misliš da bi mogao da uspe?“

Abas je slegao ramenima i veliki podbraci su zatitrali. „On ima podršku janičara.“

Ludoviči je bio zapanjen. Mustafina popularnost u vojsci nikada nije bila tajna, međutim, o buntu do tada nije čuo. Ali, podsetio se, sve pobune moraju imati početak. Pokušao je da proceni kako će tako snažna promena vetra uticati na njegov život. Sulejman je bio na tronu otkako je on došao u Stambol; Abas je bio u pravu, kakav bi bio Mustafin stav prema trgovcima koji su pomagali da se Rustemu pune džepovi? Neprijateljstvo između njih dvojice bilo je opštepoznato.

„A šta je sa tobom, Abase?“ rekao je razmišljajući naglas. „Šta ćeš ti da radiš?“

»Prihvatiću božju volju“, rekao je Abas, kao da je to bilo očigledno.

»Misliš da ću Mustafa zaista da se pridruži Safavidima? Misliš daje njegova pobuna neizbežna?“

„Samo je ishod nesiguran“, rekao je Abas.

»Sulejman zna za to?“

Abas je izgledao iznenađen. „Misliš da bi ti i ja trebalo da znamo nešto sto je ostalo skriveno od gospodara života?“ Pljesnuo je rukama i dvojica gluvonemih evnuha koja su ga pratila pomogla su mu da ustane. To nije bilo lako postići.

Najzad je Abas bio spreman da krene. „Bog bio s tobom“, rekao je.

»Bog bio s tobom“, ponovio je Ludoviči i posmatrao Abasa kako se uvlači u crnu kočiju koja je čekala ispred vrata.

J4I

Kolin Falkoner

Mustafa!, pomislio je. Mora da je istina. Abas nije nikada ranije upra zno mlatio jezikom. Ako je on bio u pravu, trebalo je da igra na obe karte na kralja i na žandara.

Topkapi šaraj

„Da li je gotovo?“ pitala je Hirem.

Abas je pognuo glavu. „Učinio sam kako ste od mene tražili.“ „Dobro. Ti si veran sluga.“ Lukavo, zavodnički se nasmešila, kao prava

kurtizana. „Kako je Đulija?“

„Đulija je dobro“, rekao je Abas, odbijajući mamac. „Pominje me u molitvama.“

„Sigurna sam da ćeš ih primiti u raju. Možeš ići, Abase.“

Abas je otišao, zgađen njome, zgađen životom. Zgađen samim sobom.

Žao mi je, Ludoviči, što te ovako koristim. Ali, tebi to neće nauditi, to ti obećavam. To je samo još jedna spletko. Ali, neće nauditi ni tebi ni mojoj voljenoj Duliji.

Inače, ne bih dozvolio namiguši da me nagovori.

Jadni Džihangir, razmišljao je Sulejman.

Nije mogao da pogleda u dečaka, a da ne oseti bol u grudima. Džihangir nije mogao da stoji uspravno; uvek je izgledao kao da ima neki nevidljivi teret koji mu je kršio ramena. Nije mogao da jaše konja, osim kad kaska, nije mogao da cilja lukom i strelom, nije mogao da podigne mač.

Dobar gazijski sin. Ipak, takođe je i saosećao sa njim; od svih Hiremi-nih sinova, Sulejman je njega najviše voleo.

„Video si Mustafu?“ pitao ga je.

Džihangir nije podigao pogled. Nikada to i ne čini, pomislio je Sulejman. Plaši me se kao najskromniji čovek iz raje.

„On je dobro, gospodaru“, rekao je Džihangir. „Šalje svoje pozdrave.“

„I njegova majka je dobro?“

„Jeste, gospodaru.“

O, Džihangire, pomislio je Sulejman. Izgledaš kao da se plašiš da ću poslati po dželata. „Izgledaš umorno“, rekao je.

„Putovanje je teško, gospodaru.“

342

Sultanov harem

„Lov je bio dobar?“

„Lovili smo svakoga dana.“

Sulejman se namrštio. „Mustafa prema tebi pokazuje veliko prijateljstvo.“ Zašto?, pitao se. Zato što te voli? Ili te možda koristi da me špijuniraš? Kakvog bi prijatelja takav čovek mogao da nađe u bogalju?

„Mislim da me žali“, rekao je Džihangir, kao da je znao njegove misli. Sulejman je bio iznenađen ovim iskrenim priznanjem. Džihangir je češće bio u pravu nego što bi se očekivalo.

„Siguran sam da se ne radi o tome“, rekao je Sulejman, ali je razmislio o toj mogućnosti na trenutak i onda dodao:

„Da li ti je pričao o meni?“

„Pitao je mnogo puta za vaše zdravlje.“

Zato što me voli, ili zato što bi želeo da budem mrtav?, razmišljao je Sulejman, i odmah je shvatio kako ga je divan otrovao. Kada se to dogodilo? Kada je taj rak pronašao put do njegove krvi?

„Drago mi je da si se bezbedno vratio“, rekao je.

Džihangir kao da je želeo da ode. Sulejman se dosetio da se njegov najmlađi sin užasava njega kao što se on užasavao svog oca. Činilo se daje to, ne carstvo, pravo zaveštanje Osmanlija: da unište svoju decu.

Ako se prvo sami ne budu uništili.

86.

Sambol

Dok se sunce dizalo nad gradom, para je počela da se uzdiže sa vlažnih ulica i slabina magaraca i konja koji su se vukli kroz uske, krivudave ulice i prolazili oko voćne pijace. Bila je sezona dinja i trgovci su nagomilali svoje proizvode u redovima i piramidama na tezgama i na zemlji, bila je to masa različitih boja i šara, pegavih i na pruge, zelenih, žutih i zlatnih. Miris je bio jak, miris zrelog svežeg voća, nadvladavao je uobičajeni miris mokraćne, vlage i paljenog drveta.

Sulejman je naterao svoje bolne zglobove da izvrše napor penjanja uz strmu kaldrmisanu ulicu. Pratio je jednog od hamala, bazarskih nosača, napola presavijenog, sa rukama skoro do članaka na nogama koji je na leđima nosio kutije pune smokava zavezane konopcem. Osećam da je moj teret skoro toliko velik, pomislio je Sulejman. Još je bilo hladno i vlažno,

343

Kolin Falkoner

jutarnje sunce tu nije moglo da proдре zbog starih drvenih kuća koje su nadvisivale ulicu. Zastao je kod jedne tezge i pretvarao se da gleda breskve dok je slušao razgovor trgovca sa svojim susedom.

„Kažu da će sultan ponovo jahati na istok, protiv šaha“, govorio je prvi.

„Trebalo je da ode pre nekoliko godina“, odgovarao je drugi. „Persijanci su nam se dovoljno dugo rugali. Imamo najbolju vojsku na svetu, a on im dopušta da stare u svojim kasarnama!“

„Mustafa ne bi dozvolio šahu da nas ovako podbada“, rekao je Sulejman.

Trgovac je sumnjičavo pogledao Sulejmana. Ali nije mogao da odoli a da ne izgovori ono što ga muči. „Mustafa je veliki ratnik. Da je do njega, šahova glava bi još pre par godina trulila na Bab-i-Humajunu.“

„Možda je došlo vreme da Mustafa postane naš padišah“, rekao je Sulejman.

Trgovci su ga gledali kao daje poludeo. „Tiše!“ prosiktao je jedan. „Sultan svuda ima špijune!“

„Ja se ne plašim sultana“, iskreno je rekao Sulejman.

„On samo kaže ono što svi već znaju“, dodao je trgovčev sused. „Sulejman je starac. Ja sam još pio majčino mleko kada je on izvojevao svoju poslednju veliku pobjedu.“

„Ipak, učinio je mnogo velikih stvari“, rekao je trgovac. „Izgradio je mnogo lepих džamija, u slavu božju, i dao nam je zakone, i njegova mornarica vlada Sredozemnim morem.“

„Janičari hoće meso“, rekao je Sulejman.

„Samo je pitanje vremena kada će ih Mustafa pozvati da ustanu i kada će skinuti Sulejmana sa trona“, rekao je drugi čovek, „i svi to znaju!“

„Čuti!“ upozorio ga je trgovac, a zatim se okrenuo ka Sulejmanu. Pogled mu je bio neprijateljski. Očigledno je sumnjao da je Sulejman špijun. „Ako hoćeš da kupiš breskve, daj da ti vidim novac. Ako ne, odlazi i pričaj s nekim drugim kako bi mu skinuo glavu sa ramena!“

Sulejman je pratio magarca, korpe od pruća na njegovim slabinama bile su pune trešanja. Pratio gaje niz prolaz i na izlazu sa pijace. Trgovčeve reci su mu i dalje odzvanjale u ušima. „Samo je pitanje vremena kada će Mustafa pozvati janičare da ustanu i kada će skinuti Sulejmana sa trona - i svi to znaju!“

Znači, svi su to znali. Izgubljen u mislima, nije primetio kada je magarac podigao rep da bi izvršio nuždu na kaldrmi. Iznenada se sultan Osman-lija, car nad carevima, gospodar života, našao čizama umrljanih izmetom. Pa, možda je i bilo vreme, pomislio je.

344

Sultanov harem

Antasija

Mesec dana ka* »stem je stigao ispod grebena Zelene reke sa eska-tasSahSe, i o^orn janičara. Ulogorio se pod sumornim zidov!-ma3ate pStičkih grobova, razapeo je svoju barjak sa cetm konj- Mustafa dolazi mnogo pre nego što je začuo topot hrišćanskiri armija, Turci su održavah red i le-ni kockanja; i, osim kad su bili u bici, molili su

stem č

86 St ?eanije tišine upozorilo Rustema. Došlo je kao talas, dalek Tako je áläãĚ F približavanje. Kao da je bedna konji-

io prema velikom čadoru da se sretne sa njim. adeset pet jahača, a svi osim jednog su nosu, svilene e konjice. Samo je vođa bio u belom a na njego-) i . ř mu se odb ah od dlja.

vom turbanu je l pero řfd^ ^ ^ ^ ^.

matra]^

Jamom su pr ; r Ł ^ osete šinu k su podizaia

V! kaputi leprf J' f U^SodabranL Uzvikivali su dok su trčali, kao ve-kopita konja čiji] ahac bio u ^ ^ ^ ^

^ ö pQt

±oSS ^Stafa nije idgov-o na njihove uzvike; nije se punosti okruženi"] e ö kraljevskl cador.

Cemje^

slio je Rustem. ^ { d Rustema, dok je prašina lebdela

iznšad g VW je čekal, Rustem ju je osetio u u svojoj slavi, pomislio je. Uskoro ces i ti kusati pra- °taC?

jednim elegantnim pokretom, i uzvici janičara su utihnuli. Oni, via divlja masa, oni su čekak Mustafa je fei» ** temenmh "Gde

Turski način popravljanja, vrsta poniznog klanjanja;

345

J

Kolin Falkoner

„On je bolestan. Ja ću biti serasker na ovom pohodu."

Rustem je mogao da vidi jasna osećanja na Mustafinom licu. Prvo ra zočarenje, a zatim, uzbuđenost. Da li se njegov dan približavao? „Kolik je bolestan?"

„Njegovi doktori kažu da nije smrtno. Ali on ne bi mogao da podnese težinu dugog pohoda." Rustem je pogledao iza Mustafe u grupu ljudi načičkanih iza konja. Hiljadu janičara, pomislio je, i svaki od njih sada stoji na sto metara od nas. „Nikada nisam čuo tako glasne uzvike. Čak ni za sultana."

„Oni uzvikuju zbog mene jer sam njegov sin", pažljivo je odgovorio Mustafa.

„Možda", rekao je Rustem. „Hajde da se povučemo unutra. Prašina mi grebe grlo."

Rustem je prvi ušao u veliki svileni šator. Paževi su doneli alvu i ruži-nu vodicu, dok je Rustem izvukao pismo iz svoje odore. Predao ga je, bez komentara, Mustafi.

Bilo je to pismo u kom je nudio brak šahovoj ćerki, sa Mustafinim pečatom. „Ovo je monstruozno", promrmljao je Mustafa.

Rustem je gledao u tepih između njih. „Poričete?"

„Da li poričem da bih ponudio savez zakletom neprijatelju carstva? Naravno da poričem!"

„Nosi vaš pečat."

„To je falsifikat! Da li je moj otac video ovo?" „Naravno." „I šta kaže?"

„Nisam upoznat sa njegovim mišljenjem. On čeka vaš odgovor." „Osećam tvoj smrad u ovome!" rekao je Mustafa bacajući pismo Ru-stemu u krilo.

Vezir je prvi put podigao svoje sive oči. „Ja nisam vaš neprijatelj, Mustafa. Oni janičari napolju su vaši neprijatelji. Preglasno uzvikuju."

„Ja nisam nikada, niti ću ikada učiniti ili reći nešto protiv svog oca. Zakleo sam se. On to mora da zna!"

„On čeka vaš odgovor", ponovio je Rustem.

„I dobiće ga."

„Prvo, imam naređenja za vas od samog sultana. Treba da pridružite svoje trupe sultanovim i da me pratite u pohodu na persijske jeretike. Pod mojom komandom, naravno."

„Učiniću kako mi je naređeno", rekao je Mustafa sa gađenjem, i ustao. Otišao je ne progovorivši više ni reč.

346

Sultanov harem

Rustem je slušao topot kopita kako tutnji preko ravnica, a zatim je poslao da mu dovedu agu janičara. Bio je to čovek svetle kose, mršav, slovenskog porekla, leva strana njegove vilice je bila deformisana jer ga je okrnulo zrno tokom zauzimanja Rodosa. Velika pera rajske ptice na njegovoj kapi klatila su se i šuštalala dok je izvodio selam. Stao je da bi primio naređenja.

„Pripremi eskadron svojih najboljih ljudi“, rekao je Rustem. „Mustafu treba danas uzeti iz palate i vratiti ga u Stambol u lancima.“

Aga je oklevao. Za vojnika, koga su od njegove osme godine učinili da bude bespogovorno poslušan, ta reakcija je bila jaka. „Kako naređujete“, rekao je.

„Ljudi treba da budu spremni u zoru. To je sve.“

„Kako naređujete“, ponovio je aga, ali njegove plave oči su iznenada otrovno zablistale. Tako te je lako pročitati, pomislio je Rustem. Osećanja ti obasjavaju lice kao što najbolji učenjaci obasjavaju Kuran svojim cinober i safirnim mastilom.

Bilo je tako jednostavno. Jednostavno baš kao što je Hirem i pred-videla.

Topkapi šaraj

Zlatni put je vodio iz harema do džamije, pored sultanovih odaja, kroz ha-remluk do divana i do male tamne kule Opasnog prozora. Tamne stepenice su vodile do rešetkastog prozora sa zavesom sa kog je sultan mogao da sluša rasprave između paša i vezira na divanu.

Mogućnost koja je sada bila dostupna i Hirem.

Zlatni put je bio svetlucajući put moći, ukrašen pločicama kraljevsko plave, zlatne i jarkocrvene boje, besprekorne glazure. Dok je Hirem žurila, svileni kaftan jo je šuštao. Bila je svesna njegove svetlosti, njegove moći. Poznavala je srce divana, a divan nije poznavao nju.

Kada je stigla do vrha tamnih stepenica, srce joj je toliko jako udaralo da se uhvatila za grudi od bola. Približila se zavesi od tafta i posmatrala.

Zlatni baldahin divana je stajao na deset mermernih stubova. Zaklon od tafta na prozoru je svetlucave površine mermera, pozlate, brokat i svilu pretvarao u igru senki crne i sive boje. Veličanstvenost divana nije bila vidljiva. Ali glasovi su bili bitni, a svaku reč je kristalno jasno mogla da čuje.

„...siguran si u to?“ čula je kako muškarac izgovara. Bio je to Sulejman. U Rustemovom odsustvu vratio se dužnostima na divanu.

347

Kolin Falkoner

Be^sss.E±;^r^^^,

.Ne postoji šansa daje tvoj Jprijun pogrešio,! tt'

^bS^r^SKr*??^<'>«* ^C^i^S^"3«

sadržinu pisma" j J P °causa s Pismom. Ne znamo

sepSttrj^

Ludovičiju davao istinu na kaSn H K ""P0saa Godina"" t

^^^&zgs*>*>>^*+*

baZalf,,CTMTMS d' rUŽ°yeČ ,edJ"«*h k*s" k' ta. Prava moć je uZučfv2TMk "17i Ā^ Š UŠi'U ^ñ ži»-plaše, „iko se „e bi i±i p,,Tv ij dnutlZ^h ' * "i A?7 da je samo glasina. j c protlv tebe na sudu>čak i

**!q^i^aTi!iiii*iHtemjemo«iid'-*

* Āf i staviia je ^SZ J ^Sa^0 " ""

^&Ñ^^8^0^

ka^,,S±dtramiŠBViSe!"POVib»>S^ sebi^TI' ±^ P l ŽUr"a-Nje" SU"an će 'e te »-»"ie "*"»> P"TMti

:So^r±T~jsda-q^*«TMLabi

Atnasija

tišInU te noći> kao r*J Pkla koje je uznemirio r

^ lÍlžžáfd"Ô 4* stajala ispred Ruste-

^^^

lama jamcara poremećena tišina logoj. Ako bi se pobunili...

348

Sultanov harem

Pucanj iz arekbuze zazvučao je kao top, a eho je i dalje odjekivao pošto :e prvi telohranitelj pao vrišteći, držeći se za grudi. Drugi je isukao mač, u bezuspešnom pokušaju da se odbrani. Zableštalo je s njegove desne strane, poput munje, a zatim su se začula još dva pucnja. Nije video čoveka koji gaje ubio. Zrno mu je probilo oko i smrvilo njegov mozak pre nego što je stigao da ispusti krik.

Tamne siluete su istrčale na svetlost baklji, na kojoj su se jasno videle mete arkebuza. Mač je blesnuo, dok su dve

prilike čekale da zadaju posled-nje udarce palim telohraniteljima.

Zatim su požurili u šator. Pod svetlošću baklji, Rustem je prepoznao samo jednog čoveka, agu janičara; mada je bilo jasno zbog visokih sivih kapa da su svi bili njegovi ljudi.

Smestio se na konja i okrenuo se ka jednom spahiji pored sebe. „Izgleda da smo suočeni sa pobunom.”

„Pravilno ste protumačili raspoloženje trupa, gospodaru”, rekao je čovek.

„Da. Dobro je što sada nisam u svom šatoru. Usušujem se da kažem da divljaci baš sada prazne svoje arkebuze u moj krevet.”

Spahija je klimao glavom i dalje zapanjen onim što je video.

„Moramo jahati nazad do Stambola i prijaviti sultanu šta se desilo. Plašim se daje Mustafa izgubio strpljenje čekajući na tron.”

Okrenuo je svog konja od litice i odjahao u tamu sa svojom pratnjom. Zaobišli su logor i uputili se na zapad.

Bilo je kasno. Gilbehar su probudili da bi joj rekli o pobuni koja je izbila u Rustemovom logoru. Drhtala je u haljini od hermelina, grejući kosti pored usijanog uglja u mangalu. Ali hladnoća užasa je nije napuštala.

Sirhana je ušla i izvela selam pred njom. Izgledala je kao da je još ošamućena od sna, a i kosa joj nije bila očešljana.

Kaftan, na brzinu obučen, bio je zgužvan. Bila je bleđa i drhtala je. Njen muž je bio Mustafin carski konjušar. Misli da je udovica, pomislila je Gilbehar. Misli da sam je zato pozvala.

»Tvoj muž je bezbedan”, rekla joj je.

Sirhani se ramena opustiše od olakšanja. „Gospodarice...”

»Ali opasnost postoji. Za sve nas.”

Sirhana je pogledala u nju zbunjena. „Moramo napustiti Amasiju?”

»Nemamo gde da bežimo.”

»Gospodarice?”

349

Kolin Falkoner

Gilbehar je čvršće obavila odoru oko svojih ramena. „U carskom logoru je noćas došlo do pobune. Janičari su pokušali da ubiju Rustem-pašu.” „Da li je gospodar...?”

„Mustafa ih nije podržao. Da jeste, ne bi bilo opasnosti. Kada Sulejman bude čuo za ovo, sigurno će okriviti mog sina. Potrebna mi je tvoja pomoć, Sirhana.”

„Moja pomoć, gospodarice?”

Gilbehar ju je gledala. „Ako Sulejman krene protiv mog sina, krenuće protiv svih koji su u palati. Tvog muža će pogubiti, uzeti njegovu imovinu, a tebe proterati. Završićes prošeci. Da li to želiš, Sirhana?”

Sirhana je spustila pogled. „Ne, gospodarice.”

„Nisam ni mislila. Niti želim da život mog sina bude izgubljen jer je jedan čovek šlep! Sećaš se kizlarage, zar ne?”

„Da, gospodarice.”

„Hoću da odeš u Stambol da ga nađeš. Ponudi mu bilo šta! Bilo šta!” Naslonila se. „Želim da Hirem umre. Ako može to da učini za mene, moj sin će postati sultan i Abas može da ima šta god poželi. Ubedi ga, Sirhana. Zbog mene - i zbog sebe!”

89.

Topkapi šaraj

Sulejman je pogrbljeno sedeo na tronu, kao da su mu se grudi uvukle i kao da su mu ramena i brada ostali bez oslonca. Usne su mu podsećale na krivu sablju neodobravanja i gađenja. Gledao je napeto u Rustema kroz debele sede obrve. Pokretao je samo nozdrve dok je disao.

Rustem je izveo selam i čekao poziv da može da govori.

„I?” zarežao je Sulejman.

Mora da je već čuo, pomislio je Rustem. Glasine lete kroz hodnike, kao daje plamen šaputanja prošao palatom pre nego što sam ja i stigao.

„Donosi vam vesti zbog kojih moje srce žali”, rekao je Rustem.

„Samo reci. Zašto si ostavio moju vojsku da bi došao ovde?”

„Gospodaru, dojahao sam dovde u strahu za svoj život. Ipaknije mi moj život bio tolik drag, već vaš.”

350

Sultanov harem

Tiho rezanje otelo se Sulejmanu iz grla. Kao da je došlo duboko iz njega, zadržalo se u sobi nekoliko sekundi, kao tutnjanje zemljotresa.

„Mustafa?”

„Ne znam gospodaru. Janičari su došli usred noći, pobili moje stražare i ušli u moj šator. Ja sam bio unapred obavešten i uspeo sam da pobežem.”

„Koliko njih?"

„Previše da bi se brojalo, gospodaru. Aga ih je vodio."

„A Mustafa?"

„Kada je on ušao u logor Janičari su vikali dok nisu promukli. Otvoreno su uzvikivali da bi on mogao da ponese njihove zastave na bojno polje brže nego njihov sultan. Vikali su da ste vi sada prestari da ih vodite, a da sam ja defterdar koji ne zna kako se treba boriti."

„Pokazao si mu pismo?"

„Rekao je da on nikome ne mora da odgovara osim sultanu. A, kako ja nisam bio sultan, nije imao ništa da mi kaže. Takođe je rekao... da treba da se u pismima oprostim sa svojom porodicom. Rekao je da će čim stupi na tron okačiti moju glavu na Bab-i-Sadet... Takođe mi je rekao da obavestim vrane da neće dugo čekati svoju večeru."

„To su bile njegove reci?"

„Kunem se svojim životom, gospodaru", rekao je Rustem. Kako su se laži lepo ugnezdile oko istine.

Uzvik bola je iznenadio Rustema kako nijedan običan čin nasilja ne bi mogao. Sultan je zabacio glavu i zaplakao. Mahnuo je rukom, otpuštajući vezira. Rustem ga je željno poslušao. Izveo je selam i povukao se unazad prema vratima, zapanjen i zadovoljan što su njegove laži tako dobro delovale.

Sunčeva svetlost se odbijala od pozlaćenih kadionica u paviljonu, letnji vrt je bio pun mirisa biljaka, voća i ruža, ritam pesme cvrčaka je bio hipno-tišući. Tako je bilo lako ležati tu, u Hireminom naručju, i zaboraviti da se budućnost nalazila u njegovim rukama.

Oslanjao se na Mustafu. Svaki zakon koji je proklamovao, svaki kamen temeljac koji je postavio, svaki pohod u kom se borio, sve je bilo ispunjeno saznanjem da će jednog dana Mustafa preuzeti barjak iz njegovih ruku i učvrstiti svaki napredak koji je on ostvario. Pobuna će sve preokre-

351

Kolin Falkoner

nuti. Osmanlije će se vratiti svojim krvavim zabavama i varvarstvu koje su obeležile stupanje na tron njegovog oca, njegovog dede, čak i samog Fatiha Možda su janičari bili u pravu, bio je previše star. Ali teret je bio njegov do smrti, takav je bio zakon Osmanlija i šerijat, a dozvoliti Mustafi da uzurpira vlast značilo bi otvaranje kapija krvoproliću za Osmanlije u narednim vekovima.

„Ne slušaj ih", prošaputala je Hirem. „Budi ponosan što imaš sina kome se toliko dive, i koga janičari toliko vole. Ti si njegov otac. Njegov osećaj dužnosti prema tebi će ga sprečiti da iskoristi neobičnu moć koju ima."

„Mislilo sam da ga se plašiš", rekao je Sulejman.

„Ja se plašim Fatihovog zakona. Ali ne plašim ga se kada si ti pored mene. Ti si Sulejman, najbolji od svih sultana.

Niko te ne može zameniti u narodu."

„Ne buni se narod protiv mene, već janičari."

Začuli su težak uzdah iznad sebe i pogledali nagore, kroz otvorene kapke na prozoru. Svakog proleća, rode su gradila svoja gnezda od otpalih grančica na čistom kamenu na ivici kupola džamija ili kupola medresa. Ali tog toplog avgustovskog dana hiljade njih je ispunilo vazduh nad Stambolom, leteći na jug u svoje prvo izviđanje zbog zimskih selidbi. Čak i na let-njoj vrućini, to je bilo podsećanje koliko je zima blizu.

„Moram na istok s vojskom, ili ću izgubiti tron", rekao je Sulejman.

„Šta ćeš učiniti?" prošaputala je Hirem.

„Ne znam. Ko mi može pomoći u ovome?"

„Možda Abu Sad?"

Sulejman je dugo razmišljao o tome. „Možda", rekao je.

Abu Sad je sedeo čuteći i posmatrao kako kizlaraga proždire skoro svu alvu sa poslužavmka koji su njegove sluge stavile pred njega. Bio je to delikatan proces; stavljao je svaki zalogaj poslastice u usta kažiprstom i palcem, dugo zvakao, zatim uzimao drugi. Lice mu je bilo u ekstazi koju \eseih-ul-islam video samo na licima derviša kada su ulazili u trans. S druge strane, jedenje može za neke ljude biti religiozno iskustvo, prihvatio je. Posebno za one sa neoslobodenim strastima, i bez sredstava da ih izraze. ^ Najzad, Abas je bio zadovoljan, i sprao je medenjake sa malo ledenog serbeta „Imam poruku od gospodarice Hirem", konačno je rekao. „Neka je bog čuva" promrmljao je Abu Sad

352

Sultanov harem

Odista. Čini se da je pronašla veliku utehu u veri."

Zaista je bila veoma vredna u učenju Kurana."

„Kako vi kažete", odgovorio je Abas. „Čini se da sada želi da slavi boga na takav način koji će opstati i kada umremo, i očuvati veru kroz vekove."

„Bog će joj pomoći."

„Uistinu, ona planira da veliki deo svog ličnog bogatstva ubrzo uloži u vakuf- to jest, uložiće ga u fond tako da se može izgraditi još džamija i da se mogu održavati starije džamije u gradu."

Abu Sad je naklonio glavu kao da odaje priznanje. „Njena velikodušnost priliči tako velikoj dami."

„Takođe mi je rekla da vam prenesem da ste je vi podstakli da to učini. Bila je veoma zadovoljna uslugama koje ste učinili za nju, vodeći je ka pravoj veri, a takođe i zbog usluga sultanu, kada je bio na mucu. Samo traži da nastavite tako vredno da radite."

Prošlo je nekoliko trenutaka pre nego što je mula shvatio šta traže od njega. Gladio je bradu razmišljajući. „Nevolje na istoku teško padaju gospodaru života, trenutno", rekao je.

„Da su njegove nevolje razrešene!" rekao je Abas. „Gospodarica Hirem kaže da se danju i noću molila bogu da mu pomogne na mucu. Dala bi bilo šta da taj teret padne s pleća njenog gospodara."

»Savetovaću ga koliko mogu", rekao je Abu Sad.

„Kako vi kažete", rekao je Abas.

Pošto je on otišao, šejh-ul-islam je uzeo tespih, brojanicu, i mrmљao molitve zahvalnosti i preklinjanja. Bog je dobar, Bog je veliki. Ali, da bi preneo njegovo učenje ljudima i da bi izgradio velike džamije u njegovu slavu čovek je ponekad morao da prilagodi dušu vetrovima koji su u tom trenutku duvali.

90.

Stambol

Abas je skinuo kapuljaču ogrtača i posmatrao Sirhanu ledenim okom punim sumnje. „Primio sam tvoju poruku" rekao je. „Šta želiš od mene?"

„Potrebna mi je tvoja pomoć", odgovorila je.

Abas je uzdahnuo. Kao što se i pribojavao. „Izgleda da sam svima od koristi osim samom sebi."

35?

Kolin Falkoner „Gilbehar me je poslala."

„Predvideo sam to", rekao je Abas. Pogledao je po sobi, pozlaćena tavanica, uglačane pločice na zidovima, ružičasta senka Aja Sofije koja se nad vijala nad njima kroz prošarane drvene rešetke koje su bile na prozorima „Znači ovo pripada Abdul Sahin-paši." „On je sada šahzadov carski konjušar." „Tako sam i čuo. Sve je bogatiji i srećniji."

„Dobra je sreća pripadati kući čoveka koji je osuđen, Abase?" Abas je zatresao glavom. „Ja ništa tu ne mogu da uradim." „Gilbehar je rekla da ti mogu ponuditi bilo šta - bilo šta."

„Velikodušna je. U tom slučaju, da li može da ponudi da mi vrate moju muškost?"

„Abase..."

„Moje gospodarica me oblači u najfiniju odeću, hrani me, plaća sve moje troškove. Zbog svoje moći i uticaja ja sam zgrnuo više bogatstva nego što neki ljudi mogu da zamisle. A meni je beskorisno. Ako želi da me iskušava i dovede u smrtnu opasnost neka mi ponudi povratak moje muškosti, samo na jednu noć da mogu ponovo da osetim dodir žene!"

Sirhana je spustila pogled. Nadala se da će moći ovo da izbegne, ali već je odlučila šta će učiniti ako je Abas bude odbio. Znala je da je Gilbehar bila u pravu. Ako njen muž umre s Mustafom, njoj neće biti ukazana milost. Završiće u krpama, gladna i prognana, prezrena.

Postojalo je još nešto, znala je, što je Abas želeo. „A da li Sulejman zna za Duliju?" iznenada je pitala.

Nije podigla pogled, ali je mogla da čuje oštar Abasov udah. Njegova mržnja je tada skoro fizički bila prisutna u sobi. „Ti mala prostitutko", pro-siktao je.

Mora da pretpostavlja da i Gilbehar takođe zna, ili bi me ubio, pomislila je Sirhana. Nije mogla da ga pogleda u oči.

„Uskoro će umreti jedna žena. Možda Hirem, možda Dulija. Ti odluči."

„Rekla si daje voliš..."

„Svi mi više volimo sebe, Abase."

„Odrezali su mi muškost, ali mi nisu išćupali srce. Prvi put posle toliko godina još mi je nekoga žao. Od tebe mi se povraća."

Sirhana je bila čvrsto rešena. Pogledala ga je u hladno, netrepćuće oko. „Uradi to ili će ona umreti, Abase. Poštedi me svog govora."

354

Sultanov harem

Abas ju je snažno ošamario. Dao je znak svojim slugama da mu pomognu da ustane. Izjurio je iz sobe. Sirhana se dotakla po obrazu, nežno, mrzeći sebe kao što nikad nikoga nije mrzela.

Topkapi šaraj

„Morate mi pomoći. Određeni slučaj je iznesen na divanu i veoma me je zbunio. Resio sam da dođem kod vas da biste me posavetovali o zakonima Kurana."

Sulejman je začutao da bi se sabrao.

„Trgovac na visokom položaju neko vreme bio je bolestan“, nastavio je. „Dok je on bio bolestan, prepustio je vođenje poslova svom slugi, kome je uvek davao dobru platu i položaj. Ipak, nije još ni stigao do svoje bolesničke postelje, a njegov sluga je već učinio proneveru i skovao planove protiv njegove porodice, čak je planirao i da ubije svog gospodara. Kada je trgovcu ponovo bilo bolje, on je otkrio sve ove stvari, i u sve je bio siguran. Šta bi trebalo da uradi trgovac, i kakvu bi presudu trebalo doneti prema šerijatu?“

Abu Sad nije ni trepnuo. „Kuran je veoma jasan po pitanju takvih stvari. Sluga mora umreti.“

Sulejman opusti ramena pod naborima kaftana.

Posle izvesnog vremena pribrao se i ispravio. Gledao je šejh-ul-islama pravo u oči. „A ako bi slugino ime bilo Mustafa, šahzad?“

„Smrt“, rekao je Abu Sad.

Dva dana kasnije Sulejman se popeo na svog konja i još jednom prošao pored fontane u trećem dvorištu, napustio palatu sa svojom pratnjom i krenuo prema istoku. Agama u Amasiji su već bila poslata naređenja da izvedu svoje trupe južno na marš prema Erzerumu. Cauš je poslat na konju s daljim naređenjima za Bajazita da dođe iz Manise i da vodi vladu u Topkapiju.

Sulejman je znao da mora da požuri u ponovnom uspostavljanju svoje vlasti nad agama. Ali, prvo je morao da razgovara sa Selimom.

Izgleda kao da zrači, pomislio je Abas. Nikada ne izgleda tako mlado i ljupko kao kad planira nečije pogubljenje. To je podmlađuje. Zelena konđa joj

355

1

Kolin Falkoner

je bila bezbrižno pričvršćena na glavi, nosila je kaftan od somota boje nj staća oivičen hermelinom. Rozete bisera sijale su na njenim šip-šip papučama. Igrala se dugim pramenovima svoje zlatne kose dok ga je posmatrala. Znači došao je moj dan za umiranje, pomislio je Abas. Pa, dovoljno dugo sam ga odlagao. Sada kada je odlučeno na neki čudan način se osećam slobodno, čak i lakomisleno. Divno je što si i ti dobro raspoložena. Bilo bi mi mrsko da ti iščupam malo crno srce kada ti je muka od ovog sveta kao i meni.

„Da li si učinio kako sam ti tražila?“ pitala gaje Hirem.

„Pričao sam sa muftijom, kao što ste naredili. Shvatio je šta se traži od njega.“

„Moj dobri, verni Abase.“

„Kao što vi kažete, gospodarice.“

„A šta će biti tvoja nagrada?“

O, znači pokušaćiš da me mučiš!, pomislio je Abas. Nadao sam se tome. Dvadeset i pet godina sam bio impotentan. Noćas ću imati moć nad tobom.

„Kakvom biste nagradom želeli da me počastite, gospodarice?“ „Tvoj izbor harema možda?“

Abas se nasmešio njenom crnom humoru. „Gospodarica je previše dobra.“

Možda je tada primetila razliku u njegovom ophođenju, jer su joj oči iznenada postale drugačije, pogled jepostao odlučniji. „Izgledaš zadovoljan sobom, Abase. Možda bi voleo da поделиš šalu sa svojom gospodaricom?“

Abas je zakoračio prema njoj i spuštajući ruku ka okićenom bodežu koji je nosio u pojasu. Prsti su mu bili na dršci od slonovače. Hirem je spustila pogled i on je video da je odmah shvatila šta namerava da uradi. Ali crni stražari koji su bili svuda po sobi bili su predaleko, previše uspavani rutinom prijema da bi ga zaustavili. Nasmešio joj se. Čim zavrišti, učiniću to, resio je.

Ali Hirem nije vrisnula. „A, moj Abase. Najzad si postao čovek“, rekla je. Činilo mu se daje skoro... uzbuđena.

„Toliko sam dugo čekao na ovo“, prošaputao je.

„A šta te je sprečavalo?“

Abas ju je gledao. Zaista, šta me je sprečavalo? Odgovor je bio jednostavan. Plašim se da umrem. Ne plašim se bola - bog zna da sam iskusio dovoljno bola - a nisam ni zaljubljen u život, jer u njemu nema ničega što

356

Sultanov harem

m i je drago. Samo se plašim šta dolazi posle ovoga. Nisam to mogao ranije da uradim. Ali sada hoću, zbog Đulije. Stražari nisu ništa primetili. Abas je i dalje stajao držeći ruku na pojasu. Hirem se opustila, skoro uživajući na divanu.

„Zar se ne plašiš?“ prošaputala je Hirem.

„Ovog puta me to neće sprečiti.“

„Ne za sebe, dragi Abase. Zar se ne plašiš za Đuliju?“

Abas stisnu dršku još jače. Učini to sada!, nešto u njemu je vrištalo. Učini to sada! Pre nego što veštica pronađe način da promeni tvoju odluku!

„Za Đuliju?“ čuo je sebe kako izgovara.

„U slučaju moje smrti, postoji pismo koje je na sigurnom i treba da bude isporučeno mom sultanu. Biće veoma uznemiren kad bude saznao da ona i dalje živi u Peri i možda širi glasine o njegovom neuspehu u haremu.“

Abas je osetio kako mu se palata ruši pravo na ramena. Zamrznuo se. Nije postojalo ništa što bi mogao da učini. Nije mogao daj ubije, nije mogao da se povuče. Bio je mrtav.

Čekao je da pozove bostandžiju kako bi ga odvuкао. Sada bi trebalo da se ubijem, pomislio je. Da se poštedim smrti kakvu mi može prirediti

mašta ove veštice.

Hirem se nasmejala. „Mogla bih da se zakunem da ti je tvoje crno lice pobledelo!“

Abas se klatio na nogama. Gusti znoj sveg gaje oblio. Iskoristi taj bodež za sebe!, neki glas je vikao. Učini to sada!

„Misliš da ću te kazniti“, rekla je Hirem.

Pogledao ju je u oči. Sijale su od zadovoljstva. „Radije ću prvo ubiti sam sebe“, rekao je.

„Dragi Abase, zašto bi to učinio?“

„Ovo je poslednji put da ste me mučili.“

Nagnula se bliže. „Pomeri svoje prste od tog okrutnog predmeta. Da li misliš da ću želiti osvetu zato što si razmišljao da me ubiješ? Pola Stambola želi da umrem! Umesto toga, ti si mi sada pokazao da ma koliko da me mrziš, nikada ne bi mogao da mi naudiš. To te čini najposlušnijim slugom, u koga mogu da imam najviše poverenja. Nikada nisam verovala u odanost kao takvu. To je previše nepouzđano!“

Učini to ipak!, čuo je glas u sebi. Uradi to!

Abas se sručio na kolena. „Slab sam“, promrmljao je.

„Da“, nasmejala se Hirem. „Ali si veoma koristan!“

357

Kolin

in Falkoner

91.

Konija

Grad je bio usamljen u širokoj prašnjavoj činjini s pšenicom u anadolijskoj stepi, Meka Osmanlija, dom manastira u kome su počivale kosti Džalalu-dina Rumija, osnivača derviškog reda. To je takođe bilo namesničko mesto Karamanije, gde je Selim vladao kao drugi princ po nasleđu trona. Tu je Sulejman došao tražeći nadu, pre suočavanja s trenutnim šahzadom.

Čuo je glasine, šaputanja u hodnicima Topkapija i bezistanima grada. Hiremin najstariji sin bio je pijanica. Selim Pijanica, tako su ga zvali. Nizak, čudan mladić koji je uvek bio u senci svog mlađeg brata kada se radilo o džilitu ili streljaštvu na polju, postao je pajac, figura za zabavu. On zasigurno nije bio pretnja tronu, kao što je bio Mustafa. Ali nije bio ni budućnost koju je Sulejman zamislio za Osmanlije.

Tada, dok je gledao sina u lice koje je bilo u vatri od previše vina, sa po-pucalim kapilarima na obrazima i nosu koji su se širili kao grimizna paukova mreža, zatvorio je oči s gađenjem i pomislio: Da li mogu ovo da učinim?

Selimova pažnja je već bila preokupirana njegovim sopstvenim ostrim kritikama. „Naravno, Mustafa me mrzi. Ako on dođe na tron ne sumnjam da će njegovo prvo delo biti da me pošalje kod bostandžije, da me ubije. Da li možete zamisliti kako je živeti ovako? Na celom svetu nemam nijednog prijatelja osim vas, da nije vas ne bi bilo nikoga da me zaštititi.“

Kukaš kao prostak, pomislio je Sulejman. A mi ovde sedimo u tvojoj lepoj palati, i dok pijuckaš šerbet pretvarajući se da je nektar, misliš da ja ne primećujem kako ti se ruka trese kada uzimaš šoljicu. „Čuo si klevete protiv Mustafe?“ „Ne sumnjam ni u jednu reč.“

Naravno da ne, pomislio je Sulejman. Ali, tvoje mišljenje teško da se može uzeti kao objektivno. „Rešićemo ovo na Aktepi. Kada bih ja predao Mustafu bostandžiji, ti bi bio sledeći koji bi postao sprdnja Osmanlijama. Da li misliš da možeš da podneseš takav teret, moj Selime?“

Selim je izbegavao njegov pogled, ali je Sulejman osetio početak iščekivanja svog sina. „Ja sam tvoj sin. Tako sam rođen. Ali ako sam sledeći, zašto si onda dao Saruhan Bajazitu?“ „Bilo je najbolje tako uraditi.“ „Ako ću biti šahzad, treba da budem u Manisi.“

358

Sultanov harem

Sulejman je uzdahnuo. Bio je kao neposlušno dete. „Još nije rešeno. Sada pričamo o Mustafinom životu, moj Selime. To nije nešto o čemu treba olako razgovarati. Samo te pitam da li misliš da možeš da poneseš moj teret. Još ti ga nisam obećao.“

Selim se sve više durio. „Da, oče.“

Sulejman skoro da nije mogao da veruje da je to njegov sin, kome je dato ime po razularenom ratniku kakav je bio njegov otac. Da, shvatio je, sve glasine su bile istinite. Mogao je i sam da vidi da je urušavanje tela i duha kod Selima sve više napredovalo; njegova priroda je bila prosta. Ipak, zašto bi ga to iznenadilo? Ni on nije bio takav koljač kakav je bio njegov otac. Zašto bi očekivao da Selim bude njegova slika i prilika?

Ili je možda to bila njegova krivica jer je zanemarivao svoje sinove; posvetio je budućnost Mustafi; zaboravio je da bi Selim jednog dana takođe mogao da preuzme barjak od njega. Bilo je prekasno. Selim je odrastao bez usmerenja, a bilo je gotovo.

Sve njegove nade položene u Mustafu, sada su se srušile.

„Šta ćeš uraditi s Mustafom?“ pitao ga je Selim.

„Ne znam“, rekao mu je Sulejman. „Ne znam.“

Pera

Đulija je jedva mogla da izdrži koliko je bila nestrpljiva. Posmatrala je sa svog prozora kako se kočija zaustavlja na kaldrmi i kako prilika u purpurnom ogrtaču iskoračuje iz kočije i hita ka kući. Predugo je nije videla. Predugo. Ruke su joj drhtale kao u devojčice.

Zumbul je ispratio Sirhanu do sobe i klanjajući se izašao. Čim su ostale same, Đulija joj je svila ruke oko vrata i grljale je dok se Sirhana nije pobunila i odmakla se da bi došla do vazduha. j « „

Đulija joj je skinula maramu sa lica. „Morala sam da te vidim, rekla je Sirhana je skinula ogrtač. Nosila je ružičasti kaftan sa šalom od svetlo-plavog pamučnog platna oko struka. Đulija ju je uzela za ruku i povela je prema divanu.

„Nedostajala si mi“, prošaputala je.

„I dalje prkosiš godinama, Đulija“, prošaputala je Sirhana.

Đulija ju je pogledala. Kad bih samo mogla da ti kažem isto, pomislila je. Izgledaš izmučeno, umorno. Imaš podočnjake, i oči su ti nevesele. Nešto nije u redu.

359

Kolin Falkoner

„Da li si dobro?“ pitala je.

„Malo sam umorna od putovanja, to je sve“, rekla je Sirhana, i spustila glavu na Dulijino rame za slučaj da ona sa njenog lica može da pročita laži.

„Toliko je dugo prošlo. Kada je glasnik stigao, skoro da nisam mogla da poverujem da si ovde, u Stambolu.“ Sirhana je izgledala nervozno. Nije bila samopouzdana prefinjena žena kakvu je Dulija pamtila. Uopšte nije bila takva.

„Reci mi šta ima novo“, rekla je Dulija. „Šta te dovodi ovde?“

„Abdul me je poslao. Tamo je bilo nevolja.“

„Nevolja?“ Dulija je stegla njenu ruku. „Abdul je dobro?“

„Da, ali... on predoseća da je opasno.“ Sirhana nije mogla da je pogleda u oči.

„Zar su stvari toliko loše?“ „Ti nisi čula?“

„Samo glasine. Kažu da Mustafa hoće da sklopi savez sa šahom Tamaspom.“

„To je sve Rustemovo maslo. Ali, mnogo je gore. Janičari su pokušali da ubiju vezira dok su logorovali kod Zelene reke. On krivi Mustafu.“

„Da li je istina?“

„Naravno da nije... ali šta možemo mi da uradimo? Moj muž je odan šahzadu. Ako bude rata...“

Dulija je pokušala da je uteši, ali se Sirhana izmigoljila.

„Dobro sam. Ne treba paničiti povodom tih stvari.“

„Rat?“ Dulija ju je gledala. „Ako postoji bilo šta što ja mogu da učinim? Ludoviči ima uticaj u Porti. Možda ako bi on...“

„Ne, ne postoji ništa što možeš da učiniš“, prebrzo je odgovorila Sirhana.

„Ako treba da se sakriješ...“

„Da se sakrijem od sultana? Kada je on vladar pola sveta?“ Sirhana ju je pogledala i iznenada joj se bacila u naručje i zaplakala. „Žao mi je.“

„Žao? Zbog čega?“

Ali Sirhana je plakala ne odgovarajući. Dulija je osetila kako joj se telo tresu i osetila je vlažnost njenih suza kroz tanku tkaninu svoje bluze. Njeno plakanje kao da je trajalo satima.

Najzad, Sirhana se odgurnula. „Nikada te ne bih povredila“, rekla je.

„Ne razumem... Šta govoriš?“

Sirhana ju je milovala po obrazu. „Samo zapamti da te nikada ne bih povredila.“

in?

Sultanov „Znam to. M i dalje ne razumem. BOS nešto se dešava. Šta je u pitanju?

Štaslatatetresla glavom. „Samo me drži" rekla. „Reći ću ti kasnije. Sada ne."

Ali Sirhana joj nije ispričala šta se dog. odilo. Otišle su u hamam i kupale se u jednoj od kupki. Sirhana je osjetila da joj mišići napeti kao strune, međutim nije uspjela da ih opusti.

„Tako si najeta", prošaputala je. Naravno da sam napeta. Da li se čudiš tome?

Što nije odgovorila jer je bila iznenađena »aprasitoscu Sirham-nog odgovorila je još ulja od sondalovine naruke i utrljavala ga u kožu na njenoj vratu.

„Kako je Ludoviči?" pitala je Sirhana.

„Napreduje"

"ivmuž?"

postavljam da jeste. Da li se Abdull i dalje lepo ponaša

aw.....drugu ženu. Jermenkui. Ima osamnaest godina i veoma je

lepa. Uzeli sujt u poslednjem danku mi krvi."

Riilia nije mala šta da kaže.

I dolazi jednom nedeljno. Ali, naravno, većinu noći provodi s njom. Ne kaže mi tada. Da li tebi Ludoviči nedostaje kada ode negde? Meni nedostaješ ti", rekla je Dulija.

Možda treba da naučiš kako da ga više voliš" Sirhana se okrenula. „U pravu si. Previše sam napeta. Evo, sad ću da se pobrinem za tebe

Dulija je uzela za ruku Sirhanu i rekla: „Nije ti to rezervom, kao što bi učinila gedičlija. Konačno, Dulija je uzela za

1 Umesto to», ležala je u vodi i pričala, tračarilakao bilo ko a luckasta

konkubinu i aretu. Pričala je o životu u tvrđavi Amasin, i beznačajnim sećanjima, i njihovog života u haremu na Sarajevu. Negdašnja intimnost je nestala. Iznenada, su postale strana i neprijateljska. Ni da nasluti kakva se prepreka postavila između njih.

Na kraju im je jednostavno ponestalo tema za razgovor i Sirhana je klada mora da krene.

361

J

Kolin Falkoner

Dok je odlazila, Dulija ju je uhvatila za ruku. „I dalje mi nisi rekla ko je pravi razlog zašto si došla u Stambol."

„Sledeći put", rekla je Sirhana. Istrgla je ruku i obukla ogrtač.

„Da li će biti narednog puta, moja Sirhana?"

„Poslaću ti poruku." Poljubila je u usne, jedva ih dotičući, a zatim stavila veo da bi sakrila lice. „Zbogom, Dulija", rekla je sa užasnim tonom oprostaja

Anadolija

Sulejman se pridružio vojsci kod ravnica Aktepe.

Janičari su ćutali dok je jahao između njih, ili su sakrivali lica, ili su ćutanjem odavali poštovanje. Stavio je barjak sa sedam konjskih repova ispred carskog ćadora i pozvao svog ćauša. Poslao gaje u Amasiju, sa dokumentom na kome je bio njegov pečat i u kom pozivao Mustafu da hitno dođe.

Zatim je ćekao.

92.

Amasija

„Za ime boga, ne smeš ići!"

Mustafa je potapšao majku po ruci. Ona ju je povukla, ljuta zbog njegove snishodljivosti, ali on se samo nasmešio.

„Sultan zapoveda. Ako odbijem, biću optužen za neloyalnost."

„A ako odeš, može opet da te optuži, a ko će te onda zaštititi?" „U palati već postoje glasine protiv mene. Ovo je moja prilika da odgovorim na sve te laži"

„Ako je želeo da mu odgovoriš, zašto nije došao ovde? Zašto je otišao u Komju?"

;

„Možda se plaši da dođe ovde."

Gilbehar je ustala i okrenula mu leđa da bi sakrila suze koje su joj zbog brige navirale. „Neka te optuže za šta hoće! Ne mogu ništa da dokažu!"

Mustafa je razmišljao da li da joj kaže za pismo i za svoj razgovor sa Ru-stemom. Odlučio se da je bolje da ne kaže.

„Janičari već navijaju za mene kao za svog vođu. Gde mogu biti bezbedniji nego među njima?"

362

Sultanov harem

Ovde! Bićeš bezbedniji ovde, u svojoj tvrđavi, daleko od Sulejmana i Rustema!"

„pre svega, moram da poslušam svog oca. On me je pozvao. Idem."

BA šta ako bostandžija čeka?"

„On mi je dao život. Ima pravo i da ga oduzme."

Gilbehar se okrenula, oči su joj sijale od mržnje i straha. „Ne! Nema pravo! I ja sam ti dala život! Sisao si moju dojku i odgajila sam te otkad si bio beba! On nema pravo da mi te oduzme!" Izenada, Gilbehar je osetila kao da ju je neko udario u stomak. Presavila se, jecajući i boreći se za vazduh. Mustafa je koraknuo prema njoj, uzeo je u naručje i odveo je do divana.

Dugo ju je držao u zagrljaju. Najzad je prošaputao. „Moram da idem."

„Uzmi svoj tron. Dovoljno si dugo čekao. Samo treba da kažeš i Janičari će poći s tobom. Nema potrebe za krvoprolićem. Tvoj deda je skinuo Baja-zita sa trona, i prognao ga. To je u skladu sa zakonom."

„Ali je protiv nebeskih zakona. Sulejman me je to naučio."

„Naravno da jeste!"

„Ne mogu to da učinim. Nemoguće je. Radije bih umro nego obešča-stio svoje ime pred ostalim prinčevima u svetu, i ukaljao svoju dušu pred bogom."

„Mustafa..." Ništa ga ne bi dirnulo, znala je to. Namiguša je pobedila. Mogla je daje zamisli sada, ispruženu na svom divanu, sa zabačenom glavom kako se smeje. Život je lak ako ne veruješ ni u šta osim u očuvanje samog sebe, pomislila je.

„Moja čast je vrednija od bilo kog carstva na zemlji. Kakav bih ja bio car kada bih se odrekao svoje duše? Vladaću bez srama ili neću vladati uopšte."

„Ti si budala", promrmljala je Gilbehar.

„Znaš i sama da nije tako", nacerio se Mustafa. „Ako bih popustio, ti bi bila posramljena. A bio bih i ja."

„Tako je lako puštaš da pobedi", promrmljala je Gilbehar, ali Mustafa je nije čuo.

„Ipak", dodao je, „ako ne odem, to je priznanje krivice. On mi neće nauditi, majko. Dao je reč. On je častan čovek, a i ja sam."

Ne, pomislila je Gilbehar. On je čovek od dužnosti. Možda tebi to izgleda isto, ali to su kovanice od potpuno različitog materijala.

„Krenuću u zoru", rekao je.

»Idi s bogom", prošaputala je Gilbehar i dozvolila mu da je poljubi u ruku i ostavi je. Kada je otišao više nije bilo suza; sedela je pored prozora i

363

Kolin Falkoner

smatrzlja kako se zvezde kreću nad zemljom, bila je obuzeta besom ali bespom^nausvomzatvoru-

Aktepe

Dim st>aljen°8 vlažnog drveta zadržavao se u vazduhu. Logor je bio tih. Vn\ . ^.ffjdom su škripala između redova šatora, ovce su u oblacima pra-

IS.Old 3d v » v i /-i ..v 1-1

v. terajiL prema mesarevom šatoru. Grupa jamcara u plavim kaputima kockala \$e Pored usijanog uglja u mangalu, okruživši ga ne bi li se zaštitili od hladno" večeri

Kada sU U8'edal! Mustafu, skočili su i okupili se oko njegovog konja, kao što sti "činili u Amasiji. Brzo se proširila reč kroz logor; šahzad je do-v 0 Ja jji vodi protiv Persijanaca! Neki su ga čak nazivali i padišahom, a ..i . povici su se razleteli kroz logor do mesta gde je Sulejman sedeo na tronu saVetuJU('i se s Rustemom. Ućutali su i slušali glasove. Rustem je video kako starcevo lice postaje sve odlučnije.

„Evo A moga oca , promrmljao je Sulejman.

Uzvici su se nastavili dugo pošto je Mustafa razapeo svoj šator pored S leiman°v°8 čekajući na poziv da ude i da govori protiv optužbi.

Ali te J10^ su om k°ji su ga optuživali govorili u njegovo ime. Selimov

i i sp'onj^vio u podnožju Sulejmanovog kreveta; ispružio je ruke ka svom uun se \}uj

sinu, držeći odrubljenu glavu svoga oca.

Deda" Sulejman je mrmrljao u snu, „trebalo je da ga ubiješ. Bio si preslab." n jšljao je ° Džihangiru i Mirmi, i znao je šta treba da učini.

93.

7 Celož P°P°dneva i večeri, Mustafa je u svom šatoru primao pozdrave vezira i a&a> Pos'e ^eša °g°r Pon°vo utihnu. Mujezin je pozvao vojsku na molitvu^ hiljade turbana bilo je poredano i vojnici su se klanjali poput svilene žive

ograde na podlozi modrog neba.

Kada je Mustafa završio sa molitvama, spremio se. Obukao se u belo, kao znak nevinosti i stavio svoja oproštajna pisma u odoru, blizu grudi, kao što je bio običaj za bilo kog Turčina koji se suočava sa opasnošću.

Sultanov harem

Uziahao je svog arapskog pastuva, spreman da prejaše tih nekoliko metara kolika je bila razdaljina između njegovog i očevo šatora, kao što je nalagala tradicija. Njegov aga i Sahin, njegov konjušar, uzjahali su svoje konje i stali pored njega.

Mustafa je osjetio kako su svi pogledi na toj ravnici uprti u njega, kako iščekuju Svaki čovek je znao šta će se dogoditi tog jutra, zašto je Mustafa pozvan Da li će se pomiriti ili će Mustafa izazvati svog ostarelog oca?

Janičari su odrađivali svoje dužnosti, ali niko od njih nije stvarno razmišljao o njima. Neki od njih su se spremali da dočekaju novog sultana pre nego što sunce pređe svoj put preko neba.

Na ulazu sultanov šator, Mustafa je skliznuo sa svog konja, izvadio bodež iz pojasa i predao ga Abdulu Sahinu. Otišao je nenaoružan da se sastane sa ocem.

Mustafa je pozdravio telohranitelje koji su stajali ispred, i dao znak svom agi i konjušaru da ostanu napolju. Zastor na ulazu se sklopio iza njega.

Abdul Sahin je držao konja za uzde i značajno pogledao agu. Začuo je korake iza sebe i video eskadron solaka kako se okupljaju između njih i ostatka logora. Bez razmišljanja su isukali svoje kilise i krenuli na njih.

Šator je bio ogroman, bio je podeljen zidovima od zlatne svile. Ulaz je bio pokriven kao rubin crvenim i paunskoplavim tepisima, a pored svakog zida su bili divani od brokata. Na centru je stajao mali srebrni sto.

Oče?"

Mustafa je prošao kroz ulazni hodnik u prijemnu sobu. Vetar je šibao šator što je zvučalo kao pucanj iz puške, i Mustafa se okrenuo.

Crni bostandžija je iskoračio iz senke u uglu. I još jedan. Okrenuo se. Još njih izašlo je iza zavesa ispred njega. Jedan od njih nosio je svileni gajtan.

Video je kako se senka pomera iza svile. „Oče?

Bostandžije su se tiho kretale prema njemu, spuštene ruku. Mustafa je shvatio da je i očekivao ovo. Ali nije bilo straha, samo bes. Zakoračio je u

centar sobe.

„Oče, saslušaj me najpre! Dozvoli da odgovorim svojim tužiocima!

Ovo nije pravedno!"

365

Kolin Falkoner

Otac ga nije tome učio, u tome nije bilo časti.

Čuo je škripu čelika koju su pratili povici i vrisak ranjenog čoveka. Shvatio je da su agi i Abdula napali. Kada bi mogao da prođe pored bostandžija na otvoreno, solaci ne bi mogli da mu naude. Princ je jedino smeo da bude ubijen gajtanom. Kada bi stigao do janičara bio bi bezbedan.

Ali nije to želeo. Želeo je da razgovara sa svojim ocem. „Oče, saslušaj me!"

Jedan od bostandžija pokušao je da mu namakne omču ali je Mustafa to predvideo i sagnuo se. Zaleteo se u prvog crnca i lako ga oborio na zemlju. Još jedan je krenuo na njega, uspeo je da ga izbegne, ali ga je njegov trzaj bacio preko srebrnog stola.

„Oče! Nikada te nisam izdao! Zašto ti mene sada izdaješ? Izađi i govori sa mnom!"

„Zar nikada nećete obaviti brzo to što vam tražim?" začuo je kako Su-lejman cvili, ali mu je glas bio prigušen svilenom zavesom. „Zar nikada nećete završiti s tim izdajicom zbog koga oka nisam sklopio deset godina?"

Ali gluvonemi nisu mogli da ga čuju. Mustafa je bio jedina publika. „Zaustavi ove idiote! Ja sam nevin! Kaljaš svoju čast više nego što ćeš ukaljati moju!"

„Završite s tim!" cvileo je Sulejman. „Oče, molim te!"

Sulejman je prekrpio uši rukama i zatvorio oči, želeći da bude gotovo. Ne, ne, ne! Nema opravdanja za izdaju! Dokazi protiv Mustafe bili su jasni. Mogao bi da pokuša da ga zavara svojim ulepšanim recima, ali on je čuo i video dovoljno dokaza. Oteraće Selimovog duha zauvek.

Ako bi dozvolio Mustafi da priča, on bi ga ubedio. Izmamio bi njegovu slabost, i janičari bi ga uklonili, kao što su to učinili sa njegovim dedom.

O, Mustafa, sve moje nade su u tebe bile položene.

Ti si bio moj prvi sin. Ti si bio nada moje mladosti.

Razmišljao je o sinovima koji mu ostaju. Džihangir, bogalj. Selim, pijanica.

Moraće da bude Bajazit. Sada je postojao samo Bajazit.

O bože, pomoz mi u nevolji! Nikada nije zamišljao da će biti tako bolno. Nikada nije zamišljao da će se ovo tako

urezati u njega, kao da mu nož čepa stomak izazivajući takav bol...

Ne, ne, ne!

366

Sultanov harem

Odgurnuo je zavesu. „NE!“ Prekasno.

Mustafa je ležao prednjegovim nogama na tepihu. Očiju razrogačenih, dok mu se gajtan urezao duboko u vrat. Krv je kapala iz rane.

Sulejman je dao znaigluvonemim dželatima. „Uvijte ga u tepih i bacite ga ispred šatora.“

Bacio se na tron od sedefa i kornjačinog oklopa i čekao. Tihi jecaj, poput uzdača vetra, širio se logorom. Pojačavao se sa prodornom jadikovkom dok su se janičari približavali da bi ožalili svog junaka. Zvuk njihove žalosti ubedio je Sulejmana da je bio u pravu. Hvala bogu, jer je umalo popustio! Bilo je gotovo. Zauzdao je moć janičara, i spasio Osmanlije od tiranina. Hteo je da zaplačeza Mustafom, ali je shvatio da ne može.

U stvari, shvatio je da više ništa ne oseća.

94.

„Dajte nam Rustemovu glavu ili ćemo doći i uzeti je!“

Čudno je kako ni sada ne pokazuje strah, pomislio je Sulejman. Potpuno je hladnokrvan. Caki sada preračunava svoje šanse, i ubeđen je da će ga spasiti. Janičari su serazmili oko mog šatora i kevući traže njegovu krv, kao da su izgladneli vukovi, a on se ponaša kao da su između njega i njih kameni zidovi bat metar debeli, a ne samo nekoliko slojeva zlatne i purpurne svile.

„Krive tebe, Rusteme“, rekao je Sulejman.

„Gospodaru, Mustafa je sam bio kriv.“

Napolju je graja narasla do vrhunca. Bilo ih je na hiljade, a predvodio ih je aga, skupljali su se na ulazu sa isukanim kilisima, a njihovi glasovi podsećali su na lajanje, dok su tražili jednu žrtvu koja bi ih smirila: Rustema. Jedino što ih je zadržavalo bila su dva solaka i osmanlijska pobožnost. Nijedan od njih se nije usuđivao da pređe prag carskog šatora ako mu nije dozvoljeno.

Ipak, bilo je dovoljno da samo se samo jedan od njih usudi da prkosi carskoj vlasti i ostali bi ga pratili. Progutali bi šator kao što jaka plima guta gomilicu peska. Uprkostom saznanju, Sulejman je bio smiren, kao da mu je neko rukom odagnao strah.

367

Kolin Falkoner

Janičari žele žrtvenog jarca“, rekao je Rustemu. „Pošto se ne usuđuju da idu protiv cara, traže tebe.“

Prvi put je Sulejman primetio nesigurnost u Rustemovim sivim, široko otvorenim očima. Mogao bih i ja to da učinim, razmišljao je Sulejman, i čudio se sopstvenim mislima. Učinio sam najgoru stvar koju mogu da zamislim. Sada mogu da učinim bilo šta.

„Da li ste poslali čauša u Amasiju, gospodaru?“

Sulejman je bio zadivljen. Mada se suočavao sa smrću, Rustemov um se vratio praktičnim mislima. „Da, njegova žena i sinovi neće ga ostaviti dugo usamljenog u raj.“

„Onda nemamo više ničega da se plašimo od njega.“ „Ne od Mustafe“, vikao je Sulejman, da bi nadjačao uzvike spolja. „Zar se ne plašiš janičara, Rusteme?“

„Oni će učiniti kako im vi naredite.“ „Pre sat vremena bili su spremni da postave Mustafu na tron.“ „On je mrtav. Janičari su kao psi. Potreban im je gospodar.“ „Takođe im je potrebno sveže meso.“

Sulejman je polako ustao sa trona i otišao da svilene zavesu, zamišljajući da je još topla od Mustafinog dodira.

Prešao je preko podcijene ulazne sobe i zbacio zavesu da bi se suočio s morem očiju i vilica koje su se okupile i vikale oko šatora. Odjednom su učitali.

Sulejman ih je gledao, i video neskrivenu mržnju na njihovim licima, osećio oštar razarajući otrov duboko u srcu.

Sve bi njihove glave stavio na Bab-i-Humajun kada bi mogao. Ti ljudi su bili razlog Mustafine smrti. Oni su izgradili carstvo; ali, sada, ako ih ne bi obuzdao, razrušili bi ga, razmišljao je. Aga je probio tišinu. „Hoćemo Rustema.“

„Rustem će biti zamenjen. Zlatni pečat velikog vezira će otići Ahmedu, drugom veziru. Ali Rustemu nećete nauditi.“

„On nam je oduzeo Mustafu!“ „Ja sam vam oduzeo Mustafu.“

Aga ga je gledao, a oči su mu sijale od mržnje. Ali nije odgovorio. Bilo koji odgovor bi ga koštao glave.

„Krenućemo u marš na Safavide“, rekao je Sulejman, „da bi povelili naše gazije protiv jeretika, Tamaspa. Biće plena i žena. Ako tvoji ljudi hoće krv, neka bude persijska.“

„Hoćemo Rustema“, nastavio je aga tvrdoglavo.

Sultanov harem

„Ako hoćete njega, morate prvo ubiti mene“, rekao je Sulejman i izvukao okićeni kilis iz korica na pojasu.

Posmatrao je kako su janičari, jedan po jedan okretali leđa i povlačili se prema logoru. Trebalo im je nekoliko minuta, bilo ih je na hiljade, ali Sulejman se nije pomerio i najzad je ostao sam sa agom. Stari general je najzad okrenuo leđa i otišao.

Znači gotovo je, pomislio je Sulejman. Budućnost sada pripada Bajazitu.

Amasija

Pismo je bilo napisano belim mastilom na crnom papiru. Gilbehar nije morala da ga pročita da bi znala sadržaj. Znala je čim je videla sultanovog čauša kako silazi sa konja u dvorištu. Ne, znala je još ranije. Mustafina sudbina je bila zapečaćena čim je odjahao kroz kapiju.

Odbila je da uzme pismo. Pljunula je čaušu u lice, proklinjući njega i njegove sinove doveka, i pokušala je da ga izgrebe po licu noktima. Njen kizlaraga i služavke su je sprečili, a čovek je pobegao, bleđa lica, drhtavih ruku, a kadunini žalosni jecaji odzvanjali su mu u ušima.

Statnbol

Znala je da su Mustafa i njen muž mrtvi čim ga je ugledala. On je bio velik sudanski crnac, bezizraznog lica, kastriran i gluvonem. Nije mogao da govori, niti je mogao da je čuje. Ništa nije mogla da učini da bi se dogovorila sa njim. Sva osećanja i milost izgorela su u njemu od bola, izobličjenja i divljačke discipline.

Njegova usta bez jezika ispuštala su čudne zvuke dok joj se približavao, dah mu je krkljao u grudima. Držao je gajtan gledajući je pravo u oči. Znala je ko je on: kizlaragin čauš.

Sirhana se nagoniski povlačila od njega, iako je znala da ne može da po-begne. Otići će tek kada ona bude mrtva, s njenom glavom u kožnoj kesi koja mu je visila na pojasu i koja je bila namenjena baš ovom činu.

„Sada kada je Mustafa mrtav, Abas može bezbedno da dela“, rekla mu je. „On misli da sam i dalje pretnja Đuliji.“

Osetila je kako joj se suze slivaju niz lice. „Nikada to ne bih učinila. Nikada je ne bih izdala“, prošaputala je gluvom čoveku. „To je bila samo varka. Nikada je ne bih povredila. Nikada.“

368

369

Kolin Falkoner

Ali on to nikada neće ni saznati. Nije mi mrsko da umrem, ali ne želim da me ona mrzi.“ Zatvorila je oči i spustila ruke pored sebe. Neće se boriti s njim. Nije mogla da pobegne. „Đulija, ja nikada ne bih...“

Bostandžija joj je obavio gajtan oko vrata, prekinuvši njene reči. Bez mnogo truda podigao ju je sa poda, stegnuo je brzo i zadavio.

95.

Pera

Đulija je zaključala vrata i tri dana ostala u svojoj spavaćoj sobi. Ponekad, u toku večeri, Ludoviči je mogao da je čuje kroz vrata kako plače. Kucao je i vikao, ali mu ona nije odgovarala. Jeo je sam u velikoj dvorani, nežno zveckanje srebra na porcelanu odjekivalo je zasvođenom trpezarijom. Gledao je u njenu praznu stolicu i terao senke sumnje iz glave, odbijajući da se suoči sa njima.

Kada se četvrtog jutra Đulija najzad pojavila, lice joj je bilo boje lanenog pokrivača, imala je tamne podočnjake. Lice joj je izgledalo prazno, bezizražajno.

Ustao je i posmatrao kako seda na stolicu od mahagonija sa visokim naslonom na drugom kraju stola. „Dali ti je dobro?“

Nije mu odmah odgovorila. Najzad je progovorila. „Da li me voliš, Ludoviči?“

„Znaš da te volim.“

„Onda saznaj koje naredio ovo.“

„Čemu će to koristiti?“

„Samo saznaj.“

„To što tražiš nemoguće je.“

„Abas će saznati. Abas će znati.“

„A ako je bio sultan?“

„Samo saznaj zbog mene. Molim te.“

Bio je ljut i bespomoćan. Da li će tražiti osvetu u samoj Porti? Nemoguće. Staje u stvari htela da postigne? U carstvu je pogubljenje bilo uobičajeno. Dolazak čauša smrti bio je kao sudbina; nije se mogao predvideti niti

370

Sultanov harem

~ rečiti. Prihvatana je kao što bi bila prihvaćena bilo koja prirodna nesreća; kao munja ili zemljotres.

Uzdahnuo je. „Saznaću“, konačno je rekao. Da, pitaće Abasa. A zatim će odlučiti šta će reći Đuliji.

Ipak, Sirhana joj je bila samo prijateljica. Đulija je već ožalila više nego što je trebalo. Ponašala se kao da je izgubila

muža.

Smešno, pomislio je, i ubrzo isterao tu ideju iz svojih misli.

Galata

Abas je odmahnuo glavom. „Ona tu ne može ništa da učini, Ludoviči.”

„Moram da znam, Abase. Dao sam reč.”

Abas je odabrao još jedno parče alve s tanjira i sažvakao ga. „I pre si dao reč, pa si je prekršio. Zašto to ne učiniš ponovo?”

Ludoviči jeve oči zasijale su iznenadnim besom krivice. Ali nije ništa rekao. Staje tu moglo da se kaže?

„Jednom si mi obećao da ćeš je poslati dalje od Osmanlija.”

„Volim je”, tiho je rekao Ludoviči.

„Onda si budala i lažov.”

Ludoviči je skočio na noge. Stajao je iznad Abasa sa stegnutim pesnicama. „Da mi je bilo ko drugi to rekao...”

„Stavio si moj život u opasnost bezbroj puta u toku prethodnih godina zbog toga što si uradio. A sada si ljut jer te suočavam s tim. Da li si mislio da je to sitnica, Ludoviči? Da li si mislio da ću ikada moći to da zaboravim?” Uzeo je još jedno parče alve.

„Ljubav je od tebe jednom načinila budalu.”

„Ne, učinila me je evnuhom. Ali od mene nije stvorila lazova.” Pogledao je Ludovičija. „Ako ćeš da me ostaviš ili napadneš, učiniti to. Ako ne, sedi. Predugo se znamo da bismo bili ovako patetični.”

„Neću odustati od nje”, prosiktao je Ludoviči.

„Nemaš od čega da odustaneš!”

„O čemu govoriš?”

„Sedi.”

Ludoviči je seo, ali mu je telo bilo napeto kao struna. Neko drugo čulo mu je govorilo da ne može da ostane. Abas je postao čudovište. Kakvu li će Pandorinu kutiju da otvori sada?

„Kako izgleda ovih dana?” pitao je tiho Abas.

371

Kolin Falkoner

„Dostojanstveno stari”, Ludoviči mu je odgovorio. „Idaljejeprelepa?”

„Više joj nije šesnaest, Abase. Ima sedih u njenoj kosi. Alije i dalje vitka kao kad si je video u Veneciji. Da, i dalje je prelepa.”

„Ja sam ubrao voće. A ti si ga probao. Da li znaš koliko sam te mrzeo zbog toga?”

„Oduvek sam to pretpostavljao.”

Abas je oborio glavu i Ludoviči na trenutak oseti poznati ubod sažaljenja. Ali kada je podigao glavu, Abasu lice bese odlučno. „Pitaš me da li mogu da saznam ko je poslao čauša po Sirhanu. Nema potrebe. Već znam.”

„Sultan ili njegova veštica?”

„Nije bio ni veliki gospodar ni njegova dama. Bio sam to ja.”

Ludoviči gaje samo gledao.

„Htela je da oda Đuliju gospodaru života i da kaže da je ona kriva za mnoge glasine koje su doprle do baila.

Sulejman nije čovek koji olako prašta ili zaboravlja, kao što i sam znaš. Uradio sam ono što bi i ti kako bi je zaštitio.”

Ludoviči je klonuo. „O, Abase.”

„Možeš joj reći ovo, ili kriti to od nje, šta god smatraš ispravnim.” „Sirhana je bila jedini pravi prijatelj kojeg je imala. Ovo će joj teško pasti, Abase.”

„Ona joj je bila mnogo više od prijateljice, Ludoviči. Zar nikada nisi posumnjao?”

„Posumnjao?”

„One su bile ljubavnice, Ludoviči. Bile su ljubavnice. Bile su ljubavnice u haremu, i posle harema.”

Ludoviči je zatvorio oči. Pa naravno. Naravno. Svih tih godina mislio je da Abas stoji između njih. Da li je i bilo bitno? On je odavno pristao na kompromis. Malo je uvek bilo bolje od ničega. Nikada se nije pretvarala da ga voli.

Tvoj ponos je jedino što te sada boli, sam je sebe podsećao. Samo tvoj ponos.

„Zar nisi znao?” rekao je Abas.

„Da, znao sam”, slagao je Ludoviči. Ali u srcu, želeo je daje ubije.

Izvan Tabriza

Čauš je zauzdao svog konja pred svilenim šatorom sa sedam konjskih repova, ispred sultanovog čadora. Jahao je dan i noć iz Stambola. Skočio je sa

372

Sultanov harem

konja i bacio uzde sultanovom konjušaru. Solaci su ga najavili gospodaru ftvota i on se bacio na zemlju.

Poruka koju je nosio predata je Rustem-paši koji ju je naglas pročitao gospodaru života. Našli su Džihangira mrtvog u Topkapi šaraju. Obesio se.

Sulejman je zabacio glavu i ispustio bolan krik koji je mogao da se čuje u celom logoru i koji je odjekivao od planina koje su ih okruživale, krik od koga su žmarci podišli i najiskusnije janičare, krik bola i žalosti zbog budućnosti Osmanlija.

Pera

Sedeli su zajedno u dnevnoj sobi; otpadnik, u svilenoj odori, i robinja, u crnoj haljini. Posmatrali su sunce dok nije nestalo ispod oboda zemlje i dok svet nije posiveo. Svetla su nastavila da trepere u luci, jarboli turskih malih galija i grčkih brodova bili su siluete na bisernoj vodi Roga, kao kosti koje vire iz blata. Ipak, nisu se pomerali.

„Ne verujem mu ni reč“, najzad je rekla Dulija. „Samo pokušava da me zaštititi.“

„Samo ti kažem šta mi je rekao“,

Dulija je zatresla glavom. „Sirhana me ne bi dovela u opasnost.“

Ludovići je ćutao.

„Ne verujem ni reč. Ni reč“, ponovila je.

„Mora da si je mnogo volela“, rekao je Ludovići.

Dulija se okrenula ka njemu, pokušavši da dokuči njegov izraz lica u tami. Da li zna? Da, sigurno zna. Bol kao da je bio uklesan na njegovom licu. Nikada nije želela da ga tako povredi. Šta joj je ono Sirhana rekla?

Možda treba da naučiš kako da ga više voliš.

Za sada, ništa nije moglo da se učini. Previše ju je bolelo. Jednostavno, bol je bio prejak.

„Abas je lagao“, rekla je. Ali znala je da je to bila istina i srce joj se paralo.

373

Deveti deo

smrt slavuja

96.

Topkapi šaraj, 1558.

U ime milosti Najuzvišenijeg, neka mu se moć uzdiže U ime svetih Muha-medovih čuda, neka ga bog blagoslovi! Onom koji je sultan nad sultanima, vladar nad vladarima, senka božja na zemlji, gospodar Belog i Crnog mora, Rumelije i Anadolije, Karamanije, zemlje ruma, Dijarbekijara, Kurdistanu, Azerbejdžana, Persije, Damaska, Alepa, Kaira, Meke, Medine, Jerusalima, cele Arabije, Jemena i mnogih drugih zemalja koje su moji plemeniti preci, moji slavni preci (nek bog osvetli njihove grobove!) osvojili snagom svojih oružja, i koje je vaše veličanstvo stavilo pod mojplamteći mač, i mojupobed-ničku oštricu, sultan Sulejman Kan, sin sultanov Selim Kan. Otac.

Molio sam svog gospodara da učini nešto povodom onih koji šire klevete protiv mene. Bog zna da nikada nisam tražio ništa za sebe, kao drugi, koji žude za popularnošću kod uleme i vojnika, da bi se uzdizali u njihovim očima i postali suparnici našem blagoslovenom ocu. Ja sam nemoćan protiv njihove zavere, ja, koji nikada nisam hteo ništa osim da vam služim. Sve što imam jeste vaša ljubav, i ljubav moje slavne majke. Moja sudbina je potpuno u vašim rukama. Ipak, pošto ne pokušavam da pridobijem janičare niti da jurim na konju, ja sam na milosti onima koji kuju zavere protiv mene. Znam da nikada ne bih mogao da sijam svetlije od vas koji ste obasjali svet.

Veoma se brinem za vašu bezbednost, gospodar. Iz izveštaja svakodnevno saznajem daje moj brat viđen u Porti, prurušen, kako priča sjaniča-rima u njihovim kasarnama šireći pobunu i revolt. Molim se da ti izveštaji nisu tačni jer za mene nema odmora kada znam da je moj veliki gospodar u opasnosti...

Kolin Falkoner

Sulejman je bacio pismo i zaječao od očaja. Izgledao je sivo i sićušno na tronu od kovanog zlata, zgrčen između dva zlatna lava, skoro kao da je njihov plen, a ne njihov gospodar. Rustem je tiho čekao, bezizražajnog lica.

„Moli me kao žena!“ rekao je Sulejman.

„Plaši se Bajazita.“

„I treba. Bajazit je lav. Pravi gazija.“

„Kao što vi kažete, gospodar.“

„A šta tebi tvoji špijuni kažu za Selima? I dalje pije onoliko vina?“

„Sve svoje vreme provodi za stolom ili u jurnjavi za devojkama.“

Sulejman je učinio nestrpljiv pokret rukama. „I hoće da ga ja zaštitim od Bajazita?“

„Kada dođe vreme, Bajazit će mu uzeti tron!“

„Kada umrem, neka bog bude sudija.“

Sulejman je sklopio oči. Nadao se da će nekako zaustaviti krvoproliće koje je pratilo nasleđivanje osmanskog trona, ali pogubivši Mustafu učinio je krvoproliće još izvjesnijim. Postojala je stara gazijska izreka: Šta je bilo, biće. Njegov

otac je ubio zbog trona. Činilo se da će i njegovi sinovi učiniti isto, uprkos svom njegovom trudu. Nije razumeo zašto su ti mladići tako strasno želeli moć. On sam nikada nije. Njegova najveća žalost je bila što njegov otac nije duže poživio. Tih poslednjih godina, gazijski plašt je na njegovim ramenima bio je poput gorućeg bremena.

Zbog trona nije izgubio samo Mustafu, već se nekoliko nedelja kasnije Džihangir obesio. Zašto? Zbog žalosti za polubratom? Ili zbog straha od rođenog oca?

Pokušao je da odbaci tu pomisao. Rustem gaje strpljivo posmatrao. Sulejman je pokazao rukom na pismo koje je ležalo na tepihu između njih.

„Da li ima istine u bilo čemu što Selim tvrdi? Da li je Bajazit dolazio u Stambol?”

„Moji špijuni mi o tome nisu ništa rekli”, rekao je Rustem.

Sulejman je ozbiljno klimnuo glavom. Ako Rustem nije znao za to, onda se nije ni desilo. Ipak, postojalo je seme istine u onome što je Selim rekao; Bajazit je nameravao da nasledi Mustafu kao predvodnik janičara. Naravno, tako je i trebalo da bude; sultan nije mogao da zauzme tron bez njihove podrške. Ipak i tu je bilo opasnosti, ako bi Bajazit postao nestrpljiv.

„Ko bi trebalo da bude, Rusteme? Selim je najstariji. Tron bi trebalo da bude njegov. On je šahzad.”

„Bajazit je jedini izbor, gospodaru”, odgovorio je Rustem.

376

Sultanov harem

Sulejman je klimnuo. Bilo je u Rustemovoj prirodi da bude ravnodušan prema takvoj temi baš kao prema fmsanjama i propisima. Vodena bolest je na njega okrutno uticala tih poslednjih godina, otekli su mu udovi i lice, ali oči su i dalje bile iste: hladne i sive. Po njegovim merilima nije bilo me-sta kaljanju odluke osećanjima.

„Bajazit te ne voli, Rusteme.”

„Neću biti ovde da ga se plašim, gospodaru.”

Kako je to tipično za njega da o svojoj smrti govori sa istom ravnodušnošću. „Ako se to ne bi desilo, Rusteme, onda te zadužujem posled-njim zadatkom. Kada budem umro, moraš poslati čauša na brzom konju da obavesti šahzada Selima u Manisi i da mu kaže da požuri prema gradu.” Napravio je pauzu trgnuvši se zbog bola u kolenu. „Zatim pošalji drugog čauša kod Bajazita, na isto tako brzom konju, i reci mu da tron pripada boljem čoveku. Za uzvrat, Bajazit će te verovatno poštediti svog nezadovoljstva kada postane padišah.”

„Biće učinjeno kako naređujete, gospodaru.”

Onda je odlučeno, pomislio je Sulejman. Neka bude božji izbor. Učinio je šta je mogao. Napisao je zakone koji će osigurati budućnost države. Možda carstvo može da preživi još jednog ratnika ili još jednog pijanicu, ako zatreba.

Ipak, to će biti njegovo pravo zaveštanje, shvatio je, njegova dva sina koje se bore oko carstva kao lešinari koji ključaju još živo telo. Možda će uvek biti tako.

Bože, pomози mi u nevolji!

97

Pera

Sedeo je sam u velikoj odaji, zureći u cepanice koje su gorele, kroz rešetke na ognjištu. Đulija je prišla i stala iza njega, položivši mu ruku na rame.

„Izgledaš kao da te nešto muči.”

„Razmišljao sam... Razmišljao sam šta će se desiti kada Sulejman više ne bude sultan.”

„Čuo si glasine?”

377

Kolin Falkoner

„Star je i bolestan. Vladao je u Velikoj porti trideset i osam godina. Niko ne živi zauvek. Čak i senka božja na zemlji mora da umre.” Đulija se nasmešila. „Pretpostavljam da će ti nedostajati.” Ludoviči se takođe nasmešio. „Ja sam samo skromni trgovac. Mogli bi jednu od svojih kamila da proglašaju sultanom, baš me briga. Ali me pro-mene i nesigurnost čine nervoznim. Uvek želim da znam koga treba da podmitim i koliko.”

„Ko će ga naslediti, Ludoviči?” „Mislim da će gospodarica Hirem imati udela u odluci.” „Možda će sebe proglasiti sultanom.”

Ludoviči se nacerio. „Sumnjam da bi čak i ona mogla to da izvede. Ne, mora biti Bajazit. Kako bi mogao biti Selim? Taj čovek je potpuni razvratnik. Bio bi odličan alžirski beg - ali sultan? Čak ni ja to ne bih pozeleo Turcima.”

Cepanica se prelomila i skotrljala u ognjištu. „Želeo bih to Ve-necijancima, možda, ali ne i Turcima.” „A Rustem-paša?”

„Bajazit bi se radije udavio u prokuvalom katranu nego što bi ostavio njega kao svog vezira. Osim toga, i on stari. Uskoro će se sve promeniti. Novi sultan, novi vezir. Neko vreme će možda i pooštriti zakone, i moj posao će biti

ozbiljno poremećen."

Vetar je zavijao i tresao prozore, promaja je dunula u cepanice na ognjištu. „Sigurna sam da ćeš nastaviti da napreduješ, Ludoviči."

„Možda. Ali od ove nesigurnosti mi je loše. Nikada čovek ne može da bude siguran šta će ove Osmanlije sledeće da urade. Divan je gnezdo otrovnica, Dulija, i nikada ne možeš biti siguran čiji će potomci uživati."

Topkapi šaraj

Glazura od leda je svetlucala na kupolama i polukupolama palate. Sunce je sijalo na vedrom plavom nebu, ali bez topline. Hirem je njušila severni vetar da bi osetila miris stepe, ali bio je hladan kao crne vode Bosfora. Zadrhtala je i čvršće ognula odoru od hermelina, ali tih dana ništa nije sprečavalo hladnoću da joj se uvuče u kosti. Starila je. Ugnездila je stopala ispod tandira, posude sa užarenim ugljeni koja je stajala na pravougaonom stočiću ispred nje. Ali, kao da više nije mogla da oseća toplinu. Sve je bilo tako hladno.

378

Sultanov harem

Gledala je kroz rešetkast prozor prema severu, iza Crnog mora do stepa koje su bile sakrivene negde iza ljubičastog horizonta. Zatvorila je oči i njen duh je izašao iz starice koja je dremala pored prozora i plutao slobodan preko voda i iznad karavan-saraja Iskidara. Iskidar! Da, sećala se. Kameni han sa centralnom fontanom u koji je došla pre trideset i pet godina. Videla je sebe, devojkicu bakarne kose sa otrovom na jeziku, i prkosom u očima. Smejala se. Pogledaj je! Trebalo je da bude mamac za ribe u Bosfo-ru! Kako je tako svojeglava namiguša postala kaduna?

Ali ta devojkica je bila iza nje, izgubljena na horizontu. Njen duh je i dalje plutao, a pod njom je bilo Karadeniz, Crno more, sa površinom poput čelične oštrice, išarano tačkicama, brodovima. Zatim je ponovo letela nad kopnom, kao ptica, i pod sobom je videla pleme krimskih Tatara, skloništa njihovih ka-bitki, šatora na točkovima, kako se crne na travi, žene koje muzu ovce i koze, njihove muškarce kako galopiraju ka njima iz stepe. Mahala je, i njena majka je skinula pogled sa koze koju je muzla, i ona joj je mahnula.

Hirem je počela da trči prema njoj, smejući se.

I njen otac se smejao, podigao ju je snažnim rukama na sedlo svog turkmenistanskog konja, a onda ju je poneo kroz zapljuskujuće vode Oca Dnjepra, pored visokih prstiju i kupola džamija i katafalki" i pred njima je bio veliki grad šatora i konja i čula je ciganske flaute...

„Gospodarice!"

Hirem se probudila trgnuvši se kao da ju je neko opekao usijanim nožem. Srce joj je lupalo, po licu joj je izbio gusti znoj. Muomi je zurila u nju, tresući joj ruku.

„Šta je?" rekla je Hirem.

„Vikali ste, gospodarice. Da li je sve u redu?"

„Vikala?"

„Da li ste spavali?"

»Spavala sam", ponovila je Hirem i razočaranje joj je stvorilo osećaj gušenja.

„Da li ste dobro, gospodarice?" Muomi ju je pitala, bez istinske brige.

„Odlazi."

Muomi je učinila selam i napustila sobu.

Hirem je umorno opustila ramena i počela da plače, tiho. Nije želela da se vrati. Bila je srećna, shvatila je, to je bila prva prava sreća koje je mogla da se seti otkako je došla tu. Osetila je toplinu.

Ukrašeno postolje na kome stoji kovčeg.

379

Kolin Falkoner

Ničemu joj nije poslužila, ta borba da bude bolja od drugih žena n bilo je olakšanja kada ju je Sulejman prvi put izabrao, i izvesno hladno zadovoljstvo kada je kasnije nadmudrila Gilbehar - mada je to bilo malo postignuće, bog zna. Ali nije bilo prave sreće. Možda jer žene nisu bile pravi neprijatelji. Već muškarci.

I Sulejman. Mrzela gaje tada isto onoliko koliko gaje mrzela kada ju je izabrao pre trideset i pet godina. Ne, pre toga. Mrzela ga je od prvog dana kada je devširmom postala rob, kada su je odveli iz sela sa okovima na rukama. Mrznja nije bila dobroćudnija zbog stečene moći niti zbog njegove ljubavi: i dalje je bila tu, duboko u njenoj duši, gorak zeleni otrov čiju moć vreme nije umanjilo.

Ali, ni hladnoća niti njena sećanja nisu ponovo prizvali to tamno raspoloženje. Prizvao gaje slavu.

Bio je poklon od Sulejmana. Dao joj ga je na dan njihovog venčanja, u kavezu istesanom od kedrovine i ukrašenim oniksom i biserima, i od tada joj je taj slavu stalno pevao. Tog jutra gaje našla kako leži na dnu kaveza, ukrućen i hladan. Nežno gaje uzela, između dlanova i pogledala u njegovo mirno oko. Ražalostila se, ne osećajući bojazan.

Ptica joj je poslednji put pevala. Moj život je tvoj, pevala je. Odživela si svoje dane kao i ja, u ovoj prelepoj palati od oniksa i bisera, a sultan ti se divio i uživao u tebi, u tvojoj pesmi i lepoti. Ali jednog dana, veoma brzo, tvoje hladno

oko će gledati u zoru, a ti nećeš osećati njenu toplotu. Biće svršeno. Tvoj život će proći. Vrata kaveza se nikada neće otvoriti. Tvoja pesma će se završiti i bićeš zaboravljena.

Mislila je da će jednog dana biti valida, majka sultana, a to bi bila prava moć. Selimom bi lako mogla da upravlja. Pošto je Mustafa bio uništen, nije nijednom pomislila da bi mogla da ne doživi da jedan od njenih sinova stupi na tron. Do tada.

Tada.

A tada joj više nije bilo važno. Sva moć koju je ostvarila za sebe u njenim prstima izmrvila se kao glina. Bila je, najzad, samo robinja.

Sulejmanova robinja.

Ipak, imala je još vremena da baci svoju kletvu na kuću Osmanlija i njihovo osorno muško seme. Ipak će osetiti slast osvete; slatku pravdu u kojoj će iz groba uživati decenijama, možda i vekovima.

Da, da. Naravno. Želeli su Bajazita. Prepušten sebi, Bajazit će sigurno po-bediti jadnog malog debelog Selima u trci za tron. On je bio jak, vođa, gazija.

Selim je, po njoj, bio samo sin belog evnuha.

I tako, daće im Selima.

380

Sultanov harem

Muomi je uletela u sobu, i videći Hirem budnu, nevoljno je pala na ko-lena. „Gospodarice, učinilo mi se da sam vas čula kako ponovo vičete.”

„Smejala sam se, Muomi.”

^Smejali ste se, gospodarice?”

„Da, smejala sam se, malena Muomi. Iznenada, ponovo mi je toplo. Uzmi tandir i stavi ga kod vrata. Mislim da se osećam proleće u vazduhu.”

Kupole i tornjevi Sulejmanovih džamija uzdizali su se iznad grada kao siva mermerna planina, kao molitva jednog čoveka za božju milost, uklesana u kamenu. Ostale zgrade su se skupljale oko njenog podnožja - kuhinje za supu, bolnice, javna kupatila, karavan-saraji, biblioteka, medrese, škole, vrtovi; takođe, bila su tu i četiri univerziteta, sa najboljim profesorima teologije i prava u carstvu. Koštali su sedam stotina dukata, carski otkup, i njima se sultan oslobađao krivice što je ubio svog sina.

Možda.

Sulejman je bacio pogled na tu planinu kroz rešetkasti prozor iz Hireminih odaja, držeći joj ruke na ramenima.

„Veličanstveno je, gospodararu. Za hiljadu godina će ljudi gledati i žaliti što nisu bili rođeni u godinama kao što su naše.”

„Možda, moja Ruskinjice”, promrmljao je Sulejman. Jače ju je prigrlio. Osetio je koliko je krhka. Mogao je da oseti oblik njenih kostiju kroz svilu i seraser brokat*, i to ga je plašilo. Znao je da je bila bolešljiva, ali je pokušavao da ne primećuje znake. Spoznaja da može biti ozbiljno bolesna dovela ga je do ivice crne.

Bolje ju je pogledao. Nosila je malu zelenu konđu kao što je nosila onog dana kada ju je prvi put video, ali to je bio samo podsmevajući odjek njene mladosti. Ispod kane, kajala i pudera, njena koža je bila kao pergament, tanka i suva, činilo se da može pući i izmrviti se pod njegovim prstima ako bi je previše grubo dotakao. Obrazi su joj utonuli ispod kostiju i silueta njene lo-banje bila je jasno vidljiva pod jarkom svetlošću ranog jutarnjeg sunca. Njena kosa je izgubila mnogo od one zlatne boje; bila je mlečnobela u korenu, kao jutarnje zimsko nebo; samo su joj zelene oči još bile žive, još odlučne.

Prigrlio ju je kao daje štiti od same smrti svojom voljom i snagom. Shvatio je da je voli više nego ikada. Strast je poslednjih godina bila zamenjena

Vrsta brokata kome su dodati zlatni ili srebrni konci.

381

Kolin Falkoner

duhovnom utehom, osećanjem prijatnosti i prisnosti u njenom prisustvu koje ni sa kim drugim nije delio. Kako bi mogao da živi bez nje? Samo pomisao bila je nepodnošljiva.

„To je veliko dostignuće, gospodararu”, prošaputala je Hirem. Nije pogodila u kom pravcu su išle njegove misli. Njena pažnja je i dalje bila usme-rena na Sulejmaniju.

„Jednog dana će naše kosti biti tamo, jedne do drugih”, rekao je Sulej-man, i pomislio je: Neka taj dan ne dođe za još mnogo godina!

„Znači, nikada neću pobeći iz Eski saraja? Jednog dana ću se vratiti na brdo s pogledom na pijacu robova gde ste me kupili?”

„Gde mi te je sudbina dovela”, rekao je. Uznemirila ga je čudna nijansa gorčine u njenom glasu. „Da li ti je dobro, moja Ruskinjice?” pitao ju je.

„Malo sam izgubila apetit."

„Da li da pošaljem po doktora, da ti da neki eliksir?"

„Muomi se brine o meni, gospodaru. Brzo ću se oporaviti. Kada dođe proleće."

Severni vetar, tramontana, zavijao je kao din kroz kamene zidove, i Sulejman je drhtao ispod svoje samurovinom postavljene odore. „Moraš se bolje paziti."

„Ne brinite se, gospodaru. Bolje neizbežan u starosti." Sulejman nije mogao da podnese da razmišlja o njenoj smrtnosti. „Razgovarao sam sa Rustemom", rekao je iznenada. „Oko nasleđivanja trona." „Šta ste odlučili, gospodaru?"

„Kada dođe dan, obojici će biti rečeno. Neka bog odluči." „Ako obojici bude rečeno, neće biti ništa na bogu da odlučuje. Bajazit će položiti pravo na tron." Okrenula se od prozora i uhvatila ga za ramena. „Hoćete li mi pomoći da odem do divana, gospodaru?"

Sulejman je mahnuo njenoj gedičlijki i pomogao joj preko sobe, zapanjen koliko je bila lagana, naslonjena na njegovu ruku, kao da je od nje ostala samo ljuštura. Koliko je dugo bila takva?, pitao se. Koliko je prošlo od kada ju je poslednji put video? Ne više od nedelju dana. Kako je mogla tako brzo da se razboli?

Pomogao joj je da stavi stopala ispod tandira; nežno je podupirući jastucima otpozadi.

„Hvala, gospodaru." „Trebalo da pošaljem po lekara."

„Nije to ništa. Samo prehlada." Jedna od gedičlijki prebacila joj je pre-krivač preko kolena. Kada se smestila, Hirem je rekla: „Gospodaru, priča-

382

Sultanov harem

la bih još sa vama povodom ove teme. Oni su moji sinovi, poznajem ih u dušu."

Sulejman je seo pored nje na divan i uzeo je za ruku: „Moja Ruskinjice, Selim je nežan sin, ali on nikada ne bi mogao da bude veliki sultan. Bajazit je gazija."

„Znači, on je ratnik. Bar će biti popularan kod janičara."

„Bez janičara sultan ne može da vlada."

„Janičari! Vi prema njima osećate samo prezir."

„Postoje trenuci kada sultan mora da upotrebi svoj mač, čak i ako prezire rat."

„Bajazit ne zna ništa drugo. On bi ceo svoj život proveo u sedlu kada bi mogao. Gospodaru, kažem ovo, ne da bih ga osudila, već samo da bih pokazala i drugu stranu. Selim je šahzad. On možda nije ratnik kao njegov brat, ali bi mogao da bude pravi vitez na divanu. Vi ste sami rekli da je zakon taj koji će osigurati budućnost Osmanlijama, a ne mač."

„Moja Ruskinjice, moramo se suočiti sa istinom. Selim je razvratnik i pijanica. Skoro da ne prisustvuje na divanu u Manisi. Da li treba da se nadamo da će se to promeniti kada postane padišah?"

„Ako Bajazit preuzme tron, Selim će umreti."

„Neka bog odluči. Rustem je dobio svoja naređenja. Kada dođe vreme, poslaće čauše obojici. Nećeš mi promeniti mišljenje povodom ovoga."

Hirem je pognula glavu i stegla mu ruku kao odgovor. „Kao što vi kažete, gospodaru. Ja se ne raspravljam sa vašom mudrošću. Moliću se za oba svoja sina."

Zagrlio ju je, a užasan tupi bol obuzeo mu je grudi. Molim te ne ostavljaj me, moja Ruskinjice. Sada ne mogu da živim bez tebe! To je jedino što mom životu daje smisao. Ubio sam najboljeg prijatelja i pogubio sina da bih sačuvao sultanat Osmanlija. Ipak, svoju ljubav prema tebi nikada nisam izdao. To je jedina stvar u kojoj je moje srce bilo iskreno i dobro. Dozvoli mi da to zadržim još malo duže. Ne mogu da se odmorim bez toga.

Ne ostavljaj me, moja Ruskinjice. Ne ostavljaj me.

98.

Topkapi šaraj

Muomi je bila sa njom kada je pala.

38?

Kolin Falkoner

Hirem je izašla na terasu iz svojih odaja da bi slušala svoje slavuje i gledala preko Bosfora kao što je činila svakog jutra. Iznenada je ispustila krik, i Muomi ju je uhvatila. Hiremine služavke su požurile da joj pomognu, ali dok su stigle ona je već ležala na divanu u nesvesti, dišući isprekidano i plitko.

Galata

Ludoviči je primio hitan poziv da se sastane sa Abasom u jevrejskoj kući. Abas je kasnio.

Kada je najzad stigao, nije bilo znakova žurbe koje je Ludoviči očekivao. Nakon uobičajenih ljubaznosti, četiri sluge

su mu pomogle da se spusti na pod. Sedeo je ćuteći, usredsređen na poslastice koje su bile nagomilane na srebrnom poslužavniku ispred njega. Kada je ispraznio poslužavnik, umočio je prste u srebrnu posudu koju je doneo jedan od Ludovičijevih sluga. Podrignuo je učtivo u srebrnu maramicu koju je izvukao iz svoje odore. „Primio sam tvoju poruku“, rekao je Ludovići. „Nestrpljiv si“, rekao je Abas. „Živeo si sa ovim muslimanima tolike godine, a još nisi naučio jednostavnu umetnost strpljenja.“ „U poruci je pisalo da je hitno.“

Abas je uzdahnuo. „Da, stvar je hitna. Hitna po pitanju sati, ne minuta. Nadao sam se da ćemo uživati u ovom sastanku. Mogao bi biti naš poslednji.“

„Šta se dogodilo?“

Abas se nagnuo napred, oslonivši se laktovima na kolena. „Gospodarica Hirem, Ona koja se smeje, umire.“ „Siguran si?“

„Mesecima pati od svoje bolesti. Sada leži u krevetu s mirisom smrti oko sebe. Ne može se pogrešiti povodom tog mirisa. Toliko sam ga puta osetio.“ „Ali kako to utiče na mene? Čemu hitnost?“ „Đulija, Ludovići! Moraš je poslati iz Stambola. Odmah!“ „Nikada je neću poslati.“

„Za ime boga, Ludovići, kunem ti se da joj život visi o koncu!“ „Neću je se odreći.“

„I ne moraš! Znam da imaš zemlju na Kipru. Povedi je tamo sa sobom!“

384

Sultanov harem

„Njen prestup se dogodio pre dvadeset godina. Bez obzira na to šta ti kažeš, Sulejman ju je sigurno do sada zaboravio. Neću se odreći svega što sam ovde stekao da bih bežao od senki!“

„Možda ju je zaboravio, ali kada bude saznao da je i dalje živa dužnost prema divanu i ponos obavezaće ga da kazni i mene i nju! Misliš da će oklevati da izda naređenje - posebno sada! Poslaće svog čauša po nju, čak i u Veličanstvenu zajednicu! Misliš da se plaši venecijanskog baila?“

„Neću se odreći svega što sam stekao ovde.“

„Za ime boga, odvedi je iz Stambola! Hirem je sve zapisala svojom rukom. Kune se da će sve biti prosledeno velikom veziru kada bude umrla.“

„Zašto?“

„Ona ima svoje razloge!“

„Neću je poslati.“

„Onda idi s njom, ako moraš!“

Ludovići se nagnuo napred i odmahnuo glavom. „Da ostavim sve što sam izgradio da bih bežao od senki! Pogledaj me, Abase. Tvoje prijatelj, kopile. Kopile mog jadnog oca. Nisam bio dovoljno dobar za togate, za plemenito venecijansko društvo. I došao sam ovde, i od tada sam uživao da im guram zlatne kovanice u grlo kao osvetu! Ovde, moraju da mi se klanjaju!“

„Ne bežiš ti od senki, Ludovići. Ali, ako ti te stvari toliko znače, onda izaberi... tvoja dragocena imperija skladišta i brodova, ili Đulija!“ Abas se zakašljao. Kašalj je bio jak. Prineo je maramicu ustima, a kada ju je sklonio, Ludovići je primetio krvavi trag. „Izvinjavam se. Nekih dana me kašalj više muči.“

Ludovići je dugo ćutao. Abas je čekao, i nije pokušavao da mu prekine tok misli. „U redu“, rekao je Ludovići,

„Uradiću kao što tražiš. Sada ti meni učini jednu uslugu.“

„Ako je u mojoj moći.“

„Moji brodovi mogu da ulaze i izlaze iz Dardanela po volji. Moj mito Ru-stemu je dovoljno velik za takvu privilegiju. Ako bih zaželeo da dovedem putnike brodom, prolaz bi im bio obezbeđen.“ Stegao je Abasa za ruku. „Ti tako-đe polaziš. Ako Hirem oda Đuliju Sulejmanu, odaje i tebe. Pobegni odavde, sada! Bar možeš svoje poslednje godine da preživiš u miru!“

Abas je skrenuo pogled. U miru? Da li tako nešto postoji? „Gde?“

„Sutra u zoru, u Galati. Jedan od mojih brodova će biti tamo. Na pramcu će mu biti venecijanski lav, ali će biti okrenut naopačke. Kapetan će imati svoja naređenja. Samo se popni na palubu i brzo siđi dole.“

Abas se pitao: kakav bi bio osećaj kada bih ponovo bio slobodan? „Gde bi nas poslao? Na Kipar?“

385

Kolin Falkoner

„Tamo nema zidova palate, Abase. Samo vinogradi i masline. Molim te Koliko god da želiš Đulijinu bezbednost, ja još više želim i njenu i tvoju.“

Abas je klimnuo glavom. „Hvala ti“, promrmljao je. Ponovo se zakašljao napravivši grimasu zbog bola u grudima. Pljesnuo je rukama i gluvo-nemi evnusi stvorili se odmah pored njega, podižući ga na noge. Kada se uspravio, Abas se i dalje pridržavao za njih, šišteći od napora.

„Zbogom, Ludovići.“ Učinio je temenah.

„Sutra u zoru.“

„Da. Možda, početak novog dana." Zastao je na vratima i okrenuo se Ludovičiju. „Ako ne budem tamo, pozdravi Đuliju."

I onda je otišao.

Topkapi šaraj

„Muomi."

Hirem je tiho govorila. Muomi se približila Hireminim usnama ne bi li uhvatila reci.

„Da, gospodarice."

„Osveta."

„Da, gospodarice."

„Ja... sada umirem... ali posle... Sulejman će... doći kod tebe."

„Šta treba da mu kažem?"

„Šta ga... najviše... boli."

Muomi se nasmešila. „Da, gospodarice."

Pera

Dulija nikada nije videla Ludovičija takvog. Skrušeno je sedeo u hrastovoj stolici u svojoj radnoj sobi, pogrbljenih ramena. Gladio je svoju srebrno zlatnu bradu, i razmišljao o nekoj ličnoj mucu.

Strpljivo je čekala da progovori. Šta li se dešava?, pitala se. A zatim se dosetila: Abas. I bile su loše vesti.

„Poslaću te odavde", rekao je iznenada.

„Gospodaru?"

„Trebalo je ovo da uradim pre mnogo godina. To je zbog tvoje bezbednosti."

386

Sultanov harem

Preplavio ju je iznenadni talas ogorčenja. Ponovo ona je bila samo pion koga Sa po Sredozemlju jedan čovek po svojoj volji. „Kako mogu brti u

opasnosti?" j • j «

„Sultan možda zna da si ovde.

"Ali to je bilo pre toliko godina..."

I Abas je siguran. Nije zaboravljeno. Uskoro će veliki vezir znati i Sulejman će biti primoran da reaguje."

..

Ludoviči je sedeo leđima okrenut rešetkastom prozoru. Iza njega je Ku-bealii na Sarajburnu bio kao silueta na nebu.

To je ogavna skica njegove dileme, pomislila je Dulija. Moć divana uvek utiče na njega.

„Gde želiš da odem?"

Imam imanje na Kipru. Tamo će paziti na tebe

Dulija je pokušala to da zamisli. Još jedna usamljena vila, malo vinove loze, nekoliko slugu, možda nekoliko knjiga i njen vez da joj prekrate vre-me. Kao manastir, po svemu sudeći. Zamisao je bila nepodnošljiva.

Pogledala je Ludovičija i shvatila da će joj nedostajati. Kada se to dogodilo? Sa Abasom, bio je to mladalački zanos, opasnost romanse; sa Sirha-nom, bilo je prepuštanje zadovoljstvu i da, pomislila je, naci da se otarasi svoTe potrebe

za muškarcima, slatka zrela osveta. Tek je posle Sirhanine sm ti počela da posmatra Ludovičija u pravom svedu, smrtnog coveka koji uje voleo možda i više nego što je mogao da pokaže, ako je postao njen muž nikada mu se nije

dala kao Sirhani, čak ni kao sto se jednom dala Zlu ah on je postao njen životni saputnik, i njeno utočište, i mogao bi rPolnenjenprijatelj. NedoStajaće joj njegova toplina u krevetu, njegov

duhovitost, njegova snaga.

Ne, odlučila je. Sada ne mogu da odem bez njega. „Ti želiš da odem?" pitala ga je.

„Ne", rekao je Ludoviči. „To je poslednje sto želim.

"Onda neću ići."

„Ne razumeš, Dulija..." <

„Potpuno razumem. Samo ne želim da te ostavim. Zurio je u nju, potpuno iznenađen. „Zašto. „Možda si mi postao drag."

Gujine usne razvukle su se u blagi, tužni osmeh. „Da li je toliko teško poverovati u to?" , v . «

„Da. Da, jeste. Nikada nisam očekivao da ću ćuti to.

387

Kolin Falkoner

„Ako pođeš sa mnom, poći ću i ja. Ako ne možeš, onda ću ostati ovde Odlučila sam."

Ludoviči je ustao, i otišao do prozora, okrenuvši joj leđa. Corpo di Dio! Toliko je dugo čekao taj trenutak strasti s njom, da ga je njeno mirno pri-hvatanje potpuno pomelo. Nije znao šta da kaže ili da učini. Pomirio se s tim da se

odrekne nečeg što nikad stvarno i nije posedovao; a sad to.

„Ne znam šta da kažem.”

Čuo je šuštanje njenih sukanja, prišla je i stala iza njega. Osetio je dodir njene ruke na nadlanci. „Šta ćeš učiniti?”

„Ne mogu da rizikujem i dozvolim ti da ostaneš ovde.”

„Onda ćeš poći?”

„Da. Možda će mi se svideti Kipar. Možda ću uzgajati grožđe, pocrnети i smežurati se na suncu.”

„To ne liči na tebe.”

„Ostaviću poslove pod rukovodstvom svog zamenika. Ako Abas greši povodom ovoga, onda se posle nekoliko meseci možemo vratiti u palatu. Ako ne - onda...” Slegnuo je ramenima. „Možda se venecijanski otpadnik i kopile ipak dokazao.” Okrenuo se. Ona mu se smešila.

Setio se kada ju je prvi put video sa Abasom u crkvi Santa Marija dei miracoli. Vizija u somotu, kako ju je Abas jednom opisao, nije više bila isti anđeo kao nekada. Godine, greh i slabost su joj dodale poneku manu.

Ali i dalje ju je voleo, oduvek ju je voleo. I konačno, i ona je želela njega. Na kraju, to je bilo dovoljno.

99.

Abdulah Ali Osman, Sulejmanov lični doktor, bio je nesrećan čovek. Sulej-man ga je nadgledao sa divana, lice mu je bilo divlje od očaja.

„Moraš se pobrinuti za nju. Ako ona umre, ti ćeš biti odgovoran. Uživa-ćeš, neometan, u sledećem izlasku sunca iz niše u zidu Bab-i-Humajuna.”

Ali Osman je dotakao svileni tepih čelom. „Kao što kažete, gospodaru.” Božepomози mi u nevolji!

Straža evnuha sa isukanim jataganima pratila gaje do velikih vrata od hra-stovine i gvozda u tiho utočište gospodarice Hirem. Prošli su kroz tiho, zasvo-đeno dvorište i popeli se uz uske kamene stepenike do odaja haseki Hirem.

388

Sultanov harem

Dok su prolazili kroz veliku prijemnu odaju sa kupolom na vrhu, on nije ni pogledao na velike plavo-bele vaze iz dinastije Ming, ni u venecijanska pozlaćena ogledala, niti u okićene kadionice koje su visile s kupolaste tavanice kao voćke. Od straha nije video ništa. O, da ga je bog stavio da živi u neko drugo vreme, kod sultana koji ne voli toliko svoju ženu!

Prošao je između dva reda evnuha do njene sobe, da ne bi mogao da vidi ništa iza njih. Znao je da je ona tu; njeno prisustvo, tišina koja ju je okruživala, ispunjavali su sobu. Stražari koji su ga pratili iz prijemne sobe iznenada su stali, dozvolivši mu da nastavi napred.

Niko mu ništa nije rekao i pitao se šta treba da uradi.

Izenada se iz dvostrukog reda evnuha pojavila ruka, bleđa i mlitava, koju je crni debeli evnuh držao svojim debelim prstima. Verovatno kizla-ragini, pomislio je. Njena ruka će biti jedino što će smeti da pregleda, bio je svestan toga.

Ali Osman je zakoračio napred.

Uzeo je ispruženu ruku skoro sa poštovanjem, jer znao je da je jedini drugi muškarac osim samog sultana kome je dozvoljeno da je dotakne otkako je ušla u harem. Sada je to bila ruka starice, naravno, sa pečatima na koži boje prosute kafe, koja se oklembesila. Pokušao je da pronađe puls, i da sazna temperaturu kože koja bi mu pokazala koja je temperatura unutrašnjih organa. Pritisnuo joj je nokat da bi proverio brzinu protoka krvi.

„Srce joj veoma sporo kuca”, rekao je sebi. „Telo joj se hladi, spremajući se za smrt.”

Mora da požuri. Mora da pripremi eliksir koji bi joj oživeo organe i ubrzao protok krvi. Nije želeo da vidi izlazak sunce sa Bab-i-Humajuna, bez obzira na to koliko je to bio lep prizor.

„Je Ā... stara budala... otišla?”

„Da”, rekao joj je Abas. Stražari su se povukli iz sobe. Ostali su sami. Čudno je bilo koliko ju je mrzeo, a ipak, tada joj se divio zbog hrabrosti kojom je prihvatila svoju smrt. Da je on imao istu snagu... „Da, otišao je.”

„Ne bih mu... poverila ni... da mi seče... nokte na nogama.”

„Ne, gospodarice.”

Beonjače joj više nisu bile bele; imale su žute tačkice, i potonule su duboko u očne duplje. Kao da je meso nestajalo sa nje dok je on posmatrao. Nijedan eliksir niti napitak na svetu ne bi mogao da je spase, shvatio je Abas. Vonjala je na smrt.

Kolin Falkoner

Usne su joj se razvukle u osmeh. „Znači... videćeš me... mrtvu... posle svega... moj Abase. To mora da... te čini... zadovoljnim.” „Da, gospodarice.”

„Tvoja iskrenost je... tako... osvežavajuća... svi oni... govore mi... da ću... živeti.”

„Rekao bih da veoma greše, gospodarice”, prošaputao je Abas. Hirem je pogledala u njega, polako, bolno pomerajući oči. „Imam... još jedno... zaduženje... za tebe.”

„Ne mislim da ste u poziciji da mi komandujete, ne više, gospodarice.“ „Želiš... ono pismo?“
Abas se jedva uzdržao. „Pomirite se sa bogom, gospodarice. Stvari ovog sveta vas neće još dugo zanimati!“
Nekako se nasmejala. Smeh joj se pretvorio u napad kašlja koji ju je učinio očajnički slabom na nekoliko trenutaka.
Najzad, kada se oporavila, prošaputala je. „U pravu si... Abase. Pismo je... kod Muomi... Njoj je... naređeno da... ti ga... isporuči.“

„Znači, stvarno postoji takvo pismo?“

„Naravno. Ja nikada... ne pretim... uprazno. Ali... nisam ... žena koja se... sveti. Idi s... mirom... Abase.“

Truni u paklu, pomislio je.

Okrenuo se i otišao. Noćas, bio je siguran da će veštica umreti. I u zoru, on će biti na brodu, ploveći preko Mramornog mora, i najzad, najzad biće slobodan.“

Ali dok je ustajao, čuo je kako šapuće: „Zar ih... ne mrziš., ove Turke?“ Da li je to zaista rekla? Abas se sagnuo bliže njoj, trpeći užasni vonj sa-mrtnice. „Gospodarice?“

„Ono što su učinili... meni... tebi. Zar ih... ne mrziš?“ „Do kostiju.“

Hirem je sklopila oči. Razgovor ju je umarao. „Od mene... napravili su... roba... a od tebe... šalu.“ Pa, pomislio je Abas, čak ni u smrti nije birala reci. „Zar ne želiš... neku vrstu... osвете?“

„Šta je moja gospodarica predvidela?“

„Predvidela sam... da će... Selim... biti sultan.“

„To se nikada neće dogoditi!“

„Ko zna... šta će se... dogoditi... moj Abase? Abase? Možda... još... možeš da budeš... od koristi...“ Pokušala je da ovlaži usne. Bile su ispucale, i kapi krvi skliznuše s njih. „Ja sam te... zaveštala... u službu moga sina. Možda... mi možeš pomoći... u ovom poslednjem... poduhvatu.“

390

Sultanov harem

Ponovo je sklopila oči, i za nekoliko trenutaka je zaspala. Abas je krenuo ka izlazu. Okrenuo se da je još jednom pogleda. Krhka i patetična, pomislio je. Kao dečja ofucana lutka na jastuku. Kako je mogao toliko da je se plaši? I kako je mogao sada toliko da saoseća sa njom, u ove kasne sate? „Pomoći ću ti“, promrmljao je. „Ovog puta ne moraš da pretiš. Rado ću učiniti šta god mogu.“

Izašao je, tiho zatvarajući vrata za sobom.

100.

Mramorno more

„Zašto nije došao?“ pitala je Dulija.

Ludoviči se naslonio na ogradu broda, posmatrajući kupole i zgrade velikog grada koji je bledeo u ljubičastoj magli jutra. „Ne znam. Nikada nisam razumeo Abasove razloge za bilo šta.“

„Ali rekao je da će doći.“

„Takođe je implicitno rekao da možda i neće.“

„Da li misliš da je i dalje živ?“

Ludoviči je zatresao glavom. „Moji izvori unutar Porte će na vreme to saznati. Ako su ga ubili, onda smo bili u pravu što nismo više odlagali. A ako je dobro, i ako je izabrao da ne dođe... pa, ništa neće promeniti njegovu odluku kada je jednom doneta.“

Voda je svetlucala kao zlato tamo gde se sunce kupalo podižući se. Brod je dospao do jutarnjeg povetarca, ploveći pored ostrva, krećući se ka Dardane-lima i Sredozemlju. Dulija se sećala onog drugog jutra kada je prvi put videla grad koji ju je zarobio i oslobodio. Ceo život je prošao od tad. Bilo je nemoguće zamisliti da više neće videti taj horizont sa kupolama i minaretima.

„Moliću se za njega“, rekla je Dulija. Stavila je ruku na njegovu. Poveta-rac je bio slan i čist. U sebi se oprostila od Abasa i od Sirhane, osetivši kako se prošlost svlači sa njene duše, kao stara i smežurana koža.

Topkapi šaraj

Hirem je umirala.

391

Kolin Falkoner

To mu je bilo jasno još dok je ulazio u sobu. Podigli su je na jastuke Muomi joj je uplela bisere u kosu, pričvrstili su joj malu zelenu kapicu za kosu, i obukli je u kaftan od najčistije bele svile, kao konkubinu spremnu za prvu noć sa sultanom. Bila je to parodija njene mladosti, i poželeo je glasno da zaplače kada ju je video. Šta su joj to činili? Zar nemaju poštovanja? Da li to bila neka vrsta okrutne šale?

Skoro da je više nije prepoznao. Nestalo joj je mesa sa kostiju tako da više nije bilo crta lica koje su je činile onim što je bila. Lobanja joj je bila prekrivena providnom kožom, telo joj se skupilo i postalo sićušno, kao dečja lutka.

Muomi i Abas su čučali pored nje, lica potamnelih od straha. Za sop-stvenu kožu, bez sumnje, pomislio je Sulejman. Dragi bože, ona je stvarno umirala.

„Moja Ruskinjice...” prošaputao je.

Polako je otvorila oči. „Sulejmane.”

Ostali su se povukli. Sulejman je seo na ivicu divana i podigao njenu ruku. Bila je hladna kao mermer. „Ne ostavljaj me”, prošaputao je.

„Slobodna sam, Sulejmane.” Njen glas je izgubio nežnost; postao je promukao, poput škripe metala.

„Ne ostavljaj me.”

Njene usne su se povile. „Ludo.”

Prineo je njene prste usnama i nežno ih poljubio. „Volim te, moja Ruskinjice.”

„Verujem... da me voliš. Život je bio... surov prema tebi, Sulejmane. Ali... zaslužio si to.”

Osetio je led duboko u stomaku. Pitao se da li ju je dobro čuo, da li je razumeo šta je htela da kaže. „Šta mi to govoriš?”

„Kažem ti., da ideš... i da goriš... u paklu.”

Sulejman ju je gledao zapanjen. Iznenada je ispuštio njenu ruku, kao da je upravo priznala da ima kugu, i ustao.

Okrenuo se prema prisutnima. „Izlazite! Svi izlazite!”

Muomi i ostale služavke su požurile. Samo je Abas oklevao, ogromno lice mu je bilo iskrivljeno od iznenađenja i zbunjenosti.

„Izlazi!” ponovio je Sulejman.

Vrata su se sa škripom zatvorila iza njega.

Kada se okrenuo, Hirem se smešila; da, smešila, pomislio je, ako bi se to moglo nazvati osmehom. Kezila se u samrtničkom trenutku trijumfa.

„Moja Ruskinjice...”

392

Sultanov harem

„}a nisam... tvoja Ruskinjica. Nikada... te nisam volela. Svakog dana... svog života sam te... mrzela dok... me zubi nisu ... zaboleli od... mržnje.”

Sulejman se držao za zlatni stub baldahina. „Ti si bolesna. Neću obraćati pažnju na ovo”, naglas je rekao.

„Bila sam tvoj zarobljenik... ništa drugo nisam mogla da radim... osim da ti se predam. Ali, o... kako sam te mrzela!”

Sulejman je u očaju prekrio uši šakama. „Neću više slušati ovo!”

„Da li si se ikada pitao... zašto je Bajazit... tako dobar ratnik? Zato što...

je... Ibrahimov!”

„Ne! To je nemoguće!”

„Toliko si mu... verovao... budalo... nikada nisi... znao šta je učinio... kad

se vratilo... iz Egipta.”

„Ne!”

„Tako da... ovo je moje zaveštanje... Osmanlijama. Izaberi, Sulejmane! Selim... ili sin Grka! Proklinjem te...

proklinjem svakog sultana koji te bude nasledio... dok se tvoje carstvo... ne smrvi... u sećanje i ruševine.”

„Prestani! Molim te!”

„Kako... te mrzim!”

„NEEEEE!” Uhvatio ju je za ramena i prodrmao. „Voliš me! Reci to!

Ti me voliš!”

Pogledao ju je u oči i video kako svetlost iz njih nestaje. Odsjaj svetla, kao sveca na vetru, i zatim tama. Zabacio je glavu i zavrištao. Zatim ju je svom snagom bacio na krevet. Pala je na stranu.

„NEEE! NIJE ISTINA!”

Strgao joj je kopicu sa glave, a biseri koji su joj krasili kosu rasuli su se po mermernom podu, a vlasi iščupani iz korena ostadoše među njegovim

prstima. „Neeeeee!” Podigao je stolicu i zavitlao je u ogledalo iz Vičence, posmatrajući kako

se njegov odraz lomi u stotinu delova.

Zatim je istrčao iz sobe.

Kada ga je Abas kasnije našao, bio je sklupčan na svom krevetu, plačući kao beba. Njegove slugе su ga napustile, preplašene, niko nije znao šta da radi. Tako je ležao tri dana, plačući i razgovarajući sa duhovima koji su okruživali njegov krevet, a kada je ponovo pozvao Abasa rekao mu je da njenu sobu zaključaju i zapečate, tako da nikad ne bi bio primoran da uđe u bilo koju sobu gde je slušao njen smeh ili osećao njen zagrljaj.

393

i

Deseti deo
božji vetar
101.

Amasija, 1559.

Jahači su jahali jedan ka drugom u punoj brzini, kopita konja bubnjale su po mekoj zemlji, dok je busenje letelo oko njih. Prvi jahač je bacio koplje, a njegov protivnik je pokušao da sklizne u stranu da bi ga izbegao, ali ga je koplje udarilo po leđima. Konjanik na jednoj strani arene je povikao, navijajući. Ritam bubnjeva se ubrzao.

„Ššš“, prosiktao je Bajazit svom arapskom pastuvu, koji je uzdizao prednje noge i šutirao, uzbuđen muzikom i povicima navijača.

„Još tri poena“, nacerio se Murat. „Dobar dan za Plave.“

„Uskoro bismo mogli da bacamo prava koplja“, rekao je Bajazit. Nacerio se kao luđak i otišao prema centru arene prema dvojici jahača iz Zelenih. Dok su se približavali, Murat je video prvo koplje, prerano bačeno, kako preleće preko prinčevih ramena, ne naživši mu. Bajazit je iznenada okrenuo svog konja nadesno, i drugi jahač je morao naglo da se zaustavi da se ne bi sudario s njim.

Bajazit je zauzdao konja koji ga je odmah poslušao. Pre nego što je drugi jahač shvatio šta se dešava, on je bio iza njega i udario ga kopljem među lopatice. Čovek je kriknuo od bola i presavio se preko konja.

Ljudi oko Murata su poustajali i navijali.

Bajazit je jurnuo, tražeći još jedno koplje od paževa koji su bežali od konjskih kopita. Lice mu je bilo rumeno zbog pobeđe. Nacerio se Muratu.

„Pa, šta kažeš?“

„Kažem da krenemo u marš i odsečemo malo pudinga od ječma!“

Kolin Falkoner

Bajazit se nasmejao. Začulo se još povika iz mase oko njih dok je još jedan iz njihovog tima osvojio poen direktnim udarcem drvenog koplja. Čovek iz tima Zelenih poleteo je na zemlju dok mu je krv lila iz glave.

Tog dana su bili nepobedivi. Jednostavno nisu mogli da izgube. Nije izgledalo moguće da izgube.

Bila je starica. Bajazit ju je našao u vrtu harema u ružičastom paviljonu. Drvena kućica bila je okružena stubovima sa ukrasima od zlatnog lišća. Pegavi prozori i dovratka u obliku luka su gledali u vrt sa ružama koje su cvetale.

Sedela je sama u paviljonu, tišinu je remetilo samo klik-klik-klik bisernog tespiha dok je provlačila bisere kroz prste, a usne su joj se pomerale dok je recitovala molitve Muhamedu. Nosila je kaftan od kao rubin crvenog sersera koji je bio izvezen zlatnim koncem i snežnobelu jaknu koja je na rubovima imala labudovo perje. Lice joj je bilo prekriveno feredžom od muslina, ali Bajazit je mogao da vidi bore oko njenih očiju koje su odavale godine. Godine nisu imale milosti prema Ruži Proleća. Samo je ostalo njeno trnje.

„Šta ćeš učiniti, Bajazite?“

„Šta mogu učiniti, gospodarice? Sulejman mi nije ostavio izbor. U svađi sam sa Selimom, a ne sa mojim ocem.“

„Grešiš.“

Bajazit je spustio pogled i nije joj odgovorio. Bilo je predivno tu, u vrtu, vazduh je bio pun mirisa iz grmlja ruža koje su okružavale paviljon. Bio je previše lep dan da bi se razgovaralo o krvoproliću.

Služavka je sipala Gilbehar mirisni šerbet u kristalnu čašu i ona je ot-pila malo.

„Šta god da uradim, biće rata“, rekao je Bajazit.

„Zbog Selima?“

„Muke Osmanlija ne počinju niti se završavaju sa Selimom. Pra-prau-nuci ljudi koji su pratili Fatiha kada je ulazio u Stambol sada sede na svojim timarima u Anadoliji i posmatraju kako gazijskim plemenima vladaju oni koje su njihove očevi porobili. Danak u krvi nas je opteretio vojskom birokrata. Sve ih izbacuju sa njihove zemlje upravo njihovi hrišćanski robovi. Moj otac je zaboravio kožu ovaca svojih predaka. Oni trule u riznici dok bugarski vezir stavlja poreze na biljke i ruže i primorava timariote sa njihove zemlje, puneći sopstvene džepove! Sve je mito, mito! Šta se desilo sa Sulejmanovim kanonima, da svako napredovanje mora biti zasluženno?“

396

Sultanov harem

Dao je svoje fine zakone, a onda nas je zaboravio! Prave Osmanlije su žive-le u šatorima i zauzimale svoje carstvo iz konjskih sedala, a ne odmarajući se na svilenim divanima i brojeći svoj nakit!“

Gilbehar je prošla tespihom kroz prste, klik-klik-klik. „Da li se sećaš kada je Mustafa ubijen, Bajazite? Da li se sećaš šta su janičari rekli? Naša nada je izgubljena sa Mustafom.“

„Sećam se.“

„Potreban nam je još jedan Mustafa.“ Ostavila je tespih i pogledala ga. „Ti, Bajazite. Toliko ličiš na njega. Umeš da jašeš, da se boriš, da vodiš. Ti si pravi gazija.“

„Kad bi samo i moj otac tako mislio.“

„Sulejman je bio moj gospodar godinama, ali iskreno, više ga ne prepoznajem. Zaboravio je da je gazija. Čak i sada kada je veštica mrtva. Pogledaj šta je tebi učinio! Posramio te je, proterao te ovde u Amasiju kao i mog sina. Samo što nije predao tron debeloj pijanici, tvom bratu!"

„To je njegovo pravo. Selim ga je nekako ubedio u to. Prvo se moram razračunati sa Selimom."

„Ne, sa Sulejmanom. Budi pažljiv!"

„Iskreno, ne volim ga, gospodarice. Ali on je moj otac i moj sultan."

„Tako je i moj sin govorio", Gilbehar se vratila svom tespihu i tihim molitvama.

„On zna kakav je moj brat. To je nelogično."

„Nije bilo logično ni što je ubio mog sina. Ali je ipak to uradio. Pazi se, Bajazite. Idi s bogom."

Pružila mu je ruku. Bajazit ju je poljubio i otišao.

Da krene protiv Sulejmana? Ne, to je bilo nezamislivo. Ona je samo ogorčena starica. Sulejman ga je samo isprobavao, to je sve. Sigurno zna da ne bi dozvolio da Selim ostane u Manisi, na samo pet dana jahanja od glavnog grada, dok je on živeo praktično u progonu, na skoro mesec dana jahanja od Stambola. Selim se zakleo da će ga ubiti ako ikada stigne do trona. Šta bi drugo mogao da učini? Morao je da krene protiv njega. To je bio jedini način, osmanlijski način. Njegov otac sigurno je to da razumeo.

- Topkapi šaraj

Sulejman je namršteno gledao svog velikog vezira, lupkajući kažiprsti po osloncu za ruku na tronu. Preko odore od zelenog seraser brokata no

om nosio

397

Kolin Falkoner

je kaftan bez rukava grimizne boje, sa zlatnim šarama poput tigrovih, postavljen crnom samurovinom. Na turbanu mu je svetlucao smaragd, kao i na prstima. Ali i pored sve veličanstvenosti izgledao je kao da se smanjio, razmišljao je Rustem, kao daje postao samo seda glava na gomili fine odeće. Na obrazima je imao mnogo rumenila da bi prikrio bledilo.

„Bolest je bila u pitanju", promrmljao je Sulejman.

Rustem se namrštio. „Gospodaru?"

Sulejman je naglo podigao glavu, kao da je tek tad postao svestan njegovog prisustva. „A, Rusteme..."

„Došao sam sa divana, gospodaru."

„Divan", ponovio je Sulejman, kao da pokušava da se seti šta bi to moglo biti.

„Imam loše vesti, gospodaru." „Bajazit?"

„Da, gospodaru." Rustem se ponovo zbunio; Sulejman je u jednom trenutku izgledao kao da je na ivici ludila; u sledećem je bio oprezan i bistrice glave. Bio je takav otkad je Hirem umrla.

„Da lije odgovorio sultanovom čaušu?"

„Da, gospodaru."

„I šta je odgovorio?"

„Njegov odgovor je bio kratak, gospodara." Izvukao je pismo iz nabora odore. Pročitao je formalni pozdrav. „Dalje kaže ovo: 'U svemu ću poslušati naredbe mog sultana, mog oca, osim u onome što je između Selima i mene.'"

Sulejman je ispustio slabašni krik, kao mala životinja uhvaćena u klopku. „Bila je veoma bolesna. Nije mislila to što je rekla."

„Gospodaru?"

Šta bi drugo mogao da uradi?, pomislio je Rustem. Praktično ste ga prognali u Amasiju posle Hiremine smrti. „On skuplja vojsku u Angori", rekao je Rustem. „Kažu da timarioti i Turkmeni idu s njim."

„S kojom namerom?"

„Njegova namera je jasna. Selim se žalio da je od svog brata primio na poklon žensku kapu i kecelju. Poruka je dovoljno jasna."

„Moramo zaustaviti ovo, Rusteme. Dok sam živ, moraju me slušati!"

„Možda još postoji način, gospodaru."

„Reci mi."

„Vratite Bajazita u Kutahiju. Ako ne tu, onda u Koniju. Ali, dodelivši mu Amasiju prepustili ste tron Selimu. Ako ode, mora prihvatiti sigurnu smrt." „Mora me poslušati!"

398

Sultanov harem

„Ako insistirate na tome, ne možemo izbeći građanski rat."

„Oni su moji sinovi. Još nisam u grobu! Moraju da urade kako ja kažem!"

„Plašim se da Bajazita ne možemo ubediti da miruje, gospodaru." Okle-vao je. „Ja sam oduvek razumeo da vi želite Bajazita za svog naslednika."

„Onda si pogrešno razumeo, Rusteme. Stariš. Možda ti je vodena bolest napala mozak."

Rustem je čelom dotakao tepih. „Kako vi kažete, gospodaru." Nije hteo da dozvoli da Sulejman vidi koliko je bilo bolno izvesti tako jednostavan pokret. Nikada nikome ne sme dozvoliti da uoči njegovu slabost.

„Kaži Selimu da ode u Koniju, da čuva naš južni put prema Siriji i Egiptu. Pošalji Mehmeda Sokolovića da ga štiti, s pukom janičara i trideset topova. U međuvremenu možeš Bajazitu poslati Peri-pašu da pokuša da ga ubedi da se bez odlaganja vrati na mesto namesnika Amasije i da od njega izmami obećanje odanosti. Ne sme im biti dozvoljeno da uvuku carstvo u rat, dok ja još sedim na tronu."

„Kako vi kažete, gospodaru", rekao je Rustem. Polako se podigao na noge i odšepao iz sobe. Sulejman je lud!, pomislio je. Poremetio je pameću zbog Hiremine smrti. Ali, uradiće kako je sultan naredio. Neka se njegovi sinovi brinu oko nasleđivanja. On će umreti pre toga.

„Bila si bolesna", rekao je Sulejman tišini. „Nisi mislila to što si rekla."

„Imala sam temperaturu, mozak mi je goreo", rekla je Hirem. „Đavo je progovorio."

„Bajazit je moj sin", rekao je Sulejman.

„Naravno da je tvoj sin. Volela sam te svim srcem. Osim toga, uvek su me čuvali u haremu. Ibrahim ne bi mogao da dopre do mene. To je bila laž đavola."

„Voliš me. Reci mi da me voliš."

„Ti si bio moj gospodar, gospodar mog života. Uvek sam te volela svim srcem."

Sulejman je ispružio ruku da bi je dotakao, ali nje nije bilo tamo.

Zatvorio je oči pune vrelih suza, koje su mu se prosule niz obraze. Suze žalosti, i sažaljenja za sopstveno srce.

Trideset pet godina ju je voleo, voleo je više od bilo čega. Odrekao se svog harema zbog nje, učinio je svojom caricom. Ipak, svojim poslednjim recima ga je proklela i poslala u pakao.

399

Kolin Falkoner

Zbog bolesti, naravno. Mora da je bilo zbog bolesti.

Ali nije mogao da se otarasi sećanja. Recu su mu bile urezane u mozak, i kad god bi pomislio da su ih plač i post isterali iz njegovog uma, ponovo bi začuo njen glas, kao da je u istoj sobi ili bi je čak video kako leži na krevetu, lica belog kao alabaster, kao u duha, a njen glas je odzvanjao: „Mrzim te", prošaputala bi. „Oduvek sam te prezirala."

„Moja Ruskinjice, molim te..."

Otvorio je oči, očekujući da je vidi. Ali video je samo stražu, gluvone-mu, neosetljivu za njegov bol, lica praznih kao kamen.

Moja Ruskinjica.

Ponovo je zatvorio oči i sećao se kad ju je prvi put video, u dvorištu ispod validinih odaja u starom Eski šaraju; mala zelena konđa bila joj je prikačena na kosu, izraz lica joj je bio detinjasto namršten dok je radila sa iglom i koncem.

Nevino dete. Ona nije bila sposobna za toliko mržnje. Sa-tana je to govorio kroz njene usne, tešio je sebe; ona je već bila u raju kad je on čuo te reci.

Ipak, nije mogao da bude siguran. Mogao je da oseti da ga sumnja izjeda iznutra kao rastući čir, svakog dana je bilo sve gore. Zato je proterao Bajazita na istok, u Amasiju. To će Selimu osigurati tron, naravno, ali je bolje imati pijanog osmanskog princa, nego prekinuti lozu postavivši sina izdajice.

Čak je i tog izdajicu voleo.

Zabacio je glavu, iznenada je bes zatutnjao njegovim venama u vratu i slepoočnicama. „Proklet bio, Ibrahim!" vrištao je. „Proklet bio!"

I prokleta bila ti, Hirem. Ali čak ni tada nije mogao da se natera da izgovori te reci naglas. To bi značilo da ceo njegov život nije ništa vredelo.

102.

Angora'

U proleće je Kapadokija prepuna divljeg cveća, kiše iz isušenih stepa izvlače obilje boja. Bajazit je jahao sa svojim konjušarem, Muratom, pored po-

Današnja Ankara.

400

Sultanov harem

toka, izmedtt redova visokih topola, i polja briljantnožute uljane repice, a na udaljenim brdima su okupane plavetnilom, cvetale bele rade.

Stigli su do vrha planinskog ogranka s pogledom na ravnicu. Bajazitova vojska se ulogorila izvan sela, pod ogromnim kulama Hisar tvrđave. Bajazit je osetio kako se njegov pastuv stresao, kao da je osetio uzbuđenje. Bila je

u toku molitva u logoru, ljudi su bili poredani na kolenima kao živa ograda. Turbani su se zajedno klanjali, hiljade njih, ne, desetine hiljada, red iza reda.

U toku prošlih nedelja pristigli su sa svih strana. Bilo je tu Kurda sa širokim pantalonama, širokim skarletnim ešarpama za pojasom, i vunenim kapicama umesto turbana; turkmenistanskih bandita koji su nosili krznene kape ispod kojih su im virile kovrdže poput runa ovaca i uokvirivale im ravne azijske crte lica; spahije sa crnim perima koje su u grupama napuštale Portu da bi se pridružili novom Mustafi; timarioti koji su ostali bez zemlje sa kupastim šlemovima i raznovrsnim oružjem.

Bilo ih je dvadeset hiljada u logoru, tradicionalna gazijska vojska tima-riota i nomadskih ratnika čiji su očevi osvojili stepe u ime Osmanlija okupili su se ponovo da bi preoteli hrišćansku vojsku od svojih novih gospodara. Bili su spremni da krenu protiv Selima, a ako zatreba i protiv janičara i spahija koji su ga podržavali.

Murat se okrenuo ka Bajazitu i nacerio se: „Zapalili ste plamen pod carstvom. Okupljaju se oko vas. Sada ste vi njihova budućnost.”

„Nećemo ih razočarati”, rekao je Bajazit. „Neka sada polože svoje nade u Bajazita!”

Poterali su svoje konje niz padinu ka logoru.

Manisa

Šahzad Selim bio je loše volje. Bajazit je okupljao vojsku protiv njega, a njegov otac je ipak odbijao da krene protiv Bajazita. Umesto toga, poslao je Sokolovića i topove i njegovu vojsku da krenu ka Koniji, da bi se borili protiv njega. Zar on nije bio izabran? Zašto je onda Sulejman i dalje sedeo u palati i posmatrao kako se senke kreću po zidovima, dok je „novi Mustafa” jačao u Angori, spreman da ga ubije? Bilo mu je jasno: napušten je. Iskapio je kristalni pehar i zapljeskao rukama da bi ga paževi dopunili vinom sa Hiosa.

Prokleti bili. Proklet bio Bajazit. I proklet bio Sulejman.

Možda je sve to bila zavera protiv njega. Sulejman bi čak mogao da bude u Amasiji u tom trenutku i da se dogovara sa Bajazitom kako da ga

401

Kolin Falkoner

najlakše uklone. Njegov brat će uživati u šaraju, ili pred ocem pokazivati svoje veštine u džilitu. Još gore, možda Bajazit pravi planove sa agom janičara kako da uzurpira tron, kao što je Selim Svirepi učinio.

Otpio je još vina i glasno zajecao. Život je bio tako nepravedan. Hirem mu nikada nije pokazala nimalo ljubavi, Sulejman ga je zanemarivao da bi se posvetio Mustafi ili Džihangiru. Možda je trebalo da se rodi sa kičmom kao u kamile, da ima grbu; možda bi mu onda neko posvetio malo vremena, pružio malo ljubavi.

Prokleti bili svi.

Zatvorio je oči, obuzimao ga je napad vrtoglavice, kao da je na ivici ogromne crne litice. Uhvatio se za ivice divana da ne bi pao. Umreće. Svi su bili protiv njega, a on je bio bespomoćan.

Počeo je da plače, vrele suze su krenule niz njegovo lice u bradu. Život je bio tako nepravedan.

Čak mu ni vino noćas ne pomaže. Bila mu je potrebna razonoda. „Abas!”

Njegov kizlaraga je iskoračio napred, klanjajući se. Odvratno biće, pomislio je Selim. Zašto je Hirem tražila da bude prebačen u njegovu službu kad ona umre? Možda je bio špijun. Možda treba da naredi da glava starog evnuha postane ukras na naoštrenom šiljku. Razmisliće o tome.

„Gospodaru”, promrmljao je Abas.

„Treba mi neka razonoda, kizlarago.”

„Šta moj gospodar želi?”

„Dovedi stado”, rekao je Selim. „Bik kopa nogom.”

„Kako vi želite, gospodaru”, odgovorio je kizlaraga. „Kako želite.”

Angora

Uljane lampe su bile zapaljene u prinčevom šatoru u logoru: i njegovi oficiri su se okupili zajedno sa turkmenistanskim i kurdskim banditima da gledaju svitke papira koje je razvio na tepihu pred njihovim čizmama.

„Sulejman je naredio da princ Puding od ječma...” zbog ovoga se zao-rilo smeh, jer je to bio nadimak koji su dali šahzadu Selimu, „...da povede svoju vojsku i svitu u Koniju da bi štitio put do Alepa i Sirije. Od nas, pretpostavljam. Kako god bilo, mi nismo u svađi sa Sulejmanom. „Mi se borimo protiv Selima. Jahaćemo na jug da bismo se suočili s njim u Koniji.”

„Pobeći će”, rekao je neko iz gomile.

402

Sultanov harem

„Da, moj brat bi voleo da pobegne. Ali moj otac mu je poslao podršku, janičarski puk i trideset topova. Borba će

možda biti teža nego što smo očekivali."

„Trideset topova nas neće zaustaviti", začuo se glas jednog od prisutnih.

„Topovi nisu bitni, a ni janičari. Ne treba njih da pobedimo." Bajazit je pogledom prešao preko lica svih prisutnih, izbacujući im iz misli svaki trun sumnje. „Selim je važan. Kada on bude mrtav, bitka je dobijena." Pokazao je na mapu pred svojim nogama. „Okupićemo našu vojsku ovde, na ravnici, i čekati. Sokolović će biti naš protivnik u bici, ne Selim. On ima naređenja da nas drži razdvojene, a ne da napada. Zato će svoje topove staviti u odbrambeni položaj. Mi ćemo ga napadati kao što očekuje, i tako ga uposliti. U međuvremenu, ovde u brdima na zapadu postavićemo eska-dron konjice. Biće dovoljno mali da bi ostao neprimećen; malena strela dovoljna da probije venu u vratu princa Pudinga od ječma. Kada on bude mrtav, možemo da prekinemo napad. Naš posao će biti završen. Neće biti drugog naslednika Kanunija."

Oči su mu plamtele sigurnošću, a na svakom licu u šatoru ocrtavalo se njegovo verovanje.

Manisa

Bilo je pedesetak devojaka, sve gole. Bile su to najlepše devojke u carstvu; nijedna starija od dvadeset godina, a neke su imale i samo dvanaest. Kupili su ih sandžački begovi okolnih provincija ili Selimovi posebni dobavljači koji su prisustvovali pijaci u palati Spaljenog stuba. S obzirom na to da sultan više nije tražio novo meso za svoj harem, najbolji izbor je bio obezbe-đen za njegove sinove.

Selim je ušao u dvoranu, teturajući se i cereći se zbog previše vina.

Sve su klečale, a duge kose su padale su im po licu do poda, grudi su im se njihale dok su se kretale četveronoške po debelim tepisima; krdo koje se kreće, kafene, boje alabastera, maslinaste. Kizlaraga je švičnuo bičem iznad njihovih glava, kao da tera stoku na ispašu.

Lica evnuha su sijala pod bakljama, skretali su poglede do te mere da su na kraju gledali u tavanicu.

Selim je riknuo kao bik i počeo da se svlači.

403

Kolin Falkoner

Kizlaraga se povukao, držeći bič, dok je Selim zaronio među devojke. Selim je uhvatio za pozadinu najbližu devojku i pokušao da se popne na nju. Evnuh je video kako je napravila bolnu grimasu.

Selim je ponovo zarikao i nasmejao se. Najzad je ušao u nju. Počeo je divljački da je udara. Zatim ju je odgurnuo i otpuzao dalje, na sve četiri, za drugom devojkom, dok mu se stomak vukao po zemlji. Uhvatio je drugu devojku za kukove, svetlokosu Jermenku, a ona se uzvrpoljila zbog iznenadne uznemirenosti.

Ne, nemoj to da radiš, pomislio je evnuh. Naređiće da te ubiju ako se budeš opirala.

Ali Selim je bio previše pijan da bi primetio. Zaskočio ju je, svojim debelim prstima uhvatio ju je za grudi i snažno stisnuo. Devojka je zavrištala, a Selim se uzbuđeno nasmejao. Ponovo je riknuo i posle konačnog guranja kukovima, pustio ju je.

Pljesnuo je rukama, i jedan od njegovih paževa je prošao između devojaka sa čašom vina. Selim ju je iskrenuo naskap i vratio se svom poslu.

Popeo se na još jednu od devojaka, uzimajući je za upletenu kosu kao da su konjske uzde. „Proklet bio, Bajazite! Ja ću oploditi celo krdo žena i moji sinovi će preplaviti tron kao mravi koji navaljuju na les."

Pustio je devojku i krenuo za narednom, ali vino je počelo da ga usporava i on pade na lice. Smejući se, uspravio se ponovo na kolena. Devojke su počele da beže od njega, idući prema zidovima, ali A;:-as je pucnuo bičem iznad njihovih glava da bi ih primorao nazad u centar sobe.

Selim je zastenjao i krenuo prema najbližoj. Uhvatio je za nogu, ali se ona izmigoljila i on je pao i legao na leđa, teško dišući, u grudima mu je zviždalo, stomak mu je bio beo, odvratan, a genitalije su naspram toga izgledale male. Već je izgubio erekciju, primetio je Abas sa zadovoljnim osmehom.

Selim je pokušao da ustane, ali mu je glava klonula na tepih. Ponovo se smejavao, oči su mu se zatvorile. „Proklet bio, Bajazite!" Za nekoliko sekundi je zahrkao.

Abas je pljesnuo rukama i devojke su istog trenutka pobegle iz sobe. Ponovo je pljesnuo rukama i četiri paža su iznela šahzada do njegove spavaće sobe. Odahnuli su kada je posao bio gotov.

Princ Osmanlija, prvi sin Sulejmana Veličanstvenog, naslednik trona najvećeg carstva na zemlji, sin božje senke na zemlji, okrenuo se i povratio obilno po grimiznim svilenim čaršavima.

404

Sultanov harem

103.

Konija

Derviši su postili i molili se mesec dana. Tada, pijani od opijuma, belih lica kao u duhova, zbog talka, ulazili su u dvorište. Muzičari su već napravili krug, i seli u turski sed na tvrdi kamen. Počeli su da sviraju flaute, njihov tihi plač se peo do srebrnog meseca koji se uzdigao iznad kupole. Svetlost baklji je bacala duge senke na zidove manastira.

Flaute su počele brže da sviraju, pridružili su im se bubnjevi, ubrzavajući ritam srca igrača koji su počeli da se vrte, dok su im suknje lepršale oko nogu. Bubnjari su počeli svoj poj, molitvu za velike. Ritam bubnjeva i cimbala se ubrzavao, a suknje igrača su dobile oblik pečurke. Naginjali su glave ka desnom ramenu, odeća im je bila puna vaz-duha i ispuštala je tihi uzdisaj, kao severni vetar u planini. Brže. Brže. Bajazit je osetio da se ubrzavaju i otkucaji njegovog srca zajedno sa ritmom i pojem prosjaka i sviranjem flauta. I dalje su se okretali, brže i brže, dok im lica ne postadoše maglovita. Ali nijedan od njih se nije zateturio, nijedan nije pao.

Muzika se zaustavila bez upozorenja. Igrači su pali na zemlju, klateći glavom, pena im je izbila na usne. Bili su u transu.

Bajazit je zakoračio u krug i približio se jednom od igrača, visokom, mršavom isposniku sa belom bradom i tamnim licem toliko zbrčkanim da je ličilo na orah. Govorili su da ima sto jedanaest godina.

„Sveti čoveče, možete li da vidite?“ prošaputao je.

Oči su mu bile otvorene, ali ženice su mu bile hladne, prevučene nekim tankim slojem, kao u mrtve ribe. „Mogu da vidim“, odgovorio je starac.

„Možete da vidite za Osmanlije?“

„Mogu da vidim.“

„Recite mi šta vidite za Sulejmanove sinove?“

„Ako onaj, koji nije Sulejmanov sin postane car, vidim samo bedu, korupciju i smrad.“

Bajazit se još niže sagnuo prema starcu, pokušavajući jasnije da razume reci. Ona koji nije njegov sin?

„Šta sa Bajazitom?“

„Ne vidim ga.“

„Koga vidite?“

405

1

Kolin Falkoner

„Vidim vetar. Vetar koji navlači zastor iznad svega. Božji vetar.“ „Što još?“

„Nema ničeg više. Vidim samo vetar.“

Bajazit je ustao, mršteći se sa gađenjem. Svi ovi sveti ljudi su uvek govorili u zagonetkama. Za njega tu nije bilo odgovora.

Ušao je u džamiju, pao na kolena, i potražio rešenje od boga.

Topkapi šaraj

Sulejman je gledao crnkinju koja je klečala na podu ispred trona. Sitne crne kovrdže bile su joj prošarane sedim, ali njene oči, primetio je, nisu izgubile ništa od svoje zloćudnosti. Trideset i pet godina je bila samo Hire-min rob, skoro da nije bila vredna njegove pažnje. Tada su je pozvali zbog njegove hitne komande, a on je se plašio. Jer samo Muomi može posedovati lek za njegovu žalost.

Nagnuo se napred. „Koliko si dugo bila služavka gospodarice Hirem?“ „Od kada je postala gezde, gospodaru.“

„Poznavala sije, intimno?“ „Da, gospodaru.“

„Onda, želim da pričam o intimnim stvarima“, rekao je Sulejman. „Nema razloga za strah“, dodao je pokazujući na evnuhe koji su stajali okolo i čuvali stražu. „Svi su gluvonemi. Ne mogu ništa da razumeju. Sada mi moraš iskreno odgovoriti, jer ja sam tvoj sultan, i tvoja dužnost je prema meni, ne prema gospodarici Hirem. Ona sada počiva, i ne može je više niko povratiti.“ „Da, gospodaru.“

„Hoću da se setiš svojih prvih godina službe. Da li se sećaš čoveka koji se zvao Ibrahim, on je bio moj veliki vezir?“ „Sećam se, gospodaru.“

Sulejman je oklevao i još bliže se nagnuo figuri koja je klečala, tako da je sedeo na samoj ivici trona. „Da li je bilo moguće... da gaje gospodarica Hirem ikada primila u Eski šaraju?“

Prvi put otkako je ušla u prijemnu sobu, Muomi je podigla pogled. Gledala je u Sulejmana, ali ne sa strahom, kao što je on očekivao. Bilo je tu još nečega, što on nije mogao da dokuči. „Jednom ga je primila, gospodaru.“ Nije mogao da diše.

406

Sultanov harem

„Kako?“ najzad je rekao.

„Podmitivši kizlaragu, gospodaru, kapetana devojaka, pre Abasa. Gospodarica Hirem me je zaklela da ćutim. Rekla je da ću umreti ako ikada prošapućem ijednu reč.“

Laže, pomislio je Sulejman. Jasno se vidi na njenom licu da laže.

Mora da laže.

Sigurno laže.

Laž, laž, laž.

„NE!“ povikao je na nju. Skočio je sa trona i njegova ruka je poletela uda-rivši je po obrazu. Muomi je pala unazad, zbunjena, brišući krv sa usana.

„Bostandžijo!“ povikao je Sulejman, i dao znak jednom gluvonemom evnuhu koji je čekao. Čovek je iskoračio i izvukao jatagan iz pojasa. Jednim divljačkim pokretom je Muomi odsekao glavu. Krv se prosula i po Su-lejmanovim kožnim čizmama.

Bila je to laž.

Morala je da bude laž.

104.

Konija

Vetar. Barjaci su se vijorili na kopljima, i udarali po odeći konjanika. Bajazit je sedeo na svom konju ne pokrećući se, a lice mu je bilo delimično pokriveno štitnikom za nos. Kada je izvukao kovani mač iz korica, hiljade konjanika iza njega ponoviše pokret, i zvuk čelika naoštrenih oštrica nadjačao je čak i zavijanje vrelog pustinjskog vetra.

Bajazit je mamuznuo svog konja. Red konjanika iza njega takođe se pokrenuo.

Čak i sa te udaljenosti Bajazit je mogao da vidi cevi topova koji su ih čekali na drugoj strani ravnice. Nije ih se plašio. Ostaće nemi. Bio je ubeđen u to.

„Šššš!“ šaputao je Bajazit svom konju, koji je iz hoda prešao u kas.

Prašina se podigla od hiljada kopita, kao dugački purpurni rep koji se dizao iz ravnice, poput zastave, i pratio ih. Bajazit je čuo zvuke glasova iza sebe dok su ubrzavali. Uvek je bio uzbudljiv početak napada, razmišljao je Bajazit, kada bi tutanj kopita prekrio svaki zvuk, kada bi zemlja promicala

407

Kolin Falkoner

kao u magli i kada se činilo da ništa ne može da se suprotstavi zidu čeličnih kopalja i mišićima velikih arapskih pastuva.

Podigao je mač i isturio ga napred, tako da je srebro čelika pokazivalo na još čutljive cevi topova. Red konjanika je napao.

I dok je jahao, Bajazit se prvi put zapitao da li će uspeti da natera janičare da opale na njihovog omiljenog sina. Selim je začuo tutnjavu kopita, čak jaču i od huka vetra i osetio je treperenje na debelim tepisima na podu svog šatora. Uhvatio se za naslone za ruke svog sedefastog trona kao da se provalija otvorila svuda oko njega.

Pljesnuo je rukama i Abas je prišao sa bokalom vina da bi mu dopunio čašu.

„Abase? Gde je Sokolović?“

„On je sa janičarima, gospodaru“, odgovorio je Abas.

Selim je iskapio čašu, ali ruka mu se tresla, i vino mu se prosulo po bradi i zlatnoj odori. Abas je brzo dopunio čašu. Poslednjem slugi koji je pres-poro dopunio šahzadovu čašu odsekli su obe šake.

„Šta se dešava?“

„Bajazit napada sa svojom konjicom, gospodaru.“

„Sokolović bi trebalo da bude ovde, sa mnom.“

„S poštovanjem, bolje da je sa artiljerijom, gospodaru. Neko im mora davati uputstva.“

Selim bi ga kaznio za drskost, ali je bio previše uplašen da bi verovao sam sebi. Morao je da vrši nuždu. Bilo mu je hitno. Iskapio je čašu i požurio iz šatora.

Konji su osetili nadolazeću oluju, i bili su uznemireni. Tresli su svojim okićenim glavama, i udarali kopitima.

„Ššššš“, Murat je mazio grivu svog konja. „Ššššš!“

Odjahao je do vrha jaruge i nervozno osmotrio nebo prema jugu. Linija između neba i zemlje je nestala. Purpurna zavesa se spustila na zemlju, i neka nevidljiva ruka ju je vukla preko prašnjave stepe prema njima. Po-smatrao ju je kako prelazi preko mevlevijskog manastira i vrha brda odakle se videla Konija, kao da su je sami derviši prizvali svojom voljom.

408

Sultanov harem

„Oluja prašine!“

„Božji vetar“, rekao je Murat. „Ide uporedno s našom konjicom. Za nekoliko minuta biće slepi.“ Izvukao je svoj kilis iz opasača. Bilo je vreme. Dvadeset i pet jahača je čekalo dole, u jaruzi. Okrenuo je konja prema njima.

„Sada!“ povikao je.

Mehmed-paša Sokolović je očekivao nevolju.

Poveo je sa sobom dobro izabrane janičare i solake iz Stambola. Oni su bili veterani iz pohoda u Persiji, sa Sulejmanom; neki od njih su kao mladići služili na Monacu. Bili su odani sultanu, i biće poslušni. Iz predostrož-

nosti, prestrojio ih je u liniji iza artiljerije.

Tada, kada je video Bajazitovu hordu kako ih napada zahvalio je bogu na mudrosti.

Dva su se oblaka kretala prema njim: konjica spreda, pustinjska oluja otpozadi. Pitao se ko će prvi stići.

„Kada dam naređenje, opalite!” povikao je da bi nadjačao vetar.

Janičari sa pištoljima su se pogledali, okrećući se zatim ka konjici koja je napredovala i čekali znak. Najzad je jedan od njih skupio hrabrosti. „Ne možemo pucati na šahzada”, rekao je.

Konji su se približavali.

„On nije šahzad”, povikao je Sokolović. „Selim je po pravu izabrani Su-lejmanov sin! Spremni za paljbu!”

Oklevali su. Nijedan od njih se nije savio iza piramide od đuladi koje su stajale u podnožju njihovih topova. „Živeo Bajazit!” neko je povikao.

Sokolović je mogao da vidi Bajazita u zelenom kaftanu koji se vijorio oko njegovih nogu - pametan izbor, pomislio je Sokolović, Muhamedova boja. Zemlja je počela da mu se trese pod nogama sa udarcima kopita.

Sokolović je isukao mač, i okrenuo se eskadronu janičara koji su sada čekali u vrsti iza artiljerije. „Spremite se da pucate”, povikao je. Položili su svoje arke-buze na štapove koje su držali u levoj ruci i naciljali na artiljeriju ispred njih.

Sokolović se okrenuo ljudima iz artiljerije. „Pucajte, ili ću njima dati naređenje da pucaju u vas”, rekao je Sokolović. Ipak su oklevali.

„Nišani...” rekao je Sokolović. Izdržaće, pomislio je Mehmed-paša. Pri-moraće me da pucam na njih.

Konjica je bila blizu, veoma blizu.

409

Kolin Falkoner

Izenada, jedan od ljudi je uzeo đule i ubacio ga u top. Jedan DO iedan nevoljno su poslušali.

„Upali fitilje”, rekao je Sokolović. Cevi topova bile su spuštene, gladno zjapeći u nadolazeću gozbu.

U trenutku kada je Bajazit ubedio sebe da neće opaliti, video je prvi naran-đzasti plamen u obliku cveta kako se širi kroz artiljeriju, što bi bio lep prizor da nije bio svestan šta je u pitanju. Zatim je začuo zvuk pucnja u vaz-duhu, i zemlja oko njega se podigla. Kao da je sam bog uzeo sablju i žabo je u njihove redove. Izenada, Bajazit je bio sam. Nestali su! Skoro svi ljudi koji su sa njim jahali u prvom naletu su nestali. Projurio je pored konja čije su oči u agoniji i strahu bile širom otvorene, i koji je pokušavao da se podigne, dok mu se krv slivala niz prednje noge. Njegov jahač je ležao u prašini pored njega.

Okrenuo se u sedlu. Ravnica je bila puna malih gomilica, konja i ljudi, neki su se pomerali, neki mirno ležali. Drugi nalet je jurnuo. Zemlja, se ponovo podigla, i za trenutak su bili izgubljeni iza zida plamena i zemlje.

Samo se šačica njih izvukla iz oblaka.

Treći nalet, četvrti.

Morali su da nastave s napredovanjem. Okrenuo se i podstrekivao ih.

Čuo je udarce strela i pušanih zrna u oklope, siktanje strela. Zemlja se ponovo podigla, još konja je posečeno ispod njihovih jahača.

Bajazit je podigao mač i ustao sa sedla da bi mogli da ga vide. „Napred, napred!”

Još jedan talas, i još jedan. Njegova ofucana armija bandita i konjanika nije uzmicala. Shvatio je da su, dok novi Mustafa sedi u sedlu, oni spremni da umru za njega.

Uspeće im!, shvatio je Bajazit. Uprkos Sokolovićevim topovima, uspeće!

Dok su stigli do Selimovog logora, oluja se već spustila, zamračujući konjske repove pred šatorom šahzada. Murat ih je poveo napred. Galopirali su kroz logor, pokosivši stražare koji su im se suprotstavili. Zatim je božji vetar sve zbrisao.

410

Sultanov harem

Murat je jedva mogao da razazna zemlju na par metara od sebe, dok se njegov konj probijao između redova šatora.

Izenada je zauzdao konja, zbunjen. Okrenuo se u sedlu, pokušavajući da ugleda zastavu. „Gde je on?” povikao je.

Mogao je da čuje ostatak jahača, mogao je da čuje udaranje konjskih kopita, ali nije mogao da ih vidi, bili su izgubljeni pod naletom peska. Podigao je ruku da bi zaštitio lice, i nije video čoveka koji je izleteo iz jednog od šatora i zamahnuo mačem praveći luk tako da je prerezao tetivu na desnoj nozi njegovog konja. Konj je kleknuo, zanjistao i pao na bok.

Teško je pao, zarobivši ga, izbacivši mu kilis iz ruke i presavivši ga. Uzviknuo je i očajnički potražio pogledom svog

napadača. Video je plavi kaput i sivu kapu janičara, kao i podignut mač. Murat se spetljao pokušavajući da izvuče koplje pričvršćeno za sedlo. Naciljao je naslepo.

Vežba u džilitu ga je poslužila. Koplje je probolo protivnika kroz grudi. Pao je unazad, gušeci se i ritajući se. Obogaljeni pastuv je čeprkao po prašini, pokušavajući da ustane. U jednom trenutku osetio je da mu je noga slobodna i uspeo je da se izvuče. Otpuzao je do umirućeg janičara i izvukao kilis. Članak ga je boleo, ali je uspeo da se uspravi i odšepa, potpuno izgubljen u zaslepljujućoj oluji.

Murat je začuo vriske žena. Prašina se na trenutak raščistila, i sa leve strane je video prilike pod velovima kako istrčavaju iz svilenog šatora, raštrkavajući se između konja i ljudi koji su se borili. Mora da je ostatak eskadrona naišao na Selimov harem, pomislio je. To je značilo da princ, Puding od ječma, nije daleko. Krenuo je da šepa prema njima, ali se prašina ponovo zatvorila oko njega, a siluete koje su trčale su se stopile u purpurne senke i nestale. Iznenada se našao ispred svilenog šatora. Prepoznao je konjske repove i zastavu: Selim! Ali gde su bili njegovi stražari? Shvatio je da su verovatno bili privučeni bitkom oko osvajanja šatora sa ženama. Sa uzvikom trijumfa, smaknuo je zastore i ušao unutra, šepajući.

Uspeću, Bajazite, gospodaru, pomislio je. Bićeš sultan. Osiguraću to u narednih nekoliko trenutaka.

Suočio se, licem u lice s ogromnim crncem. Nosio je kaftan od cvetne svile, boje pistača i svetloplave, a preko toga bundu postavljenu samuro-vinom. Na nogama je imao šip-šip papuče sa špicastim vrhom, ukrašene rozetama od smaragda, a rubin mu je sijao na desnom uvu. Ali uprkos

411

Kolin Falkoner

lepoti njegove odeće, Murat je pomislio daje to najružnije biće koje je ikada video. Lice mu je toliko bilo unakaženo udarcem mača, jednog oka izbijenog, i bio je užasno debeo, čak i za evnuha. Otvorio je usta, iznenađen Muratovom pojavom, a zatim je pao na pod ispred njega.

„Molim vas, nemojte me povrediti“, zavijao je. „Ja sam samo bezopasni paž.“

Murat je samo frknuo sa gađenjem i probio se dalje u unutrašnjost kroz svilenu zavesu. Selim je ležao na stomaku, raskrečenih ruku i nogu. Murat se oslonio na mač i prevrnuo ga nepovređenom nogom, očekujući da gaje neko rasekao, kao prezrelu kajsiju, što je i bio.

Čuo je šuštanje svile, jer ga je evnuh pratio. „Da li je mrtav?“ pitao je Murat.

„Ne, nije mrtav gospodaru, samo je pijan. Onesvestio se čim je čuo prvi pucanj iz topa.“

„Onda je imao sreće. Neće osetiti moj mač kako mu golica rebra.“ Murat je podigao kilis, da bi zadao smrtni udarac. Iznenada je osetio kao da mu je svaki nerv, svaki mišić u njegovom telu odumro. Nije mogao da diše. Prsti mu se ukočiše, i kilis mu pade na tepih. Nije razumeo šta se dešava. Osetio je da pada.

Ležao je na leđima i gledao u evnuha. Abas mu je uzvratio pogled. U desnoj ruci držao je draguljima ukrašen bodež, krvave oštrice.

„Žao mi je“, rekao mu je Abas, „ali moram da se postaram da ovi Turci požive da bi mogli da zažale šta su mi učinili.“

Ali Murat nije mogao da ga čuje. I da jeste, ne bi mogao da razume.

Bajazit je okrenuo svog konja od snažnog naleta peska i vratio se preko ni-zije. Njegov konj je razabirao put među okrvavljenim telima konja i ljudi. Nije znao koliko su ih izgubili, niti gde je nestao ostatak njegove vojske. Napad je oduvan vetrom i topovima.

Čak je i Sokolovićeve artiljerija začutala. Čulo se samo zavijanje vetra i jecanje umirućih. Konj je zakačio palog konjanika; Kurd je pokušao da puzi prema njemu, izgubio je obe noge, pa je ostavljao trag usirene krvi za sobom u prašini. Bajazit je skočio s konja ubijajući obogaljenog iz milosti, šaljući ga u spokoj raja.

Bili su poraženi. Njihove napade je zaustavila brana od peska i zrna grožđa. Bio je to božji vetar, božja volja.

412

Sultanov harem

105.

Topkapi šaraj

Sulejman je sedeo u Činli paviljonu, gledajući u vrtove. Judino drveće je cvetalo uz Bosfor, a jenikapijski zaliv bio je preplavljen kajacima s patlidžanima, krastavcima i dinjama koji su stizali s azijske obale.

Leto. Vreme obilja, vreme rata.

„Nema odgovora na moje pismo?“

„Ne, gospodaru“, odgovorio je Rustem. „Ipak, to samo po sebi nešto znači. Selim je možda presreo čauša.“

„Ili možda nije bilo čauša. Možda mi i dalje prkosi.“ Sulejman je po-smatrao svog vezira. Izgledao je očajno. Lice i telo bili su mu naduveni do neprepoznavanja, hladnosivih očiju sa ispucanim kapilarima. Trpi bol, pomislio je Sulejman.

„Koje su druge vesti, Rusteme?"

„Okuplja svoje trupe u Amasiji."

Onda je odlučeno. Šahovi i Ferdinandovi ambasadori su na dvoru. Pogodi se sa njima. Ne srne ništa da nas ometa dok se poslovi u našoj kući ne završe."

„Zašto krećemo mačem na njega, gospodaru? Da li je to mudro?"

Sulejman se nagnuo napred, a čelo mu se nabralo od mrštenja. „Rusteme, iznenaduješ me. Iznenada u ovom dobu svog života ispituješ uzroke? Verovao sam ti svih ovih godina jer u tvom srcu nema emocija. Sada zastupaš Bajazita? Da li si sada njegov službenik?"

„Gospodaru, nisam mislio da vas uvredim. Samo sam znatiželjan."

„Govori onda."

„Samo, ne razumem", rekao je Rustem, začuvši glas u sebi kako vrišti: Prestani! Zašto zastupaš Bajazita? On nije tvoj prijatelj! Ako ikada dođe na tron prvo će tebe prognati u Dijarbekir!

Miruj!

„Šta to ne razumeš?" rekao je Sulejman.

„Logiku. Zašto moramo da uništimo Bajazita? Mustafa je, naravno, predaleko otišao. Bio je pretnja. Ali ako smrvmimo Bajazita, tron će pripasti Selimu. A Selim..." raširio je ruke u znak očajanja.

„Ti si moj vezir, i jedan od mojih kulara. Treba da radiš ono što ti ja kažem."

413

Kolin Falkoner

„A ipak", Rustem je bio uporan. „Šta je on zgrešio? Vaš otac, sultan Javuz, nije bio šahzad, ipak, snagom svoje vojske je osigurao sebi tron, i vama. Da li biste želeli da ovo veliko carstvo pripadne slabiću? Da li je Selim izvojevao pobjedu u Koniji? Ne, tako mi devedeset i devet svetih imena, nije! Nego, vetar derviša i topovi Mehmed-paše Sokolovića. Selim nije vredan toga. Nema smisla."

Koji me je din zaposeo, pa tako slobodno govorim?, pomislio je Rustem, dok je podizao pogled prema Sulejmanu čije lice se zajapurilo od besa. Da li zato što je uvek bilo po tvome, a da nisi bio upleten ni u šta? Znaš da neće promeniti odluku. Nikada je ne menja, kad je jednom donese. Zašto si ga ovako izazivao? Ceo život si svoje misli čuvao za sebe. Zašto si se sad izložio riziku?

U toku jednog slepog, paničnog trenutka pomislio je da će Sulejman pozvati dželata da ga pogubi. Umesto toga, on je tiho rekao: „Ja sam odlučio da Bajazit nije vredan. Selim je moj prvorodeni sin. Dosta."

Rustem je priznao poraz pognuvši glavu. Uspeo je da ustane i odgegao se iz sobe, proklinjući sam sebe jer je ispao budala. Kakvo ga je ludilo na-teralo da kaže te stvari, kada je bio nadomak pobjede?

U svom umu je okretao stranice sopstvenog imanja: osam stotina i petnaest farmi; hiljadu i sedamsto robova, osam hiljada turbana, šesto ukrašenih kopija Kurana, dva miliona dukata...

Očigledno je dobio tu igru. Lukavo i odlučno je igrao celog života i postao je najbogatiji čovek u carstvu, posle sultana. Bogatiji i moćniji nego što je Ibrahim bio. Po zakonu, sve će se vratiti sultanu posle njegove smrti, ali sa novim reformama koje je uveo, očekivao je da će njegovo bogatstvo pripasti njegovim sinovima, kao što je slučaj sa sultanom.

Da, dokazao se kao majstor u igri, najfiniji kular i najbolji od svih vezira. Konačno svođenje računa njegovog života bilo je dokaz svemu i pokazivalo je njegovo bogatstvo.

Čekao je da ga obuzme osećaj uzbuđenja, ali tada, kada ga je smrt dozivala prstom, borio se sa osećajem da je nešto propustio.

Veliki bubanj u dvorištu janičara već se godinama nije oglašavao. Tada se oglasio, odjekujući po palati, njegov ritam je ubrzavao poslednje pripreme vojnika. Sulejman je uzjahao konja kod fontane u trećem dvorištu, trzajući se od bola u kolenu, i poveo svoju vojsku.

414

Sultanov harem

Tihi trkači su ga pratili, a pera njegovih telohranitelja su se klatila iza njega. Vojska je prošla Bosfor kod Iskidara, zavila kod čempresa u Čamlid-ži, pored teško natovarenih kola sa pšenicom. Duvao je suvi vetar po prašnjavim putevima.

Pokušao je da ne misli na to koliko će put pred njima biti naporan. Bar dvadeset i pet dana teškog jahanja da bi stigli do tvrđave u Amasiji. Dugi pohod u prašini i vrelini Anadolije, pohod u kom će loviti svog sina kao divlji vepar.

Građanski rat, pomislio je. Želeo sam da gradim, a sad moram da pomažem rođenoj deci da ruše.

Prestar sam za ovo. Moje staro telo već sada se buni protiv ovih beskrajnih dana u sedlu od ispucale kože, svaki korak mog konja je udar mojih kostiju, a tek vrelo sunce na mojoj koži... Prestar sam sada za ovo. Ipak, nema izbora. Dok su jahali, Sulejman se pitao šta se dogodilo sa njegovim snom da vojska bude simbol mira. Činilo se da je to upravo bio samo san. Janičari, spahije porte, topovi, to su bili jedini simboli koje su ljudi razumeli.

Neće dozvoliti da loza Osmanlija bude prekinuta; ako Bajazit neće da se pokloni njegovoj volji, onda ga mora naterati.

106.

Jermenija

Od Erzeruma anadolijski plato se nabirao u vulkanske planine visokih, rđnih pokrivenih vrhova i dubokih dolina.

Tamošnja selabila su napravila odavnenog blata, meštanke nisu bile pokrivena i nosile su suknje i široke pantalone, a marame su im se sjajile

Staze su kri-

Kad su stigli do visokih prolaza, obavili su ih sm oblaci. Staze su kn vudd f ř ^kZe kamenčić su se mrvili pod konjskim kopituna kameni zidovi su bili uglačani jer su se vekovima životinje cesale o njm pokušava

JUCVetS jeUmr"o kosu, a bio je toliko jak da su se plašili da će nekoga izba^iLScrno stenje je štrcalo poput zuba, ^J*"L™ zije kišom, vetrom i ledom. Sve je bilo пусто, osim sto su usput videh po

i. Bajazit je osećao * ruku i ustane iz sedla da bi dotakao sive oblake iznad njih.

potoci

415

Kolin Falkoner

su ponegde klizili niz kamen, zatim padali niz liticu u jarku dolinu, i činilo se da je toliko daleko dole, kao da su na ivici provalije. Iznad planina, kamen je bledeo do bele boje, poput kosti.

Soko im je kružio nad glavom. Njegov kliktaj je sekao vetar, tužan i usamljen.

Površina planinskog jezera bila je tamna i prekrivena ledom. Bajazit je skliznuo sa svog konja i kleknuo pored potoka koji je curio sa ivice basena i dopunio bocu s vodom. Jahali su ceo dan, uz visoke staze od jezera Van, koje je bilo kao čeličnosivo ogledalo iza njih. Bili su duboko unutar Jermenije.

Ostaci velike vojske koja se jednom borila u Koniji bili su poredani uz padinu. Ostalo ih je samo nekoliko hiljada, većina njih je krvarila, njihovi konji su bili povređeni, a sedla su im nanosila bol. Ljudi su sedeli pogrblje-ni pored svojih konja previjajući rane i pokušavajući da izleče sram zbog poraza. Znao je da će biti još grupa poput njihove raštrkanih po planini. Mnogi od Turkmenaca i Kurda već su nestali, vratili se svojim selima i za-seocima, da se brinu o svojim ovcama, angorskim kozama i konjima.

Znali su da je pohod izgubljen, još iz Amasije. Tu se Bajazit oprostio od svojih žena, i poveo svoja četiri sina sa sobom, prvo u teškim kolima, zatim na konjima, a dan i noć su ih čuvali njegovi lični telohranitelji. Prošli meseci su se stopili u zbrkano sećanje bitaka i manjih okršaja u kojima su se borili odstupajući. Nisu bili dorasli Sulejmanovoj vojsci. Čim je njegov otac krenuo protiv njega, odmah je znao da je izgubljen.

Ali nikada nije izgovorio reci predaje ili poraza; sa sobom, na kamilama i konjima, nosio je bogatstvo koje će mu biti potrebno da bi opremio novu, svezu vojsku. Njegovi sinovi će jednog dana biti seme novog sultanata. Dokle god su živi, Selim nikada neće imati mira. Dokle god su živi, on nije pobeđen.

Kada bi mogli da nadu neki način da prežive. Šta god da se desilo, zakleo se da se neće prepustiti očevoj milosti; u prošlosti je pokazao je veoma malo od takvog osećanja. Posebno prema onima koje je navodno voleo.

Pitao se šta li se desilo čaušu kojeg je poslao u Stambol posle bitke kod Ko-nije, potvrđujući svoj stav i svoju odanost Sulejmanu. Možda su ga Selimovi vojnici presreli i ubili ga; možda je njegov otac resio da zanemari usrdne molbe. Nikada neće saznati; a sada i nije bilo važno. Bilo je prekasno za to.

Pastirova koliba je bila sagrađena na ivici litice, s pogledom na dolinu; činilo im se da koliba pluta među planinama, a crveni kamen isticao se u planinskom zelenilu.

Bajazit se okrenuo prema svom pomoćniku.

416

Sultanov harem

„Ulogorovaćemo se ovde, večeras. Štab će biti u kolibi.”

„Da, gospođaru”, rekao je čovek, i požurio da prosledi naređenje.

Bajazit je ušao u kolibu.

Bila je napuštena zbog predstojeće zime. Jednostavna i spartanska, četiri kamena zida bez kapaka na prozorima i bez vrata. Pod je bio zemljani i osećao se jak miris životinja. Daleko od palate Topkapi, pomislio je Bajazit. Možda je ovog puta toliko daleko da se ne mogu vratiti.

Duga se pružila preko doline, zrak sunčeve svetlosti je pratio nadolazeći pljusak kroz procep u oblacima. Svetlost se pretvorila u sumporno-zelenu, a hladan vetar je uzburkao travu, donoseći sa sobom iznenadnu bockajuću kišu.

Grom se razlegao visokim prolazima, a crni oblak iznad planina nadvijao se, spremajući da sve počisti u dolinu.

Pomrčina koja se spuštala kao da je bila ogledalo njihovih duša. Neće se predati ocu, ali je znao da njegova vojska od timariota, pobunjenika i konjanika ne može da nastavi da se bori protiv Sulejmanovih topova i gvozdene discipline

janičara. Sve ih je prekrpio očaj. Činilo se da je bilo samo pitanje vremena.

Šatori su bili mokri, ledena kiša je kapala sa platna u odeću i čizme, prodirući u sve, čak i pošto je oluja prestala. Magla se zadržala na padinama doline i provlačila se kroz oronuo logor kao zločudan planinski duh. Konji su udarali kopitima i njištali zbog jutarnje hladnoće, osim njih čuli su se jedino krici ranjenika. Ljudi su se kretali kroz logor tiho i sporo, gotovo besciljno.

Bajazit je jeo, ali nije imao apetit. Opstajali su na jogurtu, svežem crnom luku i soli, razblaženim sa hladnom vodom, i malo hleba. Njegov pomoćnik je zapalio malu vatru u kolibi ne bi li se malo ugrijali. Šakal je lajao i zavijao negde visoko u planini.

Iznenada je Bajazit začuo povike iz logora ispod, i skočio misleći da su ih Sulejmanove akindžije pronašle. Ali jahač koji se iznenada pojavio na litici sa koje se video logor, bio je sam, dolazio je sa istoka, i nosio je per-sijski oklop. Bajazitova osakaćena vojska se podigla sa zemlje i stojeći, po-smatrala ga kako jaše pored njih. Nisu hteli da ih neprijatelj vidi povijenih glava, posebno ne jedan Safavid.

417

Kolin Falkoner

Razoružala su ga dvojica Bajazitovih ličnih čuvara i pustili ga kroz ljutite redove Turaka do Bajazitovog šatora.

Bajazit ga je čekao, sedeći u turskom sedu na svilenom tepihu koji su raširili po podu kolibe.

Jahač je izveo selam. „Donosim poruku od šaha Tamaspa“, rekao je čovek.

Bajazit je klimnuo glavom i njegov pomoćnik je uzeo pismo od glasnika i doneo mu ga. Brzo je pročitao.

„Znači, nudi nam utočište?“

„Sulejman nikada nije bio prijatelj Persijancima“, rekao je kurir. „Kada sultan Bajazit stupi na tron, šah se nada da će najzad pronaći saveznika u Visokoj porti.“

Vetar je divljao dolinom i stvarao jeziv zvuk poput jecaja prolazeći kroz prozore kolibe. Stupi na tron!, pomislio je Bajazit. Za sada, opstanak bi bio dovoljan. Prilika da dišem, a da mi očeva konjica nije za petama. Pogledaj nas.

Hladno nam je, nestalo je duha u nama, poraženi u svakoj bici još od Konije. Kakav izbor imam?

„Sačekaješ dok razmislim“, rekao je Bajazit, ali dok su ga odvodili on je već znao šta će odgovoriti.

Sulejman je pogledao gore u planine gde se zelenilo trave pretvaralo u purpurne i plave stene na padinama, i u šare od snega na vrhovima. Sivi teški oblak je visio iznad vrhova i sipao kišu.

„Otišao je“, promrmljao je Sokolović. „Prešao je granicu ka Persiji.“

„Šah?“

„Ponudio mu je utočište. Moji špijuni kažu da je uzeo stotinu svojih ljudi sa sobom. Ostali su se razleteli u manje bande po planinama, ili su se vratili u svoja sela. Neće nas ponovo mučiti.“

„Obavesti vojsku“, rekao je Sulejman.

Bajazite, budalo!, pomislio je Sulejman. Dok si bio ovde, u carstvu, još si imao neku šansu. Zar nisi shvatio da je moja vojska bila na ivici pobune? Čeli eskadroni janičara odbijaju da marširaju protiv tebe, eskadroni spahija beže u planine i vraćaju se tri dana kasnije sa odmornim konjima i čistim kopljima, ni kapi krvi na njima. Samo se akindžije i dalje bore, željni bilo kakve krvi, njih nije briga čija je. Da si mi prkosio još samo jedan mesec, ne bih mogao da ih nateram da se vrate posle zime. Voleli su te. Voleli su način na koji si napadao uprkos njihovoj artiljeriji u Koniji, iako

418

Sultanov harem

nijedan od njih ne bi naciljao na tebe. Voleli su što si nastavio da se boriš čak i kada sam ja krenuo vojskom na tebe. Vole te jer Selima preziru, a za mene misle da sam prestar.

Ali sada si prešao granicu i ništa te više ne može spasiti. Prestao si da budeš Osmanlija kada si prihvatio utočište u Persiji. Kada si napustio tursko tlo okrenuo si leđa svom nasleđu.

A ipak, umalo si pobedio.

Čak sam i ja sumnjao. Ovih poslednjih dana počeo sam da sumnjam da je Hirem slagala. Tako si se dobro, i tako dugo borio. Ali sada si pokazao svoje pravo lice - nijedan pravi Osmanlija ne bi prihvatio utočište u Persiji.

Budalo. Čak će te sada i tvoji voljeni janičari proklinjati.

107.

Amasija, 1561.

Nije izvela selam kada je ušao u sobu; nije ga čak ni pogledala. Mada, ona je bila stara žena; možda se više ne plaši posledica ako me uvredi, kao što se nekada plašila, pomislio je. Toliko sam je dugo i toliko mnogo voleo, pomislio je. A sada, kao da se sastajem sa strancem. „Gospodaru“, rekla je. „Prošlo je mnogo vremena.“ „Kako vi kažete, gospodaru.“ Seo je pored nje na divan. „Da li ste dobro?“ Gilbehar gaje dugo gledala, goreći od mržnje koju samo ljubav i odbacivanje mogu da proizvedu. „Dobro, koliko se može očekivati u ovim godinama“, rekla je. „A vi, gospodaru?“

„Noge mi otiču i bole me, postajem umoran“, „I šta vas je dovelo ovde, tako daleko od Porte?“ „Znaš šta me je dovelo.“

Gilbehar ga je posmatrala, tražeći neki znak njegove namere. Igrala se bisernim tespihom u svojoj ruci. „Da, mislim da znam“, rekla je. „Trebalo da vratim svog sina iz Persije.“ „Neka ide s bogom.“ „Kako vi kažete.“

Vreme može biti surovo, pomislio je Sulejman. Pogledaj šta je tebi učinilo, moja Gilbehar! Pogledaj šta je uradilo oboma. Tebi je otelo lepotu,

419

Kolin Falkoner

meni snove. Na kraju, nismo imali više vlasti nad našim životima od ovog lišća na drveću.

„Savetovala sam ga da ide protiv tebe“, rekla je Gilbehar. „Nije hteo da me sluša.“

Sulejman je bio toliko iznenađen njenim priznanjem da je samo zurio u nju.

„Ne veruješ mi?“

Sulejman je zatresao glavom.

„Posle svega što si mi učinio? Posle onoga što si učinio mom sinu? I dalje se usuđuješ da dođeš ovde?“

„Ja sam i dalje tvoj gospodar. Ti si i dalje jedna iz mog kulara.“

„Nekada bih uradila bilo šta što bi mi tražio, svojevolejno. Kasnije sam te slušala jer sam te se plašila. Sada me nije briga.“

Ovo nije bilo ono što je očekivao. Došao je ovde - zašto? Da bi se iskupio? Da bi dobio oprostaj? „Mogao bih da naredim da te pogube istog trenutka kada bih hteo.“

„Onda učini to.“

Sulejman je ustao. U uglu sobe je stajala velika plavo-bela vaza. Sulejman je izvukao kilis sa zlatnom drškom iz korica i smrvio je jednim udarcem. „Ja sam tvoj gospodar!“ povikao je na nju.

„Ti si ubica moga sina!“

„Ja sam mu dao život! On se okrenuo protiv mene! Šta je očekivao da ću da uradim?“

„Bio je nevin! Ti si kasapin kao i tvoj otac!“

Sulejman je vrisnuo i podigao mač iznad glave. Gilbehar nije ni trepnu-la. Pogledala ga je u oči i čekala. Biserni tespih joj je klizio kroz prste.

Baš kao tvoj otac.

Mač je dugo visio u vazduhu. Završi s tim, neki glas mu je šaputao. Ti si sultan. Kako se usuđuje da govori protiv tebe? Ona je samo robinja, kon-kubina. Kako se usuđuje da ispituje tebe, gospodara života, cara nad carevima, vlasnika ljudskih glava? Uradi to. Uradi.

Spustio je mač.

„Dosta“, promrmljao je. Bacio je mač, koji se okretao i otkotrljao preko mermernog poda. Izleteo je iz sobe. Gilbehar se vratila tespihu kao da on nije bio tu.

420

Sultanov harem

Širaz, Persija

Oreol je okruživao mesec.

Bajazit je čuo topot konja na kaldrimi i požurio do prozora. Jahač je skočio sa konja, ostavljajući ga brizi jednog od paževa, dok mu se para podizala sa slabina. Jahač je povikao svoju lozinku stražaru u dvorištu ispod i nestao sa vidika kroz kapiju. Možda su to bile vesti koje je čekao. Možda...

Drhtao je u krznoj bundi i zurio preko zidova u daleku snegom pokrivenu planinu Zagros koja je svetlucala na mesečini, bila je besprekor-na, strana i bela kao led. Kao da sam proteran na sam mesec, pomislio je. Možda bi bilo bolje da sam umro u rođenoj zemlji nego što sada moram da trpim ovo otuđivanje. Toliko nas je malo ostalo od one velike vojske koju sam poveo u Koniju, a većina nas je raštrkana po tvrđavicama i palatama u Persiji. Ovde moram da provodim svoje dane sa sinovima, odvojen od trona i svog naroda bedemom od planina i na nekoliko hiljada milja udaljenosti između očevo i mog srca.

Ponovo se sećao onoga što mu je Gilbehar rekla: „Nije bilo logično ni što je ubio mog sina. Ali je ipak to uradio.“

Pazi se, Bajazite...“

Došlo je do greške. Očekivao je da će razumeti Sulejmanove razloge, ali nije. Ali, stajanje drugo mogao da učini?

Mustafa ništa nije učinio, a Sulejman ga je ubio. On je postupio kao pravi gazija, a Sulejman je ipak poslao vojsku u pomoć njegovom debelom bratu. Kako je bilo moguće razumeti takvog čoveka?

Ipak, nije mogao da veruje da će njegov otac prepustiti carstvo pijanici i razvratniku kakav je bio njegov brat. To jednostavno nije bilo moguće. Ovo je bila proba. Sada je imao vremena da trezvenije razmisli i uvideće to. Mora da uvidi.

Gledao je u vrt ispod zidina. Drveće jabuka, krušaka i trešanja bilo je ogoljeno, poput skeleta, snežnih grana.

Mesečina je osvetljavala vrt.

Cepanica je zapucketala u kaminu. Možda će glasnik doneti poruku o zimskom poboljšanju...

Začuili su se koraci napolju, i vrata su se sa treskom otvorila. Šah

Tamasp...

Šah je ušao smešeći se. Ne sviđa mi se taj osmeh, pomislio je Bajazit; kao da se šakal ceri, a krajevi brade su ti uvek vlažni, kao da balaviš. Ne, ne želim da ti verujem, ali koji mi je drugi izbor? Osim toga, pokazao si bezgraničnu velikodušnost prema meni i mojim sinovima. Možda ne bi trebalo da ti prestrogo sudim.

„Imam dobre vesti za mladog šahzada Osmanlija“, najavio je šah.

421

Kolin Falkoner

„Vaš čauš se vratio iz Stambola?“ Bilo je toliko glasnika u poslednjih nekoliko meseci - možda i više nego što mi je šah rekao. Možda je sada -najzad - njegov otac popustio. Osetio je nalet nade.

„Čauš se odista vratio. Vreme i mesto su najzad određeni.“ Klimnuo je glavom. „Da, Bajazite, hoće da se sastane sa tobom.“

Bajazit je hteo da potone od olakšanja. Skoro da više nije ni očekivao pomirenje. Počeo je da se pita da li će on i njegovi sinovi morati da žive ostatak života u izgnanstvu.

„Gde?“

„Tabriz“, rekao je šah. „Dolazi ovde tajno. Sve je uređeno.“

„A Selim?“

„Selim ne zna ništa o ovom dogovoru. Možda je tvoj otac ponovo pro-cenio odnose sa svojim sinovima. Možda je senka boga na zemlji shvatio da je i on smrtan kao i svi mi.“

Bajazit se pitao: da li je Selim prekoračio čak i velikodušne granice koje mu je dozvolio Sulejman, ili se on jednostavno predomislio? On mi je jedina nada. Ne mogu da se nadam napadu na Selima sada, ne bez podrške janičara. Ako mi nisu pomogli u Koniji, neće mi pomoći ni sada.

„Mogu li da vidim pismo?“

Šah kao da je oklevao. „Nije bilo pisma. Poruka je bila poverena pamćenju mog čauša.“

Lažeš, pomislio je Bajazit. „To ne liči na mog oca.“

Šah ništa nije rekao.

„Da li je poverio vašem čaušu koje su mu namere?“

„Šta bi drugo moglo da bude, do pomirenje sa njegovim gazijom?“

Ne liči mi baš na oca da na svoje reci ne stavi svoj pečat. Šah nešto krije od mene. Ali kakav mi je izbor? Ako su uredili sastanak, moram ići.

„Kada?“ pitao je Bajazit.

„Krećemo noćas. Čekaćemo njegov dolazak u tvrđavi u Tabrizu.“

Konija

Šahzad Selim je imao samo trideset i četiri godine, Abas se podsećao. Ali već je izgledao kao starac. Velika zlatna odora od svile nije uspela da prikrije ruž-noću njegovog tela. Lice mu je bilo naduveno i rumeno, tako da su mu oči izgledale kao dve crne zavese. Nije ni čudo što se toliko plašio Bajazita. Jani-čari nikada neće pratiti ovoga u bitku. Ne princa Pudinga od ječma.

422

Sultanov harem

Selim se zavalio u divanu, lenjo probirajući alvu sa poslužavnika na srebrnom stočiću pored sebe. Uzeo je tri poslastice i stavio u usta.

Gledao je Abasa kao da se duri. „Imaš vesti, kizlarago?“

„Imam, gospodaru“, rekao je Abas. Pitao se kako će reagovati kad ih bude čuo. Čak se i Abas pitao šta da zaključ.

„Od mog oca?“

„On je napustio Amasiju i krenuo na istok.“

Selim se namrštio i uzeo još dva parčeta alve. Pregovori su se razvukli na više od godinu dana. Ispostavilo se da je Šahzad manje vredan nego što se šah nadao. Šaputalo se daje želeo da Sulejman vrati Mesopotamiju u za-menu za princa. Sulejman je odbio.

„Izgleda bolesno, nadam se?“ nasmejao se Selim, i ispljunuo sažvakano alvu na tepih Abasu pred kolena.

„Gospodar života ne može više toliko dugo da bude u sedlu kao što je nekada mogao.“

„Da li je njegova vojska sa njim?“

„Ne, gospodaru“, rekao je Abas. „Moji špijuni kažu da sa sobom ima po eskadron solaka i spahija, i odu janičara.“ Selim je pljesnuo rukama. Paževi su se istog trenutka stvorili pored njega, držeći bokal vina i ukrašen pehar. Selim

im je oteo pehar i držao ga da ga napune. Progutao je sve u jednom gutljaju i obrisao se rukavom, kao krv crveno vino i alva ulepili su mu bradu.

Paž je ponovo napunio pehar i povukao se.

„Zašto?”

„Kažu da ide da se sastane sa Bajazitom u Tabrizu. Priča se o pomirenju.”

Izenada, Selim skoči na noge, prosvuši vino iz pehara na tepih. Stisnutih pesnica, ispustio je kreštav krik poput neke male životinje nabodene na štap. Pljuvačka mu je curila sa usana na bradu. Počeo je da se tresе.

Niko se nije pomerio, ni paževi, ni čuvari, niti paše. Najzad, Selim pade nazad na divan.

Zgužvao je ivicu odore pesnicom. Dugo je zurio u Abasa, praznog pogleda.

„Izdali su me”, rekao je. Izenada se uspravio. „Vino! Gde je moje vino! Ti!” pokazao je na bostandžiju koji je stajao čekajući pored trona. Čovek je poskočio napred. Selim je pokazao na paža koji je držao srebrni bokal sa vinom.

„Odseci mu glavu!”

423

Kolin Falkoner

Čovek je uradio kao što mu je naređeno. Abas se tiho povukao, trudeći se da ne privuče pažnju. Nije ga interesovao taj prizor. Predugo je živeo pod tiranijom prinčeva.

108.

Tabriz

Mesečeva svetlost se odbijala od kupole Plave džamije, napravljene od pločica, poput uglačanog srebra. Gorela je kao fosfor na hladnoj vodi reke Aji. Žuta svetlost probijala se kroz kapke na prozorima tvrđave i kroz mirni hladni vazduh su se prenosili zvuči flauta i bubnjeva.

Muzika je nadjačala topot kopita po kaldrmi u dvorištu, kao i čudne, piskave glasove onih koji su kasno stizali. Skliznuli su sa svojih konja i nestali u senkama. Oči čuvara su sijale sa prezirom i strahom.

U velikoj dvorani, baklje su se oslikavale na bakarnim kadionicama koje su visile na dugim lancima sa tavanice.

Robinje obučene u svilu i paučinstu tanku tkaninu, igrale su dok su gosti birali sa srebrnih poslužavni-ka na podu pred njima parčice seckane jagnjetine, mirišljavog pirinča i pečene živine. U centru sobe je sedeo šah sa počasnim gostom, Bajazitom. Bajazit je jeo bez uživanja, njegov umje bio zaokupljen budućnošću. Sulejman se najzad složio da dođe tu i priča o pomirenju. Šta drugo može da uradi?, razmišljao je Bajazit. Bez mene, opstanak Osmanlija zavisi od Selima, a on nije nikakav izbor. Mora da pregovara. „Sulejman žali što ti je učinio to što jeste”, rekao mu je šah.

„Možda ja mogu da posređujem između vas. Nije kasno. Pomoći ću ti sada, a kada postaneš sultan, Persija i Osmanlije biće saveznici.” Dogovoriću se da ispunim svoj deo, da ostanem na istoku dok ne umre i da rizikujem da Selim stigne u Stambol pre mene. Neće biti važno. Janičari nikada neće podržati njega pored mene živog.

Delegacija je trebalo da stigne sutra, rano ujutru. Bajazit je želeo da što pre završi sa sastankom, da završi sa izgnanstvom. Svaki dan koji nije proveo u carstvu bio je pretnja njegovom odnosu sa janičarima. Bio je preke naravi, sada je to mogao da shvati. Morao je da se nauči strpljenju i lukavstvu. Kad prođe dovoljno vremena videće Selimovu glavu na šiljku.

Bajazit oseti dašak hladne promaje po leđima, shvativši daje neko ušao na velika vrata iza njega. Oni koji kasne. Osetio je kako mu se dlake na vratu ježe od uznemirenosti.

424

Sultanov harem

Šah je sedeo nasuprot Bajazitu, okrenut prema vratima. Pogledao je na trenutak i vratio se svom obroku. „Ko su naši gosti?” pitao je Bajazit. „Očekivani”, odgovorio je.

Bajazit je čuo poznati zvuk, mnogo puta ga je čuo u palati Topkapi i u Amasiji, dahćući, lajući kašalj, poput psa koji pokušava da proguta žilu. Zvuk nemog čoveka. Zvuk bostandžije.

Šah se nasmešio, sa žaljenjem. „Žao mi je”, rekao je. „Tvoj otac je izričito zahtevao.”

Šah je morao da pristane na nepovoljnu pogodbu. Sulejman mu je ponudio četiri hiljade zlatnika. Šahove hodže su tražile da ne pristane. Oni su i dalje želeli Bagdad. Odlično za njih. Odmah bi pobegli u planine kada bi Sulejman umarširao sa svojom velikom vojskom u Širaz.

Bajazit se okrenuo prema njemu, a usta mu se iskriviše u prezrivi osmeh. „Zakleo si se da ćeš me štititi.”

„To je ono što zovu diplomatijom u Visokoj porti. Kažeš ono što je najbolje reći u određenom trenutku. Zaista mi je žao. Ovo je loš primer naše gostoprimljivosti. Voleo bih da je moglo biti drugačije.”

Bajazit se okrenuo. Bilo ih je petorica. Prepoznao je jednog od njih. Rekli su da je to čovek koji je ubio Mustara, bostandži-baša, glavni vrtlar, veliki ružni Sudanac. Svaki od njih je u rukama držao kao žilet oštru, tanku nit svile.

Bajazit je sa sobom poveo samo dvanaestoricu ljudi iz Širaza; ostavio ih je u dvorištu. Mora da su ih nadjačali. Još su

bili u šahovom glavnom gradu. „Šta je sa ostalima?“ „Plašim se da su svi mrtvi.“

Bajazit je osetio nalet besa i ruka mu je krenula prema kilisu za pojasom, ali šah je već držao svoj okićeni bodež, a njegovi telohranitelji su mu se približili otpozadi. Bajazit je znao da je zarobljen. Naoružani čuvari u uglu dvorane, kada je ulazio, bili su samo formalnost. Tada je shvatio da su imali veoma praktičnu primenu. Nije mogao da pobegne.

Pogledao je u svoje sinove. Gledali su u njega, očekujući. Bili su još premladi da bi razumeli, premladi da bi se plašili. Bože, pomoz mi u nevolji! „Zar ne bi mogao da poštediš moje dečake?“

„Sulejman je bio veoma precizan u svojim zahtevima“, rekao je šah. „Onda, neka mu Selim bude epitaf“, rekao je Bajazit. Iznenada, svilena uzica našla mu se oko vrata i a evnuh ga otpozadi pritisnu kolenom. Gu-

425

Kolin Falkoner

šio se. Rukama se instinktivno uhvatio za vrat, ali kada bi dželat jednom namakao omču, nije bilo spasa.

Deca su vrištala. Najstariji je potrčao da bi pomogao ocu, vičući na ostale da trče, ali evnusi su ih uhvatili i prionuli na posao.

Šah je gledao sa izrazom mrštenja. Uzeo je još jagnjetine sa poslužavni-ka i nastavio da žvaće. Državnički posao ponekad nije bio prijatan, ali neko je morao i to da odradi.

Bursa

Vriskanje žene u dvorištu ispod prozora odjekivalo je kao zavijanje dina. Evnusi su poželeli da čuvari urade nešto daje utišaju.

Bajazitov najmlađi sin je još imao samo devet meseci. Bio je začet pre bitke kod Konije, i njegov otac ga nikada nije video. Ostavljen je sa majkom.

Evnuh se nagnuo nad kolevku, i dete mu se nasmešilo, obgrlilo ga i poljubilo. Evnuhu zadrhtaše ruke. Ispustio je svileni gajtan.

Izašao je i dao čuvaru koji ga je doveo uza stepenice, dva zlatnika i uzicu. Čekao je. Nekoliko minuta kasnije, čovek se pojavio, i pobegao niza stepenice. Svileni gajtan je pao na kamenje.

Ušao je unutra. Dete mu se nasmešilo.

„Bože, pomoz mi u nevolji!“ promrmljao je. Napipao je kožnu kesu koju je nosio na opasaču. Ako se ne bude vratilo s punom kesom, Sulejman će ga istog trenutka pogubiti.

Uzeo je gajtan i zatvorio vrata za sobom. Dok se približavao, dete se za-kikotalo i pružilo mu ruke.

109.

Konija

Bilo je to dugo putovanje od Venecije do Konije, usred anadolijske stepe, dugačak put od zvonika Svetog Marka do usamljenog azijskog grada okruženog divljom prašnjavom ravnicom sa nekoliko kamenih koliba i crnih nomadskih jurti i nekoliko lutajućih šakala. Daleko od Venecije i usamljeno mesto za umiranje.

426

Sultanov harem

Pronašli su Abasa u ćeliji.

Ležao je ničice na ćilimu. Mačka mu je lizala krvavu maramicu u levoj ruci.

„Sušica“, promrmljao je doktor. Ili možda otrov, pomislio je. Možda je smrt bila daleko bolja od druge mogućnosti, da bude kizlaraga šahzadu Se-limu. Ili su postojali drugi razlozi. Ko bi znao? Što si manje znao, to bolje. Znanje je moglo da bude opasno.

Bilo je potrebno šest paževa da ga iznesu kroz gvozdena haremska vrata i da ga podignu na kola. Doktor je ostao da pregleda sobu.

Abas je pisao pismo. Pero i pergament su ležali na niskom stolu pored njegovog tela. Bacio je pogled; pismo nije bilo završeno. U stvari, samo je napisao uvodni pozdrav.

„Draga Đulija“,

Glavni evnuh je pisao devojci? Možda je to bio nadimak nekog od de-čaka, pomislio je. Pa, nije bilo važno. Zgužvao gaje i bacio u vatru.

Topkapi šaraj

Pošto se paž za odeću naklonio i otišao, posle poslednjih molitvi, Sulejman je ostao sam. Ležao je na prekrivaču slušajući zvuke svog teškog disanja, ali san nije dolazio. Posle izvesnog vremena, ustao je i otišao do rešetkastog prozora i posmatrao zvezde kroz mračne senke čempresa.

Znači, bilo je odlučeno. Ako je ono što mu je Hirem rekla bilo tačno, izvršio je svoju dužnost prema Osmanlijama.

„Ali, molim te, reci mi da si lagala“, rekao je naglas. j

„Bila sam bolesna, na samrti“, rekla je Hirem iza njega. „Kako si mogao da poveruješ u to?“

„Kako sam mogao da budem siguran?"

„Voleo si me. Kako si mogao da sumnjaš u mene?"

Gledao ju je. Tako lepa, sa bakarnom kosom u koju su bili upleteni biseri, sa zelenom kondom nemarno pričvršćenom.

„Rekla si da je dete pripadalo Ibrahimu?"

„Gospodaru, kako ste mogli da poverujete u to? Da li stvarno možete da poverujete da sam vas varala trideset i pet godina?"

Sulejman nije mogao da joj odgovori.

»Ne bih te tako izdao", rekao je Ibrahim. Sulejman se okrenuo prema njemu. Ibrahim se cerio na sebi svojstven arogantan, đavolast način. Ibrahim se kočoperio palčeva zataknutih za pojas, dok mu je rana oko vrata bila sveža.

427

Kolin Falkoner

„Imao si priliku", rekao je Sulejman. „Voleo sam te. Dao sam ti svoje poverenje. Pustio sam te u unutrašnjost mog saraja. Samo si ti mogao da imaš priliku."

„Lagala te je."

„Reci mu!" vrisnuo je na Hirem. „Reci njemu što si rekla meni!"

„Bila sam bolesna", rekla je Hirem. „Đavo je progovorio, ne ja."

Sulejman je kriknuo i prekrpio uši. Ali sledeći je progovorio Mustafa. „Bio sam šahzad, oče. Nisam te izdao."

„Dokazi protiv tebe su bili jasni!"

Mustafa, baš kao što ga se sećao onog dana kada je došao u njegov šator, u belom kaftanu i sa svilenim turbanom, uredno počesljane brade, ponosan, hrabar, držeći visoko glavu dok je prkosio. Mustafa, koji ga nikada nije lagao. „Ti si izdao mene! Dao si naše carstvo Selimu, pohotljivcu i pijanici. Da li je to tvoja dužnost prema Osmanlijama?"

„On je bar moje krvi!"

„Volela sam vas, gospodaru", rekla je Hirem. „Kako ste ikada mogli da sumnjate u to? Da li ste stvarno poverovali da Bajazit nije vaš sin? Volela sam vas!"

„Naravno da si me volela. Odrekao sam se svog harema zbog tebe! Učinio sam te caricom! Naravno da si me volela! Sigurno si me volela!"

„Zašto si onda ubio svog sina?"

„Zato što nikad ne mogu da budem siguran!" zaječao je Sulejman, i potonuo na kolena. Crni paževi koji nisu čuli njegove krike, samo su ga gledali, prestrašeni, ali se nisu pomerali sa svojih mesta pored vrata.

„Zato što nikada, nikada... ne mogu da budem siguran..." jecao je Sulejman.

I nikada, nikada neće biti mira. Noć se spustila na palatu tišine, mermer-nog raja, palatu vrtova i svetlucajućeg kamenja, na mesto gde je živeo car nad carevima, gospodar života, senka boga na zemlji koji se prepirao sa fantomima koji su se vratili da ga progone i muče, i da još pet godina gore u paklu.

Ono što ljudi carstvom nazivaju jeste borba i rat bez prestanka Na celom svetu jedina radost jeste odmor pustinjaka Iz pesme koju je napisao sultan Sulejman, onaj koga su nazivali Veličanstvenim, otkrivena posle njegove smrti 1566.

428

Epilog

Istanbul, 1990.

Džamija Sulejmanija dominira Istanbulom, njeni minareti i masivne kupole nadvijaju se nad lukom Zlatnog roga, čineći džamiju Rustem-paše malom, na padinama ispod nje. Podupiru je masivni stubovi od porfira, granita i belog mermera, prozori su obojeni u žuto i crveno, tako da zraci boje zlata i krvi padaju preko grimiznih i bakarnih tepiha. Džamijski službenik ponekad stoji za propovedaonicom i recituje Kuran; ceo svoj život je posvetio tome da nauči čelu knjigu napamet. Ne interesuje ga bilo šta drugo.

To je memorijalni spomenik čoveku koga turski narod pamti kao najvećeg osmanskog sultana. U prvih tri stotine godina carstva, deset sultana, od kojih je najbolji bio Sulejman, izgradili su carstvo od trideset miliona ljudi, koji su govorili dvadeset različitih jezika, a sve je osvojeno borbom u sedlu.

Posle Sulejmana, bilo je još dvadeset i pet sultana, niz slabica i degene-risanih ljudi koji su bili razvratnici u haremu, koji su do krajnosti crpli fi-nansije carstva ekstravagancijom, ili zadovoljavali svoje strasti okrutnošću prema onim nesrećnicima koji su dopali pod njihovu moć. Osmanlijska tradicija sa vojnicima i državicima, bila je prekinuta sa Selimom II koga su nazivali Pijanica.

Učenjaci su spekulisali da je loza prekinuta. Nikada ne može biti dokazano. To je mogao da bude i prirodni rezultat viška moći, bogatstva i lagodnosti.

Odgovor možda leži u tihom vrtu pored velike kupole Sulejmanove džamije.

Siv je dan, vlažan vetar uzburkava grane platana. Golubovi se šetaju po visokim mermernim tremovima i po širokim dvorištima. Kiša je počela da pada.

Kolin Falkoner

Groblje je kraj najjužnijeg zida džamije. Grobni spomenici izrađeni su u obliku turbana, označavajući grobnice onih koji su nekada imali neki čin. Prekriva ih korov. Ali unutar turbeta, Sulejmanovog groba, vazduh je osvećen tišinom. Njegov grob leži između druga dva. Turbani od dragoce-nog grimiznog somota prekrivaju mauzolej da bi označili da su u sarkofagu posmrtni ostaci sultana.

Za pet hiljada turskih lira, bekči će vam pričati o ovim ljudima. „Ovo je Sulejmanov grob. Na zapadu ga zovu Veličanstveni; ovdje je poznat kao Kanuni, zbog mnogo kanona ili zakona koje je uspostavio tokom svoje vladavine. Priznaje se kao najveći od svih sultana, zbog svojih velikih vojnih pobjeda, veličanstvenih građevina koje je stvorio sa arhitektom Sinanom, divne poezije i muzike njegovog doba...” recituje lekciju iz istorije svim turistima, kao da priča o članu svoje porodice.

Manji turbe je u uglu groblja, sa gvozdenim kapijama koje zabranjuju ulaz. Miris nežne kiše se mesa sa mošusom koji kao da u obliku pare dopire iznutra.

Znak kaže da je to grob haseki Hirem, Sulejmanove carice. Pokušavam da otvorim kapije, ali su zaključane. Nalazim bekčija, ali on priznaje da o njoj malo zna. Izgleda da sada spava sama. Njene tajne ostaju sa njom unutar mauzoleja. Poster najavljuje festival u Koniji. Biće izvedba derviša i turnir u džilitu. Počinje jače da sipa kiša, pa se okrećem i odlazim sa groblja.

Kasno je, a i malo je turista danas pa i bekči odlazi, zaključavajući kapije za sobom. Ostavljamo sultana i njegovu caricu njihovoj tišini.

430

A.

O autoru

Kolin Falkoner je autor nekoliko istorijskih romana, kao što su Kad smo bili bogovi (When We Were Gods), roman o Kleopatri, Pernata zmija (Feathered serpent) i Moja prelepa špijunka. Nekadašnji novinar, rodom iz Londona, sada živi u Pertu u Australiji.

Kolin Falkoner SULTANOV HAREM

2008.

I izdanje Izdavač PS-EDITOR-IP

Za izdavača Jelica Petković

Urednik Svetlana Babović

Prevod Katarina Dragović

Lektura Srđan Jovanović

Dizajn i prelom Dušan Mišić

Štampa Plavo slovo, Beograd 011/3095-566

Plasman 011/3046-547

office@alnari.co.yu www.alnari.co.yu

Tiraž 1.500 primeraka

CIP - KATALOGIZACIJA U ĐOÂĀĀĀĀĀ Narodna biblioteka Srbije. Beograd

FALKONER, Kolin

Sultanov harem / Kolin Falkoner; prevela Katarina Dragović. -1. izd. -Beograd: PS-Editor-IP, 2008 (Beograd: Plavo slovo). - 431 str.; 21 cm

Pravo ime autora Colin Bowles. • Prevod dela: The Sultans Harem / Colin Falconer. - Tiraž 1.500. - O autoru: str. 431.

ISBN 978-86-7878-115-5

821.111(94)-31 COBISS.SR-ID 147690764

Dramatična, nezaboravna priča o surovosti i strasti, smeštena velikom haremu Otomanskog carstva.

U Konstantinopolju vlada samo jedan čovek: sultan Sulejmat Veličanstveni. U srcu njegove palate nalazi se harem, u kojem žive

stotine božanstvenih žena - neke od njih su supruge, neke konkubine, a neke samo obične robinje. Među njima je i Gilbehar,

sultanova miljenica i majka njegovog naslednika, Đulija, kći jednog italijanskog plemića, oteta kada je pokušala da pobegne iz Venecije sa svojim ljubavnikom i Hirem, Tatarka iz ruskih stepa.

Svaka od ove tri žene je lepa, ali Hirem je najopasnija - beskrupulozna u svojoj želji da vlada haremom a, na kraju, i

samim sultanom. Pametna i moćna, ona pažljivo smišlja propast svojih rivalki i umiljava se vladaru, što je stavlja u sam centar carske moći. Upravo će zbog opsednutosti ovom devojkom Sulejman izgubiti saveznike i sinove, a na kraju ostati i bez svoje carske loze.

Neodoljiva priča o svetu intriga, senzualnosti i moći, u kojem carstvu ne vladaju ni sila ni politika, već lepe i tajanstvene žene iza zidova harema.